TUDOR OPRIȘ

DRAMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC DE AZI

Editura
ROZA VÂNTURILOR

www.dacoromanica.ro

TUDOR OPRIŞ

DRAMA ÎNVĂŢĂMÂNTULUI ROMÂNESC DE AZI

www.dacoromanica.ro

Copyright © Editura Roza Vânturilor 2004
Toate drepturile asupra acestei cărți aparțin editurii.
Adresa: EDITURA ROZA VÂNTURILOR
Strada Delineşti, nr. 4, bloc TD 45, etaj X, ap, 66
Cod poştal: 062088, sector 6
Tel./fax: 021-413.93.63; mobil: 0723.589.835
E-mail: imihaila@pcnet.pcnet.ro

Bun de tipar: 20 octombrie 2004
Coli de tipar: 32. Format 16/61×86
Tiparul executat la: SC UNIVERSUL S.A.

www.dacoromanica.ro

TUDOR OPRIŞ

DRAMA ÎNVĂŢĂMÂNTULUI ROMÂNESC DE AZI

Cu o postfaţă de
Prof. univ. dr. DAN ZAMFIRESCU

Editura „**Roza Vânturilor**“
Bucureşti, 2004

www.dacoromanica.ro

Tehnoredactor: **I. S. Mircea**
Procesare computerizată: **Lucia Ioniţă**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:
OPRIŞ TUDOR
Drama învăţământului românesc de azi / Tudor Opriş
Bucureşti: Universul S.A., 2004
512 p.; 20,5 × 14,7
ISBN 973-9003-95-8

821.135.1-1

www.dacoromanica.ro

Nota autorului

Cartea de faţă este o reeditare revizuită şi complet restructurată a lucrării „Învăţământul românesc, încotro?", apărută în trei volume la Editura „Semne" sub egida FICE–UNESCO – secţia română, între 2001–2004, cu prefaţa regretatului acad. prof. Romulus Vulcănescu şi care s-a epuizat rapid, bucurându-se de o presă unanim favorabilă. La sfârşitul noii ediţii am selecţionat câteva din aprecierile critice consacrate între timp acestui „best-seller" pedagogic.

Sutele de scrisori şi telefoane primite de la cadre didactice din întreaga ţară şi chiar de la părinţi şi elevi mi-au relevat utilitatea dar şi absenţa de pe piaţă a lucrării, datorită tirajelor modeste, determinându-mă să mă adresez pentru reeditare reputatei Edituri „Roza Vânturilor".

După cum prea bine se ştie, după victoria Revoluţiei din decembrie 1989, reforma învăţământului se impunea ca un kantian imperativ categoric pentru grăbirea procesului de democratizare şi de integrare europeană.

Numai că această reformă care, practic, în ţările desprinse din sistemul fostelor ţări comuniste s-a desăvârşit în 4–5 ani, la noi s-a temporizat peste măsură şi e încă departe de a se încheia, atunci când am fost obligaţi să readoptăm învăţământul obligatoriu de 10 ani pe care l-am abandonat dintr-o gravă eroare în 1990 şi de a adera urgent la noul sistem universitar unificator L.M.D., cerinţe obligatorii care impun restructurări profunde şi de durată.

Dat fiind caracterul de „unicat" al acestei reforme „originale", am simţit nevoia de a o prezenta diacronic, în desfăşurarea ei în timp, pentru a decela cauzele subiective şi obiective, situaţiile spontane sau provocate care au înscris-o în cartea recordurilor, în privinţa instabilităţii, confuziilor şi contradicţiilor ce au măcinat-o ani în şir, prelungindu-i în mod inadmisibil finalizarea.

www.dacoromanica.ro

În îndelungata şi încă neîncheiata ei evoluţie s-au conturat până în prezent trei perioade:

1) Decomunizarea grosieră a învăţământului prin renunţarea la învăţământul obligatoriu de 10 ani şi revenirea la cel de 8 ani, eliminarea marxismului ca obiect de studiu, a practicii în producţie şi a implicării în procesul educativ a oricăror organizaţii statale de tineret, revizuirea şi rafistolarea manualelor unice, mai ales de istorie naţională şi literatură română, introducerea religiei şi a disciplinelor opţionale. Între 1996—1998 sunt prezentate trei proiecte de reformă educaţională în vederea integrării europene care cer reforme structurale şi unde se preconizează măsuri reformatoare dar necurriculare. Cronologic se poate vorbi iniţial de o etapă de delimitare de comunism, de tranziţie şi debut reformator întins între 1990—1997, deci un preludiu extrem de prelungit.

2) Radicalizarea politicii de internaţionalizare a învăţământului şi explozia curriculei impusă de ministrul Andrei Marga în vederea finalizării rapide a reformei, cu incontestabile realizări dar şi cu nocive carenţe şi răsunătoare eşecuri, începută în forţă în septembrie 1998 şi relativ stabilizată în noiembrie 2000 când la conducerea ministerului a venit Ecaterina Andronescu.

3) Fără a se abandona reforma, se pune capăt exceselor şi accelerării, se fac unele retuşuri care lasă impresia unui pas înapoi (politica mai restrictivă faţă de entropia manualelor alternative şi faţă de poziţiile ostentativ şi păgubitor mondialiste), dar se menţin marile lacune ale ministeriatului anterior: marginalizarea şi chiar agravarea minimalizării dimensiunilor culturologice şi educaţionale ale reformei care pune un excesiv şi câteodată exclusiv accent pe instrucţie şi tehnologizare informaţională. Perioada acoperă întregul ministeriat al Ecaterinei Andronescu şi primul an al ministeriatului lui Alexandru Athanasiu, cei doi miniştri care au reprezentat guvernarea P.S.D.-istă dintre 2000—2004.

Vom urmări în continuare cu aceeaşi atenţie şi în acelaşi timp la fel de critic evoluţia reformei care mai are de străbătut 2—3 etape importante, străduindu-ne să înfăţişăm imaginea reală a uneia din cele mai agitate, contradictorii şi obositoare perioade din istoria învăţământului românesc.

Prof. dr. Tudor Opriş

www.dacoromanica.ro

1

PERIOADA TRANZIŢIEI ŞI A DEBUTULUI REFORMEI

(septembrie 1990 – octombrie 1997)

www.dacoromanica.ro

I

STAREA CRITICĂ A ÎNVĂŢĂMÂNTULUI DUPĂ REVOLUŢIE

„...Azi când învăţământul se zbate într-o gravă criză..."

– interviu –

Stimate domnule Tudor Opriş sunteţi un profesor extraordinar. După pensionarea dumneavoastră sărbătorită cu atâta căldură de profesorii de franceză ai Capitalei, iată-vă după o pauză de doi ani din nou profesor activ şi mai... tânăr decât mulţi tineri declaraţi. Aţi dăruit copiilor ţării şi chiar ai lumii, prin traduceri, numeroase cărţi care nu lipsesc din biblioteca nici unui iubitor al naturii. Aţi fost în mijlocul a mii şi zeci de mii de tineri cititori din toate colţurile ţării care v-au răsplătit prin sufragiul unanim, de douăsprezece ori cu trofeul acordat de ei celui mai iubit scriitor. Vocea dumneavoastră se aude aproape zilnic la radio răspunzând celor mai năstruşnice întrebări. Conduceţi de 25 de ani vestitul cenaclu „Săgetătorul" al liceenilor bucureşteni şi aţi izbutit să formaţi zeci de scriitori şi ziarişti de primă mână iar în prezent să vă extindeţi grija şi dragostea şi faţă de foarte tinerele talente basarabene pe care le-aţi luat sub oblăduire, realizând cu ei acea axă sufletească Bucureşti-Chişinău. Aţi reuşit până şi miracolul să păcăliţi criza generală de hârtie. În primele luni ale acestui an v-au apărut două cărţi remarcabile din domenii cu totul deosebite: al floristicei şi istoriei literare. Iată deci, o primă întrebare:

Cum se face că nu osteniţi niciodată, că nu vă pierdeţi optimismul şi surâsul, că răspundeţi tuturor solicitărilor, uitând adesea de somn şi mai ales sfidând acel aer blazat de neîncredere, de teamă, acea fugă de angajare sufletească, care în ultima vreme tinde să devină o boală a intelectualului?

www.dacoromanica.ro

Foarte simplu. Am sentimentul datoriei împlinite şi, vorba lui Adrian Păunescu, cel din *Ultrasentimente,* mai sunt încă foarte dator ţării şi mie însumi. Apoi iubesc enorm florile şi copiii. Ei nu mă lasă să vegetez şi să mă văicăresc, să bârfesc, să fac... grevă. Un regim spartan de muncă şi multilateralitate nu îmi dă răgaz să mă plictisesc, iar „sufletismul" pe care atât de mult mi l-au ironizat prietenii „descurcăreţi şi arivişti", nu-mi dă dreptul azi, când învăţământul se zbate într-o gravă criză, să asist nepăsător la dramele actuale ale şcolii uitate până chiar şi de cei de sus în noianul pasiunilor politice şi „ossomachiei", cum ar numi azi Homer, sublima epopee pentru ciolan.

Se pare că sunteţi în consens cu multe cadre didactice cinstite şi chiar cu oameni de cultură care iubesc cu adevărat învăţământul şi au motive îndreptăţite să fie mâhniţi de ceea ce se petrece în interiorul lui.

Întradevăr se lucrează lent, adesea incompetent. Sunt prea mulţi „cercetători" şi ingineri în M.I.Şt. care au tangenţe doar „aeriene" cu învăţământul, dar din nenorocire îi hotărăsc destinul.

De asemenea, se recurge la experienţe occidentale insuficient asimilate şi naturalizate (Şcoala Waldorf, o dulceagă varietate întârziată a zecilor de experimente pedagogice care ne-au asaltat fără prea mare folos învăţământul în perioada interbelică), hibridate cu planuri, structuri şi manuale captive încă conceptelor comuniste. Slăbirea mai mult decât îngrijorătoare a laturii educative a învăţământului (de la cea civică, la cea artistică) în şcoli, prin trecerea de la rigidul dirigism comunisto-securist la deşănţatul liberalism pseudo-democratic, lipsa unei concepţii coerente şi unitare a învăţământului, absenţa unor manuale moderne stabile, sintetice (care ar face economie de mii de tone de hârtie cheltuită cu acele „cărămizi" expozitive, demodate şi caduce care înlocuiesc prezenţa profesorilor), slaba coordonare între etapele de învăţământ, migrarea masivă a profesorilor buni către alte ţări sau alte meserii mai puţin umilitoare, mai ales prin salarizare. Ne lipsesc marii pedagogi, minţile de sinteză, avem funcţionari didactici plimbăreţi (mulţi primesc burse în

www.dacoromanica.ro

străinătate pentru a rămâne acolo), precum şi microspecialişti pedanţi şi ineficienţi.

Oftăm din tot sufletul după un Spiru Haret. De la Ilie Murgulescu, n-am avut în „anii-lumină" parte decât de caricaturi de miniştri, culminând cu trio-ul Gâdea-Spornic-Teoreanu, care au reuşit să distrugă prin obtuzitate şi servilism, mai ales după 1977, ceea ce părea a fi fost corectat şi stabilizat în deceniul şapte, când şcoala românească – cu toate păcatele ei – începea să fie invidiată (Mircea Maliţa poate confirma acest lucru).

Ce spuneţi de proiectele noilor „Legi ale învăţământului" prezentate de Comisia Parlamentului şi de Ministerul Învăţământului şi Ştiinţei?

Sunt făcute de frazeologi didactici şi de avocaţi şi mai puţin de oameni de învăţământ. E absolută nevoie de a fi supusă discuţiei deschise şi critice a cadrelor didactice şi chiar a elevilor şi părinţilor care cunosc realităţile pe propria lor piele.

Consider că revenirea la un învăţământ obligatoriu de 8 ani nu poate asigura perfect acele cunoştinţe – „forţă", acel minim dar esenţial bagaj de informaţii, acele structuri pe care şcoala profesională sau liceul vor construi suprastructura strict necesară unei calificări medii sau punctul de plecare spre învăţământul colegial şi universitar. Să nu uităm că trăim într-o epocă a instruirii permanente, că omul trebuie să înveţe o viaţă întreagă, iar şcoala trebuie să-i formeze în primul rând deprinderea de a învăţa, să îl înarmeze cu tehnologia muncii intelectuale şi cu acel „vade mecum" al deprinderilor tehnice moderne (mânuirea calculatorului, a tehnicii informaţionale etc.). Sunt convins că printr-un efort conjugat şi democratic al specialiştilor şi oamenilor de învăţământ se va ajunge la o formulă care să pună într-o deplină armonie tradiţiile valoroase şi consacrate ale şcolii româneşti cu acele achiziţii moderne care ne vor facilita mai rapida noastră integrare europeană.

A consemnat,
Prof. D. TĂTARU, Bacău
Catedra – 1/15 mai, 1991

www.dacoromanica.ro

Învăţământul românesc, în pierdere de autoritate şi prestigiu

Nu-i un secret că învăţământul românesc trece printr-o gravă criză. Subvenţiile bugetare în scădere cronică (în 1992 bugetul învăţământului va fi cu 40 miliarde mai mic decât în 1991), încercările nefaste, între 1977–1980, de a-l subordona paranoiei industriale a conducătorului şi între 1990–1992 de a-l „europeniza" cu orice preţ fără a ţine seama de propria-i experienţă şi de specificul naţional (să nu se uite că între 1960–1972, cu toate ingerinţele factorului politico-ideologic, liceul românesc era cotat la congresele internaţionale ale învăţământului ca unul dintre cele mai echilibrate şi eficiente din lume), au produs frământări, instabilităţi, desincronizări importante în sistem. Modificările neinspirate din ultimii 10–12 ani ale învăţământului socialist, generate de „indicaţii superioare" şi aplicate de echipe ministeriale incompetente, dominate de ingineri şi economişti universitari, străini de problemele concrete ale şcolii (pedagogia şi psihologia, după procesul „transcendentalilor", deveniseră un fel de „Bêtes noires") sunt vinovate de degradarea bazei materiale specifice a şcolii, prin mutarea acesteia în uzine, de coborârea îngrijorătoare a calităţii predării şi a pregătirii generale şi, deci, de scăderea nivelului cultural al naţiunii, cu toate ambiţiile statului de a generaliza obligativitatea liceului în pofida performanţei aberante de a fi ţara cu cel mai mare număr de licee industriale şi cel mai înalt procent de politehnicieni la mia de studenţi, (azi, inginerii reprezintă categoria profesională cu cel mai înalt risc de şomaj).

După Revoluţie – care a adus măcar o eliberare a învăţământului de teroarea servituţilor politice, iar a cadrelor

www.dacoromanica.ro

didactice de sălbatica exploatare statală a timpului şi energiilor – am preluat, din nenorocire, *tale quale*, baza insuficientă şi demodată a şcolilor, statutul umilitor al cadrelor didactice, mentalitatea comunistă a caracterului neproductiv al învăţământului, tragic marginalizat – ca şi cultura şi sănătatea – în bugetul de stat al ultimilor doi ani. Echipe ministeriale timide sau nepricepute au încercat după 1990 o sporire a autorităţii şi prestigiului învăţământului, în condiţiile vitrege ale lipsei unui ambient modern şi ergonomic de dotare şi funcţionare, al emigrării masive a cadrelor valoroase în străinătate ori în sectoare economice mult mai bine remunerate şi înlocuirea lor cu o oaste de suplinitori improvizaţi, ale unor programe încă încărcate, ale lipsei de atractivitate a manualelor şi ale îngustării activităţilor sportive, culturale, artistice de prestigiu puse sub egida şcolii. Aceste condiţii ingrate explică slăbirea legăturii tradiţionale a elevilor cu şcoala, lipsa de prestigiu şi autoritate a unor profesori, scăderea apetitului pentru instrucţie, lipsa de control a comportamentului prin autoliberalizarea îngrijorătoare a mentalităţii şi moravurilor. Nu putem trece cu vederea unele reuşite cum ar fi depolitizarea şi democratizarea şcolii, o oarecare „aerisire" a regimului de muncă în învăţământul preuniversitar, o revenire la un bacalaureat mai puţin formal, decupaje utile în masiva şi indigesta materie a unor discipline, introducerea – pentru sporirea orizontului cultural, neglijată în trecut – a zeci de obiecte opţionale, dar predate în prezent „după ureche" din lipsă de manuale şi a literaturii auxiliare pentru tineret, aproape dispărută din planurile şi producţia editorială.

Din nefericire, sublinierea carenţelor fundamentale de organizare şi conţinut ale învăţământului de azi, prin măsuri autoritare cum ar fi un regulament şcolar cu mai nimic deosebit de cel aplicat acum 10–15 ani, exigenţele uneori pedante şi absurde aplicate frecvenţei prin exmatriculări ireversibile, sesiunile supraîncărcate de examene inutile, mai ales la unele facultăţi unde pe vremea lui Ceauşescu se creaseră o puzderie de catedre şi conferinţe pentru interesele politice ale profesorilor şi

www.dacoromanica.ro

nu pentru cele pedagogice ale învăţământului, nu reprezintă soluţiile cele mai bune pentru redresarea şi modernizarea învăţământului românesc.

Recâştigarea respectului şi stimei românilor şi străinătăţii faţă de această instituţie naţională, care trebuie să ne apropie de Europa şi să valorifice potenţialul intelectual excepţional al elevului şi studentului nostru, prea puţin cultivat, ca şi sporirea prestigiului şi autorităţii şcolii şi universităţii depind de cu totul alţi factori pe care ne vom strădui să-i analizăm cât de curând.

Magazin Expres – 20 februarie, 1992

www.dacoromanica.ro

Cum putem spori prestigiul şcolii româneşti

Ne vom strădui să jalonăm câteva din cerinţele şi, în legătură cu acestea, din căile concrete prin care învăţământului şi şcolii româneşti le vor fi redate strălucirea de odinioară.

Desigur, o condiţie **sine qua non** o reprezintă locul şi rolul pe care un stat îl acordă şcolii, reflectat în „pib-ul" ce îi este rezervat. Câtimea ridicolă acordată învăţământului dintr-un buget şi aşa comprimat, demonstrează nu atât starea de precaritate economică, cât dezinteresul pentru domeniile neproductive, rămăşiţă a gândirii comuniste. Nu-i greu de presupus că sumele alocate învăţământului vor asigura integral doar plata salariilor ultra modeste.

O sporire a salariilor ar fi însemnat o sporire a pretenţiilor şi exigenţelor faţă de calitatea activităţii. Neacordând, nu poţi să pretinzi (spectrul şomajului nu se pune pentru învăţământ, domeniu deficitar în ce priveşte personalul), aşa că şansele de a adăuga ceva la prestigiul şcolii prin cointeresare par minime.

Făcând abstracţie de această strâmtorare financiară, ce alt factor nelegat direct de buget poate reda strălucirea şi prestigiul şcolii româneşti? Trăgând cu ochiul la ţările cu veche civilizaţie ca şi în propria noastră istorie a învăţământului (prea repede uitată de snobii noştri lideri didactici), va trebui să admitem că menţinerea şi cultivarea tradiţiilor şcolare impun elevilor şi părinţilor, sporesc încrederea în autoritatea învăţământului, trezesc mândria de a aparţine unei instituţii reputate. Cunoaşterea istoriei şcolilor cu tradiţie, a personalităţilor de seamă ce le-a dat ţării şi umanităţii, întocmirea monografiei şi anuarele acestora, editarea unor reviste şcolare de prestigiu capabile să

www.dacoromanica.ro

polarizeze energiile creatoare, crearea unor asociaţii ale foştilor elevi şi profesori, prietenilor şi sponsorilor şcolii, cultivarea unor anumite ramuri de activitate care au dus ani în şir gloria respectivei instituţii şi, de ce nu, în locul împestriţelii cu cârpe şi zorzoane a gloatei de elevi care fumează ca-n baruri în clase şi pe coridoare, o uniformă modernă, cu sigle proprii, acceptată democratic de elevi şi menită să diferenţieze şi vestimentar instituţia respectivă aşa cum se întâmplă în prestigioase colegii din Franţa, Anglia, S.U.A., ar putea produce mutaţii în mentalitatea elevilor, un plus de orgoliu şi răspundere, ar putea creea o *stare de conştiinţă şi conştienţă* şcolară de care ducem atâta lipsă azi.

Nu putem omite rolul benefic al strânsei legături dintre şcoală şi familie în crearea unui climat de stimă faţă de instituţia şcolară, de la respectarea bunului obştesc (distrus de elevi cu o furie aproape patologică) până la acceptarea liber-consimţită a unui regulament şcolar fără de care finul mecanism al instrucţiei şi educaţiei nu poate funcţiona normal. O parte din deficitul de prestigiu al şcolii de azi e datorat crizei celor şapte ani de acasă, a lipsei din echipamentul moral al copiilor a normelor elementare de bun simţ şi comportare cu care, prea tracasaţi şi obosiţi de mizeriile vieţii, părinţii nu-i mai înarmează. Disincroniile periculoase între tendinţele disciplinatoare ale şcolii şi ultraliberalismul pe care îl practică familiile rămase la conceptul comunist al copilului încredinţat grijii exclusive a şcolii sau reduse la mirajul occidental al unei şcoli „fără frontiere" (în sensul rău al cuvântului), duce în scurt timp la pulverizarea autorităţii, la minarea prestigiului şcolar, pus în permanenţă la stâlpul infamiei. Niciodată învăţământul nu se va impune ca factor formativ fără alianţa lui cu părinţii, fără concordanţa deplină şi convergentă, elastică, dintre ce pretinde societatea şi ce doreşte familia.

Am lăsat intenţionat la urmă factorul nr. 1 al refacerii prestigiului şcolii româneşti: **valoarea intrinsecă a educatorului**. Se ştie că desconsiderarea lui de peste 40 de ani, servituţiile la care a fost supus, salariul de mizerie pe care îl primeşte şi azi au

www.dacoromanica.ro

îndepărtat de învăţământ foarte mulţi tineri valoroşi şi cu reale aptitudini pedagogice, catapultându-i peste hotare sau, în cel mai bun caz, în domenii înzecit mai rentabile. Totuşi, chiar în condiţiile îngrijorătoare ale rarefierii cadrelor didactice, mai ales în domeniul rural, se impune o sporire a exigenţei în selecţionarea lor, mai ales că actualele servicii de personal (cadre) moştenite din trecut cu adaosul de birocraţie al perioadei de tranziţie, se arată a fi tot mai anacronice şi nefuncţionale. Sarcina selecţionării cadrelor angajate trebuie să fie încredinţată nu atât unor concursuri – care verifică conformitatea bagajului teoretic cu baremurile profesionale, dar nu şi în experienţa practică a postulantului, aria preocupărilor şi abilităţile didactice şi pedagogice – ci înşişi conducătorilor de instituţii şcolare – personalităţi verificate şi recunoscute – care, ca şi în trecut, în urma verificării dosarelor şi a unei discuţii exploratoare vor alege omul cel mai competent şi înzestrat, care răspunde cel mai bine exigenţelor şcolii şi se aliniază valoric presigiului acesteia. Va trebui manifestată o grijă deosebită pentru continua perfecţionare a educatorului, ţinând seama de explozia informaţională, de adaptarea continuă a învăţământului la evoluţia societăţii, de obţinerea unei eficienţe maxime în procesul instructiv-educativ şi deci a unor rezultate care să confere autoritate personalului didactic şi să sporească prestigiul instituţiei didactice.

Tribuna învăţământului – 17 august, 1992

www.dacoromanica.ro

„Asistăm la o depreciere a apostolatului didactic"

– interviu –

Domnule profesor, ştim că în cei 47 de ani de activitate exemplară, creatoare în toate sensurile şi apreciată de o ţară întreagă, aţi acumulat o experienţă didactică vastă şi v-aţi format o imagine clară asupra învăţământului românesc. De aceea vă solicităm câteva opinii şi propuneri privind actuala stare a învăţământului românesc.

Voi răspunde cu plăcere, dar cu o condiţie. Observaţiile şi sugestiile mele să nu fie interpretate ca o „poziţie" politică, ci ca o constatare obiectivă a unei stări de fapt, definitorie pentru momentul istoric în care ne aflăm.

Consideraţi domnule profesor, actualul moment istoric propice pentru prosperarea învăţământului?

Dimpotrivă. Parcurgem un moment de criză, când învăţătura, ca şi cultura sunt sacrificate. Cultura are cel puţin şansa cointeresării pieţei libere şi a iniţiativelor private, în timp ce învăţământul îngustează drastic sectorul particular. Dacă măcar s-ar dubla cota rezervată din buget învăţământului (la ora actuală cea mai mică din fostele ţări est-europene) s-ar umple multe găuri din domeniul asigurării bazei materiale şi a unui personal competent şi de calitate. Multe şcoli se năruie, iar altele au o dotare insuficientă. Asistăm la un dramatic exod al cadrelor tinere şi al cadrelor valoroase către sectoarele lucrative care oferă salarii de 2–4 ori mai substanţiale, la o migraţie a multor profesori în străinătate. Condiţiile uneori precare de funcţionare, improvizările la care se recurge şi scăderea nivelului de calificare şi competenţă, atrag inerent o depreciere a apostolatului

www.dacoromanica.ro

didactic, o slăbire a calităţii învăţământului şi agravarea stării de deculturaţie a naţiunii.

Nu putem acuza ministerul de această stare critică a învăţământului! Aici toată răspunderea apasă pe umerii finanţiştilor guvernului şi ai unui parlament indolent şi guraliv.

De acord. De altfel ştiu cât se zbate Ministerul de profil pentru a scoate învăţământul din poziţia codaşă, ocupată pe scara priorităţilor naţionale.

Totuşi, Ministerul îşi are partea de răspundere şi de vină în unele aspecte care nu sunt dependente atât de buget cât şi de o concepţie inteligentă, coerentă şi adecvată despre scopul, organizarea, conţinutul şi perspectivele învăţământului.

După mine, cea mai gravă carenţă a actualului sistem de învăţământ preuniversitar este absenţa preocupării pentru educaţie, lăsată în seama unei familii hărţuite de griji, obosită şi uneori depăşită pedagogic, a liberei inspiraţii şi iniţiativei copiilor, a zecilor de secte religioase şi mai ales a organizaţiilor de rockeri care reuşesc ceea ce ministerul nu a reuşit până în prezent: să impună „obligativitatea" blugilor rupţi, a pletelor nespălate, a cerceilor băieţeşti în urechi, a fumatului în clase şi pe coridoare, a gumei mestecate şi în timpul orelor, a unei literaturi gen Sandra Brown. De altfel ministerul nostru poartă titulatura doar de... Ministerul Învăţământului. Direcţia Generală a Educaţiei numără o directoare generală (şi directoare a Palatului Naţional al Copiilor), o secretară şi patru inspectori, care bat toată ţara şi se ocupă de alocaţii şi burse ca să nu obosească sectorul financiar. Şi totuşi, de bine de rău, olimpiadele, concursurile literar-artistice, supravieţuiesc şi mai salvează câteva sute de valori ale culturii noastre. Intensificarea şi ameliorarea conţinutului activităţii educative este prima obligaţie a ministerului care va trebui să-şi perfectioneze şi formele de colaborare cu anemicul Minister al Tineretului, „înghiţit" de departamentul sporturilor.

Dar ce aveţi de spus în privinţa conţinutului învăţământului?

Am redus săptămâna şcolară de la 6 la 5 zile, dar am lăsat aceleaşi programe încărcate, aceleaşi manuale care

www.dacoromanica.ro

înlocuiesc munca profesorului şi gândirea elevilor. Nu pot condamna *a priori* Institutul de Ştiinţele Educării de trenare şi ineficienţă. Nu cunosc în ansamblul lor planurile de învăţământ elaborate în taină; dar din ce ştiu nu mă încântă lipsa de deschidere spre aspectele moderne, absenţa tratării interdisciplinare, a unor ştiinţe de graniţă şi mai ales a unei minţi de sinteză pedagogică, a unui psihopedagog cu amplă şi multilaterală informaţie şi profundă cunoaştere a cerinţelor psihice moderne, care să conceptualizeze sistemul. Nu ducem lipsă de programe pe computer, ci de o viziune şi o motivaţie pedagogică a programelor, de o umanizare a lor. Cu manualele noi, alternative, e la fel ca povestea cu mărgica găsită de găina babei din poveste. În 5 ani avem două abecedare şi două manuale noi de aritmetică care sunt „europene", după spusele televiziunii, pentru că sunt mai frumos colorate şi tipărite pe hârtie mai bună. Ce ne facem cu manualele de română (slabe) şi cu cele de fizică, matematică, biologie, chimie, latină, suprasaturate informaţional, neatrăgătoare şi stresante. E o adevărată crimă că Editura Didactică şi Pedagogică nu mai tipăreşte literatură auxiliară şi pedagogică.

Sistemul docimologic este profund viciat, iar cel de evaluare la examene, olimpiade şi concursuri de admitere, evident demodat pedagogii noştri nefăcând altceva decât să înlocuiască baremurile sovietice cu grilele americane la fel de artificiale.

Şi care ar fi soluţiile pe care le preconizaţi?

Lipsa ca şi excesul de democratism sunt egal de dăunătoare învăţământului. Dictatul pedagogic ca şi pălăvrăgeala şi gâlceava de tip latin în presă, parlament, la radio, TV şi în comisii de „specialişti" explică în primul caz – prostiile făcute pe vremea ministeriatului Suzănicăi Gâdea şi în al doilea caz – lipsa de decizie şi fermitate a anilor de tranziţie, când copilul a rămas cu buricul netăiat din cauza prea multelor moaşe.

www.dacoromanica.ro

Un colectiv restrâns de pedagogi cu vocaţie, competenţă şi experienţă care să gândească unitar sistemul de învăţământ, să dea un „model" de manual care să nu copieze pe cele occidentale, ci să racordeze experienţa românească la spiritul european, ar fi o soluţie ideală.

Personal, rămân optimist şi sper ca în jurul anului 2000 să avem un învăţământ românesc de valoare mondială, aşa cum l-am avut în 2–3 perioade din istoria şcolii româneşti.

Vă mulţumim domnule profesor.

A consemnat,
Prof. Dumitru TĂTARU
Agora nr. 2–3; 1/15 aprilie, 1995

www.dacoromanica.ro

Computere avem, ne lipseşte viziunea didactică

După mine carenţa esenţială a actualului sistem de învăţământ preuniversitar este – după cum am mai scris – absenţa preocupării pentru educaţie, lăsată în seama unei familii hărţuite de griji, obosită şi uneori depăşită pedagogic, a liberei inspiraţii şi iniţiativei copiilor, a zecilor de secte religioase şi mai ales a grupărilor de rockeri care au reuşit ceea ce ministerul n-ar fi îndrăznit pentru a nu stârni „duhul" revoltei: generalizarea purtării pletelor nespălate, a cerceilor din urechi, a fumatului în clase şi pe coridoare, a gumei mestecate şi în timpul orelor, a unui jargon rromo-englezit, a unei literaturi exclusiv S.F. sau gen Sandra Brown. O firavă „direcţie" educativă, compusă din patru persoane şi condusă de o tânără profesoară de matematică în acelaşi timp şi directoare a Palatului Copiilor, înglodată în probleme administrative şi „facilităţi", poate face ea faţă unor serioase programe educative de natură să amelioreze actualul climat şcolar, în care lipsa motivaţiilor, a preocupărilor majore şi liniilor de perspectivă, infracţionalitatea şi consumul de droguri se fac tot mai simţite?

Sunt multe probleme educative nesoluţionate în organizarea conţinutului materiei de studii, nenumărate neconcordanţe atât pe linie verticală, între treptele de învăţământ, cât şi pe linie orizontală, între componentele planurilor şi programelor de învăţământ, frecvente eludări ale tratării interdisciplinare etc. Am redus sptămâna şcolară de la 6 la 5 zile, dar am lăsat aproape aceleaşi structuri, aceleaşi programe încărcate şi prost corelate, aproape aceleaşi manuale înbâcsite şi suprainformatizate care înlocuiesc munca profesorului şi gândirea elevului. Nu putem

www.dacoromanica.ro

condamna *a priori* un Institut de Ştiinţe ale Educaţiei format din individualităţi remarcabile, dar care acţionează dezlânat şi cu lentoarea unei broaşte ţestoase. În învăţământul pedagogic, în aula academică se simte acut, probabil din cauza unilateralizării şi exceselor de specializare, lipsa unor minţi de sinteză care sunt **altceva** decât computerele care acţionează după o logistică ce nu şi-a dovedit până în prezent eficienţa. Nu de programe de computer ducem lipsă (cei trimişi în străinătate vin cu geamantanele încărcate cu ele), ci de o viziune şi o motivaţie psihopedagogică a acestora, de o **umanizare** a lor. Dreptul roman vorbea de un grav viciu juridic exprimat în formula „de nobis sine nobis" (despre noi fără noi). Vorbim despre copil şi acţionăm asupra lui, făcând abstracţie de făptura lui concretă, de realitatea lui vie, de propria lui conştiinţă şi personalitate şi chiar de propriile sale opinii şi opţiuni. De aici şi drama învăţăturii, a educaţiei, a conflictului dintre generaţii, acutizată azi uneori până la paroxism.

Sistemul docimologic este profund viciat, iar cel de evaluare la examene, olimpiade şi concursuri de admitere (cu toate cârpelile de ultimă oră) se dovedeşte evident demodat, pedagogii noştri nefăcând altceva decât să înlocuiască **baremurile sovietice** cu **grilele americane**, la fel de artificiale şi neconcludente pentru a determina obiectiv parametrii valorici ai candidaţilor. Asemenea tipuri de examene, aproape medievale, care suspectează necinstea examinatorilor, proliferează o înfloritoare industrie de teste, culegeri, rezumate, răspunsuri, chestionare pentru examene, care nu numai că automatizează şi uniformizează gândirea, dar reprezintă cam 50% din literatura pe care editurile, lacome de profit, o propun tinerei generaţii, angajată în examene şi concursuri stresante.

Iată doar câteva din multiplele puncte vulnerabile ale actualului sistem de învăţământ. Ne vom strădui într-un viitor articol să propunem câteva sugestii de ameliorare a lui, aşa cum o facem fără încetare de peste 40 de ani, în luptă cu inerţia, autoritarismul şi – nu rare ori – cu indecizia celor pe care noul fie că-i sperie şi îi paralizează, fie că-i entuziasmează fără consistenţă.

Vocea României – 16 mai, 1996

www.dacoromanica.ro

Decalogul ignorat al reformei

La ora actuală învăţământul românesc de cultură generală trece printr-o perioadă de criză generală de lentoare cu care se efectuează renovarea lui în vedea unei adaptări cât mai rapide la uriaşa explozie informaţională. Perioada de 12 ani, consacrată în şcoala noastră de un veac şi jumătate culturii generale şi care astăzi suportă creşterea de 40–50 ori a volumului informaţional, trebuie inteligent gospodărită pentru evitarea supraîncărcării, stresului, formelor de abstragere de la şcoală – calificate de pedagogia modernă ca forme de rezistenţă biologică la o adevărată agresiune spirituală.

Parcurgând planurile de învăţământ, cu care vom intra în anul 2000, constatăm cu surprindere că ele nu ţin totdeauna seamă de câteva principii fundamentale care asigură respectarea integralităţii conceptului de cultură generală. De aceea ne simţim obligaţi să le reamintim celor chemaţi să reaşeze învăţământul românesc pe baze moderne:

1. Optimizarea raportului dintre cantitatea de cunoştinţe şi timpul în care aceste cunoştinţe trebuie să fie transmise şi asimilate. Deci, ca să nu suplimentăm cei 12 ani de şcoală se impune **selectarea priorităţilor** din materialul considerabil ce-l oferă ştiinţa, cultura, şi tehnica şi eliminarea elementelor „istoriste", „documentariste", a detaliilor „tehniciste" în favoarea noţiunilor „forţă" şi datelor generale de ultimă oră.

2. O viziune interdisciplinară a culturii. Dispariţia graniţelor imuabile dintre discipline, introducerea în clasele superioare a unor discipline de sinteză în locul repetării ciclice a unor obiecte de învăţământ sau studierii independente, în

www.dacoromanica.ro

sistem linear, a unor discipline a căror dificultate este coroborată cu vârsta elevului.

3. Înlocuirea principiului „a învăţa pentru a învăţa" cu principiul „a învăţa pentru a ştii să înveţi". Cunoştinţele se acumulează pe tot parcursul vieţii. Şcoala trebuie să ofere structurile de bază şi mai ales instumentele gândirii, tehnicile studiului, modalităţile practice ale formării şi modelării culturii generale în raport cu necesităţile şi cerinţele fiecărei etape istorice. Este cel mai vulnerabil punct al învăţământului românesc la ora actuală.

4. Înlocuirea învăţământului pasiv cu învăţarea în care predomină elemente de creativitate. De aici studiul pe grupe, rolul cabinetelor, laboratoarelor, cercurilor, cenaclurilor literare, importanţa punerii în situaţie, a stimulării gândirii, a descoperirii, a coparticipării elevilor la lecţii, la activităţi practice (redactarea şi procesarea revistelor şcolare, de exemplu).

5. Folosirea unei tehnologii moderne, fără fetişizarea maşinii şi eliminarea factorului emoţional, care e profesorul.

6. Accent predominant pus pe activitatea independentă şi diferenţiată şi înzestrarea elevilor cu strategii sau scheme de acţiune, raţionale şi cu mare randament.

7. Cultivarea, prin toate mijloacele învăţământului, a spiritului de sinteză, deficitar astăzi în procesul pregătirii elevilor.

8. Îmbunătăţirea manualelor şcolare nu numai prin elementul concurenţial al alternativei alegerii, ci prin oferirea eventualilor autori de manuale a unei programe analitice **elastice şi moderne,** ştiut fiind că o programă proastă generează un manual prost, indiferent de calităţile pedagogice şi literare ale celui sau ale celor care îl elaborează.

9. Concordanţa tipului de manual şi sistemului de învăţare cu criteriile docimologice şi cu baremurile folosite la examene şi concursuri, între care se ivesc astăzi grave discrepanţe.

10. Asigurarea perspectivei pe verticală, printr-o corelare mai inteligentă şi organică a învăţământului preuniversitar cu cel universitar, între care există nenumărate denivelări.

Vocea României – 27 iunie, 1996

www.dacoromanica.ro

Împovărătoarea moştenire „pe butuci"

Schimbarea echipei guvernamentale în 1996 găseşte şcoala românească într-o acută criză. O lege a învăţământului ciuntită şi lipsită de anexele ce o fac operaţională, un teanc de regulamente care se bat cap în cap şi care sparg inutil cu greutatea lor cristalele de pe biroul directorilor, o „liberalizare" educativă concepută în cea mai „populistă" şi nocivă formă, un haos metodologic care ne-a lăsat cu aceleaşi programe îmbâcsite şi necoordonate şi cu aceleaşi manuale anacronice, în pofida eforturilor de a li se asigura „perechi" concurente, salarii de mizerie, şcoli dărăpănate şi murdare, încurajarea tacită a industriei meditaţiilor, a afacerii concursurilor şi a exploziei de broşurele indispensabile descurcării din iţele unor examene de o dureroasă absurditate şi ineficienţă docimologică, alcătuiesc bilanţul unei politici de învăţământ lipsite de motivaţie pedagogică şi orizont cultural, dusă de o pleiadă de miniştri, poate nu schimbaţi anual, ca la cultură, dar la fel de caduci şi preocupaţi de rezolvarea problemelor personale.

Ne-am săturat în ultimile decenii de miniştrii clientelar-politici, „umanişti" cu capul în nori, ingineri universitari care măsoară cu şublerul dimensiunile omului modern sau „mămici" fără autoritate intelectuală. Ne-au exasperat „sufletele moarte" de funcţionari care în fiecare zi îşi iau de acasă un ghem de sfoară ca să se lege de scaunul pe care tremură şi veghează.

Ne trebuie un ministru cu larg orizont de cultură, cu o incontestabilă popularitate şi autoritate moral-intelectuală care să cunoască pe verticală, **global** şi nu pe parcele, învăţământul românesc şi problemele sale **reale**, să aibă o viziune **clară** a

www.dacoromanica.ro

psihologiei generaţiei tinere, a ambiţiilor şi grijilor ce o neliniştesc. Ministerul are nevoie de un colectiv de consilieri cu reală competenţă profesională, sfătuitori ai ministrului, dispensaţi de oficii de anchetare, protocol şi cabinet, de un mănunchi de inspectori cu personalitate, demnitate şi dornici de iniţiative creatoare, de un institut de ştiinţe ale aducaţiei care să nu mai fie obligat să-şi ofere străinătăţii competenţa şi serviciile prost plătite la noi, de o editură didactică activă care să nu se limiteze în a trage la indigou, an de an, manuale şi cursuri care supravieţuiesc de decenii, lăsând la cheremul unor incompetente şi veroase edituri particulare literatură auxiliară pentru elevi şi studenţi.

Ştim că astfel de cerinţe pot fi taxate de sceptici drept utopice, ştim că în jurul unor „funcţii" rentabile roiesc veleitari şi impostori şi că un impresionant număr de valori autentice sunt ignorate sau nesolicitate pentru că nu le place să se vâre şi să fie mediatizate cu orice preţ (sau cu un anumit preţ care nu se declară niciodată).

În sfârşit, după lungi şi aprige dispute, pentru împărţirea ministerelor, tagma politehnicienilor, atât de nocivă şcolii româneşti în era comunistă, a ieşit din nou victorioasă. Sperăm să nu mai repetăm însă experienţele triste ale trecutului şi să ne găsim în faţa unei **personalităţi** pe măsura imenselor sarcini ce revin învăţământului, atât în direcţia renovării sale europene, cât şi pentru formarea unui tineret care a început că fie scăpat din mâini, care dă semne de inculturaţie, de plictis sau disperare şi care-şi iubeşte din ce în ce mai puţin pământul din care anteic ar trebui să-şi tragă forţele.

Vocea României – 5 decembrie, 1996

www.dacoromanica.ro

Minusuri persistente ale învăţământului românesc

Cele trei articole inserate în pagina de „Accente" a *Tribunei Învăţământului* din 2 septembrie 1997, semnate de trei oneste şi realiste cadre didactice din trei colţuri diferite ale ţării (Lugoj, Rm. Vâlcea, Bacău) subliniază într-un deplin consens câteva din gravele şi persistentele hibe ale învăţământului românesc: programe supraîncărcate, examene absurde şi nediferenţiate, goana după acapararea şi valorificarea comercială a elitei şcolare, prin meditaţii.

Toate aceste hibe sunt generate de ambiţia prostească de a se obţine performanţe pedagogice care, forţând natura omenească, neglijând uneori până la inconştienţă limitele posibilităţilor umane (oricât ne-ar asigura savanţii de elasticitatea biologică la efort iar filosofii, de rezistenţa morală la încercări a speciei umane), acţionează uneori ca un bumerang, producând reacţii şi rezultate adverse. Hibele amintite sunt moşteniri ale epocii de război rece şi de vanitoasă concurenţă pentru demonstrarea superiorităţii sistemului comunist şi al acelui „homo sovieticus", un Hercule modern care, ca şi supraomul nietzschean sau „blondul" rasei superioare, avea misiunea să înlocuiască o societate putredă.

Cât de „înnoitor" pare astăzi epigonul modern al încă râvnitului „homo sovieticus" o arată prăpastia ce se cască între o elită şcolară bine dopată şi antrenată pentru performanţe, elită ce se scurge dintr-o hemoragie a valorilor spre ţările ce le asigură un alt standard de valorizare a capacităţii şi un alt nivel de trai, şi o masă amorfă de elevi care se târăşte cu mari eforturi pe

www.dacoromanica.ro

treptele şcolii şi cu care va trebui să „defilăm" în marşul nostru victorios către integrarea europeană.

Ceea ce supără la învăţământul românesc, socotit până la extravaganţele tehniciste ale lui Mircea Maliţa şi „gafele" pedagogice ale Suzanei Gâdea şi Anetei Spornic, un model european, este rigiditatea lui mecanicistă care exclude din ecuaţia pedagogică realităţile pulsatile ale „subiectului" educaţiei, lipsa de nuanţare şi de alternative ale omului modern şi şansele *individuale* de realizare a copiilor situaţi pe diferite trepte ale dotării şi posibilităţilor intelectuale şi fizice.

Aşa se explică de ce supunem la examene unui egalitarism „sovietic" (şi nu „democratic") şi pe elevul strălucitor şi pe cel submediocru, de ce încercăm prin costisitoare şi interminabile meditaţii, ruinătoare pentru bugetul familiei şi epuizante pentru absolvenţi, să inoculăm siguranţa reuşitei. Aşa se explică de ce îndepărtăm fără voia noastră pe elevi de cultură, înlocuind contactul viu şi creator cu clasicii români şi străini şi cu valoroasa literatură auxiliară de informare ştiinţifică, prin consultarea exclusivă şi *obligatorie* a sutelor de cărţulii cu baremuri, grile, teme, rezumate, exerciţii, subiecte probalistice pentru examene, foarte rentabile pentru autori care înghit o bună parte a hârtiei editurilor şi care devin un panaceu universal al succesului, încurajând lenea şi tembelizarea la fel ca jocurile mecanice, microfoanele ţinute şi în somn în urechi, fixaţia calculatorului şi descifrarea obsesivă a integramelor.

Soluţiile există şi sunt realizabile, dar lipsa de continuitate a efemerelor echipe ministeriale face ca ele să treneze ani în şir aşa cum s-a întâmplat cu Legea învăţământului şi cu Statutul cadrelor didactice.

Din cauza superanaliştilor şi microspecialiştilor (necesari de altfel) încep să ne lipsească minţile de sinteză, cu orizont enciclopedic. Calculatoarele ne ajută, dar ca orice mecanism, nu ne substituie inteligenţa, ci doar o corectează sau o aduce la nivelul maxim al performanţei ei reale, la ora actuală.

Aşa se explică supraîncărcarea programelor, proces firesc ţinând seama că informaţia a crescut demenţial în volum, în

www.dacoromanica.ro

timp ce anii de învăţătură preuniversitară au rămas aceiaşi de un secol şi mai bine. Ar trebui ca *cineva* să-şi asume răspunderea de a stabili ce *anume* trebuie eliminat din programe, ce *anume* constituie capital de noţiuni-forţă, de cunoştinţe fundamentale, deci acel fond patrimonial al culturii generale pe care să-l stăpânească obligatoriu şi viitorul agricultor şi academicianul. Se impune o corelaţie mai bună a cunoştinţelor şi realizarea acelui deziderat al interdisciplinarităţii, neglijat de majoritatea cadrelor didactice care proclamă superioritatea şi exclusivismul obiectului ce-l predă (multă vreme s-a vorbit de materiile „fundamentale", înlocuite azi cu obiectele la „modă", supralicitate la meditaţii).

Diferite foruri pedagogice se căznesc de ani în şir să simplifice – prin reconsiderare modernă – conţinutul învăţământului. Oricum, efortul trebuie să fie dozat pe vârste şi exprimat printr-o creştere graduală a numărului de ore săptămânale (între 20 şi 30), iar orice plan de învăţământ să cuprindă 70% obiecte obligatorii şi 30% opţionale care să permită o preevaluare a aptitudinilor – cum scria profesorul Mihail Oprescu din Rm. Vâlcea – de clasa de „vârfurişti", aleşi pe sprânceană şi exploataţi prin meditaţii plătite, ca să fim lăudaţi de inspectori sau să obţinem note maxime la examenele de grad.

Cei supradotaţi ar trebui să se bucure de cercuri speciale în şcoli, la cluburile sau palatele elevilor sau la instituţiile interesate de a atrage încă de pe băncile şcolii prin burse şi apoi prin stagii în străinătate pe viitorii specialişti.

De ce nu încurajăm, scutindu-i de examene, pe copiii cu creativitate (câştigătorii de concursuri de creaţie literară, de plastică, muzică şi chiar ca autori la o vârstă fragedă)? De ce să ne limităm doar la „olimpici"? Oare câştigarea unei olimpiade la literatura română ori la latină nu echivalează cu publicarea la vârsta de 14–17 ani a unui excelent volum de versuri sau cu traduceri publicate din latină? De ce să supunem stresului astfel de copii supradotaţi, care de obicei cad la examenul de admitere în facultăţi pentru că nu iau meditaţii, pentru că nici la filologie,

www.dacoromanica.ro

nici la filosofie, nici la biologie, nici la istorie sau geografie nu se dau *teme* care să le pună în valoare volumul informaţiei de specialitate şi aptitudini, ci doar subiecte care le verifică fidelitatea memoriei faţă de manual (vezi grilele de la facultăţile: biologie, medicină etc.).

Din cauza autonomiei universitare ne izbim în multe cazuri de „personalismul" şi încăpăţânarea unor decani care îşi exercită dreptul de a-şi impune fixaţia unui punct de vedere. De ce trei facultăţi au acceptat olimpicii fără examen şi alte patru i-a pus să stea la rând? Ce se petrece în mintea acestor capricioşi administratori ai viitoarelor valori naţionale? Democraţia e oare sinonimă cu bunul plac, cu „privatizarea" sacrosantă a criteriului axiologic?

Tragedia e că sub masca corectitudinii şi obiectivităţii la examene se comit cele mai oribile *crime împotriva naturii umane*, siluită de dogmatica eticii fundamentaliste a examenelor. La temelia unor probe absurde stă neîncrederea în probitatea profesorilor, înlocuirea conştiinţei şi competenţei profesionale a acestora prin „norme" stabilite din afară şi aplicate robotic de cei chemaţi să cântărească complex valoarea candidatului. O temă liberă din interiorul programei obligatorii oferă de pildă infinit mai multe criterii de apreciere obiectivă şi nuanţată, cu condiţia să avem încredere în onestitatea şi obiectivitatea celui care judecă şi apreciază lucrarea.

Aş recomanda, în final, serviciului de presă al M.E.N., care pune zilnic sub ochii ministrului mai mult injuriile, calomniile şi jocurile de culise şi mai puţin opiniile deschise şi sugestiile pedagogice utile ale unor minunaţi profesori din provincie care se iau zilnic la trântă cu inerţia şi tarele învăţământului de azi şi suferă în numele generaţiei pe care o educă, să roage pe mai marele şcolii să ia în consideraţie „accentele" sincere din drama ce frământă azi şcoala românească.

Examene – 15/22 septembrie, 1997

www.dacoromanica.ro

II

CONCEPTUALIZAREA REFORMEI REFLECTATĂ ÎN PRIMELE PROIECTE DE DEZVOLTARE ŞI INTEGRARE EUROPEANĂ

Utopie cu pretenţii

De o bună bucată de vreme urmăresc în cotidianul **România liberă** publicarea pe fragmente a proiectului de reformă educaţională iniţiat de GDIE – FNE, adică **Grupul pentru Dezvoltare şi Integrare Europeană** pentru renaşterea României prin educaţie. Iniţiativa e meritorie ţinând seama că de şase ani educaţia e aproape eradicată din preocupările Ministerului Învăţământului care socoteşte, probabil, că instrucţia educă sau că educaţia este o problemă a tuturor, indiferent de calitatea morală şi de competenţa profesională a membrilor societăţii.

Cert este că după şase ani de stagnare, în care multe lucruri bune din trecut s-au pierdut, când lipsa de coordonare dintre cele trei ministere care răspund de educaţia naţiunii şi mai ales a milioane de tineri ce vor trebui să pună serios umărul la integrarea noastră europeană se resimte efectiv, acest proiect este bine venit. El cuprinde analize serioase şi pertinente privind gravele carenţe ale actualului sistem educaţional şi care, cu entuziasmul nestăvilit al „proeuropenismului" ce-l animă, pe lângă abundentele „importuri" occidentale inadecvate, oferă şi soluţii valabile şi aplicabile şcolii româneşti, fără a-i altera particularităţile naţionale şi tradiţiile istorice, care stau la temelia marilor sale succese după reforma lui Spiru Haret. Parcurgând însă aspectele acestui proiect, mi-a venit în minte o celebră poezie a lui Arghezi, **Ex libris,** închinată cărţii. Aducând

www.dacoromanica.ro

elogiu celui ce-a scris-o „încet gândită" şi „gingaş cumpănită", „zămislindu-şi marea lui fantomă de reverie, umbră şi aromă şi o pogoară vie printre noi", Arghezi conchidea cu tristeţe că truda gânditorului e zadarnică, pentru că „pe cât i-e ghersul cărţii de frumos", *ea nu răspunde la nici o întrebare.*

Iar întrebările la care ar fi trebuit să se răspundă în acest proiect sunt multe şi esenţiale. În actualele condiţii economice, în ce fel şi cum ar putea căpăta realitate aşteptata reformă? Punerea în mişcare a unor prevederi pentru ameliorarea funcţiei educaţionale presupune eforturi financiare, cărora nu vedem cum le-am putea face faţă în următorii zece ani. Oare nu ne situăm (ţinând cont că autorii condiţionează realizarea proiectului la o cotă de cel puţin 10% din venitul naţional) în plină utopie? N-ar fi fost nevoie de o ierarhizare a priorităţilor pentru a putea demara mai uşor?

Construcţiei pe verticală a sistemului de învăţământ i se asigură oare, în proiect, o coloană vertebrală destul de solidă sau măcar un fir roşu care să garanteze legătura şi continuitatea actului formativ pe tot parcursul procesului instructiv-educativ? Oare s-a avut în vedere şi modernitatea raportului profesor-elev, simultaneitatea creşterii pregătirii şi conştiinţei educatorului şi educaţilor, cerinţele unei decimologii care să radiografieze real (şi nu cantitativ matematic, cum se obişnuieşte acum) valoarea şi posibilităţile concrete ale elevului şi studentului? Oare proiectul a stabilit relaţia dintre termenul de apariţie a manualelor şi cursurilor în perioada de reciclare a informaţiei şi metodologiei, acceptată pe plan mondial pentru a nu păţi ca acum, când avem încă manuale şi cursuri depăşite şi demodate, rămase în urmă cu 10–15 ani faţă de realitate?

Acestea sunt câteva întrebări esenţiale cărora dacă nu li se oferă un răspuns cât mai urgent şi concret, ne obligă să vedem în acest proiect un simplu joc de imaginaţie şi condei.

Vocea României – 5 septembrie, 1996

www.dacoromanica.ro

„Renaşterea României prin educaţie“ – între realism şi diletantism –

Nu putem nega faptul că învăţământul românesc trece printr-un moment de sincopă. Bugetul e de supravieţuire, iar cadrele didactice cu experienţă şi prestigiu se răresc prin pensionare silită (deşi se simte o acută nevoie de specialişti competenţi), ori sunt absorbite de învăţământul universitar privat. Cele tinere şi cu reală vocaţie pedagogică migrează către sectoare care salarizează de trei-patru ori mai bine. Pe de altă parte, pregătirea superficială, dezinteresul unor elevi pentru învăţătură şi propriul viitor ca şi pragmatismul exagerat al altora, comportamentul egoist şi dur, aerul blazat şi cinic, neconformismul şi acţionarea în spiritul darwinist al concurenţei sociale exterminatoare, conduita generată de o viziune total deformată a democraţiei şi liberalismului schiţează un sindrom îngrijorător. Din teama de a nu fi acuzaţi de dirijism moral de tip proletar, facem inadmisibile concesii atitudinilor libertine, iar din teama de a nu fi suspectaţi de naţionalism, umilim orgoliul naţional, negăm excelenţa intelectuală şi capacitatea inventiv-creativă a poporului nostru. Facem elogiul şi importăm un mod de viaţă în care blugii, guma de mestecat, bocancii butucănoşi, raniţa atârnată de spinare, laţele nespălate, drogurile, stilul „rock“ de comportare şi cel „underground“ de comunicare, industria de „loisir“-uri de la arsenalul audio-vizual până la interminabilele şi asurzitoarele „bairamuri“ devin sigle ale „europenizării“, consolidează treptat şi irezistibil victoria formei asupra conţinutului.

Ne găsim oarecum dezarmaţi în faţa vidului educaţional, a „stării morale“ a adolescenţilor şi le punem pe seama tranziţiei

www.dacoromanica.ro

şi a incapacităţii unui minister fără personalitate, cu o direcţie a educaţiei formată din patru persoane sufocate cu probleme care privesc mai degrabă Ministerul Turismului şi Tineretului sau serviciul financiar. Iniţiativa propunerii unui program coerent de educaţie naţională a fost lăsată pe seama unor organizaţii de masă, neguvernamentale, cum e Alianţa Civică şi grupul acesteia pentru dezvoltare şi integrare europeană (GDIE-FNE) care, în 1996 şi-a publicat programul într-un serial apărut în „România liberă". Recent, punându-l sub egida C.D.R şi Ministerul Învăţământului, Alianţa Civică l-a prezentat într-un colocviu cu tema „Renaşterea României prin Educaţie", a cărui rezoluţie a fost publicată în „Tribuna învăţământului" din 29 IV a.c.

Iniţiativa este meritorie, ţinând seama că de 7 ani educaţia a fost aproape eradicată din preocupările unui minister căruia i-a fost ruşine până acum să-şi adauge în titulatură şi funcţia educativă, lăsând-o pe seama unei familii obosite şi derutate şi a unei societăţi bolnave. În aceste condiţii, în care lucruri bune din trecut s-au pierdut, când lipsa de coordonare dintre cele trei ministere care răspund de educaţia naţiunii (al învăţământului, culturii, tineretului) s-a resimţit dramatic, acest proiect este bine venit. El cuprinde analize serioase şi pertinente ale gravelor carenţe ale actualului sistem educaţional, oferind soluţii valabile şi aplicabile şcolii româneşti, fără a-i altera particularităţile naţionale şi tradiţiile istorice. Acestea stau la temelia marilor sale succese după reforma lui Spiru Haret, care ne-au sincronizat cu apusul şi au dus la o integrare europeană a şcolii româneşti încă de la sfârşitul secolului trecut.

Rezoluţia colocviului, care a ţinut cont între timp de unele sugestii, deşi este gândită cam împrăştiat şi fragmentar, în cele cinci mari capitole ale sale cuprinde câteva linii orientative, care nu cer eforturi financiare speciale dacă le vom aplica gradual, inteligent şi eficace.

Capitolele cele mai bune ale rezoluţiei le reprezintă **„Idealul educaţional al şcolii"** şi **„Managementul în domeniul educaţiei"**. La primul capitol amintit, aş elimina punctul 2 şi

www.dacoromanica.ro

l-aş înlocui cu „Evaluarea realizărilor româneşti în raport cu cerinţele europene", care ar susţine mai bine subpunctele de la punctul 1. S-a omis de la acest capitol „educaţia ecologică", total marginalizată la noi (murdăria oraşelor, a sălilor de clasă, poluarea morală a tinerilor).

Mai puţin clar sunt formulate capitolele referitoare la „Reforma sistemului de învăţământ" şi „Curriculum şcolar". Nu e un secret că principalele hibe ale învăţământului românesc de azi sunt caracterul excesiv de teoretic, supraîncărcarea programelor şi manualelor, stabilirea unei ierarhii viciate a valorilor prin aplicarea unui sistem pseudo-ştiinţific de notare, examene şi concursuri, în pofida grilelor supramatematizate, absenţa totală a unor programe educative care să lărgească orizontul cultural, să amelioreze comportamentul social şi moral şi să dea motivaţii şi perspective tineretului. Propunerile oferite de rezoluţie sunt vagi şi ambigue, mai ales atunci când se introduce noţiunea de „filieră". Deşi la ora actuală e depăşit, aş fi de acord cu un trunchi comun de 8 ani, deci cu un învăţământ elementar obligatoriu şi **total** gratuit care asigură baza minimă culturală a naţiunii, fără diferenţieri, dar cu o permanentă asistare a psihologilor şcolari, care vor avea în clasa a VIII-a un rol hotărâtor în orientarea către învăţământul mediu a absolvenţilor. Orientarea va trebui să ţină seama în paralel de vocaţia **reală** a elevilor şi de necesităţile **reale** şi **modulante** ale societăţii, pentru a nu se ivi disfuncţionalităţi binecunoscute şi cu efecte dramatice „post-festum": exces de ingineri şi economişti în trecut, în detrimentul laturilor umaniste, deficit de meseriaşi şi specialişti în cercetare în prezent, paralel cu o invazie de avocaţi, poligloţi, contabili şi manageri.

Liceul „academic" (fost de cultură generală), liceele speciale (muzică, sport, arte plastice, agro-industriale etc.) ca şi şcolile profesionale superioare vor cuprinde discipline obligatorii de profil şi discipline opţionale, cât şi clase speciale cu elevi supradotaţi, din care cu prioritate vor fi recrutaţi viitorii studenţi (actualul examen de admitere în învăţământul superior

www.dacoromanica.ro

va trebui să fie el însuşi restructurat, dispariţia sau modernizarea lui trebuind să fie prevăzute în viitoarea reformă).

În ceea ce priveşte politica de personal în spiritul descentralizării, este binevenită lărgirea autonomiei liceelor (şcolile generale fiind obligatorii şi gratuite vor avea alt regim) şi cu dreptul acordat directorilor de liceu (ca şi în trecutul şcolii româneşti) de a-şi alege ei profesori în urma controlării dosarului personal şi al unei discuţii exploratoare, în spiritul Legii învăţământului şi al Statutului cadrelor didactice. Apreciem invitaţia iniţiatorilor programului pentru implicarea în reforma învăţământului a celor mai valoroase şi experimentate cadre didactice, care în marea lor majoritate stau departe de iniţiativele guvernamentale, acceptând resemnaţi ceea ce se hotărăşte în birouri închise de către „amatori" în problema învăţământului.

Se simte absenţa unei comisii competente şi „incoruptibile" politic de pedagogi cu prestanţă, chemată să pună reforma în forme legislative, după o prealabilă consultare a unor autentici specialişti, valorificând tot ce e viabil şi fiabil din propunerile făcute.

Şi aceasta, cât mai operativ şi cât mai urgent, deoarece, aşa cum încheie şi rezoluţia un astfel de efort ar fi „încercarea **ultimei speranţe**!".

Tribuna învăţământului – 24 iunie, 1997

www.dacoromanica.ro

Un program pe termen scurt de educaţie naţională

Au existat în aceşti ani ai tranziţiei două ministere cărora li se pot aduce pe drept dojana că au uitat un obiectiv comun, fundamental. E vorba de Ministerul Învăţământului şi cel al Tineretului, iar ţinta convergentă – educaţia naţională. Nici unul, nici altul (din motive prea subtile pentru a fi cunoscute) nu au dat semne de colaborare, culpabilizându-se reciproc atunci când li se aduceau critici pentru inactivitatea lor în acest domeniu. Profesorul Mironov s-a mărginit să ducă un război just, dar pierdut din start, pentru recuperarea patrimoniului fostului U.T.C., greu de scos din mâna unor afacerişti, motivaţi şi ocrotiţi de legi, preocupaţi sub aripile ocrotitoare ale capitalismului sălbatic, doar de rapida lor pricopseală. Profesorul Maior, prea adesea plimbăreţ prin congrese internaţionale şi campanii electorale, a patronat fără autoritate pseudomodernizarea pentru care s-a făcut prea mult zgomot pentru mai nimic. Şi unul şi altul au uitat că tineretul are nevoie înainte de îndopare cu sport, discoteci, informatizarea computerizată, videoclipuri, compact discuri, de o acţiune intensă şi bine concentrată de educare, astfel concepută pentru a nu stârni idiosincrazia şi opoziţia dârză a unei generaţii prea sătulă de „maieutica" marxistă şi prea fanatizată de falsul mit al libertăţii „fără frontiere" (cultivat de demagogismul politic avid de voturi) pentru a mai consimţi necesitatea şi rigorile unei educaţii normative şi disciplinatoare.

Fără îndoială că sportul, caratele, excursiile distractive, reuniunile dansante, concursurile de miss şi robingo, taberele recreative, jocurile mecanice şi logistice, supralicitate azi, aparţin

www.dacoromanica.ro

mai degrabă loisir-ului „facilităţilor" care reprezintă 80% din activitatea celor 5 funcţionari care au reprezentat în ultimii 2–3 ani fantomatica direcţie educativă a Ministerului Învăţământului, contribuind cu o câtime insuficient de semnificativă la modelarea caracterului, personalităţii comportamentului tinerilor de azi scăpaţi, în multe cazuri, din chinga familiei, şcolii, societăţii, iar uneori victime ale libertinismului şi drogurilor care îşi impun propria voinţă şi propriul cod de conduită, puternic influenţat de mentalităţile occidentale de tip **rock** sau **punk**.

Nutrim speranţa ca noii miniştri, cam anonimi, ai învăţământului şi tineretului, cu o minimă sau nulă competenţă şi experienţă în domeniile specifice ale educaţiei tineretului, justificaţi poate prin calităţi manageriale sau performanţe academice de strictă specialitate, nu vor ocupa respectivele posturi doar pentru a asigura succesul compromisului formulei guvernamentale, ci pentru a se implica cu înţelepciune şi mai ales cu suflet în realizarea măcar a programului pe termen scurt al noii conduceri în care ţara şi-a pus toate speranţele, dar şi toate exigenţele.

Educaţia tineretului implică un sistem bine închegat, organizat, dirijat şi controlat în desfăşurarea lui coerentă şi în efectele lui imediate şi îndepărtate. Pentru aceasta e nevoie de un personal îndestulător, competent şi onorabil remunerat, de un cadru material şi instituţional adecvat, de programe educative atractive, bine concepute şi integral aplicabile în condiţiile specifice ale ţării noastre.

Educaţia tineretului implică un sistem bine închegat, organizat, dirijat şi controlat în desfăşurarea lui coerentă şi în efectele imediate şi îndepărtate. Pentru aceasta e nevoie de un personal îndestulător, competent şi instituţional adecvat, de programe educative atractive, bine concepute şi integral aplicabile în condiţiile specifice ale ţării noastre.

Reorganizarea radicală a direcţiilor educative din respectivele ministere se impune de urgenţă. O intensă propagandă educativă, o legislaţie fermă şi limpede, care să blocheze tendinţele marcate de eludare a legilor şi normelor de conduită,

www.dacoromanica.ro

„sensibilizarea" şi „umanizarea" informatizării, considerată în sine ca unic obiectiv al şcolii (ministerul se numeşte **al învăţământului** şi nu **al educaţiei** – care implică instituţia), ar trebui să intre obligatoriu în programul pe termen scurt al educaţiei pe lungă durată.

Deocamdată, să ne mulţumim cu programul pe termen scurt, al priorităţilor şi urgenţelor educative. Deşi tinerii, şi mai ales şcolarii, dedulciţi la un „stil" de viaţă neconstrângător optează pentru o formă liberă, fără conţinut adânc sau pentru un conţinut liber, fără formă disciplinatoare, nu trebuie să facem concesii populiste şi să cădem în greşelile primului an de învăţământ postrevoluţionar.

Sunt necesare câteva măsuri urgente privind elaborarea unui program minimal de educaţie multilaterală şi de modalităţile adecvate la nivelul fiecărei instituţii, îndrumat de minister, dar cu participarea intensă şi creatoare a tinerilor. E greu de conceput ca întregul proces de educaţie să fie monitorizat de „fani" de 14–17 ani ai computerelor şi SF-ului cum visa profesorul Mironov, dar şi de ce aceştia să nu colaboreze cu educatorii de profesie în înjghebarea unor programe atrăgătoare, dar şi utile (acel „utile dulci" rămâne la fel de valabil după 2000 de ani). Suntem categoric împotriva aşa-zisei „politizări" a lecţiilor, dar nu suntem de acord cu glacializarea şi schematizarea informaţională a lecţiilor, care duc la monstruozităţile sistemului de concursuri bazate pe grile şi baremuri, la explozia broşurilor de pregătire şi la prosperarea industriei meditaţiilor.

Spaţiul unui articol de ziar este ingrat. „Ars longa, vita brevis", arta educaţiei cere spaţiu, timp şi răbdare. Constrânşi de acest adevăr, ne mulţumim în final să urăm succes noilor miniştri, asigurându-i că le vom pune la dispoziţie, aşa cum am făcut-o de decenii, o experienţă care, în ceea ce mă priveşte, mă asociază şi mă obligă să n-o ascund din silă de ce-a fost, din egoism sau din comoditate, ca pe talanţii biblici.

Vocea României – 22 decembrie, 1996

www.dacoromanica.ro

Cine inițiază și finanțează o reprobabilă publicație pentru elevi?

Timp de 30 de ani am dus o luptă donquijotească să realizez o revistă „oficială" a liceenilor, fără caracter „ideologic" (cum o doreau conducătorii comuniști) și fără tentă „comercială" (cum o preconizează după 1990 liderii de tineret, inclusiv Ministrul Tineretului), o revistă **serioasă**, scrisă de elevi, care să reflecte marile lor probleme, să le completeze cultura generală ciuntită de o programă de învățământ străină încă de cerințele pedagogiei și culturologiei moderne. Opoziția violentă pe care am întâlnit-o de la Leonte Răutu – eminența cenușie a ideologiei comuniste – până la ministrul de tristă amintire Aneta Spornic, autoarea în 1980 a vestitului ucaz de desființare a revistelor școlare, m-au pus nu o dată în situații conflictuale cu oficialitatea.

Prin zeci de tertipuri și prin sprijinul tacit al unor minți luminate, chiar din rândul conducerii comuniste, am reușit să „păcălesc" vigilența cenzurii și să tipăresc între 1966–1989 peste 100 de antologii de creație literară a elevilor și să fac să supraviețuiască 5–6 ani „Preludiu" – supliment literar-artistic pentru elevi al „Scânteii tineretului", unde s-au format peste 150 personalități de azi ale literaturii, ziaristicii, artei și învățământului. Încercările de reînviere a „Preludiului" după 1990 (au apărut 2–3 numere) s-au izbit de rațiunile negustorești ale sponsorilor „Tineretului liber".

Nici o oficialitate după 1990 nu s-a oferit să realizeze sau să sprijine o astfel de publicație necesară pentru aproape două milioane de adolescenți. Egal de dezinteresate, cele trei

www.dacoromanica.ro

ministere, al învăţământului, al culturii şi al tineretului, n-au făcut mai nimic ca să ajute formarea morală şi intelectuală a tineretului, lăsat în lumina unui liberalism prost înţeles, pradă unei reclame culturale deşănţate, unor tentaţii nocive, unei prese educative „pirat", cum este şi recenta publicaţie **„Liceenii"** care se lăfăie prin toate chioşcurile, în tiraje de masă (subvenţionate oare de cine?), publicaţie frumos colorată şi redactată de nişte anonimi ce-şi arogă dreptul de mentori şi formatori ai educaţiei. „Liceenii" are meritul totuşi – fiind o revistă strict comercială – să ne arate care sunt parametri spirituali propuşi tineretului. Iată-i în procente aproximative: 75% amor (iubiri interzise, evoluţia unui amor, prostituate la 16 ani, seducţia noilor colege din care trebuie recrutate „partenerele" etc.; 5% horoscop obligatoriu, sfaturi pentru machiaj şi modă; 20% învăţământ: o grevă la Liceul „Mihai Viteazul" din Ploieşti, provocată de faptul că direcţia nu permite chiulul şi fumatul în clase, fetelor să se machieze violent şi băieţilor să-şi poarte liber cerceii şi pletele feminine ş.a.m.d.; grafică: 50% nuduri; 50% poze de instrumentişti de rock (concurs pentru identificarea lor).

Cam la atât se reduce universul spiritual al generaţiei blugilor şi gumei de mestecat. Editorialul revistei ne explică şi de ce: „Nu credeţi că se exagerează cu informaţiile, că temele curg gârlă, că bieţii tineri învaţă noaptea până li se roşesc ochii în cap în loc să..."

Ca să fim în tonul dragilor noştri anglofoni şi preferatelor noastre jurnale de actualitate: „No comment"...

Vocea României, 1996

www.dacoromanica.ro

De ce aţi atacat revista „Liceenii" domnule profesor Tudor Opriş?

– interviu –

Aţi fost gratificat cu titlul de „cel mai iubit dintre profesori". Deţineţi şi mărturii ale admiraţiei tinerilor. Cum se explică atunci, domnule profesor Opriş, critica aspră pe care aţi îndreptat-o asupra primului număr al revistei noastre, publicaţie care îşi propunea să fie port-vocea unei generaţii ignorate?

A fi bun, generos, ataşat trup şi suflet tinerei generaţii nu înseamnă a face rabat de la exigenţă, concesii de la principiile tale deontologice pentru a obţine o popularitate ieftină. Reacţia mea are o precisă motivaţie psihologică: şocul pe care mi l-a produs diferenţa dintre imaginea unei reviste reprezentative a liceenilor – aşa cum am visat-o de 40 de ani în luptă cu cenzura şi opacitatea oficialităţilor – şi mica voastră revistă comercială care seamănă ca două picături de apă cu puzderia revistelor de divertisment, de „basic culture", de „dolce vita" şi scandal care tapetează colorat şi provocator toate chioşcurile de ziare. Credeam că aduce ceva nou faţă de submediocra revistă „Salut" a actorului Mihăiţă, cu o arie ceva mai largă de adresabilitate, dar la fel de concesivă importului de kitschuri culturale şi năravuri transoceanice pe care le-am jinduit câteva decenii.

Şi totuşi, revista „Liceenii" a supravieţuit, îşi scoate cu regularitate numerele săptămânale, are tot mai mulţi cititori.

Nu vă amăgiţi cu apă de trandafiri, „Liceenii" constituie un excelent „bussines", fiind unica revistă centrală pentru cei aproape patru milioane de liceeni ai ţării. Acoperă deci, un gol. Este trist însă că „Liceenii" se prevalează de libertatea presei ca să-şi aroge rolul de „monitor educativ", când atât sponsorii, cât

www.dacoromanica.ro

şi redactorii nu au nici calitatea, nici competenţa de a oferi modele şi reţete pedagogice pentru unul dintre cele mai complexe, gingaşe şi explozive segmente ale societăţii noastre, acela al adolescenţilor studioşi. Profesorii tratează revista cu rezerve, iar Ministerul Educaţiei Naţionale se străduieşte s-o ignore şi chiar reuşeşte.

Ce aveţi, în principiu, să ne imputaţi? Noi ne-am străduit să răspundem cât mai bine voinţei unei generaţii absolut marginalizate, să spunem lucrurilor pe nume şi, în toată nebunia actuală, adolescenţii să nu fie singuri.

„Liceenii" nu e o revistă reprezentativă pentru liceanul modern ci, mai degrabă, pentru liceanul monden, adică preocupat exclusiv să fie în ton cu moda vestimentară şi cu „stilul" actual de gândire, comportare şi limbaj, cultivat de unele grupuri de opinie, cu foarte largă liberalizare. Revista se adresează deci, unei anumite categorii de liceeni (cam 20–30% în fiecare clasă) unic preocupaţi de imaginea lor exterioară, de a răspunde unui anumit standard acreditat de o anumită mass-media, acelor „liceeni de carton" aparţinând generaţiei „Xerox" de care vorbeşte cu atât de multă îngrijorare pedagogia americană.

Dar pentru că nu suntem în America, ce ar trebui să facă „Liceenii" pentru a intra în vederile dumneavoastră şi a deveni credibili în faţa forurilor pedagogice? Ce ar trebui să conţină revista?

E vorba nu numai de vederile mele, ci ale oricărui pedagog cu simţ de răspundere, al oricărui elev cu puţină raţiune şi cultură. Nu e cazul să neglijaţi aspectele distractive şi comerciale care „vând" revista şi călesc foamea de lectură precum guma de mestecat, integramele şi popcornul. Dar trebuie să acordaţi o mai mare importanţă aspectelor majore cu care se confruntă liceenii. Să nu se facă apel doar la liderii de opinie care hipnotizează „găştile", iniţiază chiuluri şi bairamuri, difuzează reviste porno şi droguri (ar fi interesant să li se studieze psihologia şi „strategiile" de comportament), dar şi cei

www.dacoromanica.ro

2–3% excepţionali, care visează doar să o şteargă în străinătate. Revista ar trebui să „gâlgâe", cum se spune, de opinii ale unor elevi foarte deştepţi, foarte dotaţi şi, mai ales, legaţi de problemele tinerilor. N-ar fi rău să apelaţi la personalităţi neconvenţionale ale culturii şi pedagogiei, care ar ridica mult prestigiul revistei şi care ar dezbate la nivel psihopedagogic problemele tinerilor. Urmăriţi cu atenţie „programul" de reformare al învăţământului şi educaţiei, propus discuţiei publice de ministrul Andrei Marga, de unde puteţi extrage sugestii interesante (deşi mai puţin confortabile pentru unii cititori ai revistei).

În final, ce viitor prognosticaţi revistei „Liceenii"?

Doresc din toată inima ca „Liceenii", care a avut nu numai curajul, dar chiar neobrăzarea să supraveţuiască concurenţei capitaliste, să se apropie de idealul unei reviste moderne pentru elevi şi chiar scrisă integral de adolescenţi. Şi, ca să vă dovedesc că apreciez progresul făcut în ultimul timp de revistă şi că parti-pris-ul nu-mi stă în fire, mi-ar plăcea să fiu printre acei care vor răspunde dorinţei voastre sincere şi oneste de a servi cu adevărat cauza unei generaţii prea mult timp ignorate.

A consemnat, **Ioana SONEA**
Liceenii, 1998

www.dacoromanica.ro

III

GRAVE CARENŢE DE ORGANIZARE ŞI CONŢINUT

Ecologia mediului educaţional în suferinţă

Până la evenimentele din 1989, un învăţământ dirijat şi rigid, controlat de stat în toate articulaţiile asigura de bine de rău preşcolarilor şi şcolarilor un mediu la limita admisibilă a poluării, datorită măsurilor de igienă colectivă, activităţii diriginţilor şi Organizaţiilor de Cruce Roşie pe clase, formate din elevi care supravegheau şi comportamentul nepoluant al colegilor.

Astăzi însă s-a renunţat la momentul organizatoric de la începutul fiecărei ore, lecţiile se desfăşoară într-un aer viciat, cu munţi de gunoaie şi hârtii pe sub bănci, ceea ce scade indiscutabil randamentul intelectual al elevilor. Democratizarea bruscă a învăţământului, evitarea constrângerilor regulamentare, eliminarea din preocuparea diriginţilor şi medicilor şcolari a cultivării comportamentului ecologic au sporit considerabil gradul de poluare fizică şi morală a mediului şcolar. De pildă, ca urmare a unei liberalizări rău înţelese, numărul fumătorilor din rândul elevilor de peste 13 ani a sporit substanţial. După statistici „discrete" (nimeni nu le-a practicat „oficial"), în multe clase din licee numărul fumătorilor atinge 30 la sută din efectivul claselor IX–XII. „Libertatea" de a fuma nu este îngrădită dacă e exercitată în medii „deschise". În şcoli e curtea şcolară. În cei 600–700 m.p. ai curţii, dacă fumează 300 de elevi, este imposibil ca unda poluantă să nu afecteze oarecum întreaga colectivitate. Din nenorocire, scăpaţi de supraveghere, majoritatea fumătorilor îşi practică viciul nu în curte, ci în WC-uri şi coridoare, în colţuri dosite, după încheierea recreaţiilor răspândindu-se în interiorul şcolii un miros sufocant şi toxic. Îngrijitoarele raportează că mătură zilnic mii de mucuri de ţigări din WC-uri şi coridoare, aruncate neglijent şi uneori imprudent.

www.dacoromanica.ro

Speriat de proporţiile practicării precoce a fumatului, Ministerul Învăţământului a încadrat acest viciu în activităţile nocive care încalcă Legea protecţiei mediului din 1995, recomandând şcolilor să aplice amenzi băneşti celor ce nu respectă normele ecologice. Dar prea puţine şcoli se conformează acestei dispoziţii date, se pare, la fel de „discret" pentru a nu supăra şi descuraja piaţa liberă a drogurilor admise de lege, care stau la dispoziţia oricărei vârste, în zecile de mii de buticuri ce sufocă peisajul urban şi flanchează generos şcolile.

Neexistând o preocupare susţinută pentru educaţia ecologică din partea Ministerului Învăţământului, nici cadrele didactice nu prea iau în serios activitatea ecologică, complăcându-se să predea într-un aer viciat şi uneori într-un climat de indisciplină şi hărmălaie care ridică, mult peste cifra admisă, decibelii care poluează orele de curs.

Dacă adăugăm „ciuingomania", consumul industrial, aproape unanim şi incontinent de gumă de mestecat în recreaţii, în orele de curs, în timpul predării şi examinării, aruncarea după consumare a gumelor pe podea sau coridoare ori lipirea lor pe bănci şi pe pereţi, obţinem tot atâtea imagini ce dau şcolilor noastre un aspect foarte... americănesc, condiţie, se pare obligatorie (ca şi homosexualitatea) pentru intrarea noastră în Europa! Coridoarele, scările, podelele claselor sunt invadate de sute de „munţişori" de gumă oxidată, ca într-o erupţie de ciumă bubonică, pe care măturile şi târnurile personalului de îngrijire nu-i pot desprinde, lăsându-i să înfrumuseţeze peisajul şcolar. Astfel încât, la ora actuală, când gradul de civilizaţie a unui popor se măsoară după gradul de respectare a normelor ecologice, ne găsim într-o acută şi îngrijorătoare suferinţă.

Sunt convins că aceste semnale de alarmă, trase în grabă, vor sensibiliza şcolile, părinţii şi mai ales Ministerul Învăţământului care, ca în povestea ucenicului vrăjitor, stârnind duhurile anarhiei şcolare, va fi nevoit să depună mari străduinţe pentru a le potoli, spre binele tinerei generaţii faţă de care am rămas datori cu toţii.

Vocea României — 11 aprilie, 1996

www.dacoromanica.ro

Timpul liber.
Un NU hotărât organizării şi planificării!

Oare vacanţa şcolară trebuie să fie organizată de maturi sau lăsată la deplina fantezie şi la liberul arbitru al beneficiarilor ei? Iată o întrebare care obsedează de doi ani încoace pe părinţi şi pe profesori şi dă dureri de cap şi nehotărâri cronice prea-cumintelui Minister al Învăţământului (dar nu şi al educaţiei) şi unui anonim Institut de Ştiinţe ale Educaţiei (care până în prezent nu slujeşte învăţământului). Ambele foruri, mai sus amintite, trăiesc modern medievala dilemă a măgarului lui Buridan.

Ştim cu toţii că mai bine de 40 de ani partidul comunist a organizat şi supervizat zi cu zi, oră cu oră, manualele şcolare pentru a ţine sub o strictă supraveghere pe elevi, supuşi unui neostoit şi obsesiv bombardament ideologic.

Excesul de organizare şi supraveghere, impunerea cu cnutul a unor activităţi sterpe şi stereotipe au trezit tinerilor, imediat după Revoluţie, o violentă alergie faţă de tot ce înseamnă planificare oficială, ordine instituţională, ingerinţă în viaţa particulară. Nu-i de mirare că elevii au spus un nu hotărât timidelor încercări de creare a unor organizaţii de tipul „Tineretul liber", nu s-au arătat deloc interesaţi de reînvierea cercetăşiei (mult îndrăgită la noi în perioada interbelică) şi nu dau semne că ar simţi nevoia unei înregimentări sub control didactic. Marşurile, mitingurile, greva foamei, bombardarea cu pietre a faţadei ministerului de către elevi erau o dovadă că orice întoarcere la vechile structuri şi regulamente ar putea stimula scoaterea bonetelor frigiene din fundul lăzilor revoluţiei.

Iată, deci, că de la centralismul excesiv al procesului educaţional s-a trecut în mod spontan (aici n-au mai fost

www.dacoromanica.ro

perioade de tranziţie ca-n economie) la liberalizarea deplină a educaţiei. Era firesc, dar, ca vacanţa să devină o problemă de strictă opţiune personală, ceea ce răspunde perfect psihologiei elevului de azi, eliberat de poncifurile şi constrângerile unei educaţii direcţionate. Ne pare firesc, deci, ca în lumina liberalismului pedagogic – acceptat măcar formal de toată lumea – fiecare elev să-şi organizeze zilele vacanţei în funcţie de plăceri, preocupări, posibilităţi materiale ale familiei.

Există totuşi un „dar", o rezervă, un prag de care trebuie să ţinem seama.

Starea morală a epocii acesteia de tranziţie este haosul, manifestat prin anarhie şi libertinism şi toate lucrurile, în lumina acestei legi, au tendinţa să se dezagrege, să se abandoneze întâmplării şi dezordinii.

Vacanţa este un **timp metabolizant,** absolut necesar sistemelor vii care sunt elevii. Haosul – provocat de libertatea neîngrădită ce li se acordă – trebuie stăpânit şi ordonat printr-o bună şi mai ales utilă folosire a timpului. Această energie strunită şi bine canalizată contribuie efectiv atât la refacerea şi creşterea fizică, cât şi la sporirea potenţialului intelectual. Iată de ce, întâi şi întâi, trebuie să învăţăm pe elevi cum să-şi organizeze în mod inteligent şi util timpul în vacanţă, în acord atât cu plăcerile deconectante (care, din nefericire, domină într-un sistem liberalizat), cât şi cu nevoile spirituale (din ce în ce mai îngustate şi dispreţuite în ultima vreme).

Problema e ocolită de toată lumea. Diriginţilor le e teamă să abordeze această temă ca să nu fie acuzaţi de autoritarism comunist şi amestec în viaţa privată; părinţilor le e frică de reacţiile violente şi neprevăzute ale copiilor obişnuiţi în ultima vreme să-şi facă de cap şi să-şi impună punctul de vedere. Mass-media este rezervată; ziarele au „cestiuni" mai arzătoare la ordinea zilei; televiziunea obsedată de copiii handicapaţi evită să ofere teme „serioase" de discuţie copiilor normali, mulţumindu-se cu maimuţărelile emisiunilor „Abracadabra", care n-o angajează, şi-i asigură... neutralitatea cerută de Parlament.

www.dacoromanica.ro

De acord. Să nu mai impunem ca altădată copiilor un regim „planificat" de activităţi de vacanţă, dar să le creăm condiţii ca ei singuri să-şi exercite opţiunea, alegându-şi preocupările preferate.

N-am văzut însă în nici o şcoală, la nici o emisiune radio,TV, în nici un ziar şi revistă (chiar pedagogică) o listă cu recomandarea unor activităţi de vacanţă pentru elevi: spectacole de operă, operetă, teatru; concerte de iniţiere muzicală; cluburi ale elevilor care, ca şi şcolile, să nu pună lacăte la poartă în timpul vacanţei; tabere de odihnă încă în fiinţă la preţuri „liberalizate" – dar şi de interese culturale polivalente – care nu se mai văd de multă vreme. Aşa cum există un „Panoramic" săptămânal al emisiunilor radio-TV, de ce să nu apară în „Tribuna învăţământului" sau în „Tineretul liber" (care are şi un foarte modern supliment „weekend") un panoramic al modalităţilor locurilor de petrecere „inteligentă" a vacanţei?

Nu avem impresia că facem prea puţin pentru cultura naţională, pentru educaţia copiilor noştri?

Magazin Expres – 29 ianuarie, 1992

www.dacoromanica.ro

Sâmbăta cea neşcolară

Unul dintre marile câştiguri ale Revoluţiei, de care a beneficiat şi şcoala este odihna şi în ziua a şasea a săptămânii (în fond, de ce să nu adăugăm la duminica laică şi sâmbăta biblică!?!).

Învăţământul a primit cu entuziasm această prelungire a odihnei, dar a constatat cu neplăcută surprindere că programul celor 5 zile lucrătoare a trebuit să înghită şi ceea ce trebuia să faci în a şasea, că cele 30 de ore de curs săptămânal se repartizau câte 6 pe zi în loc de 5, sporind oboseala şi impunând încă o zi de recuperare. Ideea de a elimina cât mai mult centralismul şi prezenţa diriguitoare a statului în viaţa şcolii, a făcut să dispară ceea ce în regimul comunist devenise principalul front educaţional: organizaţiile de tineret care monitorizau aproape integral timpul liber şi activităţile extraşcolare, de la munca patriotică (pe care azi o fac doar puşcăriaşii, „fraerii" şi câteodată armata) până la programele cultural-sportive. În locul acestora, s-a legiferat liberalismul educaţional, care practică facultativitatea „loisir"-ului şi dreptul de a folosi individual şi după bun plan odihna săptămânală şi vacanţele. Statul, după 1990, a creat în locul unei puternice direcţii educative, un modest serviciu format din 3–4 funcţionari care a primit numele stâlcit din engleză de „serviciu de facilităţi", un fel de organ de intermediere, echivalent în vechiul regim comunist cu oficiile sau agenţiile de turism pentru tineret care executau comenzile pentru organizarea de tabere, excursii şi activităţi culturale în ţară şi peste hotare.

Chiar dacă, prin crearea în acest an a Agenţiei Turismului şi Taberelor Şcolare (ATTŞ) activitatea extraşcolară va fi mai

www.dacoromanica.ro

coerentă şi va strânge probabil un mai mare număr de elevi, latura ei educativă va rămâne în continuare un deziderat. Exceptând taberele de profil, stimulative, subvenţionate din banii M.E.N., unde se desfăşoară şi o bogată şi valoroasă activitate de profil, celelalte tabere sunt strict recreative, aspectele educative însemnând nopţi de dans, plimbări, sport, concursul de miss-tabără şi chiar tradiţionalul foc de sfârşit al sejurului. Din cauza politicii de strictă austeritate financiară, taberele de profil (cu tradiţii decenale), nemaiputând fi subvenţionate din bugetul firav al ministerului, vor fi probabil sistate, urmând ca elevii premiaţi la diferite concursuri naţionale şi internaţionale (olimpiade, tinere condeie, tehnico-ştiinţifice, artistice etc.) să-şi organizeze în viitor din proprie iniţiativă şi cu plată atât de utilele lor schimburi de experienţă cu elita din întreaga ţară.

Până şi „grupurile" turistice, organizate şi azi de diverse Agenţii şi-au pierdut caracterul educativ. Excursia devine un galop anarhic prin munţi sau pe litoral, sfârşit cu un „chefuleţ" în regulă, cu inhalarea fumului de tutun prin cabane sau discoteci sordide. Grupurile nu se mai bucură ca altădată de asistenţă obligatorie a unui ghid calificat, menit să dea o finalitate educativă acestor „ieşiri" deconectante. Ori de câte ori am întâlnit astfel de grupuri de elevi, am constatat că în urma lor rămân resturi menajere, aruncate la întâmplare, stalactite rupte, plante ocrotite smulse şi aruncate pe poteci după satisfacerea orgoliului turistic, urmele barbariei bine întreţinute de lipsa aproape totală a educaţiei ecologice.

Este drept că în unele şcoli se iniţiază unele activităţi culturale şi sportive: editări de reviste, şedinţe de cerc, repetiţii teatrale, antrenamente în vederea participării la concursuri. Ciudat însă, toate aceste activităţi sunt aglomerate tot în 5 zile lucrătoare. N-am văzut o repetiţie efectuată duminica sau o şedinţă de redacţie programată sâmbăta.

Se pare că paralizia activităţii educative sâmbăta şi duminica le convine de minune tuturor. Ministerului, care încuviinţând autonomia şcolară nu poate fi învinovăţit de încurajarea

www.dacoromanica.ro

practicilor comuniste; profesorilor, care se pot ocupa în linişte de învăţământul paralel, singura sursă de îndulcire a salariilor de mizerie; elevilor, care sunt lăsaţi de capul lor, experimentând prin „autoeducaţie" ceea ce şcoala era obligată să-i deprindă printr-un regim de muncă ordonată şi de educaţie calificată pedagogic.

Ca scriitor şi ziarist, poposind cu diferite interese sâmbăta dimineaţa la diverse şcoli din Capitală sau din ţară, portarul mă întâmpină cu o dulce mirare imputativă: „Ce căutaţi astăzi la noi? Ştiţi bine că sâmbăta şi duminica şcoala nu funcţionează şi doar noi, paznicii, mai mişunăm pe aici". N-au dreptate întru totul portarii: în aceste zile curtea vuieşte uneori de gălăgia amatorilor nesupravegheaţi de „miuţă", iar locul se animă când sunt recuperate „oficial" orele pierdute prin greve ori epidemii sau când au loc alegeri. În calitate de creator şi mentor de aproape patru decenii al „Săgetătorului", cenaclul reprezentativ al liceenilor bucureşteni, care a dat atâtea personalităţi culturii noastre, am ţinut în nouă ani şedinţele în fiecare sâmbătă la două reputate licee din Capitală, unde, nederanjaţi de nimeni, ne-am desfăşurat în condiţii ideale activitatea.

La strigătul de alarmă al ministrului că elevii sunt supraîncărcaţi (povestea lui Ion cu lupii!) s-a recurs la cea mai „occidentală" soluţie: alternarea unor perioade de şcoală cu perioade de 7 zile repaos, başca vacanţele mici şi cea mare. Poate că o astfel de măcelărire a anului şcolar o avea raţiunile ei kantiene (cu care însă adevăraţii cunoscători ai evoluţiei curbei de efort şcolar nu se prea împacă) dar ea ridică o problemă gravă. Ce facem cu săptămânile când şcoala rămâne închisă şi care, adăugate la sâmbetele şi duminicile nelucrătoare fac ca influenţa şcolii şi aşa neconvingătoare, să scadă şi mai mult, atât timp cât acest prelungit „loisir" este lăsat la dispoziţia fiecărui elev sau a găştilor formate după modelul transoceanic.

Nici 2% din liceenii ţării nu participă la activităţi agreate oficial, iniţiate de cercetăşie sau de organizaţiile de tineret ale partidelor parlamentare (PNŢCD, PNL, PD, PDSR etc.). În schimb, peste 40% sunt înregimentaţi în grupuri neoficiale de

www.dacoromanica.ro

tip rok, punk, trash, rap, tehno etc. etc. sau în formaţii de copii şi tineret ale sectelor religioase, iar restul îşi fac propria lege fie hoinărind, fie strivindu-şi mintea şi secătuind bugetele părinteşti prin intensive şi interminabile meditaţii la obiectele de bacalaureat şi concursuri universitare. Ministrul ştie prea bine din statistici, articole, repetate emisiuni radio-TV că în ultimii ani a sporit masiv infracţionalitatea juvenilă, a crescut îngrijorător numărul fumătorilor şi drogaţilor de vârstă şcolară, agresiunile sau dezmăţurile sexuale au intrat în obişnuinţa (discretele „sex-party" organizate la domiciliul multor amatori adolescenţi) în acest binecuvântat timp de „chiul" oficial.

Sunt convins că cei care au legiferat în România două zile de odihnă săptămânală s-au gândit la condiţiile „occidentale", când omul munceşte pe rupte 8 ore pe zi, în spate cu supraveghetorul ce-i cronometrează şi timpul de fumat şi uşurare fiziologică, dar au la dispoziţie în zilele de weekend toate facilităţile posibile pentru deconectare şi culturalizare.

Tranziţia prelungită, în care libertăţile câştigate cu peste măsură n-au avut posibilitatea să se manifeste într-un cadru organizat şi civilizat, a produs efecte dezastruoase nu numai asupra economiei dar şi asupra educaţiei naţionale.

Preocupat prea mult de imagine, de problemele spectaculare ale „europenizării" şi integrării „curriculare" M.E.N. a scăpat total din mână educaţia tineretului şcolar, care i-a revenit în exclusivitate, fără suportul financiar; măcar minimal, care s-ar fi impus pentru demararea ei.

Sâmbăta şi duminica rămân un „no man's land" educativ, prost gestionat, a cărui înţepenire în inactivitate a devenit literă de lege pentru evitarea, vezi Doamne, a chinuirii elevilor practicată în şcoala comunistă, iar săptămânile de „relaxare", un mare semn de întrebare.

Astfel de probleme ar trebui să preocupe mai intens aşazisul program de „formare a formatorilor" ca şi perfecţionarea prin regulamente ferme şi reglementări metodice ale activităţii educative.

www.dacoromanica.ro

Ministerul Educaţiei Naţionale lăsat de izbeliştе (cel al Culturii n-are contingenţe cu el iar cel al Tineretului este obsesiv şi unilateral preocupat de sport) trebuie totuşi să rezolve eroica sarcină a educaţiei naţionale cu bani din ce în ce mai puţini, cu o familie din ce în ce mai obosită şi blazată, cu o societate tot mai dezumanizată şi devastată moral de un capitalism sălbatic.

Mai mult ca oricând se impune frontul comun al statului, şcolii, familiei, opiniei publice pentru formarea unui bun român şi înţelept „european" dar care în condiţiile actuale de haos educaţional ar putea lăsa locul unui „heimatloss" oportunist şi cinic, fără ţară, fără omenie şi fără Dumnezeu.

Examene, 1999

www.dacoromanica.ro

Ora de dirigenţie – nimic nou sub soare

Ca urmare a articolelor scrise în ultimul timp la această rubrică, am primit zeci de misive şi telefoane, unde mi se cereau răspunsuri **concrete** şi soluţii **practice** la problemele ridicate. De pildă, o serie de profesori m-au solicitat în legătură cu cea mai controversată oră din planurile de învăţământ: aşa-zisa oră de dirigenţie, modulul didactic cu cea mai proteică menire, oră de motivare şi contabilizare a absenţelor, apendice de pregătire suplimentară în domeniul specialităţii predate de diriginte, prilej de prelucrare a regulamentelor şcolare, a regulilor de circulaţie şi de apărare contra incendiilor, de lectură a presei politice, de aniversare a unor evenimente etc. etc. În perioada postdecembristă, lucrurile nu s-au schimbat prea mult. Articolele, tratatele pedagogice, munţii de regulamente care bombardează şcolile şi care, adesea, se bat cap în cap, nu limpezesc apele.

Cert e că ora de dirigenţie, esenţială în economia procesului educativ, nu poate fi nici oră administrativă, nici oră de curs, nici oră festivă. Ea are specificul ei inconfundabil, ea trebuie să fie gândită pe verticala sistemului de învăţământ, de la clasa inaugurală a şcolii generale până la clasa terminală a liceului, în raport cu particularităţile de creştere a nivelului de informaţie, a maturităţii de gândire şi a conştiinţei cetăţeneşti a elevilor, de-a lungul anilor. Ora de dirigenţie este un factor educativ monitorial în condiţiile unei familii ţinute departe de pedagogia modernă şi stresată de problemele de slujbă şi viaţă ale unui sistem de învăţământ suprainformatizat şi pragmatizat, care se ocupă extrem de puţin de modelarea

www.dacoromanica.ro

psihică şi caracterială a copiilor, preadolescenţilor şi adolescenţilor, de formarea la aceştia a reflexelor şi apoi deprinderilor de comportament social şi ecologic. Fără îndoială că principalele aspecte pe care le ridică o astfel de oră se referă la **tematică** şi la **metodologie.** Tematica actuală suferă de două boli: moralismul clasic al virtuţilor eterne şi implicarea agresivă în pseudoetica oportunismului. E suficient ca să parcurgem materialele propuse de minister ca să avem o ilustrare a primei tendinţe sau să răsfoim şi concesivele spiritului monden publicaţii ca „Tineretul liber" ori „Salut", adresate adolescenţilor în blugi, expresie a liberalismului „fără frontiere", a celei de a doua tendinţe.

Surprinde lipsa dintre obiectivele tematice a cultivării omeniei, delicateţii, sensibilităţii (opuse trivialităţii, cruzimii, violenţei), a educării în spiritul altruismului creştin, prieteniei, a inculcării unui elevat sentiment patriotic, a demnităţii sociale şi naţionale, a unui umanism bazat pe respectul şi colaborarea internaţională. Nu trebuie ocolite marile probleme (şi racile moderne) ale omenirii: tehnicismul dezumanizat, capitalismul sălbatic, darwinismului social, poluarea, şomajul, geneza conflictelor locale şi planetare. Forma colocvială, discuţia directă, sinceră şi tranşantă de la suflet la suflet, bazată pe logica şi forţa argumentelor şi dovezilor oneste, este metoda preferenţială a acestor ore.

Vocea României, 1996

www.dacoromanica.ro

„Dirig"-ul

Personajul numărul unu al unei clase este „dirigul", aşa cum e alintat în jargonul şcolar cu tendinţe abreviatice. La auzul acestui cuvânt, rostit uneori cu mândrie, admiraţie şi dragoste, alteori cu dispreţ, antipatie şi groază, lingviştii purişti strâmbă din nas iar „profii" academici au o reacţie de revoltă şi repulsie.

Şi totuşi, măcar aici, elevii au dreptate. „Dirigintele" nu e un termen potrivit şi cei mici simt instinctiv nevoia să-l „corecteze", apropiindu-l de o conotaţie pedagogică. Pentru că dirigintele unei clase nu e totuna cu dirigintele unei farmacii sau al unei poşte. Aceştia gestionează medicamente sau scrisori, în timp ce dirigintele şcolar gestionează suflete. Şi sufletele trebuie să fie „dirijate" parcă altfel decât aspirinele către bolnavi sau telegramele către destinatari.

Şi pentru că, în foarte multe cazuri, dirigintele gestionează farmaceutic sau poştalier absenţele, rubricile cu note, birurile ce trebuie să le plătească elevii, evocarea evenimentelor de tot soiul, „sarcini" impuse de o metodologie marxistă, aplicată şi astăzi, elevii îşi exprimă lexical nevoia de apropiere sufletească, de „familiarism" chiar, cu acela care trebuie să fie în afara casei, substitutul familiei şi prietenul cel mai bun. Ori, obiectivitatea rece şi distanţarea dirigintelui, caracterul agasant şi birocratic al orei de dirigenţie distrug ceea ce marele regizor Stanislavski numea puntea dintre actor şi spectator, acea comunicare afectivă fără de care orice spectacol ca şi orice oră şcolară (şi ea, în felul ei, un spectacol) îşi pierd forţa de emoţionare şi virtuţile educative.

www.dacoromanica.ro

Care anume profesor trebuie să îndeplinească această funcţie, ce trebuie să facă el şi cum trebuie să acţioneze pentru a obţine cele mai bune rezultate?

Pentru alegerea „dirigului" nu există restricţii de vârstă sau de specialitate. Este necesar, însă, ca el să îndeplinească câteva condiţii: să iubească sincer copiii, să fie un bun pedagog pentru a-i înţelege, a-i cunoaşte şi orienta adecvat, şi chiar un abil avocat, pentru a le pleda cauza în faţa conducerii şi consiliilor didactice.

Acolo unde s-au obţinut cele mai bune rezultate reflectate şi în performanţele şcolare, dirigintele a corespuns acestor exigenţe vocaţionale.

Una dintre marile erori ale muncii de diriginte este considerarea ei ca o activitate în sine, dirigintele devenind un fel de manager universal al clasei. Bunele rezultate obţinute înainte de cel de-al doilea război mondial se datorau nu atât personalităţii dirigintelui, cât colaborării sale cu familia şi consultului permanent cu medicul şi psihologul şcolar, prezenţi în liceele din acele vremuri, zilnic, câte 4–5 ore, în mijlocul elevilor. De aceea, multe cazuri de devieri de comportament, de chiuluri, de proaste rezultate la învăţătură îşi găseau cea mai exactă explicaţie şi cea mai potrivită soluţionare, eşecul şcolar fiind evitat, sau prin corectarea devianţilor în urma acţiunii conjugate a factorilor educativi, fie prin reorientarea profesională a cazurilor limită, atunci când datele biopsihice pledau obligatoriu pentru acesta.

Legătura cu familia – din motive pe care le vom analiza cu altă ocazie – a slăbit considerabil în ultima vreme. Ora de consultaţie şi vizita la domiciliu îşi păstrează încă valabilitatea, dar capătă noi dimensiuni şi finalităţi. Nici citirea formală a notelor din catalog, nici sfatul angajării unui meditator, nici supravegherea poliţienească sau restricţiile educative, nici recomandări rutiniere n-ar trebui să constituie esenţa şi motivaţia colaborării dintre driginte şi familie. Dirigintele ar trebui să fie un membru al familiei, copărtaş la problemele ei şi la efortul formativ al copilului.

www.dacoromanica.ro

E un lucru bine stabilit că dintre toate componentele educaţiei, cea morală, de altfel cea mai complexă şi delicată, este azi cea mai marginalizată. Educaţia inteligenţei tehnico-practică, cea artistică, sportivă, de bine de rău, cu toată subordonarea lor unor mode perisabile, dar extrem de contagioase intră în obiectivele sistemului educaţional. Cea morală, însă, este tatonată cu prudenţă din cauza gravelor contradicţii ale societăţii moderne, în care atât noul cât şi vechiul găsesc adepţi exaltaţi.

Etica religioasă reintrodusă în şcoală intră în conflict adeseori cu cea laică. Pragmatismul, individualismul, egoismul, cupiditatea acumulării specifice modului de viaţă capitalist bazat pe legile concurenţei compromit sărăcia, idealismul, altruismul, cumpătarea, fraternitatea socială, propovăduite de biblie. Internaţionalismul economic şi cosmopolitismul generat de noile structuri, se opun vehement patriotismului, deci naţionalismului, asimilat perfid cu şovinismul acuzat că se opune cosmopolitismului capitalist, enclavizându-l.

Încotro, deci, să dirijăm educaţia morală? Spre forme tradiţionale, conservatoare, care ne pun în conflict cu tendinţele internaţionalist-integriste sau spre forme moderne care anulează şi chiar distrug entitatea şi identitatea naţională? E demn de semnalat că unul din cei mai fanatici adepţi ai cosmopolitismului de tip francmasonic, Alexandru Paleologu ne dă soluţia; „Nu putem deveni europeni, până când nu suntem cu adevărat români, cultivând şi apărând identitatea naţională". Cred că acest punct de vedere trebuie să stea la temelia educaţiei morale şi mai ales a „construirii" la elevi a sentimentelor superioare, care la ora actuală, din frica de a nu fi arătaţi cu degetul ca tradiţionalişti sau naţionalişti sunt cu totul neglijate atât la orele de curs cât şi la cele de dirigenţie.

Fără a fi suspectaţi de filomaghiarism, trebuie să recunoaştem că oricât ne-ar irita politica parlamentară a UDMR-ului, ea exprimă la un popor vecin care a câştigat înaintea noastră dreptul de a figura în comunitatea capitalistă

www.dacoromanica.ro

europeană, o demnitate şi o dârzenie în apărarea identităţii naţionale pe care noi n-am dovedit-o faţă de milioanele de români care-şi cer identitatea naţională în Harghita, Covasna, Basarabia, Bucovina, Câmpia Tisei, Albania, Valea Timocului şi Pind, trădându-i printr-o politică fricoasă, conciliant-oportunistă pe care o etichetăm spre autolinistirea noastră morală, drept europeană.

Mi-aduc aminte, când eram elev, că ora de dirigenţie nu era oră de contabilitate a absenţelor, de gospodăreală şi de spălat rufele în familie ci era numită oră de educaţie morală, pentru care existau la clasele cursului superior de liceu culegeri de texte speciale (multe admirabile). Şi chiar o programă analitică.

Analizând cu atenţie atât de vulnerabilele programe analitice cu care ne-a fericit „Institutul de ştiinţe ale educaţiei", vom vedea că astăzi, în cursul liceului, muzica, desenul, etica, şi istoria artelor – care stau la baza educaţiei estetice şi educaţiei morale au fost excluse cu desăvârşire, deşi şcoala comunistă le prevăzuse câţiva ani, până la faimoasa industrializare a şcolii din 1977. Partea birocratică, devenită azi „substanţa" în loc de dirigenţie, se realiza pe vremuri într-o oră specială de consultare, când părinţii (şi nu elevii) veneau cu cererile de motivare a absenţelor şi luau act de unele probleme mai gingaşe la învăţătură sau comportare, de faţă în unele cazuri fiind medicul şi psihologul şcolar. Sunt convins că prin revenirea la ora de educaţie morală, atitudinea etică a elevilor atât de dificilă azi, de la respectarea regimului comportamental de toate zilele până la manifestarea sentimentelor superioare şi atitudinii cetăţeneşti va avea de câştigat şi va contribui efectiv la reducerea indisciplinei şi a ifracţionalităţii juvenile.

O bună parte a activităţilor extraşcolare din trecut era preluată şi dirijată de organizaţiile de tineret: între iulie 1920–1938 de cercetăşie; între 1938–1945 de străjerie; între 1945–1949 de Tineretul progresist şi apoi de U.A.E.R.

Între 1949–1989, deci timp de 40 de ani U.T.M. (U.T.C.) a monitorizat, cu excepţia cercurilor pe materii, olimpiadelor, şi

www.dacoromanica.ro

sesiunile de referate, toate celelalte acţiuni , implicându-l pe diriginte în aceste multiple şi adesea epuizante activităţi menite să-i ţină pe elevi sub control, ca pe un colaborator direct al instructorului de U.T.C. sau pioneri (la şcolile generale).

Activităţile erau planificate strict şi antrenau obligatoriu pe toţi elevii, înscrişi automat în cele două organizaţii de tineret. Mai ales activităţile politico-ideologice şi muncile patriotice de tot felul, desfăşurate în zilele de duminică şi chiar în vacanţe, prin caracterul lor constrângător au trezit idiosincrazia tinerilor, ceea ce explică de ce, după evenimentele din decembrie 1989, liceenii n-au mai vrut să ştie de nici o organizaţie. Chiar cercetăşia, apolitică şi atât de îndrăgită în perioada interbelică, deşi reiterată oficial după 1990, a trezit un slab ecou şi n-a găsit decât foarte puţini adepţi. Rolul dirigintelui a fost limitat la operaţii birocratice şi administrativo-statistice, orele de dirigenţie pierzând treptat conţinutul educativ socotit ca o expresie a dogmatismului etic şi a dirigismului oficial.

Întregul complex de activităţi educative de tip colectiv a devenit o chestiune de opţiune strict personală, fiecare elev organizându-şi timpul liber după propria lui concepţie de viaţă şi după propriile-i gusturi, adesea lăsate la voia întâmplării sau imaginaţiei.

Colectivele şcolare (clasele) au fost înlocuite de grupuri non-şcolare fie laice (rapiste, rokeriste, punkiste, sataniste, după model occidental, cu sedii, cluburi, ideologie, uniformă, ritualuri, stil de viaţă proprii), fie religioase, sub egida unor prospere secte religioase, finanţate din afară, bine organizate şi cu o incontestabilă forţă de seducţie. Acţionând în afara şcolii şi nu rareori împotriva ei, aceste grupuri, care cuprind în prezent circa 20–30% dintre liceeni, constituie unul din factorii de disoluţie a disciplinei şi de dezorganizare a procesului de învăţământ, prin confundarea libertăţii conştiente cu liberalismul fără graniţe, prin contestarea conţinutului ştiinţific al învăţământului şi totala subordonare a personalităţii tânărului unor idealuri sau practici nonconformiste care intră în conflict atât cu rigorile şcolii, cât şi cu doctrina bisericii oficiale.

www.dacoromanica.ro

După 7 ani de „libertate de a trage cu puşca", efectele acestei liberalizări a conştiinţelor, care a mers paralel cu liberalizarea pieţii, sunt departe de a ne mulţumi şi linişti. Se înregistrează unele progrese pe linia deschiderii, plasticităţii adaptive şi independenţei de acţiune, însă s-au conturat şi unele tendinţe alarmante care cuceresc şi alterează concepţiile şi mentalitatea de azi a tineretului şcolar: dirijarea spre forme de civilizaţie hipertehnică fără conţinut educaţional, individualism şi antiumanism, adesea agresiv, emancipare filosofică şi socială după 14–15 ani, creşterea atracţiei spre diverse vicii nocive şi delicvenţă juvenilă, fenomene evidente de deculturaţie, de la dispreţul faţă de valorile spirituale consacrate până la însuşirea necritică şi mimetică a tuturor miturilor societăţii de consum.

În aceste noi condiţii, în acest climat artificial de superficialitate şi minimă responsabilitate, instalat rapid şi lăsat să se perpetuieze în voie de conducători politici puşi pe concesii pentru a nu-şi pierde electoratul tânăr sau a-l vedea „minerind" pe străzi, misiunea dirigintelui, redusă deocamdată la acte administrativ-birocratice, devine tot mai necesară pentru reinstituirea prestigiului pedagogic şi funcţiei propedeutice a şcolii.

Dirigintele, repus în rolul său complex (de aici datoria statului pentru o mai bună salarizare a acestuia şi degrevarea lui de o serie de servituţi pentru a se consacra misiunii exclusiv formative), trebuie să polarizeze în jurul lui nu numai întregul colectiv de elevi, destul de emancipat, de rebarbativ şi divizat dar şi o familie blazată, obosită, cu un scăzut coeficient de entuziasm şi încredere în actualul sistem de învăţământ care bate pasul pe loc. Exploatând toate atributele conferite de Statutul cadrelor didactice şi drepturile acordate de un regim democratic, el trebuie să facă apel la însăşi libertăţile democratice câştigate de elevi, adunându-i în jurul lui, consultându-le opiniile, făcându-i părtaş la propria lor educaţie prin stabilirea în comun a strategiei folosirii timpului liber, scoţându-i de sub diferitele influienţe nocive prin propunerea

www.dacoromanica.ro

unor alternative atrăgătoare şi interesante care vizează deschiderea unor orizonturi de cunoaştere şi valorificarea talentului şi vocaţiei.

Trimestrial, colectivul clasei îndrumat din umbră, cu discreţie şi tact de dirig, îşi va stabili un program de activităţi unanim consimţite, care să împace cerinţele generale cu opţiunile personale, necesităţile de „loisir" cu obligaţiile unei pregătiri şcolare constante şi sistematice.

Forma ideală a orei de dirigenţie nu este referatul (corespondentul obsedant al examenului scris la toate concursurile şi examenele, impus de vechiul sistem de învăţământ) ci dezbaterea, activă, creatoare care sondează şi dezleagă personalitatea timorată a elevilor. Temele, stabilite în comun, trebuie cunoscute din timp pentru a se asigura un răgaz suficient reflecţiei şi trebuie să oglindească fie cele mai acute probleme ale generaţiei, fie cele mai cunoscute şi specifice probleme ale respectivului colectiv.

În privinţa activităţilor programate, dirig-ul trebuie să evite pe acelea pe care elevii le pot realiza individual şi să nu le combată în mod deliberat pe cele iniţiate de elevi fără consultarea, concursul şi participarea lui (aşa-zisele „bairamuri" – un simpatic omagiu adus celei de a doua invazii otomane, produsă în perioada de tranziţie).

De o reală necesitate culturală par a fi vizionările în comun a unor expoziţii, participarea la unele spectacole mai dificile, care au nevoie de un comentator competent şi care pot constitui un pretext de discuţie într-o proximă oră de dirigenţie, dat fiind marile goluri în cultura generală pe care le manifestă (cu excepţiile fireşti) generaţia de azi. Excursiile în grup organizat la sfârşit de săptămână sau în vacanţe constituie un excelent prilej pentru cunoaşterea elevilor (aşa-zisa cunoaştere în acţiune) şi cultivarea prieteniei şi solidarităţii colegiale care consolidează unitatea colectivului clasei, sentiment social din ce în ce mai estompat în epoca noastră.

Dezbaterile în comun ale părinţilor şi elevilor cu dirigul în jurul unei teme etice, pedagogice sau igienice de stringentă

www.dacoromanica.ro

actualitate sau unui caz individual din clasă, cu încărcătură educativă, însoţite de stabilirea unor măsuri concertate, dau întotdeauna rezultate pozitive.

Pentru acordarea unei mai mari „greutăţi" orei de dirigenţie, invitarea unei personalităţi într-un domeniu preferat sau solicitat special de elevi potenţează efectul educativ.

Obişnuiţi cu comoditatea, înlesnirile şi neimplicarea, elevii se vor simţi foarte bine când dirigul le va încredinţa sarcini concrete care să le pună în valoare imaginaţia, inteligenţa, spiritul de iniţiativă, îndemânarea practică. Acel „selfgovernement" preconizat cu mulţi ani în urmă de pedagogia şcolii active, se dovedeşte din ce în ce mai actual azi când „pragmatismul" domină gândirea şi manifestările tinerei generaţii ca urmare a consolidării treptate a noilor structuri socioeconomice în care ea va trebui fatal să se integreze.

Examene, 1997

www.dacoromanica.ro

O cerinţă din ce în ce mai uitată: realizarea valenţelor educative ale lecţiei

Prin excesul de informatizare, prin abuzul aplicării tehnicilor audio-vizuale (aşa cum se petrecea acum două-trei decenii când un ministru descoperise, bucurându-se ca un copil, virtuţiile miraculoase ale magnetofonului), lecţia îşi pierde treptat menirea de laborator al personalităţii complexe a elevilor, mulţumindu-se să rămână doar o unitate organizatorică şi cronologică de bază a programei de învăţământ, un mijloc de transfer, bine cuantificat al unor „informaţii" de la profesor la elev, cu sau fără ajutorul „maşinilor".

Această sărăcie a rolului propedeutic al lecţiei se face tot mai simţită, scăzând calitatea procesului instructiv-educativ. Fenomenul poate fi pus pe seama orientării finalităţii instrucţiei către reuşita cât mai certă la examene şi concursuri, performanţă care nu se poate realiza decât prin chinuirea substanţei vii a lecţiei în patul procustin al chestionarelor, baremurilor şi grilelor abstracte. Se pot adăuga, de asemenea slaba pregătire pedagogică a tinerei generaţii de profesori, empirismul şi formalismului practicii pedagogice, concesiilor tot mai largi făcute tehnicilor computerizate în detrimentul exerciţiului logic şi creativ, paralizarea învăţământului din clasă cu meditaţiile subordonate exclusiv concursurilor şi examenelor actuale, evaluate prin matematizări arbitrare.

O cerinţă intrată tot mai mult în penumbră, şi anume respectarea valenţelor formative ale lecţiei, trebuie reactualizată. Pe la mijlocul secolului, când conceptul de funcţie

www.dacoromanica.ro

formativă a lecţiei a fost clarificat teoretic în toate dimensiunile lui, s-a văzut că între latura instructivă şi cea educativă a lecţiei există o legătură mult mai profundă decât se credea, că orice lecţie – oricât de improprie ar părea intruziunilor educative – poate primi şi o altă încărcătură decât numai cea informaţională. Încetul cu încetul, asigurarea laturii educative a lecţiei a devenit o cerinţă obligatorie a măiestriei pedagogice, fiind chemată să sporească rolul lecţiei în formarea complexă a personalităţii elevului. Nu-i de mirare, de pildă, că un anumit „stil" de predare se impune într-un rol de catalizator în realizarea laturii formative a lecţiilor.

O prezentare a cunoştinţelor care să stârnească interesul, să incite imaginaţia, să trezească nevoia de participare (deci o lecţie inteligentă, bine ritmată, atrăgătoare, bazată pe „noutăţi") accelerează şi sporeşte capacitatea de absorbţie şi asimilare a cunoştinţelor. Dimpotrivă, o lecţie corectă, dar cuminte, cenuşie, monotonă, aservită manualului (elevii pot urmări cu degetul pe textul din carte ce le explică profesorul) îşi autoanulează valenţele formative.

Să nu uităm, de asemenea, că orice lecţie trebuie să formeze reflexe şi deprinderi de muncă intelectuală, absolut necesare în orice domeniu de producţie, capacitând astfel integrarea elevului în sistemul de cerinţe moderne ale activităţii socio-profesionale. La această finalitate se ajunge învăţându-l pe elev să „asculte" o explicaţie, să ia notiţe sistematice şi inteligente (nu stenograme strict mecanice), să elaboreze o comunicare ştiinţifică sau o compunere literară după o anumită schemă logică, să lucreze cu dicţionarul sau enciclopediile, să întocmească o fişă de lectură şi, mai ales, convingându-l că toate astea trebuie să facă parte integrantă din instruirea lui.

Foarte important este ca lecţia să declanşeze toate tipurile şi mecanismele gândirii, să transforme pe elev într-un participant activ la propria lui formare. Activizarea şi problematizarea sunt două câştiguri indiscutabile ale pedagogiei moderne şi trebuie să le exploatăm în favoarea asigurării laturii educative.

www.dacoromanica.ro

A lucra activ şi diferenţiat cu clasa, a-l obliga pe elev să gândească şi a-l provoca să ia o atitudine faţă de o problemă, a-i oferi instrumentele şi reperele necesare şi a-l lăsa „să se descurce" singur în reconstituirea unui anumit drum al cunoaşterii (de orice gen şi oricât de mărunt ar fi el), oferă multiple şanse pedagogului de a dărui societăţii un absolvent bine format şi elastic adaptat exigenţelor acesteia. Grijă mare, însă! Să nu fărâmiţăm lecţia – de dragul activizării – în zeci de întrebări cu răspunsuri monoverbe sau monosilabice, să nu lipsim pe elevi – din cauza supralicitării „creativităţii" – de sinteza sau concluzia „magistrală" absolut necesară pentru realizarea congruenţei punctelor de vedere, în sensul educativ spre care trebuie îndreptată lecţia. Valoarea cadrului didactic constă în armonioasa proporţie dintre participarea intelectual-afectivă a elevilor şi arta coordonativă şi directivă a profesorului.

O lecţie bună nu trebuie numai bine gândită, dar şi profund simţită. Nu ajunge întocmirea birocratică a unui foarte sofisticat dar formal plan de lecţii după preceptele ultimului strigăt al didacticii occidentale, cu modelul căruia profesorii au fost blagosloviţi în ultimii ani de inspectoratele şcolare.

E necesară şi o trăire a lecţiei, o încălzire a ei la temperatura sentimentelor, convingerilor, forţei de dăruire interioară. Generaţia de azi, lucidă, realistă, critică, cinică, pragmatică, demitizantă nu poate fi câştigată ca altădată nici cu retorica romantică, nici cu marile gesturi patetice. Ea are nevoie de profunzimea motivaţională a argumentului, ea urmăreşte cu aviditate în ce măsură educatorii sunt convinşi ei înşişi de ceea ce afirmă şi dacă aplică în propria lor viaţă ceea ce pretind tinerilor.

O lecţie pe care o considerăm impecabilă sub raportul cerinţelor formale poate fi, totuşi, ratată dacă n-a reuşit să stârnească o undă afectivă, dacă nu reverberează în conştiinţa elevului dincolo de asimilarea informaţiilor ştiinţifice. Puterea de convingere cu care prezentăm frumuseţea unei opere literare sau evocăm o pagină de eroism naţional, mândria vibrantă cu care subliniem o victorie a ştiinţei, tehnicii, artei româneşti

www.dacoromanica.ro

combaterea mentalităţii actuale după care patriotismul, protocronismul, mândria apartenenţei la o străveche cultură sunt atitudini desuete şi antieuropeniste fixează mai bine în conştiinţa elevilor cunoştinţele de specialitate, plus sentimente trainice umaniste şi patriotice, convingeri etice, un comportament civic, militant.

„Noul" în lecţie nu trebuie înţeles doar ca un surplus de informaţii, necesare numai pentru actualizarea acesteia sau completarea ei cu cele mai recente achiziţii ale ştiinţei. Este la fel de important să-i învăţăm pe elevi felul cum să recepţioneze noul, respingând rutina, dogmatismul, şablonul, dar şi însuşirea servilă şi frivolă a unor mode de îmbrăcare, exprimare şi comportare în grup care falsifică şi alterează personalitatea.

Sinceritatea, probitatea, curajul, ambianţa de dezbatere liberă cu care abordăm problemele acute şi temele de graniţă, marile flagele ale umanităţii – criza economică, poluarea, dezvoltarea inegală, sărăcia, deculturaţia etc.– vor transforma lecţia într-o dezbatere actuală şi pasionantă, vor spori interesul şi activitatea orelor de curs, vor reduce numărul absenţelor nemotivate, vor mări coeficientul de participare a elevilor la propria lor instruire şi formare.

Privită din incidenţa valorilor educative, lecţia (ca şi întreaga activitate didactică) trebuie să constituie un act de creaţie, de implicare şi dăruire totală în opera laborioasă, imposibil de măsurat şi evaluat prin instrumente contabile şi inginereşti, care este formarea personalităţii unui om pe măsura mileniului nou ce ne aşteaptă.

Examene, 1997

www.dacoromanica.ro

Cartea şcolară în derivă

Elevii citesc tot mai puţin şi mai specializat, iar editurile particulare le oferă tot mai puţine titluri anual. În anul 1974, de pildă, editurile de stat „Ion Creangă" şi „Albatros" – specializate în această direcţie – înregistrau o producţie editorială de 652 titluri pentru adolescenţi şi 814 pentru copii, cu o remarcabilă variaţie (beletristică originală şi traduceri, literatură istorică, S.F., antologii, enciclopedii, „colecţii" de prestigiu).

În 1995, consultând planurile a circa 600 edituri mai mult sau mai puţin productive, am putut descoperi 18 titluri rezervate preşcolarilor, 86 elevilor din şcolile generale şi 126 liceenilor. Din cele circa 200 titluri de cultură şcolară, 116 erau teste, rezumate, îndrumătoare, culegeri de probleme, grile de examen încurajate de actualul tip de concursuri care testează cantitatea de cunoştinţe şi conformitatea lor matematic-fracţionară la programele analitice, ghiduri tehnice şi de limbi străine, dicţionare, adesea subelementare. Într-un cuvânt, cărţi cultivând oportunismul pragmatic sau lenea intelectuală.

Sectoarele cele mai vitregite sunt: clasicii români şi universali (acoperire doar 20–30% faţă de necesităţi), literatura de informare ştiinţifică cu carcater instructiv-educativ pentru copiii şi tineret (biologia şi ecologia, fizica şi chimia sunt aproape total neglijate), lucrările de sinteză româneşti din domeniul literaturii, ştiinţei, artei, filosofiei.

De teama de-a nu fi acuzate de „păcate " comuniste, cum ar fi centralismul şi dirijismul, forurile responsabile nu dau directive şi nu exercită nici un control asupra producţiei de carte şcolară. Ea se defăşoară anarhic, entropic fiind lipsită de criterii

www.dacoromanica.ro

pedagogice şi de un raport educativ profitabil într-o cerere care nu exprimă necesităţile de cultură ci „gusturile" estetice adesea îndoielnice ale celor cu bani, ale celor însetaţi de politică, aventură şi senzaţional pseudoştiinţific şi o ofertă care, încercând să satisfacă în spirit populist cererea, sacrifică în primul rând cărţile valoroase intrate în clasicitate şi literatura originală românească, socotite ca... nerentabile deci... păguboase.

Statisticile bibliotecilor şi ale librăriilor arată că raportându-ne la necesităţile programei şcolare, un elev de liceu în anii 1970–1980 consulta în medie 30 de cărţi şi cumpăra circa 25 de titluri anual, în timp ce în prezent cifrele s-au redus la o treime. Librăriile vând cu precădere rezumate didactice, culegeri de probleme, literatură S.F. (difuzată masiv de Editura „Nemira") sau erotică (în care s-a specializat Editura „Miron"), broşuri de integrame.

Să nu mai vorbim de arbitrarul sondajelor de carte în vederea stabilirii tirajelor, de sistemul dezastruos de difuzare a acestora, de „tarabizarea" şi de „badeacârţismul" la modă cu ajutorul unor difuzori plătiţi sau chiar voluntari, a cărţilor unor edituri (de obicei submediocre) sau ale unor „oficialităţi" didactice.

Deşi, personal, am întocmit cu o largă consultare a elevilor, profesorilor, bibliotecarilor, librarilor, o bibliografie fundamentală a culturii generale pe niveluri de vârstă, ca să fie pusă la dispoziţia cadrelor didactice şi a constitui un element orientativ pentru edituri, aceasta zace de peste trei ani în sertarele mute şi fără fund ale Ministerelor Culturii şi Învăţământului. Ca să nu mai vorbim de dezinteresul cultural al Ministerului Turismului.

Sunt fenomene obiective care demonstrează fără replică lipsa aproape totală de interes pentru formarea culturală a viitorului intelectual al mileniului trei şi incapacitatea forurilor răspunzătoare de a găsi soluţii pentru combaterea şi înlăturarea lor.

Examene, 1997

www.dacoromanica.ro

Sarcini „mature“ ale „tânărului“ Minister al Educaţiei Naţionale

M-a bucurat decizia ministrului, dr. inginer V. Petrescu de a propune şi a obţine pentru „vechiul“ Minister al Învăţământului, o titulatură mai potrivită cu finalitatea lui, aceea de *Ministerul Educaţiei Naţionale*, pentru care şi eu am militat intens în mass-media, în ultimii şapte ani, întrucât educaţia naţională include şi absoarbe în ţintele ei superioare şi organizarea şi conţinutul şi metodologia procesului de învăţământ.

Un tineret „instruit“ şi fără educaţie, un tineret pompat cu informaţii dar vid afectiv şi total amoral, adică cinic, dur, pragmatic, fără simţul răspunderii, este mai primejdios decât o populaţie tribală, călăuzită totuşi de un cod strămoşesc nescris dar respectat cu sfinţenic de întreaga colectivitate şi de toate generaţiile.

La ora actuală, şcoala se găseşte într-un impact educaţional. Dizolvând în numele liberalismului capitalist formele vechi de educaţie, aşa-zisa etică socialistă, „dirijismul“ moral, organizaţiile de tineret, finanţate şi controlate de stat, lăsând sectelor religioase şi curentelor filosofice de tip existenţialist-anarhice şi nihilist-satanice să zburde în voie şi să ofere un fel de „tablele legii morale“ tinerilor debusolaţi, epoca de tranziţie nu a pus, deocamdată, nimic în loc, favorizând în schimb componentele antisociale, de la calomnii şi violuri până la drogare şi corupţie.

O societate sărăcită şi blazată, exasperată de lupta cu lipsurile, o familie derutată, copleşită de griji şi rămasă în urmă cu principiile moderne ale educaţiei, accentuează şi agravează haosul existent.

www.dacoromanica.ro

Iată de ce „tânărului" Minister al Educaţiei Naţionale îi revine o sarcină copleşitoare. El nu-şi va putea însă îndeplini nici una din complexele şi dificilele programe educative chemate să amelioreze starea de educaţie a naţiunii, dacă nu va lua urgent şi rezolut câteva măsuri organizatorice.

În primul rând se impune reabilitarea şi reorganizarea acelui sector care îi motivează titulatura: direcţia educativă, până acum câteva zile formată din 3 funcţionari preocupaţi cam 80% cu probleme financiare (burse, alocaţii), şi 20% cu „facilităţi" adică cu servicii de prestaţii cultural-turistice, şi o directoare „uite-o, nu-i", cu un picior în Minister cu altul în Palatul naţional al copiilor unde cumula şi funcţia de directoare. Despre firava acoperire a sarcinilor frontale de educaţie şi despre competenţă în această direcţie ar fi umilitor să vorbim. Prin 1950, când, deşi profesor foarte tânăr, cu origine socială dezastruoasă, eram totuşi onorat pentru pricepere cu flatanta sarcină de „consilier-voluntar", direcţia de educaţie număra 3 servicii şi peste 20 de funcţionari care acopereau destul de satisfăcător toate compartimentele activităţii educative, de la programele sale de dirigenţie până la vasta reţea de tabere şcolare organizate de Minister.

Astăzi, sarcini educative extrem de complexe, reintrarea în circuitul european şi mondial, asigurarea unul vast câmp informaţional stau în cârca unui mănunchi de oameni hărţuiţi şi epuizaţi, nu totdeauna puşi la punct cu documentarea la zi şi cu realităţile de pe teren. A fost nevoie de o organizaţie nonguvernamentală (ONG), precum Alianţa Civică, să suplinească lipsa de preocupare a ministerului şi a unui pasiv şi pompos intitulat „Institut de Ştiinţe ale Educaţiei", ca să se elaboreze un „Model de Renaştere a României prin Educaţie" care deranjează prin terminologia pedagogică neasimilată la noi şi prin preluări *tale quale* ale unor „mode" occidentale străine de tradiţiile, realităţile şi necesităţile româneşti, dar care cuprinde şi multe lucruri interesante, demne de reţinut şi aplicat. Cum era firesc, cu toată „discuţia" organizată de iniţiatori, „modelul" a însemnat un fiasco.

www.dacoromanica.ro

O organigramă bine gândită şi corespunzătoare importanţei sectorului (stabilită fără „meschinării" financiare), în care promovarea să ţină seama în primul rând de competenţa pedagogică şi implicarea *nemijlocită* în problemele *concrete* de educaţie, se impune ca un imperativ kantian.

În al doilea rând trebuie reglementată relaţia Ministerul-Institutul de ştiinţe ale educaţiei, quasi-inexistentă. În ultimii ani, pentru elaborarea şi aplicarea unor programe educative de perspectivă dar şi de necesitate imediată cum ar fi: umanizarea prin educaţie a procesului instrucţiei (uscat şi secătuit de valori moral-afective prin universalizarea computerizării şi excesele audiovizualului), reconsiderarea modernă şi încurajarea activităţilor extraşcolare şi de „loisir" individuale sau instituţionalizate, îmbogăţirea relaţiilor la nivel naţional şi internaţional prin toate formele de cunoaştere reciprocă etc.

Multe din sarcinile M.E.N. şi direcţiei sale educative nu vor putea fi soluţionate operativ şi eficient fără o intensă colaborare cu Ministerul Culturii şi Ministerul Tineretului şi Sportului, colaborarea ca şi inexistentă în ultimii ani. Numai eu ştiu cât am obosit navigând inutil între aceste „puncte-vitale" care marchează perimetrul educaţiei naţionale ca într-un placid dar ameninţător prin indolenţă, triunghi al Bermudelor.

Examene – 8/14 septembrie, 1997

www.dacoromanica.ro

Noile colegii
o caricatură a trecutului?

Ex-ministrul Liviu Maior se împăunează (şi, poate, pe drept cuvânt) cu reînvierea „colegiilor" care, de la Spiru Haret citire, au o accepţie românească, cu mult deosebită de aceea a vechilor colegii elitiste ori de castă din Occident, sau cu aceea modernă şi occidentală, de forme intermediare între licee şi facultăţi (colegii universitare cu termen scurt) accepţie care a stârnit prin '95–'96 o derutantă şi regretabilă confuzie. M-a surprins, însă, că fostul ministru ar fi trebuit să cunoască puţină latină, atât ca fervent greco-catolic, cât şi ca fost profesor de istorie într-un colţ al ţării care mai poartă amintirea iluminiştilor şi aromelor latinizante ale Şcolii Ardelene.

Aşa cum susţineau şi marii reformatori ai şcolii noastre, accepţia românească de „colegiu" (iniţial de „liceu naţional") este cea strict etimologică, ea purcedând de la verbul latin *colligo-colligere*, însemnând a culege, a aduna, a strânge.

Colegiile erau acele instituţii şcolare cu mare vechime şi tradiţie care aveau un statut special şi profesori de elită, aleşi de director cu cea mai mare „exigenţă". Prin concursuri de o extremă severitate, ele „culegeau" adică selecţionau pe cei mai valoroşi „prunci" ai ţării, în marea lor majoritate săraci şi merituoşi fii ai ţăranilor, muncitorilor, funcţionarilor mărunţi, care se bucurau de totala gratuitate a întreţinerii în internat şi din rândul cărora s-au recrutat atâtea personalităţi de seamă ale ţării.

În cea mai expansivă perioadă a lor, colegiile naţionale – care n-aveau de-a face cu colegiile de alt tip (particulare sau religioase, după model catolic) – nu depăşeau numărul de cinci. Colegiile din Iaşi („Naţional"), Craiova („Regele Carol"), Bucu-

www.dacoromanica.ro

reşti („Sf. Sava"), Târgovişte şi apoi Predeal („N. Filipescu" de la Mânăstirea Dealu) şi-au câştigat un meritat renume atât prin calitatea elevilor şi profesorilor, cât şi prin înalta ţinută intelectuală şi moral-patriotică a instrucţiei şi educaţiei.

Înainte de încheierea mandatului său politic, Liviu Maior, pentru a-şi câştiga popularitate şi a rămâne în cartea „veşniciei didactice", a „binecuvântat" cu titulatura de „colegiu" zeci şi zeci de licee din Bucureşti şi din ţară reuşind în cele din urmă să demonetizeze şi să compromită acest titlu, după cum reuşise să subevalueze Ceauşescu titlul de academician, umplând după modelul său şi al soţiei sale, aula ilustrei instituţii cu zeci de pseudofilosofi marxişti şi de ingineri cu „merite" în construirea comunismului, mulţi dintre ei de o crasă mediocritate, promovaţi direct profesori universitari şi ajunşi acolo prin munca anonimă a unor laborioase colective, cărora le însuşeau realizările, includzându-le în propriul lor palmares ştiinţific.

Nu putem nega că există Colegii care îşi iau în serios titulatura şi cer o anumită autonomie, mai ales în privinţa dreptului de a alege cadrele didactice, numite până acum după un vechi tipic comunist, de inspectori de personal – de obicei profesori de sport, de muzică şi tehnologie, rămaşi fără catedră, nu întotdeauna competenţi şi îndreptăţiţi să judece valoarea unor profesori demni de colegiile naţionale.

Din statutele şi regulamentele tipărite ale unor colegii grăbite să-şi afirme personalitatea, reţinem ca un leit motiv pentru elevi măsuri deosebit de severe privind sporirea disciplinei aflate într-o îngrijorătoare derivă, precum şi selecţia mult mai riguroasă a candidaţilor la admitere, iar pentru profesori, experienţa pedagogică, înaltă calificare profesională (gradul I, doctorat), înţelegerea superioară a democratismului didactic.

M-a surprins curajul colegiilor a căror iniţiativă de „emancipare" de sub apăsătoarea şi inutila tutelă ministerială atacă temeliile liberalismului democratic, înţeles din nenorocire la noi ca o formă de liberalism cosmopolit, ca o totală permisivitate, în ce priveşte stilul, îmbrăcămintea, comportamentul. Nu e de mirare că de frica de a nu fi acuzat că

www.dacoromanica.ro

ştirbeşte libertatea absolută a presei, ministerul nu ia, de pildă, nici o atitudine faţă de revista comercială de largă audienţă „Liceenii", care îndeamnă la opoziţie faţă de muncă şi disciplină, ridiculizează „profii" serioşi, lăsaţi corigenţi de elevii rokeri, exaltă pe cei ce beau cot la cot cu elevii în baruri, în numele fraternităţii şi egalitarismului didactic, recomandă fetelor „deştepte" şi cu trup „marfă" să îmbrăţişeze fotomodelismul, publicându-le fotografiile provocatoare. Nu e de mirare că pasivismul şi totala neimplicare a ministerului zis al educaţiei încurajează indirect superficialitatea pregătirii, comoditatea, delicvenţa, erotismul, drogurile şi vidul preocupaţional care face lesne manevrabil orice suflet slab de adolescent.

Este trist să treci pe la multe colegii din Bucureşti sau din ţară şi să constaţi că în afară de firmă, prin nimic nu se deosebesc de liceele obişnuite, că aceeaşi jalnică şi pestriţă defilare de tunsori punk şi blugi zdrenţuiţi, de lănţicuri, de cercei şi belciuge, de burice goale şi ochi încondeiaţi violent, de bocanci de miner sau pantofi pe papainoage, imprimând un caracter grotesc, de carnaval, peisajul şcolar. W.C.-urile, ajunse într-o jalnică stare tehnică, devin uriaşe cădelniţe de unde fumul de tutun se împrăştie în toată şcoala şi intoxică plămâni nevinovaţi.

Corigenţele curg cu duiumul, absenţele nemotivate reclamă cumpărarea unor noi calculatoare pentru contabilizarea lor, băncile şi pereţii devin o frescă grăitoare a preocupărilor cunoscute doar de tineri. Rar mai întâlneşti în schema de încadrare a colegiului 2–3 personalităţi reale ale învăţământului, privite chiorâş de tinerii blazaţi sau revoltaţi, care, din disperare de cauză, n-au avut altă soluţie decât învăţământul cel prost plătit, şi cu supremă indiferenţă de ciurda de suplinitori care nu se implică în viaţa şcolii din cauza scurtei şi incertei lor existenţe ca dascăli.

La ce naiba am înfiinţat atâtea zeci de colegii când prea puţine se arată dispuse să-şi onoreze titulatura, când ministerul, absorbit în penibile şi păgubitoare lupte interne pentru putere nu

www.dacoromanica.ro

face nimic pentru a le întâri prestigiul şi autoritatea, poate şi pentru faptul că au fost înfiinţate de opoziţie, aflată pe atunci în fruntea bucatelor.

Dar cine cunoaşte bine istoria pedagogiei şi instituţiilor învăţământului românesc conştientizează ce măsuri ar trebui luate pentru a scoate din ridicol şi neputinţă şi instituţia „colegiilor naţionale".

Precum la conducerea ministerului se impune să-şi găsească locul personalităţi reale şi irecuzabile prin ţinuta lor morală, prin pregătirea şi palmaresul lor profesional, şi la conducerea colegiilor este necesar să se afle nu profesori din zeloasa clientelă politică, ci slujitori ai învăţământului care se bucură de o trainică notorietate şi s-au afirmat ca personalităţi indiferent de specialitate. Una din cele mai nefericite idei de import occidental este aceea a confundării directorului de şcoală cu un „manager" de tip capitalist, învârtecuş, şmecher, cu nas fin în ale oportunităţilor, care se descurcă în toate şi îi păcăleşte pe toţi. Administrarea colegiilor ar trebuie încredinţată nu foştilor portari sau meseriaşi cum se procedează de obicei, ci unor oameni cu studii manageriale şi experienţă pentru a le da răgaz directorilor să se ocupe de problemele fundamentale ale educaţiei.

De asemenea, este firesc ca directorului să i se încredinţeze dreptul de a angaja profesori. Ce deosebire uriaşă este între birocratismul unui inspector de cadre care „plasează" oamenii pe baza unui dosar formal ca să umple tot formal golurile din schemă şi un director care, dornic să-şi apere prestigiul şcolii, selecţionează din timp, cu toată grija şi răbdarea, prin interviuri, analiza amănunţită a fiecărui „curriculum vitae" şi prin probe practice la clasă pe cei mai bine pregătiţi şi vocaţi profesori, îndreptăţiţi să aspire la o catedră de colegiu. Aşa se proceda acum 60–70 de ani şi colegiile se bucurau de un imens prestigiu.

Cât priveşte selecţionarea elevilor, ea trebuie făcută şi la nivelul programelor, dar şi la nivelul exigenţelor colegiului, care poate formula subiecte speciale, întrucât nu se mai pune, ca în învăţământul comunist, problema unităţii ideologice şi egali-

www.dacoromanica.ro

tarismului de şanse, ci se vizează decelarea elitelor care au dreptul, prin valoarea lor, să obţină un loc într-o instituţie selectă.

Cît priveşte statutul elevului, cel aplicat de Colegiul Naţional „B. P. Hasdeu" din Buzău şi publicat în nr. 64 din 22–28 septembrie a.c. de revista „Examene" ni se pare, cu toate sancţiunile drastice, un reper demn de luat în consideraţie, iar în ce priveşte exigenţele instructiv-educative, modernizarea predării, reconsiderarea educaţiei ca act general-implicativ, valorificarea aptitudinilor prin extinderea unei largi game de activităţi extraşcolare în zilele de sâmbătă şi duminică, irosite inutil de elevii de azi, proiectul de statut al Colegiului Naţional „Gh. Lazăr" din Bucureşti, publicat în ultimul număr al prestigioasei sale reviste „Speranţe" *(şi reluat în acest număr şi de „**Examene**" n.r.)* ni se pare mai aproape de ceea ce viitorii reformatori ai învăţământului românesc modern ar putea concepe în legătură cu un învăţământ colegian la cote europene.

Examene – 6/12 octombrie, 1997

www.dacoromanica.ro

IV

UN PUNCT VULNERABIL ŞI EXPLOZIV AL REFORMEI: CONCURSURILE ŞI EXAMENELE

Este posibilă organizarea unor concursuri moderne de admitere?

După unele statistici neoficiale cam 30% din copii ţării din oraşe şi 10% din cei de la ţară, care dau examen de admitere la liceu şi facultate, iau meditaţii şi peste 70% din familii îşi impun mari sacrificii materiale pentru a plăti sute de mii şi chiar milioane de lei profesorilor secundari sau universitari pregătitori, în condiţiile unui învăţământ gratuit.

Ce e drept, meditaţiile sunt în unele cazuri un rău necesar. Când eram copil, ele erau practicate doar cu elevii în dificultate intelectuală, ameninţaţi de corigenţă sau, eventual, corigenţi. În prezent, în mod egal elevi slabi, mediocri şi foarte buni sunt meditaţi cu bani, exceptând supradotaţii olimpici care sunt „dopaţi" oficial şi gratuit pentru a obţine performanţe intelectuale.

Începând din 1970, în zeci de articole şi emisiuni radio TV am semnalat şi combătut acest fenomen care tindea să capete proporţii. Un inginer universitar, ministru adjunct din regimul ceauşist, regim unde inginerocraţia a alterat atât de adânc calitatea învăţământului românesc, iritat de intervenţiile mele, mi-a imputat printre altele că lovesc în breasla didactică şi că ministerul ocultează aceste practici şi nu ia măsuri administrative tocmai pentru a veni în ajutorul unei categorii profesionale marginalizate, care îşi îndulceşte salariul, scutind astfel statul de eforturi bugetare.

Când observ ce expansiune au luat azi meditaţiile şi când constat că peste 70% din literatura pentru adolescenţii studioşi

www.dacoromanica.ro

o formează literatura „leneşă" a rezumatelor, baremurilor, a probabilisticii subiectelor, care aduc câştiguri substanţiale autorilor profesori şi editorilor, mai-mai că-mi vine să dau dreptate ministrului ceauşist.

Un fenomen negativ de acest gen nu poate fi combătut prin acte administrative interdicţionale, ci prin extirparea cauzei ce-l generează: neconcordanţa flagrantă dintre pregătirea şcolară şi condiţiile de admitere, dovada acuzatoare a lipsei de colaborare între învăţământul universitar şi cel preuniversitar. Chiar dacă facultăţile sunt obligate la examenele de admitere să respecte programa liceală, formularea pretenţioasă şi chiar pedantă a subiectelor şi mai ales baremurilor matematizate la examen (chiar şi la facultăţi umaniste), pline de chichiţe şi capcane (pentru departajări la sutimi de punct), se află la distanţe astronomice de ceea ce prevede metodologia învăţământului liceal şi de ceea ce, în mod practic, se face într-un învăţământ mediu, uniformizat, aservit cuantificării informaţionale neselecţionate, buchisirii mecanice, lipsei de orizont cultural şi interdisciplinar. Aşa se explică panica părinţilor şi elevilor care declanşază goana după meditaţii. Regândirea planurilor de învăţământ, a condiţiilor de admitere, introducerea unui tip de evaluare complexă şi cu un coeficient cât mai scăzut de eroare se impun în regim de urgenţă.

Concursurile degajate, nestresante, în care considerarea performanţelor şi palmareselor şcolare, radiografierea aptitudinilor şi pregătirii, aprecierea complexă a posibilităţilor şi perspectivelor, să fie realizate prin probe bazate pe aptitudinile, cultură generală, pregătirea şi inteligenţa candidatului, pe competenţa, flerul pedagogic şi onestitatea morală a examinatorului, constituie singurul antidot al isteriei meditaţiilor. Ele vor aduce linişte şi economii în familii, vor contribui la o ierarhizare mai motivată a valorilor.

Vocea României – 18 iulie, 1996

www.dacoromanica.ro

Premianţi cu picioare de nisip?

Examenul de admitere în liceu din acest an a marcat – judecând matematic – sporirea substanţială a mediei de intrare faţă de anii precedenţi. Ploaia notelor de 8, 9 şi 10 ar trebui să ne bucure, ea demonstrând – nu-i aşa? – creşterea calităţii învăţământului, gradul superior de pregătire a absolvenţilor şcolii generale.

Nimic mai fals. E vorba de o „umflare" artificială a performanţelor, datorită, pe de o parte, transferării aproape exclusive a interesului elevilor asupra celor două obiecte de examen (româna şi matematica) şi, pe de altă parte, „dopajului" intens cu meditaţii particulare. Exclusivismul pregătirii duce la grave goluri în cultura generală şi mai ales în pregătirea multilaterală a candidaţilor care, intrând cu medii de 9 şi 10 în liceu, întâmpină în clasa a IX-a mari greutăţi la obiectele neglijate parţial sau total (chimie, fizică, biologie, limbi străine), unde nu rareori clachează sau obţin note limită, în flagrantă antiteză cu ierarhia stabilită de concurs. Meditaţiile particulare costisitoare, bazate pe sutele de broşuri cu rezumate, exerciţii gramaticale, subiecte prezumtive, alcătuite de profesori anonimi, dar şi de inspectori cu rol decizionar în formularea la nivel naţional a subiectelor, broşuri care au năpădit şi intoxicat piaţa, supralicitează memoria, se mulează pe stupiditatea baremurilor, uniformizează gândirea şi exprimarea elevilor.

E uşor de închipuit calvarul profesorilor corectori care, la proba de română, au trebuit să se lupte nu numai cu adunarea zecilor de „fracţiuni" ce măsoară farmaceutic fidelitatea memo-

www.dacoromanica.ro

riei, dar şi cu automatismul şi stereotipia nevrozantă a compunerilor. Punctul şi jumătate, lăsat la aprecierea profesorilor pentru prezentarea estetică şi exprimarea corectă, n-are nimic de-a face cu nivelul de cultură, cu perspicacitatea şi creativitatea elevilor.

Lipsa de imaginaţie, lipsa de curaj în a promova cerinţe moderne, semnalate de multă vreme şi alimentate de platitudinea unor manuale, evident depăşite, la care doar 3–4 lecturi pot constitui subiecte de concurs (de aici repetarea lor obsedantă în ultimii 15–20 de ani ca şi previzibilitatea lor), perpetuează în linişte poncifurile învăţământului comunist. Toată lumea a ajuns la saturaţie. Oare n-a sosit timpul ca uşile ministerului să se deschidă pentru a permite unor brize proaspete să mături mediocritatea şi inerţia ce s-au cuibărit acolo?

Vocea României – 25 iulie, 1996

www.dacoromanica.ro

Necesitatea unui nou tip de concurs de admitere în învăţământul superior

Toţi profesorii, elevii şi părinţii sunt de acord că examenul de admitere în învăţământul superior, aşa cum se practică la ora actuală, este departe de a realiza o selecţie obiectivă dar, vai, oricât ar fi de imperfect, nu se poate renunţa la el. Pentru a ieşi din cleştele acestei dileme, universitatea clujeană a propus recent Ministerului Învăţământului o soluţie radicală: **renunţarea totală la concurs.** Propunerea a stârnit în lumea didactică o reacţie vehementă de respingere. S-a adus ca principal contra-argument obiecţia că dacă se va aplica acest criteriu, al mediei de absolvire şi la bacalaureat, în licee va lua naştere o nesfârşită procesiune de sarsanale şi pliculeţe menite să umfle artificial notele din catalog. Nu ştiu în ce măsură această repudiere a propunerii exprimă condamnarea unei măsuri antipedagogice sau teama că mii de cadre preuniversitare şi universitare îşi vor pierde un venit sigur şi substanţial, rezultat din meditaţii îndelungate şi intensive.

Iată de ce e nevoie să ne punem întrebarea retorică: **ce e de făcut?**

Există la ora actuală, după un sistem aplicat şi în anii comunismului, două tipuri de examene: unele care conţin şi o probă obligatorie şi eliminatorie de aptitudini, aşa cum se practică la facultăţi artistice (arte plastice, conservator, teatru, cinematografie), de ştiinţele comunicării (jurnalism) sau de sport (A.N.E.F.) şi altele, care se limitează strict la programa de liceu şi constau exclusiv din probe scrise, judecate şi apreciate după baremuri sau grile, în cele mai multe cazuri minuţios matematizate.

www.dacoromanica.ro

În cazul primului tip de examene, selecţia pare a fi ceva mai judicioasă, deoarece se ţine seama, în bună măsură, de factorul aptitudinal, talentul artistic, ziaristic, sportiv sau constructiv-artistic (la arhitectură), putând fi în linii largi probat. Desigur, şi aici elementul subiectiv şi chiar micul aranjament pot opera discret. De pildă la arte plastice, proba de culoare atârnă adesea de „ochiul" şi „gusturile estetice" ale examinatorului proba de teatru, de nevoia, de „tipuri" slab reprezentate în repertoriul de roluri, al teatrelor; la muzică de familiarizarea cu cerinţele probei de citire „de prima vistu" a unui text muzical. La aceste facultăţi şi institute situaţia e ceva mai bună, dovadă că studenţii îşi confirmă locul câştigat ca şi valoarea. Dar şi aici este un lucru în neregulă. Anii de meditaţii intensive cu profesori ai facultăţilor respective imprimă candidaţilor stilul şi adesea deformaţiile „maeştrilor" care îi modelează pentru concurs.

S-ar impune la acest tip de instituţii universitare forme de decelare şi apreciere a **talentului nativ,** nealterat prin meditaţii şi mimări, care trebuie apreciată „tale quale" fără a-l raporta la preferinţele sau maniera proprie a examinatorilor.

În ceea ce priveşte facultăţile care nu verifică aptitudinile, ci doar volumul de cunoştinţe şi conformitatea lor, programele şcolare (cerinţe considerate obligatorii pentru asigurarea egalităţii de şanse) şi cel mult, în cazuri izolate, şi gândirea şi personalitatea candidatului (sunt încercări timide la biologie şi matematici), situaţia este de-a dreptul alarmantă. Actualul sistem favorizează pe elevii dopaţi cu meditaţii, monitorizaţi de cadre care cunosc „chichiţele" examenelor (pe care nici o programă nu le prevede), cu memorie excelentă şi pregătire orientată exclusiv către două-trei obiecte de concurs, **incapabili însă de a disocia analitic sau a asocia interdisciplinar noţiunile şi informaţiile de specialitate.**

Carenţele acestui tip de concurs, profund depăşit, ies rapid în evidenţă. De pildă, la examenele de admitere din 1996, la facultăţile de litere din Bucureşti şi din ţară, 22 de laureaţi ai olimpiadelor şi concursului naţional „Tinere condeie" au

www.dacoromanica.ro

capotat. În schimb, intră în facultate o mulţime de mediocrităţi. Bine „dopate" şi „îndrumate" de cadre universitare, prin anii II–III abia îşi trag sufletul şi se rostogolesc spectaculos din vârful scării valorilor stabilite arbitrar de un concurs dominat de criterii „obiectiviste" şi „deontologice" menite ca în cazul contestaţiilor şi controalelor să poată demonstra „obiectivitatea" matematică a notării, apărând comisiile de examen de orice suspiciune de incorectitudine. Ceva mai mult, tinerele cadre care au câştigat concursurile de titularizare pe post, bazate pe aceleaşi criterii formaliste, se dovedesc, în destule cazuri, fragile profesional şi inapte pentru munca didactică.

Desigur, pentru ameliorarea şi „europenizarea" criteriilor de selecţie, ar putea fi luată în primul rând în consideraţie **introducerea anului pregătitor**, dar, în situaţia economică deosebit de critică în care ne găsim, el ar împovăra masiv bugetul învăţământului aflat la limita supravieţuirii. Anul pregătitor, în condiţii normale, ar fi o soluţie ideală, deoarece permite nu numai decelarea aptitudinilor, dar şi corecţiuni necesare, realizate prin reorientarea unor candidaţi greşit îndrumaţi de diriginţi sau părinţi, deci **o recuperare judicioasă şi integrală a valorilor.**

Pentru cel puţin un deceniu, la facultăţile care n-au probe de aptitudini, ci doar de materii legate de specificul facultăţii, probele scrise neconcludente pot fi înlocuite printr-un **examen de tip colocvial sau interviu**, susţinut de candidat în faţa unei comisii de cinci-şase profesori ai specialităţilor de concurs, care vor discuta relaxat cu acesta, 20–25 de minute, sondându-i aptitudinile, aria cunoştinţelor generale şi de profil şi chiar indicele de creativitate exprimat în performanţele şcolare, legate de profilul facultăţilor alese (premii la olimpiade, la concursuri literare, tehnice, de inventică, apariţii la emisiuni radio–TV, articole şi chiar volume tipărite). Candidatul va putea prezenta un dosar de activitate extraşcolară, care va justifica mai convingător opţiunea şi aptitudinile decât notele din catalog.

Acest sistem modern şi democratic de exprimare are câteva **avantaje incontestabile: • pune capăt psihozei medi-**

www.dacoromanica.ro

taţiilor, scurgerii unei mari părţi a bugetelor familiale către o pregătire costisitoare care nu ridică cu nimic valoarea candidatului, ci doar şansa lui de a se adapta cerinţelor concursului; • elimină stresul, întrucât candidatul se va prezenta în faţa comisiei fără o pregătire prealabilă de doi-trei ani, ci doar cu capitalul de cunoştinţe însuşite în liceu şi cu probele peremptorii ale aptitudinilor sale; • **realizează o selecţie „naturală" şi o ierarhie mai dreaptă a valorilor**, stabilind gradul de conformitate a aptitudinilor candidatului cu profesorul şi cerinţele respectivei facultăţi.

Tribuna învăţământului, 1997

www.dacoromanica.ro

„Olimpicii" n-au şansă la facultate?

Un elev premiat la olimpiadă nu poate fi decât un vârf al disciplinei predilecte, o elită „in spe", care merită toată atenţia celor ce pregătesc schimbul de mâine. Şi totuşi, la recentul concurs de admitere la facultăţile cu profil umanist, 12 laureaţi ai olimpiadei de literatură au capotat, unii cu medii surprinzător de modeste. O astfel de antiperformanţă ne pune în faţa unei dileme: ori criteriile de evaluare la olimpiade sunt eronate, ori baremurile sau grilele de la concursul de admitere în facultate (adesea în discordanţă cu conţinutul şi spiritul programelor analitice din liceu) sunt astfel formulate sau cotate încât să favorizeze doar mediocrităţile cu memoria bună şi cu o îndelungă asistenţă din partea cadrelor universitare, angajate de părinţi să le pregătească. Un fenomen analog s-a petrecut în 1975, când absolut toţi laureaţii olimpiadei de anatomie au picat la medicină, datorită viciilor examenului de admitere, cu baremuri matematizate, cuprinzând un număr de noţiuni, care, prin totalizarea punctelor acordate fiecăreia, formau media.

Cert este că actualul sistem de „grile" de tip occidental, cu nimic mai bune decât unele „baremuri" din trecut, asigură, în spatele cifrelor şi cântarelor farmaceutice, o **aparentă** obiectivitate, o **aparentă** siguranţă a legalităţii. O anumită „viziune" a maestrului pictor la proba de culoare-desen, un anumit secret al lui Polichinelle la examenul de citire a unui text muzical la prima vedere, misterioase criterii universitare preferenţiale la litere şi filozofie, necunoscute profesorilor de liceu, explică formidabila industrie a meditaţiilor **doar** cu specialişti ai facultăţilor respective, neimplicaţi direct în

www.dacoromanica.ro

examen. Să nu mai vorbim de faptul că, exceptând facultăţile sau institutele cu profil artistic şi sportiv, concursurile nu testează cu **nimic**, nici aptitudinile, nici posibilităţile de evoluţie ale viitorului student. La Drept, de pildă, baremele de la proba de română conţin „chichiţe" care ar putea încurca pe orice filolog, în schimb, la această facultate (la care absolvenţii sunt nevoiţi mai mult să „vorbească") intră mulţi incoerenţi şi bâlbâiţi, deficitari la capitolul „expozeu logic". La fel la facultăţile de litere, studenţii realmente creativi literar nu depăşesc 2–3%.

Soluţiile nu sunt chiar uşor de găsit. Dar unele pot fi totuşi identificate, testate. Fie soluţia anului pregătitor, rezervat unor testări temeinice a aptitudinilor, fie soluţia introducerii unui examen oral, colocvial, în faţa unei comisii multidisciplinare a facultăţii respective, care să întreţină un dialog deschis cu candidatul în vederea depistării gradului de pregătire, cultură, inteligenţă, aptitudini profesionale sunt, oricum, superioare actualului sistem de admitere, steril şi costisitor pentru bugetul familiei. Apreciem, de asemenea, ca excelentă propunerea ministerului ca admiterea în facultate să se dea în luna iulie, ceea ce permite absolvenţilor concurenţi să intre odihniţi fizic şi psihic în anul universitar, evitându-se traumele psihice şi surmenajul nervos manifestat la „boboci", chiar dacă profesorii universitari, privaţi de încă 2–3 luni de meditaţii vor protesta cu vehemenţă.

Vocea României – 26 octombrie, 1996

www.dacoromanica.ro

Modernizarea concursului de admitere în învăţământul superior prin considerarea palmaresului vocaţional

Şi în regimul ceauşist s-a încercat o spargere a cercului caucazian al concursului cu bareme şi grile, admiţându-se ca laureaţii olimpiadelor internaţionale să fie admişi fără concurs în facultatea de profil sau numai în urma unei discuţii libere. Măsura, menţinută şi după 1990, a fost, se pare, bună, deoarece în marea lor majoritate aceşti „privilegiaţi" au obţinut prestigioase burse de studiu şi apoi ne-au părăsit fără regrete, pentru plasamente ispititoare în străinătate. Să nu uităm însă că această excepţie se opreşte doar la acele discipline cu limbaj universal (matematică, fizică, chimie, informatică, latină), performanţe de excepţie ca şi palmaresul bogat la celelalte discipline (limba română, istorie, filosofie, geografie, biologie), nebucurându-se de un regim similar.

Această politică discriminatorie de încurajare unilaterală a valorilor, în funcţie de un ipotetic prestigiu internaţional al unor discipline, a avut un efect negativ. Universităţile din străinătate se bucură de colaborarea unui mare număr de tineri specialişti români din domeniul disciplinelor olimpice. Din nefericire avem tot mai puţini istorici, biologi, geografi, literaţi, filosofi, tineri de valoare, concurenţiali pe plan mondial. Aceleaşi vechi şi consacrate (aproape consacrite) nume, rulate la televiziune şi scrise pe puţinele cărţi apărute în aceste domenii vitregite ale producţiei naţionale de carte originală, dovedesc declinul cultural în care ne găsim.

Noroc că în ultima vreme – cu toată opoziţia frenetică a oficialităţii – încep să se strecoare cu oarecare timiditate unele idei

www.dacoromanica.ro

novatoare. De curând în „România liberă" de pildă s-a strecurat sugestia că vor interveni unele „nuanţări" (încă neprecizate) a unor trepte de examen şi că se vor lua în consideraţie palmaresul nu numai la olimpiadele internaţionale ci şi la cele interne. Totul se spune cu timorare şi spaimă pentru a nu deranja mafia concursurilor şi industria prosperă a învăţământului paralel care, nu rareori, sub aparenţa obiectivităţii, duc fatal la răsturnarea scării reale a valorilor.

Nu vom lua în discuţie, deocamdată, concursurile unde, de bine de rău dar cu evidente carenţe, vocaţia poate fi testată printr-o probă clasică de aptitudine (conservator, institute de arte plastice, de teatru, cinematografie, şcoală de arhitectură, IEFS etc.) sau prin probe care valorifică nu atât capacitatea de reţinere a informaţiei cât înclinarea evidentă către gândirea creatoare (matematică, fizică, chimie, ziaristică). Ne referim, aşadar, la facultăţile care îşi bazează grilele aproape în exclusivitate pe fidelitatea memoriei şi exactitatea ad litteram a răspunsului: drept, filosofie, istorie, litere, geografie, biologie, medicină) şi unde erorile de diagnostic derivate din matematizarea absurdă a evaluării sunt cele mai multe şi cele mai grave, iar eşecurile profesionale cele mai frecvente, dovadă mediocritatea masivă a absolvenţilor, absenţa îngrijorătoare a cadrelor didactice şi de cercetare ieşite din fabrica lor.

Din practica didactică şi pedagogică de peste 50 de ani mi-am putut da seama că, aflându-se în pragul opţiunii universitare, elevii clasei terminale se împart în patru categorii foarte distincte, de care cei chemaţi să modernizeze decimologia vor trebui să ţină seama când vor „nuanţa" (aşa cum se declară) condiţiile de admitere în învăţământul superior:

1. Elevi excepţionali, care chiar de la vârsta de 10–12 ani au adus dovezi concrete ale aptitudinii lor precoce, bine precizate (laureaţi ani în şir la olimpiade şi la concursuri de profil, publicaţi curent şi chiar autori de cărţi personale, la 14–18 ani). În raport cu puternicul şi confirmatul lor talent (creaţie literară, biologie, geografie, istorie etc.) ei trebuie să fie

www.dacoromanica.ro

primiţi fără concurs, pe baza unui *curriculum vitae* însoţit de un dosar cu probe materiale.

2. Elevi bine echipaţi intelectual, cu înclinări evidente pentru facultatea respectivă dar fără palmares strălucit vor fi supuşi unui test care să nu repete materia din liceu aşa cum tot dintr-o îngustime pedagogică examenul de definitivat în învăţământ repetă fidel materia din facultate – ci să pună în relief respectiva înclinare dincolo de obligaţiile stricte ale programei de învăţământ.

3. Elevi polivalenţi (buni la toate) care sunt orientaţi de părinţi, din raţiuni de obicei pragmatic-oportuniste, către facultăţi la modă (ASE, Drept, Limbi străine etc.).

4.. Elevi fără aptitudini speciale pentru munca intelectuală, pe care ambiţia şi veleitarismul părinţilor îi împing spre acest concurs după un îndelungat şi intensiv stadiu de dopaj (sute de ore de meditaţie cu profesori secundari şi universitari, încă din clasa a X-a).

Pentru absolvenţii din grupele 2, 3, 4 se vor institui două tipuri de probe în cadrul aceluiaşi concurs probe pentru care vor opta la înscriere:

a) Probă de aptitudine: un test neconvenţional, eventual o lucrare liberă care să pună în relief înclinarea lor către specificul acelei facultăţi. Astfel de tip de concursuri au fost în ţara noastră şi înainte de 1989 la litere, drept, filosofie, biologie. În 1945 când am dat şi eu examene s-au propus obiecte ca: „Aimez-vous la France? Pourquoi?" „Cum vedeţi viitorul filozofiei?" „Ce ramură a biologiei se va bucura de cel mai rapid progres?". Astfel de subiecte exprimă mai puţin verificarea fidelităţii memoriei legată de manual, cât pasiunea, personalitatea, amplitudinea informaţiei şi lecturii extraşcolare – dovezi certe ale vocaţiei şi capacităţii intelectuale. Dacă azi s-ar da un astfel de subiect, 80% din candidaţi ar părăsi sala de concurs, aşa cum au făcut-o în 1945 cei de la filologie, selecţia operând aproape de la sine.

b) Folosirea actualelor bareme şi grile legate strict de programă şi manuale, care ne dau o imagine mai clară şi

www.dacoromanica.ro

concludentă când e vorba de elevi polivalenţi, cu aptitudini dispersate sau candidaţi fără har, dar bine „dresaţi" de meditatori.

N-ar fi rău, în lipsa cvasigenerală a orientării psihologului şcolar, ca opţiunea candidatului să fie însoţită de recomandarea onestă şi motivată a dirigintelui sau unui profesor care i-a urmărit constant activitatea măcar 3–4 ani, recomandare obligatorie la înscriere.

Examene, 1997

www.dacoromanica.ro

O nouă epopee eroi-comică: Didaktikimahia sau lupta ministrului Virgil Petrescu cu şcolarii

E un făcut ca cifra 7, căreia atât Biblia cât şi Pitagora îi acordaseră proprietăţi magice, să-şi exercite influenţa şi asupra paşnicei şcoli româneşti.

Acum şapte ani coloane nesfârşite de elevi şi profesori, cu steaguri găurite şi arme de luptă au luat cu asalt Ministerul, după ferestrele căruia privea cu stupoare şi teamă o Maria Antoaneta ministerială care, în naivitatea sa didactică, aplicase soluţia „cozonacului" şi stârnise marea mânie a purtătorilor maturi şi imaturi de bonete frigiene. După acest fatidic interval, lumea şcolară aplatizată intelectual şi rockerizată moral a ridicat din nou securea războiului. De data aceasta, zurba cea mare au stârnit pe cei tineri, repetând ceea ce în 1929 fusese numit în derâdere „bellum mucosorum". Atunci Ministerul Învăţământului a încrucişat armele cu „mucoşii" revoltaţi care cereau să fie părtaşi la făurirea propriului lor destin „să se bucure de dreptul de a fi ascultaţi şi înţeleşi" făcând demonstraţia unei înalte conştiinţe civice şi a unei surprinzătoare maturităţi intelectuale care, atunci, au obligat la multe concesii pe cei „de sus".

În octombrie 1997, cei „bătrâni", scârbiţi de umilinţe, i-au încuiat pe elevi în şcoli, i-au afurisit cu regulamentul în mână, precum odinioară mitropoliţii cu Biblia „pe boierii smintiţi", uitând de prevenirea unui celebru vers al lui Beniuc: „Nu legaţi cu lanţuri primăvara!".

Primăvara – metaforic vorbind – reprezenta pentru tineri semnul noilor vremuri, iar lanţurile – tot metaforic – încercarea disperată a Ministerului de a reda strălucirea de odinioară a

www.dacoromanica.ro

bacalaureatului – o simplă formalitate în ultimii 30 de ani – prin reluarea lui aproape identică, fără a ţine seama de schimbările radicale petrecute în ultima jumătate de veac, de la ameţitoarele acumulări de informaţii, până la cerinţele cu totul deosebite ale actualei societăţi de consum, la care din nenorocire, nimeni din minister n-a reflectat.

Cine poartă vina naşterii acestei noi epopei homerice, eroică şi ridicolă în acelaşi timp?

Personal, mi se pare straniu ca împotriva cursului istoriei în fruntea unui minister al şcolii să se afle un inginer, meseria cea mai specializată şi cu orizontul umanist cel mai îngust. În timpul Ceauşescului, în era paranoicei revoluţii industriale, când 70% din intelectuali şi tot 70% din membrii Academiei erau ingineri, succesiunea miniştrilor – ingineri – uneori de o mediocritate patentă şi total servili coordonatoarei lor, doctor-inginer-academician Elena Ceauşescu, era poate justificată. Astăzi, când demolăm industria ciclopică şi agricultura colectivistă, când cei mai mulţi intelectuali trimişi în şomaj sunt inginerii, această „orientare" guvernamentală pe bază de algoritm nu este de cel mai bun augur, iar gafele pedagogice vor continua să se ţină lanţ, ştirbind prestigiul şcolii româneşti şi compromiţând autoritatea cadrelor didactice, nevoite, pentru a nu fi sancţionate, să-şi însuşească o programă de învăţământ şi o strategie pedagogică lipsite de flexibilitate şi orizont.

Justificarea că noul bacalureat reia o tradiţie a şcolii româneşti este afectivă şi fragilă sub raportul motivaţiei. Aplicăm aceleaşi exigenţe ca acum 50–60 de ani, când între timp volumul informaţiilor a sporit de 200–300 ori şi el este pompat tot în 12 ani şcolari şi culmea, cu o săptămână şcolară de 5 şi nu de 6 zile ca în trecut.

Trecem la un bacalaureat de prestigiu, după ce mai bine de 40 de ani ne-am jucat cu el, considerându-l o probă doar de formă, total ineficientă social, o simplă hârtie cu care te puteai doar înscrie la examenul de facultate. Unui astfel de bacalaureat sever şi stresant nu i s-a asigurat însă un statut social care să-i confere greutate şi finalitate, nu i s-a pregatit terenul psihologic şi nici pe cel orientativ-metodologic, obligatorii de a fi bine cunoscut măcar cu 1–2 ani înainte de aplicarea lui.

www.dacoromanica.ro

Este jenantă lipsa de profesionalitate şi competenţă a conducerii ministerului, întâlnită şi în multe alte domenii de activitate, de la agricultură şi turism până la cultură, şi pe care o putem considera cu toată înţelegerea cuvenită, sindromul „copilăriei" capitalismului.

Reacţia copiilor este firească şi perfect motivată: cea interioară – a unor tineri mâhniţi că toţi maturii fac politică şi nimeni nu se gândeşte la ei şi la viitorul care li se pare nebulos şi incert – şi la cea exterioară, că democraţia, la victoria căreia ei au adus un important obol şi chiar jertfe le-a dat dreptul să iasă în stradă când sunt marginalizaţi şi folosiţi drept cobai de experienţă.

Există o singură soluţie. Pentru că tot am votat, „legea" învăţământului şi trebuie să ne resemnăm, respectând-o cu vorba de duh a lui Molière: „Tu l'as voulu, Georges Dandin", va trebui să se opereze o rapidă selecţie în volumul informaţional redundant şi strivitor pentru timpul scurt al pregătirii şi din punctul de vedere al igienei intelectuale – uitată de dragii noştri miniştri – să eşalonăm în timp probele, deoarece creierul neantrenat al actualei generaţii a computerelor nu poate realiza mecanic, în timpul celor 2 ore de examinare orală a fiecărui elev la 4 materii consecutiv, regruparea armonică a coordonatelor gândirii pluridisciplinare.

Era înduioşător ce mărturisea secretarul de stat la televiziune, că el a dat examene orale la 7 materii în aceeaşi zi şi le-a suportat eroic. El uită că în timpul când el studia, metodologia examenelor era pusă la zi şi comunicată la timp; că, paralel, cu lecţiile noi, la clasa a XI-a terminală, profesorii pregăteau la respectivele discipline şi sintezele materiei anilor anteriori şi că, între încheierea cursurilor şi bacalaureat, se interpuneau două săptămâni în care pregătirea se făcea în sensul familiarizării cu efortul de concurs şi a experimentării tehnicii de expunere orală (45 de ani examenele şi concursurile au fost **strict scrise**!).

Sper că minţile inginereşti vor accepta aceste realităţi pedagogice fără de care actul de învăţământ îşi pierde sensul şi finalitatea.

Examene – 13/19 octombrie, 1997

www.dacoromanica.ro

„Bacalaureada", prima grevă generală şi spontană a elevilor din România
– octombrie 1997–

De aproape 70 de ani, mai exact din 1929, când „mucoşii" au cerut celor vârstnici dreptul la opinie şi afirmare, declarând acel celebru „bellum mucosorum", atât de mediatizat în presa vremii, elevii au stat în banca lor, fiind cel mult folosiţi ca masă pasivă de manevră în diferite manifestări ante şi postdecembriste. Grandioasele meetinguri ceauşiste sau glorioasa cetate democratică a „Pieţii Universităţii" au strâns mii de elevi, dar nu pentru „cauza" lor, ci pentru diferite raţiuni politice.

De data aceasta liberi şi nesiliţi de nimeni, elevii s-au ridicat spontan şi solidar pentru o cauză strict şcolară, împotriva unei instituţii tutelare care a refuzat în permanenţă dialogul cu „obiectul muncii" şi le-a decis soarta pe deasupra capului în virtutea acelui principiu abuziv, sancţionat juridic: „de nobis sine nobis".

Fără consimţământul celor de sus şi pe alocuri chiar fără acceptul conducerii şcolilor, mii de elevi din Bucureşti şi din mari oraşe ale ţării au cerut mai multă înţelepciune şi mai mult spirit pedagogic conducătorilor învăţământului rupţi de realităţile şcolii de azi şi drogaţi de nostalgia examenelor şi vremurilor şcolare pe care le-au trăit cu 40–50 de ani în urmă. Să analizăm cu luciditate şi obiectivitate această manifestare unică şi surprinzătoare a tineretului nostru şcolar.

Este un fapt pozitiv că reluăm strălucitele tradiţii ale şcolii româneşti într-o epocă în care atacuri făţişe sau perfide vor să ucidă sentimentul patriotic şi să anihileze identitatea noastră naţională prin adoptarea unor forme fără fond şi fără aderenţă în realităţile noastre româneşti în numele unei dubioase „europenizări". Întoarcerea la vechea „capacitate" şi la vechiul

www.dacoromanica.ro

„bacalaureat" – examene exigente care marcau un ciclu de studiu şi dădeau drept de muncă celor ce voiau să intre în circuitul social, sunt bine venite şi reabilitează prestigiul tot mai scăzut după 1990 al şcolii româneşti. Socotim regretabil însă faptul că legislatorii şcolii au refuzat reconsiderarea şi actualizarea acestor examene. Mulţi elevi mi-au declarat că sunt dispuşi să-l invite pe domnul secretar de stat P. M. Gorcea să se prezinte cot la cot cu ei la vechiul examen de bacalaureat, cu 7 materii, pe care d-sa l-a susţinut cu bucurie şi succes – conform declaraţiilor de la televiziune – dar în condiţiile de azi, când volumul de cunoştinţe a sporit enorm, iar complexitatea, îmbâcseala şi prolixitatea manualelor au atins un adevărat record. Ei sunt convinşi că stresul domnului Gorcea şi notele „cinstite" pe care le-ar obţine l-ar readuce pe pământ.

Este un fapt pozitiv, de asemenea, că elevii trăind într-un autentic climat democratic îşi cunosc drepturile, au conştientizat că reprezintă o „forţă" de care trebuie să se ţină seama, că au ajuns după 16 ani la un grad de maturitate intelectuală şi socială care obligă pe oamenii politici şi pe educatori să-i consulte şi să le respecte opiniile. Socotim regretabil însă că s-a ajuns la această formă de protest care a scos pe elevi din şcoli, i-a făcut să piardă câteva zile preţioase de învăţătură şi, cu toate lăudabilele lor eforturi de a manifesta organizaţi şi disciplinaţi, au apărut unele gesticulaţii şi exprimări vizuale nu totdeauna demne de un elev.

Este admirabil că, departe de a fi certaţi, admonestaţi, sancţionaţi alături de foarte puţini profesori ce i-au însoţit, „cruciaţii" bacalaureatului s-au bucurat de iertarea şi înţelegerea oficialităţii, însuşi preşedintele CDR-ului, primul ministru şi preşedintele ţării, dându-le dreptate şi cerând mai marilor şcolii aplicarea corectă a prevederilor Legii Învăţământului. A fost o victorie a simţului dreptăţii pe care totdeauna elevii l-au avut dar n-au putut să-l exercite şi a tactului politic de care conducătorii noştri fac dovadă pentru a contrabalansa superficialitatea, gafele şi măsurile precipitate ale unor oficialităţi nu totdeauna competente şi aflate la locul potrivit.

Examene – 13/19 octombrie, 1997

www.dacoromanica.ro

BAC-ul sare FAC-ul

O explozie de bucurie a străbătut valul elevilor „justiţiari" la auzul capitulării necondiţionate a acelora care au confundat reforma învăţământului cu măsuri administrative, iar în cazul bacalaureatului, cu o bruscă şi neinspirată întoarcere la trecut.

Orice reformă începe printr-o familiarizare cu termenii ei fermi, cu o prealabilă pregătire psihologică, şi ţinteşte spre viitor fără a tăia cordonul ombilical al tradiţiilor pozitive, definitorii pentru un învăţământ naţional.

Nimeni nu contestă necesitatea unui bacalaureat naţional, serios, multidisciplinar, bilanţ al ciclului obligatoriu de formare a culturii generale, criteriu suplimentar şi departajant la concursul de admitere în facultate şi act oficial demn de luat în considerare de serviciile de personal sau oficiile de muncă, în cazul angajării într-un serviciu.

La unul din ultimele congrese ale învăţământului, Ceauşescu proclamase – cu ochii îndreptaţi spre Occident – necesitatea „îndesirii examenelor şi concursurilor pentru o cât mai bună selecţionare a cadrelor". Nu-i de mirare că „principiul" a prins şi la cei care au „pritocit" parlamentar chinuita „Lege a învăţământului" atunci când au introdus două „dublete" de examene, la sfârşitul şi începutul principalelor cicluri de învăţământ, deci la încheierea gimnaziului şi la începutul liceului şi promovarea în facultăţi şi institute.

Despre prima „dubletă" ne vom pronunţa într-un viitor articol. Ne vom concentra deocamdată atenţia asupra celei

www.dacoromanica.ro

de-a doua „dubletă" şi mai ales asupra examenului de admitere în facultate.

Încă de acum 2–3 decenii, cînd s-a deschis „era" concursurilor moderne ce copiau stângaci atât baremurile sovietice cât şi grilele americane, introducându-se punctajul fracţionar pentru a se asigura „obiectivitatea" matematică şi deci necontestabilă a aprecierii, strămutându-se, la multe facultăţi lipsite de probe de aptitudini, accentul de pe vocaţie şi gândire creatoare pe fidelitatea mecanică a memoriei, am luat o atitudine fermă atât în presa pedagogică („Forum", „Tribuna Şcolii", „Revista de pedagogie") cât şi în diverse cotidiene ale timpului. Articolele mele în care puneam în lumină incorectitudinile pe care le generau concursurile „obiective", demontând toate mecanismele unor posibile fraude care scăpau agenţilor de securitate şi trimişilor controlului financiar care mişunau în secretariate şi săli de cursuri, au stârnit pe vremea vodesei Suzănica o mare zarvă care s-a lăsat cu „ameliorările" şi „corecţiunile" valabile şi azi pentru a nu mai face atât de facilă pentru prea mulţi pătrunderea în tainiţele „mafiei" şi „secretomaniei" concursurilor. Astfel de examene, mai ales la facultăţi de unde nu se putea testa în nici un fel aptitudinea reală a candidatului pentru profilul facultăţii (medicină, ASE, drept, fizică, biologie, filologie, filosofie etc.) nu ofereau nici un indiciu şi nici o garanţie în acest sens, întrucât se bazau exclusiv pe însuşirea cât mai exactă şi mecanică a materiei din manual, prevăzută la concurs.

Aceeaşi stare de spirit se perpetuează şi astăzi cu insignifiantele diferenţe că ni s-au deschis oficial căile reproducerii „modelelor" străine şi s-a asigurat „transparenţa" solicitată de examen prin publicarea lor în presă după expirarea concursului sau adunarea lor în zeci şi zeci de broşuri care au îmbogăţit pe editori şi autori.

Acest tip de concurs a generat două grave fenomene negative:

www.dacoromanica.ro

a) proliferarea meditaţiilor (20.000–100.000 lei „şedinţa"), deci a învăţământului paralel (cu slăbirea interesului pentru predarea la cursuri) ca şi limitarea pregătirii liceenilor la cele 2–3 obiecte de concurs (incluse şi în bacul „scurt").

b) reducerea lecturii şcolare, atât de necesară pentru împlinirea culturii generale atât de vitregită, la o literatură oportunistă, de „digest" didactic, orientată după baremele universitare (rezumate de texte literare, exerciţii de gramatică, grile, subiecte de concurs date în ultimii 20 de ani şi probabilistica celor viitoare etc.).

Aceste „îngustări" care se manifestau şi pe vremea Ceauşescului au determinat pe atunci luarea în considerare de a promova fără examen măcar pe câştigătorii unor olimpiade internaţionale, la obiecte cu un limbaj „universal"(matematică, fizică, informatică etc.). Această măsură, menţinută şi după 1990 a fost oarecum îngrădită din cauză că, prevalându-se de autonomia universitară, mulţi decani cu slabe sau nule preocupări pedagogice n-au ţinut seama de această abatere de la obligativitatea concursului de admitere, vârându-i şi pe olimpici în vârtelniţa examenelor.

Timidele „ţipuituri" ale presei privind lărgirea categoriilor de elită liceale, care şi-au câştigat prin performanţe şi palmares dreptul de a intra în facultate, s-au stins grabnic sub privirile încruntate ale dascălilor universitari şi secundari ameninţaţi de a-şi vedea veniturile diminuate de o posibilă scădere a „bursei" meditaţiilor. Aşa că după ce „România liberă", „Adevărul" şi alte importante cotidiene au adus acum câteva luni îmbucurătoarea veste, cine ştie ce „preţioasă indicaţie" a făcut să amuţească din nou rubricile de învăţământ.

A trebuit să vină primăverina revoluţie a elevilor ca guvernanţii şi oficialităţile, pentru a acoperi gafele conducerii de învăţământ şi a salva prevederile votate ale „Legii învăţământului", să anunţe solemn că imperativul unui bacalaureat multidisciplinar şi sever va face inoperant şi inutil examenul de admitere la facultăţile cu mai mică audienţă.

www.dacoromanica.ro

„Zăhărelul" întins elevilor a prins. Prin licee a început să circule, după modelul sloganurilor născute spontan printr-o surexcitare a inventivităţii lexicale, lozinca „bac-ul sare fac-ul", adică dacă ai un bac bun (măcar de 9, 9,50) sări peste examenul de facultate.

Vom încerca în proximul număr să vedem dacă „viclenia" guvernanţilor este motivată pedagogic şi dacă entuziasmul şi credulitatea elevilor vor putea fi onorate de oficialităţi.

*

Să nu se creadă că ideea de a acorda celor ce obţin medii maxime la bacalaureat dreptul de a intra fără examen în facultăţi este un monopol al actualului guvern şi minister al educaţiei.

Ca unul dintre cei care s-au preocupat de istoria învăţământului, pot să atest că, de cel puţin patru ori de când bacalaureatul s-a introdus în şcoala românească, a existat o asemenea iniţiativă ministerială. De două ori a eşuat prin schimbarea precipitată a guvernelor iar de două ori (între 1928–1938) s-a aplicat pentru un an sau doi. Chiar şi în anii socialismului undeva, între 1960–1979, cei cu diplomă de merit (rezultate excepţionale de-a lungul şcolarităţii liceale) s-au bucurat de acest privilegiu. Faptul că aceste măsuri nu s-au generalizat, constituind un fel de experiment rapid retras, ne obligă să reflectăm asupra caducităţii acestei măsuri, cu atât mai mult cu cât miniştrii n-au dat nici o explicaţie renunţării destul de precipitate la ele.

Explicaţiile sunt simple. Numărul extrem de mic al celor ce obţineau note maxime la bac, cam 15–20 pe promoţie în toată ţara, practic maximum 1–2 la fiecare facultate, demonstra valoarea derizorie a acestei măsuri care nu putea constitui un stimulent menit să aducă mai multe valori (sau autenticile valori) în facultăţi fără stresul examenelor. Respectiva măsură a „ambiţionat" pe unii elevi pentru a-şi autodepăşi posibilităţile naturale dar a creat în rândul profesorilor două reacţii adverse:

www.dacoromanica.ro

ori o exigenţă extremă, legată de o zicală după care Dumnezeu merită 10, profesorul profesorului 9, profesorul 8 iar cel mai bun elev 7, ori o tendinţă de a dilata nota, fie din raţiuni de prestigiu al şcolii (licee slabe din provincie au promovat o astfel de „politică"), fie ca un efect a ceea ce Caragiale numea „lanţul slăbiciunilor".

Faptul că cei mai mulţi din elevii cu 10 la bacalaureat şi-au infirmat valoarea după 1–2 ani universitari, a determinat renunţarea la acest privilegiu. Atât pedagogii cât şi psihologii au constatat că distribuirea efortului intelectual în mod maximal la toate obiectele, estompează sau chiar anulează opţiunea dominantă. Cei cu note de 10 peste tot, alegându-şi uneori neinspirat o facultate, pot fi oricând depăşiţi de cei cu medii generale mai mici, dar care la obiectele strict legate de profilul facultăţilor manifestă aptitudini net superioare celor intraţi fără examene. De altfel, deşi au fost făcute publice, aceste observaţii s-au impus de la sine.

S-ar putea crede că oricât ar fi de defectuoase, actualele examene ar fi cea mai bună soluţie, după vechea zicală românească „rău cu rău, dar mai rău fără rău". Nu vom înceta, aşa cum o facem de mai binc de 20 de ani, să demonstrăm cât de ucigătoare de valori sunt actualele examene care, cel puţin la 6–7 facultăţi importante (ASE, medicină, drept, litere, filosofie etc.) pun accent exclusiv pe fidelitatea memoriei şi solicită concursul unor vechi „strategi" ai examenelor, buni cunoscători a şpilurilor şi dedesupturile nu întodeauna ortodoxe ale acestora.

„Zăhărelul" întins de minister zurbagiilor pentru a-i potoli, concretizat în maxima „bac-ul sare fac-ul" are toate şansele, ca şi odinioară, să fie un foc de paie, să eşueze lamentabil. Personal, sunt împotriva acestei formule care, în condiţia supraîncărcării dementiale a programelor şi manualelor va favoriza extrem de puţini elevi, mai ales din categoria cea mai critică, formată din elevii foarte buni la toate materiile, dar fără vocaţie pentru nici una.

www.dacoromanica.ro

Din experienţa mea de peste 50 de ani de profesor, metodician, cercetător şi practician în probleme de creativitate, eşecul şi pierderea valorilor se produc în două sensuri:

a) neadaptarea valorilor la cerinţele examenelor de admitere în facultate, care pun mai presus reproducerea exactă a informaţiei decât creativitatea şi personalitatea candidatului. Cunosc cazuri când unii absolvenţi n-au făcut faţă unor grile gramaticale într-un domeniu unde „gramatici certant", născocite printre alţii de marele „chichiţar", filologul Th. Hristea, cel solicitat să decimeze compactele cohorte de candidaţi la drept, la un concurs stupid unde mai important este să te lupţi cu inutile subtilităţi etimologice decât să legi logic două idei într-o pledoarie sau rechizitoriu fără să te bâlbâi mai rău decât Demostene înainte de a lua piatra în gură (o facultate a „guriştilor" fără un examen oral la admitere!). Alte zeci de talente literare au murit pe meterezele facultăţii de filologie în timp ce zeci de mediocrităţi, fără pasiune şi har, trag în jos învăţământul de limba română, după absolvire;

b) uciderea vocaţiei din raţiuni pragmatice. Pe vremea Ceauşescului, marele abator al talentelor neconforme politicii paranoice de industrializare era Politehnica. Ea ne-a pricopsit nu numai cu un purcoi de nulităţi, dar şi cu o bogată colecţie de miniştri falimentari. Astăzi, acest abator îl reprezintă ASE şi Dreptul, unde se duc cei care fac din căpătuiala favorizată de epoca de tranziţie şi posttranziţie un suprem ideal de viaţă.

Dacă vom lăsa la o parte justificarea practică a oportunismului şi vom încerca să fim cinstiţi şi să servim mai puţin cauza partidelor trecătoare şi mai mult a patriei eterne, vom putea găsi soluţiile reale, fără complexele „necinstei" examinatorilor şi fără „fixurile" maniacale ale „obiectivităţii" absolute, ale actualelor examene de admitere, apărate cu dinţii de minister şi decanate.

Ciudat, pierzând încrederea în raţiunea şi bunul-simţ al „legislatorilor" improvizaţi şi adesea incompetenţi ai învăţământului de azi, încep să preţuiesc luciditatea unor tineri care

www.dacoromanica.ro

îşi înţeleg mai bine rostul decât educatorii prăfuiţi ce nu-i iau în seamă.

Îmi face o imensă plăcere să reproduc opinia de bun-simţ enunţată în revista unui ilustru liceu bucureştean de un elev cu care, deşi ne desparte o imensă diferenţă de vârstă şi experienţă, mă găsesc într-o perfectă identitate de bioritm şi într-o liniştitoare consonanţă de spirit:

„Un bacalaureat drastic (luat în seamă de serviciile de personal care angajează), urmat de un examen de aptitudine (şi nu de cunoştinţe care au fost verificate din plin de un bacalaureat sever de profil) la toate facultăţile, vor creşte şansa de a aduce absolventul potrivit la facultatea potrivită.

Oare facultatea de Drept nu trebuie să testeze logica şi capacitatea oratorică a candidatului, potenţial avocat, procuror, diplomat, parlamentar şi, cea de filologie, imaginaţia, sensibilitatea creatoare a viitorului profesor de literatură sau scriitor, după cum cea de biologie, curiozitatea faţă de natură, iar cea de medicină, dragostea de a vindeca, ataşamentul faţă de om şi nu criteriul unui prezumtiv câştig de pe urma exploatării suferinţelor umane?“

Admiţând că un astfel de criteriu ar fi mai greu de aplicat datorită lipsei de imaginaţie metodică şi decimologică a examinatorilor ca şi a continuării procesului formativ şi a clarificării opţionale la 18–19 ani, aş propune ca primul an de facultate să fie – ca în ţările evoluate – un an pregătitor, cu rol de sită, urmând ca la sfârşitul acestuia să se decidă soarta celor apţi şi reorientarea celor ce nu conving. Credem că este cazul să se ţină seama şi de palmaresul personal al elevului, aşa cum la admiterea la examenul de doctorat se cere un memoriu.

Oare premii consecutive la olimpiade, la concursuri de literatură, ştiinţă, artă, tehnică atârnă mai puţin decât o aprigă toceală cu meditatori şi cu „fotografierea“ exactă a paginii de manual?

„No comment“ ca să fim în tonul intelectualilor tranziţiei...

Examene, 1997

www.dacoromanica.ro

Examenul de capacitate între tradiţie şi inovaţie

Învăţământul liceal socialist punea accent prioritar pe calificarea teoretică, atestată prin diplomă, în timp ce învăţământul contemporan, prin excelenţă pragmatic, vizează mai ales calităţile manageriale care vor face viitorul absolvent cât mai apt pentru a răspunde cerinţelor economiei capitaliste. Faţă de anii socialismului, când un absolvent de liceu teoretic rămânea un „neisprăvit" şi un eventual muritor de foame, diploma de bac dându-i dreptul doar să se înscrie la facultate, în prezent ca şi în perioada interbelică, ambele „diplome", cea de capacitate şi cea de bacalaureat, îi asigura încadrarea în producţie pe anumite paliere profesionale cu grade diferite de complexitate şi răspundere.

Părerea mea e că examenul de capacitate , preconizat de reforma învăţământului, plasat la sfârşitul ciclului gimnazial, cu recunoaşterea legală a funcţionalităţii socio-profesionale, este benefic şi bine venit.

El permite absolvenţilor fără aptitudini şi veleităţi intelectuale, reflectate în primul rând în dificultăţile de învăţare şi rezultatele submediocre şi mediocre, dar cu propensiuni sau chiar cu vizibile înclinări practice şi organizatorice, să şi le exercite de la o vârstă fragedă, perfecţionându-le ulterior prin diverse cursuri de calificare şi specializare. Ei nu vor fi „chinuiţi" aşa cum erau în anii socialismului să urmeze şi să treacă precum câinele prin apă printr-un liceu gratuit faţă de care nu aveau nici atracţie, nici respect.

Astfel de examene se vor dovedi şi mai utile atunci când prin aplicarea mult lăudatei şi infinit amânatei reforme a

www.dacoromanica.ro

învăţământului, ciclul primar şi gimnazial (deci cei opt ani de şcolarizare obligatorie) vor dărui oricărui elev al ţării acel minim de cunoştinţe din multiple domenii de cunoaştere, care constitue temelia culturii generale şi capitalul obligatoriu de noţiuni cu care vor putea intra în liceu (fostul curs superior al liceului de odinioară) sau în viaţă.

Am impresia că în modul cum e concepută, capacitatea este mult mai bine motivată şi postulată decât bacalaureatul, deşi ambele se inspiră masiv din echivalenţele lor din anii '28–'48.

Disciplinele fundamentale rămân limba română şi matematica, iar cele care se referă la însuşirea datelor legate de identitatea naţională – istoria şi geografia patriei, primele două beneficiind şi de proba scrisă şi de cea orală. În astfel de condiţii am dat şi eu capacitatea, acum mai bine de o jumătate de secol.

Mai discutabil şi nemotivat îmi pare concursul de admitere în liceu, susţinut imediat după capacitate. Acesta exista în trecut, dar după absolvirea cursului primar, ceea ce ar corespunde azi cu un concurs de intrare în clasa a V-a a şcolii generale. Deplasarea lui cu 4 ani mai târziu îşi are poate raţiunile suficiente. În interiorul unei şcolarităţi de 12 ani care se menţine de mai bine de un secol, raportul a variat de la 4+8 în epoca de obligativitate a 4 clase primare, la 8+4 când s-a instaurat, ca urmare a creşterii volumului de informaţie şi complexităţii vieţii sociale, obligativitatea simultană a ciclului primarial şi a celui gimnazial de odinioară. S-ar putea ca tot din raţiuni de volumetrie informaţională la care se adaugă şi anumite criterii aptitudinale (deşi la 14 ani opţiunile suferă încă mutaţii) să se fi introdus în Legea învăţământului şi concursul de admitere în liceu.

Îmi pun întrebarea dacă se mai poate justifica acest concurs, după un examen de capacitate foarte sever şi, în măsura în care obiectivitatea şi onestitatea examinatorilor pot fi asigurate, suficient de definitoriu pentru determinarea posibilităţilor individuale ale absolvenţilor şcolii generale?

Dacă vom ţine seama de palmaresul fiecărui elev şi dacă vom conveni să acordăm dreptul de înscriere la liceu celor ce au

www.dacoromanica.ro

obţinut cu maximum de exigenţă media de cel puţin 8,00, acest concurs nu-şi are rostul.

Unicul risc al renunţării la stresantul examen de admitere se va ivi cu prilejul înscrierii la liceu a celor ce îndeplinesc condiţiile de medie, la unul din trei profiluri prezente încă din prima clasă liceală: secţia matematică-fizică; secţia chimie-biologie; secţia discipline umaniste. Cam 30–40% dintre absolvenţii şcolilor generale (după sondajele noastre) au aptitudini relativ definite şi opţiuni oarecum clare, justificate şi de performanţele obţinute între 9–14 ani. Însă 60–70% nu şi-au conturat obţiunile şi sunt... buni la toate. Unde se vor înscrie pentru a fi la adăpostul eventualelor eşecuri ale unei greşite alegeri a secţiei? Aici ar trebui prevăzută posibilitatea ca la sfârşitul clasei a IX-a să se permită o reorientare a unor elevi spre secţia mai potrivită aptitudinilor şi aspiraţiilor, cu ajutorul psihologului şcolar, după susţinerea examenului de diferenţă la obiectele specifice secţiei unde vor să se transfere.

În cazul că nu se poate modifica Legea învăţământului, votată „de nobis sine nobis" şi se va menţine şi examenul de admitere în liceu, consecutiv capacităţii, atunci el va trebui să fie susţinut în funcţie de trifurcarea clasei a IX-a şi de specificul de exigenţă al liceului, chiar dacă materia prevăzută în programa şcolii generale va constitui un numitor comun.

Probele „capacităţii" trebuie să verifice dacă absolventul şcolii generale şi-a însuşit un minimum de cunoştinţe generale. De aceea baremurile şi grilele îşi motivează aici aplicarea, fiind vorba de aprecierea cantitativă a noţiunilor obligatorii asimilate. În schimb, examenul de admitere în liceu, susţinut doar în scris, trebuie să testeze „calitatea" aptitudinilor intelectuale, operaţionalitatea mecanismelor gândirii, eventual gradul de creativitate care justifică selecţia în liceu şi trecerea prin etajele superioare ale instrucţiei. La română, de pildă, trebuie să se prevadă o compunere liberă sau comentariul unei poezii sau unui fragment de proză de „prima visu". **În nici un caz să nu se repete examenul de capacitate, cu acelaşi invariabil comentariu**

www.dacoromanica.ro

al lecturilor din manual, ajutat de zeci de broşurele cu rezumate insipide care contribuie din plin la formarea acelei generaţii standard, numită de sociologii occidentali „generaţia xerox".

Un regim special ar trebui să fie acordat colegiilor. Un ex-ministru bine intenţionat, dar „aerian", a încercat să reia tradiţia vechilor colegii româneşti şi, dintr-un exces de generozitate a „născut" cam de 30 de ori mai multe colegii decât cele existente înainte de al doilea război, provocând în acelaşi timp, tot din incompetenţă, confuzia dintre aceste colegii – licee de elită – şi şcolile post liceale, asimilate pe vremuri şcolilor de subingineri, subarhitecţi, cu „sorbonicile" pedagogice de 2 ani, botezându-le cu numele de colegii universitare. Ca, într-adevăr, aceste licee naţionale sau colegii, lăsate azi de izbelişte, să-şi menţină prestigiul de şcoli de elită s-ar impune ca, în cazul când se renunţă la examenul de admitere în liceu, să fie acceptaţi doar candidaţi care au luat minimum 9,00 la capacitate, iar în cazul că aceste examene se vor organiza, să se acorde dreptul colegiilor să-şi selecţioneze viitorii colegieni prin probe cu un grad mai înalt de exigenţă.

Examene, 1997

www.dacoromanica.ro

O experienţă umilitoare

Suntem convinşi că bacalaureatul este un eveniment major în viaţa unui tânăr studios şi că trebuie să se desfăşoare cu o maximă exigenţă, operând o selecţie severă şi obiectivă. De acord că ani în şir bacalaureatul a fost o simplă formalitate, doar o viză de tranzit către facultate.

Constituind un examen de absolvire fără miză, deci nestresant, subiectele erau lejere, fără „chichiţe" şi „capcane", astfel încât cu, şi fără „fraude", puteau fi obţinute note de trecere în proporţie de peste 90 la sută.

Dar a face din bacalaureat un spectacol de televiziune care a subţiat de dragul reclamei cu un miliard de lei rahiticul buget al învăţământului, a-l transforma într-o demonstraţie de forţă, cu acuze şi ameninţări, a te juca cu destinul unei întregi generaţii pentru a demonstra cât de necesară este „curricula lui Marga" când 70.000 de absolvenţi de liceu dintr-o singură promoţie se dovedesc a fi „rebuturi" intelectuale, este o dovadă dacă nu de sadism şi iresponsabilitate, măcar de prost gust, infatuare şi dispreţ ciocoiesc faţă de profesori şi elevi. Raţiunile unei astfel de atitudini dezechilibrate mi se par de nepătruns.

E oare normal să se înceapă o reformă radicală cu un examen de încununare a muncii unei generaţii liceale care n-a gustat măcar un an binefacerile curriculei margatiene, n-a beneficiat măcar o lună de o programă sau un manual occidental cu care M.E.N. nu va blagoslovi liceele decât după anul 2000?

www.dacoromanica.ro

De ce a trebuit să începem mult trâmbițata reformă „europeană" printr-o execuție publică? Ce am vrut să demonstrăm străinătății? Că suntem o țară de hoți și chiar pentru un examen de rutină trebuie să luăm măsuri excepționale de esență polițienească, menite nu atât să apere „corectitudinea", cât să umilească demnitatea școlii românești și să-i pună la îndoială valorile deontologice? Că suntem un popor nevolnic, care nu e în stare să gestioneze o industrie și o argricultură națională, cu un tineret asimilat prin pregătire și performanțe intelectuale unui popor semicolonial? Că așa cum am înlăturat prin măsuri economice aberante pe micul producător agricol și pe micul întreprinzător industrial, vrem să îndepărtăm de la plăcerea învățăturii o parte a tinerilor pentru a invita să ne monitorizeze instrucția și educația diverse organizații străine ce se oferă generos să ne culturalizeze și deznaționalizeze? Nu ne-a ajuns oare o experiență de câteva secole de stăpânire turcească, fanariotă și sovietică? Ne spălăm mâinile cu câteva performanțe de vârf care dezgolesc și mai tragic decalajele valorice existente, ne ascundem, vorba lui Eminescu, „chintezența de mizerii" sub formule expiatorii precum „integrarea europeană" sau „standarde mondiale de învățământ", când multe școli se dărâmă de la sine și sunt părăsite de elevi, când ne trădează profesorii de frunte pentru zări salariale mai roze, când educația și instrucția sunt adesea uitate în fierbințeala încleștărilor politice, în frenezia luptei pentru putere și căpătuială rapidă.

Unde sunt capetele luminate ale școlii? Sunt convins că fac politica struțului, nu vor să se compromită sau să se expună ieșind la lupta pedagogică.

La minister mă izbesc de iluștri necunoscuți, de clientelă politică, de consilieri care n-au predat un an de învățământ, de „reformatori" care n-au părăsit scăunelul din vreun institut de tăierea frunzelor la câini ca să vadă realitatea vie a școlii, mă zdrobesc moral de fărâmițarea sterilă și de birocrația fără obraz și fără frontiere...

www.dacoromanica.ro

Partidul la conducere şi guvernul pe care îl patronează nu pot interveni în jocul „algoritmului". Liberalii, ţărăniştii, udemeriştii, pediştii îşi au porţia algoritmică în conducerea ministerului şi sub zâmbetul ipocrit al armoniei cederiste strălucesc colţii gata să sfâşie şi pe care i-am simţit din plin intrând în luptă chiar în timpul bacalaureatului televizat. Presa şi-a făcut datoria. Mă întreb însă dacă adevărurile dureroase şi incomode spuse acolo au reuşit măcar să gâdile pielea de pachiderm a conducerii ministerului.

Aşteptăm o minune; tresărirea de conştiinţă a acelora care nu se simt în stare să gospodărească tezaurul spiritual al naţiunii. Nu optăm pentru o destituire zgomotoasă ce o cer insistent marile cotidiene, ci pentru o retragere discretă şi demnă a celor care nu sunt vocaţi şi pregătiţi să înfăptuiască „educaţia naţională".

Ultima oră, 1998

www.dacoromanica.ro

O măsură ce ar putea fi reformatoare: renunţarea la examenele de admitere în liceu şi în facultate

Măsurile enunţate de M.E.N. pentru viitorul an şcolar sunt doar parţial „revoluţionsre". Manualele alternative, obligativitatea învăţământului de 9 ani, înlocuirea trimestrelor cu semestre, a notelor cu calificative la clasa I–IV reprezintă experimente pe care şcoala românească le-a „fumat" de mult şi le-a simţit pe propria ei piele cu zeci de ani în urmă şi nu pot fi confiscate de reformatorii şcolii de azi, copyrightul neaparţinându-le şi fiind posibil în caz contrar, de sancţiunile prevăzute de legea dreptului de autor. Însă desfiinţarea celor două admiteri care au terorizat decenii întregi atâtea generaţii şi anume examenul de admitere în liceu şi concursul de admitere în facultate sunt salutare şi trebuie să fie aplaudate din tot sufletul. Substituirea lor cu un examen de capacitate lămuritor pentru diferenţierea valorilor în pragul adolescenţei şi un bacalaureat foarte sever care să arate (atenţie!) şi însuşirea globală şi armonică a culturii strict necesare unui om modern dar şi aptitudinile clare ale absolvenţilor aflaţi în pragul maturităţii, este binevenită.

Se va pune capăt celui mai umilitor şi degradant fenomen: comerţul meditaţiilor, vinovat de apariţia învăţământului paralel, de grevarea inumană a subţirilor bugete familiale.

Însă, această măsură radicală trebuie să fie gândită şi pregătită pentru a nu da naştere unor fenomene la fel de nocive şi obnubilante sub raport pedagogic şi moral. Media de la capacitate, criteriu pentru înscrierea automată în liceu şi tot media de la bacalaureat – criterii pentru ocuparea unui loc în facultate – pot genera simptome care duc la degradarea şi

www.dacoromanica.ro

compromiterea acestei forme de evaluare, chiar dacă vor fi luate măsuri iluzoriu infailibile, cum ar fi comisii „obiective" de la alte şcoli. Avem trista experienţă a trecutului bacalaureat, când cu toată rotativa ameţitoare a comisiilor, licee cu mare tradiţie au avut doar 20–30% reuşiţi, în vreme ce, la licee reputate pentru submediocritatea pregătirii şi valorii candidaţilor, procentul de promovabilitate a crescut neverosimil spre 90%. Deocamdată, anchetele poliţiste ordonate nu ne-au dezvăluit nici cauzele acestui „miracol" al obiectivităţii şi nici represaliile jupiteriene care au fost luate.

Această măsură pozitivă şi de mult aşteptată va stimula interesul pentru studiu, va diminua chiulul, boemia rockeristă, va răsplăti efortul – sperăm ca fără aportul de cadouri şi sarsanale – celor cu reale aplicaţii pentru studiu, va spori seriozitatea, va încuraja munca metodică şi sistematică, va aşeza cu un mai înalt coeficient de onestitate şi dreptate ierarhia valorilor, va asigura societăţii în mai mare măsură ca acum omul potrivit la locul potrivit. Dar, ca orice măsură „reformatoare" are şi un revers negativ. Punând pe toţi elevii să înveţe egal la toate materiile, va diminua considerabil cultivarea aptitudinilor şi va depuncta dureros marile valori care sunt de nota 30 la obiectele unde strălucesc şi poate de nota 1–2 la alte obiecte nedezirabile. Mediile mari avantajează mediocrităţile studioase sau pe multilateralii care fac faţă la toate obiectele, dar în viaţă nu vor excela în nici un domeniu.

Cred că această măsură va impune şi altele la fel de importante privind testarea aptitudinilor, lărgirea spectrului opţional, încurajarea talentelor şi elitelor, a primelor de excepţionalitate, a priorităţii pe care trebuie s-o acorde atât liceele cât şi facultăţile elevilor nu numai cu note bune la toate obiectele (e bine totuşi să ne exprimăm ferm exigenţa pentru cultura generală, atât de ignorată şi umilită azi) dar şi cu un palmares precoce, care permite o mai bună distribuţie pe loc în raport cu profilul liceelor şi facultăţilor.

Examene, 1999

www.dacoromanica.ro

Un teren mişcător

Din nou se „mişcă" elevii clasei terminale de liceu şi din nou obiectul revendicării lor îl constituie **bacalaureatul,** examenul care în ultimii zece ani pare a fi fost **piatra de încercare a pedagogilor de „şcoală nouă"** şi un declanşator al migrenelor ministeriale, guvernamentale şi parlamentare. Sociologic vorbind, „bacalaureadele" – expediţii revendicative şcolare – tind să devină fenomene de masă cu valoare de semnificant pentru un anumit comportament al adolescenţilor studioşi de azi şi o anumită inabilitate pedagogică a celor ce conduc destinele şcolii.

Mă surprinde faptul că într-o ţară în care „analiştii politici" se calcă pe bătături şi au fabrici universitare care îi produc pe scară industrială lipsesc aproape cu desăvârşire psihopedagogi ai vârstei critice şi mai ales minţi pedagogice cuprinzătoare şi capabile să judece şi să evalueze cu luciditate sensurile de direcţionare ale învăţământului modern.

Liceenii se scaldă într-un liberalism nu totdeauna înţeles în mod superior, suferă influenţele unei societăţi de consum, insuficient de filtrate şi controlate, care generează o serie de fenomene negative: fumatul în masă de la vârsta de 12–13 ani; drogarea, care se extinde alarmant; „chiulul" tot mai accentuat în ultimii ani; „derbedeismul" cu larg palier al exprimării sociale de la teribilism şi neconformism până la libertinism, mârlănie şi violenţă.

Nu trebuie să ne mire organizarea „spontană" a „grevelor", mitingurilor şi marşurilor de protest ale elevilor care exprimă poate mai puţin o precoce conştiinţă cetăţenească

www.dacoromanica.ro

(nimeni nu se mai ocupă de aşa ceva în şcoală), cât capacitatea de mimare a formelor de manifestare a nemulţumirii maturilor într-o societate democratică ce protejează şi legiferează astfel de „supape" ale energiei sociale, tot mai frecvent deschise în ţara noastră în ultima vreme.

Oare ce factori stau la baza acestei juvenile manifestări de tip sindicalist? Ministerul învinovăţeşte cadrele didactice care au abandonat sarcinile educative în favoarea unui „doping" informaţional, imperios reclamat de supraîncărcarea programelor şi creşterea standardelor de exigenţă ale examenelor şi concursurilor, mai ales după 1996.

Profesorii, la rândul lor, acuză labilitatea criteriilor pedagogice şi inconsecvenţa decizională a ministerului, semne majore ale incompetenţei manageriale care duc la stare de haos în învăţământ şi explică şi tensiunile care se transmit şi elevilor.

Cred că cele două principale rădăcini stabile ale acestei „izbucniri" sociale şcolăreşti le reprezintă modul cum sunt concepute examenele de admitere în facultate (să nu se uite că peste 90% din absolvenţi asaltează facultăţile şi colegiile universitare) şi strategia stângace a introducerii materiilor opţionale în planurile de învăţământ.

Concursurile universitare sunt astfel concepute încât să oblige indirect pe părinţi să angajeze, cu doi trei ani înainte, meditatori la 1, 2, 3, obiecte de concurs. Din sondaje iniţiate în rândul elevilor căzuţi la examene reiese că şansa celor total „neasistaţi" scade dramatic la 10–15%. Pe de altă parte, introducerea în programe a materiilor aşa-zis opţionale, deşi constituie o măsură modernă şi binevenită, ridică unele probleme. Conceptul de „obiect opţional" a căpătat conotaţii aberante odată cu acordarea, fiecărei şcoli, a libertăţii de a le stabili, cu scopul secret de a menţine normele didactice, compromise de ciopârţirea trunchiului comun. În mintea elevilor, ideea de „opţionalitate" a obiectelor de studiu s-a transferat şi la trunchiul comun, atunci când a fost vorba să se stabilească diferenţiat şi nuanţat obiectele pentru bacalaureat.

www.dacoromanica.ro

În acest an, s-a renunţat la corecţiunea operată de Ordonanţa de urgenţă nr. 37/1998, valabile doar pentru bacalaureatul din 1998, unde matematica era opţională, şi s-a revenit la măsura stipulată în Legea învăţământului. Acest lucru a stârnit nemulţumirea elevilor. Clasicul „casus belli" a fost, după cum se ştie, obligativitatea examenului de matematică la toate variantele bacalaureatului de tip realist, obiect de studiu „răsfăţat" în epoca industrializării comuniste, când 70–80% din opţiuni se îndreptau spre Politehnică, deci spre diferite ramuri de inginerie, bazate firesc pe aceste discipline. Astăzi orientarea profesională s-a schimbat cu 180 grade, prioritătile aparţinând economiei, dreptului, manageriatului comercial, politologiei, jurnalismului, limbilor străine, direcţii înspre care se orientează peste 80% dintre absolvenţi.

Matematica şi-a păstrat importanţa, dar şi-a nuanţat mult funcţionalitatea în raport cu diversificarea cerinţelor moderne ale pieţii. Însăşi menţinerea variantelor secţiei reale a liceelor teoretice (cele mai numeroase din ţară) obligă pe legislatori să renunţe la poziţia rigidă a obligativităţii matematicii globale şi să nuanţeze exigenţele în raport cu variantele secţiei reale. Una este matematica necesară viitorului medic sau biolog, alta este matematica cerută viitorului inginer sau cercetător în domeniul ştiinţei pure. Aceste disfuncţionalităţi s-ar fi eliminat de la sine dacă între materiile opţionale ar fi fost propuse matematica, statistica ori fizica sau filosofia matematică, de pildă, care ar fi interesat un spectru mai larg de elevi, nu neapărat pe aspiranţii la meserii tehnologice. **De altfel, un fiasco al actualei reforme curriculare îl reprezintă lipsa de corespondenţă şi corelare a materiilor opţionale cu cele din trunchiul comun.**

Mai există o chestiune. Peste 70% din elevii înscrişi la diferite variante ale secţiei reale nu dau la facultate examen de matematică (de pildă medicina, biologia, geografia, geologia, chimia etc.). Prin sporirea considerabilă a exigenţelor la examenul de bacalaureat real, unde matematica devine obligatorie, părinţii sunt nevoiţi să pună meditatori nu numai la cele

www.dacoromanica.ro

două-trei obiecte prevăzute şi la concursul de admitere, dar şi la matematică, ceea ce înseamnă nu numai o supraîncărcare a elevilor, dar şi o împovărare financiară suplimentară a familiei.

Aşa că elevii sunt perfect motivaţi în cererea lor, iar imperfecţiunile evidente ale actualei curricule vor continua să genereze nemulţumiri în rândul beneficiarilor acesteia, dacă nu vor fi înlăturate.

Considerăm că trunchiul comun al tuturor tipurilor de bacalaureat îl reprezintă în mod firesc: limba română (şi maternă, pentru naţionalităţi), o limbă străină şi istoria, primele două cu probe mixte, ultima doar cu probă orală; două materii de profil; filosofia, a doua limbă străină pentru umanişti; matematică, fizică, chimie, biologie pentru realişti, câte două combinate pentru fiecare variantă de tip realist, şi o disciplină opţională indiferent de profilul secţiei. Atât la materiile de profil, cât şi la cele opţionale, se vor da doar probe orale.

Aceasta e mutarea şahistă pe care am primit-o în plic închis de la nenumăraţi elevi care îşi joacă destinul pe marea tablă de şah a vieţii.

Tribuna învăţământului, 1999

www.dacoromanica.ro

2

PERIOADA ACCELERĂRII REFORMEI CURRICULARE ŞI A EFORTULUI DE INTEGRARE EUROPEANĂ SUB MINISTERIATUL LUI ANDREI MARGA

(noiembrie 1998 – decembrie 2000)

www.dacoromanica.ro

I

CEL DE-AL TREILEA PROIECT DE REFORME: AMBIŢII, LIMITE, ERORI

Utopie prospectivă şi realism financiar

Câteva gânduri pe marginea unui proiect „european" de reforme

În ultimii ani ni s-au propus trei spectaculoase proiecte de reformă radicală a învăţământului românesc şi a conceptului de educaţie naţională. Două s-au consumat de la sine în propriile utopii, eşuând din start la primul contact cu realitatea şi cu argumentele de bun-simţ. Cel de-al treilea, gândit de o remarcabilă minte filosofică şi de un restrâns şi valoros colectiv de cercetători clujeni, ambiţionează să reziste probelor focului, atât prin elementele de modernitate pedagogică, cât şi prin efortul de integrare într-o geopolitică transfrontalieră.

Faţă de programele anterioare, cel propus de domnul ministru A. Marga are avantajul coerenţei, obţinută prin proiectarea ei în şase capitole de măsuri. Liniile orientative sunt destul de ferme şi limpezi dar levitează încă în zona formulărilor abstracte şi a megaobiectivelor care rămân simple deziderate fără o susţinere bugetară de 2–3 ori superioară celei ce poate fi asigurată în prezent şi chiar peste 4–5 ani. A fi ultramodern, hiperinformatizat, competitiv, concurenţial, pornind de la o reţea firavă şi de la o bază materială precară, de la nişte structuri înţepenite decenii întregi fie în formulele pedagogiei culturii fie în chingile industrialismului comunist, de la un personal nu totdeauna şi pretutindeni vocat, pregătit şi cointeresat material, înseamnă o mare cutezanţă şi un uriaş risc asumat. A construi un building cu un camion de panouri de prefabricate e un act demn de eroul lui Creangă care dorea să aducă lumină în casă cu obrocul. Înţelepciunea populară ne obligă să ne întindem

www.dacoromanica.ro

deocamdată cât ne ţine plapuma, adică să reformăm temeinic şi mai ales concret ceea ce nu impune cheltuieli exorbitante care produc infarcte financiare (supradotări tehnice, softuri complexe şi sofisticate, reţele informaţionale care să ne alinieze „standardurilor" mondiale). Putem trăi şi fără „connex go" şi fără formula ardelenească „nici un şcolér fără computér". Pentru ca o reformă să poată fi urnită şi materializată trebuie plecat de la un program minimal de priorităţi şi urgenţe pe întreaga verticală a învăţământului, gândită de jos în sus şi nu de sus în jos. Precizăm acest lucru, deoarece măsurile propuse de ministrul A. Marga se referă prioritar şi obsedant la învăţământul superior, expediind experţilor metodici (care şi unde or fi ei?) reforma „curriculară" sau mai pe scurt „curricula" învăţământului preuniversitar de care depinde hotărâtor atât starea culturală a naţiunii (coeficientul de culturaţie cu care suntem evaluaţi pe plan mondial) cât şi minimul de capital spiritual şi habitudinal cu care pătrund absolvenţii de liceu în zona specializării universitare. Nu putem construi etaje superioare cu largă vedere europeană fără o temelie solidă, fără o infrastructură formaţională sprijinită pe noţiuni-forţă şi deprinderi factoriale.

Nu-i greu de imaginat că pentru realizarea acestui deziderat eficient şi economicos este nevoie de o remodelare a învăţământului românesc fără mari poveri băneşti şi fără seisme sociale la nivel de salariaţi.

Cred că învăţământul trebuie orientat cu mult mai multă precizie către marile obiective ale fiecăreia din etapele sale ontogenetice: însuşirea noţiunilor de bază ale comunicării şi integrării sociale (ciclul primar); orizontul de cultură generală strict obligatorie (ciclul gimnazial); cultură generală diversificată şi aprofundabilă + elemente opţionale de prespecializare (ciclul liceal); specializare (ciclul universitar); microspecializare (ciclul postuniversitar).

Programe bine scuturate de balastul informaţional, viziune interdisciplinară a predării, manuale care să suscite

www.dacoromanica.ro

curiozitatea şi inteligenţa (nu neapărat nenumărate manuale alternative, costisitoare, care se bat cap în cap în materie de interpretare şi obstaculează aşa-zisul bacalaureat „naţional"), accent pus pe cunoaşterea limitelor intelectuale ale elevilor şi valorificarea plenară a aptitudinilor individuale, pe creativitate şi capacitate de comunicare internaţională – iată noutăţi care nu ne obligă la mari eforturi financiare şi cu care putem pleca la drum fără interminabile târguieli şi lamentaţii parlamentare. Tot în spiritul deplinei economicităţi şi a maximei urgenţe se impune reformarea actualului sistem de evaluare prin concursuri şi examene, bazate pe baremuri şi grile matematizate, nu numai arbitrare, absurde şi inumane dar şi catastrofale pentru bugetul familial (prin perpetuarea meditaţiilor) şi pentru reala ierarhizare a valorilor, la multe tipuri de facultăţi, unde nu se ţine seama nici de aptitudini, nici de palmares, din cauza prea lărgitei autonomii universitare şi prea strâmtei gândiri pedagogice a unor decani şi rectori.

Examene – 2/8 februarie, 1998

www.dacoromanica.ro

Reformarea bazei materiale şi umane

Deşi după revoluţia din 1989 învăţământul a fost primul coridor prin care au bătut alizeele democraţiei, el a rămas, alături de sănătate şi cultură, cel mai vitregit şi vulnerabil sector de stat sub raport financiar, o cenuşăreasă care indică şi măsoară criza gravă, sistemică, pe care o parcurge astăzi societatea românească.

Fără îndoială că nu poate fi vorba de o reformare profundă şi reală a învăţământului fără asigurarea unei solide şi stabile baze materiale şi umane, fără o reabilitare a prestigiului muncii didactice.

Reforma finanţării învăţământului şi a managementului şcolar se găsesc la ora actuală într-o fază teoretică, deoarece ele atârnă în mare măsură de bugetul naţional şi de cota din PIB acordată învăţământului, care este una din cele mai mici din lume (pe hârtie 4%, practic, 2,8%), blocând atât realizarea unor măsuri manageriale strict necesare, cât şi fluiditatea şi cuantumul minimal al finalizării actului educativ şi al salarizării personalului didactic, administrativ şi auxiliar, aflat la cotele mizeriei.

Nu-i un secret că, exceptând câteva instituţii de „protocol" cu care ne putem mândri, şcolile din zonele periferice ale oraşelor sau de la sate au localuri vechi, la limita inferioară a securităţii şi igienizării, iar la ţară, din cauza dezastruoasei politici de dispersare a populaţiei rurale şi a lipsei de fonduri, şcolile se dărâmă şi dispar progresiv prin furt de materiale, fenomen frecvent semnalat de mass-media.

Măsura de generalizare a obligativităţii învăţământului de nouă ani şi repartizarea de noi clase învăţământului general cu localuri, şi aşa neîncăpătoare, vor ridica acute probleme de spaţiu

www.dacoromanica.ro

şcolar, mai ales că în ultimii ani ritmul construcţiei de noi localuri a scăzut îngrijorător faţă de trecut. Colac peste pupăză, noua lege a restituirii integrale va scoate sute şi sute de localuri de sub patrimoniul învăţământului. Acestea vor fi sau evacuate sau vor intra sub regim de chirie, ceea ce va împovăra cu miliarde de lei bugetul şi aşa subanemic al învăţământului.

Trebuie să recunoaştem cinstit că dotarea şcolilor, cu mici excepţii, este nesatisfăcătoare. Recent am aflat din presă că în România un computer (socotit instrumentul didactic esenţial pentru un învăţământ modern) revine la 173 de elevi, ceea ce ne situează pe unul din ultimile locuri din Europa în ceea ce priveşte informatizarea şi internetizarea.

Salariile de supravieţuire ale cadrelor didactice, de 5–30 de ori inferioare celor din sectoarele bancar-economice şi speculativ-privatiste, mai ales, gonesc tinerii de valoare care se îndreaptă spre alte locuri de muncă, infinit mai bine retribuite şi obligă învăţământul să recurgă la pensionari şi suplinitori cu o precară pregătire cultural-pedagogică.

Cum putem vorbi în aceste condiţii de o creştere a calităţii muncii instructiv-educative când lipseşte competenţa şi valoarea formatorului şi motivaţia materială şi morală a profesiunii?

Nu putem nega preocuparea reformatorilor pentru selectarea unui personal didactic de conducere, cu bună pregătire şi reale calităţi manageriale.

Introducerea concursului pentru ocuparea posturilor de conducere, de la director de şcoală la director general în minister, vizează cât de cât cunoştinţe teoretice privind pedagogia conducerii şi aptitudinile manageriale. Din nenorocire, funcţiile de la secretar de stat în sus, ca şi cele de consilieri ministeriali nu sunt concurenţiale, ci strict politice şi rigid algoritmice, ceea ce face ca tentaţiile şi imixtiunea factorului politic să cuprindă şi numirile (chiar prin concurs) ale directorilor de şcoală (unii fără personalitate didactică) şi ale inspectorilor generali (adesea anonimi) care, nu rareori şi nu prea târziu de la numire, se dau în stambă facând dovada incapacităţii şi versatilităţii morale, ceea ce obligă organele superioare să-i destituie.

www.dacoromanica.ro

Cea mai mare hibă a instituţiei manageriale este politizarea excesivă şi agresivă. Ca şi în justiţie, în învăţământ ingerinţele partidelor la putere şi luptele politice au efecte dezastruoase resimţite de şcoala românească de mai bine de un secol. Dacă şi pentru cadrele de conducere s-ar dovedi la concursul de post aceeaşi principalitate şi aceleaşi exigenţe care se manifestă la concursurile de titularizare în învăţământ, managementul şcolar şi-ar spori simţitor randamentul.

Problema perfecţionării cadrelor didactice, aşa-zisa problemă a „formării formatorilor", fiind într-un stadiu incipient, va face obiectul unui articol special, deoarece alături de multe aspecte pozitive, soluţionarea ei este sufocată de formalism şi snobism pedagogic nerealist.

Să vedem acum în ce măsură s-au urmărit şi s-au realizat şi alte direcţii ale curriculei prevăzute în planul întocmit de M.E.N. pentru perioada 1998–2000, dat publicităţii de Direcţia relaţii publice, şi anume, reformarea structurii anului şcolar.

Sunt meritorii eforturile de reorganizare a structurii anului şcolar şi de stabilizare pe termen lung a acesteia, deşi din toate părţile se ridică numeroase şi temeinice rezerve şi opoziţii.

Ministerul a optat pentru diviziunea semestrială a anului şcolar, preferând-o celei pe trimestre sau pătrare. Superioritatea acestui sistem ar consta într-o mai bună repartiţie a materiei şi o evitare a supraîncărcării prin reducerea numărului de teze şi extemporale. Ca persoană care timp de 66 de ani, fie ca elev, fie ca profesor, am trecut prin toate aceste trei forme de împărţire a anului şcolar şi ca cercetător, printre altele, şi al istoriei învăţământului românesc, mă pot considera, fără urmă de rezervă, un adept al trimestrelor. Preferinţa mea este confirmată de statistica ultimei sute de ani în care în 8% din timp şcoala a funcţionat în sistemul semestrial, 4% în cel cu pătrare şi 88% în cel cu trimestre. Experimentele cu pătrare şi semestre au durat câte 2–4 ani, fiind apoi abandonate. I. C. Petrescu, unul din străluciţii noştri pedagogi, a motivat foarte convingător această opţiune, legând-o atât de tradiţii etno-religioase, cât şi de criterii pedagogice. Cele două mari sărbători care reunesc pe toţi

www.dacoromanica.ro

românii sunt Crăciunul şi Paştele, care delimitează trimestrele. Pedagogic vorbind, e mai normal un efort cu trei etape decât unul cu două etape, iar un elev ce primeşte, să zicem, media 2 sau 3 pe primul semestru, o va corecta mai greu şi mai puţin credibil cu un salt la media 7 sau 8 în cazul anului cu două diviziuni. Mult mai reală şi verosimilă ar fi o progresie de 3–5–7 sau 4–5–6 într-un regim trimestrial. E drept că primul trimestru este mai lung, dar primele 15 – 20 de zile sunt de acomodare şi de racordare cu materia anului anterior, deci nu suprareîncarcă şi nici nu afectează reapariţia echitabilă a materiilor noi. În cazul semestrelor, chiar dacă numărul probelor e mai mic, materia se aglomerează iar evaluările vizează volume informaţionale mai ample. Pătrarele secţionează nepedagogic materia şi timpul şi sporesc considerabil birocraţia didactică (dovadă că au fost cele mai rapid abandonate).

Pentru a ne „europeniza" cu orice preţ nu suntem obligaţi să divizăm mecanic anul şcolar în semestre, adoptând o formă mai puţin adecvată nouă, de alternare a predării cu evaluare, şi acestea cu interpolarea săptămânilor de „respiro". Oboseala nu se combate prin spargerea continuă a timpului de studiu cu perioade de odihnă care o accentuează după reluarea cursurilor, prin efortul de readaptare. În Occident o astfel de formulă se poate aplica din cauza multiplelor posibilităţi de valorificare creativă a timpului liber, însă la noi, unde două zile pe săptămână nu se învaţă, iar în vacanţele şi pauzele de relaxare se practică chiar oficial un „vid educaţional", discontinuităţile obosesc mai rău, iar lipsa de organizare pedagogică a timpului liber poate avea efecte din cele mai perverse.

Tribuna învăţământului – 11/17 octombrie, 1999

www.dacoromanica.ro

Hotelurile de „Lux“ şi şcolile „Top“ şi „Etalon“

Ministerul Educaţiei naţionale ne surprinde prin măsuri originale, unele care sar calul, altele pretinse în „premieră naţională“ sau, după cum se exprimă un cotidian, „Ce n-a văzut România!“.

Este prima oară însă când M.E.N. trage cu ochiul la Ministerul Turismului. Iată că, alături de „turismul“ cu cadre didactice netitularizate, plimbate să nu se plictisească an după an, de la o şcoală la alta, alături de „turismul elevilor“ care au înregistrat anul trecut cel mai important număr de excursii – chiul în timpul orelor de curs, M.E.N.-ul introduce, precum M.T.-ul ierarhia hotelurile turistice (de la o stea la cinci stele) şi „topul“ şcolilor din învăţământul preuniversitar, stabilind că 213 unităţi şcolare din cele circa 14.000 de care dispune România, garantează calitatea „prestaţiilor de serviciu“ precum hotelurilor de lux. Astfel de şcoli „topiste“ sunt investite cu dreptul de a organiza titularizarea cadrelor didactice iar directorul cu libertatea dicizională.

În fond, ideea descentralizării nu e rea. Cincizeci de ani de comunism au dus la nivelarea şcolilor, la deplina lor mediocrizare, serviciile de cadre ale sectoarelor, municipiilor şi ministerului fiind cele care impuneau „de nobis sine nobis“, schema de încadrare unde partidul unic îşi spunea ultimul cuvânt. Descentralizarea încadrărilor şcolare nu e nouă. Se practică de mai bine de un veac şi a rămas valabilă până la catastrofala reformă din 1948. Directorii unităţilor şcolare îşi angajau singuri cadrele didactice, obligate să prezinte în scris un „curriculum“, să susţină în faţa directorului un interviu

www.dacoromanica.ro

pedagogic şi o lecţie de probă. Pentru respectivul post se prezentau de obicei 5–6 candidaţi şi directorii (cadre didactice incoruptibile, cu experienţă şi palmares remarcabil) alegeau pe cel mai potrivit. În apriga concurenţă a atragerii celor mai buni profesori disponibili, directorii suprasolicitau salariile date de stat cu sume fixe stabilite şi acordate de comitetele de părinţi (în fond şi părinţii erau interesaţi ca odraslele lor să se bucure de cea mai bună asistenţă didactică).

Evocând acest sănătos principiu din trecut şi eu am pledat în articole şi emisiuni radio pentru încrederea acordată directorilor şi am tipărit în 1997 în „Examene" proiectul de statut al Colegiului naţional „George Lazăr" din Bucureşti, unde prevedeam această măsură, proiect cu care nici ministrul PDSR-ist, Maior şi nici cel ţărănist, Petrescu, n-au fost de acord, anatemizându-l. Amintesc că o astfel de idee este anterioară legii lui Spiru Haret, fiind înscrisă în legislaţia din 1864, elaborată de C. Poenaru, V. Boierescu, C. Boşianu şi V. A. Urechia. Se păstrează în arhiva colegiului „Gh. Lazăr" circulara care confirmă în 1865 primului director, profesorul C. Adam, dreptul de a-şi alege profesorii „după o dreaptă şi înţeleaptă judecată şi preţuire".

Putem obţine o astfel de judecare obiectivă şi cinstită din partea unor directori susţinuţi politic şi interesaţi de a-şi aduce în şcoală doar confraţi electorali?

Noţiunile de „autoritate" şi „prestigiu" sunt perfect valabile şi recunoaşterea unanimă a şcolilor din top şi a excelenţei directorilor care conduc aceste instituţii de elită vor evita interminabila dispută, scandaluri, procese care minează astăzi învăţământul, destabilizându-l.

Atrag atenţia însă „reformatorilor" asupra unor „amănunte" care, neluate în seamă, ar putea compromite această măsură perfect înscrisă în tradiţia şcolii româneşti.

Primul se referă la selecţia celor fix 213 unităţi. După care criterii au fost alese? Toţi plutim în mister. Legile pedagogice ale ţărilor cu mare tradiţie, indică patru criterii fundamentale: 1. vechimea şi tradiţiile şcolii; 2. dotarea cât mai completă şi modernă; 3. profesori de elită; 4. elevi selecţionaţi cu rezultate de excepţie.

www.dacoromanica.ro

În SUA, colegiile selecte sunt cele foarte scumpe, care-şi permit „luxul" de a avea cei mai buni şi bine plătiţi profesori şi odraslele aristocraţiei banului. Ele acordă burse copiilor din high-life-ul ţărilor de pe toate continentele (şi România beneficiază de astfel de burse pentru copii unor vârfuri ale clasei politice). La noi, astfel de şcoli de „top" cu circuit închis – cum ar fi liceul copiilor de activişti politici – au funcţionat în Capitala ţării în timpul regimului comunist.

Până în prezent, chiar şi criteriile clasice pentru ierarhizarea şcolilor nu prea au funcţionat.

Prin 1980, conform statisticilor IŞMB cele mai bune licee din Bucureşti nu erau „N. Bălcescu" („Sf. Sava") sau „Zoia Kosmodemianskaia" („Centrală") cu cea mai veche tradiţie şi cei mai selecţi profesori (clasificate pe locul 6–7) ci Liceul de informatică. Fenomenul nu se limita la Bucureşti. Existau licee de cartier cu profesori excepţionali şi elevi slabi şi, invers. „Gloria" unor astfel de şcoli era întreţinută din nenorocire de legiuni de meditatori ce începuseră să creeze încă din 1975 un învăţământ paralel, ducându-l la paroxism după 1995.

Ce-i de făcut? Desigur, cu oarecare rigoare (ţinând seama de măsura propagandistică de a transforma peste noapte zeci şi zeci de licee în colegii naţionale), se pot stabili şi şcolile din top şi chiar şi cele etalon. Pentru aceasta însă ar trebui să se ia câteva măsuri care să motiveze dreptul acestor instituţii de a titulariza profesorii:

a) directorii acestor licee să fie recrutaţi nu din „postulanţii" ad-hoc şi fideli ai partidului la conducere, ci din cei mai valoroşi profesori ai ţării, recunoscuţi ca atare de colectivele didactice şi confirmaţi prin calităţile şi performanţele lor intelectuale şi pedagogice. Concursurile pentru ocuparea posturilor aşa cum sunt concepute şi cum se desfăşoară astăzi constituie în foarte multe cazuri un scenariu aranjat şi o mică farsă sfârşită la tribunal;

b) profesorii să fie nu numai titularizaţi dar şi numiţi de directori, după criteriile de tradiţie centenară a şcolii româneşti;

www.dacoromanica.ro

c) elevii înscrişi la aceste şcoli de elită să aibă media de cel puţin 9.00 la absolvire şi capacitate şi să manifeste propensiuni pentru studiu şi aptitudini confirmate printr-un palmares extraşcolar anexat cererii de înscriere;

d) dotarea acestor şcoli pentru a se găsi cât mai aproape de standardele europene.

Desigur, existenţa acestor criterii va nemulţumi pe unii profesori şi părinţi. Profesorii tineri – poate valoroşi – promovaţi în ultima vreme cu mare viteză – vor invoca eternul „la valeur n'attend pas le nombre des années", uitând că în învăţământ valoarea se cuplează obligatoriu cu experienţa. Părinţii copiilor deştepţi dar puşlamale notorii care n-au obţinut o medie bună la capacitate vor invoca în favoarea înscrierii odraslelor la licee din „top" argumentul că au tot timpul până în clasa a XII-a să devină cuminţi şi premianţi şi că la 14 ani este dificil să decelezi cu exactitate traiectoria unui destin.

Nodul gordian al acestor încâlcite căi pedagogice trebuie retezat ca să putem demara o reformă care altfel va rămâne ca un copil cu buricul netăiat din cauza gâlcevei moaşelor.

Examene, 1999

www.dacoromanica.ro

O provocare aruncată viitorului şcolii româneşti

Cu mai multe zile în urmă, pe postul doi al televiziunii oficiale, am asistat cu încântare dar şi cu îngrijorare la un incintant dialog Mironov – Marga, pe tema viitorului şcolii româneşti. Incintant, deoarece pentru prima oară stăteau alături doi intelectuali scăpărători, doi viitorologi cu picioarele aşezate pe nisipul mişcător al anului 1997 şi cu capul în vâltoarea mileniului viitor.

Un fost ministru al tineretului, care, din nefericire, n-a putut rezolva prin „ufologie" problemele acute ale tinerei generaţii, dar a dat un impuls iniţiativei creatoare, faţă în faţă cu actualul ministru al învăţământului, energic, ambiţios şi pus pe fapte, care tatonează în ce măsură cultul computerului, al informatizării şi „programării" inteligenţei poate fi o soluţie pentru modernizarea unui învăţământ considerat prin 1960–1965 ca unul din cele mai performante sub raport intelectual din Europa (dovadă sutele şi miile de intelectuali români care umplu golurile de cultură din marile universităţi străine).

Urmărind cu atenţie cuplul reflectat pe micul ecran, aveam senzaţia că Mironov joacă rolul diavolului menit să ducă întru ispita utopiei pe un Sfânt Anton al şcolii, sobru, echilibrat dar, ca şi antemergătorul Mircea Maliţa, sedus de mirajele informatizării şi tehnocraţiei didactice. Îi urmăream privirile încântate de flatările „vrăjitorului" dar şi înspăimântate din cauza învăluitorului glas de sirenă al ufologului care, folosind o tehnică de război psihotronic, asocia demonstraţiile verbale ale minunăţiilor americane cu un film care derula într-un infernal ritm de rock în spatele interlocutorilor: zgârie-nori, laboratoare

www.dacoromanica.ro

mirobolante, cabinete de vis, amfiteatre gigantice, aparatură sofisticată, studenţi voioşi, mâncând săţioşi hamburgeri. În acel moment mi-am amintit de o situaţie comi-tragică de pe vremea ministeriatului lui Mircea Maliţa, adeptul profesorului-robot şi al baremurilor matematizate, autorul vestitului „ucaz" al audiovizualizării totale a învăţământului, cel care a dat ordin să se difuzeze în toată ţara discuri fabricate la IMD şi picupuri. Supărat pe faptul că Inspectoratul raional îl certase pentru faptul de a nu folosi la lecţie „maşinuţele" lui Maliţa, un bătrân dascăl, dintr-un sătuc uitat de Dumnezeu, mi-a trimis o depeşă în care spunea: „Înţeleg nevoia de înnoire a tovarăşului Maliţa, dar el uită că aici, noi învăţăm pe copii după abecedare cu chipul regilor şi pentru discurile trimise am răscolit toată comuna şi am găsit la o babă un patefon de pe vremea lui Pazvante care nu se potrivea cu discurile". *No comment!*

Sper că distinsul ministru Marga să nu fi fost vrăjit de vocea de sirenă a seducătorului Alexandru Mironov – pe care de altfel îl iubesc şi preţuiesc chiar dacă nu-i împărtăşesc tehnomania – atunci când i-a plimbat prin faţa ochilor paradisul unui învăţământ efectuat doar în camere închise, înţesate de computere. Să nu se întâmple ca în piesa lui Eugen Ionescu „Locuinţa cea nouă" când obiectele – respectiv mobilele – l-au ucis pe bietul maniac al interioarelor supraaglomerate. **Să nu se uite că dezumanizarea învăţământului începe cu dezumanizarea actului didactic, cu înlocuirea profesorului cu maşina, a sufletului şi judecăţii acestuia, cu evaluarea seacă a unor mecanisme programate.**

Supradimensionarea studiului teoretic al biologiei, prin scheme, grile, fişe, proiecţii, manuale îmbâcsite, totala eliminare a excursiilor şi lecturilor ilustrative şi atracţioase, rup copilul de natură, contribuind din plin la agravarea crizei ecologice, provocată de o societate care nu se gândeşte la viitor decât prin prisma economicului şi dispreţuieşte legile imanente al naturii.

Deşi aspirăm la o „modernizare" atât a vieţii cât şi a şcolii, rămânem şocaţi de un fenomen aparent paradoxal dar perfect motivat: pe măsură ce creşte locul şi rolul mecanismelor în viaţa de toate zilele în şcoli, (de la computerele pe care copii îşi strică

www.dacoromanica.ro

ochii zece ore pe zi, de la bolizii mânaţi de adolescenţi, până la jocurile mecanice unde trândăvesc mii de tineri şomeri), sporesc – însă în progresie geometrică – corupţia, drogomania, tâlhăriile, violurile, satanismul, terorismul. Pe măsură ce sporim informatizarea şi confortul material, mârlănia, duritatea, egoismul, zeflemisirea sau negarea valorilor pătrund mai rapid şi mai adânc în comportamentul tinerei generaţii. Departe de mine dorinţa de a fi un apologet al tradiţionalismului didactic, ostil pătrunderii mecanismelor în şcoli. În bibliografiile mondiale ale literaturii de informare figurez ca al treilea autor din lume în ordine cronologică al unei „Bionici distractive", disciplină considerată când o prezentam publicului românesc (apoi străin) ca o ştiinţă de strategie militară, ştiinţă care ridica sprâncenele cenzurii şi stimula vigilenţa securităţii.

Dar eu pun pe plan egal instrucţia şi educaţia şi mă supără faptul că, voind să fie în ton cu snobismul cibernetic, s-au găsit destule voci în parlament care au cerut ex-ministrului Petrescu să revină la titulatura de Ministerul Învăţământului, deoarece educaţia (ca şi morala) e o chestie opţională, personală, supusă inexorabilului proces de „privatizare" (altminteri cum ar mai putea fi corupţi, imorali, îmbogăţiţii peste noapte, promovaţii fără merite!). Aici, într-adevăr se află călcâiul lui Achile al învăţământului. **Scoatem din şcoli sau facultăţi nişte androizi hiperinformaţi (pe vremuri se numeau „tobă de carte"), performanţi pe plan practic dar dezumanizaţi, stresaţi, care se simt tot mai singuri într-o lume tot mai aglomerată, unde nu mai poţi respira şi în care nu mai poţi să-ţi afirmi personalitatea şi valoarea, din cauza absenţei cvasitotale a criteriilor axiologice şi a principialităţii morale.** Acum mai bine de 30 de ani vorbeam în cărţile mele de roboţii sensibili de tip Oldos, Emik sau Walter Mitty, capabili de trăiri şi de politeţe, cu care bioniştii sovietici şi occidentali încercau să corijeze carenţele etice şi comportamentale ale omului modern.

Iată de ce, personal, ca sfătuitor şi al celor mici şi al celor mari, rog pe transilvăneanul Andrei Marga, care a înţeles mai bine ca nimeni îndrăznelile dar şi aberaţiile marcusiene, să

www.dacoromanica.ro

vegheze ca modernizarea şcolii româneşti să nu opereze doar la faţada dinspre occident a învăţământului, ci şi în adâncimile cerinţelor şi nevoilor omului modern. Ar fi o imensă greşeală ca o orientare obsesivă către informatizare asistată de maşini, să ducă la o eliminare treptată a preocupărilor formative începând cu formalizarea orei de dirigenţie şi liberalizarea haotică a activităţilor extraşcolare. Nu-i de mirare că direcţia educativă (care acum 30 de ani număra aproape 40 de funcţionari, iar azi doar 4) şi care ar trebui să fie un centru vital al ministerului a devenit în recenta şi ridicola organigramă o marginalizată direcţie de „facilităţi" – decalc lingvistic nefericit după un termen englezesc al cărui etimon se referă mai ales la „prestaţii de serviciu" (ceva în forma oficiilor de turism, sau CEC-ului care distribuie alocaţii şi burse!). Cu o astfel de direcţie cum putem asigura oare educaţia tinerei generaţii, folosirea inteligentă şi constructivă a timpului liber şi „loisir"-ului?

Din dialogul domniilor lor nu m-a încântat prea tare ideea ca unele componente ale bacalaureatului actual (subordonate grilomaniei imbecilizante) să devină permisivităţi pentru o admitere fără examen în învăţământul superior. Ministerul s-a grăbit şi se impune ca problema să fie dezbătută serios pentru că întreaga concepţie a concursurilor şi examenelor este demodată şi în grea suferinţă.

Deoarece după 1948 (cu excepţia lui Voitec, Vasilichi, Nistor) miniştrii învăţământului au fost profesori universitari, aceştia au favorizat învăţământul superior în detrimentul celui general (gimnazial şi liceal) care a fost de altfel botezat preuniversitar tocmai pentru că era orientat unidirecţional spre învăţământul universitar. Bacalaureatul era socotit drept o bagatelă care nu-ţi dădea drept de încadrare în producţie. Iată de ce am reţinut ca remarcabilă şi binevenită grija noului ministru pentru revizuirea planurilor de învăţământ, supraîncărcate, neconcordante nici pe verticală, nici pe orizontală, care, spre uşurarea învăţământului superior, îi preia multă materie, supralicitând în schimb pe liceeni, obosindu-i şi creând premise pentru însuşire superficială şi galopantă a unor informaţii

www.dacoromanica.ro

redundante şi adesea depăşite. Câteva „capete" de sinteză pedagogică vor putea realiza această expurgare şi realiniere interdisciplinară mult mai bine decât „specialiştii" declaraţi. Subiectivismul şi unilateralitatea lor au fost totdeauna de rău augur. Experienţa mea de 50 de ani ca sfetnic metodic mi-a confirmat în toate cazurile acest adevăr. Specialiştii adaugă şi nu scad, hipertrofiind importanţa obiectului, producând interminabile gâlceve colective sterile.

Acest lucru ridică o altă problemă gravă. Alexandru Mironov, cu un gest de dispreţ sau poate de imputare a arătat ministrului în timpul emisiunii 3–4 manuale, spunându-i: „iată ce a realizat în 7 ani reforma învăţământului. Câteva manuale alternative!". Deşi sunt socotite ca o victorie a învăţământului post-decembrist, aceste manuale (cu o respectabilă tradiţie de 70–80 de ani) sunt încă departe de ceea ce ar trebui să fie. Schimbarea lor s-a făcut înainte de restructurarea de esenţă a programelor. S-a pus căruţa înaintea cailor şi ministerul trebuie să ia măsuri pentru a restabili ordinea cronologică a acţiunilor editoriale.

Enorm mi-a plăcut în acest dialog şi repunerea cărţii şcolare în rolul de primă vioară a mass-media didactice şi de reabilitare a bibliotecilor şcolare, multe închise fie din cauza uzurii cărţilor pentru care nu s-au mai alocat fonduri în ultimii ani, fie din cauza salariilor meschine care alungă pe bibliotecarii cu studii superioare.

Cert e că debutul de ministru al profesorului Andrei Marga este frumos şi promiţător, iar interlocutorul său, scriitorul Alexandru Mironov a ştiut să-l incite la discuţii frontale fără a reuşi să-l transforme într-un prozelit al unei viitorologii fără viitor.

Aşteptăm cu toată încrederea faptele, îndeplinirea acelui străvechi deziderat al eticii profesionale, acelui precept fundamental al oricărui filosof pragmatic pus să apere şi să înflorească cetatea: *acta non verba.*

Examene – 22 decembrie 1997/4 ianuarie, 1998

www.dacoromanica.ro

Câteva probleme acute şi... indiscrete

– interviu –

Există un „cod al onoarei", o asumare a deontologiei profesionale la profesori la fel ca şi la medici. Ştiţi de existenţa tipului de profesor care nu face mai nimic la clasă ca să-i „oblige" pe elevi către eternele „meditaţii"?

Fără a-mi denigra meseria şi colegii, trebuie să recunosc cu durere că deontologia nu face casă bună cu o anumită categorie de cadre didactice, proliferată mai ales după 1990. Sunt cadre fără vocaţie, fără conştiinţă profesională, stresate probabil de salariile umilitoare, care urmăresc cu orice chip obţinerea unui surplus de venit favorizând în acest fel apariţia învăţământului paralel. Am întâlnit cazuri de cadre didactice care lăsau 10–12 corigenţi pe clasă pentru a-i medita cu bani în timpul verii sau îi persecutau pentru a obţine diverse „captatio benevolentiae" din partea unor părinţi alarmaţi şi terorizaţi de ideea repetenţiei odraslelor.

La abaterile deontologice greu de probat şi sporadic sancţionate contribuie din plin supraîncărcarea programelor şi actualul sistem de examene şi concursuri. La adăpostul transparenţei şi aparentei obiectivităţi a grilelor şi baremurilor matematizate, reuşesc totuşi să pătrundă şi unii candiaţi meditaţi de obicei de cadre care cunosc bine „chichiţele" şi dedesubturile mafiotice ale sistemului de evaluare. Mi-aduc aminte că în 1975 împreună cu Cornel Nistorescu, pe atunci tânăr ziarist la „Viaţa Studenţească", am demonstrat cu probe Suzănicăi Gâdea, pe atunci mândră ca ministru de a fi introdus pentru prima oară baremurile matematizate la facultatea de medicină, cum pot obţine, perfect legal 1000 de puncte (nota 10) nişte lucrări

www.dacoromanica.ro

cretinoide în condiţiile prezenţei şi „vigilenţei" sporite a zeci de securişti şi inspectori ai controlului de stat ce mişunau prin săli şi secretariate. Cred că propunerea ministrului Andrei Marga de a se simplifica programele şi a se desfiinţa admiterea la facultăţi, luându-se în consideraţie performanţele şi palmaresul vocaţional din timpul şcolarităţii sau o probă care să pună în relief aptitudinea şi cultura candidatului şi nu memoria lui ultrafidelă, ca la imbecilele concursuri TV de tip Robingo, va pune capăt psihozei meditaţiilor şi va constitui o soluţie pentru aşezarea deontologiei didactice în drepturile ei.

Ce părere aveţi despre ideea manualelor alternative şi de consecinţele folosirii lor?

Manualele alternative aplicate după 1995 nu sunt o noutate. Ele au existat fără întrerupere de la reforma lui Spiru Haret până la reforma comunistă din 1948, când au fost înlocuite cu manuale unice. În fond, reluarea lor semnifică o reîntoarcere la normalitate.

Este necesar să se elaboreze fără monopol editorial maximum 4–5 variante pentru profesori, pentru a putea alege şi recomanda manualul cel mai potrivit cu temperamentul lor didactic şi cu nivelul valoric al colectivului de elevi, (manuale cu un grad mai ridicat sau mai scăzut de abstractizare, mai analitice sau mai sintetice, mai „colorate" sau mai sobre, care oferă atractiv informaţiile sau invită la o reflexiune interdisciplinară etc.).

Numai că manualele noastre alternative, aşa cum sunt prefigurate azi, suferă de două hibe esenţiale:

a) ilustrează zicala „a pune căruţa înaintea cailor", adică au fost elaborate înainte de definitivarea programei analitice;

b) seamănă ca două picături de apă, străduindu-se să fie cât mai bogat ilustrate, cât mai segmentate, complicând înţelegerea şi mânuirea lor de către elevi. Multe concesii făcute modelelor occidentale nu corespund tradiţiei şcolii româneşti şi nu dau randamentul pedagogic scontat (mă refer la cele de matematică primarială, de limbi străine, biologie şi istorie) din primele clase ale ciclului general. Cred că marea greşeală a acelui

www.dacoromanica.ro

fantomatic „Institut de Ştiinţe ale Educaţiei" care le monitorizează este lipsa unei programe elastice, inteligent concepute, astfel ca să permită manualelor să fie mai puternic individualizate, fără a neglija numitorul comun al cantităţii de noţiuni şi gradului de dificultate al acestora, care se iau în consideraţie la diverse examene şi concursuri şi asigură unitatea nivelului instrucţional la orizontul întregii ţări, conform standardelor internaţionale.

Recunosc, „pe vremea mea" baza o reprezenta asimilarea cunoştinţelor la şcoală. Astăzi, la şcoală mulţi elevi merg ca să se joace, să facă tot felul de năstruşnicii, iar după aceea vine timpul meditaţiilor. Care mai e atunci rolul şcolii? Nu devine ea o pierdere de vreme?

Bunicul meu, profesor vestit, unul din pedagogii care au favorizat şi propulsat introducerea în România, prin 1925–1930, a principiilor şcolii active, mi-a recomandat la începuturile carierei mele didactice două lucruri valabile şi azi:

a) Lecţia se învaţă în clasă; acasă elevul se relaxează şi se cultivă (azi nici 5% dintre elevi nu mai pun mâna pe carte, exceptând broşurele de examene şi diverse culegeri, deoarece sunt supraîncărcaţi de teme şi obsedaţi de concursuri).

b) Şcoala nu urmăreşte atât însuşirea unui cuantum fix de informaţii, deoarece acestea se acumulează şi se reciclează pe tot parcursul vieţii, cât mai ales – anticipându-l pe Piaget – să-l înveţe pe elev cum să înveţe, dezvoltându-i gândirea analitică şi sintetică, imaginaţia, creativitatea, înarmându-l cu instrumentele şi tehnica muncii intelectuale.

Din nenorocire, azi liceul e încă o trambulină pentru facultate. Pe nimeni nu-l interesează să-şi modeleze gândirea şi să-şi formeze cultură în liceu, ci doar să intre în facultăţi pedalând doar pe materiile de concurs şi pe învăţământul paralel al meditaţiilor, care asigură şanse incontestabil superioare de reuşită. De aici dezinteresul, sila de şcoală, frecvenţa slabă, tensionarea relaţiei elev-profesor, comportamentul libertin şi în acelaşi timp dopajul cu informaţii unilaterale şi dirijate de baremurile şi grilele publicate anticipat, care pun accentul în

www.dacoromanica.ro

proporţie de peste 80% din cazuri pe memorie şi automatismul răspunsului.

Şi baremurile şi grilele sunt o catastrofă pentru învăţământ. Ele motivează doar neîncrederea în cinstea şi competenţa profesorilor, încurajând învăţământul bucherist.

Au fost multe, chiar prea multe disfuncţionalităţi în sistemul naţional de învăţământ. Fără a generaliza, la întâmplare, numiţi câteva dintre ele.

Pentru a întocmi lista disfuncţionalităţilor în prezentul sistem naţional de învăţământ, mi-ar trebui o pagină întreagă de ziar. Voi semnala doar câteva dintre cele mai grave: ruptura dintre instrucţie şi educaţie şi neglijarea aproape totală a celei de a doua; subiectivismul şi mecanismul sistemului de notare şi evaluare globală; incapacitatea învăţământului de a asigura cultura generală a unui tânăr, prin privarea lui de numeroase componente obligatorii ale acesteia; supraîncărcarea ucigaşă a programelor, în special de matematică, fizică, biologie, chimie, istorie, filosofie; slaba încurajare şi considerare a creativităţii în diverse competiţii de promovare în etape superioare de învăţământ; **lipsa unui sistem de valori care să dea un sens şi o motivaţie a existenţei moral-sociale a absolvenţilor, ajutându-i să devină autentici cetăţeni**.

Cum vi se pare noul sistem de împărţire a anului şcolar? Nu cumva e o riscare inutilă a capacităţilor copiilor noştri? Ei sunt cobaii unei dorinţe de a demonstra o schimbare de dragul schimbării, ca să ne aflăm în treabă?

E un experiment ca toate celelalte. Şi orice experiment are nevoie de cobai. Ca elev şi apoi ca profesor, din 1933 până în prezent, am prins perioade când anul şcolar era împărţit în semestre, trimestre sau pătrare. Cam 80% din timp au funcţionat trimestrele, ceea ce pare a confirma că ele reprezentau atât administrativ-calendaristic, cât şi din punctul de vedere al curbei efortului o soluţie mai convenabilă. Pledoaria ministrului Andrei Marga pentru semestre şi apoi împărţirea „zonară" a semestrelor în perioade de predare şi evaluare cu 6

www.dacoromanica.ro

interstiţii de vacanţă (după modelul universitar cu predare şi sesiune de examene) mi se pare o extravaganţă, chiar dacă pare a contribui la o mai substanţială odihnă a elevilor. Această divizare a anului şcolar ar putea contribui la segmentarea şi discontinuitatea efortului intelectual şi chiar la o sporire a oboselii prin efortul de readaptare la un regim strict de muncă după atât de numeroase „vacanţe" împănate în masa de timp destul de lăbărţată a semestrelor. Personal, motivaţia ministrului mi se pare insuficient de susţinută şi convingătoare, gândind şi evaluând la „rece" contactul meu neîntrerupt de peste 65 de ani cu şcoala ca elev şi ca profesor.

Dacă nu se va găsi o cale de întâlnire, la mijloc, între elevi şi profesori, cei mai păgubiţi vor fi până la urmă tot elevii, deci într-un fel noi toţi, societatea, fiindcă ei sunt generaţia de mâine. Ştiu că aţi conseiat decenii întregi mulţi miniştri şi înalţi funcţionari de prin minister. A folosit la ceva?

N-aş vrea să invoc şi să evoc relaţiile mele de aproape 50 de ani cu miniştri şi înalţi funcţionari ministeriali. Un nou volum al memoriilor mele va răspunde pe îndelete ultimei părţi a întrebării. Uneori sfaturile mele, mai ales între 1954 – 1972, au fost însuşite şi aplicate – sper – spre binele şi normalizarea învăţământului românesc în efortul de desovietizare.

După 1977, când nebunia perechii prezidenţiale a contaminat şi Ministerul Învăţământului, sfaturile nu-şi aveau rost, ele având o unică şi infailibilă sorginte: academiciana de renume mondial. După 1990, când un institut pedagogic timorat de spaimele „transcendentalismului" şi vârât temeinic în hârţoage s-a rupt de realităţile şcolii româneşti, când consilierii recomandaţi politic şi de o notorie mediocritate n-au ajutat prea mult miniştrilor efemeri ca şi ei, dintre care cei mai mulţi au făcut figuraţie şi chiar gafe inadmisibile, sugestiile mele concretizate în peste 150 de articole au murit în mapele unui inexistent serviciu de presă sau prin sertarele unui birocrat ce trebuia să le analizeze „cu toată atenţia".

www.dacoromanica.ro

Trecând peste aceste dezamăgiri strict personale, cred că pentru a putea realiza acea „cale de întâlnire între elevi şi profesori" ar trebui:

– competenţă deplină şi experienţă îndelungată şi autentică la cadrele de conducere ale M.E.N.;

– buna pregătire profesional-pedagogică şi pasiune şi dăruire la cadrele didactice;

– permanentizarea dialogului: profesori-elevi; profesori-minister; elevi-minister, deci asigurarea unei circulaţii continue de informaţii şi sugestii între educatori şi beneficiari care va asigura oportunitatea, justeţea şi durabilitatea măsurilor privind reforma învăţământului;

– reorganizarea radicală şi energică, reactivarea Institutului de Ştiinţe Pedagogice pentru a putea fi făcut operaţional;

– colaborarea eficientă cu Ministerul Tineretului, Culturii şi Sănătăţii, colaborare care a lipsit aproape cu desăvârşire în perioada tranziţiei.

(A consemnat **Cleopatra LORINŢIU**)

Ultima oră – 8/14 aprilie, 1998

www.dacoromanica.ro

Cheia reformei învăţământului: profesorul

Într-un pătrunzător editorial „Ai carte, n-ai parte şi te plictiseşti de moarte" apărut în „Adevărul" din 16 iulie a.c. sub semnătura lui Cristian Tudor Popescu se precizează că cel mai slab punct al reformei pe care se străduie cu mari opinteli s-o realizeze eterogena echipă Marga este neglijarea cvasitotală a omului-cheie al reformei care „nu e nici parlamentarul din comisia de specialitate, nici expertul în ştiinţe ale educaţiei, nici funcţionarul din minister, ci profesorul".

Cu profesori de duzină, slab pregătiţi, „şmecheri" şi unşi cu toate alifiile, care ştiu să se învârtă politic şi să se pună sub pulpana câte unui „ştab" meteoric, reforma învăţământului nu poate prinde viaţă şi riscă să fie aruncată la coşul de gunoi al iniţiativelor ratate, cu care şcoala ne-a obişnuit după 1977, an care marchează declinul treptat al învăţământului românesc, după 10–15 ani de strălucită afirmare confirmată în statisticile UNESCO. În anul 1971, de pildă, eram situaţi pe locul 7 în lume în ce priveşte conceptualizarea, calitatea şi relevanţa performanţelor didactice. Nu-i un secret că pe atunci învăţământul preuniversitar număra profesori cel puţin egali dacă nu superiori în valoare unor cadre universitare, de obicei promovate politic, dar salvate profesional de faptul că liceele le trimeteau absolovenţi excepţionali, selecţionaţi la concursuri unde uneori se prezentau 15–20 de candidaţi pe un loc.

Astăzi trei sferturi din aceiaşi profesori au ieşit la pensie, au fost înghiţiţi de învăţământul superior privat, au virat către profesii de 2–3 ori mai bine remunerate ori au migrat în străinătate unde onorează facultăţile unor ţări altădată situate

www.dacoromanica.ro

sub nivelul valoric al şcolii româneşti. În locul lor au venit cadre tinere, slab pregătite pedagogic, deprimate de situaţia lor incertă, din care 5%, strănepoţi ai lui Don Quijotte, nu vor să-şi trădeze marea şi incurabila lor dragoste pentru apostolatul didactic, iar restul se resemnează cu această situaţie, negăsind, din varii motive, alt plasament mai bun decât învăţământul, una din cele mai prost plătite şi umilitor considerate profesiuni din România.

Ministerul zis al educaţiei naţionale s-a „întinerit" fie cu o pestriţă şi algoritmizată clientelă politică, fie cu „ai noştri tineri" – vorba lui Eminescu – veniţi de la stagiile din străinătate unde s-au dus şi s-au întors adesea doar cu sexul schimbat – cum şuguia Creangă, fie cu veleitari întru ale pedagogiei precum o conştiincioasă şi ambiţioasă fostă cercetătoare şi actuală consilieră privilegiată, care a tocit multe fustiţe pe scaunele unui institut ce n-a excelat nici prin imaginaţie creativă şi nici prin operativitate pedagogică şi care, sub ochii noştri uimiţi, urcă vertiginos spre aprecieri superlative, învăluită în aburii unei ameţitoare vorbării pedagogice „curriculare".

Multe din posturile de conducere în judeţe şi în Capitală au fost ocupate printr-un simulacru de concurs, cu probă practică la clase excepţionale, pregătite de alţii, şi probă orală la urechea celor 1–2 (?) examinatori închişi în cabinetele directorului general sau secretarului de stat. Astfel de concursuri (poate nu toate) au fost cel puţin egale în neruşinare şi spectacol de prost gust cu simularea bacalaureatului de la televiziune, cu majorete şi reclame, patronată cu jenă şi sentiment al ridicolului de un ministru valoros (rara avis într-o faună ornitologică de o jalnică mediocritate), victimă a unor colaboratori cabotini şi lacomi de popularitate ieftină.

Colegial vorbind, te supără aroganţa, infatuarea şi suficienţa pe care le afişează aceşti slujbaşi publici în raporturile cu cei din jur. Mulţi au senzaţia că funcţia pe care o au devine un imperativ categoric al respectului şi curbării obligatorii a şirii

www.dacoromanica.ro

spinării. De altfel fenomenul a fost surprins şi de Cristian Tudor Popescu care asistând la seminarul de la Târgu Jiu privind „curricula", a remarcat „atitudinea de superioritate rigidă a domnilor de la minister".

Nu ne vom îngădui să facem aprecieri la adresa conducerii ministerului, atâta vreme cât excelentul editorialist al „Adevărului" a pus un irecuzabil diagnostic stilului ei de muncă şi rezultatelor obţinute: **„Starea învăţământului românesc este dezastruoasă. Starea de spirit a elevilor e şi mai jos.** Cum să mai ai prestigiul de a impune reforma cu indivizi de soiul secretarului de stat P. M. Gorcea sau directorului Rădulescu care continuă să nu răspundă de tâmpeniile pe care le fac? Ca să poată pretinde altora reforma, M.E.N. trebuie să înceapă cu ograda proprie".

Întrucât voi lăsa pe cei mai autorizaţi reprezentanţi ai opiniei publice, ziarişti de mare prestigiu şi onestitate precum Horia Alexandrescu, Cristian Tudor Popescu, Ion Cristoiu, Cornel Nistorescu să cureţe de marii „fazani" ograda acestui oropsit minister, mă voi ocupa doar de unele mici jigănii, aparent insignifiante, dar care, precum carii mărunţi dar insinuanţi, pot distruge tainic o mobilă preţioasă, sapă la temeliile credibilităţii unui minister ruinat de zeci de astfel de indivizi.

Vocea României, 1998

www.dacoromanica.ro

II

PROGRAMELE ANALITICE ŞI DISCIPLINELE DE STUDIU

Curăţirea şi simplificarea programelor şcolare

Una din cele mai curajoase şi imperative măsuri ale reformei iniţiate de ministrul Andrei Marga este înlăturarea supraîncărcării, viciu didactic care trebuie combătut cu aceeaşi energie cu care combatem corupţia economică din societatea de consum.

Combaterea supraîncărcării, aşa cum se prezintă azi, nu are decât trei soluţii imediate:

– prelungirea şcolarităţii la minimum 13 ani (9–10 ani reprezentându-i şcolaritatea obligatorie), ceea ce ar asigura o mai bună distribuire în timp şi spaţiu a volumului de cunoştinţe şi o mai pedagogică raţionalizare a efortului intelectual;

– comprimarea cunoştinţelor printr-o tratare a sintetică a subiectelor de studiu, ceea ce ar duce la o scădere substanţială a numărului de ore consacrate disciplinelor de învăţământ, fără a se pierde esenţa şi extensia ariei informaţionale;

– descongestionarea şi eliminarea din programele disciplinelor a unor capitole şi subcapitole cu rol minor în actul formativ.

Până la intrarea în vigoare a noilor manuale şi programe curriculare (operaţie mult mai complexă decât se crede!), Andrei Marga şi carismaticii săi consilieri au ales cea de-a treia soluţie. De pildă, **s-a operat o incizie chirurgicală în programa de română a liceelor, care a fost estomparea perioadei de punere a limbii şi literaturii în slujba idealurilor naţionale şi prin radicala restructurare a manualului de istoria României, o desumflare a aşazisei „paranoia naţionaliste", printr-o tratare critică a evenimentelor şi o demitizare a eroilor, Decebal, Ştefan cel Mare,**

www.dacoromanica.ro

Mihai Viteazul suferind acelaşi proces de diminuare a rolului precum Eminescu, Slavici, Coşbuc, Arghezi, în literatură.

Aceste „preorientări", ca şi noile curricule ştiinţifice preconizate de comisia naţională a reformei, nu sunt de bun augur şi dovedesc o lipsă de respect faţă de însăşi motivaţia existenţei istorice şi culturale a poporului român, devin, un elogiu iresponsabil adus unei civilizaţii care caută cu orice preţ o prosperitate rapidă, neţinând seama de răspunderea faţă de generaţiile viitoare. Cum s-ar putea explica decât în acest fel marginalizarea disciplinelor ştiinţifice, mai ales a biologiei, chimiei, fizicii când pericolul nr. 1 al întregii omeniri este exploatarea nesăbuită a naturii şi poluarea de toate tipurile, iar educaţia ecologică a tineretului nostru, intim legată de aceste discipline, este la pământ?

Sperăm ca minţi luminate (mulţi din funcţionarii ori cercetătorii implicaţi în această operaţie de înnoire nu-mi spun nimic sau spun ceva doar evidenţelor politice) să concretizeze eşafodajul curriculei, împăcând realităţile vii ale societăţii noastre şi tradiţiile temeinice ale şcolii româneşti cu internaţionalizarea de tip capitalist şi cu experienţele extrem de diverse şi adesea neconcludente ale pedagogiei occidentale pe care dorim să le importăm mai mult din servilism decât din necesitate, mai mult din snobism decât din convingere. **Cred că a sosit timpul să fie chemaţi şi folosiţi adevăraţii specialişti care sunt evitaţi şi chiar înlăturaţi. Să fie mobilizate marile valori didactice care stau într-o expectativă vecină cu lehamitea, lăsând un puhoi de mediocrităţi oportuniste, însetate de putere şi de parvenire, să jongleze cu destinul naţiei, cu soarta tinerei generaţii, din ce în ce mai dezabuzate şi dezgolite de omenie şi simţ patriotic.**

Ar fi fost foarte util să fie pus în discuţie şi intens mediatizat acel alogen şi destul de imperfect proiect de plan-cadru pentru învăţământul preuniversitar, elaborat de Comisia de Reformă a Planurilor de Învăţământ, condusă de acelaşi Cezar Bârzea care de peste 15 ani este alchimistul unor reţete din care nu s-a născut până în prezent nici un gram de aur.

www.dacoromanica.ro

Să nu ne pomenim cu „ceva" gata elaborat, trecut prin Parlament (cum a trecut şi Legea învăţământului) ca un copil cu buricul netăiat, amânându-se astfel la sfântu-aşteaptă o reformă necesară. Avem toată încrederea în luciditatea ministrului Marga şi în tăria morală de a pune mai presus competenţa decât fidelitatea colaboratorilor.

Deocamdată, ministrul a introdus într-un pat procustian vechea substanţă a învăţământului, tăind după caz capetele sau picioarele obiectelor de studiu pentru a le ajusta în dimensiunile igienice ale cerinţelor pedagogice moderne.

Îl rugăm să nu lase însă pe mâna nepricepuţilor sau mânuitorilor de ideologii politice redimensionarea vechilor programe şi manuale pe care vom mai trebui să le suportăm încă 2–3 ani, pentru a nu mai sacrifica încă 2–3 promoţii, şi a agrava centrifugarea conştiinţei naţionale.

Examene – 12/18 octombrie, 1998

www.dacoromanica.ro

Un pesimism didactic nejustificat

Am vizionat de curând într-o stare de totală stupefacţie, o emisiune TV – „7 zile în România", moderată de doamna Alina Mungiu Pippidi, care a strâns în jurul unei mese, aproximativ rotunde, pedagogi cu ştaif, agreaţi ai regimului. Unii dintre ei erau personalităţi afirmate înainte de 1989, precum Andrei Marga, actualul ministru, om de cultură şi bun profesionist, şi Cezar Bârzea, director al unui institut al ştiinţelor educaţiei ce s-a dovedit în cei 8 ani scurşi de atunci la fel de steril şi obedient faţă de clasa politică, participând activ la pasivitatea demarării actualei reforme. Alţii au fost promovaţi recent prin relaţii sau algoritm politic, precum doamna profesoară universitară Mihaela Miroiu, decan al Facultăţii de Ştiinţe Politice, doamna Dakmara Georgescu, cercetătoare, ridicată la rangul de „number one" al consilierilor ministeriali, din rândul cărora mai fac parte o distinsă redactoare şefă de editură şi de un foarte tânăr medic veterinar de prin părţile Ardealului.

La discuţii a mai participat ca specialistă în domeniu şi doamna Mana Maria Sandu, expertă a Băncii Mondiale.

Prestaţia lamentabilă a acestei „falange macedonene" a pedagogiei româneşti de ultimă oră mi-a indus un sentiment de panică. Totul în trecut a fost prost, totul în viitor e pus sub semnul incertitudinii. Învăţământul e la pământ, suntem pe unul din ultimele locuri în lume şi în continuă cădere liberă, ne despart spaţii astrale de învăţământul occidental, corpul didactic are o calitate precară, elevii care cad cu nemiluita la bacalaureat şi admiterea în liceu sunt victime inocente ale

www.dacoromanica.ro

actualei stări de învăţământ. Şi pe deasupra, principalul merit al acestei echipe ministeriale a fost curajul de a se înălţa etic la acest „moment al adevărului". Toate aceste persoane subţiri, pedante peste limita suportabilului, rupte ca nişte fantoşe de problemele concrete ale şcolii româneşti şi ale istoriei sale, care nu au nici perspicacitatea şi nici curajul să releveze cauzele reale ale dezastrului învăţământului, propun doar soluţii toretice – multe copiate din pedagogiile occidentale (în special din cea nemţească). Dacă analizăm cu atenţie şi obiectivitate lucrurile, am constata că autodeclaraţii reformatori, cu aer distant şi cu o infatuare nejustificată nici de experienţă, nici de palmares, s-au rupt de lumea educatorilor a căror rezistenţă şi antipatie faţă de ei sporeşte continuu şi de elevi, ale căror nemulţumiri mocnite nu pot fi domolite nici cu concesii (repetarea examenelor cu cei peste 40% căzuţi), nici cu măsuri populiste de lărgire a spaţiilor de odihnă şi vacanţă involuntară şi neavenită din structura anului de învăţământ.

Ca pedagog care a fost solicitat adeseori să-şi spună părerea asupra unor probleme majore ale învăţământului şi a cărui atitudine permanent lucidă şi critică se poate justifica prin numeroase articole **incomode** care i-ar fi putut periclita nu numai cariera, dar şi securitatea personală în unele momente ale dictaturii comuniste, socotesc că pesimismul şi defetismul afişate în această emisiune nu se motivează. Ele oglindesc mai degrabă neputinţa acestei echipe lipsite de contact cu şcoala, de cunoaştere a realităţilor prezente ale acesteia, supraintoxicată de paneuropenism.

În ultimii opt ani de penibile opinteli, mult cântata reformă ne-a blagoslovit cu câteva manuale alternative, slăbuţe şi elaborate înainte de definitivarea programelor, cu o lege a învăţământului neîncheiată, dansând încă pe un vulcan, cu un bacalaureat cu nimic deosebit de cele din trecut, în afară de televizarea subiectelor, „ora proprie" a ministrului şi a regimului poliţienesc în care s-a desfăşurat şi care a dat falsa iluzie a unei corectitudini demnă de un premiu Nobel pentru

www.dacoromanica.ro

deontologie didactică, cu înlocuirea trimestrelor cu semestre (experienţă eşuată pentru cine cunoaşte istoria şcolii româneşti), cu învăţământ obligatoriu de 9 ani în loc de 8 ani (pe vremea lui Ceauşescu urcase la 10 ani), cu trunchi comun şi opţiuni (introduse cu 2–3 decenii în urmă de exministrul Mircea Maliţa), într-un cuvânt cu **nimic nou** şi **reformator**. „Computerizarea" şi „internetizarea" de azi sunt tehnici adjuvante perfect echivalente cu „picupizarea" şi „magnetofonizarea" de acum 20–30 de ani şi sunt la fel de fireşti pentru conceptul de evoluţie a mentalităţii precum Pizza şi Coca Cola pe care le consumă cel mai tradiţionalist ţăran împreună cu mămăliga şi ţuica.

Verbigeraţia pedantă a proiectului de reformă elaborat de mult călătoritul prin lume Cezar Bârzea, a cărui lectură cere un antinevralgic şi un lighean cu apă rece, ar trebui înlocuit cu un plan simplu, de **măsuri concrete** care n-ar angaja în prostie bugetul precum elicopterele Supercobra cu care vom pacifica Balcanii, condamnând însă la inaniţie propriul nostru popor.

Se impune aşadar un corpus de prevederi clare pe care le-ar înţelege oricine şi încuraja o dezbatere cu adevărat democratică şi productivă în rândul dascălilor şi elevilor care îşi pot conştientiza condiţia şi opţiunile.

În afara unor probleme strict organizatorice, cum ar fi: baza materială, selecţia şi salarizarea cadrelor didactice etc., care ţin de buget şi de îndatoririle sindicatelor, **priorităţile de conţinut** ale învăţământului care ar trebui să stea în faţa reformatorilor fără să suprasolicite bugetul ministerului ar fi:

– Articulaţiile pedagogice ale etapelor curriculare ale învăţământului, adică trecerea naturală şi logică de la o treaptă la alta a procesului de instrucţie sau educaţie;

– Trebuie să ne decidem dacă alegem un sistem de învăţământ pe verticală (liceul să nu reia pe un plan superior ce s-a studiat în treapta inferioară, materiile clasice fiind înlocuite prin alte unităţi de studiu, legate de probleme) sau pe cel ciclic, în spirală, pe care l-am practicat şi în comunism;

www.dacoromanica.ro

– Curăţirea programelor de balast, selecţionarea noţiunilor „forţă" pe care se construiesc sistemele actuale de gândire şi informare, simplificarea şi modernizarea viziunii diferitelor discipline prin încorporarea domeniilor de graniţă, totul fiind tratat interdisciplinar;

– Accentuarea caracterului educativ al învăţământului pentru prevenirea crizei morale a omului contemporan şi combaterea egoismului, sexualismului, vulgarităţii, violenţei, anarhiei, crimei organizate – racile inevitabile ale societăţii de consum;

– Adecvarea elastică a tipologiei instituţiilor şcolare la necesităţile societăţii moderne, astfel încât să se evite polarizările oportuniste de interese şi fuga – greu de compensat – a tinerilor de domenii mai puţin ispititoare, dar la fel de necesare bunului echilibru al societăţii.

Potenţialul real al actualei generaţii de elevi, uneori debusolaţi de lipsa unui sistem protector de învăţământ, dar în care strălucesc atâtea talente, nucleul masiv al corpului didactic, bine pregătit şi ataşat, care, fără a fi apreciat şi valorificat profesional după cum şi cât merită, înţelege să nu trădeze învăţământul şi să nu-i scadă prestigiul, mă determină să am încredere în viitorul şcolii româneşti şi să nu fiu de acord cu falsa imagine degajată din desfăşurarea emisiunii citate care nu ascunde atât insuficienţele acumulate ale actualului sistem de învăţământ, cât spaima şi incapacitatea celor ce şi-au asumat sarcina să-l reformeze găsind cele mai bune soluţii pentru a-l propulsa.

Ultima oră, 1998

www.dacoromanica.ro

„Opţiuni" pe o listă confuză şi controversabilă

Efortul reformatorilor s-a îndreptat şi în direcţia eliminării subiectivităţii din evaluarea didactică şi instaurării, prin calificative la clasele I–IV, prin teste la clasele V–XII, bareme şi grile la examene şi concursuri, a unei ierarhizări valorice cât mai judicioase.

La clasele I–IV s-au reintrodus calificativele în locul notelor, măsură normală, deoarece la vârste mici evaluarea categorială (copii foarte buni, mediocri, slabi) delimitează mai bine decât evaluarea matematică (prin note). O astfel de notare ridică însă unele dificultăţi pentru tradiţionala practică a ierahizării elevilor în vederea premierii de sfârşit de an. Se cunosc cazuri în istoria şcolii noastre când la transcrierea anumitor acte şcolare mai vechi, calificativele sau „bilele" universitare (albe, roşii, negre etc.) au fost convertite în note pentru a fi aduse în actualitate.

Între secretomanie şi imbecilitate

Baremele (de sorginte sovietică) au apărut la noi în 1975, iar grilele (de sorginte occidentală) au intrat în funcţiune după 1990, tinzând să se generalizeze necritic şi în detrimentul învăţământului. Baremele şi grilele au avantaje şi dezavantaje. Ele lasă iluzia unei evaluări mai obiective, creând un regim egal tuturor candidaţilor şi punând la adăpost de contestări şi suspiciuni comisiile examinatoare. A existat o perioadă de secretomanie şi o alta, de transparenţă a acestor sisteme „obiective" de evaluare.

În faza de secretomanie, baremele erau lăcătuite sau sigilate. Totuşi scandalul din 1975 de la medicină a dezvăluit cu brutalitate slăbiciunile sistemului. Era vorba nu numai de imbecilitatea baremelor care acordau puncte absolut arbitrare fiecărei „noţiuni" izolate din răspuns (la subiectul „Urechea",

www.dacoromanica.ro

cuvântul „conduct auditiv" era notat, de pildă, cu 25 de puncte iar „fereastra ovală" cu 46, dintr-un total de maximum 1.000 de puncte, care împărţite la 100 dădeau nota la lucrare: 916 puncte = 9,16; 286 puncte = 2,86 etc.) dar şi de posibilitatea de a se fura spectaculos cu toată vigilenţa organelor de observaţie şi control şi în pofida faptului că subiectele se trăgeau ca la loto, cu 10 minute înainte de începerea concursului. Corecţiunile aduse în 1978 (luare în consideraţie şi a „contextului", discreţia baremelor de concurs) n-au dus la o îmbunătăţire semnificativă a sistemului de selecţie.

S-a constatat, surprinzător, că în peste 70% din cazuri, candidaţii cotaţi cu medii între 9 şi 10 n-au mai confirmat de-a lungul anilor de studiu, unii chiar clacând.

O etapă superioară a fost aceea a introducerii grilelor şi transparenţei acestora. Introducerea lor pe scară largă la multe facultăţi (istorie, geografie, biologie, economie), unde se pretau mai mult sau mai puţin, dar şi la facultăţi unde aplicarea lor era forţată şi împotriva naturii (litere, drept, filosofie, matematică), a declanşat o psihoză de masă şi un fenomen cultural periculos: proliferarea unei industrii extrem de prospere de broşuri şi cărţi cu grile şi bareme probabilistice pentru diferite obiecte de studiu sau instituţii universitare, care în prezent dau naştere la edituri speciale sau ocupă, din cauza rentabilităţii extraordinare, peste 30% din producţia unor mari edituri, înghiţind nu numai bugetele părinteşti, dar şi hârtia atât de necesară tipăririi altor cărţi mai puţin oportuniste şi efemere, dar mai necesare culturii generale. De pildă, beletristica auxiliară şi cărţile de informare ştiinţifică au dispărut aproape cu desvârşire din librării.

Concursurile de azi nu numai că se bazează pe evaluarea mecanicistă a preciziei şi fidelităţii memoriei, dar anulează implicarea profesională şi responsabilitatea morală a examinatorului, redus la rolul de simplu operator de computer, şi elimină orice posibilitate de contestare, prin aparenta „obiectivitate" şi eliminarea din start a „erorilor" subiective, fără însă a admite şi culpabilizarea criteriilor eronate, care ţin de concepţia concursurilor, nesancţionată dintr-un firesc „argumentum autoritatis".

www.dacoromanica.ro

Victorii à la Pyrus şi „bacalaureade"

Socotim că examenele de admitere în facultate cu grile şi bareme ar trebui desfiinţate, menţinându-se doar probele de aptitudini (arhitectură, conservator, arte plastice, IEFS) şi cel mult un interviu şi o probă a dosarului cu performanţe în domeniul universitar ales (premii la olimpiade, cărţi tipărite, palmarese culturale etc.). În acest fel s-ar evita imense cheltuieli cu pregătirea candidaţilor, făcute de părinţi, iar efortul aproape inutil al M.E.N., de a se implica în condiţiile autonomiei universitare s-ar putea îndrepta cu mai mult succes către testarea mai exactă a înclinării şi aptitudinilor elevilor şi găsirea unei forme de evaluare finală a unui ciclu de învăţământ (examenele de absolvire a gimnaziului şi bacalaureatul) care să asigure o optimă orientare profesională, deci, o creştere substanţială a fiabilităţii şcolii româneşti şi o mai inteligentă şi raţională distribuire a forţei de muncă în domeniile deficitare. Deocamdată în acest sector victoriile ministerului sunt „à la Pyrus", dovadă cele două „bacalaureade" (greve) ale liceenilor în ultimii trei ani, la declanşarea cărora o bună parte de vină o au inconsecvenţa şi lipsa de autoritate a conducerii ministerului, ca şi instabilitatea stresantă a prevederilor şi criteriilor regulamentare.

Cel mai controversat domeniu al reformei curriculare îl reprezintă reforma programelor şi manualelor, proces început în 1997, după 3–4 ani de rafistolări, cârpeli şi cosmetizări ale vechii armături didactice.

Presiunea aplicării metodelor occidentale, mai ales anglo-saxone, în vederea rapidei integrări „europene", modele nu totdeauna compatibile cu realităţile socio-economice şi cu strălucitele tradiţii ale şcolii româneşti (mai europeană decât o cred veleitarii noştri reformatori), a dat naştere la multe erori şi disfuncţionalităţi. Iniţial s-a călcat cu stângul deoarece pentru a nu pierde fondurile oferite de Banca Mondială s-a trecut la elaborarea precipitată a primelor manuale alternative înainte de a se definitiva programele şcolare.

În anii 1998 şi 1999 lucrurile au început să se aşeze, elaborarea noilor programe şi manuale aflându-se într-un stadiu

www.dacoromanica.ro

mulţumitor, deşi s-a lucrat netransparent, cu uşile închise de către „specialişti" (din cei 15.000 de legendari făuritori ai noului), care n-au avut curajul de a ieşi în public pentru a-şi justifica isprăvile, lăsându-l pe ministru să înghită toate paparele.

Este adevărat că programele sunt structurate şi manualele şcolii generale au apărut integral. Însă nu putem ascunde măcar la modul general carenţele esenţiale.

Programa la unele discipline e prea stufoasă şi incoerentă, unele manuale, deşi frumos ticluite şi luxos tipărite, sunt greu de urmărit din cauza pulverizării materiei practicată de maniera occidentală de prezentare, care nu pune accent pe **conţinut**, ci pe **obiective**.

Manualele de română şi istorie ridică fireşti nemulţumiri prin tendinţa reformatorilor europenişti de a le goli de ideea identităţii naţionale din conţinut şi orientare politică, fenomen constatat şi sancţionat cu asprime de mass-media.

Dacă practica înlocuirii conţinutului cu obiectivele problematizate este obligatorie în licee, a căror programă nu trebuie să repete ciclic ceea ce s-a făcut în gimnaziu, este, în schimb, total nerecomandabilă pentru şcoala generală, care pune temelia, în primul rând, acumulării informaţiei fundamentale, deci a conţinutului esenţial al fiecărei discipline, fără de care nu putem direcţiona **obiectivele** a căror înţelegere şi însuşire cer nu numai un trainic fond aperceptiv, dar şi o dezvoltare mentală corespunzătoare.

Două probleme de extremă urgenţă

Atragem atenţia, de asemenea, că apropiata trecere la învăţământul general-obligatoriu de 9 ani va ridica două probleme de extremă urgenţă. Mai întâi precizarea noului „statut" al clasei a IX-a care, din clasă incipientă a liceului facultativ, va deveni clasă terminală a şcolii generale obligatorii, ceea ce îi schimbă fundamental atât orientarea conţinutului din programele analitice, cât şi reflectarea lui în manuale, care la ora actuală sunt deja elaborate după cerinţele învăţământului liceal care, şi el, în condiţiile trianualităţii, va trebui să-şi modifice radical structura.

www.dacoromanica.ro

În afara supraîncărcării, încă prezentă în programe şi manuale, o problemă acută este acea firească divizare a monolitului informaţional în „trunchi comun" şi „discipline opţionale".

Tipologia instituţională în învăţământul preuniversitar, ca şi secţiile de specializare ale liceelor teoretice sunt bine conturate şi racordate în mare măsură la tradiţia şcolii româneşti (poate că e nevoie doar de o regândire a şcolilor profesionale şi postliceale, colegii universitare insuficient de funcţionalizate), însă două probleme importante au scăpat din atenţia reformatorilor.

Haosul stabilirii materiilor opţionale, lăsate la latitudinea şcolilor care au, totuşi, la dispoziţie o listă confuză şi controversabilă de aşa-zise „materii" opţionale pe profiluri şi secţii, oferită strict orientativ de M.E.N. (un fel de spălare pe mâini), generează formalism şi superficialitate. În multe cazuri „opţionalele" devin mici prelungiri ale materiilor obligatorii cu ajutorul cărora profesorii de specialitate îşi completează normele. Ar fi tragic ca aceste discipline **autentic** opţionale să servească doar în scopuri administrative şi nu la amplificarea şi diversificarea orizontului de cunoaştere şi la sporirea abilităţilor practice moderne, mai ales că în licee sportul, muzica, desenul, internet-ul sunt marginalizate sau complet eliminate.

Nu numai „opţionalele" dar şi materiile din trunchiul comun, mai ales la clasele cu profil de real, ar trebui nuanţate în funcţie de profilul celor trei secţii ce le cuprind. Dacă la secţiile biologie-chimie şi fizică-chimie, matematica – materie obligatorie – ar fi fost nuanţată ca predare şi pretenţii la bacalaureat, întrucât medicina, biologia, chimia, agronomia, economia etc. au nevoie de **anumite** ramuri de matematică, altele decât acelea ce interesează branşele politehnicii, astronomia şi matematica pură (care sunt strict necesare doar secţiei de matematică-fizică), s-ar fi evitat penibila situaţie din toamna acestui an, când mii de elevi bucureşteni şi provinciali din actuala clasă terminală au declarat „greva matematicii" care pune la îndoială competenţa pedagogică a liderilor „anonimi" ai reformei.

Tribuna învăţământului, 1999

www.dacoromanica.ro

Absenţa unei viziuni globale şi masca „integrării"

În ultimii 2–3 ani s-au înregistrat evidente progrese ale reformei nu atât pe linia calităţii şi eficienţei învăţământului, cât mai ales în direcţia „europenizării" lui prin racordare la modelele occidentale.

O nouă concepţie a programelor, construite pe trunchiuri comune şi discipline opţionale (cu toate imperfecţiunile semnalate), manualele alternative (poate arhiabundente la câteva materii), o nouă structură a anului şcolar (discutabilă, totuşi), tentative de reducere a volumului informaţional, încercări (nu întru totul izbutite) de schimbare a evaluării şi notării, o nouă optică a concursurilor şi examenelor (de o exasperantă instabilitate) reprezintă câştiguri certe pe calea unei înnoiri a învăţământului românesc, întreprindere pe cât de delicată, pe atât de incomodă.

Să urmărim acum capitolele reformei unde se fac abia primii paşi sau unde golurile sau eşecurile sunt un real motiv de îngrijorare şi de corectare a traiectoriilor de viitor.

Printre aspectele reformei care abia se încheagă, demarând cu greutate, semnalăm: reforma învăţământului profesional şi tehnic, oarecum paralizată de dezastruoasa politică de privatizare a industriei şi de firava dezvoltare a sectorului de prestaţii publice (acută carenţă a meseriaşilor), precum şi reforma învăţământului preuniversitar particular prin crearea Consiliului Naţional de Acreditare a Învăţământului Particular (CNAIP).

O mai rapidă extindere a învăţământului particular ar diminua eforturile bugetare ale statului şi ar înlătura, în parte,

www.dacoromanica.ro

marasmul economic în care se zbate învăţământul. De asemenea cu multă timiditate începe să se mişte parteneriatul familie – şcoală – comunitate, stimulat de grava criză financiară care obligă şcolile să facă apel la ajutorul material al părinţilor şi sponsorilor, în vederea constituirii şi folosirii fondului de susţinere a învăţământului. **Mă surprinde că „reformatorii" de azi nu studiază şi nu fac apel la experienţa şcolii româneşti dintre 1919–1948, când comitetele de părinţi, mai ales din licee, au făcut minuni de vitejie, ajutând şcoala românească să se europenizeze real şi rapid în toate direcţiile, fără împrumuturi umilitoare şi pomeni de toate felurile,venite din afară. Comitetele de părinţi nu contribuiau substanţial doar la ameliorarea spaţiului de şcolarizare, dar şi la dotarea cabinetelor ştiinţifice, medicale şi de consultanţă psihologică şi îmbogăţirea colecţiilor didactice**. Am prins din plin această perioadă şi elaborarea unor monografii ale unor reputate licee m-a pus în faţa unor documente şi dovezi mai mult decât convigătoare.

Nu trebuie uitat parteneriatul şcoală-familie pe linie educativă, cultivat cu insistenţă şi eficacitate chiar şi în anii dictaturii comuniste, când funcţiona cu o exemplară regularitate şi care în ultima vreme a dispărut aproape complet, efectuându-se în pripă, pe coridoare sau prin intermediul carnetelor de elev, unde nu rareori „împricinatul" imită semnătura părintelui pentru a evita sancţiunea. Au dispărut lectoratele cu părinţii, conferinţele pedagogice, planurile comune de activităţi, care asigurau unitatea de gândire şi acţiune a şcolii şi familiei.

Acum câtăva vreme se punea cu firesc entuziasm problema încadrării şcolilor cu „consilieri" meniţi să ofere diriginţilor, părinţilor, elevilor recomandări calificate privind probleme legate de viaţa intimă sau de orientarea profesională. Aceşti „consilieri" s-au evaporat rapid ca alcoolul dintr-o sticlă fără dop, lăsând tot diriginţilor, după specialitatea şi priceperea lor, să gestioneze după bunul plac aceste ore ce s-ar fi vrut educative.

Sunt şi sectoare unde se manifestă o totală stagnare sau se bate pasul pe loc. Consultând programul ministerului semnalăm

www.dacoromanica.ro

printre acestea: relansarea studiului limbilor clasice, refacerea educaţiei muzicale şi plastice, inexistentă la liceele teoretice, industriale şi şcolile tehnico-profesionale, ceea ce explică în cel puţin 80% din cazuri incapacitatea absolvenţilor de liceu de a se descurca într-o expoziţie de pictură sau de a depăşi graniţele unei muzici uşoare cultivate cu obstinaţie şi unilateralitate în toate ocaziile şi prin toate mijloacele de comunicare. **N-o să uit că în perioada interbelică multe şcoli aveau orchestre simfonice şi formaţii de teatru, iar în anii 1960–1980 filarmonicele, teatrele, opereta, opera ofereau bilete gratuite sau la preţ redus elevilor la spectacolele lor, iar opereta şi opera prezentau, la şcolile unor oraşe cu viaţă muzicală, lecţii demonstrative, frecventate de sute de elevi.** Personal am asistat la aceste spectacole sau audiţii atât de benefice pentru cultura lor generală.

Judecând după timiditatea cu care debutează cadrele foarte tinere, mai ales la şcolile cu pretenţii ori cu probleme, nu-i greu să deducem că practica pedagogică a studenţilor este la fel de dispersată şi ineficientă ca şi în unele decenii, după desfiinţarea seminarului pedagogic, deşi s-au luat măsuri pentru ulterioara lor perfecţionare încă din epoca socialismului (I.C.D.-uri şi I.P.C.D.-uri) continuate în ultimii ani prin cursuri de formarea formatorilor.

Poate că cel mai evident şi răsunător insucces al reformei îl reprezintă divorţul dintre instrucţie şi educaţie sau, mai precis lăsarea de izbeliţte a educaţiei tinerei generaţii într-o epocă de tranziţie haotică, de contestări violente şi încălcări flagrante ale legilor de conveţuire şi comportare civilizată. Pe biroul directorilor de şcoli zac munţi de regulamente, decizii, hotărâri, precizări, reveniri, semn al unui formalism şi al unui birocratism didactic la fel de împovărător ca şi în epoca anterioară. Se impun un statut foarte clar al cadrelor didactice şi un regulament şcolar ferm care să asigure securitatea şcolii (tot mai des atacată de răufăcători) şi să instaureze disciplina, comportamentul etic, respectul bunului public, al ecosistemului şcolar şi al mediului ambiant. **Nu-i de mirare că educaţia morală, civică, ecologică,**

www.dacoromanica.ro

religioasă, patriotică se află la pământ şi dacă n-ar mai fi părinţi conştienţi, directori şi profesori cu înaltă conştiinţă profesională, învăţământul s-ar confrunta cu situaţia limită.

În sfârşit, o problemă cărea M.E.N. n-a reuşit să-i găsească o soluţie este falia căscată între învăţământul preuniversitar (masiv şi apăsător centralizat) şi cel universitar (integral şi orgolios automatizat) care de mult au încetat să colaboreze, unicul cordon ombilical reprezentându-l programele şcolare pe care învăţământul superior este dator să le consulte şi să le respecte la întocmirea subiectelor, baremelor şi grilelor de concurs.

Într-o amiabilă discuţie cu unul dintre teoreticienii de frunte ai reformei, prof. Cezar Bârzea, căruia îi preţuiesc competenţa de când era foarte tânăr cercetător, am ajuns la concluzia că lipsa de colaborare şi interacţiune dintre aceste două trepte de învăţământ stă la bază nu numai a proastei distribuiri a informaţiei pe verticala procesului de învăţare şi a nevalorificării corespondenţei dintre profilul liceelor şi al facultăţilor, dar şi a numeroase erori de orientare profesională şi a unor eşecuri în viaţă, demonstrând **că una din gravele carenţe ale reformei curriculare este absenţa unei viziuni globale şi integratoare a învăţământului românesc**, ceea ce ne-a aruncat, după statisticile UNESCO, referitoare la evaluarea calităţii şi eficienţei sistemelor de învăţământ, **de pe locul 7 în lume, în anul 1971, pe locul 34 în 1998**. În încheierea acestui bilanţ, departe de noi gândul de a contesta „ab initio" motivaţia şi validitatea acestei reforme, istoric necesare, prin absolutizare a opiniilor critice. Ca orice reformă, şi aceasta are aspecte pozitive, dar şi altele negative care nasc din necunoaşterea specificului naţional şi a istoriei şcolii româneşti, ca şi din prea mare grabă de a copia modele străine inadecvate şi greu asimilabile.

Popoarele lipsite de tradiţie nu opun rezistenţă şi adoptă orice noutate cu viteză şi entuziasm, fără opoziţie critică şi cu o foarte redusă doză de responsabilitate. morală. Popoarele cu tradiţie culturală, ca al nostru, nu sunt dispuse

www.dacoromanica.ro

să li se vâre pe gât forme greu digerabile. Afirmarea protocronismului cultural al micilor popoare deranjează, deoarece se opune tendinţelor unor mari puteri tutelare care vor să-şi impună hegemonia economică şi politică invocând lipsa de istorie, de personalitate, de tradiţie a unor ţări mai mici sau mai defavorizate de istorie, cărora vor să le impună o formă brutală de subordonare economică sub masca ipocrită a „integrării" cultural-educative.

Tribuna învăţământului – 1/7 noiembrie, 1999

www.dacoromanica.ro

Regulamentul materiilor opţionale – certitudini şi improvizaţii –

Una din măsurile pozitive ale reformei menite să corecteze imperfecţiunile sistemului de învăţământ, să satisfacă democratismul didactic şi să completeze zestrea de cultură a unui absolvent de liceu este introducerea disciplinelor opţionale care, conform art. 2 din Regulament, permit „asigurarea parcursurilor individuale ale elevilor, potrivit intereselor şi aptitudinilor, prin posibilitatea lor de a alege".

În linii generale, acest regulament al M.E.N. publicat intr-un număr trecut din EXAMENE oferă suficiente puncte de reper şi sugestii de organizare pentru sprijinirea ofertei şcolilor.

Parcurgându-l cu atenţie, sesizăm însă şi puncte vulnerabile care ţin în primul rând de inexperienţa pedagogică a celor ce l-au întocmit şi de necunoaşterea realităţilor şi posibilităţilor actuale ale şcolii româneşti. Prima dificultate ţine de stabilirea priorităţii factorilor de decizie a alegerii.

Cine stabileşte disciplinele (temele) opţionale: ministerul, şcoala sau elevul? Deşi ministrul lasă aparent libertate şcolilor, el le încătuşează în articolele 5, 6 şi 7, formulate de altfel destul de confuz şi în jargonul pedagogic la modă. Ce e drept, se acordă şi şcolilor o oarecare libertate (vezi articolul 8: „de asemenea, şcolile pot propune elevilor discipline sau teme opţionale, cu aprobarea inspectoratelor şcolare"). Articolul 4 este însă „generos" cu elevii: „Elevii în clasa a IX-a vor prezenta opţiunile lor în prima săptămână după afişarea rezultatelor finale ale admiterii. După o clasificare a opţiunilor se trece la construirea claselor şi grupelor şi la întocmirea orarului lor săptămânal".

www.dacoromanica.ro

Interesant este că „în fiecare an şcolar, elevii din clasele X–XI vor prezenta la secretariatul liceului până în luna aprilie, fişa de opţiuni pentru anul şcolar următor care devine obligatorie pe durata pentru care a fost proiectată". Din această bălmăjeală de „indicaţii" e greu de întrevăzut ierarhizarea factorilor opţionali. S-ar putea deduce că elevul care vrea să urmeze liceul trebuie să parcurgă lista cu disciplinele pe care le propune M.E.N., să-şi aleagă disciplina curriculară propusă sau să-şi formuleze propria opţiune dacă nu-i convine, şi s-o comunice în scris secretariatului. Acesta va centraliza toate opţiunile şi le va preda direcţiei; direcţia trebuie să le evalueze în raport cu posibilităţile şcolii, apoi să ceară aprobarea inspectoratului.

Aşadar, un superb scenariu birocratic demn de un premiu „Oscar". Din nenorocire, ştim prea bine că profesorii, buni-răi, de care dispunem, au specializări universitare exacte, sunt deci monospecialişti sau în cel mai bun caz bispecialişti (materie principală, materie secundară). Un profesor de fizică nu poate preda matematica; un informatician va avea dificultăţi cu biologia; un geograf va evita să predea filosofia; un chimist nu se încumetă să abordeze genetica; un filolog din filiaţia neoromanică nu va consimţi să se aventureze într-o limbă anglo-saxonă pe care n-a explorat-o. De aici şi incomensurabilele dificultăţi de a realiza un învăţământ interdisciplinar şi de sinteză. Un profesor de gimnaziu sau de liceu nu a beneficiat în trecut şi nu beneficiază în prezent de policalificare, nici de microspecializare, condiţii de care depinde competenţa de a preda anumite discipline opţionale.

În ce priveşte tipologia disciplinelor opţionale, ea ar putea fi redusă de la 6 la 3 categorii, care corespund mai bine realităţii şi sunt cu mult mai operaţionale:

a) cu caracter experimental-practic sau creativ aplicativ;

b) legate de ştiinţe noi, desprinse din disciplinele fundamentale „clasice" prevăzute în trunchiul comun;

c) legate de probleme de cultură generale, de metodologia investiţiilor şi cercetării, teme integratoare (de sinteză) pentru o anumită arie curriculară sau pentru mai multe.

www.dacoromanica.ro

Propunem M.E.N. să definitiveze şi să publice o listă consecventă şi clară de opţionalităţi, deoarece lista oficială oferită păcătuieşte în multe locuri prin lipsă de imaginaţie, prin necunoaşterea progreselor şi diversificării ştiinţelor, prin ignorarea ştiinţelor de graniţă, prin juxtapunerea mai ales în aria matematicilor şi fizico-chimiei a materiilor propuse ca opţionale cu ramuri sau probleme ale disciplinelor incluse în trunchiul comun.

Publicarea unei liste cu **reale** materii opţionale ar putea oferi sugestii atât elevilor ce se înscriu, cât şi profesorilor care doresc să predea astfel de discipline, asigurându-şi astfel integritatea catedrei şi o mai bună punere în valoare a culturii generale şi profesionale, ca şi o stimulare a efortului de înnoire şi autoperfecţionare.

Examene, 1999

www.dacoromanica.ro

Umanizare prin religie

Reintroducerea religiei ca obiect obligatoriu de studiu atât în şcolile generale cât şi în liceu este o măsură judicioasă, reluându-se o bună tradiţie a şcolii româneşti şi făcându-se încă un pas pentru integrarea programelor româneşti în propedeutica unificatoare a pedagogiei moderne.

Ea a fost gonită mai bine de 40 de ani din învăţământul românesc de către regimul comunist, deoarece venea în contradicţie cu doctrina statală, şi a ocupat încă opt ani o poziţie ambiguă în perioada tranziţiei, deoarece ridica probleme delicate în privinţa libertăţii conştiinţei şi cultelor religioase, predarea ei obligând sute de mii de elevi care aparţineau altor culte şi practici ori să studieze silnic şi formal acest obiect, ori să fie scutiţi de a participa la desfăşurarea orelor de religie. Nici eliminarea religiei, măsură comodă şi simplificatoare, nici legalizarea ei ca obiect facultativ, măsură arbitrară şi aparent democratică şi nici introducerea ei ca materie opţională nu reprezintă o soluţie oportună. Instrucţia şi educaţia religioasă constituie o componentă fundamentală a culturii intelectuale şi cetăţeneşti de care omul modern nu poate face abstracţie şi nu se poate dispensa.

Exceptând câteva state care mai păstrează unele structuri comuniste, în toate celelalte ţări ale lumii religia figurează la un loc de cinste în programele şcolare.

Şcoala românească dinaintea dictaturii comuniste avea la dispoziţie alături de ora obligatorie de religie şi o serie de activităţi practice obligatorii care consolidau educaţia religioasă şi propensiunea pentru o „viaţă creştinească", în care munca, cinstea, puritatea sufletească, altruismul, milostenia, constituiau

www.dacoromanica.ro

virtuţi cardinale. Cercetăşia se fundamenta pe sentimente creştineşti (ajutarea celor bătrâni şi săraci, cinstea, corectitudinea); de asemenea străjeria cultiva un anumit cadru religios sensibilizator. Elevii frecventau (adesea cu condici de prezenţă) biserica, duminica şi în sărbătorile religioase, învăţând slujba şi chiar cântând la strană. Notele obţinute la religie erau influenţate de fervoarea sentimentului religios.

Desigur, unele aspecte generate sunt abandonate astăzi de o legislaţie didactică cu mult mai liberă.

Nucleul de iradiere a educaţiei religioase rămâne, deocamdată, ora de religie. În măsura în care convinge teoretic, ea creează premise favorabile pentru zeloptia religioasă, adică pentru practicile şi comportările cu evidentă tentă religioasă (frecventarea bisericii, pomeniri pentru oameni săraci şi ajutarea lor, ocolirea tentaţiilor şi evitarea greşelilor pentru a nu supăra o divinitate care trebuie câştigată printr-un neobosit efort de autoperfecţionare).

Din nefericire, pedagogii pozitivişti au o rezervă privind introducerea religiei din cauza unor concepţii antagoniste care, bătându-se cap în cap şi excluzându-se reciproc, ar produce derută în intelectul elevilor şi traume în conştiinţa acestora, întrucât până în prezent şcoala românească n-a avut nici o preocupare în direcţia concilierii concepţiei ştiinţifice cu cea religioasă. În acest fel, copiii sunt lăsaţi să penduleze dramatic între opţiunea ştiinţifică obligatorie a şcolii şi caracterul exclusiv teologic al instrucţiei şi educaţiei dată acestora în familii cu un grad ridicat de religiozitate, întreţinut în tot timpul liber de intensa propagandă a cultelor teologice de care aparţin. În acelaşi timp, oamenii politici, în special parlamentarii dornici de a nu răni susceptibilităţile celor circa 30% neortodocşi şi liber cugetători, au ezitat ani în şir în acordarea unui statut limpede şi ferm al obligativităţii religiei ca obiect de studiu. **S-a constatat însă pe plan mondial că scăderea educaţiei religioase şi atrofierea sentimentului sacru duc la grava alterare a moralităţii unui popor, la apariţia unor vicii şi comportamente individuale şi de masă care pun în pericol însuşi existenţa speciei umane**. Sporirea îngrijorătoare a

www.dacoromanica.ro

poluării, largo senso, a aberaţiilor sexuale, a violenţelor de tot felul şi a criminalităţii sunt în mare măsură şi efecte ale desacralizării existenţei umane.

Un pericol real îl reprezintă atât absolutizarea laicismului cinic, subordonat banului şi valorilor materiale, cât şi fundamentalismul şi exclusivismul religios, cu efecte la fel de nocive, precum prigoanele de altădată ale Inchiziţiei şi crimele terorismului de azi.

Religia, modelator al conştiinţei umane, se impune ca un imperativ categoric kantian. Însă, în introducerea religiei în şcoli trebuie să ţinem seama de câteva principii pedagogice obligatorii:

– s-o prezentăm şi s-o predăm astfel încât să intereseze în mod egal pe elevi, indiferent de cultul religios şi gradul de religiozitate, pentru a nu se creea excepţări sau regim separatist;

– să nu „teologizăm" excesiv, adoptând o viziune şi un limbaj care amintesc de şcolile teologice, să nu fim dominaţi de ideea de prozelitism religios, ci de aceea de umanizare prin religie.

– să respectăm metodele şi procedeele didactice specifice şi adecvate vârstei care să influenţeze pozitiv şi eficient simţurile, convingerile şi comportamentul copilului şi adolescentului. Acest lucru impune o clară diferenţiere a felului cum trebuie considerat şi tratat acest obiect în ciclul primarial, în cel general şi în cel liceal;

– să dovedim un larg spirit de toleranţă, să ne încadrăm în tendinţa generală a sfârşitului de mileniu de conciliere şi cooperare a ştiinţei cu religia, de înfrăţire a tuturor religiilor.

Problema în dispută între forurile religioase şi cele de învăţământ o constituie ce anume ar trebui să constituie conţinutul şi modalităţile orelor de religie: lecţii, cursuri teoretice, predici, discuţii libere, comentarii pe texte religioase, dezbateri de cazuri negative, prezentări de „modele" etico-religioase, mici concursuri literare pe teme religioase etc.

Pedagogic vorbind, predarea religiei o văd evidenţiată în trei etape direct dependente de vârstă.

www.dacoromanica.ro

La clasele I–IV cred că o eficienţă maximă o au nararea şi discutarea parabolelor într-o manieră atractivă şi actualizată, însuşirea micului cod al credinţei, primelor rudimente ale educaţiei morale religioase, privind răul şi binele, ceea ce se cuvine şi nu se cuvine, ceea ce este spre laudă sau condamnare, într-un cuvânt despre comportarea plăcută lui Dumnezeu care aduce înţelegere şi pace între oameni, armonia, liniştea şi bucuria sufletească. Se vor alege acele teme fundamentale care sunt comune tuturor cultelor religioase.

La clasele gimnaziale, caracterizate prin înmugurirea personalităţii şi a spiritului analitico-critic sunt preferabile dezbateri pe teme religioase, prezentări de modele pozitive şi negative, legate în special de realităţile de azi, dintr-un unghi specific religiei şi accesibil vârstei. Se va urmări în special motivaţia importanţei religiei în viaţa fiecărui om şi fixarea unor convingeri şi norme recomandate de religie.

La clasele mari (liceale) se impun două subdiscipline: un curs de istoria religiilor (motivat de acumulările culturale obţinute în învăţământul obligatoriu) şi un curs de morală a religiei cu caracter pragmatic, care să pornească de la texte şi exemple biblice, constituind în finalul perioadei de formare un *vade mecum* al comportării în familie şi în societate, un barometru sensibil al conştiinţei, o „visio religiosa" asupra existenţei care să nu intre în conflict nici cu ştiinţa, nici cu legile, nici cu laicitatea contextului social în care tânărul trebuie să-şi desfăşoare activitatea profesională.

Dintre modalităţile care par a atrage cel mai mult pe elevii-absolvenţi ar fi: expunerile neconvenţionale, discuţiile şi dezbaterile literare pe teme legate de programă şi propuse de elevi, sesiune de referate, o olimpiadă de profil, încurajarea creaţiei literare şi artistice cu caracter religios, popularizarea şi stimularea prin excursii în ţară şi peste hotare a elevilor cu comportament etic de înaltă ţinută, cu ajutorul instituţiilor religioase care ar trebui să fie mai implicate în problemele educaţiei tinerei generaţii.

Examene, 1998

www.dacoromanica.ro

Regimul ştiinţelor exacte în noul sistem de învăţământ

Cert este că programele defavorizează disciplinele ştiinţifice, nu neapărat ca o revanşă a anilor când învăţământul socialist le acorda o indiscutabilă prioritate (mai ales matematicii, fizicii şi tehnologiilor de tot felul), ci ca o consecinţă a câştigurilor tot mai importante ale învăţământului umanist, nondirectiv.

Reformatorii contemporani (cei români, nu fac excepţie) impută supraîncărcarea până la refuz a programelor cu seturi informaţionale redundante sau nerelevante şi propun energica descongestionare a programelor şi reducerea severă a numărului de ore. Deja învăţământul nostru, considerat statistic cel mai „lejer" din Europa (anul şcolar are doar 34 de săptămâni, deci 170 zile de şcoală) începe să fie pus în faţa nevoii imperative de a fi rezidit de la temelii atât în direcţia finalităţii cât şi a structurii sale.

Timp de 50 de ani, aşa-numitul învăţământ preuniversitar, prin însăşi titulatura lui impusă de miniştrii exclusiv universitari, fără practică pedagogică şi contact cu învăţământul mediu precum cei din perioada interbelică, era o trambulină spre treapta superioară. Bacalaureatul a reprezentat în acest timp un titlu formal, luat în considerare doar la înscrierea în facultăţi.

Departe de a avea ca scop autonomia unei etape obligatorii a culturii generale, învăţământul preuniversitar, pentru „uşurarea" celui universitar prelua – adesea necritic şi nepedagogic – materie mai ales la matematici, fizică, chimie, genetică, anatomie care odinioară se preda la facultăţi. Acest fenomen stă la baza supraîncărcării pe care o acuzăm şi pe care o combatem stupid şi arbitrar prin „decupări" pe calupuri de capitole sau subdiscipline din programa analitică. Una din

www.dacoromanica.ro

aceste „monstruozităţi" pedagogice o reprezintă modul total neinteligent cu care s-a făcut reducerea materiei în actualele programe de bacalaureat.

Noile arii curiculare prevăd o drastică reducere a orelor consacrate disciplinelor ştiinţifice clasice, dar indică extrem de vag modul cum acestea vor fi structurate sistematic. N-au fost publicate propuneri nici ale cadrelor didactice, nici ale ilustrului şi sterilului institut de ştiinţe ale educaţiei. Dacă la învăţământul primar şi cel gimnazial se încearcă o demarare, viitorul ciclului liceal pluteşte într-o neliniştitoare obscuritate.

Perspectiva interdisciplinară nu e sugerată în noile planuri curiculare, abia schiţate, şi se pare că ea nu încântă pe dascălii tradiţionalişti care consideră (ca într-un articol apărut în „Tribuna Învăţământului" din 3.XI.a.c.) că „este greu, dacă nu imposibil de unificat concepte, metodologii şi teorii distante fără riscul pierderii specificităţii, al disipării disciplinare sau al confuziei ideatice". Se ia ca un caz tipic şi grav de „erezie" pedagogică apropierea fizicii de biologie care, vezi doamne, ar obliga pe fiecare specialist să iasă din „bârlogul" lui călduţ. Este regretabil că autorul acestui articol, conferenţiar universitar la Iaşi, n-a luat în considerare că de un număr bunişor de ani există printre interdisciplinele consacrate şi biofizica.

Terenul viziunii interdisciplinare îl pregăteşte învăţământul primarial, unde studiul naturii respectă principiul globalităţii, cadrul cosmic oferind nenumărate cazuri şi situaţii de interferenţă şi interacţiune a fenomenelor de ordin fizic, chimic şi biologic.

Autonomizarea predării disciplinelor „clasice" are loc în învăţământul gimnazial obligatoriu (cls. V-IX), care trebuie să asigure un minim de noţiuni şi de dreprinderi practice necesare pentru viaţă (când tânărul îşi încheie aici cultura) şi pentru etapa superioară – neobligatorie – cea a liceului, indiferent de tip, pe care o vor parcurge cei dotaţi pentru învăţătură.

În ciclul liceal, care trebuie să asigure o mare diversificare prin tipologie, clase speciale şi multitudinea disciplinelor

www.dacoromanica.ro

opţionale, reluarea ciclică a disciplinelor ştiinţifice, studiate în gimnaziu, devine importună.

Există două soluţii moderne de prezentare a disciplinelor ştiinţifice la nivelul liceului: *globalizarea intradisciplinară* sau *sinteza interdisciplinară*.

Globalizarea intradisciplinară conservă predarea ciclică „disciplinelor clasice" (se repetă la nivel liceal botanica, zoologia, mecanica, electricitatea etc.), dar nu sub forma unor acumulări şi detalieri de informaţie ci a prezentării problemelor fundamentale ale obiectului, cu legăturile şi implicările practice de mare actualitate, aplicându-se un sistem colocvial referenţial şi experimental de predare.

Sinteza interdisciplinară vizează nu predarea unor ştiinţe autonome ci a unor largi probleme ale societăţii moderne, cu multiple implicaţii interdisciplinare, ceea ce permite asocieri şi sinteze la care colaborează numeroase informaţii din cele mai diverse domenii corelative, realizându-se un orizont modern al cunoaşterii. Asociat cu lucrări frontale de laborator, cu excursii, cu mici cercetări personale, cu sesiuni de referate şi prezentări la concursuri naţionale şi internaţionale de profil şi cu o lectură auxiliară asigurată printr-o producţie editorială inteligentă şi racordată la programele analitice, un astfel de învăţământ ar putea face atractiv şi reabilita studiul disciplinelor ştiinţifice aflate într-o acută criză pedagogică.

Examene, 1999

www.dacoromanica.ro

Un bilanţ provizoriu al reformei curriculare

Deşi n-a dispus totdeauna de consileri, nici de specialişti de prima mână (incompetenţa sau amatorismul unora din aceştia dăunând ritmului şi calităţii reformei), ministerul lui Marga a marcat în doi ani câteva succese nevisate şi inaccesibile în primii 6–7 ani ai reformei: o formulă raţională şi pedagogică a examenelor de capacitate şi bacalaureat în conformitate cu tradiţia şcolii româneşti dar şi cu criteriile europene de evaluare; o demarare vioaie a elaborării şi producţiei de manuale alternative pentru clasele I–VIII, de data aceasta puse de acord cu noile planuri de învăţământ; o destul de bună postare a învăţământului primarial, gimnazial şi liceal; ofertele unei curicule încă imperfectă, dar perfectibilă în următorii 3–4 ani şi a unui regim opţional, menit să lărgească aria culturii generale şi să ofere linii noi de demarcaţie orientării profesionale; extinderea în perspectivă a învăţământului obligatoriu de la opt la nouă ani.

Din nefericire, au fost luate şi o serie de măsuri contestabile, iar în câteva probleme sensibile ameliorările şi corecţiunile imperios necesare întârzie să apară. Desigur, semnalările noastre se referă la probleme de conţinut, legate de politica pedagogică a ministerului, probleme pentru a căror rezolvare nu se poate invoca penuria bugetară.

Structura pe două semestre a actualului an şcolar, ca şi în foarte puţinii ani şcolari dintre 1900–1990 când a fost aplicată în învăţământul românesc, nu a confirmat argumentele în favoarea ei. Reducerea zilelor de curs şi creşterea numărului de vacanţe intra şi intersemestriale nu au diminuat ci, dimpotrivă, au

www.dacoromanica.ro

sporit surmenajul intelectual şi fizic prin efortul dublu repetat de readaptarea la regimul de muncă după perioada de 7–14 zile de odihnă care, în ţările de unde am importat ideea, sunt concepute astfel încât să nu însemne prin lipsa de organizare şi control o irosire adesea periculoasă a energiei şi să evite şocurile de reintegrare în bioritmul şcolar.

Înlăturarea supraîncărcării ar fi trebuit să fie făcută prin evaluarea şi selecţia noţiunilor-forţă pe care se înalţă eşafodajul culturii generale şi se construieşte cultura de specialitare şi realizarea unei viziuni interdisciplinare a curiculei care să deplaseze efortul elevilor de la memorizarea fragmentară şi mecanică, spre conexiuni logice, interdisciplinare. Soluţiile adoptate până în prezent (suprimări de capitole şi subcapitole) ori permutări pe alte arii curiculare, exprimă o politică de minimă rezistenţă pedagogică, mutilează sau falsifică viziunea unor discipline (vezi istoria naţională, limba română, geografia, biologia).

O problemă gravă în care ministeriatul lui Andrei Marga n-a făcut nici un pas faţă de predecesorii săi este divorţul dintre instrucţie şi educaţie sau mai precis lăsarea de izbelişte a educaţiei tinerei generaţii într-o epocă de tranziţie haotică, de contestări violente şi încălcări flagrante a legilor de conveţuire şi a comportării civilizate.

Nu e de conceput ca marile probleme ale formării tinerei generaţii să fie coordonate de 3–4 funcţionari (fără şef) ai unei secţii insignifiante, înghesuiţi într-o cameră de 12 m^2 şi preocupaţi de „facilităţi" care au mai de grabă atingerea cu finanţele (burse, alocaţii) decât cu proiectarea unor măsuri şi activităţi care să ducă la formarea caracterului şi personalităţii unor adolescenţi dezamăgiţi, dezabuzaţi, ai unei dezarticulate societăţi de consum.

Nu-i de mirare că educaţia morală, civică, ecologică, patriotică se află la pământ şi dacă n-ar mai fi părinţii conştienţi, directori şi profesori cu dragoste de ţară, şi cu spirit de răspundere, învăţământul s-ar confrunta cu situaţii limită. Se ştie doar că învăţământul nostru, după statisticile UNESCO, a

www.dacoromanica.ro

căzut de pe locul 7 în 1971, pe locul 34 în 1998 în topul mondial al sistemelor de învăţământ.

În sfârşit, o problemă căreia M.E.N. n-a reuşit să-i găsească o soluţie este înlăturarea faliei existente între învăţământul preuniversitar (centralizat până în măduva oaselor) şi cel universitar (integral şi orgolios autonomizat), aflate ca secretariate de stat pe coridoare independente (şi la propriu şi la figurat) în localul ministerului şi a căror relaţie se mărgineşte la tragerea cu ochiul a învăţământului superior la programele analitice care trebuie consultate în vederea formulării baremelor şi grilelor la examenele de admitere. Lipsa de colaborare şi interacţiune dintre aceste două trepte de învăţământ stă de atâtea ori la baza unei greşite orientări profesionale şi a unor probabile eşecuri în viaţă, demonstrând absenţa unei viziuni globale şi integratoare a învăţământului românesc.

Examene, 1999

www.dacoromanica.ro

III

MANUALELE ALTERNATIVE ŞI BIBLIOGRAFIA NAŢIONALĂ ŞCOLARĂ

Manualul, o condiţie esenţială a modernizării învăţământului

Manualele de azi au două cusururi mari: nu reuşesc să dozeze cunoştinţele şi să opereze cu informaţia şi nu ştiu s-o prezinte într-un sistem coerent şi într-o formă atractivă. De aici şi necesitatea stringentă a renovării lor. Numai că puţinele mostre de manuale alternative sunt departe de a ne satisface. Sunt variante care mai degrabă reflectă calitatea hârtiei şi prezentării grafice decât personalitatea conţinutului lor. În anii comunismului, din cauza caracterului de masă al învăţământului şi obligativităţii liceului, a dirijismului informaţional şi educaţional, manualul unic era „biblia" elevului, sursa fundamentală şi suficientă informării şi formării intelectuale. Era, de asemenea, parametrul suveran de evaluare şi selecţie la examenele de absolvire şi la concursurile de admitere, inventându-se acel stupid şi arbitrar sistem al baremurilor şi grilelor care, în proporţie de peste 80 la sută, testează fidelitatea memoriei şi conformismul mimetic la litera manualului.

La ora actuală există două tipuri de manuale. Mai întâi unul *informativ*: gros (200-400 pagini), narativ, amplu exemplificativ, tinzând să capitalizeze detailat aproape tot conţinutul obiectului. Manualele liceale de anatomie, fizică, chimie, istorie, logică sunt un exemplu tipic, concurând adesea cursurile universitare. Un astfel de manual care absoarbe informaţia şi uneori substituie profesorul (remanenţă a cursurilor f. f. şi intensive), exclude de la sine literatura auxiliară, contactul viu cu operele fundamentale, vârâte în manuale sub formă antologică sau rezumativă. E un manual al unei epoci de sărăcie

www.dacoromanica.ro

materială şi mediocrizare intelectuală prin uniformitate şi unilateralizare.

Elevii sancţionează în felul lor manualele în funcţiune care se încadrează în acest tip. Pe cele ale disciplinelor care nu constituie obiectul de concurs nici măcar nu le consultă, lăsându-le imaculate la sfârşitul anului; pe cele ale obiectelor de concurs le tocesc în exclusivitate, le însuşesc în silă, le memorează sub atenta supraveghere a meditatorilor pentru a nu scăpa o virgulă care înseamnă o sutime de notă la examen şi neşansa unei ratări.

Cel de al doilea tip de manual este cel *formativ*, de care avem atâta nevoie şi unde partea informaţională este foarte succintă, esenţială şi operaţională. În schimb partea formativă (asociaţii interne, întrebări, aplicaţii, conexări interdisciplinare, sugerări de teme şi problematizări, indicaţii bibliografice care antrenează gândirea şi stimulează curiozitatea ori ambiţia intelectuală a elevilor) este substanţială, bogat ilustrată şi prompt actualizată. Un astfel de manual cere imperativ completarea cu parcurgerea literaturii auxiliare şi contactul cu materia intuitivă (texte, aparatură) ceea ce va aduce implicit o sporire a literaturii pentru copii şi tineret, o revigorare a cabinetelor şi laboratoarelor şcolare.

Vocea Românei, 1996

www.dacoromanica.ro

Despre joaca de-a manualele alternative

Nu mult timp după reforma lui Spiru Haret s-au introdus în învăţământul românesc manualele alternative, brutal desfiinţate în 1948, o dată cu reforma comunistă a învăţământului şi înlocuite cu manualele unice, pentru a se da univocitate pedagogică şi unitate ideologică instrucţiei şi educaţiei statale, instrumentate şi prin intermediul acestora. Reluate după o jumătate de veac, ele au debutat cu stângul, deoarece pentru a nu se pierde fondurile alocate de Banca Mondială s-au elaborat cu mare grabă la clasele I–VIII manuale alternative, înainte de definitivarea programelor, ceea ce le-a atras efemeritatea, deci, scoaterea lor rapidă din circulaţie.

Cu aceeaşi grabă a fost emis Ordinul M.E.N. nr. 3831 din 14 mai 1999, unde se arată că „M.E.N. a anunţat în luna noiembrie 1998 trecerea la sistemul pieţei libere a manualelor pentru liceu, începând cu anul 1999–2000". A avut loc o aiuritoare cursă contra cronometru şi, din pământ, din iarbă verde, a apărut, în timp record, o abundentă producţie de manuale alternative pentru clasa a IX-a, şi aceasta din cauză că eforturile aproape falimentare au găsit, în tipărirea de manuale şi de mii de broşuri şi cărţi cu bareme şi grile pentru examene şi concursuri, colacul de salvare pentru supravieţuire, adus de tirajele industriale solicitate. Foarte bine plătite, aceste manuale constituiau şi o tentaţie financiară pentru profesori cărora, alături de meditaţii, li se ofereau drepturi de autor cu care îşi mai puteau cârpi salariile de mizerie.

www.dacoromanica.ro

Din nou M.E.N., în pragul sfârşitului de secol al vitezei şi începutului de nou secol (şi poate mileniu) al haosului, s-a grăbit, intrând şi el în vârtejul entropiei generale.

După ce a elaborat într-un suspect secret şi într-o condamnabilă lipsă de transparenţă programele de liceu, copiind de unde şi cât a putut prin intermediul unor „specialişti" şcoliţi câteva luni prin străinătate, idei şi programe occidentale adesea incompatibile cu realităţile vii ale societăţii şi şcolii româneşti (care cer o sincronizare inteligentă a procesului de integrare şi globalizare cu o mai puternică reliefare a identităţii naţionale, fără de care o ţară mică are toate şansele să fie sfârtecată teritorial şi subordonată economic şi cultural) M.E.N. a venit cu o altă măsură seismică: trecerea în 2004 la învăţământul gimnazial obligatoriu de 9 ani. În acest fel, clasa a IX-a, în prezent clasă de debut a ciclului liceal-facultativ, devine o clasă terminală a ciclului gimnazial obligatoriu, ceea ce va atrage după sine nu numai reconsiderarea programei acestei clase, dar şi restructurarea radicală a învăţământului liceal.

Asupra profundelor implicaţii legate de această măsură, de altfel imperios necesară, ne vom pronunţa cu alt prilej. Acum ne vom concentra asupra unei probleme mai urgente şi anume, la destinul actualei serii de manuale de clasa a IX-a care, practic, îşi vor pierde actualitatea şi valabilitatea peste patru ani, obligând încă de pe acum Ministerul Educaţiei să conceapă noi programe pentru o nouă serie de manuale adecvate noilor structuri ale unui liceu dimensionat şi conceput pe trei ani de studii.

Să zicem că sacrificarea acestei serii de manuale „efemere" n-ar fi o dramă prea mare, deoarece în patru ani – dacă noile programe ale liceului eşalonat pe trei ani şi bazat pe „obiective" şi nu pe „conţinuturi" prezentate în sistem „linear" sau „ciclic" vor fi definitivate până la vacanţa mare a anului 2000 – vom putea elabora în tihnă manualele alternative care, căpătând adeziune publică şi prestigiu, **vor putea fi perpetuate prin reeditări, exact cum s-a întâmplat cu manualele şcolare dintre 1921–1948, manuale excelente, stabile şi cu eficienţă pedagogică ridicată**.

www.dacoromanica.ro

„Cestiunea arzătoare" cum ar spune Caragiale, o reprezintă rezolvarea modernă a medievalei dileme a lui Buridan.

În maximum 15 zile inspectoratele şcolare, conducerile şcolilor, profesorii, părinţii vor trebui să se pronunţe ferm asupra manualului ales, în vederea lansării comenzii. Din nefericire, ministerul nu a propus nici o strategie în acest sens, lăsând unei judecăţi subiective alegerea unui manual sau altul din cele 14 de matematică, 10 de fizică, 9 de chimie, 5 de biologie, 5 de română, 19 de engleză etc. etc., tipărite de diverse edituri care au câştigat concursul. Ce criterii i-ar putea ghida pe profesori şi părinţi: preţul mai mic; atracţia numelor sonore ale autorilor; caracterul mai agresiv-modern sau temperat-tradiţional al concepţiei; stilul mai academic sau mai accesibil al expunerilor; prezentarea grafică mai cenuşie sau mai colorată?

Faţă de manualele alternative elaborate în 1997 şi 1998, aproape trase la xerox, noile manuale, deşi respectă fidel programa, au un coeficient mult mai înalt de personalitate. Ar fi trebuit ca până la 1 septembrie, M.E.N. să elaboreze un set de criterii şi să se pronunţe asupra oportunităţii alegerii unui singur manual pentru a se asigura unitatea de instrucţie şi armonizarea exigenţei comisiilor de bacalaureat sau dimpotrivă, a libertăţii fiecărui colectiv de clasă al aceleiaşi şcoli, să-şi aleagă manualul, ceea ce ar crea o serie de probleme privind divergenţele sau nuanţele de evaluare.

Aşteptăm cu emoţie şi evident interes să vedem **cum se vor descurca şcolile şi cum se vor pronunţa profesorii asupra unor manuale originale, elaborate pe baza unei programe asupra calităţii şi validităţii căreia n-au fost nici o clipă consultaţi.**

Tribuna învăţământului, 1999

www.dacoromanica.ro

Câteva consideraţii asupra manualelor „alternative" de limba şi literatura română pentru clasa a IX-a

Titulatura acestor manuale nu este corectă. Termenul de „alternativ", aplicat variantelor actuale, încalcă atât etimologia, cât şi logica. „Alternativa" se referă la alegerea doar din două şi nu din 5–6 variante de manuale, câte ne-a oferit deocamdată M.E.N. la fiecare disciplină din planul clasei a IX-a, şi care, conform normelor logicii, se exclud, una reprezentând, pentru cel care alege, soluţia adevărului, cealaltă, soluţia falsă. S-ar fi putut spune mai degrabă manuale **opţionale**, deoarece, în faţa unei programe comune şi obligatorii, profesorii îşi aleg varianta de manual care corespune cel mai bine gustului şi viziunii lor pedagogice, nivelului intelectual şi cultural al claselor şi chiar al şcolilor unde predau: rurale de cătune ori comune, orăşeneşti de centru sau periferie, din cartiere muncitoreşti sau rezidenţiale. Ne izbeşte din prima clipă un fapt. Ele au apărut într-un timp record (octombrie 1998, când s-a dat editurilor programa, şi septembrie 1999, când manualele trebuiau să intre în circuitul şcolar), deci 4–5 luni de elaborare şi încă 4–5 luni de efort editorial. Viteza aproape cibernetică de zămislire a acestor manuale le face din start suspecte de **superficialitate** şi **improvizaţie**.

În cel de-al doilea rând, în momentul apariţiei lor s-a stârnit un vârtej de polemici şi dezbateri care amintesc de antologica dispută dintre „murături" şi „prospături", cum denumea un ironist din veacul trecut faimoasa „Querelle des Anciens et des Modernes", precum şi „năuceala" pe care aceste variante moderne au provocat-o în rândul profesorilor, sesizată de un cadru universitar coordonator de manual, de

www.dacoromanica.ro

cel însuşi copărtaş la acest „şoc" didactic. Ca să înţelegem cauzele disputei stârnite trebuie să precizăm că în astfel de cazuri răspunderea o poartă în primul rând programa (deci elementul ideatic-concepţional) şi apoi manualul (elementul executor-producţional), deoarece **o programă anapoda gândită generează un manual prost, oricât de deştept şi abil ar fi autorul, dar şi o programă bună poate naşte un manual ratat dacă autorul e un nepriceput ori un impostor**.

Ministerul a mers pe ideea că un elev, pentru a fi un adevărat „european", trebuie să fie rupt de spaţiul îngust şi urât mirositor a zer de oaie (adică mioritic) în care au crescut înaintaşii săi, miros care deranjează nasul rafinat al „elitiştilor" cosmopoliţi. Apoi, manualul trebuie să concedeze gustului şi dorinţelor actualei generaţii cu blugi, care îşi petrece 80 la sută din timpul liber prin discoteci sau cu minţile înţepenite în jocurile de computer, oferindu-i un manual cât mai „shocking", cât mai aproape de pornirile ei „playboyste" şi de mentalitatea ei „rockistă". Copiii s-au săturat de Creangă, Sadoveanu, Rebreanu, Eminescu. Predaţi la şcoală cu sărăcie de afectivitate şi imaginaţie, după formule stereotipe şi într-o viziune păşunistă, sau invers, cu răceala cinică a unui cioclu critic îmbibat de textualism şi post-modernism, autorii clasici par ridicoli şi anacronici. Pentru a evita incapacitatea de a da o nouă „faţă" clasicilor, teoreticienii noului „val" încetăţenesc în manual autorii mai atractivi şi mai apropiaţi de modă, adică mai moderni. Aşa apar în manual Constantin Noica, Emil Cioran, apologetul disperării existenţialiste (un text ce elogiază beţia), alături de Simona Popescu, Silviu Angelescu, Caius Dobrescu, Mircea Cărtărescu, Ion Stratan etc. etc., împinşi în faţă de anumite mafii şi coterii literare uneori de la vârful Uniunii Scriitorilor, care taie şi spânzură la premieri şi sponsorizări, impun şi caterisesc pe scriitorii ce le intră din varii motive în graţie sau dizgraţie, acei „lupi" tineri infatuaţi şi agresivi, dornici de contestare şi demolare, grupaţi în jurul unor citadele exclusiviste precum „Dilema", „22", „România literară" şi

www.dacoromanica.ro

adepţi ai unui post-modernism despre care un cunoscut critic francez spunea că este refugiul artificial al celor „fără identitate artistică, fără rădăcini şi fără tăria de a se revendica unei stirpe spirituale". Partea cea mai contestabilă a acestor manuale opţionale o reprezintă deci clasicizarea, adică studierea în clasă a unor scriitori tineri, unii total necunoscuţi decretaţi „model" obligatoriu pentru însuşirea unei limbi literare şi a unei gândiri critice. Merită ei această încredere, sunt îndreptăţiţi să înlocuiască opera marilor clasici cu propriile lor scrieri (uneori aflate în manuscris sau sub tipar!) în numele „integrării" elevilor în spiritul contemporaneităţii?

Cu uşorul risc de a dezamăgi „les Modernes" (pe care i-am crescut şi-i iubesc) şi de a mânia „Les Anciens", pe care îi reprezint prin vârstă şi operă, aş pleda pentru predominanţa exemplelor validate şi consacrate, stabilizatoare, de gândire şi limbă românească, dar şi pentru introducerea operelor de factură modernă, însă nu violent distonante şi neconformiste, ale unor scriitori tineri, talentaţi şi respectuoşi faţă de o limbă română la nivel cultural european. Or, mulţi post-modernişti – iertat să-mi fie – nu prea îmi inspiră încredere, deşi printre ei se numără şi foştii mei ucenici literari. A „experimenta" şi a prezenta experimentul ca pe ceva definitiv, demn de a fi preluat tale quale, sau a lua ca model de studiu un manuscris încă nepublicat (există două exemple în noile producţii editoriale) nu intră în practica elaborării unul manual cu reale valenţe educative. Putem încuraja, dar nu pune imediat în practică experimentele neconfirmate sau ineditele neconcludente.

Un pestriţ „almanah sătesc"

Un alt element contestabil îl reprezintă „structura" antitradiţională a manualului. El se prezintă sub forma unui magazin, a unui pestriţ almanah sătesc – cum îl califica Octavian Paler – bogat ilustrat, încercând să introducă literatura într-o viziune caleidoscopică, ea constituind una din modalităţile de comunicare. Programele enunţate de autori în prefeţe sunt pe

www.dacoromanica.ro

alocuri retorice şi exprimă puncte de vedere adesea incongruente şi opuse: „concepem literatura ca un act de contemplare estetică a spectacolului lumii; ne-am permis să evidenţiem vârstele omului, cu opere reprezentative pentru toate aceste experienţe fundamentale" (Ed. All-Educaţional); „vrem să realizăm un manual foarte prietenos, să oferim provocări, să schimbăm mentalitatea" (Ed. Humanitas); „excludem cu totul comentariile gata făcute, propunând prin întrebări o formă interactivă de apropiere de text, vrem să facem un manual plăcut şi sugestiv" (Ed. Sigma); „încercăm să temperăm modernitatea flagrantă a programei precum şi schimbarea radicală de mentalitate" (Ed. Didactică şi Pedagogică).

Varietatea există; există şi bune intenţii şi chiar inovaţii care merită să fie aplaudate, precum şi un scop care ţine de un punct de vedere european: literatura să se „integreze" ea însăşi în toate formele de comunicare, să se studieze mai puţin „mecanismele" ei specifice, cât modul cum reflectă proteismul imaginii contemporane. Gramatica, stilistica, teoria genurilor literare sunt plasate undeva la coadă, se acordă mult spaţiu „parlamentarismului" literar, potenţialului iniţiat în literatură oferindu-i-se aceleaşi şanse ca unui viitor analist politic sau ziarist „in spe".

Aplicarea unui „globalism" de imagine conferă acestor manuale un aspect haotic, perfect similar economiei naţionale la ora actuală. Experienţa mea de peste o jumătate de veac de profesor şi scriitor îmi spune că totuşi, la vârsta de 14 ani, elevilor trebuie să li se ofere o materie disciplinată, pentru că mintea lor nu are nevoie doar să se „ascută" în interpretări cât mai personale şi trăsnite, ci şi să se organizeze în nişte structuri valabile pentru toată viaţa. Modul „modern" al manualelor „alternative" de a organiza materialul şi a-l manipula metodic poate motiva perfect aserţiunea lui Nicolae Manolescu că „năucesc" şi pe profesori şi pe elevi. E drept că ne vom obişnui cu boala, ne vom acomoda cu starea de anormalitate, dar riscăm să rămânem o viaţă întreagă nişte „deturnaţi".

www.dacoromanica.ro

Manualul de clasa a IX-a – conceput iniţial ca un manual pentru clasa incipientă a liceului – va fi peste patru ani, dacă va rămâne în aceeaşi structură, manualul de română al clasei terminale a învăţământului general-obligatoriu de nouă ani. În ambele cazuri el este prea pretenţios. Ca manual de liceu, el produce un „şoc" după opt ani de învăţământ oarecum tradiţional de română, iar ca manual de „sinteză", al învăţământului general-obligatoriu, este greu accesibil, deşi în intenţiile lui se urmăreşte în mod justificat ca un absolvent de 14 ani al şcolii generale să ştie gramatică, să se exprime corect, să-şi integreze literatura română între mijloacele de comunicare şi să aibă câteva noţiuni de literatură, pentru a gusta şi înţelege un text şi chiar să conceapă texte personale.

Totuşi, va fi greu de racordat la minţile preadolescente texte din Gabriel Liiceanu, Ortega y Gasset, Emil Cioran, Constantin Noica, J. Huizinga etc., precum şi unele exerciţii care cer mult mai multă experienţă de viaţă şi un grad mai înalt de cultură.

Ce fel de entuziasm „reformator"?

Nu vrem să temperăm entuziasmul reformator al M.E.N., dar atragem atenţia acelora care copiază cu ochii închişi modelele occidentale că **numeroase somităţi ale pedagogiei americane şi franceze trag semnale de alarmă asupra fenomenelor de analfabetism sau semialfabetism pe care le generează actulul sistem „modern" de învăţământ bazat pe tipul de manuale pe care l-am adoptat şi noi fără prea mult discernământ critic şi fără să ţinem seama de excelenta experienţă a învăţământului românesc**.

Suntem obligaţi, când elaborăm astfel de manuale „revoluţionare", să analizăm atent volumul şi calitatea zestrei de cultură generală cu care pleacă în viaţă cei peste 80 la sută din tinerii ţării care mulţi ani de-acum încolo nu vor depăşi modesta condiţie de gimnazişti sau bacalaureaţi.

Întâi, să cunoască bine limba românească – tot mai alterată şi impurificată în ultima vreme – atât pe cea grama-

www.dacoromanica.ro

ticală, cât şi pe cea artistică, cu care îşi vor demonstra gradul de civilizaţie; să fie capabili să identifice şi să recepteze o operă literară; să frecventeze şi să iubească măcar valorile majore ale literaturii noastre, cu care putem intra cu fruntea sus în Europa.

E un program minimal de exigenţe şi, dacă le vom realiza integral, vom depăşi retorica stearpă a unor pretenţii neacoperite de „europenizare".

Mai mult, într-un interviu TV am fost întrebat care este manualul ideal pentru un profesor ideal. N-am şovăit să răspund: „Pentru un profesor ideal, manualul ideal este acela care va rămâne la sfârşitul anului la fel de imaculat şi bine conservat ca şi în prima zi de şcoală". Mai ales când el singur costă a douăzecea parte din modestul salariu pe lună al unui părinte grijuliu.

Azi Cultural, 1999

www.dacoromanica.ro

O carte care explică orientările mondialiste din actualele manuale alternative de română şi istorie

Ne cunoaştem destul de imperfect istoria iar acel „aproximativ" la care avem acces este supus celor mai derutante interpretări. M-au ameţit sutele de emisiuni TV pe care am avut curiozitatea şi răbdarea să le ascult, unde au participat şi istorici care n-au „trăit" istoria pe propria piele sau o „deduc" din lucrările altora, bufoni ai regelui numiţi azi „politologi" şi pseudoistorici care încearcă s-o recreeze din imaginaţie sau înfundaţi în fotolii politice ori parlamentare de unde trecutul e perceput după ureche şi după cum bate vântul ideologiilor la modă. Aş putea spune că mi se clatină tot mai mult încrederea în cinstea şi obiectivitatea istoricilor şi, ca Dante, îmi pierd tot mai mult speranţa de a mă salva întrând în miezul „infernal" al adevărului istoric.

Ne găsim azi în zona atât de fierbinte şi controversată a „integrării europene" în care, vrând-nevrând, am intrat total nepregătiţi după o jumătate de secol de coşmaruri şi care ne este prezentată ca o „deschidere" spre o nouă lume, precum ceva expiator, menit să ne lumineze minţile şi să ne spele conştiinţele de păcate, precum odinioară indulgenţele papale.

Noroc că mai apar cărţi care ne scot din euforia utopiilor sau din butaforia politicianismului, aducându-ne cu picioarele pe pământ, demitizând în sensul bun al cuvântului unele ispititoare şi generoase „sloganuri" politice care mai au crezare doar la snobii şi elitiştii mitomani ce le slujesc cu credinţă, fără a înţelege sau făcându-se a nu înţelege o iotă din perfidele lor ascunzişuri.

Una dintre aceste cărţi este: „Holocaustul culturii române" (1944–1989) scrisă de Mihai Ungheanu pe care îl

www.dacoromanica.ro

cunosc din timpul unei studenţii serioase, încruntate şi nu rareori frondiste. E o carte laborios-autentică, un fel de escavator care mi-a săpat amintirea şi a scos la suprafaţă multe fapte pe care le-am trăit până la sângerare şi într-o deplină conştienţă după năvala sovietică şi instaurarea comunismului, dar peste care am tras în ultimul deceniu ţărâna uitării, lăsând să crească peste ea iarba iertării, toleranţei şi încrederii adesea infantile în ireversibilitatea istoriei.

Ei bine, această carte în care documentul vorbeşte şi acuză direct, iar adevărul se naşte fără intervenţia forcepsului, ne demonstrează cât de îndreptăţit era Xenopol să vorbească de fenomenele de „repetiţie" în istorie şi ne oferă prin înseşi afirmaţiile scrise ale „liderilor" oficiali ai timpului explicaţia unor tendinţe globaliste, transferate sub o altă firmă şi culoare, de la capătul roşu al cominternismului, fluturând secera şi ciocanul, la capătul albastru al unionismului european, care te invită să intri în hora emblematică a steluţelor de state, în ambele cazuri, diriguitorii lor nefiind explicit indicaţi, pentru a se întreţine iluzia respectării libertăţii şi autonomiei naţionale.

Parcurgând această carte cu sentimentul atemporalităţii, deci cu senzaţia că am trăit-o şi citit-o demult, mi se revelează de ce impulsuri, gesturi, strategii de politizare a culturii, deşi vehiculate şi aplicate de structuri şi regimuri politice antinomice, seamănă ca două picături de apă; de ce veneticul profesor Roller consonează peste „timp şi mode" – cum ar spune I. Barbu – cu Mitu, precocele istoric maghiarizat, când e vorba de a orienta într-o anumită direcţie compromitivă istoria României; de ce criticii literari comunişti Vitner şi Crohmălniceanu, care reduceau prin 1950–1955 la trei poezii „acceptabile" politic opera lui Eminescu, sunt fraţi şi amici cu criticii în mare vogă democratică Zigu Ornea sau Nicolae Manolescu, care şi-au propus să smulgă „inima naţională" din poezia lui Eminescu şi au încercat (din fericire zadarnic) să exileze din manuale şi programe didactice atâţia clasici care nu corespundeau postmodernismului „fără graniţe".

www.dacoromanica.ro

Marele merit al autorului acestei cărți este că a lăsat să vorbească dovezile scrise (în fond *scripta manent*), că ne invită să stabilim noi, cititorii, prin analize de text, analogiile, adesea surprinzătoare prin formulări și substrat, între mondialismul comunist și cel capitalist, la fel de nocive pentru ființa națională și autonomia statală. În fond, după 1990, departe de a milita pentru identitatea națională și reabilitare marilor valori ale gândirii și sensibilității românești și susținerea unei politici culturale menite a integra cu demnitate și curaj patrimoniul național în textura culturii europene, la care aparținem organic încă din zorii modernizării României, petrecută cu mai bine de o sută de ani în urmă, **noi n-am făcut decât să prelungim printr-o cosmetizare forțată și adesea ridicolă, pornită din conformism și servilism politic, spiritul cominternist adus de culturnicii estici o dată cu tancurile sovietice și instruiți să amuțească sentimentul național, să facă „tabula rasa" tradițiile culturale și să ne subordoneze unei politice de dependență totală impusă de un unic, mare, invincibil și zeificat stăpân.**

Când străbați paginile acestei cărți realizezi cât de oportună este nevoia pentru noii guvernanți să cunoască proporțiile și efectele nocive ale holocaustului cultural din perioada 1944–1989 și riscurile prelungirii lui după Revoluție, atunci când e vorba să dirijeze politica internațională, să încurajeze cultura națională amenințată de cosmopolizare și colaps, să pună din nou în fața învățământului marile obiective ale educației civice, naționale și umaniste – aproape total neglijate –, să ne cupleze spiritului euroatlantic nu în sensul unei asimilări silnice și incompatibile cu realitățile noastre, ci al formării unei convingeri despre capacitatea noastră de a răspunde cerințelor unor societăți moderne, unde libera comunicare, echitabila repartiție a bogățiilor, colaborarea pe picior egal a statelor mari și mici pot reînvia speranțele într-un mileniu de aur al umanității.

„Ecart" – nr. 112, 8 februarie, 2001

www.dacoromanica.ro

Cui i-e frică de manualele alternative?

(replică profesorului Nicolae Manolescu)

Când profesorul Nicolae Manolescu a coordonat un manual „unic", ce acredita o „anumită" imagine a literaturii române din anii dictaturii comuniste, nimeni nu s-a întrebat (măcar retoric) cui i-e frică de acest manual. Azi, când în numele aceleiaşi competenţe incontestabile i s-a încredinţat coordonarea uneia din variantele manualului „revoluţionar" de clasa a IX-a şi şi-a asumat, implicit, obligaţia de avocat al reformei „curriculare", Nicolae Manolescu lansează în „România literară" (nr. 43/1999) o filipică adresată celor cărora le e frică de manualele „alternative".

De la început ţin să-l liniştesc pe distinsul profesor şi critic-academician, precizând că nu fac parte din categoria celor speriaţi de manualele alternative. În liceu am învăţat pe astfel de cărţi, **am trăit** intens şi dramatic istoria ultimei jumătăţi de veac şi cunosc „in situ" literatura română de la aşa-zisa „Eliberare" încoace. Manualele „alternative" de română (prin mila Domnului numai cinci, dar care, depăşind cifra fatidică de două, nu se mai pot numi „alternative") nu sunt atât de spăimântoase pe cât se crede: n-au dinţi, nu ascund bombe teroriste şi nu sunt unse cu arsenic precum cărţile ucigaşe ale Evului Mediu.

Sunt nişte experimente subvenţionate şi, se pare, chiar, **„dirijate" ideologic de foruri din afară care, sub egida M.E.N., i-au prelucrat anul trecut, la Braşov, atât pe editorii, cât şi pe autorii aspiranţi la elaborarea manualelor de istorie naţională şi de literatură română**. Aceste experimente, prin „inovaţiile" lor,

www.dacoromanica.ro

mai mult sau mai puţin fericite, au stârnit, la apariţia pe piaţă, o furtună de proteste.

Dar, cum cei ce le-au incriminat sunt mult mai numeroşi decât cei ce le apără, „frica" de care vorbeşte N. Manolescu e mai mult apanajul acelora care le-au zămislit într-un timp record după nişte programe întocmite în taină, uneori chiar de „autorii" câştigători ai concursului şi niciodată supuse discuţiei „publice", personaje care acum se tem de un posibil eşec.

Ceea ce ne întristează, parcurgând editorialul din „România literară", este atitudinea arogantă şi tonul iritat al criticului universitar.

În loc să motiveze pedagogic superioritatea acestor noi variante de manual, el atacă pe criticii acestora în termeni care amintesc de anii dictaturii comuniste. Din articol reiese clar că cele două categorii care se tem de spiritul „revoluţionar" al acestor manuale sunt duşmanii globalizării şi integrării europene, adică parlamentarii „nostalgici ai sloganurilor naţional-comuniste", care şi-au permis să „dezgroape securea unui vechi război intelectual" şi să trezească „cele mai sinistre amintiri din regimul trecut", precum şi profesorii de română, roşi până în măduvă de „spirit rutinier" şi de „lene intelectuală".

Nicolae Manolescu uită însă că printre parlamentarii şi oficialii „retrograzi" se află distinşi colegi de specialitate, de facultate şi chiar de academie (precum Eugen Simion, preşedintele activ al acestui for), iar printre bicisnicii profesori de română se numără şi majoritatea foştilor săi studenţi din ultimii 25 de ani. Formulele incriminate nu ţin loc de argumente. Ele seamănă ca două picături de apă cu încercările făcute de Boris Singer, directorul Editurii „Sigma", de a-i intimida pe adversarii manualului punând criticile obiective aduse manualului pe seama atitudinii lor antisemite, susceptibilă de rigorile juridice.

Departe de mine gândul de a mă alinia acelor „laudatores temporis acti". Mă leagă de spiritul modern şi de tineret o bună parte a operei mele şi cei aproape 40 de ani dăruiţi îndrumării

www.dacoromanica.ro

literare a tinerelor condeie din întreaga ţară. Dar socotesc o datorie de „specialist" (ca să-l liniştesc din nou pe N. Manolescu) să atrag atenţia asupra unor aspecte de concepţie şi conţinut care diminuiază considerabil valoarea şi eficienţa pedagogică a acestor tipuri – sofisticate şi luxuriante – de manual, de a căror oportunitate nimeni nu se îndoieşte, deşi marii pedagogi din Occident încep să le conteste cu vehemenţă.

Numai că manualele „alternative", confirmând o zicală populară, „au sărit peste cal", deci şi-au neglijat scopul, ţintind prea departe. Un cal nu trebuie sărit, ci încălecat cu tact şi pricepere. Eşecul provocat de nepricepere şi stângăcie explică de ce călăreţul se mânie pe aceia care îi atrag atenţia că nu ştie să stea solid în şa.

Nicolae Manolescu afirmă că numai în sloganurile comunist-naţionaliste se susţine că România are o **singură** istorie şi nişte scriitori clasici **imuabili**, deci se impune – după principii antireformiste – ca la istoria României şi la istoria literaturii române să rămână manuale unice, oficiale. Mă tem că însăşi decretarea capacităţii şi bacalaureatului ca examene **naţionale,** cu cerinţe minimale unice, legate de un conţinut unitar de informaţii, pentru a se acorda şanse egale tuturor, dă măcar la obiectele implicate direct în fondul comun al cunoaşterii realităţilor româneşti (istorie, geografie, limba română) apă la moară manualelor unice. Ţinând seamă, însă, că şi în perioada interbelică au existat 4–5 variante de manuale de istorie, geografie, literatură română, N. Manolescu n-are motive să se teamă de „retrograzi".

Numai că preţuitul critic face o confuzie gravă între conţinutul unor discipline şi variantele de interpretare a unor conţinuturi care nu pot fi alternabile şi negociabile la nivelul unor manuale şcolare.

Oricât m-aş simţi de „european" (atât în ţară, cât şi peste hotare am fost şi port-vocea unei limbi şi culturi occidentale), bunul simţ mă îndeamnă să afirm că aşa cum nu are decât o istorie, România posedă o unică literatură. Pot exista variante de interpretare sau evaluare estetică. Nu putem însă născoci o

www.dacoromanica.ro

altă istorie, cu alte poveşti şi o altă literatură, cu alte valori, în afara valorilor consacrate şi intrate în conştiinţa naţională. Deformând sau eliminând cu bună ştiinţă datele istorice şi literare reale şi obiective, suntem nevoiţi să recurgem adesea la **mituri** metaforizante de tipul „senzualul Decebal", „bretonatul Traian", „vampirul Vlad Ţepeş", „poetul fără pereche, Eminescu", „Ceahlăul prozei noastre, Sadoveanu", „Goga, cântăreţul suferinţei noastre" etc. etc., pe care le putem coborî în derizoriu şi le putem **demitiza** cu uşurinţa cu care doborâm un castel de carton. În concurenţă cu „eurobingo", demitizarea este cel mai publicitar şi eficient mijloc de a realiza acel program perfid al „integriştilor" şi „mondialiştilor", de a minimaliza şi nega marile valori ale literaturii române şi de a compromite principiul identităţii naţionale, înlocuindu-le, în primul caz, cu valori submediocre, dar „europeniste" prin lipsa oricărei culori sau vibraţii care amintesc de specificul naţional şi, în al doilea caz, cu o formă de apatridism cu nuanţe masonice, care diminuează **unica forţă de coeziune naţională, care e sentimentul patriotic, în permanenţă acuzat de şovinism şi şantajat politic.**

E oare necesar ca prin manualele de istorie naţională să strecurăm în sufletul tinerilor neîncrederea în autenticitatea istoriei noastre, făcându-i părtaşi la ipoteze neconfirmate şi dispute periculoase, iar prin cele de română să le înfiripăm convingerea că prin aprofundarea doar a marilor clasici nu vom intra niciodată în Europa şi că acest acces ne este permis doar prin exemplul unor scriitori tineri castraţi de sentimentul naţional, ale căror concepţii de limbă literară seamănă perfect cu modul transnaţional de a gândi şi a se exprima?

Nu mă solidarizez cu opiniile extremiste ale unor critici, dar trebuie să recunosc că aceste manuale nu ar fi stârnit „scandal" public dacă ar fi respectat realitatea şi experienţa românească, unele adevăruri de bun simţ şi câteva principii pedagogice.

1. Nu poţi împrăştia seminţe noi pe un teren nepregătit să le primească. Şocul pedologic este perfect similar cu şocul

www.dacoromanica.ro

pedagogic. Conţinutul (fără prezentarea obiectivelor) manualelor anterioare, care solicitau memoria fără a face recurs la reflexivitate şi opinii personale, stilul de predare prin excelenţă expozitiv pe care îl favorizau, menirea de verificare şi de evaluare a cunoştinţelor la examene şi concursuri, distonează violent cu spiritul manualelor care toarnă „noul" cu tona, amestecă într-o entropică viziune globalistă toate modalităţile de comunicare, obligă la o activă şi permanentă interacţiune, derutând şi ameţind şi pe profesori şi pe elevi. O sinteză între formula manualelor interbelice, model de echilibru şi accesibilitate şi extravaganta formulă modernă globalo-interconexionistă, ar fi diminuat mult şocul de adaptare al profesorilor şi elevilor.

2. Nu poţi clasiciza scriitori foarte tineri, precum Papa canonizează călugăriţele şi călugării răposaţi, cu merite creştine, pentru că, **orice s-ar spune, a clasiciza un scriitor înseamnă a-l studia în clasă, a-i acorda un drept de perpetuare în conştiinţa generaţiilor. Putem acorda atributul de „model" cuiva care nu şi-a scos măcar volumul de debut?** Ce garanţii ne poate oferi un foarte tânăr scriitor care poate fi concurat de alţi zeci de tineri la fel sau poate şi mai talentaţi, dar care n-au avut şansa de a intra în graţia unor şefi de coterii şi a primi binecuvântarea unui critic oficiant şi a unor reviste monitoriale cu circuit închis şi colaboratori nominalizaţi, precum „Dilema", „22" sau „România literară", dispuse să le acorde, pentru aderenţa la program, certificat de genialitate. În ţări cu mare tradiţie de cultură, „clasicizarea", chiar dacă nu se mai face obligatoriu după moartea autorului, se acordă ţinându-se seama de volumul şi mai ales valoarea operei, normă pe care nici unul dintre autorii manualelor „alternative" n-a respectat-o.

3. Gradul de accesibilitate al acestor manuale este foarte redus, ţinând seama de scăzutul nivel cultural al unei generaţii căreia în ultimii zece ani i s-au oferit mai mult deconectări ieftine (discoteci, teledistracţii, jocuri recreative pe computer), decât mijloace serioase de cultură (cărţi, spectacole de teatru, operă, concerte etc.). Aş fi foarte curios să aflu cum ar reuşi un profesor cu strălucita inteligenţă a lui N. Manolescu să realizeze

www.dacoromanica.ro

„inteligibil" exegeza unor texte din Cioran, Huizinga, Eliade, Ortega Y. Gasset, Liiceanu etc., într-un manual pentru vârsta de 14–15 ani, la un anonim liceu comunal sau de la periferia unui târg de provincie. Trecând peste faptul că în manual sunt multe texte filosofice şi jurnalistice, îi atragem atenţia distinsului avocat al „curriculum"-ului că **însuşirea literaturii în învăţământul preuniversitar se face pretutindeni pe texte clasice**, care pot oferi modele explicite şi accesibile în ce priveşte arhitectonica operei, mecanismele intime ale tropilor, structurile lingvistice şi stilistice ale textului, exemplaritatea taxonomică. Pentru a-i familiariza pe elevi şi cu literatura actuală (reprezentată prin 40–50% din textele propuse), caz unic în lume, şi nu întru totul condamnabil, dar care ridică dificultăţi de analiză din cauza contaminării genurilor şi speciilor, noutăţii procedeelor tehnice şi limbajului alogen, s-ar recomanda aplicaţii şi dezbateri pe text la cercuri şi cenacluri, ca şi introducerea unor discipline opţionale cum ar fi „Teoria literaturii actuale".

Îl asigurăm încă o dată pe profesorul Nicolae Manolescu de simpatia şi preţuirea noastră, dar îl prevenim, în final, că marea noastră teamă – dacă există – nu e legată de „lenea intelectuală" a unor profesori de a mima moda pedagogică nici de stricarea tradiţiilor didactice care supără pe parlamentarii conservatori, ci de redusa noastră încredere în intenţiile cinstite ale unor manuale de a servi cu adevărat interesele naţionale.

„Tribuna învăţământului" – 15/21 noiembrie, 1999

www.dacoromanica.ro

Centralizare sau descentralizare a producţiei de carte şcolară?

Modul sălbatic şi anarhic în care s-a făcut după 1990 „privatizarea" producţiei editoriale, metodele primitive de testare şi stabilire a tirajelor şi de difuzare teritorială a acestora, mai ales în provincie şi în mediul rural, au afectat grav cartea şcolară, mai puţin poate manualele, dar în mod cert literatura auxiliară recomandată, pe care ar fi trebuit să o cuprindă o bibliografie naţională, elaborată ce e drept în 1995 şi aprobată în 1998, dar încă neoficializată.

La ora actuală, de manuale nu ducem lipsă. În ultimii doi ani, din sutele de manuale alternative – o grasă şi bine instrumentată afacere – care au explodat pe piaţă, atingând uneori câte 10–15 variante „alternative" pentru fiecare obiect de studiu, scrisc de mulţi autori anonimi şi fără experienţă, dar acoperiţi de semnătura unor inspectori generali, directori, consilieri şi chiar secretari de stat coautori, cam 60% reprezintă o tristă maculatură denunţată în zeci de articole de presă şi de sute de cadre didactice şi elevi.

Se impune, până la un nou concurs, a se revizui şi selecţiona maximum 3 titluri pentru clasele I–VIII (IX) şi 4–5 variante pentru licee, aşa cum a preconizat şi noul ministru al Educaţiei şi Cercetării, verificate ştiinţific pentru a se evita erorile şi punctele de vedere adesea antagonice care pun în primejdie caracterul „naţional" al celor două examene fundamentale: capacitatea şi bacalureatul.

Mult mai grea este însă situaţia literaturii auxiliare în care intră ediţiile „ad usum delphini" de clasici români şi străini, de

www.dacoromanica.ro

sinteze de istoria artei şi filosofie de informare ştiinţifică (istorie, biologie, fizică, chimie, geografie, diverse tehnologii moderne), unde titlurile au scăzut numeric de 20–30 de ori faţă de perioada 1960–1990. Nu includem aici singura literatură oportunistă şi privilegiată care aduce multe venituri editorilor: dicţionare, exerciţii de gramatică, rezumate, ghiduri de conversaţie, broşuri cu grile, bareme, subiecte prezumtive de concurs, cărţi cu probleme şi exerciţii de matematică şi fizică etc., multe compilate sau reluate, care acaparează până la refuz librăriile şi buticurile, consumând o imensă cantitate de hârtie.

Din numeroase cercetări, sondaje efectuate, din consultările şi discuţiile pe care le-am purtat cu profesorii, librarii, factorii de conducere am reţinut principalele cauze ale acestei situaţii critice:

1. Producţia cărţii din bibliografia naţională şcolară e preluată **exclusiv** de editurile particulare. Fostele edituri de stat consacrate exclusiv copiilor şi adolescenţilor s-au privatizat şi se găsesc în situaţii financiare dramatice. Editura „Creangă" agonizează cu cele 10–12 titluri scoase anual (doar cele 6 „Enciclopedii" ale copiilor (1995–2000) merită a fi menţionate); Editura „Albatros" după câteva încercări reuşite şi-a schimbat total profilul pentru rentabilizare; Editura Didactică şi Pedagogică, după 2–3 ani de colaps, nu mai e interesată de această categorie de cărţi, pentru care nu primeşte sponsorizare de la M.E.C.; Editura „Minerva" care scotea clasicii români şi Editura „Univers" care edita clasicii străini au intrat pe mâna unui afacerist care le va deturna producţia. Un experimentat director a fost destituit, celălalt, profesor universitar, şi-a dat demisia în semn de protest.

2. La târgurile anuale de carte, cu creionul în mână, am constatat penuria umilitoare a cărţii şcolare recomandate (nu cea adresată copiilor de „autori" neatestaţi ca scriitori sau sub formă de traduceri din raţiuni de afaceri cu diverse edituri din stăinătate), care niciodată nu depăşeşte 2% din numărul total de titluri.

www.dacoromanica.ro

3. Starea bibliotecilor şcolare e jalnică. Din 1990 nu s-au mai prevăzut decât sume ridicole pentru îmbogăţirea fondului de carte, sistate în ultima vreme, din motive de economie. Gradul ridicat de uzură fizică a cărţilor recomandate a obligat bibliotecarii să le caseze în proporţie de 15–30%, obligând astfel sute de elevi să se adreseze bibliotecilor orăşeneşti şi judeţene, şi să aştepte cu resemnare 10–20 de zile reintrarea unor titluri mai solicitate în circuit.

4. Asprele legi ale concurenţei capitaliste şi confidenţialităţii producţiei au redus considerabil tipărirea de cataloage, precum şi acţiunile de ordonare, dirijare şi controlare a producţiei editoriale particulare, pusă sub semnul unei libertăţi absolute de a alege titlurile după criterii **strict** comerciale, în funcţie de cererea unei pieţe de carte total indiferente faţă de comandamentele superioare ale educaţiei naţionale, dar dependentă de gradul real de cultură al cititorului cu bani.

5. Unul dintre multele fenomene negative generate de producţia anarhică a pieţei libere este că unii autori sau titluri de carte invadează librăriile, în timp ce alte opere, socotite mai greu vandabile, sau scriitori cărora trebuie să li se achite încă drepturi de autor au absentat aproape cu desăvârşire de pe piaţă, creând mari dificultăţi cititorilor tineri, obligaţi să le cumpere de la anticari la preţuri duble sau triple.

6. Lipsite de consilieri autorizaţi de U.S. şi M.C. multe edituri au reeditat ediţii de clasici necorespunzătoare şi au lansat pe piaţă sute de traduceri de cărţi ştiinţifice de popularizare, extrem de scumpe, foarte atrăgătoare ca formă, dar cu un conţinut total nepotrivit cu programele noastre didactice şi, în multe cazuri, agramat şi incompetent transpuse în româneşte, contribuind astfel la transmiterea într-o limbă românească aproximativă a unor noţiuni eronate, fapt care ne-a fost sesizat de zeci de profesori din întreaga ţară.

7. Din raţiuni strict comerciale, absolut toate marile edituri private nu încurajează cartea românească de „non fiction" (popularizare ştiinţifică) şi în ultima vreme şi de „fiction" (SF), preferând să inunde piaţa – precum „Univers

www.dacoromanica.ro

enciclopedic" sau „RAO" cu sute de enciclopedii comerciale (unele depăşite), obţinute ieftin sau gratis, sancţionate prin necumpărare şi pe care comisia de stabilire a bibliografiei naţionale obligatorii nu le poate lua în considerare, fiind net inferioare prin conţinut manualelor noastre. Poate 2–3 enciclopedii serioase, de nivel mediu-superior, şi câteva atlase străine de bună calitate merită să fie consultate şi să figureze în bibliotecile şcolare.

Care ar fi soluţia cea mai operativă la care au recurs de altfel şi marile state capitaliste? În unele ţări europene, asiatice şi americane, această producţie este încredinţată unui trust profilat şi pus sub tutela organelor de învăţământ; în altele întâlnim 1–2 edituri de stat şi 2–3 mari edituri particulare acreditate cu secţie didactică şi care primesc comenzi de cărţi şcolare sponsorizate de stat şi supuse controlului pedagogic şi ştiinţific al instituţiilor de învăţământ.

În ţara noastră, care şi în această direcţie se află pe locuri mondiale codaşe din cauza dezinteresului cronic arătat culturii şi învăţământului, există o soluţie care aşteaptă oameni competenţi şi de bună credinţă ca s-o pună în practică.

a) Difuzarea rapidă în toate şcolile şi în toate bibliotecile şcolare şi publice, ca şi în toate editurile, a **bibliografiei naţionale**, definitivată din 1998 de comisia condusă de secretarul de stat M.E.N., Joséf Kötö în vederea realizării programului „Biblioteca pentru toţi elevii" (BPTE) pe baza Ordinului ministerial nr. 3267 din 16.02.1998 şi care în mod inexplicabil zace de doi ani în biroul unui inspector care se ocupă cu... manualele. Scuza ar fi că fondurile prevăzute pentru acest program s-au subţiat mereu şi s-au volatilizat total sub nefastul ministeriat Remeş. Sperăm ca suma „volatilizată" să fie prevăzută în bugetul M.E.C. pe anul 2001–2002 pentru a se sponsoriza producţia de carte şcolară şi a se relua achiziţionarea de cărţi şi reviste pentru bibliotecile şcolare, măsură într-adevăr salutară.

b) Ţinând seama de datele îngrijorătoare privind scăderea galopantă a interesului cultural al elevilor noştri lipsiţi de principalul lor instrument de informare alături de manual, şi anume

www.dacoromanica.ro

cartea şcolară auxiliară care apare edemic şi la preţuri inaccesibile pentru punga celor săraci, se impune o acţiune rezolută. Fie renaşterea Editurii Didactice şi Pedagogice, creată încă din perioada interbelică pentru a servi învăţământul sub firma „Casa Şcoalelor" şi care, tot în acest scop, între 1949–1989, a tipărit exclusiv manuale şi cărţi specializate, de înaltă calitate şi cu un preţ mai mult decât accesibil, fie preluarea de către o editură privată, sub controlul M.E.C. a bibliografiei naţionale (sunt destule edituri cu producţie prioritară pentru copii), fie înfiinţarea unei noi edituri de stat, specializată în acest tip de cărţi, plecând de la experienţa vechilor edituri de profil.

Ar fi necesar ca uneia din aceste edituri să i se încredinţeze în exclusivitate manualele gratuite pentru învăţământul de 8 (sau 9) clase (cu trei variante), precum şi bibliografia naţională a cărţii şcolare (circa 500 de titluri, cu reeditări periodice, tiraj mare şi preţ redus) grupate pe specialităţi şi în colecţii, puse sub controlul ştiinţific şi stilistic al unor redactori competenţi şi în strânsă legătură cu programele şcolare. Pentru a nu se încălca legile concurenţei capitaliste, editurile particulare vor avea în schimb drept asupra manualelor liceale şi a titlurilor de cărţi care nu sunt prevăzute în bibliografia şcolară, asigurându-se astfel satisfacerea tuturor gusturilor şi nivelurilor de cultură ale cititorilor „neşcolari" cu independenţă financiară.

Sperăm ca această ultimă încercare, după un deceniu de eforturi disperate şi sterile, va avea succes şi va asigura milioanelor de elevi principalul instrument de formare a unei culturi generale din ce în ce mai precare şi degradate.

Examene, 2000

www.dacoromanica.ro

IV

TENTAŢIILE MONDIALISTE ALE UNOR REFORMATORI

Contestarea clasicilor în proiectarea unor manuale de română

În ultima vreme, simultan cu privatizarea şi scoaterea la mezat a patrimoniului naţional, s-a declanşat, sub patronajul unor publicaţii şi persoane intens mediatizate ca „europeniste", o concentrică şi insidioasă acţiune de contestare şi scoatere a marilor clasici ai literaturii din conştiinţa naţională sau de compromitere a lor prin macularea imaginii operei, invocându-se petele de noroi ale biografiei.

Sfânta indignare democratică împotriva clasicilor a luat locul sfintei „mânii" proletare împotriva aceloraşi valori care au avut neobrăzarea să nu intre în patul procustian al realismului socialist şi al doctrinei comuniste de stat.

Paralelismul între ce propovăduiau internaţionaliştii comunişti şi ce fac acum internaţionaliştii capitalişti este evident, iar mobilul — aproape acelaşi: ştergerea identităţii naţionale, negarea specificului naţional cu care participăm la cultura europeană şi mondială exprimat de marii clasici şi propunerea de a fi înlocuiţi cu scriitori care nu ne definesc în nici un fel spiritualitatea, dar sunt „europeni" prin mimarea ideologică şi artistică a curentelor sau ideologiilor la modă.

Acum cincizeci de ani, o echipă de inchizitori estetici – din care făceau parte, printre alţii, I. Vitner, Ov. S. Crohmălniceanu, Paul Cornea, Silvian Iosifescu, Zigu Ornea – şi-a asumat patriotica misiune încredinţată de P.M.R. să reconsidere literatura română, să o cureţe bine şi s-o purifice, eliminând pe toţi scriitorii a căror biografie şi bibliografie nu consonau cu idealurile comuniste şi cu cerinţele esteticii realismului socialist. Au căzut atunci victime Eminescu (redus

www.dacoromanica.ro

la trei poezii pe care Vitner le-a pritocit în cursurile sale universitare: „Împărat şi proletar", „Viaţa", „Ai noştri tineri"), Goga, Rebreanu, Blaga, Arghezi, Voiculescu, Pillat, întregul tradiţionalism şi ortodoxism, o bună parte a simbolismului, suprarealismului evazionist. Eminescu fusese naţionalist, antirus, antisemit; Goga – prolegionar; Rebreanu, directorul Teatrului Naţional, i-a „servit" pe nazişti; Pillat purta stigmatul familiei Brătianu; Blaga era „mistic"; Arghezi – „putrefact"; Voiculescu – „magic" şi „isihastic" etc. În mai bine de 80 la sută dintre cazuri, în eliminarea lor din manuale sau din rândul clasicilor publicabili şi reeditabili cântăreau raţiunile „cadriste", cele mai intim legate de biografie.

Micuţii „imberbi" (să mă ierte cei ce şi-au lăsat, ca să pară mai serioşi, o barbă stufoasă), în frunte cu universitarul-poet evocator al Levantului, care n-au trăit teroarea şi dramele de conştiinţă din perioada stalinistă şi poststalinistă (1948–1958) şi nici nu şi-au cusut buzele ca să păstreze peste deceniile comuniste de cenzură vorbele şoptite în taină, la ureche, de marii scriitori, îi încriminează cu o revoltătoare frivolitate intelectuală.

Când, foarte tânăr profesor, m-am dus cu o mică delegaţie de colegi la Sadoveanu ca să-l rugăm să accepte patronarea cenaclului cadrelor didactice din Bucureşti şi l-am întrebat discret asupra sensului cărţii sale „Lumina vine de la Răsărit", ne-a răspuns sibilinic: «Ca opera mea să nu apună, trebuie să accept „Răsăritul"». Pe Arghezi, frecventat de mine încă din adolescenţă, l-am întâlnit la Mărţişor, după ostracizarea lui din 1949, în umilitoarea situaţie de mic negustor. Mirându-mă de noua lui ipostază, a găsit de cuvinţă să mi-o explice: „Am doi copii, o nevastă şi trebuie să trăiesc". Pe Călinescu, al cărui student privilegiat şi redactor al paginii literare a „Naţiunii" am fost, întrebându-l care e strategia cea mai bună a scriitorului angajat în sistemul socialist, care se impusese dictatorial după abolirea monarhiei, mi-a răspuns uşor iritat: „Eu nu amestec cărţile şi cursurile cu articolele şi cronicile; primele îmi asigură locul în literatură; secundele îmi

www.dacoromanica.ro

dau liniştea şi securitatea socială". Cred că nimeni în anii comunismului n-a scăpat sub o formă mai benignă sau mai condamnabilă de oportunismul dictat de instinctul de conservare, exceptând oamenii politici „stricto senso" sau militanţii anticomunişti fără speranţă şi soluţii de acomodare, care au sfidat Securitatea de stat şi au cunoscut din plin calvarul gulagului şi chiar suprimarea fizică.

Răposaţii Eminescu, Sadoveanu, Arghezi, Ralea, Călinescu – cei mai vizaţi – nu-şi pot justifica unele atitudini politice, unele umbre „incriminate" ale biografiei. În mâna celor de azi stă alternativa condamnării sau apărării lor.

Ceea ce mă întristează şi mă indignează însă este inegalitatea regimului aplicat de judecători.

De pildă cei ce s-au refugiat la timp în diasporă, ca Ionescu, Cioran, Eliade, Ierunca, sau au rămas în ţară într-o deplină izolare, ca Noica, sunt menajaţi de „lupii" tineri, deşi opera şi viaţa lor n-au fost scutite de impactul direct şi adeziunea la politica legionară, egal condamnată şi de regimul comunist şi de cel democratic. „Închiderea ochilor" practicată de „judecători" ţine de prestigiul „european" pe care şi l-au câştigat la adăpostul unei lumi libere sau unei izolări olimpiene.

Ce-au de spus, de asemenea, cunoscuţi autori în viaţă, azi campioni ai democraţiei, ca O. Paler, N. Manolescu, G. Grigurcu, Zigu Ornea, Eugen Simion etc., ale căror concesii făcute regimului comunist sunt prea bine cunoscute şi care, printr-un consens naţional, apreciindu-li-se valoarea operei, sunt uitate şi şterse din biografia lor. Este etic, oare, ca pe ei să-i spălăm de păcate, iar faţă de Eminescu, Sadoveanu, Arghezi, Călinescu, Ralea – care nu mai au grai să se apere – să fim intransigenţi, să-i culpabilizăm, ca să arătăm cât de necruţători suntem cu erorile politice şi cât de puţin contează valoarea operei faţă de factorii biografici neimplicaţi în ea? Dacă vom gândi astfel, ar trebui să scoatem din inventarul culturii mondiale nume de care nimeni n-a avut şi probabil nu va avea curajul să se atingă. În astfel de cazuri, chiar numai o încercare de „epurare" ar fi hulită, cum a fost istorica epurare a scriitorilor români din anii 1948/1949.

www.dacoromanica.ro

Lipsa de logică şi de bun-simţ a unei astfel de atitudini, din nefericire patronată de personalităţi ce se vor harismatice şi atinse de harul „humanismului" filosofic, o condamnă de la sine oprobriului naţional.

Însă în spatele invidiei, teribilismului, vanităţii de a fi „clasicizat" în timpul vieţii, nevoii ionesciene de contestare şi negare se ascunde o diversiune periculoasă.

Eminescu, Sadoveanu, Arghezi, Călinescu, Ralea nu sunt doar mari personalităţi individuale, ci şi instituţii naţionale. Ei nu reprezintă doar o „valoare" intrinsecă, ci un mit, un simbol al spiritualităţii naţionale. Delatorii „justiţiari" încearcă să le aplice în momentul de faţă un proces analog celui petrecut în economie: privatizarea. Privatizarea literară înseamnă desacralizarea clasicului, scoaterea de sub protecţia şi autoritatea statală, în ultimă instanţă, dacă autorul nu mai trăieşte, condamnarea lui la uitare fără drept de recurs, el neputând fi „concurenţial" cu cel în viaţă.

Într-o epocă când forţe din afara ţării ne demolează industria şi economia, transformând România într-o pasivă piaţă de desfacere şi pe locuitorii ei în umili slujbaşi ai firmelor străine, şi când grăbim procesul emigrării masive a intelectualităţii tinere în străinătate, neutralizarea, subevaluarea şi demolarea culturii, contestarea şi negarea valorilor naţionale se înscriu firesc în politica de internaţionalizare economico-spirituală prin care anumite cercuri financiar-bancare vor să stăpânească lumea, dizolvând graniţele, eclipsând specificul naţional, în numele unui „europenism" pe care şi Stalin îl visa prin 1950–1951, în spirit comunist. Şi, evident, în faţa acestor „europenişti" snobi şi neostenit strâmbători de nas la tot ce evocă marile tradiţii şi calităţi ale poporului român, un vers pedepsitor cum ar fi: „Cine-a îndrăgit străinii / mânca-i-ar inima câinii" stârneşte mânie; uriaşa operă sadoveniană, nepieritor avatar naţional, incomodează, deoarece se opune ca un Ceahlău buldozerelor nivelatoare ale investitorilor; geniala şi multilaterala creaţie călinesciană calcă pe bătături mediocrităţile culturale de azi, care se erijează în lideri spirituali ai unei naţiuni aflate într-un îngrijorător şi continuu proces de degradare intelectuală, morală şi biologică.

Azi literar – 27 aprilie, 1998

www.dacoromanica.ro

Poziţia faţă de clasici în proiectele manualelor de română

Atac la identitatea naţională în programele de bacalaureat reduse de Ministerul Educaţiei Naţionale

În dorinţa de a combate supraîncărcarea materiei didactice pentru bacalaureat, până la realizarea unor noi programe şi manuale pentru învăţământul liceal, Ministerul Educaţiei Naţionale a ales cea mai comodă, dar şi cea mai riscantă soluţie, aceea a eliminării unor capitole şi subcapitole, considerate de „specialiştii" sterilului Institut de Ştiinţe ale Educaţiei şi ai Ministerului ca lipsite de relevanţă.

Spre surprinderea întregii ţări, la două specialităţi fundamentale pentru educarea patriotică a tineretului şi anume literatura română şi istoria patriei, au dispărut capitole fără de care elevii sunt privaţi de noţiunile de bază legate de formarea fiinţei şi conştiinţei naţionale a românilor, cum ar fi „Originea şi dezvoltarea limbii române", „Literatura populară românească" şi „Şcoala Ardeleană". Am constatat, de asemenea, cu uimire, o comprimare evidentă a volumului de informaţii referitoare la marii scriitori ai specificului românesc precum Eminescu, Slavici, Coşbuc, Arghezi etc. şi o dilatare a acelor autori – indiscutabil importanţi – dar cu o structură modern cosmopolită, tendinţă manifestată şi în presa literară (de pildă „Dilema", „România Literară" etc.) şi concertată cu subtilitate şi perseverenţă de anumite foruri şi persoane interesate în slăbirea coeziunii naţionale, în minimalizarea unor mari clasici precum Eminescu şi supraevaluarea unor autori cu mai puţină aderenţă la sufletul românesc.

În ce priveşte istoria au fost rafistolate capitole esenţiale precum: „Statul dac în vremea lui Burebista", „Etnogeneza românească între ştiinţă şi politică", „Structuri politice în

www.dacoromanica.ro

secolele XI–XII la nord şi sud de Dunăre" (**exact momentul când istoricii străini ostili României susţin vacuitatea acestui spaţiu**) etc. etc.

Nu suntem noi primii care am sesizat acest atac perfid la identitatea naţională, jocul intereselor politice internaţionale strecurate ca o otravă şi în elaborarea programelor şi manualelor şcolare. Publicaţiile obiective şi mai puţin servile unei politici de muşamalizare a imixtiunii în problemele noastre interne şi de ploconire faţă de Occident, precum „Adevărul" şi „Examene", au atras atenţia asupra acestui fapt. Ne surprinde răspunsul pueril al inspectorilor generali de specialitate care au pretins că aceste capitole se studiază în timpul anului şcolar dar... nu sunt cerute la bacalaureat. E la mintea lui Bulă că nici un profesor, stresat de răspunderea pregătirii elevilor din clasa terminală, nu e nebun să parcurgă (sau măcar să „efleureze") capitolele eliminate oficial din programa de bacalaureat. Trimit inspectoratele şi ministerul observatori care să constate dacă profesorii de română şi istorie au parcurs totuşi aceste capitole? Oare nu se vor izbi aceştia de argumentul de bun simţ al profesorilor că, insistând asupra acestor capitole, încalcă măsurile oficiale de reducere a materiei?

Departe de mine gândul că la baza acestor măsuri ar sta nişte raţiuni şi interese antiromâneşti. Ar fi tragic şi dureros să fie aşa şi ne-ar face nedemni de naţiunile cu verticalitate morală ale Europei. Mai este timp să se facă rectificările de rigoare. Sunt destule capitole din literatura română şi istoria naţională care ar putea fi degajate sau simplificate. Şi iarăşi sunt convins că, prin instituirea competenţei ca factor de selecţie şi eliminarea politicianismului antinaţional la nivelul factorilor educaţionali ai Ministerului şi Institutului de Ştiinţe ale Educaţiei ritmul şi, mai ales sensul **românesc** al reformei se va îndrepta cu mai multă fermitate spre un europenism superior asimilat şi aplicat realităţilor naţionale.

„Ecart", 2000

www.dacoromanica.ro

Literatura română în şcoală – croşete şi idiosincrazii

După „masacrul" operat în programa de română pentru bacalaureat, efectuat de aşa-zisa „comisie naţională a literaturii române", am scris două articole în care îmi exprimam indignarea pentru modul, nu numai neprofesional dar şi antipatriotic în care s-a efectuat această „decongestionare".

Interpelându-l pe dl. profesor Adrian Costache, directorul Direcţiei învăţământ liceal, pe coridoarele ministerului, în legătură cu acest lucru, el mi-a indicat rolul jucat aici de comisia naţională ca şi de propunerile venite de la inspectorate care au indicat pentru a fi scoase din programă tocmai capitolele incriminate. I-am exprimat preţuitului coleg surprinderea mea întrucât întreaga presă din Capitală şi din ţară, corespondenţa primită la „Examene", discuţiile avute de mine cu personalităţi ale culturii şi cu profesori din Capitală şi din provincie exprimau o atitudine diametral opusă faţă de această stângace şi tendenţioasă intervenţie chirurgicală, atât de bătătoare la ochi încât excludea orice motivare sau scuză oficială.

M-a bucurat însă faptul că după schimbul nostru de idei, distinsul coleg, Adrian Costache a „relansat" în „Tribuna Învăţământului" discuţia despre restructurarea predării limbii şi literaturii române în liceu, invitând la dezbaterea unor probleme grave pe care le-a enunţat sub formă de întrebări.

1. Da, este categoric necesară o reformă în predarea limbii şi literaturii române, în contextul şi în spiritul reformei generale, deoarece „cârpelile" efectuate programelor şi manualelor după 1990 n-au rezolvat mai nimic din „punctele de criză" perpetuate până azi şi agravate de criterii preconcepute şi

www.dacoromanica.ro

adesea false de selecţionare a materiei de specialitate, a adecvării ei la cele trei mari etape ale studiului limbii materne în raport cu particularităţile de vârstă (primarial, gimnazial, liceal), fiecare cu specificul şi cu nivelul de orizont al cunoaşterii şi înţelegerii, în sfârşit al aplicării unui sistem mai elastic şi mai inteligent de evaluare decât cel cu calificative.

2. Mă surprinde întrebarea pusă de Adrian Costache în legătură cu locul pe care trebuie să-l ocupe limba şi literatura română în noul sistem de învăţământ. Aici nu încape loc de alternativă sau măcar de nuanţe. Limba maternă într-un stat naţional şi suveran (cât o mai dura el în actualul context politic internaţional) este obiectul nr. 1.

Un reformator comunist, însă cu viziune modernă asupra comunicării, fostul ministru Mircea Maliţa, a precizat cu justeţe, încă de acum 30 de ani, că **în lumea modernă cele trei centre de greutate ale instrucţiei sunt: mai întâi deplina stăpânire a limbii şi literaturii materne, apoi cunoaşterea şi mânuirea unei limbi străine de circulaţie şi familiarizarea cu matematicile şi tehnologiile cibernetice moderne**.

3. De acord că la fel de neproductive în actul învăţării sunt şi academismul excesiv şi impresionismul diletant al profesorului.

Există profesori eruditi, pedanţi, rigizi care predau româna *ex cathedra*, mereu indignaţi de elevii incapabili să-i urmărească şi pe care sunt gata să-i sancţioneze cu severitate pentru „ireceptivitatea" la lecţii. Numărul lor a scăzut considerabil în ultima vreme, fiind absorbiţi mai ales de învăţământul superior particular. Mai numeroşi (cu precădere în mediul rural) sunt profesorii improvizaţi, diletanţii care au trecut zburdând prin facultate sau care n-au parcurs-o deloc şi care fac lecţii după ureche.

Un bun profesor de română este produsul unei corecte selecţii şi unei temeinice pregătiri pedagogice, lucruri pe care în ultima vreme nu-l reuşesc nici facultăţile de litere (către care nu aleargă totdeauna cei mai înzestraţi absolvenţi de liceu) şi nici M.E.N. care nu oferă condiţii optime perfecţionării. Soluţiile pertinente în acest caz ni se par: atractivizarea meseriei de

www.dacoromanica.ro

profesor care la ora actuală se găseşte pe o treaptă extrem de scăzută a cotării financiare şi sociale, o evaluare specifică profilului, la admiterea în facultăţile de litere şi o testare din anul III pentru departajarea celor înclinaţi spre cercetare, spre creaţie critico-estetică şi literară sau spre învăţământ, o practică pedagogică efectuată nu la colective „model" ci la clase cu valori diferenţiate (foarte bune, mediocre, slabe), un sistem de perfecţionare mai puţin teoretic şi mai insistent experimentalo-pragmatic.

4. Există într-adevăr o criză a lecturii şcolare, agravată progresiv după 1990. În primul rând ea e provocată de precara situaţie financiară, de creşterea aberantă a preţului hârtiei, cartonului şi prestaţiilor de imprimare care a determinat o sporire enormă a preţului cărţii, (20.000–80.000 lei), obligând pe elevi cu mai modeste posibilităţi să nu le cumpere şi bibliotecile şcolare, cu fonduri tot mai subţiate, să nu le poată achiziţiona.

Şi aici exista o soluţie pe care ministrul Andrei Marga, om de cultură, a sesizat-o: finanţarea de către minister a unei bibliografii naţionale pe care am elaborat-o în 1995 ca să acopere necesităţile tuturor ariilor curriculare, la un preţ accesibil şi în tiraje care să permită o bună difuzare pe tot cuprinsul ţării prin intermediul bibliotecilor şcolare, înregistrate prin lege, cu atribuţii în ce priveşte achiziţionarea şi vânzarea cărţilor în cadrul microlibrăriilor şcolare.

Un colectiv de specialişti, din care am făcut şi eu parte, a definitivat-o cu aprige lupte în 1998. Însă circuitul birocratic pe care a pornit, şi retragerea finanţării din motive de economie au blocat-o şi probabil o vor îngropa precum atâtea alte iniţiative utile.

5. Vom încheia articolul cu răspunsul la o întrebare care ni se pare cheia explicării „masacrului" operat în programa de bacalaureat: „Ideea naţională este adiacentă limbii şi literaturii române? Ea trebuie căutată explicit în anumite texte sau vom păstra riguros criteriul estetic al valorii şi doar atât?". Răspunsul e simplu şi fără echivoc: a căuta doar

www.dacoromanica.ro

texte care exclud ideea naţională, texte neutrale care servesc o estetică valabilă oricând şi oriunde este indiscutabil o manifestare de cosmopolitism, o formă de anulare a identităţii naţionale, o negare a funcţiei educative a literaturii care nu trebuie să inducă doar plăceri estetice dar să cultive şi sentimente superioare în piscul cărora stă dragostea de ţară, prin dragostea de limbă şi literatură.

* * *

Articolul din „Tribuna învăţământului" semnat de inspectorul general de română Adrian Costache – şi director cu delegaţie al Direcţiei Învăţământului liceal–, mai cuprinde două „provocări" interesante care ţin imperativ de „modernizarea" programei de literatură română.

1. Nu-i secret că teoria genurilor şi speciilor literare diseminată prin manualele de clasele VI–VIII şi concentrată în fruntea manualului de clasa a IX-a suferă de dogmatism şi anacronie. Un absolvent de liceu dacă va fi pus să citească un volum de versuri, un roman sau o piesă de teatru scrisă de autori contemporani – români sau străini – şi apoi să le discute în lumina noţiunilor de teorie literară însuşite în liceu conform programelor şi manualelor, va fi pus în delicata şi umilitoarea situaţiei de a ridica din umeri. De mai bine de 70 de ani ne găsim într-o perioadă de entropie estetică pe care Călinescu o numea prin 1946 „contaminarea genurilor şi speciilor literare". Ca rezultat al „revoluţiei genetice" din teoria literară, de care vorbea Wellek, au apărut o groază de hibrizi de care elevii de azi nu au cunoştinţă, ceea ce exprimă înstrăinarea din ce în ce mai accentuată a tineretului şcolar de beletristică, de frecventarea scrierilor actuale, evitată şi de editori şi de librari din cauza cererii tot mai scăzute a cititorilor pentru astfel de cărţi pe care nu le pot înţelege şi gusta. Doar câţiva iniţiaţi (elevi cenaclieri) au auzit de prozopoemele de care vorbea M.R. Paraschivescu încă din 1955, de simili-prozele comentate recent de N. Manolescu, de teatrul absurdului, de antipoezie, de postmodernism, textualism etc.

www.dacoromanica.ro

Se impune refacerea din temelii a capitolului de teorie literară care nu poate fi operativ şi util decât prin interferenţa dintre criteriul istoric care ne descifrează motivaţia factorială a înnoirilor şi criteriul axiologic care motivează clasicizarea unui autor sau unei opere în raport cu un etalon de valoare, la care ne raportăm, de mutaţia neîncetată a gusturilor şi modei critice. Nu avem dreptul să eliminăm cu de la noi putere anumite momente ale istoriei literare sub pretextul că nu mai corespund cerinţelor estetice sau politice, aşa cum s-a procedat cu actuala programă de bacalaureat, după nefericitul model al „cenzurii" comuniste. S-ar putea ca teoria literară aristotelică, amendată modern, să rămână în trunchiul comun al claselor V–IX, iar teoria literaturii actuale să devină o disciplină opţională pentru clasele X–XII (XIII).

2. Foarte îngrijorat, Adrian Costache se întreba (şi ne întreabă) dacă anumite specii de graniţă (de pildă, eseul) şi, aş adăuga, toate speciile ziaristice, aflate şi ele la periferia literaturii, trebuie sau nu să intre în capitolul de informaţii culturale ale unui absolvent de liceu ţinând seama că există o adevărată manie modernă a esteticii, iar un mare număr de absolvenţi ai Facultăţii dc Litere fac ziaristică după „ureche", aşa cum domnul Jourdain făcea literatură fără să aibă habar de ea. Să nu uităm că la ora actuală se evidenţiază peste 600 de reviste şcolare care cuprind eseuri, interviuri, reportaje mese rotunde, sondaje etc., iar cei peste 4000–5000 de redactori ai acestora sunt în materie de ziaristică un fel de „monsieur Jourdain".

Cei de la minister sau de la vestitul Institut de Ştiinţe ale Educaţiei ameţesc când aud de modernizarea programelor şi manualelor, pe care până în prezent o concep doar „cantitativ", prin adăugarea unor noi capitole la cele vechi. E la mintea cocoşului că acest mod simplist de a considera modernizarea este principala cauză a supraîncărcării.

Singura specie „ziaristică" tolerată (cu multe rezerve) în programe şi manuale este reportajul (neapărat cel artistic), Geo Bogza (de altfel, puternic minimalizat în ultima vreme) fiind

www.dacoromanica.ro

singurul exponent oarecum luat în evidenţă. În privinţa eseisticii care dă fiori lui Adrian Costache, distins profesor dar şi scriitor şi om de cultură, domnia sa ştie la fel de bine ca şi mine că circa 20% din cărţile vândute în librării şi tarabe ţin de eseistica străină şi aborigenă, redescoperită după activa mediatizare a lui Noica, Eliade, Cioran, Pleşu, Liiceanu, Patapievici. În consecinţă, aşa cum nu putem face abstracţie de istoricii şi esteticienii literari (tot mai firav reprezentaţi în manualele şcolare), tot aşa nu putem elimina eseiştii. Care eseistică, ce eseişti, cum vom corela eseistica şi critica literară, constituie probleme care vor impune o discuţie serioasă şi o punere de acord. Nu va fi un lucru prea uşor să se restructureze programele şi manualele de română, mai ales la liceu, unde ea va trebui să fie studiată într-o nouă viziune, aplicându-se criterii moderne de selecţie şi evaluare.

Ne punem la dispoziţie dezinteresat (fără a cere protecţia băncilor de idei) pregătirea, experienţa şi imaginaţia didactică pentru a urni căruţa ameţită şi greu mişcătoare a studiului literaturii române în şcoli.

Examene, 2000

www.dacoromanica.ro

De ce s-a scos de la bacalaureat „Scrisoarea III " de Mihai Eminescu?

O ţară întreagă a aflat cu stupoare că „Scrisoarea III" eminesciană, acea poezie-simbol a gândirii şi simţirii româneşti, care, mai bine de un secol, a ţinut aprins în sufletul a milioane de copii şi adolescenţi torţa patriotismului luminat, citată în toate momentele de cumpănă ale istoriei şi recitată la toate serbările şcolare a fost scoasă din programul de bacalaureat, deci acel examen naţional menit să verifice minimul de cunoştinţe, deprinderi şi sentimente superioare cu care trebuie să plece în viaţă un adolescent şcolit.

Oamenii de bun simţ se crucesc. Profesorii sunt stupefiaţi. Ziarul „Adevărul", într-un patetic articol din 13 octombrie, scrie: „Ce aveţi cu Eminescu şi de ce nu-i necesară în formarea şi pregătirea unui absolvent de şcoală românească Scrisoarea a III-a?" Explicarea falsificărilor deliberate din istoria naţională şi reducerilor cu „schepsis" din programa de literatură română au un mesaj limpede, subliniat de ziar cu luciditate şi curaj:**„ne europenizăm şi tot ceea ce ţine de fiinţa naţională trebuie şters cu metodă, pragmatic din procesul de formare a generaţiei viitoare"**.

Poate ar fi interesant de a cunoaşte – vorba lui Sartre – „infernul" din sufletul reformatorilor şcolii româneşti care a declanşat această demonică pornire de a elimina din cunoaşterea celui mai mare poet al României, tocmai poeziile în care îşi implică cu toată forţa geniului şi harului mesianic înalta conştiinţă cetăţenească pentru a flagela acele atitudini şi vicii care pot duce neamul şi ţara la ruină şi pierzanie.

Un scriitor incomod

Eminescu a fost în anumite momente extreme ale istoriei noastre un scriitor incomod. Comunistul Ion Vitner, medic dentist şi şeful catedrei de română, însărcinat cu „reconsi-

www.dacoromanica.ro

derarea" literaturii noastre, îi redusese după 1949 opera la trei poezii: „Ai noştri tineri", „Împărat şi proletar", „Viaţa" incluse obligatoriu în manuale unice, iar cei care îndrăzneau să pomenească „Doina" riscau ani grei de gulag. Şi era firesc să fie aşa. Cum să nu stârnească susceptibilităţile marelui vecin de la Răsărit, „eliberatorul" şi „sugrumătorul" nostru naţional, versuri ca acestea?: *„Din Hotin şi pân' la Mare / Vin muscalii de-a călare, / De la Mare la Hotin / mereu calea ne-o aţin"* sau *„Vai de biet Român săracul / Îndărăt tot dă ca racul / Nici îi merge, nici se-ndeamnă, / Nici îi este toamna toamnă / Nici e vară vara lui / Şi-i străin în ţara lui"*. Ori înfricoşătorul blestem aruncat xenofililor: *„Cine-a îndrăgit străinii / Mânca-i-ar inima câinii / Mânca-i-ar casa pustia / Şi neamul nemernicia"*.

Prin 1945–1955 eram obligaţi să-i învăţăm şi să-i convingem pe elevi că: „Piatra de încercare a adevăratului patriotism socialist este dragostea faţă de Uniunea Sovietică". În numele acestei iubiri „cu sila" eram nevoiţi să scoatem din programele şcolare după reforma învăţământului din 1948 „Doina", „Ce-ţi doresc eu ţie dulce Românie", „Marşul" lui Andrei Mureşanu, „Hora Unirii" precum şi scriitori de vază ca O. Goga, T. Arghezi, I. Pillat, V. Voiculescu în creaţiile cărora specificul naţional şi vibraţia patriotică nu consonau cu noua linie politică, prosovietică şi internaţionalistă.

Mai catolici decât papa

După 50 de ani, prefăcuţi în adepţi entuziaşti ai concepţiilor „europeniste", „integriste", „globaliste", cu un cuvânt ai „noii ordini mondiale", rostim de la tribuna educaţiei naţionale cam aceeaşi frază, dar cu termeni adecvaţi situaţiei actuale: „Piatra de încercare a adevăratului patriotism democratic este ataşamentul total şi necondiţionat faţă de spiritul european". În acest caz, programele de română (după modelul celei de istorie naţională a clasei terminale) trebuie să fie igienizate ideologic, curăţate de aceste modele „clasice" prăfuite şi urât mirositoare care cultivau încă din veacul trecut

www.dacoromanica.ro

prin conţinutul lor demnitatea şi mândria de a aparţine unui tărâm geografic, istoric, spiritual identitar, înlocuindu-le cu „piese" optzeciste şi postmoderniste submediocre, sterilizate etic şi estetic de morbul „specificului naţional", dar care ne apropie de lumea bună printr-un alt soi de internaţionalism, acela al banului fără miros şi naţionalitate. Determinismul lui crează acea zonă neutră şi supranaţională a conştiinţelor care favorizează nu numai rapida integrare economică dar şi amorala internaţionalizare a simţirii şi gândirii. „Europenismul" pentru care se militează ultrasonor nu mai e conceput ca o excelenţă a naţionalului recunoscut dincolo de frontiere, ca un aport al marilor valori româneşti la zestrea culturii vechiului continent, ci ca pe o pasivă acceptare şi asimilare a modelor şi modelelor occidentale cu paşaport Nansen. Nici Eminescu, nici Arghezi, nici Blaga, nici Bacovia, nici Rebreanu sau Voiculescu nu ne reprezintă „spiritul european" în accepţia noilor programe şcolare, ci Gabriel Liiceanu, Mircea Cărtărescu, Simona Popescu, Ovidiu Verdeş, Caius Dobrescu, Ion Stratan etc. etc., răsfăţaţi în cercurile snobe.

Oricine îndrăzneşte să nege imperativul categoric al acestor mode este taxat cu „sfântă mânie" democratică de revistele elitiste şi cosmopolite drept şovinist sau chiar rasist, calificative care duc direct la codul penal (cu aceste intimidări ne-am întâlnit şi în anii de groază ai începutului dictaturii comuniste).

Nu-i de mirare, deci, că „Scrisoarea III", pe care atâtea generaţii o ştiu pe dinafară şi i-au rostit din versuri în clipe de lumină sau întuneric ale istoriei nu are ce căuta în proaspăta şi tonica viziune „europenistă" a şcolii româneşti. De ce să dăm Europei un exemplu de „europenism" militant pe care nici englezii, nici francezii, nici italienii, nici germanii, nici ruşii, nici maghiarii n-au avut curajul sau interesul să-l dea, rafistolând „dovezile neeuropeniste" din opera lui Byron, Hugo, Schiller, Carducci, Puşkin, Petöfi?

www.dacoromanica.ro

Teama de oglindă

Oare aceste versuri din „Scrisoarea III", chiar dacă se referă la alte timpuri, punându-le la zid moravurile şi eroii negativi, nu sună dureros de actual, stricându-ne imaginea „europeană" pe care trebuie s-o dăm unei generaţii cosmopolite şi „globaliste"? Oare imaginile televiziunii şi relatările presei nu confirmă climatul moral destul de puţin flatant pentru clasa politică de azi, pe care Eminescu îl flagelase cu dispreţ acum un veac, intuind parcă fatalitatea neschimbării?:

«„De-aşa vremi se-nvredniciră cronicarii şi rapsozii;
Veacul nostru ni-l umplură saltimbancii şi Irozii...
Spuma asta-nveninată, astă plebe, ăst gunoi
Să ajung-a fi stăpână şi pe ţară şi pe noi!
Tot ce e perfid şi lacom, tot Fanarul, toţi iloţii,
Toţi se scurseră aicea şi formează patrioţii,
Încât fonfii şi flecarii, găgăuţii şi guşaţii,
Bâlbâiţi cu gura strâmbă sunt stăpânii astei naţii!
Când vedem că toţi aceia care vorbe mari aruncă
Numai banul îl vânează şi câştigul fără muncă,
Azi, când fraza lustruită nu ne poate înşela,
Astăzi alţii sunt de vină, domnii mei, nu este-aşa?
Prea v-aţi arătat arama, sfâşiind această ţară,
Prea făcuraţi neamul nostru de ruşine şi ocară,
Prea v-aţi bătut joc de limbă, de străbuni şi obicei,
Ca să nu s-arate-odată ce sunteţi — Nişte mişei!"

Când Europa e îndemnată să-şi defrişeze hotarele şi conştiinţele naţionale, oare România trebuie să rămână un „ciot" mândru şi demn care se opune noului Aliotman şi să răspundă Europei comunitare precum Mircea cel Bătrân „Eu îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul"? E o întrebare retorică, ce e drept, dar pe unde putem scoate cămaşa când va trebui să facem elevilor exegeza gândirii politice eminesciene (războiul drept, al întregii naţiuni, de apărare), incompatibilă cu concepţiile actuale şi cu aplicarea agresivă a acestora în atâtea colţuri ale lumii?

www.dacoromanica.ro

Şi-apoi cum să-şi permită acest mărunt poet Eminescu să invoce prezenţa justiţiară a „concretului" voievod Vlad Ţepeş, când acesta, în concepţia „savantului" cu pantaloni scurţi, Sorin Mitu, coordonatorul celui mai strălucit manual de istorie antinaţională, îl acceptă doar sub chipul lui Dracula, personaj mitic şi malefic al filmelor „horror" americane? Cum să acceptăm „vrednicirea" vremilor de glorie de către cronicari, când **nici măcar lui Dimitrie Cantemir, pe care îl cunoaşte şi îl stimează o întreagă Europă cultă, nu i se face onoarea să fie amintit în manual?**

A devenit prea evident că Eminescu e la fel de actual şi primejdios ca şi Caragiale, căruia doar cu o mică lovitură de condei putem să-i mutăm situaţiile şi personajele din comedia „O scrisoare pierdută" din 1884 în 1999 cum de-altminteri s-a făcut recent şi cu un imens succes de public şi presă pe scena Teatrului Naţional. Ce dovadă mai bună de eternitate valorică şi de europenism motivat?

Examene, 2000

www.dacoromanica.ro

Inspectorul general Adrian Costache versus Eminescu

Este firesc ca simpaticul scriitor şi inspector general de română al M.E.N., Adrian Costache, colegul meu de breaslă scriitoricească şi de jurii naţionale, să-şi apere programa de română pe care a elaborat-o cam pe „şestache" ca să fim în tonul limbajului unor lecturi-model introduse prin efracţie în manualele clasei a IX-a dar aprobate de onor „Comisia Naţională de Limba şi Literatura română", pentru a face concesii culturii „coca-cola", postmodernismului globalist şi a unei generaţii de liceeni care pierde din ce în ce mai mult contactul cu clasicii şi frumuseţile limbii române – de altfel **un prim şi esenţial pas din programul interactiv de ştergere treptată a identităţii naţionale în vederea integrării euro-atlantice**.

Într-un articol inserat în „Tribuna Învăţământului" din 9–14 XI a.c. mă contrează pentru un articol al meu din EXAMENE, unde luam apărarea „Scrisorii III" de Mihai Eminescu şi dezvăluiam substratul real şi din nefericire politic al agresiunii programelor şi manualelor împotriva a tot ce înseamnă grosso-modo „specific naţional".

Îi amintesc amicului meu că nu sunt un „codaş" în această acţiune, precum se exprima („a venit şi rândul simpaticului profesor şi scriitor Tudor Opriş să se scandalizeze de scoaterea „Scrisorii III" din rândul lecturilor obligatorii") şi nu m-am lăsat manipulat de „demagogia" politică. Am citit cam tot ce s-a scris peste hotare despre soarta nu prea fericită ce ne aşteaptă. De doi ani tot previn pe ministrul Marga şi mai apoi şi pe Adrian Costache, prin zeci de articole şi emisiuni radio TV de unele direcţionări greşite ale reformei curriculare, prea aservită unor

www.dacoromanica.ro

modele greu aplicabile la noi şi combătute energic chiar de unii reputaţi pedagogi occidentali, şi că ele vor declanşa puternice reacţii în rândul cadrelor didactice şi opiniei publice. Scandalul manualelor de istorie şi literatură naţională – cu rol decisiv în educarea tinerei generaţii şi dezvoltarea sentimentului patriotic – este o reacţie organică, perfect motivată, nu a unor profesori leneşi şi retrograzi, cum îi taxează un universitar campion al traseelor politice sinuoase şi coordonator de manuale comuniste, ci a unei colectivităţi conştiente, care fără a nega importanţa integrării (europeni suntem, slavă Domnului, cam de multişor!) nu acceptă atitudinea capului plecat, mâinii întinse şi a ingerinţelor din afară care jignesc sentimentul demnităţii naţionale.

Ar fi acceptat oare o impozantă ţară europeană tezele impuse României: să se pună sub îndoială geneza istorică; să se aplice „surdină" evenimentelor istorice; să i se demitizeze marile personalităţi toate acestea pentru a se încadra în programul unor organisme politico-economice supranaţionale?

Aşa s-a ajuns la situaţia paradoxală că manualele de română pentru clasa a IX-a au fost invadate de scriitori cvasianonimi şi texte prea puţin exemplificatoare, că s-au extirpat toate lecturile care ar putea trezi sentimentul mândriei patriotice, propunându-se în cele mai multe cazuri texte neutre, estetizante sau de tip speculativ – filosofic, care satisfac principiul cultivării gândirii comunitare, transnaţionale.

În acest unghi de vedere se încadrează şi indicaţia ca „Scrisoarea III" să fie pusă pe planul 2–3, preferându-i-se alte poezii meditative, intimiste sau folclorice.

Desigur, Eminescu, deşi contestat violent în reviste elitiste şi cosmopolite (de tipul „Dilema"), nu putea fi eradicat total din programă, deşi imităm mult, dar în spirit vestic, ceea ce estul a făcut pe la noi prin 1949–1959 în aşa zisul „obsedant deceniu" pe care am avut nefericirea să-l parcurg, şi marea tristeţe să-l văd reiterat în acest obsedant deceniu al tranziţiei, când aproape aceiaşi scriitori au fost malaxaţi de aproape aceiaşi critici şi esteticieni cu blană schimbată, unii din ei şi azi universitari şi academicieni spăşiţi şi reciclaţi.

www.dacoromanica.ro

Sunt de asemenea convins că simpaticul meu prieten a şuguit făcându-mă „urechist" deoarece nu mi-am folosit ochii pentru a parcurge programa analitică. Am avut răbdarea şi neplăcerea s-o parcurg (după ce am făcut o lungă şi vicleană călătorie pentru descoperirea ei). E drept, nu se face recomandarea expresă ca „Scrisoarea III" să fie scoasă din programa de bacalaureat, dar este aruncată în mormanul de lucrări **opţionale**, în concurenţă cu o serie de jalnice mostre postmoderniste. Arhicunoscută, prea lungă, prea complicată, incomodă pentru musulmanii noştri precum „Ţiganiada" pentru romi, jenantă în partea a doua pentru politicienii de azi care s-ar fi regăsit în ea ca într-o oglindă veneţiană, „Scrisoarea III" ar fi fost în mod cert evitată. **Era cel mai inteligent şi perfid mod de a o elimina ca obiect de studiu**. Or, o astfel de poezie în care poporul român este mai bine definit moral ca oriunde, cu valoare universală şi care – vorba ministrului Marga – oferă o *plajă* extrem de largă de aplicaţii privind teoria şi istoria literaturii, (de la poemul istoric, la antiteza romantică), trebuia să constituie prin valoarea şi reprezentativitatea ei **o piesă obligatorie pentru bacalaureat, şi nu una opţională**.

În Post-Scriptum, domnul Adrian Costache apără cu eleganţă integrismul cultural comandat din afară, pretinzând că noua viziune a manualului nu urmăreşte aplicarea **recomandărilor exprimate, în faimosul seminar de la Braşov din vara anului 1998, de Uniunea Europeană, de a ne lepăda de identitatea naţională pentru a fi primiţi în familia Comunităţii europene**, ci noul spirit critic în cultura română. Dacă Maiorescu învia printr-un miracol la auzul acestei temerare iniţiative pentru a admira programele şi mai ales izvoditurile noi literare cu care substituim textele cu adevărat clasice (deci demne de studiat în clasă) din manuale, ar fi propus guvernului să dea o ordonanţă de urgenţă pentru a se incendia puşcăria şi casa de nebuni patronate de minunatul veac globalist.

Examene, 1999

www.dacoromanica.ro

Un fenomen îngrijorător: scăderea alarmantă a interesului elevilor pentru literatură şi în special pentru clasicii români

Aplicarea în spirit democratic a principiului de drept roman „audiatur et altera pars" şi în domeniul pedagogiei a determinat în ultimii doi ani diverse foruri, mass-media audio-vizuală, publicaţiile din Capitală şi din alte centre culturale ale ţării să-i consulte pe elevi şi să întreprindă sondaje pe loturi în ceea ce priveşte atitudinea lor faţă de obiectul „literatura română" în liceu.

Reacţiile şi opiniile elevilor sunt surprinzătoare şi semnificative; nu ne pare de loc întâmplător că, de unele dintre acestea, autorii de programe şi manuale au ţinut seama atunci când le-au „ajustat" în scopul evitării supraîncărcării sau adoptării unei poziţii moderne, de deschidere spre diversitatea fenomenului literar în timp şi în spaţiu.

Una dintre cele mai importante cercetări a fost şi cea întreprinsă de Centrul de Studii şi Cercetări pentru Probleme de Tineret cu prilejul ultimului Târg de Carte „Gaudeamus", publicată în presa centrală, având ca temă importanţa acordată literaturii şi opţiunile de lectură ale actualei generaţii şcolare.

Pentru o mai corectă edificare a cititorului, voi încerca să sistematizez mulţimea de date şi procente, ca şi învălmăşeala în care sunt expuse rezultatele „itemilor" aplicaţi, coroborându-le şi cu datele altor sondaje din Capitală şi din ţară cu care concordă în mare măsură, ceea ce ne obligă să recunoaştem generalitatea fenomenului şi persistenţa unui anumit curent de opinie care stârneşte vii discuţii şi comentarii contradictorii:

a) Interesul pentru literatură în general şi pentru literatura română în special, manifestat în timpul liber al elevilor, este

www.dacoromanica.ro

situat **pe ultimul loc**, adică pe locul cinci după: „bairamuri" şi discoteci, vizionarea de emisiuni TV, parcurgerea revistelor (de preferinţă documentare, cu VIP-uri şi „educaţie" sexuală) şi activităţi sportive. **Doar circa nouă elevi dintr-o sută practică regulat lectura literară şi sunt interesaţi de ea.**

b) În ce priveşte programele şcolare, scriitorii prevăzuţi în actualele programe au fost împărţiţi de elevi în patru categorii foarte precise:

1. **Autori care ar trebui să dispară din programe**: Nicolae Filimon, Vasile Alecsandri, Grigore Alexandrescu, George Coşbuc, Ion Budai-Deleanu, Octavian Goga, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, deoarece le produc dureri de cap.

2. **Autori care ar trebui considerabil reduşi din programă**: Ion Creangă, Mihai Eminescu, I.L. Caragiale, Marin Preda, fiind consideraţi plictisitori şi arhicunoscuţi.

3. **Autori „acceptabili"**: Ion Barbu, Lucian Blaga, George Bacovia, Nichita Stănescu, care mai spun „câte ceva" tânărului de azi.

4. **Autori pe gustul lor, deci preferaţi**: Mircea Eliade, Emil Cioran, Mircea Cărtărescu.

5. În privinţa genurilor literare, romanele – în această ordine: de dragoste, despre tineri, poliţiste – sunt preferate într-o proporţie de circa 90%, urmate de poezie, cam 6%, şi de eseuri, aproximativ 3%. *Teatrul scris interesează doar în proporţie de 1% (e vorba de Shakespeare, singurul dramaturg menţionat în sondaj).*

La întrebarea: *Ce aşteaptă elevii din partea editurilor?* s-au conturat trei mari „pachete" de preferinţe:

1. circa 45% ar fi interesaţi de cărţi privitoare la arta de a reuşi în viaţă şi de a câştiga bani, cărţi despre idolii lor şi despre formaţiile preferate de muzică uşoară, cărţi didactice ajutătoare (bareme, grile, exerciţii de matematică, rezumate etc.).

2. circa 35% solicită romane erotice.

3. circa 20% solicită cărţi cu un conţinut strict distractiv, cărţi despre unele profesii sau ramuri tehnice foarte solicitate

www.dacoromanica.ro

(management, informatică, cibernetică), despre unele curente filosofice europene şi din Extremul Orient (existenţialism, freudism şi yoga), despre astrologie şi parapsihologie. Nu apare în sondaj nici o urmă de interes pentru literatura „non-fiction" (memorialistică, informaţie ştiinţifică) şi, surprinzător, semnalăm un declin marcat al literaturii S. F.

* * *

Ce concluzii putem trage din aceste sondaje efectuate între anii 1998–2000 la nivelul unor grupuri izolate sau colectivităţi şcolare reprezentative din Capitală şi din provincie?

Cea mai evidentă şi incontestabilă constatare este diminuarea considerabilă a interesului elevilor pentru lectură în general şi pentru cea literară românească, în special. Ca o consecinţă logică şi legică a politicii cultural-educaţionale practicată de T.V., radio, presă, edituri, temele literare preferate au devenit: dragostea, aventura, singurătatea, disperarea, groaza *(terror)*, oroarea *(horror)*, sinuciderea, violenţa, iar specia solicitată intens este romanul. Mult mai rar liceeni de „elită" sunt interesaţi de eseul filosofic, care se învârte tot în jurul acestor teme prvind condiţia dramatică a omului modern.

Estetismul – în sensul de gândire, simţire, expresie frumoasă şi chiar comportament elegant – este vehement contestat şi combătut dintr-o tendinţă neconformist-protestatară şi în numele unui „verism" social şi psihologic invitând la prozaism, duritate, trivialitate, (vezi poezia post-modernistă şi textele muzicii uşoare de cartier) şi chiar de scabros (vezi producţiile literare emanate la ultimul concurs „Nicolae Labiş"). Aşa se explică de ce marii clasici nu mai plac, iar elevii fac adevărate „revoluţii" pentru scoaterea lor din programă. Scriitori mari, profunzi, care ridică dificultăţi de înţelegere a operei lor şi mai ales a cadrului istoric, socio-psihologic al acestuia, implicând un orizont de cultură pe care elevii de azi nu-l mai au (Dimitrie Cantemir, Ion Budai-Deleanu, Nicolae Filimon, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu,

www.dacoromanica.ro

Hortensia Papadat-Bengescu) sunt respinşi din comoditate şi refuz al efortului de informare şi aprofundare introspectivă.

Elevii sunt foarte sensibili la „moda" literară (ca la orice modă, de altfel). Ei ţin la părerea liderilor de opinie, care de la înălţimea catedrelor universitare ori de la pupitrul revistelor de literatură şi emisiunilor literare TV, fac propaganda unor curente, autori, opere în vogă.

În sfârşit, tot aşa se explică apariţia spontană în manualele de română pentru clasa a IX-a a unor scriitori în viaţă, sub 45 de ani, deveniţi peste noapte „clasici" ca urmare a unei „campanii" menite să dirijeze gusturile tineretului în direcţii de unde cititorii pot fi mai uşor manipulaţi.

La această manevrare a „gândirii" estetice a elevilor se adaugă şi catastrofala politică editorială. Respectarea de către editori a legii cererii şi ofertei, aplicată şi cărţii, considerată de cei mai mulţi dintre aceştia ca o simplă *marfă* rentabilă sau nerentabilă, caracterizează actualul peisaj românesc al producţiei de carte şi orientează în cel mai negativ sens liniile directoare ale educaţiei prin lectură literară a tinerei generaţii.

Limba şi literatura română pentru elevi, 2000

www.dacoromanica.ro

„Este de neiertat să ne autodecretăm europeni, dispreţuind tradiţiile şi batjocorind istoria ţării"

–Scrisoare deschisă ministrului Andrei Marga –

Am citit cu uimire şi consternare declaraţiile dumneavoastră apărute luni, 11 octombrie a.c., în „Curierul naţional" cu supratitlul „Scandalul manualelor de istorie".

Era firesc să vă apăraţi politica didactică ultrademocratică (sau „ultraschimbistă" cum ar şugui Caragiale) pe care aţi îmbrăţişat-o ca şi mine, cu entuziasm, după Revoluţie, împreună cu tinerii autori de manuale, crescuţi sub pulpana facultăţii de istorie din Cluj şi „ciupiţi" de ideologii globalisto-integriste ca şi de principii „ghermănoase".

V-am urmărit de la distanţă, ca tânăr profesor adânc implicat în educaţia estetică a tineretului – atât activităţile politice studenţeşti din facultate cât şi simpatiile marcusiene. Şi v-am citit cu interes şi apologetica marxistă şi pe cea transfrontalieră din ultimii ani, considerându-vă unul din capetele filosofice frumos mobilate ale ţării. Impetuozitatea cu care aţi combătut pasivii înaintaşi din conducerea ministerului, demnitatea şi curajul cu care aţi ţinut piept şovinismului udemerist (din nefericire, până aţi intrat sub papucul moşnegesc al PNŢCD-ului), mi-au sporit respectul şi preţuirea. Întâmplător, am fost primul profesor din România care, a doua zi după numirea dumneavoastră, v-am prezentat personalitatea şi opera şi v-am adresat un salut de bun venit în publicaţia „Examene" al cărui consilier pedagogic sunt. Îmi voi permite să vă citez doar o frază din acest cuvânt de întâmpinare: „Suntem convinşi că formaţia filosofică a noului ministru îl va avantaja când va fi vorba de conceptualizarea reformării şi modernizării învăţământului care **nu trebuie să se reducă la importuri neasimilate şi cosmetizări pedagogice, ci va**

www.dacoromanica.ro

trebui să asigure acel echilibru ontic între tradiţie şi noutate, dintre calităţile tradiţionale şi experienţa unică a şcolii româneşti şi admirabilele perspetive ale unui învăţământ deschis, de respiraţie europeană."

Făcând acest gest colegial nu urmăream favoruri sub o „captatio benevolentiae" (am depăşit cu 2–3 ani şapte decenii şi am fost şi eu adesea ispitit cu propuneri de înalte funcţii pe care însă le-am refuzat categoric, uneori din demnitate, alteori din laşitate), ci îmi exprimam un sentiment de preţuire pentru un valoros profesor, vă dădeam un sfat de coleg mai în vârstă, care a sprijinit fără odihnă 50 de ani acest minister şi a pus un umăr cinstit la toate reformele benefice ale şcolii din perioada 1958–1974, începând cu aceea a regretatului Ilie Murgulescu fără de care am fi avut după Revoluţie o cumplită moştenire.

Ceea ce s-a întâmplat însă ulterior m-a dezamăgit profund. Am încercat să ajut mersul înainte al reformei nu doar cu emisiuni radio, TV ci şi cu zeci şi zeci de articole, unde analizasem sever, dar obiectiv, reforma curriculară. V-am trimis pachete-pachete de articole, dar nu v-au sosit din motive necunoscute mie, deşi erau înregistrate oficial şi nerăspunsul la ele, dincolo de 30 de zile, cădea sub incidenţa penală a nerespectării legii petiţionării, pe care aş fi putut s-o invoc, dacă nu mă oprea un fel de pudoare.

M-am convins cu timpul că sunteţi un autic, un orgolios căruia nici marxismul, pe care l-aţi practicat 30 de ani ca activist şi profesor, n-a reuşit să-i dezvolte simţul autocritic. Aţi fost şi rămâneţi probabil încă adeptul unui cunoscut moralist francez care v-a definit de minune: „Un conducător avid de glorie îşi alege slujbaşi cât mai şterşi pentru a străluci doar el, cu mai multă putere".

Sub semnul acestui orgoliu şi al rezistenţei la orice critică aţi scris acea penibilă disculpare din „Curierul naţional" în care luaţi apărarea unui act evident antipatriotic şi, dacă vreţi, antieuropean şi a unor dascăli bicisnici care sunt implicit victime ale unor concepte susţinute de dumneavoastră şi care, deocamdată, în Europa, cu binecuvântarea şi patronajul stăpânului suprem

www.dacoromanica.ro

de peste Ocean, se exprimă mai mult prin agresiuni, violenţe distrugătoare, dezmembrări de state, federalizări forţate, subordonări economice şi culturale, umiliri ale sentimentului naţional.

Cuirasa apărării dumneavoastră o constituie disciplina birocratică, aşa-numita „legalitate a formei" sub care se pot ascunde şi scuza cele mai negre intenţii şi cel mai veninos conţinut. Motivările aparţin unui ministru înspăimântat care se apără cu scuturi de hârtie: „Procedurile de aprobare a manualelor au fost făcute public"; „La elaborarea programelor a fost consultat un grup de reputaţi istorici"; „Nu există vreo problemă a încălcării regulilor stabilite de Guvernul României cu Banca Mondială" etc.

Când e vorba însă de aprecierea critică a **conţinutului,** a **opticii deformante** asupra istoriei României, oferită atâtor mii de tineri de acel manual care a stârnit un ocean de proteste, aţi sărit ca ars: „Este o agitaţie demagogică, din motive politicianiste", „Publicul onest a fost indus în eroare cu falsuri premeditate", „Nici unul din cei care au atacat vehement manualul nu cunoaşte tradiţia românească interbelică a manualelor de istorie".

Sunteţi profund greşit, iubite domnule Marga. „Falsurile premeditate" nu sunt ale criticilor, ci ale autorilor care repudiază documentele istorice pe care alte manuale alternative le acceptă sine qua non. **Motivele politicianiste nu stau la baza argumentaţiei criticilor ci a concepţiei celor ce-au întocmit manualul şi care se conformează preţioaselor indicaţii pe care le-au primit profesorii şi directorii de editură de la cei ce finanţează din afară manualul de istorie al României** (Statul român n-a dat nici un bănuţ pentru elaborarea acestuia!). Prin acel discret şi insidios **„Project on ethnic relations"**, prelucrat la Braşov, s-a sugerat beneficiarilor respectarea unei linii politice bine învăluite în vederea slăbirii unităţii statale şi a sentimentului naţional şi integrării cât mai rapide în sisteme globale, menite, zice-se, să atenueze tensiunile interetnice. Manualul care s-a dovedit a fi cel mai obedient a fost cel al lui Sorin Mitu, iar editorul cel mai receptiv Boris Singer, directorul editurii „Sigma".

www.dacoromanica.ro

Să ştiţi, domnule Marga, că mai sunt oameni chiar de vârsta dumneavoastră şi chiar mai tineri care cunosc tradiţia românească interbelică a manualelor alternative de istorie dintre 1921–1948. Le-am parcurs şi eu la Biblioteca Centrală Pedagogică care le păstrează şi chiar am studiat după ele, dar n-am găsit nici unul care să semene cu manualul incriminat. Între cele 8–10 manuale care au circulat în acest timp, în frunte cu cel al lui C. C. Giurescu – cel mai căutat – n-au existat deosebiri radicale şi în nici unul din ele nu s-a emis **indirect** principii şovine sau antiromâneşti, negând sau reducând la derizoriu personalităţi scumpe românilor sau punând sub îndoială **realitatea** naţiunii şi a istoriei poporului român.

În declaraţie afirmaţi că la elaborarea programelor şi manualelor a fost consultat un grup de iluştri istorici în frunte cu academicianul Dan Berindei. Spuneţi un neadevăr, deoarece Dan Berindei, într-un recent articol inserat în „Adevărul", dezminte cu vehemenţă amestecul în acest simulacru şi chiar impută forurilor respective neconsultarea Academiei Române, care şi-ar fi impus punctul de vedere cu adevărat ştiinţific şi autorizat.

Îl puneţi ca gir moral pe colegul meu de generaţie, Iancu Fischer, un om delicat şi un erudit cunoscător al limbilor moarte, peste care şi marxismul şi anii marilor reforme au trecut fără urme, şi care, bolnav (se pare că şi-a dat demisia), a fost doar o acoperire a unei mişuneli de mediocrităţi care s-au vârât în această afacere, indiscutabil profitabilă, mai ales că era sponsorizată şi finanţată din afară.

Nu acuzaţi de incompetenţă istorică pe criticii manualului, domnule Marga! Dumneavoastră, cu ce competenţă îl apăraţi, în calitate de specialist în alt domeniu? Orice român, chiar dacă nu e un superspecialist, e dator să cunoască măcar „esenţa" istoriei ţării. Şi dumneavoastră, care sunteţi doctor în filosofie şi eu, care sunt doctor în litere, suntem obligaţi ca autori care au semnat zeci de cărţi şi sute de studii să cunoaştem realităţile şi „legendele" istoriei noastre, să credem în **adevăruri** istorice şi nu în **telenovele** comerciale prezentate în manualul

www.dacoromanica.ro

cabotin al unui istoric tânăr şi necopt, pe care cu o ipocrită generozitate îl aruncaţi ca pe o pisică moartă în ograda istoricului Liviu Maior – fostul ministru al învăţământului, acum în opoziţie – denunţându-l ca pe un eminent „elev" şi fiu spiritual al acestuia. Nu-i un gest elegant din partea unui duşman declarat şi rezolut al „politicianismului" în învăţământ.

Şi-ntr-o altă aserţiune făcută nu aveţi dreptate. În nici o ţară din lume, cu excepţia României, manualele de istorie nu stârnesc pasiuni. N-am văzut manuale de istorie helvetică în care realitatea cantoanelor să fie pusă la îndoială, iar Wilhelm Tell să fie înfăţişat ca un bărbat „marfă" care trage bine cu arcul. Nu vei întâlni un manual francez modern în care să se pledeze pentru germanitatea Alsaciei şi Lorenei, iar Coco Channel să fie pusă alături de Vercingetorix sau de De Gaulle. În nici un manual maghiar nu se afirmă „blestemaţia" că Transilvania aparţine de drept României. N-am citit un istoric maghiar care să-l ia peste picior pe Atila sau Kossuth, făcându-l pe unul mâncător de carne crudă şi pe altul tăietor de nemeşi. Pasiunile le provoacă politicienii şi lipsa de patriotism, semn al îmbucurătorului început de europenizare.

Sunteţi fiu de ţăran bistriţean; sunt nepot de meşteşugar memorandist din Sibiu. Indiferent de divergenţele de optică, generate de unghiul moral din care privim un Occident amoral şi pragmatic, un lucru trebuie să ne lege, ca pe toţi intelectualii din România. Suntem români şi europeni în acelaşi timp, domnule Marga. Este stupid să ne declarăm români şi să refuzăm binefacerile unei Europe prietenoase; este de neiertat să ne autodecretăm europeni, dispreţuind tradiţiile şi batjocorind istoria ţării. Cu înţelepciune, cu demnitate, cu sentimentul valorii naţionale, cu mai puţină umilinţă şi curbatură a spinării putem intra cu fruntea sus în Europa. Sunt convins că aici ne putem da frăţeşte mâna, iertându-ne reciproc: eu pe dumneavoastră că nu mi-aţi ascultat atâta vreme sfaturile; dumneavoastră pe mine pentru că m-am putut îndoi de excelenţa intelectuală şi cinstitele dumneavoastră sentimente patriotice.

Ultima oră – 22/28 octombrie, 1999

www.dacoromanica.ro

V

PROGRAME PRIPITE ŞI MANUALE DISCUTABILE

Reforma învăţământului între intenţii şi realizări

Răsfoind planul M.E.N. pentru perioada 1998–2000 şi confruntându-l cu realizările, nu-i greu de remarcat distanţarea dramatică a acestor vectori ai procesului didactic.

Reforma managementului şcolar şi reforma finanţării învăţământului se găsesc la ora actuală într-o fază **teoretică**, deoarece ele atârnă de un buget de criză şi de supravieţuire, care blochează atât realizarea unor măsuri manageriale, cât şi fluiditatea şi cuantumul minimal al finanţării actului educativ şi personalului didactic şi administrativ.

Trecerea şcolilor sub tutela financiară a primăriilor este o măsură neinspirată. În sistemul comunist, când totul era centralizat şi controlat, măsura a dat roade: n-au existat curbe de sacrificiu, anual se alocau fiecărei şcoli sume pentru curăţenie şi reparaţii, nu s-au semnalat reduceri de investiţii şi întârzieri în plata deconturilor.

Liberalizarea şi privatizarea economică din prezent generează însă acele fenomene entropice, greu de prevăzut şi controlat, pe care, în ultima vreme, cadrele didactice din ce în ce mai depreciate sub raport salarial şi marginalizate sub raport social, le-au resimţit tot mai acut, determinându-le la mişcări sindicale care ar fi putut duce la îngheţarea anului şcolar, **caz unic în analele învăţământului european după cel de-al doilea război mondial**.

Situarea sub raport financiar a învăţământului pe ultimul loc, alături de sănătate şi cultură, în ierarhia priorităţilor naţionale a făcut şi mai dureroasă şi păgubitoare discrepanţa dintre

www.dacoromanica.ro

ambiţiile şi veleităţile „europeniste" şi „atlantice" ale planului şi realităţile de tip „colonial" pe care le trăim. Gravele contraste economice şi inegalităţi sociale create în perioada tulbure a tranziţiei, incompetenţa politică şi profesională a unor conducători, proasta gestionare a avuţiei naţionale, slaba valorificare a capacităţilor intelectuale de care dispune România, scârbite de murdăria jocurilor politice în care nu se implică pentru a nu fi compromise, ca să nu mai vorbim de modul păgubos şi umilitor în care ne-am angajat în diverse sisteme sau organisme comunitare, ne amână mereu trâmbiţata „integrare" şi ne sporeşte disperarea şi sleirea morală.

Revenind la reforma învăţământului, starea precară a multor localuri, dotarea necorespunzătoare (în era computerelor şi internetului), spaţiul şcolar în multe cazuri insuficient (după generalizarea învăţământului obligatoriu la nouă ani şi anexarea de noi clase la şcolile generale situaţia se va agrava), depopularea mediului rural, care impune desfiinţarea multor unităţi şcolare în sătuce şi cătune risipite pe văi şi munţi, unde copiii rămaşi vor trebui să străbată mulţi kilometri pentru a fi şcolarizaţi, reducerea numărului de cadre didactice pentru a se ameliora salariile, sunt doar câteva probleme legate de subfinanţarea actuală a învăţământului.

Reorganizarea structurii anului şcolar a ridicat şi continuă să ridice numeroase obiecţii şi opoziţii pedagogice privind modul de alternare a studiului cu perioadele de vacanţă, alternare care nu scade, ci sporeşte stresul elevilor, prin schimbarea prea frecventă şi fără readaptarea necesară a bioritmului şi dinamicii curbei de efort intelectual.

* * *

Demarează greu reforma învăţământului profesional, tehnic, agricol, slab stimulate, organizarea învăţământului la distanţă, informatizarea liceelor şi şcolilor (din nefericire, doar în mediul urban, şi acolo selectiv), activitatea Consiliului Naţional de Acreditare a învăţământului particular, a cărui extindere ar diminua eforturile financiare ale statului.

www.dacoromanica.ro

Sunt şi sectoare unde se manifestă o totală stagnare sau se bate pasul pe loc: elaborarea programelor educative (puternica direcţie educativă de altădată a ministerului este redusă în prezent la doi funcţionari), relansarea studiului limbilor clasice, refacerea educaţiei muzicale şi plastice (inexistentă la liceele teoretice), reforma pregătirii iniţiale a cadrelor didactice (practica pedagogică a studenţilor este la fel de dispersată şi ineficientă ca şi în deceniile de după desfiinţarea Seminarului Pedagogic), dezvoltarea parteneriatului şcoală-familie, şcoală-comunitate, care începe să funcţioneze doar acum, când şcolile, trecând printr-o gravă criză financiară, sunt obligate să facă apel la ajutorul material şi financiar al părinţilor şi sponsorilor (ar fi necesară o bază legală mai fermă pentru constituirea şi folosirea modului de susţinere a învăţământului).

În privinţa creşterii capacităţii instituţionale a M.E.N., din instituţiile aferente organizate pe baza hotărârilor de guvern par să dea semne de activitate şi eficienţă: Serviciul Naţional de Evaluare şi Examene, care a lăsat de bine, de rău, ordine în examenele de capacitate şi bacalaureat, fără a reuşi însă mare lucru în direcţia docimologiei şi creerii sistemului de atestare şi certificare profesională, bazată pe standarde ocupaţionale. Oficiul Naţional al Burselor de Studii în Străinătate (căruia i-ar trebui nişte criterii mai ferme de selecţie) şi Agenţia Turismului şi Taberelor Şcolare, care însă nu poate garanta şi latura educativă a „losir-ului", asigurată prin calitatea profesorilor selecţionaţi (nu adunaţi la întâmplare şi peste noapte, cum se procedează de obicei).

Reforma este absolut necesară şi trebuie accelerată şi aprofundată printr-o mai judicioasă politică financiară, o mai bună ancorare în realităţile şi tradiţiile şcolii româneşti a strategiilor „globalistice" şi „integriste" pe plan internaţional şi educaţional, o înlăturare a aşa-zişilor „specialişti" improvizaţi şi oportunişti şi o antrenare mai vie a cadrelor didactice realmente valoroase, competente, cu experienţă şi dăruire sufletească, reticente sau ţinute intenţionat în umbră de politicianismul „algoritmic" atât de dezastruos pentru prestigiul şcolii noastre.

www.dacoromanica.ro

* * *

În orice colţ al lumii, finalitatea supremă a şcolii o reprezintă formarea unui viitor cetăţean nu numai temeinic informat, dar şi bine educat, cu verticalitatea morală, simţ al răspunderii şi comportament la nivelul de exigenţă al societăţii moderne.

Deşi M.E.N. şi-a mutat din 1997, măcar în titulatură, accentul de pe instrucţie pe educaţie (s-a reintitulat Ministerul Educaţiei Naţionale), carenţa fundamentală a politicii sale inovatoare, reflectată şi în actuala reformă curriculară, o reprezintă divorţul dintre instrucţie şi educaţie, lăsarea de izbelişte a educaţiei tinerei generaţii într-o epocă de tranziţie haotică, de contestări violente şi încălcări flagrante ale legilor de convieţuire şi comportare civilizată.

Se uită că educaţia are numeroase componente, dovadă fiind reforma curriculară de azi, care pedalează doar pe educaţia ***intelectuală*** şi ***tehnică***, susţinute de manuale alternative, programe supraîncărcate şi „occidentalizate" în sens adesea negativ şi o computerizare care n-ar trebui să substituie efortul intelectual, ci doar să-l ajute şi să-l eficentizeze.

Pe biroul directorilor de şcoli zac munţi de regulamente, decizii, buletine, precizări, reveniri, semn al unui formalism şi al unui birocratism didactic la fel de împovărător ca şi în anii comunismului, de care toţi se împiedică şi pe care nimeni nu-l ia în seamă, agravând indisciplina, dezordinea şi improvizaţia. Nu-i de mirare că educaţia morală, civică, patriotică, religioasă, ecologică, artistică se află la pământ şi, dacă n-ar fi părinţii grijulii, directori şi profesori cu înaltă conştiinţă profesională, învăţământul s-ar confrunta cu situaţii limită.

Pregătirea superficială, dezinteresul unor elevi pentru învăţătură şi propriul lor viitor şi chiar abandonul şcolar, ca şi pragmatismul exagerat al altora, comportamentul egoist şi dur, aerul blazat şi cinic, neconformismul şi acţionarea în spiritul darwinist al concurenţei sociale exterminatoare, conduită generată de o viziune total deformată a democraţiei şi liberalismului,

www.dacoromanica.ro

schiţează un sindrom îngrijorător. Răul porneşte din interiorul şcolii, unde procesul formativ, sufocat de cel informativ, manifestă evidente slăbiciuni, cât şi de la nivelul organigramei ministerului, atâta timp cât şi direcţia sa educativă care, în 1967, avea 36 de salariaţi, iar în prezent doar 2–3, este cea mai anemică şi inadecvată scopului din ultimul secol. Din motive politice se manifestă o evidentă timorare şi un exces de prudenţă în privinţa unei mai rezolute intervenţii direcţionale a statului. De teama de a nu fi acuzaţi de dirijism moral de tip comunist, facem inadmisibile concesii atitudinilor libertine, încurajând indirect lenea, chiulul, violenţa, mârlănia, insurgenţa, delincvenţa minoră, sexualitatea precoce, creşterea îngrijorătoare a numărului de fumători, de alcoolici şi de consumatori de droguri din rândul elevilor. Statisticile oficiale sunt mai mult decât alarmante şi deloc în consonanţă cu discursurile triumfaliste ale ministrului privind şi „occidentalizarea" climatului şcolar.

Din spaima de a nu fi suspectaţi de „naţionalism", „vadimism", „funarism", „protocronism", umilim orgoliul naţional, negăm excelenţa intelectuală şi capacitatea inventiv-creativă a poporului nostru, cultivând în rândul adolescenţilor stări negative de contestare a valorilor româneşti, induse şi de studierea unor manuale de istorie şi literatură română care ne denigrează sau minimalizează trecutul şi eroii, propunând, pentru accelerarea „integrării", ştergerea identităţii naţionale şi eliminarea din programă a unor mari scriitori clasici, substituiţi, în numele „europenizării", cu scriitoraşi contemporani care mimează slugarnic modele estetice de ultimă oră.

Facem elogiul şi importul unei civilizaţii de consum şi unui mod de viaţă în care blugii, guma de mestecat, top-modelele, majoretele (care în curând vor avea la noi un colegiu naţional), laţele nespălate, drogurile, stilul hip-hop, telefonul celular şi cel erotic, teleeurobingo, maşina personală schimbată odată cu ciorapii, bairamurile, sexi-parti-urile, barurile devin sigle ale „europenizării", dictate de marile centre de interes financiar, narcotizând sau sfidând milioane de oameni oneşti şi

www.dacoromanica.ro

pauperizaţi, cu supramediatizarea excrocilor, miliardarilor de carton, elitiştilor snobi şi VIP-urilor parvenite şi agramate, devenite peste noapte „modele naţionale".

Ceea ce lipseşte tinerilor de azi (în bună parte şi din cauza concepţiilor „reformatoare" ale învăţământului) este, alături de modestia, bunul simţ, respectul semenului, virtuţi cardinale şi tradiţionale ale etosului naţional, motivaţia superioară, convingerea raţională şi afectivă a necesităţii de a se perfecţiona intelectual şi moral, de a deveni performanţi pentru a fi folositori lor înşile, naţiunii şi umanităţii atât de primejduită de agresiunea tehnică şi de poluarea morală din prezent.

* * *

Poate că ultima şi cea mai profundă lacună a reformei învăţământului, este **absenţa unei viziuni global-integratoare**. Învăţământul este tratat fragmentar, pe bucăţi, fără articulările necesare şi asigurarea canalelor de comunicare între etapele de studiu.

Deocamdată cea mai reuşită legătură este aceea dintre învăţământul gimnazial şi liceal, iar cea mai gravă fractură are loc între învăţământul liceal şi cel universitar.

Chiar dacă legătura dintre învăţământ general obligatoriu, care, în curând, va spori de la opt la nouă ani, este mai bună ca în trecut, sistemul învăţământului linear fiind destul de bine conceput la nivel gimnazial, adoptarea la liceu a sistemului ciclic, de reluare la un nivel superior a disciplinelor din gimnaziu, ridică unele semne de întrebare. E de la sine înţeles că şcoala general-obligatorie de 9 ani trebuie să ofere absolvenţilor (circa 70% se rezumă doar la ea) cuantumul minimal de cunoştinţe, de deprinderi practice şi norme de comportament necesare intrării în viaţă şi pregătirii pentru muncă sau o etapă superioară de învăţământ. Oare liceul trebuie să reitereze prin amplificare şi adâncire ceea ce a constituit, de altfel, fundamentul culturii generale, sau să încerce, ţinând seama de acumulările din cei 9 ani de şcolaritate

www.dacoromanica.ro

obligatorie, să lege cunoştinţele disparate în sinteze, să înlocuiască obiectele de studiu cu probleme interdisciplinare din sfera acestora, să adauge disciplinelor clasice, strict necesare clădirii unui orizont „elementar" de cultură, studiate în gimnaziu, discipline opţionale şi ştiinţe de graniţă de mare actualitate?

Iată o problemă la care „reformatorii" n-au meditat, ratând astfel ocazia să confere noilor programe de chimie, biologie, fizică, geografie etc., o modernitate a viziunii informaţionale care le lipseşte la ora actuală.

Cu toate eforturile depuse în ultimii ani, se menţine falia căscată între învăţământul preuniversitar (masiv şi apăsător centralizat) şi cel universitar, care de mult au încetat să colaboreze, unicul cordon ombilical reprezentându-l programele şcolare pe care învăţământul superior este dator să le consulte şi să le respecte la întocmirea subiectelor, baremurilor şi grilelor de concurs.

Într-o amiabilă discuţie cu unul din teoreticienii de frunte ai reformei şi director al Institutului de Ştiinţe ale Educaţiei, am ajuns împreună la concluzia că lipsa de colaborare şi interacţiune dintre aceste două trepte de învăţământ stă la baza nu numai a proastei distribuiri a informaţiei pe verticala procesului de învăţare şi a nevalorificării corespondenţei dintre profilul liceelor şi al facultăţilor, dar şi a numeroase erori de orientare pofesională şi a unor eşecuri în viaţă, demonstrând că una din gravele carenţe ale reformei curriculare este absenţa unei viziuni globale şi integratoare a învăţământului românesc, ceea ce ne-a aruncat după statisticile UNESCO referitoare la evaluarea calităţii şi eficienţei sistemelor de învăţământ, de pe locul 7 în lume, în 1971, pe locul 34 în 1998.

La încheierea acestui bilanţ, departe de noi gândul de a contesta „ab initio" motivaţia şi validitatea acestei reforme, istoric necesară, prin absolutizare a opiniilor critice. Ca orice reformă, şi aceasta are aspecte pozitive, dar şi altele, negative, care nasc din necunoaşterea specificului naţional şi a istoriei şcolii româneşti, ca şi prin marea grabă de a copia modele străine inadecvate şi greu asimilabile.

www.dacoromanica.ro

Popoarele lipsite de tradiţie nu opun rezistenţă şi adoptă orice noutate cu viteză şi entuziasm, fără opoziţie critică şi cu foarte redusă doză de responsabilitate morală. Popoarele cu tradiţie culturală, ca al nostru, nu sunt dispuse să li se vâre pe gât forme greu digerabile. Afirmarea protocronismului cultural al micilor popoare deranjează, deoarece se opune tendinţelor unor mari puteri tutelare, care vor să-şi impună hegemonia economică şi politică, invocând lipsa de istorie, de personalitate, de tradiţie a unor ţări mai mici sau mai defavorizate de istorie, cărora vor să le impună o formă brutală de subordonare economică, sub masca ipocrită a „integrării" cultural-educative.

* * *

Bugetele de „austeritate", pauperizarea cronică a peste 60% din populaţia ţării, salariile de mizerie ale slujitorilor şcolii, supraîncărcarea informaţională, sincopa educaţională sunt factori care adâncesc ruptura între şcoală şi familie. Exigenţele examenelor de absolvire (capacitate, bacalaureat) şi ale celor de la admiterea mai ales în facultăţi suprasolicitate (ASE, Drept, Limbi străine etc.) au generat un fenomen deosebit de pernicios: apariţia şi chiar tendinţa de generalizare a **învăţământului paralel**, însoţită de proliferarea monstruoasă a unei literaturi pedagogice caduce, legată direct de examene, mare consumatoare de hârtie, în detrimentul unei valoroase literaturi auxiliare, din nefericire mai puţin „rentabilă" şi aproape exclusă din planurile editoriale. La oraş, în special, părinţii fac sacrificii inimaginabile ca să plătească „meditatori" buni chiar şi ani în şir. Nu în puţine cazuri, preţul acestor pregătiri suplimentare intensive dezechilibrează bugetele multor familii, obosesc pe candidaţi, care nu rareori ratează concursul din cauza stressului; ştirbesc cultura generală şi dezorganizează procesul de învăţământ, mai ales în ultimele ore de program ale claselor terminale, când se programează meditaţiile particulare, iar salile de curs rămân, în cel mai fericit caz, înjumătăţite de elevi.

www.dacoromanica.ro

Reforma curriculară n-a fost capabilă până în prezent să găsească o soluţie **stabilă** pentru a-şi combate propriile-i bâlbâieli şi inconsecvenţe. Modificări în privinţa criteriilor, structurii şi organizării concursurilor au apărut exagerat de frecvent. **În acest an s-a aplicat în sfârşit, o măsură bună: desfiinţarea examenelor de admitere în liceu, considerându-se că rezultatele anilor gimnaziali şi de la capacitate sunt edificatoare, fiind luate în consideraţie în proporţie de 30%, respectiv 70%.** De asemenea, spargerea rigidităţii în menţinerea obligatorie a concursurilor de admitere în facultăţi, prin luarea în consideraţie (la liberul arbitru al decanatelor şi în proporţii variabile de la caz la caz) a rezultatelor de la bacalaureat şi a palmaresului internaţional la unele olimpiade şi concursuri artistice sau sportive, a reprezentat un mic pas înainte. Aceste concursuri continuă însă să-şi perpetueze imperfecţiunile, să genereze false ierarhizări şi să dea curs într-o prea mare măsură mediocrităţii dopate cu meditaţii date mai ales de universitari care cunosc „chichiţele" concursurilor cu bareme şi grile (amarnic meşteşug de tâmpire a minţii, vorba lui Creangă) şi care susţin cu obstinare utilitatea unor astfel de concursuri generatoare de substanţiale venituri personale, provenite din meditaţii şi editări de programe, broşuri, recomandări, rezumate, soluţii etc. etc. Deşi personal am făcut propuneri de ameliorare şi modernizare a concursurilor, favorabile atât elevilor şi familiei, cât şi selecţionării **calitative** a materialului uman, M.E.N. a rămas surd şi mut, Direcţia de relaţii publice şi imagine a ministerului (abundentă şi pe trei sferturi inutilă) reţinând din presă cu prioritate acele articole care flatează de obicei orgoliul ministrului şi care nu excelează prin competenţă, realism, onestitate şi francheţe.

* * *

Am ţinut să insist asupra acestui aspect deficitar, care explică adâncile spărturi provocate de reforma curriculară în relaţiile dintre şcoală şi familie, prin încurajarea directă sau

www.dacoromanica.ro

indirectă a învăţământului paralel, implant lucrativ şi aproape obligatoriu într-un sistem de învăţământ gratuit, an de an mai slăbit, pentru a face loc unei surse de venituri extrasalariale, justificate, poate, de simbriile umilitoare din învăţământ, în contrast cu salariile umflate în atâtea sectoare „neprioritare".

Înainte de al doilea război mondial, meditaţia nu exista decât ca formă de asistare a elevilor slabi, incapabili de a se descurca la anumite obiecte. În prezent, ea este acordată paradoxal, elevilor inteligenţi şi bine pregătiţi. Ei s-ar descurca perfect cu mijloacele puse la dispoziţie de şcoală şi de colectivul ei de profesori dacă n-ar exista acest tip de concurs care, nefiind capabil să testeze valoarea şi aptitudinile reale ale candidaţilor, împinge la necesitatea pregătirii paralele, care nu ţine de obiectul fundamental al liceului — acela de a forma o cultură multilateral-armonioasă, ci vizează exclusiv asigurarea unui loc în învăţământul superior, printr-o supra-pregătire unilaterală.

Şi în alte direcţii ale relaţiei şcoală-familie (obligatorie şi imperativă), reforma a făcut prea puţin, preferând să se văicăre ca femeia din poveste cu drobul de sare atârnat deasupra capului copilului.

Mă surprinde că „reformatorii" de azi nu studiază şi nu fac apel la experienţa şcolii româneşti între 1919–1948, când comitetele de părinţi au făcut minuni de vitejie, ajutând şcoala românească să se europenizeze real şi rapid în toate direcţiile, fără împrumuturi umilitoare şi pomeni de toate felurile venite din afară. Comitetele de părinţi nu contribuiau substanţial doar la sprijinirea procesului de învăţământ şi la ameliorarea spaţiului de şcolarizare, dar şi la dotarea cabinetelor ştiinţifice, medicale şi de consultanţă pedagogică şi îmbogăţirea colecţiilor didactice. Personal, am prins din plin această perioadă şi elaborarea monografiilor unor reputate licee m-au pus în faţa unor documente mai mult decât convingătoare.

Acum câtăva vreme, reluându-se o veche tradiţie, se preconiza cu entuziasm înzestrarea tuturor şcolilor cu „consilieri" meniţi să ofere diriginţilor, părinţilor, elevilor recomandări

www.dacoromanica.ro

calificate privind probleme legate de viaţa intimă sau de orientarea profesională. Aceşti „consilieri" s-au evaporat însă rapid, ca alcoolul dintr-o sticlă fără dop, lăsând tot diriginţilor, după specialitatea şi pricepera lor, să gestioneze la bunul plac aceste ore ce s-ar fi vrut educative. Au dispărut, de asemenea, lectoratele cu părinţii, conferinţele pedagogice, planurile comune de activităţi care asigurau unitatea de gândire a şcolii şi familiei. Şi dacă ne gândim că puţina şi necontrolata educaţie a tineretului e preluată de televiziune prin filme „porno", „horror", „terror", prin satanismul unei muzici uşoare dereglate mental, a unor „şouri" cu VIP-uri îmbuibate şi pline de suficienţă, care-şi laudă prosperitatea suspectă, ca şi de aşa-zisele „concursuri culturale", interliceale, unde întrebările şcolare sunt ridicole, asistenţa chiuie isteric, iar majoretele îşi agită picioruşele goale şi pompoanele, avem, măcar fragmentar, explicaţia unui peisaj moral generat de liberalismul deşănţat şi de formele fără fond care preludiază mult-lăudata „integrare europeană".

* * *

Printre cei 15.000 de specialişti care în 200 de zile trebuiau să aducă prosperitatea şi fericirea României se numără, fără îndoială, şi cei chemaţi să reformeze din temelii învăţământul românesc. Sub domnia ultimilor doi miniştri – unul, inginer de nu ştiu ce, altul ministru în ştiinţa înţelepciunii omeneşti – s-a consumat **un eveniment unic în istoria şcolii româneşti: prima greva generală a elevilor şi profesorilor**, care a antrenat zile în şir sute de mii de liceeni şi cadre didactice din toată ţara, paralizând procesul de învăţământ. „Bacalaureada" şi „Simbriada mizeriei" au intrat în antologia epopeelor româneşti.

Ce înseamnă şi ce rol are un specialist în învăţământ?

Ca în strategiile militare, şi în cea didactică formaţia de „luptă" pe frontul „noului" o reprezintă cele două linii combative care-şi concertează efortul: cea a **creatorilor**, deci

www.dacoromanica.ro

a celor care elaborează partea „teoretică" a reformei, şi cea a **executanţilor**, a acelora care trebuie să dea viaţă şi să aplice în practică principiile şi conţinutul acesteia.

Reforma n-are nici o şansă de supravieţuire dacă cele două forţe, cea de concepţie şi cea de execuţie, nu acţionează sincronic, prompt şi eficient. Legătura dintre ele o reprezintă conducătorii învăţământului, eşalonaţi ierarhic de la ministru până la cel mai „periferic" director de şcoală sătească.

Desigur, la fondarea unei şcoli noi, avem nevoie de conceptişti, conducători şi executanţi noi.

Ideal ar fi fost ca, în procent de 100% cei care concep reforma şi conduc învăţământul să fi fost şcoliţi integral în anii post revoluţionari şi specializaţi în spiritul strict democratic în care ne-am angajat după 1990, fiind scutiţi să mai poarte cu ei, ca maturii şi bătrânii de azi, sacul cu remanenţe şi nostalgii comuniste şi având sufletul şi mintea ca o lockeană „tabula rasa". Pe aceştia îi aşteptăm cel mai devreme după 2010, cînd îşi vor fi încheiat specializarea. Din nefericire, un mare număr din aceste tinere valori, tratate la noi cu o condamnabilă ingratitudine, trimişi cu burse oficiale sau plecaţi pe cont propriu în străinătate, se evidenţiază acolo unde studiază, se specializează şi capătă, prin meritele lor, o nouă cetăţenie, refuzând să se mai întoarcă în ţară. Pierderile de autentici specialişti (plătiţi mizerabil la noi cu lefuri inferioare femeilor de serviciu şi gunoierilor) ne afectează din plin. E dureros că sute de tineri români ridică prestigiul universităţilor străine (în SUA sunt zeci de astfel de instituţii unde predau 70–80% de „stranieri", aşa cum se întâmplă în fotbal) şi nu vin să infuzeze cu sânge nou facultăţile, liceele şi şcolile generale, copleşite de mediocritate şi improvizaţie.

La fel de primejdioase sunt situaţiile când „conceptiştii" plutesc în sfere înalte şi inaccesibile „executanţilor" care, în mod firesc, opun o rezistenţă instinctivă şi preferă aşternutul călduţ al conservatorismului sau, invers, când „executanţii" – care au marele avantaj al experienţei didactice – n-au nici o

www.dacoromanica.ro

încredere în „conceptiştii" promovaţi (nu rareori din nepotism sau din raţiuni politice) la vârsta de 20–30 de ani, în posturi-cheie de cercetători, consilieri ministeriali, creatori de programe fără să fi dat măcar 2–3 ani piept cu problemele concrete şi reale ridicate de un învăţământ de tranziţie tot mai greu de dirijat şi modelat.

Cred că nimeni nu e împotriva promovării cadrelor tinere, dar ca să-i smulgem din scutece, să le transformăm scâncetele şi micile istericale în dispoziţii „direcţionale" este cel puţin o imprudenţă, dacă nu o crimă de „lèse enseignement", ca să folosim o sintagmă din Codul napoleonian al Sorbonei.

* * *

Singura soluţie de a avea totuşi specialişti „democraţi", formaţi până în 1990 în universităţile comuniste (din ţară sau din lagărul socialist), este reciclarea. O situaţie analoagă s-a produs între 1948–1952, când doctori sau doctoranzi în litere, formaţi în estetica „idealistă" şi „anulaţi" de reforma comunistă a învăţământului, au fost „reciclaţi" pentru „fizico-chimie şi marxism". Acum, „spălarea" de marxism şi de principiile estetice s-a făcut printr-o baie de capitalism prin universităţi occidentale. E foarte adevărat că o parte din reciclaţi (şi, sperăm, şi „reconvertiţi") au devenit excelenţi „teoreticieni". Amintim de echipa lui Şora din 1990, de ministrul Andrei Marga, întors tobă de marxism de la Stuttgart prin 1970 şi tot tobă de capitalism, după 1990, din universităţile occidentalo-atlantice, de eminentul academician Nicolae Manolescu, totodată coordonatorul „odioaselor" manuale unice comuniste de literatură română pentru liceu dar şi competentul şi ultrarevoluţionarul coordonator al comisiei naţionale care a zămislit atât de contestatele manuale de română pentru actuala clasă a IX-a. Să nu-l uităm pe doctorul Bârzea, directorul Institutului de Ştiinţe ale Educaţiei, care a lucrat cu elan muncitoresc la diversele subreforme conjuncturale ale şcolii comuniste (Maliţa, Gâdea, Spornic, Teoreanu) şi e una din

www.dacoromanica.ro

„eminenţele cenuşii" ale actualei reforme curriculare. Toţi sunt, incontestabil, azi, specialişti de valoare pentru care avem toată stima, confirmând utilitatea reciclării structurale.

Dar şi mulţi dintre „reciclaţi", dornici de parvenire şi cocoţaţi acolo unde nu merită, au păţit ca verişorul lui Ionică Creangă, care s-a dus la Paris bou şi s-a întors acasă doar cu sexul schimbat.

Principalul lucru pe care l-aş putea reproşa „specialiştilor" din învăţământ este snobismul, modernismul superficial şi iresponsabil cu care copiază fidel, adoptă cu entuziasm infantil „noul" din Apus şi îl transportă mecanic în învăţământul nostru, uitând că un organism căruia i se dă un transplant neadecvat, „metabolismul" său naţional îl poate respinge cu uşurinţă.

Noroc că multe din gafele „specialiştilor" oficiali sunt sesizate, contracarate şi ţinute în frâu de opinia publică didactică, de publicaţiile pedagogice şi de sectoarele de învăţământ ale presei noastre centrale, care nu se sfiiesc să le facă zile amare, amendându-le lipsa de realism şi de cunoaştere a marilor şi adevăratelor probleme ale şcolii româneşti, de la dotare până la manuale accesibile şi ieftine, de la respectul pentru specificul naţional până la realizarea unei considerări şi integrări europene a contribuţiei româneşti la zestrea comunitară. N-ar fi cazul să ne mai lăudăm doar cu „olimpicii" internaţionali, care nu sunt produsul curricumului actual (în regimul comunist se înregistrau succese ceva mai mari în această direcţie!). Şi, de asemenea, aş adăuga că n-ar trebui invocate marile succese ale modernizării, când la capitolul computerizării şi internetizării (ultimul răcnet al modei pedagogice) suntem pe la coada Europei!

Aş îndrăzni să mai atrag atenţia că majoritatea aşa-zişilor „specialişti" sunt stricători de limbă. Textele pedagogice publicate, ca şi limbajul de specialitate folosit în discuţii sunt împestriţate cu termeni englezeşti. Anglomania nu vine, din nenorocire, pe aripile lui Shakespeare, ci naşte în jobenul

www.dacoromanica.ro

grăsunului şi prosperului comerciant John Bull, frate bun cu Oncle Same de peste ocean. Cadrele didactice care n-au cunoscut binefacerile „integrismului" lingvistic trebuie să le traducă cu dicţionare sau să le decodeze cu ajutorul celor care (de)formează pe... formatori.

Dacă, în străinătate, francezii, sau foarte recent, polonezii, din demnitate şi bun simţ, au luat măsuri de pedepsire legală a celor care strică limba naţională, împănând-o cu anglicisme, la noi o astfel de atitudine luată de profesorul senator Pruteanu a stârnit batjocura „subţire" a parlamentarilor agramaţi, dar cosmopoliţi până la măduva ciolanelor pe care le apără cu îndârjirea câinilor maidanezi.

* * *

O reformă a învăţământului la amploarea şi complexitatea celei prezente reclamă şi consacră un anumit tip de **conducător**, indiferent pe ce treaptă ierarhică s-ar afla.

În principalele etape istorice ale şcolii româneşti a fost preferat un anumit tip de conducător, anumite „atribute" ale funcţiei. Între reforma lui Spiru Haret şi reforma comunistă din 1948, de pildă, s-a pus accent pe autoritate, notorietatea profesională, cinste şi prestigiu social, atât miniştrii, cât şi funcţionarii superiori şi directorii instituţiilor de învăţământ fiind recrutaţi dintre personalităţile unanim recunoscute pentru rezultatele şi bunul renume, cerându-li-se să fie în acelaşi timp şi buni profesori, şi buni gospodari. Este drept că în această perioadă politicianismul şi-a vârât coada în învăţământ, deşi, încă de pe vremea regelui Carol I, s-a recomandat eliminarea „politicului" din viaţa şcolii. Câţiva miniştri (şi nu din cei mai puţin proeminenţi), precum Titu Maiorescu – conservator, dr. Angelescu – liberal, erau politicieni de marcă şi cam 20–30% din decanii şi directorii de licee – politicieni activi – veneau la conducere când partidele lor, printre fruntaşii cărora se numărau, câştigau alegerile: „Răsplata jertfei patriotice", amintită de Caragiale, era aplicată cu sfinţenie de partidele

www.dacoromanica.ro

istorice zeloşilor din învăţământ care au pus un umăr la câştigarea puterii.

Criteriul politic al ocupării posturilor de conducere a fost însă suspendat total în perioada dictaturii regale şi a dictaturii antonesciene, adică între 1938 şi 1944.

După instaurarea, la 30 decembrie 1947, a dictaturii comuniste, s-a consacrat oficial criteriul politic, obligaţia apartenenţei la partidul unic muncitoresc şi prin dovedirea originii sociale „sănătoase". Între anii 1949–1965, ele s-au aplicat cu stricteţe şi intransigenţă, serviciile de cadre nefăcând concesii. Aşa se explică de ce în această perioadă am avut miniştri proveniţi dintre muncitorii „curaţi", precum tinichigiul Vasilichi, sau în cel mai bun caz, dintre învăţători sau profesori secundari (Voitec, Nistor). Între anii 1960–1989 a slăbit mult chinga „originii sociale", preferându-se ca miniştri personalităţi din diverse domenii de activitate (însă peste 80% ingineri) şi chiar academicieni (Murgulescu, Bălan, Maliţa, Gâdea). Întrucât C.C. al P.C.R. dirija ideologic întregul conţinut şi întreaga strategie a învăţământului, miniştrii se puteau mişca doar pe un culoar strâmt pentru iniţiative şi înnoiri. S-a realizat o singură reformă substanţială, cea a lui Ilie Murgulescu, şi câteva îmbunătăţiri şi modernizări benefice (Bălan, Miron Constantinescu, Niculescu-Mizil, Maliţa) şi altele nefaste, **precum cea iniţiată în 1977 de Suzana Gâdea, care a marcat declinul învăţământului socialist.**

Cât priveşte însă pe conducătorii de instituţii didactice, s-a menţinut cu stricteţe criteriul apartenenţei politico-ideologice, ataşamentului şi fidelităţii faţă de regim. Întrucât batalioane întregi de activişti de partid specializaţi în probleme de învăţământ, ca şi un aparat abundent de securişti repartizaţi acestui sector controlau neîntrerupt, cu asiduitate şi vigilenţă tot ce se petrecea în universităţi şi şcoli, rolul creator al conducătorilor de instituţii se rezuma la o bună gospodărire şi la o cât mai fidelă transpunere în viaţă a hotărârilor şi indicaţiilor partidului unic. Promovările se făceau în dublu sens: de la partid la ierarhiile de învăţământ şi de la învăţământ spre ierarhiile de partid.

www.dacoromanica.ro

După revoluţia din 1989 s-a instituit un regim în esenţă democratic şi polipartidic. S-a aplicat în învăţământ cadrelor de conducere de la cel mai înalt nivel criteriile strict politice aplicate în marile state europene. Astfel, miniştrii, secretarii generali, secretarii de stat erau recomandaţi de partidele de la conducere după criterii care ţineau mai puţin de notorietate, cât de fidelitatea şi serviciile aduse partidului. Lucrurile s-au complicat după 1997, când coaliţia la putere (CDR) a fost obligată să aplice criteriul „algoritmic", adică al împărţirii posturilor în raport cu ponderea numerică a partenerilor – conducerea devenind „coaliţională" şi fatal pasibilă de mari şi uneori păguboase divergenţe, provocate în special de doi componenţi ai alianţei: PD şi PNL.

* * *

Pentru conducătorii din al „doilea eşalon" – rectori, decani, directori generali şi directori în M.E.N., inspectori generali, directori în învăţământul preuniversitar – s-au instituit criterii democratice de numire: prin alegeri (rectori, decani), prin concurs (inspectori generali şi directori M.E.N.) şi prin concurs şi alegeri (inspectori generali, directori în învăţământul preşcolar). Ele au fost consfinţite în Legea învăţământului şi detaliate în legislaţii speciale.

Nu-i un secret că la succesul reformei învăţământului contribuie cu un procent substanţial calitatea, competenţa, autoritatea profesională şi morală a conducătorilor. Singurul criteriu care s-a dovedit a fi mai obiectiv şi în esenţă mai democratic a fost cel de **alegeri**, deoarece el a exprimat felul cum se reflectă în votul colegilor de muncă aprecierea publică a personalităţii şi activităţii candidaţilor la respectivul post. Când n-au operat presiunile din afară şi n-au apărut interferenţele intereselor de grup, respectiva instituţie s-a bucurat de o conducere excelentă. În caz contrar, conflictele au început să prolifereze la scurt timp după instalarea ei. **Concursul** s-a dovedit a fi cel mai labil şi subiectiv criteriu. Subiectele (care ar fi putut fi cunoscute), interviurile (care ar fi putut fi manipulate),

www.dacoromanica.ro

notările (care ar fi putut marca – cu toate baremurile rigide – preferinţelor „secrete" ale celor mai înalte foruri de partid) lasă loc suspiciunilor, carenţele acestui concurs au ieşit puternic în evidenţă, mai ales între anii 1997–1999, când numeroase cadre de conducere la nivelul ministerului şi inspectoratelor judeţene au dovedit, la scurt timp după numirea lor, nu numai slabe aptitudini profesionale şi manageriale, dar şi grave abateri deontologice, fiind aspru sancţionate, destituite şi chiar deferite justiţiei, ca să nu mai vorbim de sutele de contestaţii generatoare de anchete obositoare şi prelungite. Au existat şi cazuri când M.E.N. şi-a dovedit, mai ales după 1998, inconsecvenţa şi slăbiciunile, menţinând în continuare în posturi de conducere, mai marginale, dar lucrative, beneficiari ai „răsplatei jertfei patriotice" pe altarul partidului, câteva triste figuri ale învăţământului, incapabile să treacă chiar la limită concursurile de post şi scuturându-se de angajaţii incomozi cu verticalitate morală. Începe să circule şi moda numirilor „provizorii" fără concurs, mai ales în funcţiile care au început să devină politice, deci unde „numiţii" fideli puterii ar putea fi înlocuiţi fără suspine după o eventuală pierdere a alegerilor.

Întrucât nu totdeauna valoarea profesională recunoscută unanim, palmaresul bogat şi ţinuta morală ireproşabilă (care n-are de-a face cu atât de compromisa morală politică) stau la baza numirii din oficiu, prin concurs şi alegeri a unor cadre conducătoare, reforma se urneşte greu, cu rezultate inegale (unităţi şcolare excelente şi altele sub orice critică, inspectorate şcolare dinamice şi altele delăsătoare, funcţionari superiori model şi alţii făcând figuraţie), ceea ce impune de urgenţă ameliorarea criteriilor de selecţie a acelora ce monitorizează formarea tinerei generaţii.

Ultima oră – mai/iunie, 2000

www.dacoromanica.ro

Ce-i de câştigat, ce-i de pierdut în reforma curriculară?

Recenta mişcare grevistă, la nivel naţional şi susţinută cu fermitatea morală a disperării, necunoscută încă şcolii româneşti, a scos în evidenţă dezastruosul aspect economico-social al reformei învăţământului, **dezinteresul ciocoiesc al statului şi guvernului faţă de destinul unei jumătăţi de milion de dascăli şi aproape cinci milioane de viitori constructori ai unei noi lumi „globalizate". Dezorientaţi şi sleiţi economic, atârnăm ca un fir de aţă de forţele din afară.**

Însuşi sensul reformei „curriculare" este orientat mai pe faţă, mai pe ascuns în direcţia pregătirii României ca „piaţă de desfacere".

Acest an va fi electoral, cu inevitabile şi radicale schimbări de forţe şi raporturi politice. Nu ştim dacă Andrei Marga, capul capilor acestui „curriculum" plăcut Occidentului nu va fi scos vinovat ca un acar Păun (avem în ultima vreme atâtea pilde grăitoare) sau va primi câteva steluţe în plus de şef de gară pe un alt traseu feroviar.

Reforma am acceptat-o, am votat-o, parţial am aplicat-o, aşa că ar fi o nebunie s-o luăm d'a capo în eventualitatea numirii unui nou ministru, consecvent politicii generale prooccidentale, dar cu o viziune pedagogică mai puţin cosmopolită şi gonitoare de valori peste hotare.

Începând cu anul 2000, care a debutat atât de nefast pentru învăţământ, ce ar trebui să păstrăm şi să continuăm din ce s-a realizat în ultimii doi ani şi ce trebuie să corectăm din greşelile de orientare, conţinut şi metodologie ale acestei reforme, atât de necesară totuşi?

www.dacoromanica.ro

Aspectele pozitive care ar trebui continuate ar fi:

– dotarea modernă a şcolilor;

– statuarea mai clară şi mai stabilă a capacităţii şi bacalaureatului, examene naţionale, luate în consideraţie în standardele profesionale;

– desfiinţarea examenelor de admitere în învăţământul superior (exceptând probele de aptitudini la unele institute şi facultăţi) sau „găsirea" unei alte forme de examinare (în nici un caz cu bareme şi grile), adecvate sutelor de manuale alternative, la care să se urmărească prin forme specifice – teme scrise libere, interviuri, dosar de performanţe şcolare şi aptitudinale – o selecţie reală şi calitativă, nu cum s-a făcut până în prezent;

– extinderea şi perfecţionarea învăţământului tehnologic, neglijat şi de care depinde şi cel mai deficitar domeniu public, acela al prestaţiilor de servicii (numărul meseriaşilor a scăzut dramatic);

– amplificarea învăţământului preuniversitar şi universitar cu plată, asigurându-se echivalenţa de informaţie şi unitatea de cerinţe şi exigenţe cu cel de stat;

– principiul manualelor „alternative" concurente (dar nu şi al criteriilor de organizare a concursului, al evaluării, numărului exagerat, şi tipologiei);

– introducerea unor materii opţionale pentru completarea culturii şcolare şi uşurarea orientării profesionale;

– îmbunătăţirea programelor şi evitarea supraîncărcării, mai ales în regimul şcolar cu 5 zile de cursuri pe săptămână;

– autonomia parţială, financiară, decizional-pedagogică a instituţiilor din învăţământul preuniversitar;

– sistemul de perfecţionare a cadrelor de conducere şi personalului didactic din şcoli;

Ce ar trebui să dispară sau să fie mai mult sau mai puţin corectat, după cei aproape trei ani de experimentare:

– structura anului şcolar care departe de a favoriza însuşirea cunoştinţelor elevilor şi a-i relaxa, generează supraîncărcare şi surmenaj. Să se renunţe la semestre (experienţa

www.dacoromanica.ro

seculară a şcolii româneşti a dovedit ineficienţa acestei împărţiri) şi să se revină la trimestre. De asemenea alternanţa perioadelor de studiu şi repaos. Numeroasele „vacanţe" inter şi intrasemestriale rup bioritmul şi nu favorizează creşterea calităţii învăţământului;

– să se elaboreze manuale unice la literatura română, istoria şi geografia patriei pentru conservarea unităţii conştiinţei naţionale şi evitarea dezorientării şi disputelor ideologice în rândul elevilor şi profesorilor. Să se aprobe la fiecare clasă şi la fiecare obiect doar trei variante de manuale, care să respecte principiul cuantificării materiei dar să ţină seama de nivelul general al colectivului de elvi cu care profesorul lucrează: foarte bun, mijlociu, slab, prin nivelul diferenţiat şi modalitatea adecvată de prezentare a conţinutului obligatoriu;

– ţinând cont de haosul care domneşte în domeniul disciplinelor opţionale, trebuiesc verificate listele foarte discutabile trimise de M.E.N. şi să se valorifice mai bine potenţialul intelectual al colectivului de profesori ai şcolii, ţinându-se seama şi de interesul elevilor şi de specificul socio-economico-cultural al zonei unde e situată şcoala;

– sporirea interesului pentru educaţia tinerei generaţii, aproape inexistent atât în activitatea M.E.N. (serviciul educativ are un efectiv de salariaţi ridicol de mic şi programe total ineficiente). Privatizarea serviciului de tabere (deci asigurarea celor peste 150 de zile de vacanţă) este un eşec, având o cuprindere şi eficienţă de 3–4 ori mai mică decât înainte de Revoluţie;

– creşterea interesului foarte scăzut de cultură al elevilor prin încurajarea literaturii auxiliare şi întocmirea bibliografiei naţionale obligatorii căreia M.E.N., alături de alte foruri i-au pus 2–3 ani beţe în roate din cauza unor interese străine de învăţământ, ceea ce face ca în prezent, elevii să nu dispună decât de 1–30% din volumul cărţilor recomandate, deci a lecturii obligatorii, mai ales că manualele alternative au lărgit mult zonele informaţiei şi a recomandărilor bibliografice, iar

www.dacoromanica.ro

materiile opţionale n-au nici un fel de literatură adecvată la nivelul preuniversitar.

Gravele lipsuri mai ales pe plan educaţional-cultural pe care le generează un „curriculum" preocupat mai mult de informare şi informatizare (a mai existat o nebunie tehnică în comunism, pe vremea ex-ministrului M. Maliţa), se repercutează negativ asupra conştiinţei civice, patriotice şi umaniste a elevilor, în rândul cărora se manifestă paralel cu avansarea revoluţiei tehnice, sporirea analfabetismului şi o creştere îngrijorătoare a manifestărilor antisociale şi a delincvenţei.

Spaţiul revistei nu ne permite decât să schiţăm mai mult sau mai puţin prioritar câteva „urgenţe" ale noii etape a reformei învăţământului pe care o aşteptăm cu încredere şi în care avem datoria să ne implicăm cu mai multă bunăvoinţă şi cu mai mult curaj.

Examene, 2000

www.dacoromanica.ro

Perspectivele reformei după alegerile din noiembrie 2000

O bătrână zicală românească rostea: „Schimbarea stăpânilor, bucuria nebunilor". Or fi, poate, „nebuni" care se vor bucura de răsturnarea situaţiei, visând ca eroii din „Ţiganiada" la „munţi din pilaf" ce-i aşteaptă, la ciolanele ispititoare ce li se vor distribui. Dar mai presus de aceste mărunte şi egoiste calcule şi bucurii stau soarta ţării, destinul naţiunii, care n-au prea intrat în vederile şi socotelile guvernanţilor de până acum. S-a vorbit de priorităţile naţionale pe care le-ar reprezenta sănătatea, învăţământul şi cultura. Faptele n-au prea concordat cu vorbele. Demagogia, promisiunile deşarte, perpetuarea mizeriei sanitare, şcolare, culturale ne-au coborât nu numai în proprii noştri ochi, dându-ne un balcanic sentiment de inferioritate şi un cioranian impuls spre „culmile disperării".

Ultimii 2–3 ani de reformă a şcolii alimentată de megalomania unui ministru care-n ambiţia de a căra cu oborocul lumina americano-europeană în casa întunecată a învăţământului românesc ca să-l parafrăzăm pe Creangă – era cât pe-aci să dărâme şi ceea ce a construit sănătos şi cu sacrificii un secol şi jumătate de şcoală „mioritică", mai săracă poate în violenţă, droguri şi internet, dar mai plină de modestia, seriozitatea, respectul valorilor şi omenia care au stat la baza obiectivelor ei educative. Noroc că a fost tras la timp de mânecă atât de presa lucidă şi obiectivă, care nu i-a iertat gafele, dispreţul faţă de breaslă, lipsa de patriotism cu care a apărat jalnicele manuale „antinaţionale" de istorie şi literatura română, cât şi de opinia publică, prea inteligentă pentru a

www.dacoromanica.ro

putea fi păcălită de momelile modernizărilor de „formă" sub care se ascund intenţiile nu prea curate ale „mondialiştilor" care ne ispitesc şi absorb valorile tinere şi care ne doresc prefăcuţi, fără emblema identităţii, în piaţă confortabilă şi în forţă de muncă ieftină.

Apropiatele alegeri, dincolo de speculaţiile cohortelor de comentatori politici, ne indică sensul pe care prioritatea priorităţilor, care e învăţământul (fără de care n-am avea nici cultură, nici educaţie pentru apărarea sanitară a individului stresat, a societăţii de azi bolnave psihic şi a mediului ultrapoluat în care trăim), trebuie să păşească în primul an oficial al noului mileniu.

Obligatoriu ar fi ca viitorul parlament – indiferent de cromatica sa ideologică – şi viitorul ministru al educaţiei naţionale, indiferent de carnetul politic pe care îl poatră în buzunar, să lupte pentru a înlătura principalele carenţe manifestate în stadiul de până acum al reformei curriculare:

a) ***o nefastă şi stupidă politică investiţională, exprimată printr-un buget ridicol şi fără nici o şansă de a asigura o bază materială şcolilor şi de a încuraja o reformă reală***;

b) ***o inechitabilă politică salarială care obnubilează moral şi material pe slujitorii şcolii***, a căror nobilă menire de formare a unei naţiuni culte, demne, creative e pusă mai prejos, prin evaluare pecuniară, aceleia de a spăla geamurile şi a face cafeaua ştabilor, sau aceea de a descărca ghenele şi a strânge de pe marginea străzilor sacii de plastic cu resturi menajere;

c) ***o „europenizare" şi „americanizare" forţată*** care prinde la un tineret găunos, snob, semidoct, debusolat şi narcotizat de mirajele unei vieţi fluşturatice, fără motivaţie, fără ţinte superioare şi răspunderi moral-sociale, în care micii pungaşi, marii mafioţi, învârtitorii de afaceri necurate, favorizaţi de neîngrădita şi, din nenorocire, slab controlata libertate democratică, devin rapid lideri economici şi chiar vip-uri supramediatizate care nu rareori îşi încheie ascensiunea vertiginoasă cu cătuşele la mâini;

d) ***transplanturi neadecvate de experimente pedagogice, programe, manuale traduse, imitate servil după cele occidentale,***

www.dacoromanica.ro

copiate şi – culmea neruşinării – antinaţionale sau cabotine, ca unele manuale alternative de istorie sau literatură română pentru clasa a IX-a, nu fac bine învăţământului nostru. Un manual şcolar este o „carte" a naţiunii , un fir roşu care leagă generaţiile, cuprinzând în el autenticitatea experienţei istorice şi a specificului naţional, toate sincronismele şi conexiunile posibile cu marea cultură europeană, deschiderile generoase spre problematica, axiomatica şi taxonomia ştiinţelor moderne.

e) ***o politică antieducaţională trădată de cvasiinexistenţa unei preocupări pentru marile probleme educative.*** Ministerul Educaţiei Naţionale are o direcţie educativă formată doar din 2 funcţionari, însărcinată oficial cu alocaţiile elevilor şi alte fleacuri birocratice, ceea ce, în lipsa unui program naţional, explică proliferarea îngrijorătoare a fenomenelor infracţionale şi a comportamentelor negative. S-a abandonat aproape total studierea modalităţilor de cultivare a unor sentimente precum: cinstea, recunoaşterea adevăratelor valori, demnitatea, dragostea de patrie şi solidaritatea umană şi naţională, respectul pentru o muncă folositoare individului şi societăţii. Aceste sentimente trebuie să le inculce şi să le cultive simultan şi într-o strânsă colaborare o familie strivită de sărăcie şi griji şi o şcoală intoxicată de suprainformatizare şi terorizată de concursuri devoratoare de timp şi bani;

f) ***o politică falimentară de cadre,*** generată de aplicarea criteriului fidelităţii şi algoritmului politic în selecţionarea personalului. Viitorul ministru, mai puţin subordonat şi dădăcit de partid, va trebui să-şi aleagă consilierii caracterizaţi prin autoritate profesională şi morală, cu îndelungă experienţă şi cu o viziune cuprinzătoare a problemelor de esenţă ale învăţământului, precum şi specialişti competenţi, din rândul cadrelor didactice reprezentative. O echipă ministerială omogenă valoric şi bine sudată (cum n-am avut-o până acum) va fi o garanţie majoră a succesului reformei.

g) ***fisuri şi incompatibilităţi în sistemul de învăţământ pe verticală,*** dovadă slaba colaborare a învăţământului preuni-

www.dacoromanica.ro

versitar cu cel universitar care n-au găsit un limbaj comun şi modalităţi eficiente de intercomunicare, atât la stabilirea unei unităţi de exigenţă la concursuri, cât şi în problemele vitale ale orientării profesionale şi repartizării absolvenţilor. S-ar impune, în aceste condiţii şi într-un viitor cât mai apropiat, separarea lor, creându-se un minister autonom al învăţământului superior, cuprinzând şi un departament al cercetării, marginalizată şi lăsată să agonizeze în ultimii ani.

A.B.C. (supliment cultural Azi) – 18 noiembrie, 2000

www.dacoromanica.ro

La cumpăna mileniilor – pericolul decadenţei şi dezagregării naţiunii noastre

Nu putem nega faptul că învăţământul trece printr-un moment de greu impas. Bugetul e de supravieţuire, cadrele didactice cu experienţă se răresc prin pensionare ori sunt absorbite de învăţământul superior privat. Cele tinere cu o reală vocaţie pedagogică, migrează în străinătate ori se îndreaptă către sectoare care salarizează de 3–4 ori mai bine.

Demolând demagogia şi ipocrizia comunistă şi înlocuindu-le cu pragmatismul şi cinismul capitalist, nu mai putem face apel ca altă dată la romantismul didactic, la spiritul dăruirii apostolice şi la „gratuitatea" gestului gidian.

Duşmanul care pândeşte cel mai perfid şcoala românească la începutul mileniului nu este nici salariul de mizerie, nici acoperişul care stă se prăbuşească al multor şcoli, nici lipsa computerelor şi internetului din inventarul didactic, nici erorile de proiectare şi aclimatizare a reformei curriculare, copiată pe alocuri grosolan de prin alte părţi ci **vidul de educaţie şi cultură a tineretului studios, care se accentuează pe an ce trece**.

Pregătirea superficială, dezinteresul unor elevi pentru învăţătură şi propriul lui viitor, ca şi pragmatismul exagerat al altora, comportamentul egosit şi dur, aerul blazat şi cinic, neconformismul şi acţionarea în spiritul darwinist, al concurenţei sociale exterminatoare, conduită generată de o viziune total deformată a democraţiei şi liberalismului, schiţează un sindrom îngrijorător.

Ne găsim oarecum dezarmaţi în faţa acestei „stări morale" a adolescenţilor şi o dăm pe seama tranziţiei, uitând că răul porneşte atât din interiorul şcolii unde procesul formativ

www.dacoromanica.ro

manifestă evidente slăbiciuni cât şi din afara şcolii, de la neonorarea cvasitotală de către minister a titulaturii şi principalei sale misiuni, atât timp cât direcţia sa educativă, formată din 3–4 funcţionari, este cea mai anemică şi neadecvată scopului din ultimul secol.

Din motive politice se manifestă o evidentă timorare şi un exces de prudenţă în privinţa unei mai rezolute intervenţii direcţionale a statului. Din teama de a nu fi acuzaţi de dirijism moral de tip comunist, facem inadmisibile concesii atitudinilor libertine, încurajând indirect lenea, chiulul, violenţa, mârlănia, insurgenţa, delicvenţa minoră, creşterea îngrijorătoare a numărului de fumători şi alcoolici şi de consumatori de droguri din rândul elevilor.

Din spaima de a nu fi suspectaţi de „naţionalism", „vadimism", „funarism", „protocronism", umilim orgoliul naţional, negăm excelenţa intelectuală şi capacitatea inventiv-creativă a poporului nostru, cultivând în rândul adolescenţilor stări negative de contestare a valorilor româneşti, induse şi de studierea unor manuale de istorie şi literatură română care ne denigrează sau minimalizează trecutul şi eroii, propunând pentru accelerarea „integrării" ştergerea identităţii naţionale şi eliminarea din programă a unor mari scriitori clasici, substituiţi în numele „europenizării" cu scriitoraşi contemporani care mimează slugarnic modele estetice de ultimă oră.

Facem elogiul şi importul unei civilizaţii de consum şi unui mod de viaţă în care blugii, guma de mestecat, laţele nespălate, drogurile, stilul hip-hop, telefonul celular şi cel erotic, barurile, bairamurile, sex-party-urile, teleurobingo, maşina personală schimbată odată cu ciorapii devin sigle ale globalizării dictată de marile centre de interes financiar, sfidând milioane de oameni oneşti şi pauperizaţi cu supermediatizarea miliardarilor de carton, elitiştilor snobi şi VIP-urilor parvenite şi agramate, devenite peste noapte „modele" naţionale.

Ceea ce lipseşte tinerilor de azi este, alături de modestia, bunul-simţ, respectul semenului, virtuţi cardinale şi tradiţionale

www.dacoromanica.ro

ale etosului românesc, motivaţia superioară, convingerea raţională şi afectivă a necesităţii de a se perfecţiona intelectual şi moral, de a deveni performanţi pentru a fi folositori lor înşile, naţiunii şi umanităţii atât de primejduită de agresiunea tehnică şi de poluarea morală din prezent.

Ce ideal trebuie să oferim generaţiei unei epoci de galop democratic, ieşită de sub coviltirul Revoluţiei din 1989?

Substanţa şi direcţiile de finalizare şi manifestare a idealului democratic nu pot fi atinse decât printr-un grad de cultură şi de conştiinţă care să nu transforme principiile generoase ale lumii noi în etichete ce se lipesc pe geamantane, pe tricouri, sau la spatele pantalonilor de blugi.

Forma fără fond (simbolul epocii noastre) e la fel de periculoasă ca şi impostura gălăgioasă şi revendicativă a unor pseudo-reformatori. Pentru însuşirea şi asimilarea acelui conţinut care motivează aspiraţia noastră de aliniere la familia popoarelor demne de noul mileniu, va trebui să punem în faţa tinerilor ca prime ţinte **cultura** şi **educaţia**.

O cultură temeinică, creativă, cu largi deschideri, dublată de un inteligent şi eficient spirit practic-managerial, şi o educaţie care, dezvoltând un puternic sentiment civic şi o elevată conştiinţă naţională ne apropie de parametrii omului modern şi ne face apţi de a ne integra cu demnitate în viitoarea civilizaţie planetară, fundată egal şi simultan pe liberă comunicare, colaborare, solidaritate şi respectul identităţii naţionale.

Iată ce ar trebui să constituie, în pragul noului mileniu, prioritatea priorităţilor unui Minister al Educaţiei Naţionale care, de la o vreme, găseşte în vidul de visterie o scuză diplomatică pentru perpetuarea vidului cultural şi educaţional al tinerei generaţii, avertisment major al decadenţei şi dezagregării unei naţiuni.

Examene, 2000

www.dacoromanica.ro

VI

DOUĂ HIBE GRAVE ALE ÎNNOIRILOR PEDAGOGICE

Educaţia – călcâiul lui Achile al reformei învăţământului

Precum Cato cel Bătrân atrăgea atenţia unui forum roman orb şi inconştient asupra celui mai mare pericol ce pândea Roma, cerând cu obstinaţie „dărâmarea Cartaginei", şi eu am pus în fruntea oricărei încercări de analiză a reformei învăţământului proiectată de ambiţiosul şi grăbitul ministru Andrei Marga, sarcina reabilitării educaţiei naţionale care, la ora actuală, deşi se găseşte în însăşi titulatura ministerului ca obiectiv fundamental, e, vorba lui Caragiale, sublimă dar lipseşte cu desăvârşire din atenţia reformatorilor.

Dispreţul suveran arătat şi de guvernarea PSD-istă şi de cea CDR-istă problemei educaţiei naţionale (singurul sector privatizat... total şi mai rapid decât se spera) are ca urmări nu numai proliferarea unor grave semne de decadenţă morală (corupţie, afaceri veroase, furturi spectaculoase, asociaţii mafiotice, căpătuială politică etc.) dar, la nivelul învăţământului, starea precară de educaţie a tinerei generaţii. Cred că este deprimant să asişti la comportamentele de grup ale adolescenţilor, să auzi aproape zilnic la emisiunile radio-TV că circa 50% din elevii ţării fumează şi că unul din patru se droghează că, acei trei–patru la sută din elevii fruntaşi care ne onorează la olimpiade internaţionale sau prin alte performanţe artistico-ştiinţifice nu compensează sporirea îngrijorătoare a analfabetismului, creşterea curbei de deculturaţie, mediocrizarea treptată a şcolii româneşti, coborâtă în statisticile UNESCO de pe locul 7 în lume în anul 1971 pe locul 34 în 1998.

www.dacoromanica.ro

Dacă putem vorbi cu tot mai multe dovezi de un program deliberat şi concret (probabil din afară) de sărăcire economică a ţării putem vorbi cu aceeaşi certitudine de un program bine gândit de sărăcire spirituală a tinerei generaţii. De la imbecilizarea comunistă prin lozinci, inflexibilitate ideologică, limbaj de lemn s-a trecut la standardizare occidentală în chipul de a se îmbrăca, de a gândi, a se exprima, de a se comporta, blugii, dezgolirea ombilicului, guma de mestecat, coca-cola, rock-ul sau punk-ul, casetele, videoclipul, internetul, conex go-ul, drogarea şi fumatul de la 12–13 ani devenind emblemele obligatorii ale unei generaţii dependentă de ele. O astfel de canalizare unidirecţională a educaţiei, impusă de stat în cazul totalitarismului, iar în cazul democratismului occidental reflex mimetic al psihologiei şi comportamentului de grup, dependent de modă şi de un lider de opinie („tipul adevărat") duce la depersonalizare, la abolirea conştiinţei, la dezumanizare, violenţă şi anarhie. O politică a televiziunii încurajând un anumit spirit fumist şi comercial, o politică de piaţă a cărţii care oferă tineretului o literatură „ameţitoare", cu nimic controlată şi dirijată de factori de cultură şi învăţământ, incită şi exacerbează laturi negative cum ar fi supraevaluarea banului, sexualitatea, egoismul, cinismul, duritatea, sadismul, misticismul. Deşi toată lumea cunoaşte această situaţie de fapt, ziarele o relatează prin exemple zguduitoare, iar câte un parlamentar demagog mai aruncă câte-o catilinară de la înălţimea tribunei, acest mod de viaţă îşi continuă netulburat cursul, degradând lent dar sigur atât starea morală cât şi fondul biologic al naţiunii noastre. De frica ridicolului şi a „băşcăliei" făcută de tineri, bătrânii politicieni, preocupaţi exclusiv de conservarea şi perpetuarea puterii, evită să mai rostească expresii învechite şi compromise cum ar fi: patriotismul, interesul naţional, grija pentru viitorime. Într-o societate bulversată ca a noastră, cuvântul de ordine e cel darwinist: supravieţuieşte în lupta pentru existenţă cel mai bine dotat ca să reziste concurenţei, cel mai apt să treacă peste sentimente şi

www.dacoromanica.ro

cadavre pentru a-şi impune hegemonia personală. Oricât am saluta marile câştiguri ale societăţii democratice, nu putem trece cu vederea marile ei păcate generate de lipsa unor mecanisme de protecţie umană şi de considerare a valorii dincolo de criteriul prosperităţii băneşti şi funcţiei politice, precum şi lipsa de influenţă a instituţiilor chemate să reglementeze relaţiile om-natură, om-societate şi să dezvolte armonic toate laturile personalităţii, nu numai pe cele care duc pragmatic la succesul material şi social.

O astfel de instituţie e şcoala. Dacă o reducem la rolul de a „fabrica" tineri informaţi şi cu deprinderi tehnologice şi tehnocratice, vom împinge din nou omenirea către grave ciocniri sociale şi naţionale. **O omenire paşnică şi prosperă este o omenire formată în respectul educaţiei, de la cea elementară în primii ani de viaţă până la educaţia civică chemată să armonizeze interesele naţiunilor şi să cultive marile şi universalele valori morale şi culturale**. E adevărat că atunci când vom milita, pentru acest ideal dezavantajaţi vor fi politicienii şi militarii, cei care conduc azi lumea şi menţin starea de tensiune. Dar vor câştiga sute de milioane de oameni, azi masă de manevră şi sursă de îmbogăţire pentru pumnul de lideri şi organizaţii oculte ce se joacă cu destinul omenirii.

Coborând din sfera speculaţiilor în realităţile de la noi, reforma curriculară a ministrului Marga, pusă să ne înhame cu nădejde la carul de triumf al europenismului, **nici măcar nu pronunţă cuvântul educaţie, cuvânt care produce la noii noştri internaţionalişti aceeaşi idiosincrazie ca şi cuvântul patrie**.

Direcţia educativă a M.E.N., care în comunism număra 36 de funcţionari, s-a redus la un biet serviciu de „facilităţi" şi prestaţii de servicii didactice, cu un şef de birou schimbat la bătaia vântului şi cu 4 funcţionari care se ocupă de alocaţii, burse, excursii în străinătate, tabere şi diverse operaţii comerciale care ar putea fi cu mai mult folos preluate de mai substanţiala şi competenta direcţie financiară a ministerului. În anii de după Revoluţie n-am avut prilejul să văd un singur

www.dacoromanica.ro

program educativ la nivel naţional elaborat de acest serviciu, deşi în minister proliferează direcţii pompoase care ne remorchează de instituţii şi bănci internaţionale (din nefericire, fără prea mare folos pentru ţară). N-am auzit de o acţiune concertată, organizată împreună cu debilul (mintal) Minister al Tineretului înghiţit de departamentul sportului cu care se găseşte într-o nefericită simbioză financiară şi cu neajutoratul Minister al Culturii, care face atât de puţin pentru **tânăra generaţie pornită masiv în exod spre o străinătate mult mai atentă şi receptivă la valoarea şi nevoile acesteia**.

„Curricula lui Marga" – expresie ce va intra în istoria învăţământului românesc şi mondial – **a extirpat şi unica formă care focaliza în şcoli bruma de preocupare educativă: ora de dirigenţie**. După strălucitul model al medicului de familie (câte unul la 2000 de pacienţi!) şi în învăţământ a apărut în locul dirigintelui de clasă care păstorea 30–40 de suflete, dirigintele de şcoală, aşa-zisul „consilier" care trebuie să împartă sfaturi materne şi diagnoze de orientare la cel puţin 1500 de elevi. Şi cum medicii şcolari au început s-o şteargă în căutare de alte zări mai luminoase, multe aspecte ale educaţiei sanitare (şi aşa extrem de modeste în şcoli) vor fi preluate de acest formator universal.

Mult mai importantă pentru domnul Marga este însă preocuparea paranoidă de a dovedi infailibilitatea papală a politicii ministerului prin înfiinţarea unei direcţii a „imaginii" politicii ministerului, proiectată în măsuri şi hotărâri şi reflectată în modul cum opinia publică o receptează şi o apreciază critic. Se pare că opiniile negative şi sugestiile opuse spiritului curriculei sunt extirpate cu grijă din rapoartele informative, care pun sub ochii ministrului doar zonele trandafirii. Cred că o astfel de atitudine e nefastă şi nu aduce nici un serviciu reformei. N-aş fi relatat această „terapeutică" de menajare a orgoliului ministerial dacă n-aş fi fost şi eu „beneficiarul" ei, atât pe vremea fostului ministru Virgil Petrescu cât şi a actualului ministru, când observaţiile şi sugestiile mele, motivate de o experienţă didactică de 50 de ani

www.dacoromanica.ro

şi de o muncă la „negru" de 48 de ani în calitate de consilier metodic neremunerat al M.E.N., cu o prezenţă activă la toate reformele şcolii româneşti începând cu cea benefică a ministrului Ilie Murgulescu, ar fi fost necesare. Dar studiile şi articolele mele decupate din publicaţii şi ziare şi prezentate celor direct interesaţi n-au făcut măcar obiectul unui răspuns formal pe care cea mai anodină instituţie de stat era obligată prin lege să-l dea în 30 de zile. Rar mi-a foat dat să mă întâlnesc cu asemenea suficienţă şi infatuare, din partea unor funcţionari a căror experienţă didactică la catedră era foarte firavă, iar activitatea de creaţie şi competenţa aproape nule.

Mă voi strădui să reiau în viitoarele articole ceea ce am propus cu încăpăţânare, precum Cato cel Bătrân, ministerului, pentru amplificarea valenţei educative a instrucţiei şi eficientizarea programelor de activităţi intra şi perişcolare pe care proiectul de reformă le ignoră cu seninătate.

Asistând la derularea serbărilor „mondene" ale telebacalaureatului, menite să pună capăt fraudei elevilor şi profesorilor, gândesc şi eu, alături de omul simplu şi de bunsimţ, că aceste măsuri operetistice care costă ministerele zeci, poate sute de milioane de lei, n-ar mai fi fost necesare dacă am fi educat pe elevi în spiritul corectitudinii şi demnităţii intelectualului şi am fi avut mai multă încredere în cinstea şi obiectivitatea profesorilor, selecţionaţi după prestigiul de care se bucură pentru a fi demni să-i oficieze acest act fundamental din viaţa oricărui tânăr: examenul său de maturitate.

Examene, 1997

www.dacoromanica.ro

Educaţia, o cenuşăreasă?

Parcurgând substanţialul articol-program al ministrului A. Marga *Privire în viitorul învăţământului românesc*, am constatat un lucru surprinzător: Ministrul, ca orice pragmatist convertit, e preocupat exclusiv de **forme** care ţin de arta conducerii, aşa-zisul „management" menit să asigure în ergonomia şcolară cadrul material şi reperele organizatorice ale instrucţiei, şi mai puţin de problemele de esenţă care privesc sarcina umanist-fundamentală a oricărei şcoli de oriunde şi oricând, şi anume formarea personalităţii tinerei generaţii, atât prin valorificarea cât mai completă şi armonioasă a „datului" personal, cât şi prin cultivarea şi exercitarea acelor aptitudini care facilitează integrarea inteligentă şi adaptarea elastică a individului la cerinţele dinamice ale sistemului social.

Se ştie prea bine că instrucţia este componenta intelectuală a educaţiei şi că gradul de instrucţie se exprimă prin gradul de educaţie (**nu cuantumul de informaţie contează, ci modul cum le asimilăm şi le facem operaţionale în folosul propriei noastre perfecţionări şi a perfecţionării societăţii**). Nu abilităţile mânuirii computerului ne dă măsura culturii şi civilizaţiei. Computerul, ca şi picup-ul exaltat de Mircea Maliţa acum 2–3 decenii, sunt doar scule ajutătoare. Computerul operează cu sisteme binare, în timp ce omul este o fiinţă ternară. A computeriza total activitatea intelectuală înseamnă a anula a treia dimensiune umană, a accentua procesul de robotizare a omului, a crea acea generaţie „xerox" sau „chewing" de care se tem pedagogii americani. Din nefericire, fenomenul a fost

www.dacoromanica.ro

confirmat prin internaţionalizarea rapidă a blugilor, a limbajului underground, a mestecării gumei, a culturii „Coca-Cola" cu cele patru tipuri de cărţi preferate (sexy, porno, triller, horror) de care nici ministrul nu vorbeşte, considerând această mimare contagioasă drept o opţiune care ţine de „drepturile omului" sau de legile „cererii şi ofertei". Nonintervenţia educativă, adică neamestecul educatorilor în viaţa socială şi particulară a tinerilor (specialiştii nu-şi implică educativ orele de predare, iar diriginţii transformă orele de educaţie morală în oră de administraţie sau prelungire a specialităţii), evitarea organizării „centralizate" a timpului liber, lasă rezolvarea acestui proces delicat şi de competenţă pe mâna unei familii în procent de 80% dezabuzată sau nepricepută, a grupărilor contestatare şi antisociale (rockerii, sataniştii, sectanţii agresivi) sau a fanteziei individuale care poate fi uşor deturnată în dauna societăţii.

Reiterez o idee nu demult expusă de mine şi pe care o socotesc încă actuală pentru noua conducere a M.E.N.: **„un tineret instruit şi fără educaţie, un tineret pompat cu informaţii dar vid afectiv şi total amoral, adică cinic, dur, exclusiv pragmatic, fără simţul răspunderii, fără un sistem de valori morale, este mai periculos decât o populaţie tribală, călăuzită totuşi de un cod strămăşesc nescris dar respectat cu sfinţenie de întreaga colectivitate şi de toate generaţiile"**.

Apar în programul domnului Marga şi recomandări generoase de care învăţământul nostru duce o acută lipsă: „respectul faţă de aproapele nostru ca fiinţă similară nouă, ajutorarea celui în dificultate, receptivitatea la argumente" şi chiar un principiu de bun-simţ: „libertăţile individuale ale lumii moderne includ răspunderea; numai împreună libertatea şi solidaritatea pot genera o comunitate raţională". Când, unde, cum în acest proces complicat al educării tinerilor pot fi introduse principii şi obiective?

Prin oricâte reciclări moderne aş trece, nu aş înceta să susţin că o educaţie rece, raţională, pragmatică este estropiantă. **Ministrul nu scoate o vorbă despre educaţia care antrenează**

www.dacoromanica.ro

dialogul intim, sensibilitatea, compasiunea, bunătatea, iertarea, întrajutorarea într-o societate dură, crudă, a concurenţei implacabile. E vorba de educaţia afectivă ai cărei vectori sunt literatura, arta, religia, atât de palid şi neconcludent reprezentate în programele de învăţământ actuale.

Însuşi etajul de sus al educaţiei cetăţeneşti şi anume **educaţia patriotică** fără de care, aşa cum spuneau enciclopediştii, ei înşişi cosmopoliţi până în măduva oaselor – nu poţi să accedezi la titlul de cetăţean al lumii – este expediată într-o formulă care creează o periculoasă premisă pentru o inevitabilă pierdere a identităţii naţionale. Ministrul A. Marga nu acceptă decât „patriotismul care se confirmă prin performanţe şi prestare în serviciul binelui comun". Care „performanţe" şi care „bine comun"? Performanţe pentru a spori gloria altora aşa cum fac tinerele noastre „valori" rămase peste hotare? „Bine comun", adică prosperitatea unor grupe apatride de interese profitând de cinstea naivilor care mai cred în valorile spirituale şi morale? Ar fi o umilire în plus faţă de cele pe care le suportăm de atâţia ani.

Putem deschide larg braţele spre occident dacă avem picioarele bine înfipte în realităţile româneşti. Altfel riscăm să ne ia vânturile şi să cerşim la porţile unei Europe în care ne aflam cu mult înaintea altora care se oferă azi să ne dea exemple şi lecţii.

Examene – 16/22 februarie, 1998

www.dacoromanica.ro

Educaţia naţională în pericol

– Scrisoare deschisă către ministrul Educaţiei Naţionale –

Mult ne-am bucurat la ştirea că un opozant tot ţărănist al ex-ministrului Petrescu, ostracizat rapid, după un obicei fanariot, în loja parlamentară, ca să i se uite numele şi isprăvile, a luat cârma celui mai chinuit şi bramburit minister, care îşi câştigase cu mare trudă dreptul de a se intitula după principala sa funcţie, aceea de a asigura **educaţia** întregii naţiuni. Am crezut, în marea mea puritate sufletească şi naivitate, că în atenţia noii echipe ministeriale vor sta prioritar măsurile menite să consolideze starea morală a naţiunii, ştiut fiind că unul din cele mai elementare şi imperative principii ale pedagogiei moderne îl constituie **legătura indestructibilă dintre instrucţie şi educaţie în acţiunea de formare a tinerei generaţii**.

O sarcină de asemenea anvergură şi responsabilitate, cum este educaţia naţională, nu poate fi înfăptuită fără un plan de acţiune bine gândit şi o organigramă adecvată. Planul de acţiune nu trebuie să se limiteze la cadrul managerial şi cel de integrare a sistemului naţional de învăţământ în legislaţiile didactice europene. El trebuie să includă şi probleme de esenţă, cum ar fi:

1. Colaborarea cu Ministerul Tineretului şi Ministerul Culturii, în numeroase probleme adiacente, aproape total neglijate după Revoluţie.

2. Accentuarea funcţiei educative a instrucţiei, interferenţă evitată din teama de a nu se cădea în dirijism sau tendenţiozitate politică.

3. Îmbogăţirea şi specificizarea orelor de dirigenţie – singura formă coagulantă a problemelor concrete de educaţie din programele şcolare.

www.dacoromanica.ro

4. Revizuirea şi reconsiderarea modernă a activităţilor extraşcolare şi a „loisir"-ului.

5. Dotarea adecvată a spaţiilor culturale şcolare şi universitare.

6. Programe educative care să lărgească orizontul cultural, să amelioreze comportamentul social şi să dea motivaţii şi perspective tineretului.

7. Prelungirea antenelor educaţiei asupra familiei pentru a o atrage şi cointeresa în actul modern şi competent al formării personalităţii copiilor.

8. Înlesnirea şi intermedierea unor facilităţi în multiple domenii pentru cunoaşterea tinerilor studioşi şi realizării unor schimburi de experienţă pe plan naţional şi internaţional.

9. Contracararea unor organizaţii satanice, sectante, care ţin sub influenţa lor, adesea nocivă, zeci de mii de tineri, prin încurajarea unor organizaţii tradiţionale (cercetăşia) sau asociaţii cu caracter artistic, cultural, sportiv, îndrumate de animatori calificaţi, bine organizate şi substanţial susţinute.

10. Stimularea întregului fond spiritual-creativ al tineretului şcolar prin crearea de reviste şi edituri ale tinerilor, iniţierea de concursuri şi tabere de profil, asigurarea de burse pentru cei supradotaţi.

11. Găsirea unor modalităţi ca tinerii noştri să fie prezenţi pe „piaţa de idei" a lumii.

Am crezut că odată cu reaşezarea „educaţiei" pe soclul ei real va fi schiţată şi o organigramă temeinică, deoarece ministerul are nevoie de o structură solidă şi stabilă, astfel ca orice ministru ce va veni să nu simtă nevoia de a umbla la ea şi de a o modifica „ pe ici, pe colo şi anume în punctele esenţiale", cum s-a întâmplat până acum. O asemenea instabilitate înseamnă un dezastru pentru învăţământul românesc, unde rata de existenţă a unui ministru al învăţământului în perioada de tranziţie a fost, după statisticieni, de circa 400 de zile. Or, ce se „coace" la ora actuală în minister nu pare a favoriza reabilitarea educaţiei naţionale, lăsată în spinarea unei familii împovărate şi derutată pedagogic, a unor modeste cluburi şi „palate" ale

www.dacoromanica.ro

copiilor de sorginte ceauşistă, a zecilor de mii de discoteci şi discobaruri unde se scurg din tălpi energiile năprasnice ale vârstei, a zecilor de mii de săli cu jocuri mecanice şi a altor forme de cheltuire a timpului în chip spontan şi plezirist, fără o prea mare angajare a inteligenţei şi talentului. Educaţia naţională înseamnă întâi stabilirea unor ţinte constante şi pe termen lung, apoi o perfectă continuitate a aplicării lor (cu adaosul de flexibilitate necesar adaptării la situaţiile vicariante), astfel ca să putem culege roade şi să asigurăm o unitate de conştiinţă sau cum spuneau înaintaşii noştri mai puţin sofisticaţi dar mai patrioţi: „unire-n cuget şi-n simţiri".

Bănuiesc de unde vine rezerva unor miniştri de a repune educaţia în drepturile ei: de la acel nefericit epitet de **naţional**. Când ne autointitulăm popor vegetal, popor de ţigani, în coada Europei după statistici socio-economice şi culturale, când ni se refuză sau ni se amână „diplomatic" intrarea între statele luminate, când este contestat aportul milenar al României la civilizaţia şi cultura europeană pentru că avem destui „elitişti" care văd în protocronism (şi în ultimă instanţă, în demnitatea şi dreptul de a demonstra lumii că suntem un popor dotat) ba semne de „păşunism", ba dovezi incriminatoare de „naţionalism", ne e firesc ruşine să purtăm propria noastră cămaşă didactică, chiar dacă are chilimuri pe poală şi nu-şi pune ca emblemă o sticlă de Coca-Cola. Şi să nu ne mire că cele mai circumvolute creiere româneşti migrează în Occidentul **care-i preia pe tinerii români gata instruiţi şi formaţi cu amărâţii noştri bani, sporind strălucirea unor state ultrabogate şi micşorându-ne numărul de luminiţe cu care putem deveni perceptibili acelei lumi care ne tratează drept „arieraţi"**.

Pe vremea dictaturii staliniste toţi eram obligaţi să învăţăm şi să propagăm că „piatra de încercare a adevăratului patriotism este dragostea faţă de Uniunea Sovietică". Vom fi oare şi azi obligaţi să gândim că dovada cea mai certă a patriotismului „democratic" este să purtăm toţi blugi, să vorbim stâlcit englezeşte, să ne autoflagelăm ca Patapievici şi Mungiu, să aducem cele mai adânci plecăciuni F.M.I.-ului, să bine-

www.dacoromanica.ro

cuvântăm noua invazie barbară de buticari stambulici şi de investitori transoceanici?

Tocmai de aceea vrem să se acorde tineretului nostru încrederea în talentul şi pragmatismul românesc, perfect competitive cu modelele ce ni se propun; să i se inculce calităţile tradiţionale ale naţiei noastre, de la hărnicie şi cinste până la ospitalitate şi omenie; să i se trezească mândria naţională dar şi spiritul de toleranţă; să i se asigure largile deschideri umaniste, europeniste. Tocmai de aceea trebuie să existe în organigrama M.E.N. o puternică direcţie educativă şi nu un banal şi expediat serviciu de facilităţi şi prestaţii derizorii, pe care şi alte instituţii le pot asigura de sute de ori mai bine decât învăţământul. Asupra umerilor dumneavoastră, domnule ministru, apasă o grea răspundere. Nu vă jucaţi cu educaţia naţională. N-o puneţi la remorca unor „chestiuni" manageriale, unor oportunităţi pedagogice la modă şi mult plăcute forurilor internaţionale, aspecte care ţin – vorba lui Budai-Deleanu – mai mult de carul cu bucate decât de sufletul unei naţiuni care trebuie să supravieţuiască unui tragic final de mileniu şi unei dureroase carenţe educaţionale, din nenororcire fără graniţe.

Examene, 1998

www.dacoromanica.ro

Cultura generală, un concept anacronic în proiectul de reformă a şcolii româneşti?

Am citit cu surprindere punctul de vedere oficial al M.E.N. unde se afirmă ritos: **„În secolul al XXI-lea, cultura generală concepută în termenii de « a şti câte puţin din fiecare domeniu» va fi lipsită de sens, inoperantă şi neproductivă. Cultura generală va fi regândită în sensul punerii în context a cunoştinţelor teoretice, o adaptare a comportamentului la o societate deschisă şi hiperspecializată"**.

Ne-am obişnuit cu gafele ministerului care, din dorinţa sinceră de a racorda învăţământul românesc la sistemul european cu orice preţ şi cât mai repede, neglijează un complex de factori istorici implicaţi în esenţa procesului instructiv-educativ, ca şi unele principii fundamentale şi imuabile ale psihopedagogiei învăţării.

Cu tot dispreţul exprimat de către ministru în definiţia închisă între ghilimele a culturii generale: „a şti câte puţin din fiecare domeniu", trebuie să convenim că definiţia este reală, de mult bun simţ şi pedagogic vorbind, inatacabilă. Diversele deformări şi estropieri intelectuale şi culturale pe care le-ar produce hiperspecializarea impusă de societatea de consum în care începem să trăim nu pot fi corectate, din nenorocire, decât prin aplicarea acestei definiţii clasice, prezentată într-o formulare cât mai academică în orice enciclopedie din lume.

Să fim mai concreţi. Lăsând la o parte pe semianalfabeţi şi pe semidocţi, care se înmulţesc îngrijorător în ultimii ani, elevii noştri cunosc perfect ultimele mărci de maşini, topurile internaţionale ale muzicii uşoare, ne vorbesc cu aplomb de computere, de internet, au abilităţi tehnice (operează la

www.dacoromanica.ro

calculator jocuri şi programe), unii din ei se descurcă binişor în praxisul micilor afaceri, dar dovedesc o aproape totală ignoranţă în materie de artă, literatură, teorii ştiinţifice şi filosofice moderne. Conversaţiile şi preocupările lor de orice zi se învârtesc aproape exclusiv în domeniul de „hiperspecializare" de care vorbesc cu extaz „fanii" europenizării. Dar să fim bine înţeleşi, ca să ajungi la hiperspecializare trebuie să treci prin specializare şi ca să ajungi la specializare trebuie să ai măcar un minim suport de cultură generală. Orice am face, trebuie să ne întoarcem la acel anacronic concept de cultură generală. Cu „americanizaţii" noştri ne găsim în situaţia burghezului gentilom din comedia lui Molière care, după pedantele lecţii de literatură ce i-au fost administrate, constată cu uimire că de mult făcea proză fără să ştie.

Într-adevăr, la o analiză chiar sumară, planurile-cadru propuse pentru clasele I–IX şi X–XII (XIII) prevăd arii curiculare care acoperă conceptul de cultură generală (limbi şi comunicare, matematică şi ştiinţe, om şi societate, arte şi tehnologie, sport, consiliere şi orientare profesioanlă).

Proiectul propus de M.E.N. discuţiei publice conţine măsuri judicioase, dar şi erori, inadvertenţe şi impreciziuni provenite din prea generosul import de idei occidentale, insuficient articulate la realităţile şi posibilităţile prezente ale şcolii româneşti.

Cred că orice om de bun simţ şi cu elementare noţiuni pedagogice e obligat să fie de acord cu două idei de bază ale proiectului:

– generalizarea învăţământului de 9 ani (votată recent de Parlament, măsură judicioasă, ţinând seama de explozia informaţională şi de caracterul neobligatoriu al liceului);

– un bacalaureat diversificat cu trimiteri precise asupra orientării universitare (ar fi ilogic ca un absolvent al liceului agro-alimentar să se prezinte la examenul de admitere al facultăţii de filologie sau de drept).

Punctele vulnerabile ale proiectului sunt uşor reperabile chiar pentru un neiniţiat în pedagogie. Ele vizează neclarităţile

www.dacoromanica.ro

aplicării noţiunii de „trunchi comun" şi imprecizia finalizării celor două mari cicluri de învăţământ preunivesitar (cel obligatoriu şi cel facultativ).

În ciclul obligatoriu (I–IX) nu-şi găsesc, după părerea mea, rostul şi locul noţiunile de trunchi comun şi discipline opţionale. Un astfel de învăţământ trebuie să asigure condiţii unice de pregătire şi şanse egale tuturor copiilor patriei.

Se ridică însă o problemă gingaşă, eludată în proiect: ce ne facem cu copiii vocaţi pentru sport şi arte care beneficiau în vechiul sistem de învăţământ – ţinând seama de vârsta precoce la care trebuie să se facă cultivarea acestor aptitudini – de o diversificare încă de la clase mici? Vor fi licee vocaţionale cu clasa I–XII sau cu clasele X–XII? Şi încă o problemă: prin generalizarea învăţământului obligatoriu de 9 ani, clasa a IX-a o vom ataşa fostelor şcoli cu clase I–VIII (unele din ele aflate într-o gravă criză de spaţiu şcolar) sau la licee, ca o clasă preliceală?

Cât priveşte cele trei filiaţii liceale (teoretică, tehnologică, vocaţională), legislatorul rămâne dator cu un plus de clarificări privind trunchiul comun şi disciplinele opţionale.

Care poate fi trunchiul comun pentru un liceu diversificat, după 9 ani de aplicare continuă a trunchiului comun obligatoriu?

La un liceu vocaţional sau tehnologic o luăm *d'a capo* cu româna, matematica, fizica, biologia, chimia etc. ca în planurile-cadru propuse, după modelul spiralic al vechiului şi veşnic criticatului sistem ciclic?

Cred că trunchiul comun la licee ar trebui să-l reprezinte trei domenii fundamentale, reprezentând „limbajul universal" (aici trebuie să-i dau dreptate lui Mircea Maliţa): buna însuşire a limbii materne, cunoaşterea şi practicarea a două limbi străine de circulaţie, asimilarea cât mai temeinică a bazei teoretice şi practice a mijloacelor de informare şi comunicare, legate de profilul specializat al liceului (în locul „universaliilor matematice" propuse de ex-ministrul academician).

În ce priveşte materiile opţionale care stau la discreţia şcolilor, ele trebuie să vizeze o prespecializare a elevului în

www.dacoromanica.ro

vederea specializării şi hiperspecializării pe care i-o vor da instituţiile de învăţământ superior, corelate cu profilul liceului. Aici se ridică o întrebare: materiile opţionale vor fi o cerere a elevilor sau o ofertă a şcolii în raport cu calitatea şi orizontul cultural al cadrelor didactice de care dispune?

Cât priveşte finalitatea, despre care nu se vorbeşte nimic în proiect, se ridică o problemă serioasă. Se prevede ca absolvirea şcolii de 9 ani să fie încununată cu un examen de capacitate (care se dădea şi în trecut). Întrucât învăţământul obligatoriu nu conţine elemente de preorientare profesională se impune un examen de aptitudine pentru intrarea în liceu la un obiect specific ramurii şi profilului acestuia (la liceul teoretic real: matematica; la liceul teoretic uman: limba română; la liceele vocaţionale: o probă de muzică, desen, dans, sport, text biblic, povestire) în raport cu cele 6 ramuri judicios prevăzute în proiect. Pentru liceele tehnologice vor fi admişi fără concurs elevii care au absolvit şcoala cu cel puţin 7,50 şi au obţinut la examenul de capacitate minimum media 8. Înscrierea la şcolile profesionale de orice gen se va face fără examen de admitere.

Vom relua analiza detaliată a acestui proiect într-un viitor articol.

Ultima oră, 1998

www.dacoromanica.ro

Vidul de cultură al tinerei generaţii

Mulţi pedagogi mondeni (nu moderni) seduşi de importul revoluţiei tehnice în mass-media au proclamat în consecinţă amurgul cărţii şi atotputernicia audiovizualului. Încă din pragul deceniului şapte se vântura moda magnetofonului şi a profesorului cyborg, care formulează magistral întrebări şi acordă cu imperturbabilă obiectivitate notele. Chiar şi un fost ministru român al învăţământului, personalitate marcantă, a căzut în capcana acestei iluzii. Noroc că moda, ca toate modele, a căzut repede în desuetitudine. Adevăraţii pedagogi au aşezat aceste utopii la locul potrivit, acela de mijloace auxiliare, constatând că nu substituirea mijloacelor clasice cu cele moderne, ci colaborarea, coexistenţa şi potenţarea reciprocă a acestora asigură eficienţa procesului instructiv-educativ.

Nu negăm faptul că un calculator pune mai bine în mişcare creierul şi îndemânarea mentală a copilului sau adolescentului, că „lecţiile de imagini" ar putea spori interesul scăzut al unei generaţii supraintoxicate de tehnică. Dar nu văd cum „jocul pe calculator" sau vizionarea unui filmuleţ ştiinţific ar putea înlocui cartea care stochează sistematic informaţia, o fixează şi permanentizează, permiţând cea mai simplă, rapidă şi necostisitoare reiterare, fără aparatură scumpă şi operaţiile greoaie de refacere a emisiunilor înregistrate pe peliculă.

Cu toată producţia de reviste rebusiste, sexy, porno, paranormale, închinate VIP-urilor dezmăţate de azi, prostituatelor şi delincvenţilor, fituici care colorează exotic şi apetisant toate laturile chioşcurilor cu ziare, cu toată zdrobirea buticurilor sub greutatea sutelor de titluri comerciale, cultura celor mai mulţi

www.dacoromanica.ro

şcolari rămâne precară şi, de obicei, unilaterală. Dacă adăugăm şi situaţia foarte grea a bibliotecilor şcolare, care şi-au redus considerabil în ultima vreme fondul de carte şi vor rămâne curând fără bibliotecari (din cauza sporirii normelor, fără sporirea salariului), ne aflăm în faţa unei noi circumstanţe agravante a crizei lecturii.

La ora actuală, România se găseşte pe ultimele locuri din lume în ce priveşte cartea şi producţia de cărţi pentru copii şi tineret. Nu ne referim doar la numărul lucrărilor originale care a scăzut considerabil faţă de anii 1970–1980, dar şi la felul cum e considerată atât de oficialitatea culturală, cât şi de critica literară, menită s-o popularizeze şi s-o impună.

Deşi există la Uniunea Scriitorilor o secţie specială a literaturii pentru copii şi tineret, de mulţi ani se acreditează la noi ideea că nu există o literatură pentru copii, negându-i-se specificitatea, problematica, modalităţile estetice. Cărţile pentru copii sunt înglobate în conceptul larg al literaturii fără vârstă, fiind supuse aceluiaşi criteriu discriminatoriu, aparţinând esteticii axiologice a secolului trecut: scrieri bune – deci durabile; scrieri proaste – deci caduce.

Nu trebuie să ne mire persistenţa acestui poncif. Mai bine de 40 de ani am fost intoxicaţi cu „est-etica" practicată cu zel de filosofi şi critici oficiali care au vehiculat o serie de preconcepte incapabile de a supune această literatură criteriilor obiective ale fiziopsihologiei vârstei şi, deci, ale existenţei unui univers specific vârstelor fragede. Unilateralitatea (de tip filologic) a criteriilor literare, refuzul extinderii informaţiei în domenii complementare, extraliterare sau interdisciplinare, o anumită suficienţă şi înfumurare cultivate cu obstinaţie în planul limbajului şi exclusivismului opinativ, explică dispreţul cu care a fost tratată literatura pentru copii, marginalizarea ei voită şi sistematică. Singurele cronici literare în ultimii 25 de ani au fost consacrate unor poeţi şi poetese din lumea „bună" şi răsfăţate cu premii ale Uniunii Scriitorilor, rătăciţi în universul copiilor (Gellu Naum, Ana Blandiana, Daniela Crăsnaru, Constanţa Buzea etc.).

www.dacoromanica.ro

Au existat însă firesc încercări de considerare a acestei oropsite literaturi. Prin '60–'61, Ilie Stanciu ţinea un curs pertinent (şi unicul până în prezent) la faimosul Institut Pedagogic, însă prin plecarea lui în Israel, opul a fost vârât în foc şi nimeni nu i-a mai continuat iniţiativa. O vreme a funcţionat la catedra de română a Universităţii din Bucureşti o conferinţă de specialitate deţinută de submediocrul proletcultist Vicu Mândra, care n-a lăsat nimic după el, virând mai apoi către istoria teatrului. Există un pretins istoric al literaturii pentru copii, Hristu Cândroveanu – un excelent **aromânist**, dar un incompetent cercetător al literaturii pentru copii, unde a reuşit să acrediteze o imagine fragmentată şi falsă a acesteia, cu multe „plecăciuni" şi tămâieri făcute „puternicilor de atunci" ai Uniunii, ca şi unor funcţionari-scriitori ai fostului Consiliu al Culturii. Deşi depăşit de ultimele cercetări în domeniul polivalenţei literaturii pentru vârsta formării intelectuale, manualul de specialitate de la şcolile normale, aflat la a doua ediţie, este, cu toate erorile de optică, singurul studiu cât de cât consultabil.

Aşadar, la penuria cărţilor clasice, recomandate la toate disciplinele, se adaugă cvasiinexistenţa literaturii originale adresată cu precădere copiilor şi adolescenţilor.

Subproducţia acestei literaturi îşi are o foarte precisă cauză economică, şi anume gradul din ce în ce mai accentuat de pauperizare a populaţiei, provocată de inflaţie, de disproporţia tot mai adâncă dintre salarii şi preţuri. Cărţile adresate vârstelor mici devin aproape inaccesibile prin preţurile exorbitante (10.000–60.000 lei). Faptul că părinţii preferă să îmbunătăţească hrana copiilor sau să le asigure îmbrăcămintea şi încălţămintea decât să cumpere cărţi face ca cererea de carte şcolară să scadă, ceea ce obligă pe editori să evite publicarea acestei literaturi socotită ca nerentabilă.

Deoarece foarte puţine edituri se mai încumetă să publice cărţi ilustrate (în cele mai multe cazuri, traduceri tipărite cu ajutorul editurilor străine, cum ar fi eleganta dar neconvingătoarea şi prost tradusa „Prima mea enciclopedie" franceză), singura salvare o reprezintă instituţia „sponsorului cultural",

www.dacoromanica.ro

încă neoficializată, dar specifică perioadei de tranziţie. Din prea plinul lor şi pentru a face propagandă comercială, unele firme particulare cu cifră ridicată de afaceri, ca şi fundaţii şi organizaţii de tot felul cu venituri pompate din afară, donează pentru scopuri „filantropice" sume uneori considerabile sau patronează financiar unele acţiuni. Cele mai mari donaţii şi sume au mers către copiii handicapaţi. S-au făcut însă şi unele concesii în direcţia culturii. Din nefericire, ele au subvenţionat cu predilecţie zecile de concerte englezite de muzică uşoară şi fastidioasele concursuri de „miss" care în România, între 1991–1997, au căpătat un carcater epidemic constituind cea mai importantă şi concretă realizare a unui Minister al Tineretului de o incompetenţă şi ineficienţă educativă exasperante. Nu am văzut un „sponsoriat cultural" menit să încurajeze tipărirea unei cărţi şcolare, ori să fie dirijat spre modernizarea întreprinderilor poligrafice sau spre creşterea productivităţii editoriale. Cu sumele cheltuite pentru o infinitate de lucruri frivole sau inutile (de tipul concursurilor „Robingo", „Cine ştie câştigă" sau „Câştigurile de la PRO TV") s-ar fi putut cumpăra o tipografie pentru o editură a elevilor sau măcar ar fi fost puse în funcţiune unele tipografii achiziţionate de peste hotare sau dăruite de străini, care zac nefolosite de ani de zile.

Un fenomen negativ, generat de sponsorizarea culturală, îl constituie faptul că în multe cazuri ea este canalizată amical sau interesat către unii autori sau unele cărţi care nu merită această generozitate. Nu e de mirare că în ultimii doi ani subvenţiile particulare prost plasate contribuie la încurajarea şi proliferarea kitsch-ului intelectual, la apariţia unor cărţi care n-au nici o valoare literară şi îngroaşă contingentul literaturii comerciale.

Aceleaşi consecinţe nefaste le produce creşterea numărului de veleitari îmbogăţiţi care-şi pot permite să investească câteva zeci de milioane pentru a-şi publica subliteratura (să nu spunem elucubraţiile) la diverse edituri particulare şi chiar de stat care fac umilitoare prestaţii de serviciu pentru a supravieţui.

www.dacoromanica.ro

Creşterea numărului de apariţii de la un târg de carte la altul înseamnă un succes formal, aparent, deoarece favorizează statisticile, dar nu acoperă golurile esenţiale din bibliografia cărţilor recomandate şi recomandabile pentru elevi.

Nu e de mirare că în lipsa frumoasei şi de folos zăbavă a cititului, de care vorbea cronicarul Miron Costin (exceptând doar îndoparea creierului în perioada bacalaureatului şi concursului la facultate, apoi de energica spălare a acestuia în săptămâna ce urmează), adolescenţii asaltează discobarurile, frecventează paradisele artificiale ale drogurilor, descifrează integrame, colindă magazinele. E drept că avem vârfuri care se străduiesc singular să se impună spre cinstea patriei, dar ei ne părăsesc pentru zări mai trandafirii, lăsându-ne să ne edificăm noile structuri cu cei care nu prea le înţeleg şi apreciază.

Există un număr destul de impresionant de parlamentari, consilieri prezidenţiali şi ministeriali, funcţionari cu o înaltă calificare în diferite organisme, cercetători ai unor institute de profil, cum ar fi Institutul de Ştiinţe al Educaţiei, care ar trebui, ca salariaţi, să-şi pună creierul şi creionul la contribuţie pentru a găsi soluţii şi a lua decizii în acest domeniu.

Trist e că nimeni nu-şi pune mintea la contribuţie, să reorganizeze sistemul editorial în condiţiile liberalizării şi economiei de piaţă, dar şi ale instrucţiei şi educării culturale la vârsta şcolarităţii, **luate în toate ţările civilizate ale lumii sub dirijarea şi subvenţionarea statului**, ceea ce presupune o colaborare strânsă a Ministerului Educaţiei Naţionale cu editurile de stat, dar şi cu cele particulare ce se vor profila pe producţia de carte auxiliară procesului instructiv-educativ.

Ultima oră, 1998

www.dacoromanica.ro

Criza lecturii şcolare şi unele soluţii

Într-un articol anterior consacrat crizei majore a cărţii de uz şcolar prin care trece în ultima vreme nu numai învăţământul, dar şi cultura românească, precizam o serie de cauze care o generează şi care au ca efect o scădere acută a apetitului de lectură, manifestată în îngustarea progresivă a orizontului intelectual şi precaritatea tot mai îngrijorătoare a limbii vorbite şi scrise şi, deci, o creştere accelerată a fenomenului de deculturaţie în rândurile tinerei generaţii.

Vom aminti aceste cauze fără o ierarhizare deliberată:

a) Haosul producţiei editoriale, prin liberalizarea ei de „şoc".

b) Lipsa unei bibliografii fundamentale şi obligatorii, pe vârste şi specialităţi, care ar fi trebuit să însoţească programele analitice şi manualele şi să se afle la îndemâna oricărui director de editură din România.

c) Desfiinţarea sau semiprivatizarea editurilor de stat cu profil şcolar („Didactică şi Pedagogică", „Ion Creangă", „Albatros") care funcţionau destul de bine înainte de 1990 şi acordarea oricărei edituri – condusă adesea de directori total străini de pedagogie şi chiar de cultură – a dreptului de a tipări fără restricţii, îndrumare şi control, tot ce le trece prin minte că ar putea avea atingere cu interesele şi preocupările tineretului.

d) Limitarea în proporţie de 80% a cărţilor şcolare la o literatură oportunistă, leneşă, de „mură-n gură", vizând exclusiv şi comercial reuşita „certă" şi „garantată" la un tip de examene şi concursuri profund nepedagogice, care favorizează cu bună ştiinţă şi chiar pragmatic, proliferarea lor monstruoasă.

www.dacoromanica.ro

e) Lipsa de interes pentru informare culturală a unei bune părţi a cadrelor didactice, care obsedată de proasta şcolarizare şi preocupate de obţinerea unui venit suplimentar prin meditaţii, deci prin practicarea unui învăţământ paralel, se scutură de activităţile extraşcolare care nu sunt prinse în normă şi prin urmare neremunerate, deoarece voluntariatul, aşa-zisa „muncă patriotică" e trecută azi în contul mentalităţii şi „practicilor" comuniste. De aici lipsa de preocupare pentru recomandarea şi procurarea cărţilor auxiliare, iniţiativă care cere efortul de consultare a planurilor editoriale şi de deplasare în librării care, asociată cu renunţarea la verificarea lecturii extraşcolare, explică parţial scăderea „cererii" pentru o astfel de carte şi, deci, eliminarea ei din planurile editoriale din cauza nerentabilităţii.

f) Lipsa de coordonare şi colaborare a ministerelor care răspund global sau parţial de instrucţia, educaţia şi cultura tinerei generaţii (al Educaţiei Naţionale, al Culturii şi al Tineretului), care ar trebui să aibe în vedere în cadrul unei politici culturale concertate şi problema dirijării pedagogice şi subvenţionării programului naţional de tipărituri obligatorii pentru vârsta şcolară.

Ce-i de făcut? Iată întrebarea retorică în jurul căreia de 6–7 ani se tot învârtesc fără folos vârfurile mereu schimbătoare a acestor oropsite ministere.

Soluţii se găsesc, capetele luminate n-au dispărut; în mod conştient nu vor să se implice în freamătul acestei epoci contradictorii. Probabil că s-au săturat de lipsa de receptivitate, de sentimentul inutilităţii efortului de a-şi pune la dispoziţie, cu generozitate şi dezinteres, competenţa şi bunăvoinţa.

Personal am tras sute de semnale de alarmă în mass-media, m-am implicat pe toate fronturile pe care le deschidea rezolvarea acestei probleme. Peste tot am dat de zâmbete, promisiuni şi totală ineficienţă. O bibliografie fundamentală pentru şcolarii români, la toate obiectele de studiu, elaborată după consultarea a numeroase modele, a zeci de instituţii legate de carte şi a sute de specialişti, zace din 1993 în mapele foştilor

www.dacoromanica.ro

miniştri: Golu, Tomuş, Mironov – amabili dar paralizaţi de neputinţă decizională. Bibliografia a fost repusă pe rol în primăvara 1997 şi trimisă celor 41 de inspectorate şcolare judeţene pentru „completări" şi apreciere. **În aproape şase luni au răspuns doar două inspectorate care au depus enormul efort de a o completa cu 6–7 titluri care, la o lectură mai atentă, puteau fi identificate în lista cărţilor prevăzute**. Dacă această acţiune birocratică va continua în acelaşi ritm şi în aceeaşi manieră cu care ne-a obişnuit pseudo-democratica practică marxistă, peste 3–4 ani vom avea un răspuns „teritorial" complet şi probabil o nouă bibliografie perfect simetrică celei supuse sondajului.

Aş îndrăzni să sugerez celor direct şi real interesaţi de această problemă majoră a educaţiei intelectuale a tinerei generaţii măcar două soluţii:

a) **Menţinerea şi subvenţionarea unui trust editorial de stat pentru carte şcolară**, poate pe scheletul „Editurii Didactice şi Pedagogice" cu experienţă de o jumătate de veac în această direcţie, dar care îşi va pierde în 2–3 ani monopolul tipăririi manualelor alternative pentru clasele I–XIII şi chiar a cursurilor de facultate prin generalizarea tipografiilor şi microediturilor la nivelul centrelor universitare. Această editură de stat va prelua pe cele două niveluri de vârstă, copii (6–14 ani) şi adolescenţi (15–19 ani) **tipărirea şi reeditarea periodică a celor circa 600 de titluri de cărţi auxiliare, recomandate de programe şi manuale pe baza bibliografiei**. Redactorii de specialitate vor fi selecţionaţi din rândul celor mai avizaţi profesori care le vor asigura în condiţii optime ţinuta ştiinţifică şi grafică.

Editurile particulare vor fi invitate să publice acele cărţi pentru copii şi tineret necuprinse în bibliografia de lectură obligatorie şi care pe măsură ce vor intra în clasicitate, îşi vor găsi locul în bibliografie. În felul acesta principiul privatizării nu va fi încălcat. **De altfel în toate ţările capitaliste statul ia sub patronajul şi protecţia sa financiară literatura de „patrimoniu" cultural**.

www.dacoromanica.ro

b) Bibliotecile şcolare, uzate fizic şi sărăcite de titluri din cauza puţinătăţii fondurilor alocate, se pot revigora printr-o măsură simplă a Ministerului Educaţiei Naţionale pe care nici un ministru în ultimii 7 ani, n-a avut voinţa sau curajul s-o materializeze.

E vorba de înfiinţarea la nivelul liceelor sau a şcolilor generale cu cel puţin 1000 de elevi (deci cu o normă întreagă de bibliotecari) a unui stand permanent de carte şcolară comandată la editura de stat profilată, în urma consultării planului editorial anual ce va fi transmis la timp fiecărui inspectorat şi apoi multiplicat pentru şcoli. Acest oficiu îl va îndeplini bibliotecarul şcolii care în calitate de difuzor de carte, conform legilor în vigoare este cointeresat şi stimulat de edituri cu 15–30% din valoarea cărţilor vândute şi chiar cu premii pentru activitate deosebită.

Examene, 1997

www.dacoromanica.ro

Dreptul copilului la cultură

Sesizată de numeroase încălcări ale dreptului copilului, din informări directe sau relatări mass-media, secţia română a Federaţiei Internaţionale a Comunităţilor Educative, federaţie-membru consultativ al Consiliului Europei şi UNESCO, a cărei activitate desfăşurată în ultimii şase ani este apreciată şi popularizată, a organizat o dezbatere privind situaţia celor peste 200 000 de copii instituţionalizaţi sau făcând parte din familii dezinteresate sau incapabile să le creeze un climat formativ.

Cu atât era mai acută şi imperativă dezbaterea acestei teme, cu cât primirea României în UE a fost recent condiţionată de rezolvarea acestei grave rămâneri în urmă, care nu ţine neapărat de evoluţia economică, cât de respectarea drepturilor elementare la educaţie şi cultură ale tinerei generaţii.

La această dezbatere au luat parte oficialităţi din M.E.N., M.T.S., M.C., diverse ONG-uri cu convergenţe de preocupări în acest domeniu şi un mare număr de reprezentanţi ai mass-media (presă, radio, TV), precum şi o serie de personalităţi ale învăţământului şi culturii. Discuţiile, desfăşurate cu un deosebit simţ al răspunderii, au scos în evidenţă justeţea criticilor aduse de UE şi realitatea tragică a stării educaţionale şi culturale, nu numai a acestei pături dezavantajate, dar şi a unei bune părţi a minoritarilor din România.

Principala vină, după opinia participanţilor, o poartă M.E.N., care, deşi se laudă cu titulatura de „Minister al Educaţiei Naţionale", îşi circumscrie preocupările doar în domeniul instrucţiei, concentrându-şi unilateral efortul în direcţia unei reforme curriculare care vizează mai mult

www.dacoromanica.ro

probleme de globalizare şi integrare europeană decât aspecte reale ale societăţii şi şcolii româneşti.

Lipsa unor ample şi eficiente programe de educaţie, absenţa asistenţei pedagogice a şcolii şi familiei, lipsa de organizare şi control a timpului liber (liberalismul democratic nu acceptă ingerinţele), programe şi manuale **din care s-au eliminat aproape total elementele emoţionale şi educative (istoria ţării şi literatura română)**, slaba educaţie igienică şi ecologică, aproape inexistenta educaţie artistică, firava activitate sportivă, invazia tot mai masivă a unor influenţe nocive (satanism, droguri, chiul, vagabondaj, infracţionalitate) sunt semnale de alarmă care explică acea stare precară, incriminată pe drept cuvânt în aprecierile UE.

O vină egală o poartă Ministerul Culturii, care n-a mai făcut nimic pentru cultura artistică a tinerei generaţii. Preocupat, ca şi M.E.N. şi M.T.S., doar de faţuială, adică de cosmetizarea imaginii peste hotare (supradotaţi, olimpici, laureaţi la concursuri şi festivaluri artistice, performeri sportivi), aceste ministere au neglijat milioanele de copii şi adolescenţi „normali" şi mai ales pe cei care trăiesc într-o „anormalitate" a microclimatului moral şi intelectual „asigurat" de famile şi instituţiile de protecţie.

Televiziunea şi mai ales postul naţional 1 au recunoscut cu francheţe că doar 1% din timpul de emisie este consacrat programelor educaţionale pentru copii, urmărindu-se doar rentabilizarea TV, prin reclame, programe de divertisment, sport şi tentaţii băneşti (Robingo, Teleeurobingo etc.) care nu au nici o relevanţă educativă.

Uniunea Scriitorilor, prin membrii din conducerea ei prezenţi în sală, a subliniat scăderea dezastruoasă a numărului şi calităţii cărţilor pentru copii, cele peste 2700 de edituri consacrând doar 0,4% din producţie lucrărilor originale de beletristică şi popularizarea ştiinţei, atât de necesare, care au fost înlocuite în ultimii ani cu un masiv lot de subliteratură porno, sexy, horror, mistică etc. cerută de o largă categorie de cititori submediocri, dar cu bani, de traduceri de proastă calitate, şi de mii de broşuri şi lucrări cu grile, bareme,

www.dacoromanica.ro

rezumate, analize, probleme care vin în ajutorul examenelor şi concursurilor, lucrări cu valabilitate redusă în timp, cu valoare educativă nulă şi un tiraj imens, care consumă circa 30% din hârtia editorială.

Spectacolele de teatru, operă, operetă, concertele simfonice pentru copii şi tineret, beneficiind prin anii 1965–1980 de exclusivităţi, de bilete cu preţ redus şi chiar de programare a unor lecţii experimentale în şcoli de toate tipurile, au rămas o simplă amintire.

Lipsite de baze sportive, de echipament, de spaţiu în programele şcolare condensate în cinci zile şi cu două zile pe săptămână de adevărat „relache" educaţional, activităţile sportive se rarefiază pe zi ce trece, ceea ce explică procentul tot mai ridicat al deformaţiilor fizice şi morbidităţii în rândul copiilor şi tineretului, cu impact nefast asupra slăbirii rezistenţei individuale şi a degenerării fondului genetic naţional.

Presa matură, cu toate riscurile de a fi sancţionată infracţional pentru curajul dezvăluirilor, îşi asumă, într-o oarecare măsură, datoria de a trage semnale de alarmă zilnic în rubricile de specialitate care, din când în când străbat şi pereţii groşi ai clădirii Guvernului şi Parlamentului. Din lipsă de informare, ea nu poate acoperi multitudinea de aspecte privind încălcarea dreptului copilului, iar din cauza spaţiului restrâns, să prezinte o cazuistică mai bogată.

Chiar dacă în şcoli s-a reluat tradiţia bicentenară a tipăririi revistelor şcolare (iniţiativă strict locală şi nesubvenţionată de stat), la ora actuală nu există o revistă publică pentru copii (între anii 1880–1980 au existat la nivel naţional cel puţin câte 4–5), iar cele două publicaţii particulare pentru liceeni („Liceenii" şi „Semnal"), concesive modelelor şi mentalităţilor din occident şi adesea antieducative, s-au autolichidat, şi bine au făcut.

Faţă de această situaţie critică, secţia română a F.I.C.E., în urma discuţiilor şi propunerilor făcute, avansează forurilor interesate de această problemă câteva sugestii de ameliorare, utile unei mai rapide îndepliniri a cerinţelor formulate de UE.

• O adâncire şi diversificare a laturii educative a procesului de învăţământ prin reconsiderarea organigramei acestui sector al

www.dacoromanica.ro

M.E.N., redus astăzi la 4 funcţionari cu sarcini mai degrabă financiar-administrative. Iniţierea unor programe educative atractive şi ample, privind, „umanizarea" prin educaţie a planurilor de învăţământ şi manualelor şcolare din tronsonul umanist, organizarea unui regim strâns „educaţional" în cadrul taberelor de „loisir" din timpul vacanţelor, un contact mai strâns al şcolii cu familia prin reinstituirea lectoratelor pedagogice şi orelor de consultaţie, o supraveghere mai atentă a copiilor pentru a nu intra sub acţiunea influenţelor nocive, o diversificare şi atractivizare a modalităţilor de folosire a timpului liber şi, mai ales, a numeroaselor vacanţe.

• Ministerul Tineretului şi Sportului ar putea, de acord cu M.E.N., să ia măsuri pentru îmbunătăţirea bazelor sportive, pentru revigorarea atât a gimnasticii, cât şi a unor ramuri sportive, pentru cuprinderea în preocupări sportive mai ales a copiilor cu probleme.

• Opera, opereta, teatrele, instituţiile de muzică simfonică (muzica uşoară nu-i cazul să se alarmeze, deoarece ea reprezintă unica preocupare care monopolizează gusturile marii mase de copii) ar trebui, printr-o suplimentare de alocaţii, să ofere o bază mult mai largă de educaţie, accesibilă pecuniar.

• Conducerea Uniunii Scriitorilor ar trebui să facă ceva măcar pentru încurajarea drepturilor copiilor de a avea cărţi româneşti cât mai valoroase, mai frumos tipărite şi mai ieftine, (o carte străină tradusă costă sute de mii de lei). Ea va trebui să se implice mai activ în aplicarea bibliografiei naţionale pentru copii, (elaborată, dar blocată pe parcurs), şi în participarea la elaborarea manualelor alternative de română care, în multe cazuri, au extirpat aproape în întregime aspectul educaţional-patriotic şi au eliminat marea majoritate a clasicilor în favoarea unor iluştri necunoscuţi, neomologaţi estetic.

Scăderea îngrijorătoare a interesului pentru învăţare, pentru lectură, pentru spectacole artistice de calitate sunt efecte destul de simptomatice ale încălcării dreptului copilului şi tânărului la o educaţie de „conţinut" şi la o cultură elevată, care să-i asigure în timp „dimensiunile" morale şi intelectuale ale unui viitor cetăţean al unei Europe mai surâzătoare, mai tolerante şi mai spiritualizate.

Tribuna învăţământului, 1999

www.dacoromanica.ro

3

PERIOADA ÎNCERCĂRILOR DE CORECTARE ŞI STABILIZARE A REFORMEI

(decembrie 2000 – septembrie 2004)

www.dacoromanica.ro

I

EFORTURI PENTRU NORMALIZAREA UNOR TRAIECTORII ABERANTE

Scrisoare deschisă adresate doamnei profesor universitar Ecaterina Andronescu, ministrul educaţiei şi cercetării

Nu v-aş fi împărtăşit aceste gânduri dacă nu m-ar fi impulsionat conştiinţa de profesor situat în afara ambiţiilor politice şi veleităţilor de parvenire, care a slujit fără întrerupere 55 de ani şcoala, dăruind ţării peste 500 de personalităţi ale culturii, peste 100 de cărţi, unele traduse, cărţi care se găsesc în bibliotecile a milioane de elevi de la noi şi de pe alte meleaguri. Trăiesc adânca dezamăgire şi spaimă a decadenţei continue şi pernicioase a învăţământului românesc, la propăşirea căruia am pus dezinteresat umărul încă din vremea reformei lui Ilie Murgulescu, învăţământ temeinic şi cu largi deschideri, dar nepregătit pentru impactul cu „miracolele" Occidentului, derutat de rapidele schimbări istorice, intoxicat de importul masiv, haotic şi intempestiv de concepţii, metalităţi şi moravuri străine poporului nostru, în multe cazuri incomplet şi deformat asimilate.

Nu-mi pot imputa faptul că nu mi-am exercitat dreptul de a judeca sever şi – sper – drept, segmentul terminal al actualei curricule. Dar acel dicton biblic „vox clamans in deserto" mi-a fost aplicat de „Direcţia de imagine şi relaţii cu publicul" a M.E.N. care s-a încăpăţânat, din teamă şi servilism, ca toate articolele mele trimise în ultimii 2–3 ani cu număr de înregistrare să nu ajungă la ministrul Marga pentru a nu-i tăia pofta de mâncare şi a nu-i răni orgoliul.

Sunt convins că pe umerii dumneavoastră apasă atât avatarurile unei oportuniste şi aventuroase politici pedagogice

www.dacoromanica.ro

duse în ultimii 3–4 ani, cât şi geaua sarcină a redresării şi relansării de pe noi poziţii principiale a reformei învăţământului.

A racorda la Europa sistemul nostru de învăţământ nu înseamnă a pastişa servil pe cel nemţesc sau american. Nu trebuie extirpate tradiţiile şi esenţele şcolii naţionale, ci adoptate cu prudenţă şi inteligenţă unele „limbaje" pedagogice, unele „cadre" şi tipuri de relaţii instituţionale care le fac comunicante şi interactive faţă de comunitatea de state cu care vom coopera pentru realizarea marei familii spirituale euroatlantice.

Nu putem fi decât de acord cu unele linii direcţionale pe care le-aţi enunţat în interviul acordat revistei „Examene" la începutul lunii noiembrie. Subscriem la ideea susţinută încă din 1996 şi de noi că avem de-a face cu o reformă „de imagine" „insuficient pregătită" şi că *„învăţământul este locul în care se proiectează viitorul identităţii noastre naţionale în perspectivă europeană şi mondială, dar şi cel în care se acumulează valoroasele tradiţii ale neamului"*. Răspunde perfect consensului naţional şi concluzia interviului dumneavoastră: *„Pentru România, ca şi pentru oricare ţară responsabilă de sistemul ei de învăţământ, nu sunt acceptabile modelele importate în integritatea lor. Cred că trebuie preluat ceea ce este valoros în oricare sistem de învăţământ pentru a creşte performanţa şi eficienţa propriului nostru sistem. Schimbarea de dragul schimbării nu poate fi decât păguboasă şi din păcate pe termen lung"*.

Dacă principiul general al sensului reformei este foarte limpede şi uşor de respectat (recent chiar şi „mondialiştii" cei mai înfocaţi ai marilor state au lăsat-o mai „moale" cu subordonarea economică şi „estomparea specificului naţional al ţărilor mici, cvasicoloniale"), zonele reformei unde trebuie să se opereze „corecţiunile" vor ridica, indiscutabil, multe dispute.

Desigur, nu putem lua reforma de la capăt. Vom sugera doar priorităţile priorităţilor, acele aspecte nevralgice pe care trebuie să le izolăm din vălmăşagul mărunţişurilor birocratice de care miniştrii sunt de obicei sufocaţi, aceştia neglijându-şi obiectivele majore.

www.dacoromanica.ro

1. Un mare pedagog american, Skinner, spunea că succesul unui sistem de învăţământ „nu constă atât în personalitatea excepţională şi carismatică a ministrului, cât în arta acestuia de a-şi alege colaboratori de o înală competenţă, făcând abstracţie de gusturile proprii şi ingerinţele din afară". În felul acesta s-ar putea evita în viitor penibilele situaţii create la noi de disputa manualelor alternative şi de întocmirea tainică a listelor cu distincţii şi decoraţii.

2. Lupta parlamentară pentru un buget rezonabil care să permită desfăşurarea învăţământului în condiţii satisfăcătoare (baza materială, dotare tehnică) şi să asigure cadrelor didactice o salarizare şi o existenţă cotidiană la nivelul demnităţii profesionale.

3. O creştere a cantităţii prestaţiei didactice prin ameliorarea practicii pedagogice a studenţilor, prin selecţia riguroasă a cadrelor angajate pe bază de concursuri şi dosare de palmares, ţinând seama de nivelul actual scăzut al randamentului didactic. Renovarea sistemului periodic, obligatoriu şi stimulativ de informare şi perfecţionare a „formatorilor".

4. Aşa cum preconizează şi doamna profesoară Ecaterina Andronescu, este necesară „reorientarea programelor şcolare spre necesităţile şcolare", ceea ce impune o restructurare a actualei curricule, destul de îndepărtată de realităţile şi necesităţile şcolii şi societăţii româneşti, pentru elaborarea căreia nu s-au consultat nici specialişti cu adevărat competenţi (înlocuiţi fiind cu diverşi promovaţi peste noapte în funcţii de directori sau conducători de programe), nici opinia cadrelor didactice cu adevărat valoroase şi cu multă experienţă. Aşa-numitele „comisii naţionale" pentru programe şi manuale, cum a fost de pildă cea de istorie sau literatură română, ne-au oferit surprize neplăcute care au declanşat adevărate scandaluri publice.

5. Să se pună capăt deşănţării, compilaţiei didactice şi risipei financiare declanşate de invazia manualelor alternative, vaci de muls pentru autori, sursă de haos şi derută pentru cei care le folosesc. Ţinând cont de experienţa seculară a manualelor

www.dacoromanica.ro

alternative în ţara noastră, se recomandă – aşa cum preconizează şi doamna Andronescu – trei manuale alternative la fiecare clasă şi obiect, care să respecte integral programa şi care să se diferenţieze fie prin modalitatea de prezentare a materialului, fie prin adaptarea la nivelul valoric al colectivităţii de elevi cărora se adresează (nivel scăzut, mediu, ridicat, pentru supradotaţi). Ar fi necesar să existe manuale singulare de istoria şi geografia patriei, deoarece România are o singură istorie şi un teritoriu unic şi că există un sentiment comun constituţional care leagă pe toţi locuitorii săi.

Să se acorde mai multă atenţie învăţământului tehnic-profesional şi mai ales celui agricol, care se găsesc în evident regres şi dificultate, ceea ce accentuiază numărul tot mai mic de meşteri industriali şi tehnicieni agricoli de care dispunem, scăderea îngrijorătoare a volumului şi calităţii prestaţiilor de servicii, dezastrul industriei naţionale şi al agriculturii.

7. Revizuirea artificialului sistem de evaluare cu grile şi bareme – socotite un rău necesar – aplicat la concursurile de capacitate, bacalaureat şi admiterea în facultate. **Actualul sistem e incapabil să deceleze valorile, limitându-se să verifice „eficienţa" învăţământului paralel şi fidelitatea memoriei, să pună la adăpost pe examinatori de bănuiala de fraudă şi să-i scutească de efortul unei analize critice**. În afara olimpicilor internaţionali şi naţionali şi a unor performanţe artistice şi sportive internaţionale, nu se ţine seama de *palmaresul excepţional* al elevilor şi la alte activităţi şi concursuri, ceea ce ar fi sporit şansele unei selecţii cu adevărat *naturale* a valorilor.

8. Reorganizarea radicală a activităţii educative, aflată în prezent aproape de nivelul 0 (doi funcţionari suprasolicitaţi), ceea ce explică starea morală precară şi tendinţele comportamentale negative ale tineretului şcolar. Analfabetismul, sexualitatea precoce, violenţa, infracţionalitatea, absenteismul şcolar, consumul de nicotină, de alcool şi de droguri au devenit alarmante, iar cultura generală tinde să fie înlocuită de surogatele de „internet", limitată la muzica uşoară şi la

www.dacoromanica.ro

interminabilele jocuri de bingo şi pe computer. Se impune reintrarea orelor de dirigenţie în dreptul lor, precum şi ameliorarea consultanţei pedagogice şi medicale, de asemenea organizarea mai grijulie a timpului liber, a multiplelor vacanţe şi văcănţele, a sâmbetelor „neşcolare", timp irosit de elevi şi nu rareori generator de diverse „fantezii" şi „experimente" nonformative. Ultraliberalismul practicat de echipa Marga începe să-şi arate roadele şi trebuie, dacă nu stăvilit, măcar direcţionat, chiar dacă unii adepţi ai ultrademocraţiei protestează împotriva încălcării dreptului neîngrădit al tinerilor, neglijând însă faptul că omul nu are numai drepturi, ci şi datorii şi obligaţii.

Ne-am mărginit,din cauza modestiei spaţiului grafic, să invocăm doar aceste urgenţe „reparatorii", aceste priorităţi ale redresării învăţământului românesc şi nutrim speranţa că doamna ministru Ecaterina Andronescu, înconjurată de valori *reale* şi *dezinteresate* ale învăţământului românesc (marginalizate ca „incomode" sau neimplicate din cauza „lehamitei" faţă de prezent), să aducă la normalitate un învăţământ care făcea cinste Europei încă din primele două decenii ale veacului trecut.

Examene, 2001

www.dacoromanica.ro

Simularea, un progres pedagogic?

De când s-au introdus şi la noi astfel de sondaje exploratorii de stabilire a gradului de pregătire a elevilor pentru examenele naţionale (capacitate, bacalaureat) şi de familiarizare a acestora, prin simulare, cu tehnica şi exigenţele de concurs, corul criticilor n-a încetat să se manifeste sonor şi nu rareori cu vehemenţă mai ales atunci când rezultatele ne-au pus în situaţia să ne alarmăm de nivelul scăzut şi chiar foarte scăzut al viitorilor absolvenţi.

Pentru remedierea situaţiei s-a recurs la scăderea sensibilă a exigenţelor, subiectele de examen fiind mai clare, mai simple şi accesibile, permiţând o creştere cu cel puţin 20% a procentului de reuşită la concurs, după tradiţionalul obicei al dresului busuiocului.

S-a convenit în cele din urmă că rezultatele nesatisfăcătoare ale acestor simulări au un evantai larg de cauze: nu sunt luate în serios de elevi, au fost programate după o perioadă de stress cauzat de asaltul evaluărilor, nu ţin seama de diferenţierile importante de valoare (sunt puşi în aceeaşi oală elevi slabi, mediocri, foarte buni) exprimă gradul ridicat de echivocitate a unor itemi şi de subiectivitate a unor evaluări, într-un cuvânt **ele exprimă lipsa de profesionalitate pedagogică a celor ce le formulează şi o îngrijorătoare necunoaştere a realităţilor prezente ale şcolii româneşti, agravate în mediul rural**.

Personal, aş fi dispus să înţeleg şi să dezvinovăţesc parţial pe cei „chinuiţi" să organizeze astfel de experimente. Fiind examene „naţionale", exigenţele sunt egale şi unice în toate colţurile ţării şi pentru toate categoriile valorice de elevi. În această situaţie, a cărei soluţionare filosoful Marga, precum toţi filosofii de cabinet, a lăsat-o în coadă de peşte – există următoarea alternativă:

www.dacoromanica.ro

a) adoptarea unei căi de mijloc a exigenţelor, formulată cu două milenii în urmă de Horaţiu: „est modus in rebus", căreia să-i facă faţă şi elevii slabi şi cei buni, selecţia pentru etapa superioară fiind determinată nu de *cantitatea* de cunoştinţe minimale ci de *calitatea* acestora, care denotă gradul de cultură şi aptitudinile absolventului, semnificative pentru promovarea lui în etapa superioară de învăţământ. În acest caz „mărunţirea" întrebărilor care abia încap pe 2–3 pagini dactilografiate, unde răspunsurile elevilor devin monoverbe şi chiar monosilabice ori se limitează la alegerea şi sublinierea unui cuvânt dintr-o grupare de 7–8, nu mai are sens. Ar trebui să se formuleze astfel subiectele încât răspunsurile să se desfăşoare pe un plan mai larg pentru a uşura evaluatorului o apreciere mai complexă a capacităţii de analiză, de construcţie mentală şi de exprimare (arie lexicală, calităţi de stil). Astfel se măreşte considerabil obiectivitatea notării unei lucrări şi e preferabilă adiţiunii mecanice a zecilor de note parţiale generate de grile şi vârâte în rubrici care puse cap la cap însumează o jumătate de metru lungime sau înălţime. Excesiva matematizare şi jocurile statistice de pe ecranul computerului atotdecident au transformat evaluările în expresii cifrice care nu întotdeauna sunt relevante pentru valoarea *intrinsecă* a candidatului, considerat un depozit de informaţii. **Pedagogii de „şcoală nouă" uită un adevăr elementar: cultura obligatorie, evaluabilă la concursuri, înseamnă informaţie *asimilată*, nu memorată, *activă* şi nu vitrinieră**;

b) adoptarea unui examen naţional cu subiect unic, dar cu două trepte diferenţiale de dificultate:

– cu exigenţe minimale **raportate la cunoştinţe strict obligatorii cu care un tânăr trebuie să rămână pentru toată viaţa.** Absolventul va deveni posesor de diplomă „funcţională" de capacitate sau bacalaureat care asigură ocuparea anumitor servicii ori înscrierea la şcoli cu caracter profesional (şcoli profesionale, colegii postliceale, diverse şcoli de calificare de la 3 luni la 2 ani);

– cu exigenţe superioare care să permită în ordinea mediilor înscrise în actele de absolvire accesul la colegii, licee

www.dacoromanica.ro

sau facultăţi cu profil echivalent tipului de liceu. În acest caz se va cere opţiunea scrisă a elevilor pentru aceste două variante de concurs, precum şi avizul dirigintelui şi psihologului şcolar de a căror opinie nu s-a ţinut cont până în prezent.

Judecând în lumina acestor consideraţii, ultima simulare a examenului de capacitate iniţiată de M.E.C., soldată pe capitală cu rezultate dezastruoase (dar normale), prezintă aspecte diametral opuse.

Mai întâi un aspect pozitiv pentru impunerea căruia m-am luptat în presă şi prin birourile ministerului fără succes ani în şir. În acest an, în sfârşit, s-a renunţat la temele din manual, pritocite şi răspritocite în sute şi mii de lucrări auxiliare cu rezumate, bareme, grile, exerciţii, subiecte prezumtive etc. care au îmbogăţit multe edituri şi pe mulţi autori, au uniformizat şi tembelizat minţile elevilor şi au diminuat considerabil iniţiativa şi capacitatea profesorilor, lenevindu-i. Până în acest an s-a perpetuat o cutumă didactică sanctificată în comunism: „analiza literară" sau „comentariul" unui text din manual. Se puneau chiar pariuri ce subiect se va da. O mică statistică a consemnat că recordul l-a bătut textul „La vulturi!" – subiect repetat de 14 ori în 20 de ani. Consider deci un act de curaj şi de risc antirutinier faptul că la simulare s-a dat un text necunoscut de elevi, „de prima vistu": poezia „Creion" a lui Arghezi, o bijuterie de limbă română, expresivă şi autentică, spre deosebire de „bug-mafiile" lingvistice semnate de Simona Popescu, Mircea Cărtărescu, Mircea Dinescu, introduse de autori „post modernişti" în unele manuale alternative de gimnaziu ca texte „model" (cine va institui un tribunal pentru judecarea crimelor împotriva limbii române în numele „europenizării" limbajului?).

M-au întristat „văicărelile" a zeci de profesori care în diverse ziare pedagogice sau nepedagogice s-au ridicat împotriva „dificultăţilor" acestei poezii pe care nici dascălii mai puţin calificaţi nu le-ar fi depăşit. Pe undeva au dreptate, deoarece **de peste 25 de ani nici elevii, nici profesorii n-au mai fost puşi în situaţia să-şi pună la lucru cunoştinţele şi judecata proprie, atâta**

www.dacoromanica.ro

timp cât li s-au pus sub nas comentarii gata făcute, iar evaluările au ţinut seama doar de fidelitatea memorizării acestora. Cum să se obţină rezultate bune în judecarea unui text necunoscut, când niciodată nu s-au făcut exerciţii în acest sens, iar cultura literară a celor mai mulţi elevi e mai mult decât precară? Teoretizarea excesivă şi pedantă a metodologiilor „moderne" şi impactul practic aproape nul al acestora la nivelul şcolilor impun o radicală schimbare a strategiei pedagogice, care trebuie condusă nu de „reformatori de operetă" ci de cunoscători trainici ai specificului învăţământului românesc.

Faptul că s-a dat un potop de note slabe la această simulare şi că s-ar putea face o antologie umoristică, adunând „perlele" pescuite din sute de lucrări e un fapt pozitiv, deoarece trage un semnal de alarmă asupra gravelor lacune privind studiul literaturii, cunoaşterii şi folosirii corecte a limbii materne.

Pentru partea neagră a simulării, pe care o reprezintă perpetuarea procedeului de a mărunţi cerinţele precum şi caracterul „discutabil" al unor întrebări unde şi „grammatici certant" iar elevii devin victime ale certurilor celor mari, propunem specialiştilor realmente competenţi în materie de gramatică pură şi gramatică stilistică să le lămurească şi să indice acele întrebări care nu admit răspunsuri în nu ştiu câţi peri.

Oricum, unul din cele mai vulnerabile aspecte ale „currriculei" moştenite de la ministeriatul Marga este lipsa de criterii inteligente de evaluare, arbitrariul unei docimologii incapabile să detecteze parametrii valorii, butaforia unei impresionante, dar ineficiente aparaturi tehnice, capabilă mai degrabă să detecteze şi să evalueze latura „robotică" a unui candidat.

Când vom putea vorbi de adevărata pedagogie a viitorului?

Examene, 2000

www.dacoromanica.ro

II

CÂTEVA RETUŞURI BINEVENITE

În sfârşit ne preocupăm şi de elevii excepţionali!

După o lungă perioadă când elevii cu aptitudini excepţionale au fost consideraţi „fericite accidente genetice", tratate cu o bătaie de încurajare pe umeri, cu o convenţională diplomă de olimpici naţionali sau internaţionali, câştigători pe ici pe colo şi din când în când ai dreptului de a fi scutiţi de examenul de admitere la facultate, M.E.C. s-a trezit la realitate în clipa când mai bine de trei sferturi din aceştia, exasperaţi de „înalta" consideraţie de care se bucură, au luat calea salvatoare a migraţiei, încă din timpul studenţiei, pentru a evita ratarea şi şomajul intelectual.

În sfârşit, la data de 8 mai 2001, M.E.C. a emis ordinul 3771 în care se recunoaşte că tinerii capabili de performanţe trebuie priviţi ca o „avuţie naţională", că trebuie să se bucure de „aprecierea şi respectul societăţii" şi că se simte nevoia acută a funcţionării unui „organism" care să acorde acestor tineri o asistenţă calificată, mai bine focalizată pe atitudinile şi nevoile lor de instruire şi care să promoveze măsuri şi metodologii specifice pentru depistarea valorilor.

S-a luat măsura înfiinţării unui **Centru de Excelenţă pentru Tinerii Capabili de Performanţe** (C.E.T.C.P.) cu sediul în Bucureşti, precum şi centre regionale subordonate acestuia în oraşe universitare precum: Bucureşti, Cluj-Napoca, Craiova, Iaşi, Timişoara, Sibiu, Constanţa, Galaţi, Ploieşti.

Recenta iniţiativă a M.E.C., excelentă ca **idee**, suferă însă ca şi „curricula" ex-ministrului Andrei Marga de generalizata şi aproape cronicizata hibă a „formei fără fond". În tot textul ordinului şi anexelor se vorbeşte la „general" de elevi capabili de performanţă, fără a se preciza **ce aptitudini** şi **ce fel de performanţe**

www.dacoromanica.ro

pot fi luate în consideraţie în depistarea, luarea în evidenţă şi cultivarea elevilor excepţionali din România.

Să nu uităm că pentru talentele excepţionale din domeniul artelor plastice, muzicii vocale şi instrumentale, coregrafiei, sportului avem şcoli speciale, aceste categorii de aptitudini beneficiind de regim, bugete şi sponsorizări speciale, ca şi de o bună şi solidă tradiţie şi experienţă. Ele ar putea fi exceptate din acest ordin, soluţionându-se doar problema perfecţionării lor universitare şi postuniversitare şi apoi asigurarea unor locuri de muncă onorabile şi convenabil remunerate pentru a se evita şomajul şi migraţia lor peste hotare.

Există, la ora actuală, trei categorii de elevi excepţionali, marginalizaţi şi nedreptăţiţi: cei cu talent deosebit în domeniul creaţiei literare, cei cu pasiune şi propensiuni remarcabile în varii domenii de cercetare ştiinţifică şi cei care dau certe dovezi de ingeniozitate şi originalitate în direcţia inventicii. Asupra lor ar trebui să se concentreze atenţia Centrului de Excelenţă.

Ar fi recomandabil ca acele persoane care răspund de selecţionarea şi formarea supradotaţilor să facă parte din rândul profesorilor cu experienţă, palmares şi autoritate profesională. De asemenea, se impune ca regulamentul acestui Centru de Excelenţă să fie supus unei discuţii publice în consfătuiri, presă şi emisiuni Radio-TV pentru a se definitiva şi concretiza obiectivele, criteriile de selecţie, programul de activitate, formele de stimulare, liniile de perspectivă, gradul de eficienţă şi formele de valorificare şi integrare a valorilor excepţionale în circuitul social. Experienţa nu tocmai fericită a elaborării în taină a actualelor programe şi manuale ne obligă să atragem atenţia asupra necesităţii consultării tuturor factorilor cointeresaţi (elevi, profesori, părinţi, foruri didactice).

Examene, 2001

www.dacoromanica.ro

Pentru ce şi pentru cine vom cultiva copiii supradotaţi?

La ora actuală ne interesează pedagogic categoriile extreme de copii: ori cei foarte dotaţi, numiţi de pedagogia occidentală de după 1960 *gift children*, ori cei cu grave probleme de integrare socială: handicapaţii, taraţii, bolnavii de SIDA, copii străzii etc.

Primii – teoretic – ar putea constitui un rezervor al viitoarelor valori naţionale, iar secunzii, lăsaţi de izbelişte, devin nu numai o povară pentru stat, dar şi un pericol social care ar putea influenţa şi altera imaginea ţării în lume.

Până în prezent eforturile financiare ale statului şi ale nenumăratelor ONG-uri care au răsărit ca ciupercile s-au îndreptat aproape exclusiv către a doua categorie, moştenire comunistă, diversificată şi mult sporită azi de incultură, lipsa de educaţie, masivul import de mentalităţi, concepţii şi vicii din Occident, proliferate de lipsa de control a statului şi de liberalismul excesiv, considerate în mod eronat ca nişte câştiguri ale democraţiei, ca o victorie împotriva centralismului statal şi dirijismului educaţional, tipice dictaturii comuniste.

Masiva polarizare a interesului pentru această categorie, reprezentând maximum 10–15 % din populaţia şcolară, a avut ca efect nu numai neglijarea vârfurilor, dar şi submediocrizarea marei mase de elevi. Aceasta se găseşte sub nivelul cultural şi educaţional al perioadei 1960–1980, dovada cea mai convingătoare constituind-o căderea alarmantă a şcolii româneşti în statisticile UNESCO sub raportul calităţii şi performanţelor, fapt recunoscut public şi la noi.

Dezinteresul acut faţă de copiii supradotaţi în diferite direcţii (artă, literatură, ştiinţă, tehnică, sport) se manifestă

www.dacoromanica.ro

paralel cu dezinteresul total faţă de viitorul lor statut profesional şi faţă de baza materială a valorificării aptitudinilor lor de excepţie.

Liceele de artă, vechi şi putrede, stau să se prăbuşească, şcolile sportive n-au materiale şi baze sportive moderne, tinerii talentaţi la literatură sunt total marginalizaţi de editurile care fac o cultură comercială, teatrele, operele, sălile de concerte simfonice aproape goale, scriitorii se proletarizează, iar artiştii au nişte salarii de mizerie ca şi cercetătorii care nu numai că n-au adăpost profesional, dar pierd obiectul însuşi al muncii lor.

Faptul că ne bucurăm cu câteva distincţii olimpice la matematică, fizică, informatică şi câteva premii internaţionale la muzică instrumentală, poezie şi pictură obţinute de elevii noştri, nu e merit al M.E.C., ci al unor familii conştiente, al câtorva profesori pasionaţi şi dăruiţi, a unor lupte infernale cu o armată de capete pătrate din conducere pentru obţinerea aprobării şi fondurilor necesare participării. **Faţă de anii 1970–1980, numărul distincţiilor internaţionale obţinute între 1990–2000 a scăzut cu 60%** ceeea ce nu a împiedicat pe câţiva miniştri „elocvenţi" să-şi facă un nemeritat punct de glorie din încurajarea „oficială" a valorilor.

În comunism valorile erau cultivate în scop propagandistic; sunau „bine" performanţele cifrice şi ridicau prestigiul naţional. Statul, însă, nu le-a încurajat din motive ideologice (combaterea cultului personalităţii). Dacă unele valori s-au afirmat, faptul se datoreşte unor împrejurări favorabile şi mai ales unor mari eforturi de afirmare (însoţite adesea de concesii). Pe nici unul din copiii supradotaţi pe care i-am cunoscut şi cultivat între 1965–1980 nu l-am văzut în protipendadă, în posturi de conducere (unde conta referatul de cadre) sau la Academie (unde uneori primau meritele de partid). Doar câteva din valorile nerecunoscute şi marginalizate în comunism şi-au găsit recunoaşterea după 30–40 de ani de anonimat în ţară sau refugiu în diasporă, dacă au avut inima şi curajul să se întoarcă.

De aceea, ştirea aflată personal de la consilierii ministeriali Romulus Pop şi Constantin Corega că în curând va lua naştere un „Centru naţional pentru copiii supradotaţi", cu filiale în toate oraşele universitare şi că se lucrează intens la statuarea şi organizarea lor, m-a bucurat nespus.

www.dacoromanica.ro

Iniţiative româneşti au existat sporadic. De pildă între 1960–1970, iniţiativa mea privind copiii supradotaţi literar (am creat în 1950 primul cenaclu al copiilor la Palatul Cotroceni, iar în 1967 primul cenaclu reprezentativ al liceenilor, „Săgetătorul"), materializată şi în cercetări şi studii privind creativitatea literară, a constituit o premieră românească, preluată fiind şi de prestigioşi pedagogi occidentali ca M. Brassart, G. Delaissement, L. Sève, Dews Elisabeth Monroe, M. Harrie Selznik, Trent Burows etc., care au aplicat-o în Franţa, Anglia, SUA. Mărturie stau zecile de articole şi antologii cu creaţie, unde pot fi întâlniţi mulţi scriitori şi distinse personalităţi ale culturii de azi care îşi amintesc cu plăcere de pasionantele forme de activitate.

Această iniţiativă singulară pe care am menţinut-o cu o imensă risipă de de energie, cu sacrifcii şi chiar riscuri politice, a avut un puternic suport în perioada de deschidere a comunismului în persoana actualului preşedinte al ţării, Ion Iliescu, pe atunci ministrul tineretului, căruia multe personalităţi ar trebui să-i fie recunoscătoare pentru naşterea în 1967 a mişcării culturale pioniereşti, a concursului „Tinere condeie" (prelungire a „Tinerimii române"), a oficializării taberelor naţionale a laureaţilor creativi, a revistelor şcolare tipărite (700 de titluri) şi a antologiilor literare (peste 2000) unde sute de scriitori şi oameni de cultură şi-au făcut debutul.

Şi după 1990, interesul cel puţin pentru creativitatea literară s-a menţinut, cu toată opoziţia unei funcţionărimi didactice preocupate mai mult de propria-i promovare şi supravieţuire.

Nu putem spune că am abandonat în ultimii 5–6 ani problema descoperirii, încurajării şi valorificării „supradotaţilor". Însă ea a devenit o chestiune „particulară". Există o misterioasă şi total netransparentă „Universitate Pro TV", instituţie privată unde nu ştim cine şi ce se predă şi unde mulţi români intrigaţi au senzaţia că nu se cultivă elite ci „elitişti" cărora nu prea le plac mirosurile „mioritice" şi au prins gust de transhumanţe ireversibile într-un Occident care primeşte cu braţele deschise doar pe cosmopoliţi, snobi şi globalişti. S-ar impune o „deconspirare" în sens pozitiv a misterioaselor lor activităţi care ar putea constitui o experienţă interesantă şi pentru M.E.C. care nu se bagă şi nu se

www.dacoromanica.ro

amestecă pentru a nu face atingere „drepturilor omului" deşi răspunde totuşi constituţional de instrucţia şi educaţia naţională.

Este foarte important de văzut dacă toate instituţiile străine care acordă burse supradotaţilor români o fac în spirit umanitar, pentru a ridica nivelul de cultură al poporului român şi a-i uşura intrarea în Comunitatea Europeană sau pentru a depopula şi prădălui o ţară plină de talente, dar care e mai utilă ca piaţă ieftină şi exportatoare de valori gata formate. Pun această problemă, deoarece din sutele de articole pe care le citesc şi zecile de emisiuni pe care le ascult, unde sunt implicate marile valori de mâine ale ţării, 50% din bursierii cu acces în străinătate vor să rămână definitiv acolo, iar 30% ce puţin 10–15 ani, iar 4 din 5 „supradotaţi" recită pe coridoarele liceului sau facultăţii durerosul şi disperatul îndemn al lui Goga: „Să ne mutăm în altă ţară".

E o datorie naţională şi chiar internaţională descoperirea, formarea, susţinerea materială a copiilor supradotaţi, de care ţara respectivă are nevoie pentru propăşirea şi supravieţuirea ei.

Pentru ce? Pentru că valorile autentice împing societatea înainte şi o feresc de erorile mediocrităţii iresponsabile şi ariviste ce se înfige la conducere. Lor trebuie să li se acorde material şi moral un intens şi generos sprijin guvernamental. Nu ajunge o cununiţă de merişor, o diplomă şi o mângâiere protocolară pe creştet. **Ei au nevoie de încurajare, recunoaştere, sprijin şi condiţii concrete de afirmare.**

Pentru cine? Întâi pentru ţara de care aparţin genetic şi spiritual, istoric şi geografic şi faţă de care au datoria – oricât de mulţi ticăloşi s-ar mai găsi în ea – s-o iubească, s-o respecte, s-o servească, să-i ridice prestigiul, să-i fie fideli până în ultima clipă. Apoi pentru întreaga umanitate, nu pentru câteva firme cu bani, foruri interesate ori state puternice care absorb şi exploatează valorile statelor mici în propriile lor interese de hegemonie, ci pentru toţi cei care înţeleg cu adevărat spiritul perfect egalitar şi sincer comunitar al societăţii de mâine.

Examene, 2000

www.dacoromanica.ro

Triada manualelor alternative

Fostul ministru Andrei Marga crezuse că deţine secretul lui Polichinelle, incluzând printre marile sale „victorii" pedagogice împărţirea anului în semestre (practicată de câteva ori, fără succes, încă din perioada interbelică) şi generalizarea manualelor alternative, măsură pe care noi o practicam ca Monsieur Jourdain de mai bine de o sută de ani, chiar înaintea reformei lui Spiru Haret.

În anii 1998 şi 1999 s-a declanşat nebunia manualelor alternative, acea uriaşă şi inutilă risipă de celuloză şi de miliarde de ecu oferite de bănci străine, care au îmbogăţit pe mulţi, devenind „afacerea nr. 1" a şcolii româneşti. Ca toate marile matrapazlâcuri din ultimii ani şi acesta a fost închis cu „tact" şi „eleganţă", singurul Stan Păţitul fiind un secretar de stat care îşi pusese semnătura pe 6–7 din astfel de manuale care, din cauza stipendiilor străine şi tirajelor masive, aduceau venituri şi ciubucuri frumuşele. Bussiness-ul manualelor şcoalare făcea să crape de invidie dascălii secundari şi universitari care percepeau doar 300.000 lei pe o şedinţă de meditaţie. Ar fi deprimant şi dezgustător în acelaşi timp să redeschidem acest capitol scandalos.

S-a ajuns cu isteria „alternanţei" până acolo încât să se tipărească 10–20 de manuale de acelaşi obiect al aceleiaşi clase şi ca hemoragia de manuale să salveze mari edituri de iminenţa falimentului.

Cât priveşte utilitatea acestor manuale alternative şi mai ales incomensurabilele greutăţi pe care le genera „variaţiile" lor de conţinut şi optică în pregătirea şi susţinerea examenelor

www.dacoromanica.ro

„naţionale", n-am vrea să ne pronunţăm pentru a nu adăuga o nouă cauză la explicarea regresului galopant al învăţământului românesc consemnat de ultimile statistici mondiale, provocat în primul rând de incompetenţa pedagogică a „reformatorilor" improvizaţi sau şcoliţi superficial prin scurte burse în străinătate. Aceştia nu au venit din Apus cu o sticluţă de pomadă, cu beţişoare de promenadă sau cu un vals de Bal-Mabil cum spunea Eminescu, ci cu geamantane de programe, proiecte, manuale care trebuiau copiate cu fidelitate, chiar dacă se potriveau ca nuca în perete cu realităţile şcolii şi societăţii româneşti. Din nefericire pentru impostori, am intrat şi eu în posesia materialelor străine care au inspirat şi alimentat „curricula" şi am asistat la modul cum uneori s-au „croit" noile manuale cu grafică luxuriantă şi preţuri exorbitante, copiindu-li-se celor străine textele şi furându-li-se ilustraţiile (ce fericire că la noi nu se aplică legea dreptului de autor pentru carte!).

Nu pot decât să salut şi să împărtăşesc o propunere a noului ministru al educaţiei naţionale care, printre marile sale calităţi, numără pe aceea de a fi lipsit de vanitatea, infatuarea, suficienţa şi „parti pris"-ul predecesorului d-sale.

E vorba de a fixa ca un punct programatic al noii politici de învăţământ reducerea la 3 a numărului de manuale alternative pentru fiecare obiect şi clasă. Avantajele pentru economia naţională, pentru congruenţa şi unificarea cerinţelor la concursurile „naţionale", pentru stoparea „afacerismului" didactic sunt normale şi prea evidente pentru a fi explicitate.

Problema delicată – ţinând de competenţa viitorilor consilieri care sperăm să nu mai fie la fel de improvizaţi şi imberbi ca cei de până acum – se referă la criteriile care vor justifica alegerea acestora de către cadrele didactice.

Practica pedagogică la nivel mondial se referă la două tipuri de criterii. Întâi la unele generale: sintalitate, esenţialitate, interdisciplinaritate, accesibilitate (adaptare la vârstă), valoare strictă de instrument auxiliar şi nu de unică sursă de informare şi substituent al actului predării, preţ redus, la îndemâna tuturor

www.dacoromanica.ro

familiilor. Cele *particulare*, care însă nu trebuie să încalce reglementările programei privind delimitarea strictă a ariei şi volumului de cunoştinţe sunt două, ambele acceptate de ţările evoluate: a) modalităţile personale de prezentare a materiei obligatorii, care ţin de temperamentul, talentul şi viziunea pedagogică a autorului; b) etalonarea gradului de aprofundare a cunoştinţelor obligatorii din programă în raport cu posibilităţile intelectuale ale elevilor grupaţi prin testare în trei categorii şi deci în trei tipuri de clase: cu nivel minim obligatoriu, mediu şi crescut, ori foarte crescut (cu elevi dotaţi şi supra-dotaţi). Ţinând seama de aceste criterii psihopedagogice, operaţionale într-un învăţământ modern, profesorul poate alege manualul care corespunde cel mai bine nivelului *real* al clasei unde predă, nivel apărut spontan sau deliberat constituit fără însă a-i lipsi pe elevi – indiferent de nivelul lor – de cunoştinţele omologate ca general obligatorii. Folosirea unui astfel de manual, raportat la nivelul de posibilităţi al elevilor, ar justifica perfect o idee – tot europeană – timid enunţată de vechea echipă şi anume diferenţierea examenelor „naţionale" de capacitate şi bacalaureat. Cele cu exigenţe sporite să fie permisive, deci să dea undă verde pentru înscrierea în treapta superioară (liceu, universitate), iar cele cu pretenţii mai scăzute să dea dreptul la o diplomă de absolvent de gimnaziu sau liceu, funcţională şi suficientă pentru anumite locuri de muncă.

S-a pledat cu patos – şi pe drept cuvânt – pentru manuale unice de istorie, literatură, geografia patriei, deoarece România are o istorie o geografie, o literatură unice, care nu pot fi falsificate sau controversate şi că aşa cum era concepută libertatea autorilor în interiorul programei, ei puteau manifesta „preferinţe" care creau nu numai grave confuzii generate de permisive atitudini antinaţionale, dar şi mari dificultăţi în fixarea subiectelor unice de concurs şi evaluarea acestora din cauza marei diversităţi şi uneori antinomii de conţinut şi interpretări.

www.dacoromanica.ro

Socotim că atât cât vom respecta aria, volumul şi veracitatea ştiinţifică a cunoştinţelor şi aici se pot accepta cele trei variante de manual fiind legate de modul temperamental de prezentare (mai sec, mai colorat, mai sintetic, ori analitic, mai descriptiv sau narativ), fie de nivelul de posibilităţi intelectuale ale elevilor, grupaţi pe colective diferenţiate.

Sperăm ca în cel mai scurt timp o comisie formată nu din neguţători de cărţi, ci din pedagogi cu grijă pentru soarta tinerei generaţii şi milă pentru banii publici să opereze selecţia masei proliferante de manuale actuale, urmând ca peste 4 ani, când se va încheia ciclul de valabilitate al actualelor texte alternative, să se aplice judiciosul principiu al triadei de manuale al căror concurs să fie anunţat în primăvara anului 2001, astfel ca manualele să nu fie încropite în câteva luni, cum s-a întîmplat în 1998.

Tribuna învăţământului, 2001

www.dacoromanica.ro

Revenirea la activitatea educativă, o utilă măsură reparatorie

Salutăm reapariţia în organigrama M.E.C. a „Direcţiei generale a activităţilor extraşcolare", menită să reunească toate formele şi modalităţile clasice şi moderne de a focaliza, prin activităţi bine coordonate, educaţia naţională, pulverizată până la dispariţie de o „curriculă" a cărei viziune integrist-europeană centrifuga efortul formării unui tineret legat de tradiţiile, experienţa şi valorile româneşti.

De mai bine de 7 ani, sectorul educativ din M.I. şi apoi M.E.N. s-a subţiat continuu de la o direcţie generală, la o simplă direcţie de... facilităţi, transformată într-un serviciu de... prestaţii şi apoi la doi funcţionari care nici nu mai ştiu de cine aparţin.

De trei ani m-am tot străduit prin zeci şi zeci de articole şi emisiuni să atrag atenţia asupra neglijării celui mai important dar şi vitregit aspect al reformei iniţiate care generează, prin subevaluare şi marginalizare, analfabetism, semidoctism, deprinderi nocive, comportament antisocial, infracţionalitate. Educaţia e un proces complex, cu structuri autonome şi sistemice pe care nu le poţi agăţa de o informatizare care contribuie doar la dezvoltarea gândirii şi a unor deprinderi legate de mânuirea unei tehnologii auxiliare învăţării (computer, internet, jocuri pe calculator etc.), care, prin folosire abuzivă, conduc la unilateralizare şi dependenţă.

Liberalizarea totală a activităţilor formative, neamestecul şi nonintervenţia factorilor educativi în modul cum elevii îşi folosesc bugetul de timp liber (sporit substanţial de sâmbetele

www.dacoromanica.ro

libere şi numeroasele microvacanţe), privatizarea şi comercializarea (fără implicaţii şi obligaţii educative) a acelor agenţii care preiau unele din cele mai importante forme de organizare a activităţilor extraşcolare (tabere, turism etc.) au slăbit considerabil rolul şi eficienţa educativă a şcolii. Dacă adăugăm şi implicarea tot mai intens financiară şi tot mai slab educativă a familiei în problemele învăţământului, avem un tablou sumbru al viitorului generaţiilor de mâine. Forma fără fond care a bântuit în ultimii ani reforma învăţământului trebuie să ia sfârşit până nu e prea târziu.

Reînfiinţarea direcţiei generale a activităţilor extraşcolare vine să repare una din cele mai grave erori ale politicii de învăţământ din ultimii ani, să unifice, direcţioneze şi eficientizeze toate liniile pedagogice care conduc la formarea unui cetăţean modern, adânc legat de ţara sa, dar cu o privire largă spre viitorul umanităţii.

Direcţionarea fermă a educaţiei naţionale nu va trebui să frâneze şi să sufoce iniţiativa, imaginaţia şi creativitatea pedagogică, nu va neglija cultivarea individualităţii şi valorificarea optimă a posibilităţilor şi aptitudinilor.

Reiterez o idee pe care de mulţi ani am exprimat-o în presă şi la diverse congrese şi de care rog noua conducere a M.E.C. să ţină seama: „Un tineret instruit şi fără educaţie, un tineret pompat cu informaţii, dar cu vid afectiv şi total amoral, adică cinic, dur, exclusiv pragmatic, fără simţul răspunderii, fără un sistem de valori morale este mai periculos decât o populaţie tribală, călăuzită totuşi de un cod strămoşesc nescris, dar respectat cu sfinţenie de întreaga colectivitate şi de toate generaţiile".

După o experienţă didactică de peste 50 de ani, sunt convins de utilitatea acestei direcţii de activitate extraşcolară şi, pentru a nu redeveni serviciu de prestaţii, ar trebui să fie intitulată „Direcţia educativă", deoarece activităţile extraşcolare reprezintă doar mijloace, dar nu exprimă scopul principal şi neglijat deocamdată al şcolii, educaţia, care se

www.dacoromanica.ro

realizează nu numai prin intermediul acţiunilor perişcolare, ci prin alte căi tratate empiric până în prezent, cum ar fi reactivarea valenţelor educative ale lecţiei (masiv neglijată în ultimul timp), modernizarea orelor de dirigenţie, intensificarea şi diversificarea colaborării cu familia, cabinetele pedagogice şi medicale, şi, nu în ultimul rând, o competentă orientare profesională pusă în serviciul unei cât mai armonice împliniri spirituale şi unei cât mai depline integrări sociale a fiecărui elev.

Examene, 2000

www.dacoromanica.ro

III

ASPECTE ÎNCĂ DEFICITARE SAU COMPLET NEGLIJATE

Lipsa cărţii ştiinţifice, o carenţă gravă a actualului învăţământ românesc

Literatura de popularizare ştiinţifică, numită după 1970 „literatură de informare ştiinţifică", iar în prezent, prin înfiinţarea unor puternice asociaţii internaţionale, „literatură non fiction" (pentru a fi deosebită de „literatura S.F." care operează strict în domeniul anticipării imaginative) cunoaşte după 1990 o gravă criză răsfrântă în nivelul tot mai scăzut al învăţământului românesc.

Actuala producţie de literatură „non fiction" pentru copii şi tineret o reprezintă prioritar cărţile străine, în mare majoritate enciclopedii luxoase, scumpe şi prost traduse (până la deformarea unor noţiuni ştiinţifice). Traducerile trăiesc prin hârtia extraordinară, imaginile foto sufocante pentru textele seci şi total neinteresante care le însoţesc şi care reflectă tendinţele nocive ale culturii predominant imagistice şi tendenţios comerciale.

Ani în şir, după 1990, am tras în presă şi emisiuni TV nenumărate semnale de alarmă privind proasta gestionare a elaborării, editării şi testării, precum şi asupra difuzării anacronice şi catastrofale a acestui tip de carte, **care după statisticile UNESCO se găseşte pe primele locuri în preferinţele dar şi în necesităţile pedagogice ale tinerei generaţii.**

Nerespectarea cerinţelor UNESCO privind „necesitatea pedagogică a acestei literaturi" se manifestă din plin la noi nu numai prin absenţa de pe piaţă a unor consacrate cărţi de „non fiction" (deja intrate în clasicitate şi prevăzute în bibliografia naţională) care de 10–15 ani n-au mai fost reeditate, dar şi prin faptul că nici unul din actualele manuale de discipline ştiinţifice nu

www.dacoromanica.ro

cuprinde (cum e normal) şi o listă a bibliografiei recomandate pentru nivelul respectivei clase. Poate singura „scuză" a M.E.C. şi a editurilor ar fi **lipsa bibliografiei naţionale, aprobată în 1998, dar nici până în prezent difuzată şi onorată**. În presă s-a semnalat această gravă carenţă a ministeriatelor anterioare, privind finanţarea şi difuzare cărţii pentru copii şi tineret, precum şi necesitatea reluării acţiunii de dotare a bibliotecilor şcolare tot mai sărăcite şi nefuncţionale. Sperăm că, în sfârşit, după „lupte seculare care au durat un deceniu" să punem capăt acestei „ruşini" naţionale pe care n-o trăiesc nici ţările africane.

Lipsa bunelor cărţi ştiinţifice de popularizare din librării, din biblioteci şi din preocupările de lectură ale elevilor generează grave carenţe educative. Orizontul ştiinţific (ca şi cel literar, de altfel, al elevilor din România) – cu unele excepţii – este foarte scăzut. Excursiile în natură (zise... ştiinţifice) se consumă în discoteci, la baruri şi în bufete. Atât profesorii, cât şi elevii nu sunt în stare să identifice roci, plante spontane, animale – în afara celor pe care civilizaţia şi snobismul le-au adus în preajma sau în interiorul caselor. Nu-i de mirare că dezinteresul pentru natură, lipsa atitudinilor şi a comportamentului ecologic, într-o epocă de nebunie tehnică şi de nevroza socială generalizată, vor pregăti terenul pentru o rapidă degradare a mediului şi compromiterea biologică a multor specii şi chiar a omului, prin menţinerea unui exces de interes pentru anumite discipline care propulsează civilizaţia şi de ignorare şi marginalizare a altor discipline care sensibilizează interesul pentru natură şi pentru protecţia cadrului în care existenţa modernă se dezvoltă rapid însă anarhic şi nu rareori profund distructiv.

Lipsa unor astfel de cărţi auxiliare de preţ în instrucţia şi educaţia ecologică oglindeşte, pentru cine judecă cu deplină cinste şi obiectivitate starea actuală a şcolii noastre, o dovadă a iresponsabilităţii de care au dat dovadă – în deplină frăţie şi armonie – diriguitorii culturii şi educaţiei naţionale din perioada tranziţiei.

Examene, 2000

www.dacoromanica.ro

Reconsiderarea disciplinelor ştiinţifice

Analizând „curricula" lui Marga, un distins profesor de biologie a exclamat: „Se vede că e concepută de un filosof şi un adept al ştiinţelor comunicării. Şi-a tras spuza pe turtă". În anii comunismului am mai avut astfel de de pilde de „partizanat" disciplinar: pe vremea lui Miron Constantinescu istoria şi-a luat partea leului, iar sub domnia Suzănicăi Gâdea, prin cataloagele liceului teoretic se lăfăiau 14 obiecte de tehnologie care de care mai inutile.

Cert este că actualele programe defavorizează disciplinele ştiinţifice nu neapărat ca o revanşă a anilor când învăţământul socialist le acorda o indiscutabilă prioritate (mai ales matematicii, fizicii şi tehnologiilor de tot felul), ci ca o consecinţă a câştigurilor tot mai importante ale învăţământului umanist, nondirectiv. Reformatorii contemporani impută supraîncărcarea până la refuz a programelor cu seturi informaţionale redundante sau nerelevante, propunând energica descongestionare a programelor şi reducerea severă a numărului de ore. Deja învăţământul nostru, considerat statistic prin 1999 drept cel mai „lejer" din Europa (anul şcolar avea doar 34 de săptămâni, deci 170 de zile de şcoală), începe să fie pus în faţa nevoii imperative de a fi rezidit de la temelii atât în direcţia finalităţii, cât şi structurii sale.

Timp de aproape 50 de ani, aşa-numitul învăţământ preuniversitar, prin însăşi titulatura lui impusă de miniştrii exclusiv universitari, era o trambulină spre treapta superioară. Bacalaureatul a reprezentat în acelaşi timp un titlu formal, luat în considerare doar la înscrierea în facultăţi.

www.dacoromanica.ro

Departe de a avea ca scop autonomia unei etape obligatorii a culturii generale, învăţământul preuniversitar, pentru „uşurarea" celui universitar, prelua adesea necritic şi nepedagogic (mai ales la matematici, fizică, chimie, genetică, anatomie), materie care odinioară se preda la universităţi. Acest fenomen stă la baza supraîncărcării pe care o acuzăm şi pe care o combatem stupid şi arbitrar prin „decupări" de calupuri de capitole sau subdiscipline din programa analitică. Una din aceste „monstruozităţi" pedagogice o reprezintă modul cu totul neinteligent în care s-a făcut reducerea materiei în programele de bacalaureat din ultimii 2–3 ani.

Noile arii curiculare prevăd o drastică reducere a orelor consacrate disciplinelor ştinţifice clasice, dar indică extrem de vag modul cum acestea vor fi structurate sistemic.

N-au fost publicate propuneri nici ale cadrelor didactice, nici ale ilustrului şi sterilului Institut de Ştiinţe ale Educaţiei.

Perspectiva interdisciplinară nu e sugerată în actualele planuri curriculare. Se pare că este greu, dacă nu imposibil, de unificat concepte, metodologii şi teorii distante fără riscul pierderii specificităţii disciplinare sau al confuziei ideatice. Se ia ca un caz tipic şi grav de „erezie" pedagogică apropierea fizicii de biologie care, vezi Doamne, ar obliga pe fiecare specialist să iasă din „bârlogul" lui călduţ. Este regretabil că autorul acestor „idei", conferenţiar universitar de fizică la Iaşi, n-a luat în considerare că de un număr bunişor de ani există printre interdisciplinele autonome şi consacrate şi biofizica.

Terenul viziunii interdisciplinare îl pregăteşte învăţământul claselor I–IV, unde studiul naturii respectă principiul globalităţii, cadrul cosmic oferind nenumărate cazuri şi situaţii de interferenţă şi interacţiune a fenomenelor de ordin fizic, chimic şi biologic.

Autonomizarea predării disciplinelor „clasice" are loc în învăţământul gimnazal obligatoriu (clasele V–IX), care trebuie să asigure un minim de noţiuni operaţionale şi de deprinderi practice necesare pentru viaţă (când tânărul îşi încheie aici

www.dacoromanica.ro

cultura) şi pentru etapa superioară – neobligatorie –, cea a liceului (clasele X–XII/XIII), indiferent de tip, pe care o vor parcurge cei dotaţi pentru învţătură.

Pentru liceu, care trebuie să asigure o mare diversificare atât prin tipologie, cât şi prin clase speciale şi multitudinea disciplinelor opţionale, reluarea ciclică a disciplinelor studiate în gimnaziu devine inoportună şi anacronică.

Există două soluţii moderne de prezentare a disciplinelor ştiinţifice la nivelul liceului: globalizarea intradisciplinară şi sinteza interdisciplinară.

Globalizarea intradisciplinară conservă predarea ciclică a disciplinelor „clasice" (se repetă la nivel liceal botanica zoologia, mecanica, electricitatea, chimia organică etc.), dar nu sub forma unor acumulări şi detalieri de informaţie, ci a prezentării problemelor fundamentale ale obiectului, în legăturile şi implicările practice de mare actualitate, aplicându-se un sistem colocvial referenţial şi experimental de predare.

Sinteza interdisciplinară vizează nu predarea unor ştiinţe autonome, ci a unor largi probleme ale societăţii moderne, cu multe implicaţii interdisciplinare, ceea ce permite noi asocieri şi sinteze la care se coroborează numeroase informaţii din cele mai diverse domenii corelative, realizându-se un orizont modern al cunoaşterii. Asociat cu lucrări frontale de laborator, cu excursii, cu mici cercetări personale, cu sesiuni de referate şi prezentări la concursuri naţionale şi internaţionale de profil şi cu o lectură auxiliară asigurată printr-o producţie editorială inteligentă şi racordată cu programele analitice, el ar putea face atractiv şi reabilita studiul disciplinelor ştiinţifice aflate într-o acută criză de statuare pedagogică.

Tribuna învăţământului, 2001

www.dacoromanica.ro

Drama cărţii pentru elevi

Nu ne putem plânge azi de pletora de edituri (au depăşit de mult numărul de 3000) şi chiar de producţia generală de carte, care se apropie de cifrele consemnate înainte de 1989.

Numai că, aruncând ochii pe tarabe, în librării, în standurile ultimelor târguri de carte, constatăm un lucru îngrijorător: **numărul traducerilor (bune, rele, utile, inutile) depăşeşte cu mult numărul cărţilor originale, iar cărţile originale închinate copiilor şi tinerilor nu depăşesc 2–3% din producţia globală de carte, deşi cititorii prezumtivi ai ei, deci cei cuprinşi în arcul de vârstă de 8–18 ani, reprezintă circa o pătrime din populaţia ţării.** Prin 1971–1972, statisticile româneşti consemnau în producţia anuală de carte un procent de 17–18% cărţi cu directă adresă şcolară, care acoperea mulţumitor nevoile şcolii. Cartea din trecut nu era atât de somptuoasă şi spectaculoasă ca prezentare grafică, dar era mai atent redactată şi infinit mai accesibilă ca preţ, fiind de 20–100 ori mai ieftină, şi, mai ales, cuprinsă în colecţii de tradiţie şi larg tiraj care permiteau şi celor mai sărace familii să-şi înjghebe o bibliotecă pentru copii, capul familiei plătind în rate, la fiecare chenzină, cărţile comandate de sindicatul întreprinderii dau instituţiei unde lucra. Piaţa liberă de carte a avut în ultimii zece ani efecte nefaste: s-a redus de 4–5 ori numărul titlurilor tipărite, incluse în bibliografia naţională; tirajele au scăzut de la 30.000–40.000 la 700–1200 exemplare, în schimb preţurile au crescut enorm, atingând pentru un manual şcolar 30.000–180.000 lei, iar pentru un exemplar de atlas sau enciclopedie străină 500.000–600.000 lei **adică o jumătate dintr-un salariu mediu lunar**. Lipsa unei producţii ritmice

www.dacoromanica.ro

şi de calitate şi a unei pieţe stabile ferme şi bine orientate pedagogic a cărţii şcolare (care nu înseamnă doar culegeri, rezumate, exerciţii, grile vândute pe la toate tarabele), a contribuit din plin la ridicarea coeficientului de inculturaţie şcolară, care ne împinge – conform statisticilor UNESCO, **de pe locul 15 în 1971, pe locul 76 în direcţia producţiei de carte şcolară originală**, recomandată în programele şcolare, în anul 2000..

O gravă suferinţă se manifestă în direcţia cărţii de informare ştiinţifică pentru elevi, legată de programă şi imperios necesară pentru completarea şi ilustrarea acesteia, deoarece este copleşită de traduceri cu grave erori de transpunere ştiinţifică, şi nu rareori deficitare sub raport gramatical şi stilistic din cauza amatorismului cultural al marei majorităţi a traducătorilor care şi-au însuşit o engleză argotică ori o franceză bulevardieră. Personal, aş recomanda astfel de cărţi, dubioase sub raportul calităţii informaţiei şi supracostisitoare, doar pentru frumoasa iconografie şi luxurianta prezentare grafică.

Aş adăuga şi faptul că la ora actuală, producţia de carte este realizată cu totul anarhic şi neştiinţific. Fiecare editură – în lipsa unei bibliografii naţionale elaborată conform cerinţelor programei – tipăreşte ce-i trece prin cap şi ofertează la întâmplare, în numele liberalismului absolut, fără a fi consultat în prealabil sutele de cataloage ale altor edituri şi pe consilierii obligatorii, recomandaţi de Uniunea Scriitorilor, care ar trebui să le vizeze tipăriturile. Se produc îmbulziri şi goluri fireşt în aria producţiei: cartea unui autor clasic sau recomandat, decedat de mult şi fără urmaşi dispuşi să solicite drepturi de autor, devine „economică", este tipărită simultan de 60–80 de edituri anual, iar cele aparţinând unor autori încă în viaţă (sau clasici care mai au rude) sunt ocolite sistematic pentru a nu se plăti drepturi de autor. Entropia producţiei editoriale perturbă grav procesul de învăţământ, elevii fiind nevoiţi să procure multe titluri de la anticari, unde preţurile sunt de 3–4 ori mai ridicate.

Azi, cartea şcolară verificată şi atestată se mai găseşte doar în bibliotecile instituţiilor didactice, şi în bibliotecile orăşeneşti sau judeţene pentru copii şi tineret. Numai că **fondurile pentru**

www.dacoromanica.ro

achiziţiile de carte au scăzut galopant după 1990, blocându-se după 1998. Învăţătorii şi profesorii au datoria să respecte o „curriculă" foarte pretenţioasă, europenistă, bazată pe un studiu individual aprofundat care solicită intens nu numai parcurgerea manualelor, dar şi a lecturii literare şi ştiinţifico-tehnice auxiliare. Să facem un mic calcul: la şcolile mai mari, un an de studiu are 7–10 clase paralele, fiecare în serie cu 35–40 de elevi, ceea ce înseamnă că dintr-odată cel puţin 200 de elevi, ai căror părinţi nu pot să le cumpere cărţile recomandate, asaltează bibliotecile şcolare care nu dispun decât de 5–6 exemplare din titlul recomandat, şi acelea hărtănite de atâta folosinţă sau chiar ediţii depăşite ideologic. Mulţi se reped la bibliotecile de copii şi tineret, orăşeneşti şi judeţene care deservesc zeci de şcoli şi care se găsesc într-o situaţie similară.

Iată de ce milioane de elevi aflaţi în suferinţă şi impas cultural au imperios nevoie de o editură, cu comenzi de stat şi fonduri centralizate, capabilă să-şi asigure apariţia la timp şi în tirajul necesar a bibliografiei naţionale recomandate pentru toate obiectele a cărei conformitate cu programa şi corectitudine ştiinţifică a textelor impun controlul unor redactori cu înaltă calificare, aşa cum se întâmplă în toate statele civilizate ale lumii care finanţează şi protejează temelia instrucţiei şi construcţiei naţionale.

M.E.C. a beneficiat încă din vremea ministeriatului lui Spiru Haret de propria editură, numită iniţial „Casa Şcoalelor" şi după 1950, „Editura Didactică şi Pedagogică", care a asigurat timp de 100 de ani în mod exemplar atât producţia de manuale cât şi bibliografia şcolară auxiliară. După 1992, E.D.P. s-a încadrat în legislaţia concurenţei capitaliste, intrând în competiţie cu edituri mai bogate, şi supravieţuind doar prin unele comenzi oferite de minister. În prezent, producţia ei de carte legată de manuale şi de bibliografia naţională şcolară a scăzut dramatic odată cu numărul redactorilor, fiecare editură particulară din cele aproape 3000 având dreptul să o concureze în ce priveşte manualele şi să tipărească literatura şcolară

www.dacoromanica.ro

auxiliară pe care altădată E.D.P. o împărţea armonic doar cu unităţi specializate, cu un înalt grad de profesionalitate („Ion Creangă", „Albatros", „Tehnică", „Enciclopedică").

Ar fi util ca o importantă editură privată, cu aparataj modern, cum ar fi „Aramis" să se ofere să preia în totalitate tipărirea titlurilor din bibliografia naţională, organizate pe colecţii cu tiraj mare şi preţ cât mai accesibil, iar M.E.C. să-i asigure subvenţiile ca şi asistenţa ştiinţifică şi pedagogică absolut necesare realizării unor ediţii „ad usum delphini" – impuse de o şcoală modernă, ferită de principala maladie de care suferă cultura şi învăţământul de azi: „formă fără fond".

Tribuna învăţământului, 2001

www.dacoromanica.ro

„Tinere condeie" în colimator

Am simţit o mare satisfacţie că unul din miile de profesori de română care ar trebui să se ocupe şi de copiii creatori de literatură – mai ales că M.E.C. va pune în practică înfiinţarea centrelor de excelenţă menite să depisteze şi să sprijine elevii supradotaţi în domeniul ştiinţific, inventic, literar şi să le creeze privilegii măcar egale cu ale „olimpicilor" naţionali şi internaţionali – s-a încumetat să le consacre un articol.

Domnul Teodor Pracsiu are se pare nu numai o *practică* îndelungă în calitate de membru în juriul judeţului Vaslui al concursului naţional „Tinere condeie", dar şi un excelent ochi critic. În calitatea mea de iniţiator, în 1967, al acestui concurs şi de preşedinte sau membru în juriul său naţional timp de 34 de ani alături de colegi de breaslă scriitoricească şi de catedră (Z. Stancu, Şt. Aug. Doinaş, Fănuş Neagu, Ana Blandiana, Constanţa Buzea, Aug. Z. N. Pop, D. Micu, Mircea Sântimbreanu, George Şovu, Gh. Izbăşescu etc.) nu pot decât să-l felicit pentru realismul şi curajul opiniilor din articolul „Tinere condeie – virtuţi şi servituţi" (T. Î. 594 din 11–17 iunie a.c.).

Iniţial, însă, ţin să-l asigur că în cei 34 de ani de existenţă acest concurs şi-a dovedit utilitatea, chiar dacă figuri ministeriale de tristă amintire din anii comunismului şi doi inspectori de română de după Revoluţia din 1989 au încercat zadarnic să-l desfiinţeze şi să anuleze tabăra tradiţională a tinerelor condeie prin comasare cu olimpiada de română şi tabăra acesteia, ceea ce ar fi reprezentat o enormă gafă pedagogică. Noroc că s-au găsit în conducerea ministerului şi minţi luminate care au stăvilit un anumit elan destructiv, iniţiat perfid de o mişcare de dizidenţă

www.dacoromanica.ro

scriitoricească şi de contestare a clasicilor şi de o formă de „postmodernism" cosmopolit, la care anumite persoane din M.E.N. au aderat cu râvnă, dorind să distrugă una din frumoasele tradiţii şcolare prea strânse de ideea de identitate naţională.

E notoriu faptul că din 50–80 de laureaţi anuali ai fazei naţionale a concursului şi participanţi la taberele naţionale, peste 30% s-au realizat ca scriitori, critici universitari, eseişti, ziarişti, editori de primă mână care se bucură de o unanimă apreciere şi recunoaştere. Presa timpului, emisiunile de Radio-TV, zecile de antologii tipărite non-stop din 1967 până în prezent sunt înţesate de nume care se bucură azi de o largă circulaţie, oferind oricărui sceptic dovezi convingătoare şi chiar o întreagă lucrare consacrată debutului şcolar al scriitorilor români.

Ceea ce relatează colegul Teodor Pracsiu se referă la nivelul judeţean al concursului. Etapa naţională a constituit o barieră greu de trecut, un filtru atent şi exigent, profesionalitatea unui juriu competent, fiind total imună „complezenţei`" colegiale şi „generozităţii" uneori interesate a juriilor judeţene. Are perfectă dreptate Teodor Pracsiu să se întrebe în articol: „oare cum s-o fi descurcând în zilele acestea juriul naţional în faţa acestor aluviuni de cuvinte, acestor buimăcitoare avalanşe verbale?".

Pentru că domnia sa nu are o viziune de ansamblu asupra felului cum se răspunde pe plan naţional cerinţelor concursului, vom preciza că multe inspectorate judeţene manifestă atitudini extreme: ori e o totală indiferenţă faţă de talentele literare, manifestată printr-un absenteism sfidător în privinţa participării, sau un formalism cras (într-o mapă judeţeană a ediţiei din 1998 a concursului am întâlnit creaţii ale elevilor pe care îi premiasem cu zece ani în urmă, adunate probabil în pripă de pe fundul sertarelor pentru îndeplinirea unei sarcini de serviciu), ori un exces de zel (8–9 judeţe au trimis în cea mai sublimă devălmăşie sute de manuscrise a zeci de „finalişti" judeţeni cu metehnele semnalate din belşug de Teodor Pracsiu – „texte postmoderniste agramate", „încropiri verbale bizare", „aberaţii stilistice şi sintactice").

www.dacoromanica.ro

Sunt de perfect acord cu Teodor Pracsiu că trebuie combătute unele excese paternaliste de tipul: „mari promisiuni" la clasele II şi III, „consacraţi" la clasele gimnaziale şi liceale, grija unor părinţi cu bani ori subvenţionaţi de miliardari de carton de a tipări odraslelor cărţulii inepte, lansate cu un nemaipomenit tam-tam în ambianţa inflamată de un patriotism local.

Din nefericire există „genii precoce" *reale* (nu fabricate în retortele neautorizate ale unor familii veleitare sau dascăli care dau gradele didactice) şi nu avem dreptul să le tratăm cu neîncredere sau, dintr-un aşa-zis „scrupul" pedagogic, să le debutăm la Sfântul-Aşteaptă, cum gândea răposatul Laurenţiu Ulici, fostul preşedinte al Uniunii Scriitorilor care nu-i prea iubea şi încuraja pe adolescenţii talentaţi, fiindu-i frică de prea marea „puiere" de scriitori tineri care ar putea pereclita liniştea mafiilor literare deja constituite care îşi dispută premiile şi gloriola de moment, locurile de la Academie sau din viitoarele istorii literare.

Problema nu este de a *temporiza* sau *stăvili* talentele precoce. Vârsta afirmării valorii scade vertiginos; televiziunea, internetul, computerul fabricant de literatură programată trezesc şi coc prematur unele aptitudini, accelerează integrarea în circuitul social, dincolo de clasicele etape biologice şi psihologice pe care ne-am obişnuit din comoditate să le invocăm. Abia în zilele noastre se confirmă ceea ce Corneille – contrazis de „oficialul" Boileau – susţinea curajos acum trei-patru sute de ani: „la valeur n'attend pas le nombre des années".

Pot să-l asigur pe colegul Teodor Pracsiu, cu toată autoritatea unei experienţe de o jumătate de veac, că multe din creaţiile de azi ale unor elevi de 15–18 ani, sunt superioare prin conţinut şi expresie artistică multora din creaţiile în versuri şi proză ale unor scriitoraşi contemporani vârâţi prin efracţie în manualele alternative ale ciclului gimnazial. Îl previn, de asemenea, că la ora actuală există pe puţin o duzină de elevi români care tipăresc la edituri onorabile („Eminescu", Cartea Românească", „Dacia", „Cronica") volume bilingve sau trilingve, primesc prestigioase

www.dacoromanica.ro

premii internaţionale („Mallarmé", „Novalis", „Pavese") şi distincţii UNESCO şi „Princeton"pentru poezie.

O corectă, inteligentă şi competentă diagnosticare a *valorii reale* cade în răspunderea mentorului (scriitor, descoperitor întâmplător sau conducător avizat de cenaclu), deci a acelora care depistează, evaluează şi îndrumă talentele capabile de performanţe estetice care să ne aşeze în rând şi poate dincolo de rândul ţărilor care astăzi se „oferă" să ne dea lecţii.

N-avem nevoie de *primenirea concursului* (vânturile „noi" sunt adesea poluante şi toxice), ci de *primenirea* celor care la ora actuală întocmesc regulamente proaste de concurs, organizează în silă şi-n dorul lelii competiţia, promovează la faza naţională cantitatea şi nu calitatea, ezită să dea undă verde adevăratelor valori care se pierd prea adesea şi în prea mare număr în anonimat.

Tribuna învăţământului, 2001

www.dacoromanica.ro

„Avem destui copii şi adolescenţi excepţional înzestraţi“

Cu ce sentiment întâmpinaţi, domnule profesor, intrarea Dumneavoastră în al 75-lea an de viaţă, în al 55-lea an de dăruire neostenită şcolii şi în al 60-lea an de mânuire a condeiului literar?

Dacă nu mi-aţi fi adus aceste precizări „punctuale“ – ca să folosesc un termen intrat în ticurile verbale ale politicienilor de azi – m-aş fi simţit ca un ornic care din neglijenţa stăpânului n-a mai fost întors cam de multişor şi a rămas înţepenit la o cifră de ani care îmi dă sentimentul că aş mai putea fi de folos ţării şi semenilor.

De altfel, aproape neverosimila Dumneavoastră tinereţe mintală şi sufletească vă ajută să fiţi mereu în mijlocul „ucenicilor“, să ne daţi cărţi interesante şi proaspete ca acelea care în anii 2000 şi 2001 v-au sporit enorm popularitatea. Parcurgem cu încântare enciclopediile pe care le-aţi tipărit recent, volumul memorial „Oameni şi întâmplări“ unde avem prilejul să ne întâlnim cu personaje celebre precum Călinescu, Arghezi, Bacovia, Muşatescu, Păstorel, excepţional portretizaţi şi mai ales „Învăţământul românesc, încotro?“ singura lucrare pedagogică din ultimii zece ani unde cu o înaltă competenţă, cu mult curaj civic, cinste profesională şi îndurerat patriotism aţi radiografiat recenta şi chinuita reformă care, pornind de la bune intenţii de integrare europeană, a coborât prin superficialitate, incompetenţă oarbă şi ignorare a tradiţiilor şi experienţei naţionale, şcoala românească de pe locul 7 în lume în 1972 pe locul 34 în 1998, aşa cum recunoştea invocând statisticile UNESCO, ex-ministrul Andrei Marga. Cartea, care ar trebui să fie un „vade mecum“ pentru cei ce se autodeclară „reformatori“, şi-a epuizat aproape instantaneu

www.dacoromanica.ro

modestul tiraj. Sperăm însă ca cei de „sus" care au apucat s-o citească cu jenă vor fi avut destulă conştiinţă profesională ca să recepteze adevărurile privind degradarea şi decadenţa tot mai vizibilă a învăţământului românesc. Care ar fi după Dumneavoastră principalele cauze ale acestei situaţii critice?

Cauzele sunt multe şi variate. Unele ţin de situaţia economică dezastruoasă, altele sunt generate de politica globalisto-integristă prin care ni se cere discret atenuarea până la ştergere a identităţii naţionale şi copierea modelelor transnaţionale. Unele vizează slăbirea rolului familiei şi a cooperării ei cu şcoala, altele acuză incompetenţa sau inexperienţa aşa-zişilor „reformatori" şi „formatori". Ar putea de asemenea să fie invocată pregătirea şi calitatea vocaţională tot mai precară a cadrelor didactice, pe deasupra, prost plătite şi marginalizate şi care îşi pierd treptat autoritatea în faţa elevilor şi prestigiul în faţa societăţii, invitând indirect pe cei tineri să evite această profesiune cenuşăreasă. Cred că problemele bugetare, programele eronat gândite pedagogic, manualele prea numeroase, prost scrise, îmbâcsite şi confuze, neglijarea condamnabilă a laturii educative a învăţământului în favoarea concentrării obsesive şi iraţionale asupra mijloacelor electronice, vor agrava şi accelera hibele învăţământului de azi şi vor întreţine hemoragia dc valori tinere către alte ţări.

Cam trist tabloul ce ni-l prezentaţi. Nu întrevedeţi şi o geană de speranţă în această viziune aproape apocaliptică?

Omul simplu înţelege greşit „apocalipsa", care nu înseamnă sfârşitul umanităţii, ci sfârşitul unui ciclu de civilizaţie ajunsă la un stadiu de decrepitudine. Un eveniment „cosmic" va pregăti pentru încă 6000 de ani, aşa cum prevăd unele „cărţi blestemate", dar şi cercetări moderne, o nouă etapă în evoluţia omenirii. Nu putem stopa un proces inexorabil, dar vom reuşi cu eforturi conjugate, prin înţelegere, toleranţă şi înţelepciune să atenuăm degradarea morală şi să temporizăm pentru o perioadă alunecarea spre exitus a unei ere planetare de care, din nefericire, noi aparţinem. Aşadar cred că prin anii 2015–2020

www.dacoromanica.ro

se va produce redresarea actualei stări, când tânăra generaţie va atinge un anumit grad de maturitate şi autonomie şi va orienta în acest sens mersul unei societăţi în derivă.

Aveţi încredere în noua generaţie în mijlocul căreia trăiţi şi care nutreşte pentru Dumneavoastră o mare stimă şi dragoste?

Avem destui copii şi adolescenţi excepţional înzestraţi şi educaţi dar şi destui băieţi declasaţi, scăpaţi din vizorul familiei, şcolii, societăţii şi regimente de fete frumoase, preocupate doar de cochetărie şi aventuri facile şi productive, cu mintea şi sufletul gol. Pericolul cel mare pentru naţiune este că „inteligenţia" ne părăseşte masiv, iar marea masă imatură, semidoctă, intoxicată de năravurile şi viciile pseudo-civilizaţiei occidentale va ajunge la conducere şi ne va declasa ca naţiune.

Şcoala anilor ce vor urma, credeţi că va putea juca un rol în redresarea morală şi intelectuală a naţiunii?

Cred că da. Cu condiţia ca învăţământul să devină pentru guvernanţi o reală prioritate naţională, ca familia să consacre ceva mai mult timp educaţiei copiilor, ca în locul miilor de educatori improvizaţi să angajăm dascăli calificaţi, ca la conducerea învăţământului şi a diverselor institute aferente să fie angajaţi, printr-un concurs sever şi obiectiv, inspectori şi cercetători competenţi care să nu-şi îngroape birocratic 8 ore de muncă între munţi de hârtie inutilă şi cafeluţe fumegânde, ca să punem minţi luminate să elaboreze programele şi manualele, ca să dăm tineretului nu numai diplome cu care mor de foame, dar şi idealuri, orizonturi, şanse concrete de perfecţionare şi împlinire, bucuria şi mândria de a servi o ţară care-şi pune toate speranţele redresării în ataşamentul lor patriotic.

V-am sărbătorit cu aceeaşi dragoste la împlinirea vârstei de 60, 65, 70, 75 de ani. Ce ne veţi aduce în generosul Dumneavoastră sac când peste 5 ani vă vom sărbători pentru cei 80 de ani la fel de tineri?

www.dacoromanica.ro

Rog pe Cel de sus să-mi mai dea putere să duc la capăt câteva proiecte. Ca scriitor, aş vrea să-mi închei memoriile (perioada 1990–2005), să definitivez „Enciclopedia liliput" a naturii pentru cei mici din care au apărut în 2001 trei volume din cele 20 proiectate până în 2005, să-mi public opera completă de poezie (1940–2000) cu ajutorul Uniunii Scriitorilor. Pe plan pedagogic aş vrea să urnesc la Editura „Aramis" pentru ridicarea învăţământului de literatură română cele 70 de antologii ale celor mai frumoase creaţii lirice, epice, dramatice, eseistice româneşti dintre 1800–2000, precum şi colecţia „Ethos" care să ofere diriginţilor – care fac matematică, fizică, colecte de bani sau statistici de absenţe nemotivate în ora de dirigenţie – texte celebre pe teme etice de la cinste la patriotism, virtuţi etern umane despre care nu mai vorbim elevilor de mai bine de un deceniu.

Vă mulţumesc domnule profesor pentru interviul acordat şi vă urăm o inepuizabilă forţă de muncă spre binele învăţământului românesc.

A consemnat,
Prof. Dumitru TATARU
Ateneu, 2001

www.dacoromanica.ro

Pe marginea unor critici adresate M.E.C.

Două atacuri frontale s-au năpustit asupra actualei conduceri a M.E.C.: cele 8 pagini ale „Barometrului" – supliment al ziarului „Ziua" de luni, 15 octombrie a.c. şi scrisoarea critică a ex-ministrului Andrei Marga privind sugrumarea reformei învăţământului după plecarea sa, apărută în „Adevărul" de miercuri, 21 noiembrie a.c.

În evaluarea primului an de guvernare Năstase, făcută de cotidianul „Ziua", notele cele mai mari le-a luat presa (pentru neîngrădita libertate) şi Mugur Isărescu (pentru arta sa machiavelică de a demola băncile şi a ne goli buzunarele), iar cele mai mici le-au luat Vadim şi PRM. Dintre ministere, M.E.C. a fost notat extrem de sever. I s-a reproşat lipsa de combativitate şi de interes pentru propriul buget (cel mai scăzut din Europa), salarizarea de mizerie a cadrelor didactice şi auxiliare, „şpăgile" şi comisioanele încasate de pe urma impresionantului număr de manuale alternative din tipărirea cărora s-au înfruptat alături de edituri şi autori o armată de funcţionari care au manipulat aprobarea şi difuzarea lor. Apoi s-au invocat desele schimbări produse în sistem, nenumăratele experimente sterile şi costisitoare, lipsa unei strategii coerente, a unor măsuri de natură să stimuleze procesul de învăţământ care pierde din punct de vedere calitativ prin programe proaste, schimbate de la an la an, mediocritatea generalizată care nu e salvată de cele câteva „vârfuri" olimpice care sunt mereu scoase în faţă, ca şi mediocritatea personalului didactic, cu mii şi mii de cadre necalificate sau improvizate, din care „crema" a migrat spre învăţământul superior sau către profesiuni cu mult mai bănoase.

www.dacoromanica.ro

Actuala formaţie ministerială a fost apreciată ca cea mai antireformistă din cadrul Executivului, iar ministrul Ecaterina Andronescu o „marionetă" politică, propunându-se o remaniere radicală şi urgentă.

După atacul frontal din „Ziua" a urmat colac peste pupăză, scrisoarea ex-ministrului Andrei Marga, **supărat că nu i s-a prelungit şansa să demoleze până la capăt vechea şcoală românească**. A imputat actualei conduceri distrugerea Noului Curriculum Naţional din 1998, sau abrogarea măsurilor de reformă adoptate în orice ţară europeană prin măsuri cum ar fi „decizia de îngrădire şi de interzicere a manualelor alternative", „readucând pe scenă socialismul oriental".

Respect democratic opiniile evaluatorilor care evidenţiază o realitate cunoscută de toată lumea şi chiar asprele imputări aduse de profesorul Andrei Marga, văzându-şi în primejdie „monumentul" didactic mai durabil ca arama – după cum credea.

Dar m-a mâhnit lipsa de onestitate şi de obiectivitate a criticilor, care n-au ţinut seama nici de acumularea incompetenţelor, gafelor şi erorilor de-a lungul primului deceniu al tranziţiei, nici de cauzele care au adus învăţământul românesc pe pragul colapsului, punându-le în cârcă unei singure echipe ministeriale care le preluase *tale quale* doar cu un an în urmă.

Într-o recentă cartea a mea, „Învăţământul românesc, încotro?" (Ed. Semne, 2000), am încercat să analizez multidirecţional primii zece ani de reformă şi, trebuie să recunosc, multe din obervaţiile mai sus menţionate semănau ca două picături de apă cu cele formulate şi de mine încă din 1996 şi făcute publice într-un mare număr de articole apărute în diverse publicaţii, pe care le-am expediat şi la cabinetul ex-miniştrilor Petrescu şi Marga, unde n-au ajuns niciodată din motive lesne de înţeles.

Reforma din anii 1998–2000, când şcoala a fost supusă unei acceleraţii dementiale, a bulversat învăţământul, a zăpăcit programele şi manualele care, supuse presiunii şi fiziocratismului didactic au început să apară ca ciupercile (unele chiar otrăvitoare). **Ceea ce a însemnat „curricula" Marga, gândită în 1990 şi aplicată masiv în 1998, a fost un pas înapoi faţă de stadiul real al pedagogiei euro-atlantice. Pe creasta**

www.dacoromanica.ro

noului mileniu marii pedagogi occidentali s-au cam speriat şi dezis de „inovaţiile" care după 1990 începeau să genereze incultură sau subcultură, şi constituiau teren favorabil manifestărilor antisociale violente.

Grupul social de la „Ziua" a sesizat corect principalele hibe: subfinanţarea învăţământului, baza materială precară a multor şcoli, situaţia catastrofală a învăţământului rural, salarizarea umilitoare, incompetenţa unor aşa-zişi specialişti plimbăreţi prin străinătate, slaba calitate a programelor şi manualelor, simple calcuri ale pedagogiei occidentale, birocratismul incurabil al actelor administrative, corupţia ce se întinde ca o pecingine de la examene, testări şi numiri, până la selecţia manualelor. Slaba pregătire a unei părţi a personalului didactic, mediocrizarea rezultatelor de ansamblu, alături de exodul valorilor în străinătate constituie fenomene nocive care sporesc performanţele ţărilor dezvoltate în detrimentul acelora defavorizate, de unde provin, dar care au investit în ei şi care devin din ce în ce mai dependente de liderii mondiali... Realităţi triste care trebuie să stea clipă de clipă în faţa actualei conduceri a ministerului, asaltată de critici. Este foarte adevărat că actuala conducere nu dovedeşte nici curajul decizional de a face curăţenie în ograda încă plină de oportunişti şi clientelă politică din motive, se pare, diplomatice, de conciliere şi nici preocuparea de a invita la implicare şi colaborare valori reale ale învăţământului, care stau în umbră, scârbite de năravurile politicianiste.

Andrei Marga nu are dreptate când acuză că noua conducere calcă în picioare „măreaţa" sa reformă. Dimpotrivă, conducerea actuală respectă şi duce mai departe firul trainic al reformei, dar nu poate să nu ia măsuri de corectare a greşelilor anterioare. Tradiţiile şcolii noastre şi realităţile socio-economice româneşti nu se pot plia cât ai bate din palme condiţiilor intransigente impuse de organismele internaţionale de globalizare şi integrare. În condiţiile unor bugete de 2–3 ori mai mici decât nevoile minimale nu ne putem permite, cum propusese Marga, extravaganţa de a înlocui modestul, dar temeinicul liceu pedagogic cu pretenţioase colegii nepragmatice, care vor obliga pe finanţişti să plătească diferenţele salariale dintre învăţător şi profesor,

www.dacoromanica.ro

încărcând astfel substanţial planul financiar-bugetar. De asemenea nu ne putem permite risipa uriaşă de hârtie pe care o implică liberalizarea totală a producţiei de manuale alternative. Luxul de a tipări ca ţară săracă şi secătuită economic 20 de manuale la un singur obiect, de la o singură clasă sau, ceva şi mai grav, dispariţia oricărei restricţionări privind numărul de variante, urmând ca doar selecţia beneficiarului să fie hotărâtoare, ţine de nesăbuinţă. Are oare timp şi bani un biet profesor obligat să cumpere şi să consulte zeci de manuale pentru a-l alege pe cel convenabil în timpul scurt dintre apariţia manualelor în librării şi începerea anului şcolar? Să-mi arate mie profesorul Andrei Marga în care ţară ultra-civilizată nu se ţine în frâu un astfel de fenomen editorial din motive economice, ecologice şi pedagogice, raţionalizare legitimă de care noi nu am vrea să ţinem seama pentru a nu fi, vezi Doamne, sancţionaţi de Comunitatea Europeană pentru încălcarea legilor pieţii libere. De la Spiru Haret până la reforma comunistă din 1948, când au fost introduse manualele unice, valabile până în 1993, au existat la un anumit tip de liceu, la un anumit obiect de la o anumită clasă, circa 3–4 variante, aprobate de minister dintre zecile de manuscrise prezentate. **Cine pledează pentru un număr nerestricţionat de variante care seamănă între ele precum copiile de xerox nu e un adept al spiritului european, ci mai degrabă ar putea fi un avocat al afacerismului subteran, iar a socoti drept un gest anti-european interzicerea oficială a unui manual de istorie care batjocoreşte adevărul şi demnitatea naţională şi a-l apăra cu dinţii, este o dovadă de dispreţ faţă de constituţia ţării.**

Reforma merge greu şi ţinând seama de disproporţiile flagrante dintre pretenţiile impuse şi posibilităţile oferite, unica soluţie de a o urni este mobilizarea activă şi creativă a tuturor factorilor şi persoanelor implicate în formarea tinerei generaţii şi supravieţuirii noastre ca naţiune. Sunt convins că prin consens şi solidaritate naţională, prin respect şi încredere în valorile care ne motivează prezenţa şi rămânerea în universalitate, vom reuşi într-un timp istoric, care depinde de puterea noastră de sacrificiu, de gradul nostru de conştienţă şi conştiinţă să plasăm România în locul pe care îl merită în lume.

Tribuna învăţământului, 2002

www.dacoromanica.ro

Obligativitatea clasei a IX-a – o mutare simplă numai pentru maeştri improvizaţiilor didactice

Această clasă a IX-a nu se adaugă pur şi simplu duratei generale a învăţământului preuniversitar, ci se deplasează de la un ciclu la altul, fiind luată din zestrea liceului şi trecută în cea a şcolii obligatorii. Pentru cei neiniţiaţi sau pentru maeştrii improvizaţiilor didactice de care am avut din belşug parte în ultimii zece ani, ar părea o chestie pur administrativă: transferul mecanic al acestor module didactice de la liceu la şcoala generală. În realitate, va fi nu numai o repoziţionare a clasei a IX-a, ci şi o reconsiderare a programei acestei clase, în vederea integrării ei în sistemul de cultură obligatorie. Va urma şi o restructurare radicală a învăţământului liceal care, redus la trei ani, deci ieşit din simetria tradiţională a învăţământului preuniversitar (patru ani învăţământ primar, patru ani învăţământ gimnazial şi patru ani de liceu), va trebui să-şi construiască o cu totul altă structură. Clasa a IX-a, clasă finală a învăţământului obligatoriu, va trebui să constituie o sinteză cu deschidere spre viaţă şi integrare socială. Conţinutul programelor şi manualelor acestei clase va trebui orientat spre această finalitate, deoarece mulţi absolvenţi de nouă clase vor merge să se încadreze în muncă. Este total contraindicată introducerea în programele claselor I–IX de discipline opţionale, deoarece învăţământul obligatoriu se adresează întregii populaţii de 6–16 ani, căreia trebuie să i se acorde un regim informaţional egal. Opţiunile speciale ale copiilor de aceste vârste pot fi cultivate în cercuri, cenacluri etc.

Cu şanse mari de scandal public se ridică o problemă controversată: trecerea de la şcoala de nouă ani la liceu urmează

www.dacoromanica.ro

să se facă prin valoarea mediei rezultatelor obţinute în clasele anterioare. Ţinând seama de subiectivitatea notării şi de tendinţele spre coruptibilitate a docimologiei (cea mai înapoiată ramură pedagogică), isteria meditaţiilor pentru examene va fi înlocuită cu interminabilul şir de sarsanale cu cadouri ce vor lua drumul şcolii pentru „înduioşarea" cataloagelor şi „înflorirea" lor cu note mari. Şi mai e ceva. **Din experienţa mea didactică, am constatat cu uimire că nici 5% din premianţii cotaţi cu 9 şi 10 sau şefi de promoţie nu s-au afirmat ca personalităţi, pierzându-se în masa de anonimi şi mediocrităţi sociale**. Reformatorii învăţământului nostru vor trebui să fie atenţi ca nu cumva posteritatea să-i arate cu degetul pentru consecinţele nefaste ale aplicării unor principii matematizate care nu ţin de natura umană şi de valoarea intrinsecă a individului, ci de o formă de performanţă pe care foarte rar viaţa o validează. Palmaresul vocaţional şi calităţile intelectual-morale care îl motivează şi-l susţin mi se par mai relevante decât performanţele de elev bun la toate în şcoală, dar incapabil să se afirme prin ceva în societate.

Curierul Naţional, 2002

www.dacoromanica.ro

Reorientări judicioase şi pericole iminente ce pândesc M.E.C.

Am salutat cu un sentiment de uşurare înlocuirea ministrului Marga şi a vârfurilor echipei lui care ar fi putut adânci fisurarea temeliei şcolii româneşti în 2–3 ani de prelungire a mandatului, şi mi-am exprimat speranţa că noul ministru va corecta aberaţiile unor ţinte şi traiectorii ale reformei.

Începutul de drum a fost promiţător. Un succes l-a constituit reînfiinţarea *Direcţiei generale a educaţiei,* dispărută subit după Revoluţie, măsură cu atât mai păguboasă şi stupidă cu cât Parlamentul, în unanimitate, redase încă din 1997 ministerului titulatura de „Minister al Educaţiei Naţionale". A trebuit să mai treacă aproape 5 ani pentru ca diriguitorii să-şi dea seama că educaţia nu e o responsabilitate civică amatoristică a întregii societăţi (de aici dispariţia oficială a preocupărilor educaţionale în M.E.N.), ci o sarcină naţională pe care trebuie s-o preia o competenţă pedagogică instituţionalizată şi s-o dirijeze ştiinţific, pentru a se evita fenomenele sociale negative, din ce în ce mai virulente şi nocive în ultima vreme (abandon şcolar, toxicomanie precoce, violenţă, declasare morală, infracţionalitate sporită a minorilor). Dar şi aici s-a operat cu jumătăţi de măsură. *Direcţia generală* a fost intitulată „de *activităţi extraşcolare*", când mai bine de un veac astfel de preocupări au fost încredinţate unui serviciu specializat indus în direcţia educativă. **Noul titlu acordat acestei direcţii generale îi reduce drastic obiectul şi îi limitează sever aria de acţionare şi forţa de implicare în procesul general-educativ**. Chiar şi aşa, cu

www.dacoromanica.ro

un personal redus la maximum (7–8 faţă de 30–35 în trecut) şi competenţa ciuntită, această direcţie generală a reorganizat şi reactivat *clasele elevilor* şi *palatele copiilor*, a recuperat două concursuri naţionale prestigioase şi de tradiţie (al tinerelor condeie şi al presei şcolare) sufocate zece ani de incompetenţa unei alte direcţii căreia îi fuseseră atribuite şi care le-a monitorizat şi gestionat sub orice critică, a precizat şi reorientat activitatea inspectorilor cu probleme educative, a iniţiat şi sprijinit programe educative promiţătoare, a extins şi modernizat sistemul taberelor, înregistrând succese demne de menţionat.

Socotim de asemenea justificată şi oportună intervenţia energică a ministrului învăţământului în problema manualelor alternative care sub oblăduirea ministeriatului Marga tindea să devină un florid cancer editorial, o afacere bănoasă pentru editori şi autori neaveniţi, dar păguboasă pentru învăţământ, părinţi şi elevi. Proliferarea smintită a numărului de variante, la adăpostul legilor imanente ale pieţii capitaliste, şi demagogiei liberalizării producţiei (15–18 variante pentru un obiect la aceeaşi clasă) producea un imens şi inutil consum de celuloză (în detrimentul bibliografiei naţionale a elevilor, aproape total neglijată), o concurenţă neloială, atât cât persoana care răspundea de problemă era soţia unui editor important, genera puncte divergente şi chiar diametral opuse la unele obiecte unde nu se puteau *negocia* realităţile naţionale (ex. istoria şi geografia patriei, istoria literaturii române). De asemenea, creea mari dificultăţi în evaluarea şi aşa dogmatică şi hipermatematizată a răspunsurilor la concursuri şi examene elevilor care studiau după 5–10 manuale care se băteau cap în cap în estimări, datorită unor programe analitice care precizau *tema* şi *subiectul*, lăsând autorilor libertatea interpretării, nu rareori tendenţioasă şi generatoare de scandaluri publice.

Cu toate gafele ministerului (editorii ar fi trebuit să fie preveniţi de această măsură limitativă înainte ca ei să facă importante investiţii), cu toate concesiile făcute sub presiunea

www.dacoromanica.ro

explozivă a editorilor, fermitatea cu care d-na Andronescu a apărat un principiu al ministerului, pe care îl socotim just şi în spiritul marilor tradiţii ale şcolii româneşti: manuale alternative mai puţine, dar de calitate şi la un preţ accesibil, merită să fie apreciată.

Binevenită a fost şi meţinerea liceelor pedagogice, intrate în tradiţie şi încă oportune azi, când învăţământul rural e în grea suferinţă, ba mai grea decât pe vremea lui Spiru Haret, iar transformarea lor în colegii pedagogice cu pretenţii profesorale, dar cu salarizare tot de învăţător, ar fi pustiit şi mai rău şcolile de la sate.

La fel de benefic a fost şi proiectul de înfiinţare a unui Centru de Excelenţă pentru Tinerii Capabili de Performanţe (C.E.T.P.C.) cu sediul în Bucureşti, precum şi cu centre regionale.

Am salutat în presă cu tot entuziasmul această iniţiativă a profesorului clujan Constantin Corega, răsplătit de partidul de guvernământ cu funcţia de consilier al ministrului, apoi de inspector general şcolar al judeţului Cluj şi recent, de secretar general pentru învăţământul preuniversitar şi aşteptăm să auzim cum se materializează această iniţiativă care n-a fost supusă discuţiei publice şi despre care avem până în prezent foarte puţine şi neconcludente ştiri.

La fel, nu putem decât să felicităm şi să ne solidarizăm cu doamna prof. univ. Ecaterina Andronescu, ministrul Educaţiei şi Cercetării, pentru fermitatea cu care a refuzat amestecul politicului în învăţământ şi a pus, mai presus de „aranjamentele" propriului ei partid, respectarea constituţiei şi prevederilor internaţionale în problema segregaţiei etnice şcolare la Tg. Mureş, cerută şi chiar începută de UDMR.

Dintre primejdiile care continuă să stea în calea reformei aş aminti:

– decalajul, tot mai resimţit, dintre o elită şcolară cu evidente propensiuni intelectuale şi creative, care se va înstrăina

www.dacoromanica.ro

de noi dacă nu vom lua măsuri s-o încurajăm, s-o cultivăm şi s-o implantăm în grădina noastră şi o masă amorfă de mediocri şi semidocţi, în plină creştere, cu care va trebui să ne integrăm în comunitate europeană;

– creşterea îngrijorătoare a tendinţelor vicioase şi a comportamentelor antisociale (abandon şcolar, vagabondaj, fumat, drogare, alcoolism, violenţă, infracţionalitate infantilă şi juvenilă), ca urmare a vidării procesului educativ de substanţă şi ţinte etice, a proastei gestionări a timpului liber al elevilor, mai ales în week-end, a lipsei de control şi de dublare a instrucţiei cu aspecte educative, care să modeleze comportamentul elevilor în şcoală şi în afară de şcoală;

– superficialitatea muncii diriginţilor, redusă adesea la ora săptămânală, consacrată, prin rutină, activităţilor financiar-administrative sau „suplimentării" pregătirii de specialitate;

– deficienţele legăturii şcolii cu familia, prea adesea redusă la un parteneriat pecuniaro-administrativ, din care îndrumarea şi conlucrarea pedagogică (consultare, conferinţe, lectorate) au început să dispară;

– fetişizarea informatizării şi haotizarea atracţiei aproape obsesivă a navigării pe Internet, consumând ore întregi din ziua unui elev şi fiind considerate un scop în sine şi nu un mijloc auxiliar de accelerare şi eficientizare a muncii didactice, ar putea avea repercursiuni psihice şi biologice (prin reducerea masivă a ariei de activităţi fundamentale ca lectura, sportul, excursiile etc.), consecinţe încă nestudiate şi estimate de psihologi şi medici şi care ar putea constitui începutul dezumanizării de tip tehnocratic a procesului instructiv-educativ;

– elaborarea pripită şi festivistă a unor proiecte importante de reformă curriculară, cum ar fi trecerea la învăţământul general-obligatoriu de 9 ani, ceea ce implică modificări structurale pe care iniţiatorii măsurii încă nu le-au luat în considerare şi pus în discuţia publică;

www.dacoromanica.ro

– menţinerea în continuare a actualelor programe supraîncărcate, confuze, neexplicite, insuficient corelate interdisciplinar şi a actualelor manuale, deficitare sub raport metodic şi stilistic şi neatractive, însă luxuriante grafic şi scumpe, datorită incompetenţei celor ce întocmesc programele, amatorismului unor autori, caracterului comercial imprimat de edituri, criteriilor artificioase şi sofisticate de evaluare impuse comisiilor de selecţie;

– degenerarea pedagogică tot mai accentuată, prin proastă conceptualizare şi sisteme birocrato-matematizate de evaluare, a unor concursuri tradiţionale de prestigiu, cum a fost recentul scandal iscat de finala olimpiadei de română, ţinută la Iaşi, unde aproape o jumătate din concurenţi au contestat conţinutul, obiectivitatea aprecierii, ca şi incorectele „avantaje";

– scăderea îngrijorătoare a calităţii muncii didactice prin obnubilarea salarială, diminuarea constantă a autorităţii şi prestigiului, provocată de subcotarea profesiei de cadru didactic, lipsa stimulentelor morale şi materiale, fragilitatea reţelei de perfecţionare şi slaba încurajare a autoperfecţionării profesionale.

Pentru fiecare din aceste „pericole" prea evidente pentru a nu fi recunoscute şi admise există un masiv pachet de exemplificări concrete şi de soluţii de prevenire şi combatere pe care spaţiului restrâns al articolului nu ne îngăduie să le expunem în detaliu, dar care ar trebui să stea în atenţia cadrelor de conducere şi membrilor atâtor anexe, „comitete şi comiţii", care gravitează în jurul acestui minister dator să-şi demonstreze mai activ şi convingător competenţa şi promptitudinea.

Tribuna învăţământului, 2002

www.dacoromanica.ro

Obsedantele dileme ale viitoarei clase a IX-a

Trecerea la învăţământul general-obligatoriu de 9 ani ar trebui să pună în alertă maximă M.E.C. care, deocamdată, în faţa comisiilor parlamentare de profil, a prezentat şi a pledat pentru formula cea mai comodă, economicoasă şi non-perturbatoare, aceea a transformării anului final al grădiniţei (pregătitor) în an incipient al cursului primar.

La prima vedere formula pare ispititoare. Nu se vor face reduceri de posturi şi nici suplimentări importante de învăţători, deoarece educatoarele ultimului an de grădiniţă pot deveni învăţătoare în urma unor recalificări rapide (nu există deosebiri radicale în programe şi pregătire profesională care impun o perioadă prea lungă pentru obţinerea echivalării).

Eforturile financiare vor fi minime. Este vorba de uşoara creştere a posturilor de învăţători la clasa I, deoarece ultimul an de grădiniţă, facultativ, devine an primarial obligatoriu. Asigurarea spaţiului de şcolarizare nu naşte nici ea o problemă insurmontabilă. Se poate găsi o sală de clasă în plus (dat fiind scăderea progresivă a populaţiei şcolare) şi, acolo unde aglomerarea e prea mare, se va recurge la spaţiul şcolar al grădiniţelor unde vor putea funcţiona noile clase, ceva mai îmbogăţite, prin obligativitatea şcolarizării de la vârsta de circa 6 ani, clase care vor fi însă dependente administrativ-financiar de şcolile generale la care vor fi ataşate (există numeroase precedente în trecut, când clasele liceale funcţionau în localul şcolilor generale şi invers.).

Soluţia propusă Parlamentului este una de **maximă eficienţă economică**, dar de **minimă rezistenţă pedagogică**. Ca să

www.dacoromanica.ro

nu se strice vechea structură a şcolii de 8 ani cu noi programe şi manuale ar fi necesar – în viziunea unor reformatori – să „umblăm" doar la actuala clasă I, programele claselor II–VIII rămânând invariabile, avansând doar cu o unitate cifra lor denominativă (clasa a VIII-a devenind clasa a IX-a. Dat fiind vârstele mici ale acelor clase inaugurale ale cursului primar (6–8 ani), materia actualei clase I ar putea fi divizată în doi ani, acordându-se astfel un mai larg interval de timp însuşirii aplicative a unor operaţii de bază (scris – citit – socotit), domeniu deficitar, unde consecinţele se resimt cu efect întârziat la examenul de capacitate. În rest ar fi O.K., spre marea bucurie a reformatorilor scutiţi de alte eforturi.

Soluţia – repet – pare bună, dar este un joc „de-a furatul căciulii". Dacă nimic nu se schimbă pe aici, pe acolo, măcar în punctele esenţiale, ca să-l parafrazăm pe Caragiale, ar trebui să-i retragem calitatea de „reformă", coborând-o la nivelul de „retuş curricular", procedeu suveran în croitorie, când e vorba de o haină un pic prea strâmtă sau o leacă prea largă.

Aparent bine aşezate şi copiate din belşug după modele occidentale, criticate însă tot mai vehement după 1998 chiar şi în ţările de provenienţă, unde rezultatele scontate la începutul mileniului nu par deloc strălucite, generând superficialitate, liberalism periculos şi deculturaţie, actualele structuri curriculare româneşti sunt un fel de anteriu al lui Arvinte cu multe cârpeli, improvizaţii şi soluţii pedagogice discutabile şi chiar nefericite, cum ar fi, de pildă, predare globală, adică în „devălmăşie", fără gradaţii şi legături dialectice, a tuturor ştiinţelor la clasele mici, sistem numit în derâdere de pedagogii francezi „tohu-bohu". Cu un astfel de bagaj haotic şi împovărător, elevii ajung în clasele mari cu lacune grave în privinţa indentificării inventarului lumii vii şi nevii, cu o viziune ceţoasă a factorilor de mediu şi cu o aproape nulă cunoaştere a ecologiei, disciplină fundamentală pentru supravieţuirea speciei umane, ameninţată din ce în ce mai insistent cu extincţia biologică şi chiar spirituală de excesele necontrolate ale actualei supercivilizaţiii tehnologice, exaltată de tânăra generaţie.

www.dacoromanica.ro

Poate că ar fi necesar ca noua reformă, fără să împovăreze prea tare bugetul, să aibă în vedere şi probleme de conţinut privind o mai raţională diviziune a materiei, o prezentare mai clară, mai explicită şi sintetică a informaţiei esenţiale, completată nu prin navigare haotică pe internet, ci prin lecturi suplimentare ştiinţifice utile şi atrăgătoare, care, pentru vârstele de 6–14 ani, lipsesc aproape cu desăvârşire din bibliografia şcolară şi recomandările manualului. Apar deficitare şi acele aspecte educaţionale care colaborează în textul lecturilor şi recomandărilor la formarea comportamentului civilizat şi a conştiinţei morale şi patriotice a viitorului cetăţean.

A doua soluţie a unui an în plus va elimina din start ideea că acest „supliment" cultural trebuie să fie o „lipitură" menită să incomodeze cât mai puţin bugetul şi să schimbe cât mai puţin din actuala configuraţie a programei. El va fi un an cu identitate şi funcţie precisă, aceea de a urmări pe de o parte descongestionarea materiei prin selecţie şi redistribuire şi, pe de altă parte, o mai bună fluidizare a introducerii, unui spor de informaţii de ultimă oră. În acest caz, reformatorii se vor confrunta cu probleme mult mai grave şi, probabil, va trebui să asude mai abundent decât au făcut-o până acum.

Fiind vorba de un învăţământ **general unic şi unitar, obligatoriu pentru toţi copiii ţării**, se impune o cuantificare exactă a cunoştinţelor esenţiale şi operaţionale care stau la baza zestrei de cultură cu care vor intra în liceu sau în viaţă, la vârsta de 15–16 ani.

Selecţionarea lor atentă şi inteligentă, adecvată particularităţilor de vârstă, includerea noţiunilor „forţă" într-un coerent sistem intra şi interdisciplinar, prezentarea lor clară şi logică, exigenţa alegerii lecturilor literare, problemelor, exerciţiilor, aplicărilor, forma stilistică elegantă şi atrăgătoare în care vor fi redactate textele, alegerea cu grijă şi parcimonie a materialului ilustrativ, care în prezent sufocă manualele şi sustrage atenţia elevilor din clasele mici, precum şi **folosirea pedagogică** a computerului şi internetului care, mânuite obsesiv sau în exclusivitate dezumanizează procesul de învăţare.

www.dacoromanica.ro

Trecerea la noul sistem obligatoriu de 9 clase impune nu numai schimbarea programelor, dar şi a manualelor, a metodologiilor şi strategiilor de predare şi folosirea manualelor şi audiovizualului de ultimă oră.

Ea nu se poate realiza fără o consultare a opiniei cadrelor didactice, pe care exministrul Andrei Marga a respins-o total, fără o mobilizare a unor pedagogi cu mare experienţă şi autoritate, cu o atenţie specială acordată în privinţa manualelor, nu **numărului de variante** (nelimitate după părerea şi dorinţa unor editori), ci calităţii textului, şi asigurarea unităţii ideatico-ştiinţifice care să nu lase loc erorilor, confuziilor şi chiar gravelor şi intenţionatelor deformări politice care derutează pe elevi şi compromit caracterul naţional al examenelor şi concursurilor.

După o matură şi responsabilă dezbatere, va trebui să alegem calea cea mai adecvată specificului şi tradiţiei şcolii româneşti şi cea mai flexibilă în ceea ce priveşte capacitatea de integrare în spiritul comunitar, creativ şi cooperant ce caracterizează acest început de mileniu.

Să facem astfel ca măgarul lui Buridan să nu moară de foame chinuit de dilema alegerii, iar copilul reformei – după o veche zicală românească – să nu rămână cu buricul netăiat din cauza preamultelor, nepriceputelor, dar orgolioaselor moaşe didactice...

Tribuna învăţământului, 2002

www.dacoromanica.ro

Reţetă à la M.E.C. – una caldă alta rece

Deşi permanent hăituită şi tocată de presă şi public, actuala conducere a M.E.C. a reuşit totuşi să cârpească pe ici, pe colo anteriul lui Arvinte, lăsat găurit timp de 12 ani.

Nu-i prea mare cinste să te fuduleşti cu regimente de computere când acoperişul multor şcoli stă să cadă, iar W.C.-urile funcţionează în curte. Nu-i cazul să te lauzi cu câteva rezultate de excepţie la olimpiadele internaţionale, când găşti de rakeţi din afară bat copiii şi aruncă grenade în curţile unor şcoli şi când consumul de droguri, deculturaţia şi agramatismul se întind ca pecinginea printre şcolari, iar gradul de profesionalism al cadrelor didactice a scăzut dramatic în ultimii ani. Aş avea în faţă imaginea grotească a celebrului caricaturist francez Daumier, care înfăţişa un cavaler în zdrenţe care însă purta în picioarele goale pintenii orgoliului de stirpă.

Am răsturnat cu fundul în sus învăţământul prin experimente exasperante, lăsate în grija unor institute şi specialişti şcoliţi câteva luni în străinătate, care croiesc instrucţia şi educaţia ţării din birou, compilând fără har şi fără competenţă tot ce li se pare mai spectacular şi modern în anumite forme de învăţământ occidental, departe de pulsul viu al şcolii româneşti, **considerată în perioada interbelică şi între anii 1962–1976 ca având una din cele mai echilibrate forme de învăţământ naţional din lume**. În 1974 figuram pe plan mondial la locul 7 în statisticile UNESCO şi în multe congrese internaţionale eram elogiaţi.

Decadenţa a început în 1977, în timpul ministeriatului Suzanei Gâdea, şi s-a accentuat progresiv după 1990, atingând

www.dacoromanica.ro

punctul culminant în anii ministeriatului lui Andrei Marga care, „accelerând" nesăbuit reforma, fără să-i asigure o bază materială şi o orientare de substanţă, l-a bulversat şi mai mult după 1997.

Noua echipă ministerială s-a străduit să combată hemoragia de bani şi demagogia manualelor zise „alternative" (sursă grasă de venituri pentru edituri, în numele liberalizării absolute), să oprească cât de cât masacrarea unor programe analitice (mai ales la disciplinele care opuneau o mai mare rezistenţă la impunerea globalismului cultural şi se pretau la deformarea contribuţiei istorice şi literare a poporului român), să securizeze liniştea şi integrarea şcolarilor agresaţi, după modelul filmelor americane şi site-urilor agresive de pe internet, să reglementeze în parte şi să monitorizeze problema abandonului şcolar şi a copiilor săraci provenind din atâtea familii dezorganizate.

Rămâneau în aer două probleme majore: rata obligatorie de şcolarizare şi metodologia examenelor şi concursurilor, care în 12 ani a suferit zeci de modificări, adesea de 2–3 ori în interiorul unui singur an şcolar.

Două năpaste ne-au căzut pe cap. **Prima a fost aceea a revoluţionarismului radical, practicat în anul şcolar 1990–1991, când am distrus toate vechile structuri şi am recurs la improvizaţii, prelungite peste 7 ani, în timp ce în fostele ţări socialiste, pentru a nu se produce haos, se operau schimbări mici în vechile arii curriculare (de pildă înlocuirea marxismului cu religia), lăsând reformei o perioadă de 4–5 ani ca să se coacă şi definitiveze pentru a putea fi aplicată ferm şi definitiv.** A doua năpastă a fost autonomia universitară care, în loc să se exercite la nivel de independenţă financiară şi de stil propriu de organizare internă a programelor de pregătire în raport cu profilul respectivei facultăţi, a pulverizat caracterul naţional al examenului de admitere **prin individualizare extremă, dusă până la capricii, a criteriilor de admitere în numele liberului arbitru al decanatelor şi rectoratelor. O consecinţă gravă a acestui „stat**

www.dacoromanica.ro

în stat" în sistemul naţional de învăţământ a produs o falie tot mai adâncă între învăţământul preuniversitar şi cel universitar, prea puţin interesate să colaboreze.

Revenirea în 1990 la învăţământul general de 8 ani ne-a situat din start în coada Europei, unde învăţământul obligatoriu de 9 sau 10 ani era de mult legiferat.

Se vorbeşte de întoarcerea la învăţământul de 10 ani ca de ceva nou şi revoluţionar, aşa cum Andrei Marga pretindea că o dată cu ministeriatul lui s-au introdus manualele zise „alternative" care aveau la noi onorabila vechime de 130 de ani. **În realitate, a existat din 1974 până la Revoluţie un învăţământ obligatoriu de 10 ani care ne-a situat printre ţările avansate din acest punct de vedere.**

Nu putem decât să salutăm această măsură, deşi am fi scăpat de multe necazuri dacă nu ne grăbeam – presaţi ideologic de distructivul elan revoluţionar – să abandonăm un învăţământ de 10 ani încheiat cu un examen pentru treapta a doua, care permitea pătrunderea în ultimile două clase propriu-zise de liceu. **Puţini ştiu că România era la un pas să treacă la învăţământul obligatoriu de 12 ani (liceu complet), dacă în 1980 n-ar fi început să se contureze criza economică mondială care a avut efecte dezastruoase nu numai asupra calităţii învăţământului, dar şi asupra prestigiului profesiunii didactice din ce în ce mai prost remunerate şi cotate.**

Există însă experienţă în acest domeniu, o bună documentaţie, statistici privind eficienţa, aprecieri critice, aşa că institutelor de profil ale M.E.C. nu le rămâne decât să racordeze inteligent şi competent vechea structură a învăţământului obligatoriu de 10 ani la realităţile de azi ale şcolii noastre şi la cerinţele aşa-zisei „integrări europene", fără a mai da ani în şir din colţ în colţ. Cu 10 clase obligatorii, cu un examen de absolvire în luna iunie şi cu un sever concurs de admitere în treapta a II-a în septembrie, cu o şcoală începută la 6 ani (noua generaţie e mai precoce) şi sfârşită la 16 ani (vârstă aptă pentru muncă), vom avea o acceptabilă formulă europeană.

www.dacoromanica.ro

Partea „rece" a iniţiativelor ministerului o reprezintă **o măsură pe care o socotim pe cât de stupidă, pe atât de neproductivă, şi anume, generalizarea aplicării grilelor la examenul de bacalaureat, sub pretextul creşterii gradului de obiectivitate a evaluării.**

Ce e drept, grilele se pot aplica la unele discipline riguros ştiinţifice, unde sunt adecvate: matematica, informatica, fizica, chimia, parţial biologia şi geografia – unde domină elementul informaţional exact şi neinterpretabil (nimeni nu poate contesta că 1+1 fac doi şi că apa are formula H_2O). Însă la discipline umaniste (filosofie, limbi, istorie), unde trebuie să se aprecieze cu prioritate gândirea creativă, apetenţa culturală, dimensiunile personalităţii, grilele devin un pericol, deoarece ele obligă la răspunsuri seci, stereotipe şi formulate, supuse fidelităţii, labilităţii sau chiar sincopelor emotive şi accidentale ale memoriei mecanice. Mi-aduc aminte de agitaţia provocată de introducerea în S.U.A. a robotului – profesor care punea întrebări şi dădea note conform unui barem convenţional. Nebunia n-a ţinut decât un an, după care, convinşi de artificialitatea unei astfel de evaluări care înlătură judecata nuanţată şi individualizată a profesorului-om, pedagogii s-au scuturat fără regrete de acest cyborg justiţiar.

Ultimile simulări cu subiecte-grilă de bacalaureat, efectuate la colegiile „Sf. Sava" şi „Spiru Haret", au dovedit nu numai precaritatea mijloacelor tehnice (lipsa copiatoarelor), dar şi inaderenţa cvasitotală a elevilor la această „găselniţă" pedagogică care reduce rolul activ al examinatorului la acela de pasiv operator mecanic (aplicarea grilei şi numărătoarea), iar al elevilor la maşinuţe de memorizare cât mai fidelă (orice mică scăpare depunctează sau, mai grav, anulează răspunsul). Singurul avantaj ar fi corectarea rapidă şi scurtarea perioadei emoţionale a aşteptării rezultatelor, ceea ce ţine mai degrabă de confort decât de miză.

Experienţa pozitivă pe plan mondial a demonstrat că în examenul de bacalaureat trebuie incluse şi probe scrise şi probe orale.

www.dacoromanica.ro

Probele scrise trebuie să cuprindă şi subiecte grilă (pentru controlul însuşirii noţiunilor fundamentale şi obligatorii) şi libere (pentru aprecierea gândirii, creativităţii, personalităţii), iar probele orale la fiecare obiect trebuie susţinute individual în faţa întregii comisii de bacalaureat (şi nu în faţa a 1–2 examinatori) şi trebuie să aibă un caracter colocvial, profesorii din comisie putând să pună întrebări şi să converseze cu candidatul. E singura posibilitate de a face o imagine completă, de ansamblu, a gradului de pregătire, iar evaluarea va înlătura gravele erori ale unei aprecieri cantitative bazate pe grile, care pot aprecia însuşirea standardului mecanic, dar nu valoarea intrinsecă şi calitatea pregătirii unui candidat.

Sper că M.E.C., ieşind din secretomania şi autismul cu care ne exasperează de un deceniu, va renunţa la pedagogii de cabinet, folosiţi până acum, făcând apel la pedagogi cu prestigiu şi cu experienţă, pe deasupra oricărei suspiciuni de corupti-bilitate, subiectivism sau cosmopolitism conjunctural.

Tribuna învăţământului, 2002

www.dacoromanica.ro

Criza cărţii şi lecturii şcolare

Nu ne putem plânge că librăriile, tonetele, buticurile nu gem de cărţi. Am putea vorbi chiar de o enormă şi nesăbuită risipă de celuloză. Cele peste 3.000 de edituri aruncă pe bandă rulantă sute de cărţi bune, proaste, utile, inutile, într-o ameţitoare dezordine caracteristică pieţei libere, călăuzită de un singur scop: rentabilitatea economică. După o statistică a ultimelor târguri de carte, circa 70% din producţie o reprezintă traducerile, iar 30% cărţi originale. Cu adresă directă pentru copii şi tineret, deci cu valoare culturală şi cât de cât legată de cerinţele şcolare de informare ştiinţifică şi educare literar-artistică, se înregistrează doar 5% din această stufoasă şi eterogenă producţie, nu luăm în calcul miile de culegeri şi broşurele pentru concursuri şi examene — marea majoritate caduce din cauza instabilităţii programelor analitice din ultimii 5–6 ani — care fac să supravieţuiască chiar şi edituri de prestigiu. Recurgând la statisticile UNESCO, constatăm cu durere că ***de pe locul 16 în 1975 am căzut pe locul 63 pe lume în 1997 în ce priveşte titlurile originale de beletristică şi informare ştiinţifică pentru elevi****, aşa cum am căzut pe plan mondial de pe locul 7 în 1972 pe locul 34 în 1998 în ce priveşte calitatea şi performanţele învăţământului.*

CAUZA ADÂNCIRII INCULTURII ÎN RÂNDUL ELEVILOR

Scăderea performanţelor învăţământului românesc se datorează, dacă nu în exclusivitate, cert în mare măsură crizei lecturii şcolare. Reputaţi pedagogi occidentali şi redutabile

www.dacoromanica.ro

instituţii de învăţământ din Europa şi de peste Ocean subliniază tot mai des şi tot mai alarmant pericolele exclusivizării culturii „vizuale" – cultura de televizor şi internet – care imobilizează adesea 10–12 ore pe zi în faţa micului ecran sau computerului mulţi tineri din ţările hipertehnicizate. În acest caz formarea intelectuală a tinerilor se face unilateral, anarhic, rapid, superficial, cu o slabă putere de fixaţie în memorie, cu o participare afectivă şi mai ales intelectuală foarte redusă, împinsă uneori până la pasivitate şi automatism. Aşa cum se aud tot mai multe voci care critică actualele manuale de tip „global" – un mişmaş obositor de noţiuni, imagini abundente şi hipercolorate, anecdotică, interferenţe disciplinare sumare şi aleatorii, îşi face loc tot mai insistent un curent pedagogic (mai ales în Anglia, S.U.A., Israel, Franţa) care cere **întoarcerea la carte – principal mijloc de cultură, cu stocare lentă, profundă, durabilă şi posibilitate comodă de reîmprospătare a informaţiei**. Tot mai multe voci cer ca televizorul şi internetului – implicate substanţial şi apăsător, în detrimentul altor sectoare, în firavele bugete naţionale ale învăţământului – să li se rezerve un rol de instrumente didactice auxiliare, şi nu de mijloace unice şi infailibile de culturalizare. Foarte interesante şi edificatoare în acest sens sunt cercetările recente şi concluziile profesorului Josh Angrist de la Massachussets Institute of Technology.

O FALSĂ ABUNDENŢĂ EDITORIALĂ

Abundenţa de titluri de pe piaţă (peste 60% din ele „plătite" de autori chiar şi unor mari edituri care adesea preferă – dacă n-au subvenţii de la stat – să facă doar oficiul de prestatoare de serviciu) ne bucură, dar nu trebuie să ne înşele. Abundenţa de titluri pestriţe şi nesemnificative nu poate ascunde lipsurile politicii culturale şi actualele disfuncţii ale pedagogiei culturii:

– Lipsa de consideraţie şi grijă pentru cultură şi învăţământ ridicată la rang de politică de stat, mai ales după

www.dacoromanica.ro

1997, şi reflectată concret în configuraţia bugetului naţional şi nesubvenţionarea de către stat (cu excepţia manualelor de clasele I–VIII) a bibliografiei şcolare şi pedagogice.

– Haosul producţiei editoriale. Se repetă la sute de edituri acelaşi titlu sau autor, în timp ce alte titluri şi alţi autori importanţi şi recomandaţi sunt omişi în lipsa voinţei unei coordonări a planurilor editoriale din motive „concurenţiale" de piaţă. Liberalizarea pieţei şi lipsa de orientare ştiinţifică a producţiei (au dispărut aproape total consilierii editoriali) declanşează distorsiuni grave, denivelări de tiraj şi multe goluri în planurile editoriale.

– Un sistem anacronic şi dezastruos de testare a tirajelor şi de difuzare a cărţii, bazat pe criterii comerciale şi nu culturale.

– Desfiinţarea sau semiprivatizarea editurilor de stat cu profil şcolar („Didactică şi Pedagogică", „Ion Creangă", „Albatros" etc.) care funcţionau excelent înainte de 1990, compensată în mod nociv cu acordarea dreptului de a se tipări fără restricţii, îndrumare şi control tot ce trece prin mintea echipelor editoriale, multe din ele conduse de patroni total străini de problemele pedagogice şi în unele cazuri chiar şi culturale.

– Limitarea, deci substituirea în proporţie de 75% a cărţilor şcolare ştiinţifice şi literare, cu o literatură oportunistă, leneşă, de „mură-n gură", vizând exclusiv şi comercial reuşita „certă" la diverse tipuri de examene şi concursuri, ceea ce favorizează cu bună ştiinţă şi chiar pragmatic proliferarea lor monstruoasă şi spectaculoasa scădere a interesului lecturii „*in situ*" a cărţilor, înlocuită cu cea pe internet.

– Lipsa de interes pentru informarea culturală a unei bune părţi a cadrelor didactice care, pe deasupra, obsedate de proasta salarizare şi preocupate de a obţine un venit suplimentar prin meditaţii, deci prin practicarea unui învăţământ paralel, se scutură de activităţile extraşcolare care nu sunt prinse în normă şi prin urmare neremunerate, deoarece voluntarismul, aşa-zisa „muncă patriotică", e trecută azi în contul mentalităţilor şi „practicilor" comuniste. De aici lipsa de preocupare pentru recomandarea şi procurarea cărţilor auxiliare, iniţiativă care

www.dacoromanica.ro

cere efortul de consultare a planurilor editoriale şi de deplasare în librării care, asociată cu renunţarea la verificarea lecturii extraşcolare, explică parţial scăderea „cererii" pentru o astfel de carte şi deci eliminarea ei din planurile editoriale din cauza... nerentabilităţii.

– Bugete şcolare de criză care se răsfrâng în extrem de slaba aprovizionare a bibliotecilor din şcolile generale şi licee în ultimii ani cu cărţi şcolare, tot mai solicitate de copiii familiilor sărace. **Conflictul de ambiţii între doi ex-miniştri de tristă amintire, Remeş şi Marga, a avut drept consecinţă în 1999 transferarea punitivă a celor 10 miliarde aprobate pentru proiectul „biblioteca pentru toţi elevii" din bugetul M.EN. în bugetul altui minister.**

– Lipsa de coordonare şi colaborare a ministerelor care răspund global sau parţial de instrucţia, educaţia şi cultura tinerei generaţii (M.E.N., apoi M.E.C., Ministerul Culturii şi Tineretului). Spre stupoarea generală, în anul 2002, ministrul academician al culturii, Răzvan Theodorescu, şi preşedintele comisiei de sponsorizare, un prozator şi dramarturg clasic în viaţă, D. R. Popescu, au tăiat toate sponsorizările pentru cărţile cu „iz" didactic, trăgându-şi sume importante pentru propriile lor lucrări (vorba ceea: „cine-mparte, parte-şi face"), act lipsit de spirit deontologic, flagelat unanim de presă şi penalizat de instanţele financiare. Cât priveşte Ministerul Tineretului şi Sportului, doza ridicol de mică de interes arătată culturii tineretului în raport cu interesul aproape exclusiv acordat sportului şi interminabilelor lui scandaluri impune în viitor schimbarea titulaturii ministerului, devenită în ultima vreme improprie.

SOLUŢII POSIBILE

Sperăm ca în viitorii 2–3 ani să se reglementeze această situaţie intolerabilă. Propunem trei soluţii majore, pe care le socotim operative şi aplicabile:

www.dacoromanica.ro

a) Oficializarea şi difuzarea în şcoli şi în edituri (prin intermediul Ministerului Culturii) a bibliografiei naţionale, definitivată în 2000, care urmează a fi îmbogăţită anual cu noile titluri antologice, care pot fi recomandate pentru difuzare şi introduse progresiv în programa analitică. În felul acesta, editurile vor avea în faţă titlurile care ar trebui să intre cu prioritate în planurile editoriale şi au şi şansa rentabilităţii întrucât sunt unanim şi obligatoriu recomandate spre lectură elevilor, punându-se astfel capăt haosului producţiei editoriale în această direcţie.

b) Înfiinţarea unui trust editorial particular specializat în cartea didactică, trust care să reunească editurile profilate pe cartea adresată elevilor şi profesorilor.

O astfel de soluţie nu-i lipsită de şansă, deoarece câteva importante edituri („All", „Niculescu", „RAO", „Sigma", „Garamond", „Aramis"), rezervă o parte substanţială a producţiei lor editoriale cărţii şcolare (de la manuale şi dicţionare până la clasici şi informare ştiinţifică). Un astfel de trust ar putea ţine o strânsă legătură cu M.E.C. şi cu Uniunea Scriitorilor de la care ar beneficia de control ştiinţific şi asistenţă literară din partea unor consilieri de specialitate, utili în selecţionarea, orientarea, verificarea, reglementarea şi regularizarea producţiei de carte legată de bibliografia naţională şcolară. Aplicarea soluţiei ridică unele probleme. Prima: care editură mare de azi va accepta reprofilarea în acest sens? Secundo: în numele liberalizării pieţei de carte, indiferent de calitatea conţinutului sau prezentării grafice pe care o pot asigura, foarte multe edituri cu profil caleidoscopic aspiră să tipărească anual măcar şi 5–6 titluri de carte şcolară rentabilă şi n-ar renunţa aşa de uşor la ele. Aşadar, adoptarea unei astfel de soluţii ar necesita acceptarea unei reorganizări pe ansamblu a producţiei editoriale şi o restructurare radicală a planului editorial. Este destul de dificil ca în actuala campanie concurenţială pentru supravieţuire să se accepte un „monopol" integral al cărţii şcolare din partea unui trust, mai ales că ea aduce veniturile cele mai grase şi sigure.

www.dacoromanica.ro

c) La ora actuală există o destul de puternică „Asociaţie a editurilor cu profil pedagogic" (A.E.P.) care editează şi o publicaţie proprie „Universul şcolar". Ea ar fi competentă să împartă şi să încredinţeze spre tipărire „sectoare" ale cărţii şcolare în funcţie de opţiunile şi posibilităţile editurilor membre – dicţionare, enciclopedii, îndrumătoare pentru tehnologii de vârf, ghiduri profesionale, clasici români şi străini, literatură de informare ştiinţifică, istorii ale artei, literaturii, filosofiei, ştiinţei, lucrări pedagogice (teorie, metodologie), beletristică bogat colorată pentru cei mai mici, recomandate de bibliografia naţională. În acest fel s-ar respecta veleităţile caleidoscopice ale producţiei, rezervându-se, în funcţie de preferinţele respectivei edituri, doar 10–30% din producţie unei anumite categorii de lucrări de largă cerinţă didactică, domeniu în care editura în cauză va putea avea – prin consens general de breaslă – asigurat monopolul. Şi aici se vor ridica o serie de probleme, dar dacă spiritul de cooperare intereditorială va învinge încrâncenarea şi egoismul concurenţei capitaliste, învăţământul, şi deci cultura în suferinţă azi a tinerei generaţii, nu va avea decât de câştigat.

Tribuna învăţământului, 2003

www.dacoromanica.ro

De ce este ocolită azi profesiunea de cadru didactic?

– interviu –

Domnule profesor doctor Tudor Opriş, cei 55 de ani petrecuţi la catedră şi aproximativ acelaşi număr de ani petrecuţi la minister în calitate de consilier onorific vă conferă o experienţă extrem de bogată şi o privire autorizată asupra realităţilor învăţământului, concretizată în participarea neîntreruptă din 1957 la toate reformele şcolii, în sute de studii, articole şi emisiuni Radio-T.V. ***Unde sunt dascălii de altădată şi de ce azi sunt pe cale de dispariţie entuziaştii „apostoli ai neamului"?***

Dacă vom răscoli puţin istoria învăţământului românesc, vom constata că **cea mai benefică perioadă pentru învăţământ a fost epoca interbelică, pregătită de remarcabila reformă a lui Spiru Haret**. Exceptând unele „curbe de sacrificiu" aplicate salariilor, ca şi implicarea unor cadre didactice în lupta politică (în timpul dictaturii carliste şi legionare), **niciodată această profesiune nu s-a bucurat de un statut material şi moral mai ridicat, de o asemenea preţuire şi recunoaştere. Învăţătorul, la ţară, profesorul, la oraş, deveniseră personaje emblematice**.

Ca şi reforma lui Spiru Haret, şi reforma lui Ilie Murgulescu din 1957–1958 a scos din marasm învăţământul socialist, permiţându-i o spectaculoasă redresare mai ales în perioada de „liberalizare" (1960–1970) când, prin salarizare, conţinut, rezultate, generalizare a învăţământului de 10 ani, eram situaţi în statisticile UNESCO pe locurile 6–10 în lume şi lăudaţi în multe congrese internaţionale unde se recunoşteau unanim unele merite ale învăţământului românesc.

Decăderea învăţământului s-a produs progresiv după 1977, începând cu ministeriatul Suzanei Gâdea, a cunoscut un

www.dacoromanica.ro

şoc puternic în 1990, o dată cu pulverizarea vechiului sistem de învăţământ obligatoriu de zece ani şi adoptarea necritică a măsurilor de occidentalizare, culminând cu ministeriatul lui Andrei Marga, cel care a „accelerat" nu numai „reforma curriculară", dar şi **decadenţa profesiunii didactice din toate punctele de vedere**.

Care ar fi, după părerea dumneavoastră, cauzele acestei situaţii critice?

În clipa de faţă, toată grupa profesiilor intelectuale nerentabile financiar, în care se încadrează şi personalul didactic, se află la limita salariului mediu pe economie, studiile şi specificul muncii în spiritul economiei de piaţă fiind exonerate (un profesor cu doctorat are un salariu de 2–3 ori mai mic decât un operator economico-financiar cu bacalaureat). Am putea spune că un prim motiv al aceste situaţii îl reprezintă ***nivelul scăzut al salarizării***, ca urmare a bugetelor meschine acordate ministerelor „neproductive" (sănătate, învăţământ, cultură).

În aceste condiţii de salarizare cine mai e interesat să intre şi să funcţioneze în învăţământ?

Profesorii de azi pot fi împărţiţi în patru categorii:

a) profesori mai vârstnici, bine pregătiţi, cunoscuţi şi apreciaţi, cu un excelent „box-office", care întreţin învăţământul paralel prin meditaţii intense şi prelungite care le aduc un venit suplimentar (neimpozabil) cât 3–4 salarii şi, dacă mai au timp şi bună dispoziţie, asigură şi obligaţiilor didactice un nivel corespunzător;

b) profesori cumularzi care nu dau meditaţii, dar îşi sporesc bugetul cu diverse activităţi lucrative şi care împreună cu cei din prima categorie formează 20–25% din profesorii din mediul urban, mulţumiţi cât de cât de condiţia lor materială.

c) profesori nemulţumiţi sub raport material (circa 60–70%) care, datorită disciplinelor nesolicitate la concursuri pe care le predau, ca şi datorită modestei lor pregătiri şi prestaţii

www.dacoromanica.ro

profesionale, nu se bucură de meditaţii şi cumul, trăind exclusiv din salariu;

d) profesori foarte tineri, o categorie minusculă, formată sau din idealişti care nu s-au izbit încă de birocraţia şi mafia din învăţământ şi încă nu s-au blazat şi resemnat, sau din absolvenţi submediocri şi chiar slabi ai facultăţilor, pentru care învăţământul e o nişă de supravieţuire şi care cad în proporţie de 70–80% la examenele de titularizare.

Totuşi şcoala oferă o anumită stabilitate. Odată intrat în sistem, ai măcar siguranţa locului de muncă. Şcoala nu dă faliment.

Nu este tocmai aşa. Stabilitatea a scăzut chiar până la 70%. E adevărat, şcoala nu dă faliment, ea va fi totdeauna necesară, dar nu putem să omitem marile oscilaţii ale populaţiei. În 12 ani au emigrat aproape 2.000.000 de români, natalitatea a scăzut vertiginos, mişcările browniene între un sat (tot mai privatizat, dar tot mai sărăcit) şi un oraş (tot mai aglomerat, dar tot mai supus marilor contraste sociale şi penuriei de locuri de muncă) produc reduceri de clase, desfiinţări de şcoli, disponibilizări fatale în acest domeniu, chiar dacă de un şomaj masiv nu poate fi încă vorba.

Oare numai motivele salariale şi lipsa de protecţie să explice fuga de profesorat a tinerilor?

Am precizat iniţial că acest argument este cel mai frecvent, mai concret şi credibil. Însă există raţiuni care nu ţin neapărat de criterii economice.

Printre acestea aş menţiona în primul rând **compromiterea totală a idealismului muncii didactice**, atâta vreme cât munca patriotică făcută din pasiune şi dezinteres, sau patosul apostolatului care sfarmă barierele cerinţelor regulamentare sunt considerate excese de zel care ar putea deranja prin contaminare, sau pur şi simplu „remanenţe" ale concepţiei comuniste, şi în măsura în care în capitalism orice minut, orice supliment de energie cheltuită pentru colectivitate şi în afara strictei obligaţii profesionale sunt supuse legilor de aramă ale banului şi a remunerării obligatorii şi obligate din partea instituţiilor didactice.

www.dacoromanica.ro

Atât timp cât şcolile nu pot plăti ataşamentul, zelul, sacrificiul didactic, este inutil şi chiar ridicol să fie exercitate dintr-un anacronic spirit gidian al „gratuităţii", al frumuseţii în sine a gestului de dăruire pe care nimeni nu-l apreciază şi răsplăteşte într-o societate pragmatică, subordonată banului.

Aşa se explică faptul că **cel mai mic număr de decoraţii a fost acordat în 2000 de ex-preşedintele Emil Constantinescu şi, în 2002, de actualul preşedinte Ion Iliescu cadrelor didactice** fără funcţii politice dar cu incontestabile merite profesionale şi culturale (nu vorbim aici de clientela politică, bine cocoţată în posturile de conducere ale învăţământului). Au dispărut: „Ziua învăţătorului", titlurile didactice, primele, distincţiile speciale (Ordinul „Spiru Haret") şi toate celelalte forme de stimulare şi recunoaştere, ceea ce descurajează şi îndepărtează pe mulţi de această profesiune cenuşăreasă.

Aş adăuga faptul că tot mai puţinii studenţi care îşi exprimă dorinţa de a se consacra învăţământului au parte de o foarte slabă şi neconcludentă practică didactică, cunoştinţele pedagogice fiind din ce în ce mai puţine şi neconvingătoare, ca şi cele profesionale, cum recent a recunoscut public cu tristeţe şi îngrijorare însuşi rectorul Universităţii din Bucureşti, prof. I. Mihăilescu, iar aplicaţiile concrete la clasă devin din ce în ce mai formale.

În sfârşit, concursurile de post şi titularizările, slab monitorizate de factorii de conducere, dau câştig de cauză – ca şi concursurile de admitere în facultate – nu totdeauna celor mai pregătiţi şi mai ales vocaţi pentru această importantă şi delicată profesiune. De aceea intră în învăţământ mulţi mediocri bine dopaţi şi pilotaţi cu o foarte puţin testată şi manifestată aplicaţie pentru cerinţele specifice ale profesiunii didactice.

Şi după această radiografiere critică şi severă, cum vedeţi ieşirea din criză? Există soluţii viabile? Care ar fi acestea?

Întotdeauna există soluţii. Însă degeaba le propunem şi militäm pentru ele, dacă nu există şi voinţa politică.

Cadrele didactice ar trebui să fie mai uman şi mai demn salariate, să li se asigure încă din studenţie în paralel şi

www.dacoromanica.ro

concomitent o foarte bună pregătire de specialitate şi pedagogică pe care la ora actuală (cu excepţia a 5–10% vârfuri care evită învăţământul) nu o au şi nici posibilitate să şi-o amelioreze pe parcurs (modalităţile de perfecţionare sunt formale şi neeficiente).

Pentru aceasta este nevoie să se schimbe sistemul de practică pedagogică, mărirea numărului de ore petrecute în şcoli, reducându-se cursurile teoretice, ideologizante şi inutile, create şi susţinute pentru a întreţine un puhoi de profesori universitari care n-au predat o zi în învăţământul preuniversitar.

Trebuie net îmbunătăţite sistemele de evaluare şi criteriile de angajare a cadrelor didactice. De ce s-a renunţat la practica interbelică de angajare, care asigura o excepţională încadrare a liceelor? Atunci directorii de şcoli aveau şi ei dreptul să testeze pe cei câştigători de neconcludente concursuri teoretice de post şi repartizaţi la respectivele şcoli printr-un interviu şi asistare la 2–3 ore de predare. Acest contract direct cu proaspătul încadrat i-ar confirma măsura în care examenul de post sau titularizare „extra muros" poate fi luat în consideraţie ca o certitudine a valorii şi vocaţiei.

În sfârşit, **nu se poate face reformă şi nu putem avea un personal didactic de înaltă calitate fără o reconsiderare a importanţei învăţământului, fără respectarea hotărârii constituţionale: „învăţământul – prioritate naţională".**

Prioritatea nu vizează numai nivelul de salarizare, ci şi prestigiul pe care statul trebuie să i-l legifereze şi să i-l acorde în mod concret. Dacă învăţământul nu se bucură de prestigiu, şi va fi ca şi acum desconsiderat, nu se va putea realiza nici un progres. **Trebuie reabilitat şi restaurat prestigiul cadrului didactic, cultivată ideea frumuseţii şi utilităţii acestei profesiuni, încurajată creativitatea, pasiunea şi chiar acel demodat „apostolat" fără de care, cu toate progresele tehnicei şi facticei prosperităţi materiale, calităţile morale ale unei naţiuni se ofilesc prin dezumanizare.**

A consemnat,
Sorin IVAN
Tribuna învăţământului, 2003

www.dacoromanica.ro

IV

CORECŢII NECESARE SAU RETRACTĂRI?

Bilanţul a doi ani de reformare a Reformei învăţământului

Tot mai intens se vorbeşte în presă de „reformarea reformei învăţământului", după opinia noastră perfect justificată.

În anul 2000 când în fruntea M.E.C. a venit o nouă echipă ministerială, reforma se găsea în coadă de peşte, oferind imaginea unui organism bolnav, distrofic, dezvoltându-şi exagerat unele aspecte „moderne", atrofiind până la dispariţie alte aspecte care ţin mai ales de cadrul material (acoperiş, căldură, instalaţii sanitare) şi atitudinea faţă de materialul uman cu care operează reforma (profesori, elevi).

Hipertrofia s-a manifestat în câteva direcţii: excesul de importuri occidentale (programe, metodologii, tehnologii, limbaj pedagogic) legate de politica de globalizare, dar adesea alergice la structura şi tradiţiile pozitive ale şcolii naţionale; supraîncărcarea nepedagogică şi neigienică (mai ales la vârstele mici) a programelor analitice, ducând inevitabil la surmenarea şi stresarea elevilor conştiincioşi şi la sporirea „rezistenţei" intelectuale a celor mai puţin dotaţi, manifestată negativ prin dezinteres, lene şi chiul. Se adaugă risipa şi invazia pernicioasă de manuale, fals şi agramat numite alternative (uneori 10–15 variante) care fac o imensă risipă de celuloză, derutează pe elevi şi compromit caracterul naţional al examenelor şi concursurilor. Se adaugă: sistemul artificial de evaluare (prin grile şi bareme) care duce la false ierarhizări valorice, infirmate în multe cazuri pe treapta superioară de învăţământ şi în viaţă. Un fenomen alarmant îl reprezintă „liberalizarea" iraţională a comporta-

www.dacoromanica.ro

mentului şcolar în numele „drepturilor omului", ceea ce a favorizat revolta împotriva uniformelor, exacerbarea indisciplinei, violenţei, extinderea rapidă a fumatului şi consumului de droguri în lumea şcolară, scăderea vârstei infracţionalităţii şi a debutului vieţii sexuale.

Hipotrofia s-a manifestat mai întâi în politica salarială, în scăderea vertiginoasă a prestigiului profesiunii didactice, o dată cu decăderea învăţământului din statutul de „prioritate naţională", apoi în importanţa exagerată a concursurilor în sine, cauzatoare de panică în familiile viitorilor candidaţi şi sursă sigură de câştiguri suplimentare, care a defavorizat calitatea învăţământului „oficial", favorizând în schimb practica meditaţiilor, deci a învăţământului paralel, şi tentaţia corupţiei.

Aş adăuga **cel mai grav aspect al hipotrofiei pedagogice a perioadei 1997–2000 a reformei: minimalizarea educaţiei,** considerată ca o implementare a instrucţiei după spusele fostului ministru Andrei Marga, pentru care a vorbi englezeşte, a mânui computerul şi a naviga ore în şir pe internet însemna educaţie integrativ europeană. Restul privea familia şi societatea, ambele foarte puţin dispuse să preia sarcinile specifice şcolii.

Educaţia a rămas redusă în şcoală la o oră de dirigenţie, la „dispoziţia" specialităţii dirigintelui şi propagandei medicale antidrog şi antisida iar în minister a fost pasată unui serviciu administrativ de „prestaţii" format dintr-un „şef" şi trei-patru inspectori interesaţi mai degrabă de ceea ce făceau altădată activele „birouri de turism" ale elevilor care organizau tabere, excursii interne şi externe etc.

Noua echipă ministerială instalată în anul 2000 – cu tot demarajul greoi şi timid, cu toate hărţuielile şi ingerinţele politice cunoscute de toată lumea, cu toate gafele şi pripelile care au agitat mass-media şi au produs violente contrareacţii în opinia publică, cu toată secretomania cu care lucrează colectivele de cercetători a viitoarelor modificări, care n-au prea fost văzuţi în şcoli consultându-se cu profesori de elită, cu **reală** şi valoroasă experienţă didactică, practică periculoasă

www.dacoromanica.ro

care ne-ar putea pune în faţa unor hotărâri născute în birou, elaborate din documentări străine, adesea adiacente doar cu realităţile şi necesităţile palpabile ale societăţii româneşti – a reuşit totuşi să stopeze într-o măsură degradarea reformei şi să reformeze unele principii şi aspecte iniţial decretate ca reformatoare.

Reînvierea unei „direcţii generale a activităţilor extraşcolare" (şi de ce nu a educaţiei care le cuprinde ca o parte, activităţile extraşcolare reprezentând 30–40% din sarcinile educaţionale complexe ale şcolii) a înviorat simţitor cel mai stagnant domeniu de până acum al ministerului, deşi numărul de salariaţi a acestei direcţii generale este de şase ori mai mic decât cel al direcţiei de educaţie ce funcţiona acum 30 de ani, iar complexitatea problemelor educaţionale ale unui învăţământ democratic a sporit de cel puţin 3–4 ori faţă de trecut, mai ales când e vorba de a ne integra într-un larg sistem comunitar.

Salutăm şi pedagogic şi gospodăresc măsura de a se pune stavilă isteriei producţiei de manuale (în mare parte îmbâcsite, obositoare, scrise fără har). E vorba că şi limitarea (principial la trei) a numărului de manuale la obiectul unei clase nu e suficientă. În unele cazuri cele trei variante acceptate principial se bat cap în cap în unele privinţe şi seamănă ca două picături de apă, în altele. Poate că ar fi mai bine ca aceste manuale să nu fie doar alternative opţionale or de puncte de vedere şi metodologie de predare (vezi manualele de română şi istorie), ci să reprezinte alternative corespunzătoare nivelului de posibilităţi ale elevului: mai accesibile şi mai simple pentru elevi submediocri, la nivelul normal pentru cei care răspund mijlociu standardelor intelectuale ale vârstei şi mai bogate în informaţii şi pretenţioase ca stil pentru dotaţi şi supradotaţi, care în mod cert aspiră către universităţi şi dincolo de ele. Pentru aceasta ar trebui să se iniţieze organizarea colectivelor de elevi ale claselor pe aceste trei nivele, ceea ce ar da puţin de lucru psihologilor şcolari – sublimi ce-i drept, dar care lipsesc cu totul din foarte multe şcoli – dar ar ameliora considerabil rezultatele.

www.dacoromanica.ro

Nu putem fi decât de acord – în vederea combaterii haosului educaţional – cu măsuri de apărare a perimetrelor şcolare ameninţate de diverse agresiuni, cu elaborarea unor regulamente mai ferme, mai drastice şi mai puţin concesive faţă de liberalismul anarhic invocat la fiecare pas şi cu care educatorii sunt câteodată terorizaţi de copii şi părinţi.

Salutăm, de asemenea, revenirea la învăţământul obligatoriu de 10 ani (după „bâlba" formulei cu 9 ani), măsură cu atât mai necesară, cu cât până în 1990 România avea un astfel de învăţământ general – obligatoriu care o situa în statisticile UNESCO din deceniul 1970–1980 printre fruntaşele învăţământului mondial.

Mă întreb şi azi cum şi-a putut închipui ex-ministrul Andrei Marga că se poate vârî în turbinca strâmtă a celor opt ani la care ne întorsesem după Revoluţie, explozia informaţională acumulată şi tot ce mintea lui febrilă de filosof născocise pentru „europenizarea" învăţământului românesc?

Din amintirea celor 4–5 reforme în care am fost implicat din 1957 până în prezent ca metodist şi consilier şi din analiza modului cum s-a desfăşurat timp de un deceniu actuala reformă atât de fragmentată şi incoerentă, atrag atenţia că fără un colectiv competent şi experimentat de conducere, care să nu se închidă într-un turn de fildeş înţesat cu zeci de tratate şi programe ccidentale gata de a fi copiate şi naturalizate, fără un contact viu cu realităţile şcolii româneşti, fără un dialog permanent cu vârfurile didactice practicante din toată ţara, reforma are toate şansele să-şi temporizeze ca şi până acum aplicarea şi să eşueze.

Întru totul de acord că vârsta de şase ani este potrivită cu începerea instrucţiei sistematice şi asistate, dat fiind curba dezvoltării psihosomatice a generaţiei de azi, fără a se neglija însă accidentele genetice, cazurile individuale de rămânere în urmă care vor fi analizate şi atestate de comisii medicale şi psihologice speciale.

Desigur, mai sunt încă multe lucruri de pus la punct printre care amintim doar câteva: o atenţie sporită acordată

www.dacoromanica.ro

învăţământului din mediul rural (în mare suferinţă), perfecţionarea programelor analitice, departe încă de a fi armonios şi pedagogic gândite şi a manualelor cu numeroase imperfecţiuni la capitolele de structură şi comunicare informaţională, o mai bună coordonare şi conlucrare între învăţământul preuniversitar şi cel universitar (primul fiind doar un antreu şi o miză pentru cel de-al doilea), ceea ce explică greutatea de asimilare pe care o generează programele şi manualele cu dificultăţi univeristare, o reală şi eficientă evaluare a rezultatelor şcolare, o mai judicioasă selecţionare a cadrelor didactice şi o mai generoasă stimulare a acestora, un interes sporit arătat de minister, guvern şi parlament ridicării prestigiului acestei nobile profesiuni, lăsată în ultima vreme de izbelişte.

Tribuna învăţământului, 2003

www.dacoromanica.ro

Le roi est mort. Vive le roi!

Această formulă sacramentală a Evului mediu se poate aplica foarte bine şi azi, ca o consemnare a fatalităţii ideii de continuitate în conducere. A plecat un ministru, vine altul. Sau, cu o formulă mai sintetică, intrată în aforistica populară: „unul pleacă, altul vine".

Ca martor neîntrerupt, vigilent şi implicat direct mai bine de o jumătate de veac în destinul învăţământului românesc ca profesor şi consilier metodic, am voie, am dreptul şi chiar datoria să fac omagiul celor ce pleacă şi să salut pe cei ce vin.

Cei doi ani de ministeriat ai doamnei Ecaterina Andronescu au fost deosebit de dificili. Reforma accelerată de un ministru cult, ambiţios, dar versatil politic şi fără o viziune şi un suflet românesc al şcolii, atinsese în 2000 un punct critic şi se afla pe pragul haosului şi chiar colapsului, aşa cum l-am descris fără cruţare şi, sper, obiectiv, de pe poziţia unui intelectual europenist, dar cu respect faţă de valoroasele tradiţii ale şcolii româneşti, în lucrarea mea **„Învăţământul românesc, încotro?"**.

Ecaterina Andronescu a avut curajul să reformeze o reformă imperfectă, pe ici, pe colo. Dacă nu în punctele esenţiale, cum cerea un erou caragialian, măcar în anumite puncte vulnerabile, cum ar fi explozia prostească şi strict comercială a aşa-ziselor manuale alternative (se ajunsese la 5–20 variante la acelaşi obiect de la acelaşi an de învăţământ), declanşarea haosului educaţional prin totalul dezinteres faţă de problemele educaţiei individuale, sociale şi naţionale (reducerea fostei direcţii generale a educaţiei cu 38 de salariaţi, la un fantomatic serviciu de „prestaţii" pentru

www.dacoromanica.ro

activităţi extraşcolare, cu 3–4 funcţionari), nepăsarea pentru existenţa, perfecţionarea, cointeresarea cadrelor didactice, ceea ce a dus la umilirea salarială a slujitorilor şcolii şi scăderea prestigiului învăţământului, neglijarea cvasitotală a învăţământului rural, aşa-zisa „globalizare" a programelor şi conţinutului unor manuale care a favorizat decalcurile şi implanturile pedagogice alogene, îndepărtând şcoala de specificul societăţii româneşti, de tradiţiile şi necesităţile reale ale stadiului economic în care ne aflăm.

Ecaterina Andronescu, cu tot riscul de a nemulţumi pe unii „baroni" ideologici („heraldica" politică nu se poate dispensa de ei, aşa cum nu se poate dispensa de cei cu „feude"), a reuşit să stopeze nebunia editării pe bandă rulantă a manualelor alternative, limitându-le la câte trei variante, a recreat direcţia generală educativă (chiar dacă i-a dat denumirea limitativă de „activităţi extraşcolare"), a pus puţină ordine în şcoli prin securizarea acestora împotriva violenţelor şi agresiunilor din afară, a creat mari înlesniri de transport în mediul rural pentru copiii domiciliaţi departe de şcoală, a coborât la 6 ani, vârsta europeană obligatorie a încadrării şcolare şi a preconizat revenirea la învăţământul general de 10 ani, abandonat la noi după 1990, ceea ce ne-a coborât în 1998, după statisticile UNESCO, de pe locul 7 pe 34 în ierarhia valorică mondială a sistemelor de învăţământ. Sunt realizări meritorii care vor fi consemnate într-o viitoare istorie a învăţământului românesc.

Ecaterina Andronescu a fost ministrul care a călătorit cel mai mult în ţară pe propria cheltuială, cu maşină proprie (modestie supărătoare pentru „vârfurile" politice ultramecanizate), a cunoscut „live" (ca să folosim un barbarism la modă) realităţile şcolii româneşti, spre deosebire de Andrei Marga, ministrul cu cele mai multe şi prelungite călătorii, dar în străinătate, la congrese internaţionale, mai mult sau mai puţin interesante şi utile şcolii româneşti, dar asezonate din belşug cu icre negre şi discursuri.

www.dacoromanica.ro

Ministeriatul doamnei Andronescu are şi destule neîmpliniri, legate uneori de temperamentul şi stilul de muncă. Prea mult autism şi prea încrâncenată încăpăţânare strică uneori. **Spiru Haret scria că un bun ministru nu este cel mai savant, ci acela care ştie în primul rând să-şi aleagă colaboratorii, să-i struneaască şi să le controleze activitatea. Ecaterina Andronescu, deşi excelent pregătită şi o minte clară şi organizată, n-a aplicat acest criteriu de bun simţ.** Multe din neîmplinirile M.E.C. se datoresc faptului că, puţin încrezătoare în colaboratori (ce e drept, unii neaveniţi), orgolios-ireceptivă la pedagogii cu valoare şi experienţă care au sărit s-o ajute, dar cărora le-a refuzat cu răceală propunerile şi ofertele, a încercat să rezolve singură problemele (sacrificându-şi orele de noapte), deşi se ştie că meseria de inginer este cea mai specializată şi inaptă pentru atât de multilateralul şi complexul sector al educaţiei. De aceea, avem multe manuale proaste, programe supraîncărcate şi neconcordante, lipsa unor solide aşezări pe verticală şi a unei viziuni integratoare a învăţământului preuniversitar rupt tot mai mult de cel universitar prin autonomizarea tot mai accentuată şi orgolioasă a celui din urmă.

Mai grav poate fi faptul că **doamna Andronescu nu a făcut mai nimic pentru creşterea prestigiului cadrelor didactice, pentru stimularea lor** (ce se întâmplă cu distincţia naţională „Spiru Haret", propusă şi neonorată, cu dispariţia „Zilei învăţătorului", a titlurilor, cu indemnizaţiile de merit votate prin legea 118 din martie 2002, la care numai învăţământul din cele 7 ramuri solicitate a refuzat să facă până acum propuneri, din motive obscure).

Dar cum odinioară totul se încheia elegant prin acel: *„À tout seigneur, toute honneur"*, să recunoaştem munca devotată şi chiar eroică a doamnei Andronescu, să-i uităm puseurile de individualism şi încăpăţânare, micile malversaţii şi părtinirea exagerată a olimpicilor internaţionali (oare numai ei sunt singurii demni de recompense materiale şi privilegii maxime la concursuri, dintre elevii străluciţi ai ţării?) şi să-i păstrăm o

www.dacoromanica.ro

frumoasă amintire pentru curajoasele lucruri pe care le-a înfăptuit.

Sperăm ca domnul Alexandru Athanasiu, viitorul ministru, pe care îl cunosc, în calitate de dascăl al Colegiului „Gheorghe Lazăr", ca pe un strălucit, cald şi exemplar elev, model de colegialitate, de bună creştere şi care mi-a făgăduit la încheierea şcolii să onoreze prestigiul ilustrei instituţii unde a învăţat, să ne confirme aşteptările şi speranţele. M-a bucurat nespus faptul că **primul obiectiv pe care şi l-a propus şi l-a declarat public, chiar înainte de confirmarea ca ministru, a fost grija de a redresa învăţământul preuniversitar şi de a da o maximă atenţie învăţământului de la sate, aflat în mare suferinţă.**

Alătur unui cald rămas bun pentru doamna Andronescu, pe care am simţit-o chiar de departe şi de la nevedere alături de mine în unele acţiuni pe care le-am iniţiat şi condus, un augural salut de bun sosit domnului Alexandru Athanasiu, a cărui prezenţă şi dăruire pentru şcoala românească aş fi mândru s-o notez – precum sărbătoresc făceau romanii – printr-o „*lapilla alba*".

Tribuna învăţământului, iunie 2003

www.dacoromanica.ro

V

PROBLEME NOI ŞI DIFICILE DUPĂ O NOUĂ ÎNSCĂUNARE

Nedumeriri dureroase

Dacă printr-un joc al analogiilor m-aş transpune în rolul lui Zola, iar afacerea Dreyffus ar fi afacerea ultimelor isprăvi ale „reformei învăţământului", acel „J' accuse" l-aş îndrepta nu către ministru, ci spre cel care a gândit şi cel care a coordonat actualul bacalaureat care n-avea ce căuta (exceptând motivaţiile politice care ne duc cu gândul la un celebru vers al lui Coşbuc: „Nu cerceta aceste legi, căci eşti nebun de le-nţelegi") printre vârfurile unei instituţii şi aşa minată de inerţie şi spirit rutinier.

Hiba ultimilor miniştri ai învăţământului, educaţiei şi cercetării (de altfel profesionişti de valoare în strictul lor domeniu de activitate) este slaba cunoaştere şi legătură cu realităţile şcolii româneşti şi, colac peste pupăză, ghinionul de a nu fi asistaţi de colaboratori imediaţi de o înaltă capacitate profesională şi cu o bogată experienţă pedagogică.

Dacă reforma o vom continua mai mult pe plan formal şi mai puţin în conţinut, cum s-a întâmplat cu organizarea capacităţii şi bacalaureatului şi cu sistemul de evaluare, ale căror efecte devastatoare le-am trăit în ultima vreme, am putea avea surpriza să asistăm la un iminent colaps.

Actul reformării moderne a învăţământului românesc nu este monopolul unui institut cu ferestre închise sau a 2–3 capete pedagogice şcolite în grabă prin străinătate, ci un act de participare vie şi responsabilă şi a celor care se confruntă cu problemele concrete ale şcolii şi dau viaţă reformei la nivelul miilor de instituţii de învăţământ. Şi, slavă Domnului, mai avem încă dascăli capabili să analizeze lucid şi sever, să sugereze cu

www.dacoromanica.ro

inteligenţă şi înţelepciune liniile orientative ale reformei dinlăuntrul intereselor fundamentale ale şcolii.

Nu-l fericesc pe distinsul şi preţuitul meu fost elev Alexandru Athanasiu pentru momentul greu şi inoportun în care a fost numit ministru al educaţiei, dar pentru că a avut curajul civic să intre în bătălie direct, fără o perioadă de acomodare şi fără armură, apărând cavalereşte gafele, erorile şi imaturitatea pedagogică a colaboratorilor apropiaţi, voi îndrăzni să-i atrag atenţia să nu uite egalitatea matematică enunţată de Mircea Maliţa acum 30 de ani şi perfect valabilă şi pentru învăţământul de azi: „organizare + reorganizare = dezorganizare". Ministerul nu are nevoie de reorganizări dezorganizatoare, legiferând noi organisme fără garanţia de a fi bine inspirate şi realmente utile. Chiar dacă orientările de stat, mai mult sau mai puţin sub dictatul politic al apropiatelor alegeri, preconizează restructurări masive, iar MECT va trebui să le opereze şi el, să nu uite că cele mai importante pârghii sunt cele chemate să repare cele mai grave aspecte negative de până acum ale reformei, semnalate constant şi unanim, legate de sectoare cum ar fi: educaţia (la pământ), planurile (neconcordante), programele (supraîncărcate), manualele (multe şi în majoritate slabe), examenele (prost concepute), evaluarea (artificială şi excesiv de computerizată), resursele umane (cu grave lacune în selecţionarea, pregătirea, perfecţionarea cadrelor didactice şi orientarea profesională pe criterii aptitudinale a elevilor). Toate cele semnalate sunt priorităţi de care trebuie să se ţină seama în definitivarea organigramei şi a bugetului.

Călăuzindu-mă după înţeleapta zicală: „Dacă n-aveţi un bătrân, să-l cumpăraţi", consider că intervenţia mea, pornită din cele mai bune intenţii şi bazată pe o vastă experienţă creatoare, îşi are sensul şi utilitatea publică.

Tribuna învăţământului, 2003

www.dacoromanica.ro

Nefericita fărâmiţare a profilului şi competenţelor ministerului produsă în anul şcolar 2003–2004

O primă ispravă cu care a debutat noua echipă ministerială a fost **cea de a treia schimbare a titulaturii ministerului în ultimii şapte ani**. Noul minister se numeşte din septembrie 2003 al educaţiei, cercetării şi tineretului, titulatură total inadecvată, care îi sporeşte alogenitatea obiectivelor, îi dispersează competenţele, îi compromite specificul şi îi scade simţitor eficienţa. Această îngrămădeală de sarcini guvernamentale, potrivindu-se ca nuca în perete, dar alăturându-se din raţiuni financiare şi politice, nu e de bun augur.

Cercetarea are un anumit specific pe care adevăraţii pedagogi îl respectă şi îl delimitează cu grijă. Pentru învăţământ (deci anii de şcolaritate) ea înseamnă o încurajare a iniţiativei de cunoaştere şi invenţie a elevilor, o familiarizare a acestora cu abece-ul aplicaţiilor practice, iar după absolvirea liceului, a adâncirii adecvate fiecărui domeniu universitar (filologic, biologic, juridic, matematic etc.). În perimetrul ministerului învăţământului ea se circumscrie însă în conţinutul şi tehnologiile obligatorii de învăţare. După absolvirea facultăţii, ea devine o îndatorire modernă şi o sarcină de prim ordin a fiecărui minister, obligat să-şi aibă propria cercetare fundamentală şi pe specialităţile derivate din aceasta. Există astfel o cercetare în domeniul agriculturii, o cercetare medicală legată de sănătate, o cercetare economică sau industrială legată de specificul şi nevoile fiecărui minister, încredinţată unei direcţii delimitate şi incluse în organigramă. La cel mai înalt nivel ştiinţific ea poate fi preluată de instituţiile superspecializate ale Academiei Române.

www.dacoromanica.ro

A îngrămădi cercetarea – ca obiectiv abstract, încredinţat unui departament încorporat Ministerului Educaţiei, minister cu specificul său bine definit, este o evidentă aberaţie. Cel mult, în domeniul strict al învăţământului, cercetarea pedagogică trebuie să fie inclusă, ca la orice minister, într-un serviciu sau direcţie de perfecţionare a muncii didactice şi de perspectivare a educaţiei permanente.

Pe lângă faptul că *cercetarea*, ca departament autonom, cu tendinţe globaliste, are o minimă relevanţă şi utilitate în interiorul mecanismului şcolar, **educaţia ca prim obiectiv al competenţei acestui minister continuă să fie sublimă, dar absentă cu desăvârşire cum ar spune un erou de-al lui nea' Iancu.**

Între 1990–2002 marginalizarea progresivă a scopului fundamental al şcolii, *educaţia*, încredinţată în perioada 1965–1990 unei direcţii generale cu 4 servicii de profil şi 36 de angajaţi, s-a comprimat prin 1991 la o direcţie nebuloasă de prestaţii de serviciu, formată din 4 persoane şi o directoare, apoi la un anonim serviciu de facilităţi redus la 2–3 funcţionari, corelat cu agenţia privatizată a taberelor şi turismului. Politica dezastruoasă în această direcţie a filozofului universitar şi ministerial Andrei Marga, care confunda educaţia cu instrucţia şi o polariza exclusiv în politica de generalizare a informatizării procesului de învăţământ, a favorizat creşterea exponenţială a anarhismului şi libertinismului în şcoli, care alături de sărăcirea galopantă, dezorganizarea şi dezinteresul familiei implicată doar pecuniar în problemele şcolii, au dus la creşterea abandonului şcolar, a vagabondajului, a actelor de violenţă şi terorism, a pătrunderii masive în şcoli a tutunului, alcoolului şi drogurilor agresive şi extinderea sexualismului precoce, la o degradare tot mai accentuată a comportamentului civilizat şi a calităţii relaţiilor interumane.

Elogierea, mediatizarea şi fetişizarea hiperbolică a cibernetizării şi informatizării ca cerinţe imperative şi obligatorii ale integrării europene, conduce irezistibil către dezumanizare şi dereglări psihice, fenomene tot mai frecvent constatate şi dezbătute critic în ţările de la care le importăm fără discernământ

www.dacoromanica.ro

pedagogic şi fără protecţie higienică împotriva unei periculoase dependenţe. Se uită prea adesea că internetul, computerul (ca şi magnetofonul acum 30–35 de ani) sunt mijloace auxiliare de informare, comunicare, operare rapidă şi nu scopuri în sine ale instrucţiei. Trăim din plin tragedia bufonă a „mondenului" lui Voltaire care lua în derâdere marile scopuri şi sempiternele valori morale ale instrucţiei şi educaţiei, punând forma goală şi zorzoanele moderne mai presus de conţinut.

Din septembrie 2002 sub ministeriatul Ecaterinei Andronescu, după mai bine de zece ani de luptă la baionetă cu numerose capete pătrate a luat naştere o direcţie generală nu a educaţiei, cum am preconizat-o în zeci de articole, interviuri şi emisiuni radio – T.V., ci doar de „activităţi extraşcolare". Deşi educaţia ca obiectiv fundamental al ministerului, înscris în fruntea titulaturii oficiale, era doar parţial recunoscută şi reabilitată, acest lucru a însemnat cât de cât un progres. Ioan Naroşi, spirit managerial şi pragmatic, cu care de altfel am colaborat excelent, a reuşit să dinamizeze şi să eficientizeze anumite laturi ale procesului educativ, deşi prin titulatura direcţiei sale generale era limitat doar la activităţile perişcolare: sport şcolar, turism, concursuri, tabere.

Numai după doi ani, când crezusem într-un reviriment al educaţiei naţionale, a picat, la începutul anului şcolar 2002–2003 o organigramă dezastruoasă a activităţilor extraşcolare, care a redus direcţia generală a activităţilor extraşcolare la un serviciu, înglobând-o într-o nouă direcţie generală cu titulatură kilometrică şi care, ca balaurul din poveste, a înghiţit numeroase alte direcţii şi servicii asociate într-un talmeş-balmeş pedagogic, cum ar fi încrucişarea dintre activităţi incojugabile ca evaluarea, prognoza, strategiile, programele, activităţile extraşcolare etc.

De altminteri **proasta funcţionare a ministerului, lipsa de articulaţie dintre departamente şi sectoare, aplicarea lentă a măsurilor, se datoresc în bună măsură şi acestei organigrame făcută în birou şi copiată după modele străine uşor identificabile.**

În sfârşit recenta anexare a unui departament din fostul minister al Sportului şi Tineretului este o găselniţă pe cât de nefericită pe atât de împovărătoare şi inutilă. Acest departament

www.dacoromanica.ro

al tineretului, fără obiect guvernamental concret şi lăsat pradă lăcomiei frăţiorului de simbioză, sportul, ar fi trebuit să protejeze şi să dirijeze o vârstă pe care psihologii o situează între adolescenţă şi maturitate, deci între 20 şi 30 de ani. El se adresează însă unui mic procent de tineri care ţin direct de învăţământ (studenţi incipienţi), şi, în procent de peste 90%, vizează un lot de tineri, cu sau fără calificare medie ori superioară, în câmpul muncii sau în afara lui.

Cred că un departament al tineretului legat ombilical de învăţământ sau, eventual, un minister autonom al tineretului nu îşi au rostul.

Deoarece tinerii din interiorul vârstei amintite, prin încadrarea şi calificarea lor ţin de întreprinderi şi instituţii de precise competenţe guvernamentale, ar fi mult mai nimerit să beneficieze la fiecare minister de care depind de un „serviciu de tineret" existent în organigrama oricărui minister, serviciu care ar trebui să se ocupe de recrutarea, intabularea, plasarea şi perfecţionarea lor profesională ca şi asigurarea permanentă a rezervelor forţei de muncă. N-ar fi rău, de asemenea, ca la un viitor puternic minister al muncii să existe compartimente ministeriale speciale pentru tineri.

Orice soluţie ar fi mult mai bună decât aceea de a anexa 90% din tinerii care nu mai au legătură cu învăţământul de un minister care nu i-ar ajuta decât cu prezenţa tonică a unei tinere, drăgălaşe şi inocente secretare de stat, fiică a ministrului agriculturii, teolog prin formaţie şi organizator de vânători regale prin pasiune şi ordin. De altfel, dacă am ţine seama de lăcrimaţiile tinerei demnitare, nici Alexandru Athanasiu, doctor în dreptul muncii, nu pare prea încântat de această adopţie nefirească şi n-o prea ia în serios.

Ultima oră, 2003

www.dacoromanica.ro

Instabila politică a obiectelor de studiu şi a manualelor

Aşa cum într-o clasă există elevi normali şi elevi cu probleme, tot aşa şi în planurile de învăţământ există obiecte care îşi găsesc firesc locul şi consideraţia întocmitorilor şi obiecte marginalizate ori puse sub semnul unor poziţii şi interpretări divergente, atât în programe cât şi în manuale.

Această situaţie s-a agravat după trecerea masivă şi necritică din 1998 la generalizarea manualelor alternative, care şi-au permis pe structurile fixe sau semimobile ale programelor să construiască la unele discipline, viziuni puternic subiective şi interpretări antinomice ale conţinuturilor, ca de pildă în manualele de română şi istorie naţională şi chiar să-şi individualizeze exemplificările, fără să ţină seama de caracterul naţional al examenelor şi concursurilor.

Există obiecte răsfăţate, datorită conjuncturilor istorice ori modei pedagogice. Astfel, **prin 1950, obiectul „limba rusă" beneficia la noi în planurile de învăţământ de un număr dublu de ore faţă de limba română**. În 1978, 40% din evantaiul de materii la clasele liceelor teoretice îl reprezentau diverse tehnologii, aproape în totalitate inutile, iar prioritatea în restul orelor era acordată matematicii şi fizicii, în raport direct cu interesele şi sarcinile construirii socialismului. După 1998 s-a acordat un interes sporit limbilor străine şi în special limbii engleze, ambasador lingvistic al globalizării, ca şi palierului umanist (ştiinţe ale comunicării), palierul realist şi aplicativ fiind copleşit de matematică şi informatică ca urmare a introducerii obligatorii a computerului şi internetului în procesul învăţării.

www.dacoromanica.ro

Desigur, această distribuire inegală de spaţiu şi importanţă a unor obiecte reprezintă o concesie adusă politicii economice a momentului şi, evident, efectul unor grave erori pedagogice, deoarece **un învăţământ obligatoriu de cultură generală trebuie să cuprindă în mod inteligent şi echitabil tot spectrul cunoştinţelor care stau la temelia culturii generale necesare oricărui tânăr, indiferent de meridianul geografic pe care trăieşte.**

Aceste erori pedagogice perpetuate mai bine de 50 de ani nu numai în Europa dar şi dincolo de ocean, s-au manifestat cu mai mare intensitate parcă la noi, datorită ardorii şi grabei cu care doream să ne „integrăm" în Europa şi să recuperăm rămânerile în urmă.

Obiectul care a avut cel mai mult de suferit din lipsa unor cadre de prestigiu care să-i statueze locul real în programele de învăţământ şi să dea o turnură mai bine gândită şi mai atractivă manualelor de specialitate, a fost biologia. **Insist asupra biologiei pentru că în întreaga lume pedagogii s-au sesizat că acest obiect răspunde celor mai grave probleme ale existenţei planetare, celor mai acute cerinţe ale supravieţuirii speciei.**

Minimalizarea ei are un efect negativ asupra orizontului de cunoaştere şi chiar a atitudinii civice a elevilor. O lipsă de căldură şi culoare în prezentarea naturii, o politică de estompare şi chiar de eludare de pe poziţiile apărării hipercivilizaţiei a efectelor dezastruoase ale poluării, dezvăluirea prea timidă a ruperii iminente a echilibrului biologic prin exploatarea sălbatică a resurselor vegetale şi animale, tipică imperialismelor economice, formalismul prezentării educaţiei ecologice şi insuficienta inculcare a principiilor de bioetică, scad interesul pentru problemele naturii şi în general ale vieţii planetare, agravând conflictul om-natură şi grăbind procesul de deşertificare planetară.

În privinţa limbii române, de altfel suficient de prezentă ca număr de ore, problemele litigioase le reprezintă: modul cum sunt aleşi şi reprezentaţi autorii şi textele, prezentarea literaturii după principiul istoric sau estetic, proporţia dintre creaţia unor autori

www.dacoromanica.ro

tineri şi cea a clasicilor (deci modelul modern neomologat versus modelul clasic consacrat). Disputele sunt în toi. Unii lideri de opinie (N. Manolescu şi ciracii săi) bat cu pumnul în masă şi impun criterii şi metodologii neconvenţionale, nume şi opere încă neconfirmate. Alţii, mai temperaţi (Eugen Simion şi adepţii săi) preferă structuri tradiţionale, autori certi şi texte verificate şi clar receptibile. Diferenţele de concepţie, nominalizare şi evaluare crează însă mari dificultăţi celor care trebuie să formuleze baremele şi grilele unitare pentru examenul de bacalaureat şi admitere în facultăţile de profil, absolvenţii studiind în şcoală după manuale care se bat cap în cap.

La obiectul „Istoria României" există manuale care exaltă marile personalităţi, accentuează latura civico-patriotică a evenimentelor, apără şi demonstrează necesitatea sublinierii identităţii naţionale; altele dimpotrivă, iau în derizoriu eroii fixaţi în conştiinţa neamului şi pledează în numele globalizării pentru estomparea laturii educativ-patriotice şi a eclipsării argumentelor identităţii naţionale în favoarea unei integrări prin sincronizare a istoriei noastre cu istoria europeană, ceea ce iarăşi produce dileme examinatorilor în evaluarea candidaţilor.

Manualele existente, cu unele excepţii, sunt încă departe de a răspunde cerinţelor optime atât prin conţinut cât şi prin preţ. În ultimii ani s-au înregistrat progrese fie pe linia atenuării discrepanţelor de optică, cât şi a numărului de variante (s-a stabilit o normă de trei manuale paralele la un obiect al aceleaşi clase, conform vechei tradiţii a şcolii româneşti, pentru a se pune capăt hemoragiei de hârtie.

Aş propune următoarele „norme" pentru eliminarea numeroaselor carenţe semnalate din toate colţurile ţării:

a) Pentru româna din licee, istoria şi geografia să se realizeze prin concurs (cu avizul final al Academiei Române) manuale unice, deoarece ţara noastră are un singur teritoriu, o singură istorie, o limbă şi o singură literatură, toate trei necontestabile şi neinterpretabile.

www.dacoromanica.ro

b) Elaborarea restului manualelor să fie încredințată unor autori competenți, cu mare experiență didactică și cu talent scriitoricesc, asistați de graficieni calificați.

Concursul de manuale să fie corect, onest și nu prezidat de coordonatori de manuale interesați și cupizi și de inspectori cointeresați în afacere, accentul trebuind să fie pus pe exactitate informațională, bună organizare internă a materiei, accesibilitate, corectitudine lingvistică, atractivitate, capacitate de asimilare integrală. Prețul va conta mai puțin, deoarece numărul mai mic de titluri va duce la sporirea tirajului, și deci la scăderea prețului. Importante sunt calitatea, atractivitatea și eficiența manualului.

Manualele să fie valabile pentru un ciclu de patru ani, după care vor fi reeditate și reactualizate, ori vor fi abandonate – dacă nu au un randament didactic sau reting financiar, instituindu-se atunci un nou concurs pentru completarea numărului de variante.

Ministerul prin inspectorii de specialitate și serviciile de profil au datoria să vegheze nu numai asupra respectării rigorilor deontologice ale concursului dar și pentru asigurarea unor manuale antologice în care să se împletească armonic experiența și nevoile reale ale școlii noastre cu orientările de ultimă oră ale pedagogiei mondiale.

Ultima oră, 2003

www.dacoromanica.ro

Latina gintă... nu-i regină

Felibrii lui Mistral – marii promotori şi apărători ai ideii de latinitate, au acordat pe drept cuvânt marelui nostru poet Vasile Alecsandri laurii gloriei pentru „Odă gintei latine" în care versul: „Latina gintă e regină peste-ale lumii ginte mari" venea să afirme şi să glorifice în faţa întregii lumi excelenţa popoarelor de sânge roman şi de grai latin.

Începând cu cronicarii şi Şcoala Ardeleană şi încheind cu ultimii ani dinaintea instituirii în 1948 a dictaturii comuniste, limba latină s-a bucurat în ţara noastră de o mare şi necontenită cinste.

În 1948, sub năstruşnicile idei marriste cărora le făceau sluj de frică toţi marii filologi români ai timpului, idei care contestau structura latină a limbii române, s-a propus eliminarea ei din programele şcolare şi sporirea în compensaţie a numărului orelor de rusă, ţinând seama că elementul slav reprezenta peste 3/5 din lexicul nostru şi că suntem înconjuraţi (cu excepţia Ungariei) doar de... prieteni slavi. Am trăit din plin această dramă şi chiar am scăpat ca prin minune de ani buni de gulag datorită „genialei" teze „Marxismul şi problemele lingvisticei" unde Stalin încrimina necruţător lui Marr tocmai tezele antiştiinţifice pentru a căror combatere (exact cu argumentele marelui salvator al popoarelor) fusesem dat pe mâna securităţii pentru a mi se deschide proces public. (În memoriile mele am relatat această dramatică dar şi norocoasă aventură). Cu foarte mare greutate, în perioada de liberalizare şi de comunism-naţional a conducerii lui Ceauşescu, latina a reintrat în şcoală, în universitate (la Facultatea de Limbi

www.dacoromanica.ro

Clasice) şi chiar în activităţile extraşcolare prin olimpiade şi înscrierea olimpicilor români la marile concursuri internaţionale de limba latină organizate în Italia, unde în fiecare an am câştigat prestigioase premii.

Din nefericire noile planuri-cadru elaborate în perioada ministeriatului Andronescu şi în curs de aplicare în ministeriatul Athanasiu, scot aproape total latina din programa claselor a IX-a şi a X-a (1 oră săptămânal) în favoarea unor discipline a căror pondere nejustificată afectează şi prespecializări umaniste.

Explicaţia e simplă. Doamna Andronescu, inginer chimist politehnician, sfătuită de secretarul de stat Radu Damian, universitar specializat în instalaţii, a continuat ca şi în anii comunişti politica miniştrilor şi adjuncţilor în mare majoritate ingineri, de subminare a disciplinelor umaniste şi de umflare a celor ştiinţifice, pretextând în anii comunismului sarcinile primordiale ale construcţiei industriale şi în anii noştri sarcinile informatizării şi cibernetizării totale a învăţământului.

Să nu uităm că faimoasa Comisie Naţională de Curriculum, vinovată de atâtea gafe şi temporizări ale reformei, e formată în majoritate din matematicieni şi fizicieni şi că marginalizarea unor discipline „periferice" (precum latina, biologia, geografia etc.) era ca şi inevitabilă.

Se vânturã de asemenea teoriile unor pedagogi îndrăgostiţi de învăţământul american, după care orientarea eminamente pragmatică a şcolii de peste ocean ar corespunde tendinţelor moderne şi intereselor imediate economico-financiare ale umanităţii contemporane şi că prezenţa unor discipline desuete, neproductive, neimplicate în realizarea rapidă a unui înalt nivel de bună stare materială ar fi nu numai nejustificată dar şi parazitară. Se aud uneori la cel mai înalt nivel voci care proclamă inutilitatea latinei şi scoaterea ei din şcoală şi întâlnim chiar „vârfuri" didactice care motivează măsurile restrictive privind latina prin formula – sperietoare: „Aşa ne cere Uniunea Europeană", fără a indica însă şi documentul care validează această măsură.

Micile victime ale mentalităţii comuniste în care s-au format, ajunse azi mari personalităţi ale politicii, culturii şi

www.dacoromanica.ro

învăţământului, uită că latina este realmente indispensabilă formării unei culturi umaniste şi interesează numeroase discipline ştiinţifice cum ar fi biologia, farmacia, horticultura, zootehnia, medicina etc. unde nomenclaturile şi terminologiile sunt prioritar latine şi cunoaşterea etimologiei lor contribuie la mai buna înţelegere şi aplicare a noţiunilor.

Este evident pentru orice intelectual profesionist că este de neconceput azi un învăţământ filologic, istoric, filosofic, teologic şi juridic serios fără cunoaşterea limbii latine. Eliminarea acesteia din programa liceală ar fi o gravă eroare pedagogică. Elevii vor fi privaţi de instrumentul esenţial de acces la înţelegerea adecvată a Antichităţii şi a Evului mediu european, precum şi a legăturilor acestora cu Europa modernă, în care suntem invitaţi să ne integrăm.

Pe mine personal, soliditatea studiului latinii pe care l-am făcut în liceul de odinioară, m-a ajutat enorm nu numai la parcurgerea mai uşoară a filologiei neoromantice comparate şi la completarea gamei de limbi neoromanice printr-o muncă de autodidact (latina fiind un „passe-partout"), în timpul facultăţii dar mai târziu şi în unele congrese ştiinţifice, unde nu engleza (limbă prin excelenţă comercială şi diplomatică) asigura unitatea comunicării, ci latina.

De pildă, la Budapesta, unde s-a ţinut congresul internaţional pentru definitivarea importantei lucrări „Flora Europaea", discuţiile savante ca şi diagnosticul speciilor critice sau noi s-a făcut exclusiv în limba latină, singura limbă care asigura claritatea şi exactitatea descrierii, datorită structurilor sintactice bine osificate şi sensului fără echivoc al cuvintelor.

Este aproape superfluu să reamintesc pedagogilor de şcoală nouă raţiunile pentru care latina nu poate lipsi din programa analitică.

Latina este un obiect structurativ, un modùl exemplar pentru studiul celorlalte limbi şi în special celor neoromanice, gramatica sa oferind elevilor, asemenea materiilor exacte, o matrice de gândire, un schelet în jurul căruia elevul îşi poate

www.dacoromanica.ro

concentra bagajul informaţional. Paralel cu acesta, latina e un obiect multifuncţional, îmbinând în substanţa lecţiilor gramatică, istorie, istorie a artelor, literatură şi filozofie, importantă sursă de informaţie culturală referitoare nu numai la civilizaţia romană ci la întreaga civilizaţie europeană. Pentru că tot mereu invocăm integrarea europeană, limba latină este unul din stâlpii de rezistenţă ai construcţiei Europei, pe ideea de unitate sprijinindu-se conceptele de integrare, constituţie, uniune europeană, cuprinse în spiritul civic şi juridic roman care nu poate fi înţeles în lipsa unei cunoaşteri „decente" a limbii lui Cicero, Horaţiu, Virgiliu, Ovidiu.

În cultura generală a unui elev latina este un element nodal, piramida cunoştinţelor fiind puternic afectată de lipsa acesteia.

Profesorii şi elevii multor şcoli şi licee din capitală şi ţară, studenţi la facultăţile de limbi clasice, Societatea de Studii Clasice ca şi Academia Română care îi sprijină, cer unanim **revenirea latinii în locul firesc în care se afla în învăţământul românesc şi se găseşte în prezent în învăţământul european, chiar şi în ţările care nu aparţin sorgintei romanice**.

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

Un nou experiment inutil

În 19.05.2003, prin O.M. nr. 3980. M.E.C. a lansat o nouă metodologie de evaluare bazată pe criterii de notare, care urma să se experimenteze în perioada 2–15 decembrie pe un eşantion de 2000 de elevi din Bucureşti şi 13 judeţe, iar în perioada februarie-martie 2004 să se generalizeze la nivel naţional şi să intre în funcţiune în anul şcolar 2004/2005.

Despre această iniţiativă, ministrul Alexandru Athanasiu se exprima public că ar fi o noutate „mondială" şi „revoluţionară".

Ţinem să precizăm din capul locului că entuziasmul unui ministru, distins jurist, dar care n-a avut atingere cu învăţământul preuniversitar decât prin amintirea perioadei idilice de şcolaritate, este exagerat şi probabil transmis prin hipnoză de consilierul d-sale personal, şef al Serviciului de evaluare şi concursuri, care ne-a obişnuit în ultima vreme cu gafele pedagogice şi lipsa de profesionalitate şi ne-a uimit prin extraordinara lui capacitate de a câştiga indulgenţa şi iertarea miniştrilor pe care i-a servit şi l-au menţinut în post pe criterii imposibil de „evaluat".

Criteriile publicate în „*Tribuna învăţământului*" nr. 724 din 8–14 decembrie 2003 nu sunt nici noi pe plan „mondial" şi nici „revoluţionare".

Mai păstrez încă în arhiva mea didactică criteriile care cuantificau „ştiinţa" şi valoarea elevilor pe vremea când sovieticii ne impuseseră sistemul lor de notare de la 1 la 5, menţinut un deceniu, precum şi fişierul meu pedagogic, unde am notat pentru temeinica mea informare, criteriile sistemelor de notare aplicate în numeroase ţări de pe mapamond.

www.dacoromanica.ro

Lipsa de profesionalitate şi inutilitatea acestui experiment (al câtelea oare în ultima vreme!) cu care un serviciu didactic cu prerogative de institut îşi justifică existenţa, periclitată de ineficacitatea rezultatelor, este uşor de demonstrat.

În primul rând acest sistem de evaluare se referă doar la disciplinele unei singure clase (a VIII-a), cu o funcţionalitate unică (un examen de capacitate recent transformat la protestele pedagogilor şi părinţilor într-un test naţional). Este stupid să aplici criterii „revoluţionare" doar la o clasă cu toate disciplinele ei şi doar pentru un test naţional, lăsând în rest să troneze vechile criterii „nerevoluţionare" şi „nemondiale".

În al doilea rând au fost elaborate criterii doar pentru patru niveluri de performanţă, corespunzător notelor 5, 7, 9, 10. Nota 6 se acordă, fără precizări, când elevul îndeplineşte criteriile pentru nota 5 dar nu atinge criteriile notei 7. La fel se acordă şi nota 8. Cum putem vorbi oare de un sistem „revoluţionar" şi „mondial" care se referă doar la notele de trecere şi nu formulează criteriile de notare ale nivelului necorespunzător, sub care se cade la examene. Când n-ai nici un criteriu pentru nota 4, cum poţi face subtila delimitare între 4 şi 5, de care uneori atârnă soarta reuşitei candidatului?

Excesul de sofisticare şi arbitrar în formularea criteriilor de notare la matematică când e vorba de rezolvarea problemelor elementare de logică şi de teoria mulţimilor, extrase spre exemplificare de *„Tribuna învăţământului"* din documentul ministerului, ar putea deruta şi pe un detectiv dară-mi-te pe majoritatea cadrelor didactice cu pregătire ceva mai modestă.

Este vorba astfel de un sistem de evaluare, limitat la un unic concurs şi cu caracter preventiv, urmărind prin stabilirea unor criterii savante şi aparent obiective să evite contestaţiile, eventual scandalurile şi asalturile ministerului care au premers ori succedat an de an concursurile şi examenele, culminând cu impresionanta grevă-cruciadă din octombrie 1997 a zecilor de mii de liceeni care au mărşăluit timp de o săptămână în semn de protest împotriva criteriilor de bacalaureat.

www.dacoromanica.ro

Astfel de criterii aşa-zise „obiective" de evaluare, pe baza cărora se ocupă locuri în licee mai bune sau mai proaste, se intră sau nu în facultăţi, se obţin sau nu burse interne şi în străinătate, se acordă sau nu premiile la olimpiadele naţionale, etc., nu vizează o cinstită şi reală ierarhizare a valorilor, ci servesc acoperirii legale şi liniştii sufleteşti a examinatorilor şi preşedinţilor de comisii, absolviţi de răspunderea unei aprecieri personale, evitându-se astfel impactul cu anchetele şi justiţia, într-un cuvânt exemplifică străvechiul şi înţeleptul proverb românesc: „nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu i-a puţit".

Probabil de aceea, ministerul care-şi cunoaşte hibele s-a ferit să-l numească experiment didactic, ci numai experiment de politică educaţională, eschivându-se de răspunderea consecinţelor negative.

Chiar şi aşa, această spălare „pilatiană" a mâinilor, prin afişarea aşa-zisei obiectivităţi egală pentru toţi (care, practic, e o subiectivitate legalizată) şi sprijinită pe infailibilul computer, poate genera mai multe erori şi nedreptăţi de esenţă decât criteriile zise subiective.

Cred că astfel de concursuri şi examene n-au nevoie de standarde artificiale, ci de flerul şi înalta capacitate de diagnosticare şi evaluare pe carc n-o deţine decât adevăratul specialist, născut şi nu confecţionat din norme pentru o anumită profesiune. Aşa am dat eu între 1934–1945 toate examenele şi concursurile şi n-am avut ce regreta şi ce reproşa.

Patul lui Procust – oricât de modernizat şi rafinat ar fi azi – rămâne la fel de valabil şi pentru recent proiectatul sistem de evaluare. Pentru renunţarea la el avem nevoie de cadre didactice vii, autentice şi responsabile, nu de operatori-roboţi, aplicând mecanic criteriile venite din afară şi formulate în intimitatea orgolioasă a cabinetelor rupte de pulsul realităţii. În fond, omul sfinţeşte locul!

Nu conformitatea la un criteriu artificial şi convenţional stabileşte în final poziţia individului de pe scara valorică, ci viaţa însăşi, care operează cu altfel de criterii.

www.dacoromanica.ro

În lunga mea carieră didactică şi neobosita muncă de cercetare ca enciclopedist şi istoric al culturii, am întâlnit numeroase situaţii infirmante, când elevi notaţi cu 9 şi 10 după criteriile şcolii, au luat doar 5 sau 6 în existenţa lor publică şi alţi colegi ai lor, obiectiv încadraţi după note în categoria mediocrităţilor şcolare notorii au devenit miniştri, savanţi şi chiar academicieni. O veste bună: primele rezultate ale experimentului revoluţionar sosite şi centralizate la minister sunt aproape identice cu rezultatele obţinute pe căile tradiţionale. „*Quod erat demonstrandum*", în privinţa inutilităţii experimentului.

Ultima oră, 2004

www.dacoromanica.ro

O falie periculoasă în unitatea sistemului de învăţământ

De mai bine de o sută de ani dăinuie o incurabilă ruptură între învăţământul liceal şi cel universitar. Prin tradiţie, formal reunite sub pulpana aceluiaşi minister, au cunoscut şi scurte perioade de divorţ, când învăţământul superior s-a constituit într-un minister statu quo, soluţie găsită salvatoare de unii pedagogi, dar pe care viaţa a infirmat-o, deoarece spărgea unitatea pe verticală a sistemului de învăţământ, şi cu întregul cortegiu de consecinţe nefaste pe care le-ar fi antrenat, ar fi adâncit şi mai mult această prăpastie.

La slaba coeziune şi la firavul interschimb dintre departamentul învăţământului preuniversitar şi cel universitar a contribuit din plin faptul că timp de 50 de ani, miniştrii „plini" ai învăţământului cu putere politică şi executorie au fost recrutaţi aproape în exclusivitate dintre cadre universitare (din partide la guvernare), cam 25% dintre ei cu formaţie politică, filosofică, istorică şi 75% aparţinând sectorului economic şi mai ales al specialităţilor politehnice (economişti, ingineri). Această preeminenţă a deplasat firesc ponderea interesului către zonele superioare ale învăţământului, deşi ponderul numeric (80–85%) îl reprezenta învăţământul general şi liceal.

Mi se pare semnificativ faptul că învăţământul primarial, gimnazial, liceal, a primit denumirea generică de *învăţământ preuniversitar*. **Această denumire minimalizează importanţa învăţământului obligatoriu şi mediu în raport cu cel universitar, şi subliniază dependenţa acestuia de treapta superioară faţă de care are un simplu rol de „pepinieră" şi „pompă" de alimentare a viitoarei clientele, deşi această treaptă inferioară şi medie**

www.dacoromanica.ro

asigură prin absolvire, standardul minim şi obligatoriu de cultură, abilităţi practice şi comportament civic cerut oricărui viitor cetăţean.

Existau şi câteva zone de contact, ce e drept formale, diversificate în deceniul opt al secolului trecut, prezente şi azi, dar cu o eficienţă mult mai redusă. Învăţământul preuniversitar punea la dispoziţie, informativ, programele analitice pe baza cărora se formulau subiectele concursului de admitere la diverse facultăţi. Învăţământul superior recomanda pe şefii colectivelor pentru elaborarea manualelor şi pe preşedinţii comisiilor de bacalaureat. Profesorii din învăţământul liceal erau uneori solicitaţi ca supraveghetori la concursurile de admitere şi incluşi în colectivul de corectori la facultăţile unde se înscriau 8-30 concurenţi pe un loc, muncă rutinieră şi nesemnificativă, atât cât se opera cu bareme şi grile prestabilite care trebuiau doar să fie aplicate mecanic şi cât mai exact. Creativităţii, inventivităţii, aplicaţiilor speciale, calităţilor de stil dovedite de candidaţi la examene nu li se acordau la capacitate şi la bacalaureat decât un singur punct la notarea lucrărilor, iar la admiterea în învăţământul superior nici un fel de bonificaţie.

În puţine perioade faste cooperării şi colaborării, facultăţile difuzau în toate liceele broşuri de popularizare şi programele recente ale examenului, şi-şi trimiteau emisari în rândul elevilor pentru a face propagandă respectivelor facultăţi în cadrul unor întâlniri directe sau programe la staţiile radio ale şcolilor.

Propunerile mele, în calitate de consilier onorific al ministerului, făcute în 1972 şi 1978, de a pune în corelaţie profilul liceului cu cel al facultăţii în privinţa orientării profesionale pentru a se cultiva cu infinit mai mare profit, prin continuitate pe verticală, talentele şi capacităţile, mai ales că între timp se creaseră numeroase licee de profil sau cu clase speciale (matematică, fizică, chimie, istorie, limbi străine, filologie etc.) au găsit un larg ecou favorabil, dar nu şi soluţii concrete.

După 1990 şi mai ales în timpul ministeriatului lui Andrei Marga, prăpastia s-a adâncit şi mai mult, prin hipertrofierea

www.dacoromanica.ro

politică şi extinderea exagerată a autonomiei universitare care a cuprins nu numai latura material-financiară dar şi pe cea didactic-decizionară, rectorii şi decanii dispunând discreţionar (şi uneori abuziv) nu numai de formularea criteriilor de admitere în facultate, puternic individualizate, dar manifestând imperativ preferinţa pentru un anumit manual zis alternativ, deşi ştiau foarte bine că absolvenţii învăţau după 5–6 variante care de multe ori se băteau cap în cap nu numai la interpretări dar şi la formularea esenţei informaţiei, ceea ce ar fi viciat rezultatele şi-ar fi dat naştere la nesfârşite contestaţii şi scandaluri.

Acest lucru a slăbit şi mai mult firava legătură între cele două departamente, compromiţând caracterul naţional al bacalaureatului, integral luat în consideraţie de unele facultăţi, total ignorat de altele, bulversând dispoziţiile ministerului privind facilităţile ce se pot face elevilor de excepţie, cu remarcabile rezutate la olimpiade şi concursuri naţionale şi internaţionale, absolvenţi care au avut parte în anul universitar 2002/2003 de un tratament oscilant extremist, de la o facultate la alta.

S-au semnalat, într-adevăr în acel an universitar de pomină cazuri paradoxale, provocate de această formă de liberalism fără graniţe care vizează aproape anarhia. La facultatea de filologie din Bucureşti, de pildă, examenul a fost egal pentru toţi, neacceptându-se nici o bonificaţie a ministerului şi nici o recomandare privind modul de întocmire a mediilor. La numeroase facultăţi din ţară (Iaşi, Cluj, Sibiu, Constanţa etc.), procentele de considerare a ponderei mediei la bacalaureat sau a mediilor anuale liceale în media generală au fost respectate chiar dacă a existat o ameţitoare varietate (de la 10% la 80%), iar bonificaţia pentru elitele liceale a fost bine venită, elevii excepţionali fiind primiţi cu braţe deschise. Au fost cazuri când examenul de intrare nu s-a mai ţinut, considerându-se doar rezultatele din liceu, premiile la olimpiade şi concursuri (deci dosarul de performanţe) şi chiar plafonul constant maxim de note din timpul liceului la

www.dacoromanica.ro

obiectul de bază al concursului, cum s-a întâmplat la facultăţi de geografie.

Nu e de mirare că această babilonie modernă a tulburat profund zona de interferenţă dintre învăţământul preuniversitar şi cel universitar. Mii de absolvenţi de liceu, după ştiinţa mea, au renunţat să mai dea examen în oraşele de origine sau mai apropiate, unde opera arbitrariul decanatelor, migrând către acele colţuri din ţară în căutarea unor facultăţi mai indulgente sau scutite de examene mecanizate, făcând astfel ca repartiţia valorilor să se facă haotic pe suprafaţa ţării. E o iluzie – spuneau ei – ca o facultate zisă „exigentă", care aplică rigid bareme şi grile cu nemotivată pretenţie de a evidenţia obiectiv valoarea intrinsecă a candidaţilor, îi va recruta pe cei mai buni. Se ştie că spre aceste facultăţi nu se îndreaptă cei mai talentaţi, deoarece aceştia nu-şi pot pune în evidenţă aptitudinile din cauza unor examene care le anulează capacitatea de a-şi demonstra creativitatea. Ele sunt asaltate de obicei de elevi mediocri, îndelung dopaţi prin meditaţii chiar de cadre didactice universitare, în spiritul şi legea examenului. Doar ei se acomodează cu astfel de concursuri medievale, unde doar aparatura sofisticată de evaluare este modernă.

Nenorocirea face ca acest tip de examen să stabilească uneori o falsă ierarhizare a valorilor, cei intraţi cu medii foarte mari clacând după 1–2 ani, aşa cum constata cu îngrijorare, în interviurile sale, şi distinsul rector al Universităţii din Bucureşti, prof. Ioan Mihăilescu.

Evident că există soluţii pentru a face să dispară această falie artificială. Deşi se află la acelaşi etaj al ministerului, cele două departamente ne par două entităţi aproape străine una alteia. Dacă la departamentul învăţământului superior ar lua naştere un serviciu de relaţionare permanentă cu cel preuniversitar şi ar exista o replică identică la cel preuniversitar, multe probleme s-ar rezolva, iar protecţia şi circularea valorilor ar asigura un randament social superior şi ar garanta buna noastră conexiune la cerinţele europene.

www.dacoromanica.ro

Consider că este profund uman şi pedagogic să se ţină seama de rezultatele valoroase şi constante de-a lungul întregii şcolarităţi, de performanţele de excepţie pe care mulţi maturi le-ar jindui, premii naţionale şi internaţionale, nu numai la obsesivele şi mult lăudatele olimpiade internaţionale (singurele luate până în prezent cât de cât în consideraţie), şi ca facultăţile să-şi facă un punct de onoare în a-i primi fără a-i stresa în plus.

Din raţiuni etice pledăm pentru un obligatoriu şi general examen de admitere în facultate. Pedagogic însă, trebuie să-i diferenţiem pe elevi (pentru că însăşi natura îi diferenţiază), înlocuind pentru cei excepţionali examenul mecanic de rutină cu o scurtă discuţie colocvială (interviu), după răsfoirea dosarului de performanţe, **aşa cum se practică în toată lumea civilizată**. Mai întâi, ei trebuie primiţi pentru a asigura plafonul valoric al facultăţii şi, cum ei nu sunt prea mulţi, vor rămâne suficiente locuri pentru cei buni şi cei mediocri cernuţi de examenul clasic şi faţă de care cadrele universitare vor avea datoria de a-i apropia de vârfuri.

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

Războiul fără glorie al manualelor de română

De ce prioritar manualele de literatură română stârnesc de acum vreo cinci ani spiritele şi pasiunile acelei pompoase şi inutile comisii naţionale, constituită cum, când, de ce, de cine şi din cine? Foarte simplu: pentru că aceste manuale reprezintă cel mai exploziv teren de dispute şi polemici ideologice între tabere literare aflate faţă în faţă, un loc ideal unde drăcuşorul politicii îşi vâră coada şi unde conflictele de interese răsună mai sonor.

În această încleştare în care chiar şi delicatul ministru Athanasiu este fără voia lui implicat în sprijinirea unei poziţii, nimic ne se uită în afară de interesul şi soarta sutelor de mii de beneficiari, adică elevii derutaţi de lipsa unui punct de vedere unitar într-o disciplină fundamentală pentru cultura lor generală şi educaţia lor civică, în măsura în care literatura este purtătoarea unor mesaje formative.

Manualul care ridică cele mai acute probleme este cel de clasa a IX-a. E un lucru arhibanal că între programă şi manual există o corespondenţă organică şi obligatorie. **Dar lucrurile se schimbă când programa, care ar trebui să reprezinte o unitate pedagogică de concepţie şi prezentare, devine un „program" doar al unui grup de lucru aparţinând fracţiunii elitiste care cultivă cu frenezie postmodernismul globalist, propunându-şi să facă prozeliţi în rândul tinerei generaţii.**

Pentru cei neiniţiaţi gâlceava porneşte în esenţă de la divergenţele cronice de opinie ale celor două grupe din interiorul comisiei, care reeditează într-o oarecare măsură o celebră ceartă de acum trei veacuri în Franţa între adepţii

www.dacoromanica.ro

modernităţii şi tradiţiei. „Modernii" de azi, conduşi de profesorul Nicolae Manolescu, un reputat autor de manuale comuniste, radical convertit (ca şi fostul ministru Andrei Marga) la noile orizonturi de idei, s-au cam săturat de „clasici " şi sunt porniţi să le diminueze sau să le distrugă mitul, înlocuindu-i treptat şi insidios cu noile progenituri născute din coasta unor curente literare moderne, transnaţionale, de sorginte americană (postmodernism, textualism, fracturism etc.). În acest fel se înlătură prezenţa scriitorilor clasici, deci consacraţi prin scurgerea timpului şi demni de a fi studiaţi ca „modele" în clasă. Totodată, **pornind de la tezele globalisto-mondialiste care îşi propun să estompeze specificul naţional şi să anuleze cu timpul identitatea naţională în numele unui mondialism la fel de utopic ca şi comunismul, ei tind să înlocuiască prezentarea cronologică, adică în viziune istorică, a literaturii române, prin conţinuturi de teme ubicue şi etern valabile.**

Grupul opus, condus tot de un universitar, acad. Eugen Simion, pledează pentru solida tradiţie a manualelor româneşti, care urmăresc literatura paralel cu istoria ţării şi preferă autorii şi textele clasice, fără a omite să adauge la capitolele finale ultimile curente şi pe cei mai populari reprezentanţi ai lor, chiar dacă n-au intrat încă în „clasicitate".

Disputa este agravată şi de faptul că ministerul acordă mai mult credit primului grup – cel al profesorului N. Manolescu şi implicit editurilor ce-i publică manualele („Humanitas", „Sigma").

Soluţia încheierii cu succes a acestei dispute pe care o preconizam şi în lucrarea mea „Învăţământul românesc, încotro?" mi se pare simplă dacă s-ar renunţa la orgolii, veleităţi, interese pecuniare şi chiar la poziţii de partid, „postmodernii" reprezentând opoziţia liberal-ţărănistă, de obicei iconolastă iar „conservatorii", poziţia partidelor de centru-stânga (PSD) şi centru-dreapta (PRM) care apără teza conservării identităţii istorice şi valorilor naţionale, fără a exclude însă o deschidere către europenismul globalist.

www.dacoromanica.ro

Părerea mea de profesor, trecut din 1948 prin toate metamorfozele şcolii româneşti, este că aceste poziţii pot fi lesne conciliate. În orice colţ din lume istoria literaturii naţionale e tratată cronologic şi pe microunităţi tematice, diferenţiate prin programe estetice, iar la clasele mici, unde se face studiul limbii gramaticale şi se dau elemente de teorie literară, prezentarea pe conţinuturi literare este cea mai adecvată vârstei şi pregăteşte prin acumularea de noţiuni fundamentale o înţelegere mai complexă şi o parcurgere mai uşoară a istoriei literare (curente, autori) în clasele mari.

Să-mi fie iertat dacă am recurs la o explicaţie simplificatoare şi la o limpezire tranşantă a problemei, dar lumea învăţătorilor şi profesorilor este atât de ameţită de sensurile ascunse şi strategiile camuflate ale acestei dispute prezentate cu „perdea", la care iau parte şi editurile care servesc cele două grupări, fiind direct interesate să obţină comanda ministerului, încât consider ca o datorie civică s-o prezint cinstit şi obiectiv opiniei publice, contrariată de brambureala, confuzionismul şi lipsa de răspundere ce domneşte în acest sector al învăţământului.

Universul şcolii, 2004

www.dacoromanica.ro

Inflaţia în sectorul învăţământului preuniversitar şi cel universitar, cauzele şi combaterea ei

În statisticile ţărilor civilizate, numărul studenţilor este cu 20–40% mai redus decât al elevilor. Numai în România învăţământul universitar, după situaţiile statistice ale anului universitar 2003/2004 cuprindea pe ansamblu mai mulţi cursanţi decât învăţământul liceal.

De unde provine această inflaţie studenţească, fenomen care ar trebui să ne bucure şi nu să ne îngrijoreze? În primul rând e vorba de o masivă supradimensionare a învăţământului superior, nu atât în sectorul etatizat unde creşterea faţă de 1980 este doar de 20–30% cât **în sectorul particular, nou creat după Revoluţie, care a făcut ca numărul studenţilor să se dubleze şi chiar să se tripleze**.

În schimb la licee, din cauza creşterii nesemnificative a unităţilor particulare ca şi a înăspririi examenelor de bacalaureat, numărul absolvenţilor a fost mai redus, el reprezentând doar 75–80%, din numărul de locuri oferite de diverse facultăţi.

Cu excepţia câtorva centre sau universităţi mai exigente (în special la Bucureşti) celelalte centre şi facultăţi au coborât mult ştacheta exigenţelor la admitere, primind candidaţi în condiţii favorizante. S-a ţinut astfel cont de olimpiade, palmarese de profil, media la bacalaureat în diverse proporţii sau pondere, chiar numai de notele din liceu la disciplina de bază a facultăţii, cum s-a întâmplat la facultăţi de geografie. La destule alte facultăţi, mai ales din provincie, s-a primit fără concurs de admitere.

Dacă vom lua în considerare acestă inflaţie universitară, vom avea o dovadă clară a relativităţii caracterului valoric al

www.dacoromanica.ro

selecţiilor efectuate. Liviu Ioani remarca pe drept cuvânt în „*Tribuna învăţământului*": „Până nu de mult asemenea examene de admitere în universităţi şi menţinerea ştachetei academice reprezentau trierile cele mai severe, iar promovarea lor încununa una din primele performanţe ale adolescenţei. Azi însă unele filiere, precum învăţământul teologic s-au aventurat într-o asemenea generoasă cuprindere încât lăsând din calcul cifrele, ar trebui ca la fiecare trei ani numărul parohiilor şi lăcaşurilor de cult să se dubleze pentru ca noul preot să obţină un loc. La admiterile din vara şi toamna anului 2003 s-au pus la dispoziţie mai multe locuri în facultăţi decât numărul bacalaureaţilor."

Inflaţia liceală ca şi cea universitară, departe de a contribui la creşterea stării culturale a naţiunii ştiut fiind că numărul sporit de diplome de bacalaureat şi de licenţă nu constituie un semnal de progres dacă nu acoperă şi nu garantează şi competenţele obligatorii ale posesorilor, generează numeroase aspecte negative: dificultăţi de încadrare şi adaptare, conflicte profesionale, randament scăzut, sursă permanentă de desfacere a contractului de muncă şi efectul cel mai devastator, acela al creşterii exponenţiale a numărului de şomeri cu „diplome", care îşi caută ani în şir, cu disperare un loc de muncă sau îşi aruncă la coş patalamalele liceale sau universitare obţinute, recalificându-se uneori în domenii diametral opuse vocaţiei şi calificării anterioare.

Soluţia aproape generalizată, ca un student să urmeze 2–3 facultăţi concomitent nu ajută totdeauna nici sănătăţii şi nici calităţii pregătirii. Se cunosc şi suficiente cazuri când studenţii care au obţinut 2–3 licenţe au rămas muritori de foame, domeniile respective fiind blocate tot din cauza inflaţiei de postulanţi.

Numărul mare de absolvenţi ai învăţământului superior de stat nu poate fi absorbit decât în proporţie de 30–40%. Instituţiile sunt într-o fază încă incipientă, iar statul capitalist nu garantează asigurarea locului de muncă absolventului facultăţii, şi nici protecţia lui socială, el fiind obligat să alerge

www.dacoromanica.ro

luni şi uneori ani după un plasament, fără nici un alt sprijin decât al familiei.

Cu toate că învăţământului nu-i lipsesc în organigramă sectoare de evaluare, prognoze, strategii, programe şi nici încăpăţânarea de a umple rafturi întregi cu planuri şi proiecte, dezvoltarea haotică şi mobilitatea extremă a sistemului capitalist supus fluctuaţiei permanente a legilor pieţii, îi crează greutăţi uneori insurmontabile. În această situaţie, ministerul ar trebui să reflecteze mai lucid asupra unei strategii care să reglementeze acele aspecte negative semnalate, bine cunoscute şi încă nesoluţionate.

Învăţământul preşcolar şi general nu ridică probleme decât în sectorul restrâns al copiilor străzii, neşcolarizaţilor, retardaţilor, handicapaţilor, copiilor mediului rural – unde lucrurile au început să fie puse cât de cât la punct. Toţi copiii ţării sunt obligaţi să parcurgă ciclul primarial şi cel gimnazial, proiectat din 2005 pentru 10 ani.

Prima dificultate majoră o reprezintă orientarea şi intrarea în învăţământul mediu, cu vechea şi clasica trifurcare: profesional (şcoli de arte şi meserii şi şcoli de ucenici pe lângă marile întreprinderi), general (licee teoretice) şi vocaţional (licee de muzică, arte plastice, coregrafie, sport).

Învăţământul profesional ar trebui să racoleze cu prioritate elevi cu evidente înclinări practice, manifestate încă din copilărie sau prin tradiţie de familie. Şcolile de ucenici ar trebui să fie recomandate elevilor fără abilităţi practice şi propensiuni intelectuale, cu note la limită. Liceele teoretice, vor fi deschise elevilor cu medii de la 7,50, buni la toate, şi încadrabili în categoria dihotomică cea mai generală (umanişti, realişti), iar cele vocaţionale, absolvenţilor care din copilărie făceau dovada unor înclinări speciale pentru muzică, balet, pictură, sport.

Selecţia în a doua treaptă, prin lipsa de fantezie şi decizie a cercetătorilor, intoxicaţi de experimente străine, s-a făcut prin intermediul examenului de absolvire a şcolii generale şi a concursului de admitere în liceu, cu criterii nesigure şi

www.dacoromanica.ro

schimbate aproape anual, cu aplicarea nefericită a unor variante de absolvire a şcolii generale şi a concursului de admitere în liceu, cu soluţii alternative de eliminare când a examenului de admitere, când a concursului de absolvire, recent transformat într-un fel de test. **Acest joc prelungit mai bine de un deceniu a haotizat şcoala şi stresat atât pe elevi cât şi pe părinţi.**

Mă surprinde că timp de 15 ani s-au fetişizat şi concursurile (despre a căror necesitate şi îndesire vorbea şi Ceauşescu prin 1972) dar s-a neglijat cvasitotal recomandarea dirigintelui şi psihologului şcolar în orientarea profesională a absolvenţilor de şcoli generale şi nimeni din conducerea ministerului n-a ţinut seama în ultima vreme de valoarea şi utilitatea punctului lor de vedere. S-a preferat sau criteriul unilateral al notelor obţinute în timpul şcolii sau la examene, deşi ministerul, convins de relativitatea şi subiectivitatea lor, le-a încarcerat în grile şi bareme şi le-a încredinţat infailibilelor calculatoare pentru a da iluzia unei obiectivităţi absolute, pe care nimeni n-a reuşit s-o realizeze până în prezent.

Singurul tip de şcoală medie care impune şi justifică un examen eliminatoriu de vocaţie şi nu de cultură este liceul vocaţional. Absolvenţii de şcoli generale care nu sunt admişi vor fi asimilaţi de liceele teoretice, în funcţie de medie şi apropiere de domiciliu.

Liceele teoretice au statutul cel mai dificil. Problema care se pune aici este reputaţia liceului şi prestigiul corpului didactic (uneori fetişizate exagerat), care fac ca unele licee să fie suprasolicitate iar altele ocolite de candidaţi, ceea ce, în cazul menţinerii concursului explică de ce la un liceu se intră cu medii de peste 9,50, iar la altele, mai puţin celebre, plafonul mediei de admitere să coboare până la limita admisibilităţii, semnalându-se şi cazuri de suplimentare a examenului în toamnă pentru completarea locurilor neocupate.

Pentru a se evita discriminările dintre licee, polarizările valorice, disputele mediatice pe tema elitismului, interminabilele contestaţii şi reclamaţii, falsele ierarhizări şi pentru a creea condiţii egale şi democratice tuturor liceelor

www.dacoromanica.ro

teoretice, să se stabilească la nivelul inspectoratelor şcolare o circumscripţie şcolară, justificată şi de marile dificultăţi ale transportului urban provocate elevilor domiciliaţi la antipodul geografic al şcolii, când sunt dornici să frecventeze aşa-zisele licee „bune", unde au avut norocul pe baza mediei să fie repartizaţi. În cazul dispariţiei concursului de admitere în liceu, absolvenţii care îndeplinesc condiţiile de medie pentru un liceu teoretic vor fi înscrişi numai dacă aparţin domiciliar zonei arondate respectivei unităţi. În cazul că unele circumscripţii vor fi mai populate, cei care prisosesc se vor putea adresa liceelor cele mai apropiate teritorial de liceul indicat, unde apare un deficit de înscrişi.

Privitor la şcolile de arte şi meserii (creaţii interbelice şi apoi fostele licee tehnice din anii comunismului) – se pare tot mai solicitate în ultima vreme – înscrierea absolvenţilor trebuie făcută nu pe bază de medii, ci de opţiuni declarate de copii şi familie şi de avizul diriginţilor şi psihologilor şcolari care le cunosc bine talentul, organizându-se poate şi un test practic de aptitudini.

Pentru a nu rămâne până la 16 ani – limita de vârstă pentru angajare – în afara şcolii şi a îngroşa rândul vagabonzilor, elevii care nu fac faţă unui liceu vocaţional sau teoretic, în funcţie de opţiunea lor şi de avizul diriginţilor, vor fi dirijaţi către şcolile de ucenici cele mai apropiate de preferinţele lor.

Al doilea moment critic îl reprezintă trecerea de la liceu la treapta universitară unde se manifestă cea mai deplină bramburească, datorită autonomiei universitare în exces şi pe care am dezvăluit-o într-un articol apărut anterior la „Tribuna Învăţământului".

Părerea mea, în consens cu docimologia profesională şi legitatea democratică este că examenul de admitere în învăţământul superior trebuie să fie menţinut obligatoriu la toate facultăţile şi institutele. Dar pentru asigurarea cuprinderii tuturor valorilor naţionale foarte adesea alergice la tipul de examene de admitere practicat azi care nu le dă posibilitatea să

www.dacoromanica.ro

le evidenţieze excelenţa şi îi expune nu rareori la eşec, el ar trebui să fie diferenţiat şi nuanţat. Noutatea ar constitui-o faza de preexamen în care elevii supradotaţi, cu performanţe recunoscute pe plan naţional şi internaţional în domeniul universitar ales, vor avea dreptul cu 15 zile înainte de examen să depună la decanate un dosar cuprinzând un C.V. şi dovezile „isprăvilor" şcolare. Cei admişi de o comisie care va studia dosarele se vor prezenta doar la un scurt interviu. Procentul celor admişi în aceste condiţii nu va depăşi 15% din locurile planificate, procent care poate varia în plus sau în minus în raport cu numărul de elevi excepţionali, demni de a fi reţinuţi, pentru creşterea prestigiului respectivei facultăţi.

Chiar şi la facultăţile aptitudinale (Conservatorul de muzică, Institutul de arte plastice, Teatru şi cinematografie etc.) se va ţine seama de candidaţii de excepţie care în timpul liceului au obţinut performanţe remarcabile în ţară şi peste hotare.

Mi se pare neechitabil ca doar performanţele olimpice să fie luate în consideraţie oficial, deşi autonomia fără frontiere a facultăţilor îndeamnă pe unii decani să le nesocotească în pofida ordinelor ministeriale şi decretelor parlamentare.

Însăilând aceste gânduri şi propuneri am în vedere glorioasa istorie a învăţământului românesc ca şi modesta mea experienţă câştigată pe toate treptele învăţământului, din 1948 până în prezent.

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

O bună iniţiativă, abandonată

Am salutat cu tot entuziasmul Ordinul nr. 3771 din 8 mai 2001 semnat de Ecaterina Andronescu, ministrul Educaţiei şi Cercetării pentru înfiinţarea unui „Centru de Excelenţă pentru Tinerii Capabili de Performanţe" (C.E.T.C.P), iniţiativă deja aplicată la Cluj de profesorul C. Corega, devenit, pentru acest motiv, consilier ministerial. Urma ca sediul acestui centru să fie la Bucureşti, cu filiale şi centre regionale subordonate în centre universitare precum: Bucureşti, Cluj-Napoca, Craiova, Iaşi, Sibiu, Timişoara, Constanţa, Galaţi, Ploieşti. Subliniam în articolele mele importanţa acestor centre pentru depistarea talentelor de pe tot cuprinsul ţării şi utilitatea lor pentru pregătirea tinerilor care, prin performanţele lor, vor fi apţi să ne reprezinte onorabil la olimpiadele internaţionale. Îmi exprimam totodată şi regretul că aceste centre se limitează doar la performerii din domeniul fizicii, chimiei, matematicii, informaticii, ignorând pe cei din domeniul creaţiei literare, cercetării ştiinţifice şi inventicii, şi am propus o lărgire a ariei de cuprindere şi competenţă a centrelor de excelenţă. Abia după doi ani, la 16 ianuarie 2003, Guvernul României emite Hotărârea nr. 34 prin care se oficializează înfiinţarea Centrului Naţional ca instituţie publică în subordonarea M.E.C. şi sub coordonarea directă a ministerului. Centrul ar fi trebuit să aibă sediu, director, personal didactic salariat, buget, programe de activitate, forme de stimulare şi mediatizare, un pachet de măsuri pentru valorificarea şi integrarea socială a valorilor. După aproape doi ani nu s-a mişcat nici un deget, comoditatea, indolenţa, incompetenţa şi iresponsabilitatea celor de la conducerea ministerului fiind pusă

www.dacoromanica.ro

ca de obicei, cu argumentul invariabil al fatalităţii ineluctabile, în spinarea subfinanţării bugetare, deşi se ştie prea bine cum se irosesc iresponsabil sau suspect zeci şi sute de miliarde din bugetul ţării şi cât de prost sunt gestionate fondurile ministerului de o direcţie generală financiară fricoasă şi nepricepută, **care preferă să returneze sume bugetare şi fonduri internaţionale pentru a nu se complica şi osteni prea tare,** fără ca organele de control să se sesizeze şi să tragă la răspundere pe vinovaţi.

Pregătirea olimpicilor s-a efectuat totuşi, doar în câteva centre şcolare orăşeneşti prin muncă voluntară iar la Cluj-Napoca, de unde a pornit în 2001 iniţiativa, şi prin fonduri care nu aparţin bugetului M.E.C. Astfel de centre au luat fiinţă şi au funcţionat în 2001, 2002, 2003, 2004 în câteva judeţe la iniţiativa unor inspectori şcolari şi profesori inimoşi. La fel se întâmplă cu perfecţionarea „tinerelor condeie" în 3–4 oraşe cu tradiţie culturală care câştigă anual, în competiţie cu scriitori cu mult mai vârstnici şi experimentaţi, prestigioase premii literare interne şi internaţionale, fără ca ministerul să se sinchisească să le ia în evidenţă şi să le stimuleze performanţele echivalente valoric cu ale olimpicilor.

Situaţia de azi reprezintă o serioasă rămânere în urmă faţă de modul (de altfel modest) cum erau consideraţi elevii cu performanţe de prin anii 1970–1985 când totuşi se câştigau de două-trei ori mai mule medalii olimpice şi funcţionau cercuri artistice, cenacluri şi reviste şcolare de 3–4 ori mai numeroase ca în prezent. **E o dovadă peremptorie a dezinteresului din ce în ce mai accentuat al „pseudoreformatorilor" arătat valorificării uriaşului potenţial creator al copiilor ţării, care după absolvirea şcolii iau drumul străinătăţii sărăcindu-ne realizările şi diminuând pe an ce trece prestigiul unei ţări care îşi abandonează valorile pentru a evita o concurare şi eventuală înlocuire a mediocrităţilor ce ne conduc şi ne sufocă trăgându-ne fără încetare înapoi sub raport cultural.**

Curierul naţional, 2004

www.dacoromanica.ro

Persistenţa idolatriei olimpice!

Unul din marile mele modele adolescente a fost Cato cel Bătrân. Mă impresionase fermitatea şi severitatea cu care îşi exprima public certitudinile, şi-l admiram pentru perseverenţa obstinată cu care cerea senatului roman dărâmarea Cartaginei.

După Revoluţie, când a fost vorba de a demola o prejudecată pedagogică prefăcută în privilegiu oficial transmis de la ministru la ministru (schimbaţi în medie din doi în doi ani), am simţit din nou în mine vigoarea de luptă a bătrânului şi intransigentului cenzor roman. Cartagina pentru mine o reprezenta, printre altele şi **modul unilateral şi nedrept de considerare, încurajare şi răsplătire a absolvenţilor supradotaţi în toate domeniile, şi mai ales în cele cu profil umanist.**

Se ştie că singurii absolvenţi de excepţie, privilegiaţi şi scutiţi de examenul de admitere în facultate, erau doar cei care intrau în posesia unui titlu olimpic naţional sau internaţional (la disciplinele ştiinţifice sau filologic – moarte, ca limba latină), unde se putea aplica un limbaj convenţional universal (matematică, fizică, latină) ori probe practice de laborator precis testabile (chimie, biologie, informatică). Nimeni nu scotea o vorbă despre probele de creativitate literară sau artistică expuse, după pedagogii ministeriali, evaluărilor subiective. O astfel de concepţie îngustă, perpetuată din 1965 când acest concurs lansat de sovietici a început să se internaţionalizeze angajând şi lumea capitalistă, a declanşat o adevărată psihoză. Olimpicii au ajuns o elită răsfăţată, scoasă în afara programului şcolar pentru a se consacra exclusiv şi intensiv respectivei discipline, cu pregătitori speciali din afara şcolii. În vederea

www.dacoromanica.ro

obţinerii unor performanţe maxime, li s-au creat sesiuni speciale de bacalaureat şi mari facilităţi la celelalte obiecte neolimpice. Ca profesor şi director m-am izbit nu o dată de fervoarea pregătirilor olimpice, foarte asemănătoare prin agitaţie şi stres campaniilor electorale, care perturbau şi chiar dereglau uneori procesul de învăţământ.

Ar fi absurd să contestăm valoarea olimpiadelor la unele obiecte şcolare strict ştiinţifice care, cu toată improprietatea titulaturii, se pretează admirabil (matematica, fizica, informatica, apoi chimia, biologia). Sunt concursuri cu largă extensie şi reală utilitate planetară, care pregătesc naşterea şi afirmarea viitoarelor vârfuri naţionale şi mondiale în specialitate, întăresc spiritul de cooperare şi într-ajutorare ştiinţifică internaţională. Dar ne deranjează extinderea noţiunii de olimpiadă la disciplinele fără limbaj convenţional şi relevanţă internaţională, cum ar fi olimpiadă de română, filosofie, geografie, istorie, ale căror subiecte şi criterii de evaluare au stârnit şi continuă să stârnească discuţii, nemulţumiri şi zgomotoase campanii de contestare a rezultatelor şi al căror caracter internaţional nu poate fi asigurat decât dacă se face apel la o limbă internaţională de circulaţie mondială (engleza). S-a încercat să se organizeze, în spirit patriotic, o olimpiadă internaţională de română, care ar fi trebuit mai corect şi util să facă invitaţie copiilor români din diasporă (SUA, Franţa, Germania, Canada, Australia etc.) care încep să vorbească din ce în ce mai prost limba maternă, ca şi elevilor basarabeni care sunt supraintoxicaţi în ultima vreme de politica rusofonă şi de aberaţiile lingvistice ale apologeţilor aşa-zisei limbi moldoveneşti.

Chiar şi aceste olimpiade, care nu pot avea decât un caracter strict naţional, îşi au justificarea şi utilitatea pedagogică, deoarece stârnesc interesul pentru unele obiecte marginalizate, scot în evidenţă pe cei cu aptitudini excepţionale în domeniu (puternice înclinări pentru studiul gramaticii sau teoriei literare, istoriei sau geografiei) dar şi aici e nevoie de a se dărâma o Cartagină. O latură putredă a

www.dacoromanica.ro

Cartaginei olimpice o reprezintă tematica şi sistemele artificioase de evaluare. O alta, ar fi discriminările ministeriale, deci oficiale, pe care le generează olimpiadele în raport cu alte concursuri la fel sau chiar mai importante. De acord ca elevii care câştigă faza naţională a olimpiadelor să fie primiţi fără examen la facultate pe baza dosarului de performanţe şi a unui interviu, deoarece ei vor forma „faţa" acesteia, avangarda care va spori calitatea rezultatelor şi prestigiul respectivei facultăţi.

Unde mi se pare că s-a născut o gravă inechitate încă înainte de Revoluţie, perpetuată şi după ea, este **totala marginalizare a concursurilor de creaţie literară alături de discriminările grave la care au fost supuse acestea de unii inspectori de română care au circulat meteoric prin minister, băgând groază în programe, manuale şi concursurile ce n-au intrat în parohia lor**.

Este cazul concursului naţional „Tinere condeie", lansat în 1967, care a funcţionat paralel cu olimpiada de română, ca o reluare a tradiţionalului concurs „Tinerimea Română" (1883–1943). Concursul, deşi marginalizat, obstaculat în permanenţă, ameninţat înainte de Revoluţie să fie desfiinţat şi după Revoluţie să fie „topit" în olimpiadă, a reuşit să supravieţuiască şi să cearnă zeci de mii de elevi talentaţi de pe tot cuprinsul ţării, **să dea în 38 de ani de chinuită existenţă peste 80 de antologii, 600 de mari personalităţi ţării şi diasporei şi peste 130 de noi membri Uniunii Scriitorilor din România**.

În cei 38 de ani de glorioasă existenţă, laureaţii concursului „Tinere condeie" n-au cunoscut niciodată privilegiile olimpicilor, chiar dacă palmaresul multora din creatori este, în prezent, cu mult mai bogat în distincţii internaţionale şi premii importante pe care le-ar invidia oricare scriitor român consacrat.

Mult s-au mai minunat sute de profesori şi mii de părinţi de aceste discriminări care ţin sau de o incompetenţă îndârjită şi prelungită a unor pedagogi de operetă, sau nasc din plăcerea

www.dacoromanica.ro

gratuită de a cultiva „stupidul" ca pe o formă a originalităţii ministeriale şi autonomismului universitar.

În ianuarie 2004, la insistenţele mele, conştientizând gravele inechităţi ce nasc din această discriminare antipedagogică, ministrul a emis un ordin către decanate care sunt invitate să înmatriculeze direct, fără concurs, ori să studieze pe loc finanţat la două specializări nu numai olimpicii naţionali şi internaţionali ca până acum, ci şi câştigătorii locurilor I, II, III ai concursurilor tradiţionale de literatură şi arte precum şi premiaţii unor concursuri naţionale şi internaţionale de literatură şi arte precum şi premiaţii unor concursuri naţionale şi internaţionale cu caracter sportiv, cu condiţia să posede diploma de bacalaureat. Viitorii absolvenţi au salutat cu entuziasm această chiar tardivă dar logică reparaţie, alături de numeroase publicaţii. De pildă „Adevărul", din 25 februarie 2004, sub semnătura reputatei şefe a secţiei de învăţământ, Melania Vergu, a avut cuvinte de laudă şi aderenţa deplină la această măsură de bun simţ.

Singura opoziţie s-a manifestat la Universitatea Bucureşti, şi mai ales la Facultatea de literatură română, unde decanatul s-a opus categoric să aplice acest ordin care le-a sosit – motivează decanul – după data când s-a publicat în presă comunicatul, consiliul facultăţii hotărând din acest motiv să nu ia în considerare ordinul M.E.C. Nu-i de mirare că la această facultatea s-a constatat o răsturnare spectaculoasă a rezultatelor universitare prin anul II, III a celor admişi cu primele medii, iar examenele de definitivare şi titularizare a tinerilor profesori de română care au absolvit această facultate au reliefat – ca o cauză probabilă a rezultatelor dezastruoase – şi selecţia la admitere, care n-a încurajat pe elevii cu adevărat înzestraţi dar nemediaţi de dascălii acestei facultăţi şi care au preferat să migreze spre alte centre universitare şi adesea către alte profile apropiate. Cui foloseşte această încăpăţânată şi stupidă „principialitate"? Poate că tânărul decan Liviu Papadima ne va dezlega misterul.

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

Stratificări nedemocratice ale educaţiei şi instrucţiei publice

Secţia română a Federaţiei Internaţionale a Comunităţilor Educative afiliată UNESCO, născută în 1990, de altfel primul ONG românesc angajat în sprijinirea copiilor instituţionalizaţi, proveniţi din familii dezorganizate şi cu dificultăţi materiale majore, condusă de prof. Toma Mareş, al cărei membru fondator sunt, a desfăşurat în 14 ani, prin cei 7.000 de membrii ai săi activităţi extinse, eficiente şi cu larg ecou în presă, generalizate ca experienţă pedagogică şi consemnate în publicaţii şi în lucrări proprii cu largă rezonanţă internaţională. Alături de alte ONG-uri preocupate mai ales de copiii străzii, fugiţi de acasă, scăpaţi din şcolarizare, trăind în parcuri, canale şi hrube, expuşi bolilor, viciilor, agresiunilor de tot soiul, copiii luaţi în evidenţa organizaţiei FICE exponenţiază imaginea tragică a unei pătrimi din populaţia ţării intrată după ultimile statistici (circa 5 milioane de oameni) în categoria social-economică a săracilor. Mulţi din copii acestui segment din populaţia ţării, cu imensele eforturi şi ale statului, ale fondurilor internaţionale şi ale organizaţiilor neguvernamentale, se bucură de o instrucţie şi educaţie la nivel minim, am spune de avarie, pentru a-i feri de a deveni delicvenţi şi a-i ajuta să fie integraţi măcar pe o treaptă socială modestă.

Pe un alt nivel, într-o altă stratificare a educaţiei naţionale din zilele noastre se găsesc copii oamenilor care-şi duc existenţa între calificativele de modest şi binişor şi care alcătuiesc grosul populaţiei, deci cam 12 milioane de oameni care pot oferi copiilor un minim de confort, o şcolarizare

www.dacoromanica.ro

certă, măcar 5–6 cărţi de lectură pe semestru şi câteva spectacole anual, un computer ori un internet (10–15%), o vacanţă la mare sau munte prin tabere ori sindicate. Copiii acestui strat alcătuiesc aşa numitul fond naţional al copiilor români care sunt legaţi de ţară, doresc s-o servească şi, doar în mică măsură, aspiră s-o părăsească, să parvină politic, economic şi profesional, valorificându-şi măcar parţial ambiţiile, veleităţile, visurile.

Neavând încă o clasă mijlocie bine consolidată, nu avem o pătură de copii cu o viaţă bună, lipsită de griji, care să se bucure din plin de ce le oferă binefacerile unei societăţi prospere.

În sfârşit, sărim direct la acel milion de locuitori ai ţării considerat de statisticieni ca formaţi din oameni foarte bogaţi, bine situaţi, prin cele mai diferite mijloace legale şi ilegale, cumularzi ai puterii, care îşi îngăduie să-şi ţină copii în luxură, să le angajeze bone şi meditatori, să le asigure vacanţe mirobolante în străinătate, să-i îmbrace după ultimile jurnale la modă, să le umple camera de jucării şi aparatură tehnică modernă, să-i înscrie în ţară la cele mai bune şcoli generale şi licee şi, în număr mai mic (de ordinul câtorva mii) să-i trimeată la studii în străinătate şi chiar la colegii unde taxele de şcolarizare oscilează între 15.000–40.000 dolari anual.

Dacă în primul strat social putem vorbi de o educaţie şi instrucţie elementară, iar în al doilea strat de o instrucţie şi de o educaţie la nivel mediu – obligatoriu, în vârful izolat al scării sociale se lăfăieşte instrucţia şi educaţia elitistă care dă acces – prin studii înalte, relaţii, privilegii – la cele mai râvnite şi bine plătite funcţii în stat şi celor mai strălucite situaţii materiale în sectorul particular. Aceleaşi privilegii se transmit şi copiilor şi chiar rudelor lor.

În cazul acestei puternice discriminări prin situaţie materială şi nivel de instrucţie şi educaţie, lozincile democratice, egalitariste (valabile într-o perioadă idilică a capitalismului, în care vânzătorii de ziare şi băieţii de prăvălie puteau să ajungă prin muncă şi noroc miliardari) nu-şi au rostul. Azi,

www.dacoromanica.ro

criteriul apartenenţei sociale îşi spune cuvântul hotărâtor, cum se întâmpla în comunism, cu fiii vârfurilor clasei muncitoare, dictatoriale.

Pentru a transcede aceste praguri artificiale şi a evada din fatalitatea stratificărilor izolatoare este necesar ca elitismului situaţiei sociale şi avantajelor spirituale decurse din acesta să opunem o formă de elitism născut în afara condiţiei de castă. E vorba de a cultiva pe cei deosebiţi de înzestraţi, indiferent de pătura socială căreia aparţin (o atenţie sporită fiind acordată însă celor marginalizaţi material care n-au avut posibilităţi de afirmare), de a-i promova pentru a contracara şi contrabalansa monopolul unui elitism ereditar, neconsolidat pe valori reale.

Este una din condiţiile esenţiale ale democratismului real de care tot vorbim fără să-l punem în practică şi-l proclamăm în parlament ca pe un imperativ categoric kantian, fără a-l legifera.

Ultima oră, 2004

www.dacoromanica.ro

O structură discutabilă şi neinspirată a învăţământului superior

La o recentă consfătuire de la Iaşi cu reprezentanţii învăţământului superior, ministrul Alexandru Athanasiu a schiţat viitoarea structură a învăţământului universitar românesc: trei ani pentru licenţă, doi pentru masterat şi încă trei ani pentru doctorat, lăsând doar pentru medicină şi arhitectură vechiul ciclu de şase ani. Poate că a uitat să amintească „docenţa", titlu nemţesc care mucezeşte prin dosarele multor „doctori" români de toate specialităţile din a doua jumătate a secolului trecut şi cu care aceştia nu-şi mai pot ornamenta după Revoluţie lucrările şi cărţile de vizită.

Ministrul Athanasiu pretinde că acest act adaugă şi el la europenizarea românească, o structură didactică a părţii civilizate a vechiului continent, o dovadă certă de aderare la ultimile răcnete ale modei ce străbate alma mater.

Numai că distinsul jurist universitar care n-a prea avut de-a face cu umila ştiinţă care dă motivaţie ministerului ce-l conduce, uită că ceea ce susţine, sprijină globalismul unificator la adăpostul standartizării..

În linii mari, structura nu este fundamental eronată şi poate fi cu bunăvoinţă adoptată în ţara noastră. Păcatul ei cel mare este că se înscrie în primejdia care pândeşte cam de multişor civilizaţia actuală, şi anume a „formei fără fond" sau, cum spune o tradiţională zicală ţigănească, cunoscută de tot românul: „teoria ca teoria, practica ne omoară".

Partea teoretică poate fi discutată. Însă ministrul n-a scos nici un cuvinţel privitor la finalitatea şi funcţionalitatea formulei şi, ca un modern „manager" ce se declară, să indice exact şi

www.dacoromanica.ro

concret avantajele profesionale şi pecuniare ale fiecărui titlu universitar şi să motiveze efortul pentru parcurgerea integrală a lor care impune – pentru a se obţine „summitul" universitar, 20 de ani de studiu, iar în cazul medicinei şi arhitecturii 23 de ani şi atingerea vârstei de 30 în cazul în care totul merge pe bandă rulantă, ceea ce capitalizează, la un simplu calcul, aproape o treime din existenţa biologică a speciei.

Să încercăm să limpezim şi să concretizăm ceea ce a trasat evaziv ministrul, privind treptele învăţământului superior. *Licenţa* e titlul minim şi obligatoriu pentru un profesionist, conferindu-i dreptul să profeseze în domeniul de calificare, la stat, sau în sectorul particular. *Masteratul* îi conferă în plus profesionistului şi dreptul de specialist (fie cercetător, consultant, expert tehnic, cadru didactic universitar până la titlul de conferenţiar). În unele ţări din lume masteratul e sinonim cu licenţa, termenii de licenţă sau licenţiat fiind folosiţi cu alte conotaţii. *Doctoratul*, titlu universitar suprem, indică savantul, în sensul renascentist de doctus („tobă de carte", cum spune omul din popor). Titlul va trebui să aibă însă două ramuri, reprezentând două direcţii legate de aptitudinile personale ale viitorului posesor. În caz că va opta pentru munca de cercetător, titlul se va numi *doctor în ştiinţe* (literare, filologice, filosofice, juridice, artistice, matematice, biologice, chimice, fizice, tehnice etc). Pentru munca în învăţământ e mai potrivit titlul de *doctor docent* – deci de doctor care prin competenţa şi talentul său pedagogic va asigura cea mai înaltă calitate muncii de învăţare (doceo în latină însemnând a învăţa pe alţii), putând accede la funcţiile de conferenţiar şi profesor universitar.

Spre deosebire însă de doctorul în ştiinţe, doctorul – docent trebuie să treacă obligatoriu prin praxisul didactic, deci prin practica pedagogică şi prin 4–5 ani de predare ca profesor secundar în perioada doctorandurii aşa cum se petrecea în perioada haretiană şi cea postharetiană care au dat ţării profesori atât secundari cât şi universitari de mare valoare, care stăpâneau în profunzime toate tainele meseriei. Ce contrast umilitor cu ultimii 10–15 ani, când cohorte de cadre

www.dacoromanica.ro

didactice secundare (nu întotdeauna dintre cele mai reprezentative), au invadat învăţământul superior de stat şi mai ales particular după o angajare şi selecţie cam superficială, contribuind în destule cazuri la mediocrizarea acestuia, aşa cum se plângea şi rectorul Universităţii din Bucureşti, profesorul dr. Ioan Mihăilescu.

O altă problemă grea. Vom limita numărul viitorilor masteri (adică... meşteri) şi doctori? Fără îndoială că numărul lor trebuie să fie pus în relaţie cu necesităţile producţiei şi învăţământului, pentru a nu se ivi inflaţii nedorite şi periculoase. Se impune ca selecţia celor propuşi pentru masterat şi doctorat să nu fie simple acte de complezenţă sau favoritism, iar pregătirea lor să fie încredinţată unor personalităţi de seamă ale domeniului, de o reală competenţă şi de o impecabilă corectitudine morală.

O altă problemă, dar de data aceasta foarte controversabilă, nu este perioada şi durata pregătirii masteratului şi doctoratului, cât anii obligatorii pentru obţinerea licenţei care, cu excepţia arhitecturii şi medicinei, scad de la 4 la 3. Reducerea de la 4 sau 5 ani la 3 ani a şcolarizării universitare, la unele specialităţi cum ar fi litere, filosofie, istorie, arte plastice, biologie etc. poate produce efecte negative în pregătirea studenţilor, cu efecte rapid vizibile privind supraîncărcarea şi stresarea sau, în cazul unor iminente „masacrări" ale programelor pentru a încăpea în 3 şi nu în patru ani, cu consecinţe deloc neglijabile asupra cantităţii şi calităţii cunoştinţelor şi prestigiului intelectual al absolventului.

E drept că cei doi ani de masterat par a veni să compenseze insuficienta pregătire a licenţiaţilor. Dar visătorul ministru uită că dacă toţi licenţiaţii se vor repezi să se înscrie la masterat, cum se vor acoperi necesităţile mereu actualizate de cadre tinere ale învăţământului preuniversitar şi aşa, deficitar la multe discipline? Să nu uităm, de asemenea, că destui masteri vor aspira la doctorat ca să acceadă mai repede la o funcţie mai bună şi un salariu mai uman şi, negăsind un post convenabil, ca să nu devină şomeri, vor accepta ca doctori în specialitate să

www.dacoromanica.ro

predea cu un salariu de servitoare pe post de învăţător sau profesor începător la o amărâtă de şcoală rurală?

Ministrul Athanasiu cere, în plină explozie informaţională, reducerea şcolarităţii universitare cu un an, fără să ne dezvăluie motivaţia măsurii şi să ne ofere soluţii practice pentru a face faţă în aceste condiţii uriaşei acumulări de noţiuni şi probleme. De altfel el nu face decât să aplice o hotărâre „europeană" stupidă şi pripită, luată în recentul congres internaţional de la Bologna.

Din îndelungata mea hegiră de profesor şi consilier metodic al ministerului ştiu cu câtă luptă, opoziţie politică şi apoi, după victorie, de respiraţie uşurată, am efectuat trecerea de la şcoala de 10 ani copiată după sovietici, la cea de 11 ani şi apoi la cea de 12 ani care ne-a permis, după 1967, să intrăm într-un regim european. Ştiu, de asemenea, cât s-au agitat cadrele didactice secundare să adauge clasa a XIII-a, absolut necesară, şi cele universitare să adauge un an la facultăţi sensibile la absorbţia informaţiei de ultimă oră (istorie, filologie, biologie etc.). Şi noi, culmea, după aproape 40 de ani de impetuoasă revoluţie tehnico-ştiinţifică mondială, după acumularea vertiginoasă a evenimentelor istorice, după o activă geneză de noi teorii şi şcoli literare, estetice, filosofice, după paşii gigantici în domeniul astronomiei, ecologiei, geneticii etc. să ciuntim anii de studii la facultăţi cardinale pentru un om modern?

N-avem nevoie de reforme operetistice impuse din afară de noua ordine mondială, ci de reforme temeinice, de reforme ale structurii învăţământului superior, bazate pe o adâncă cunoaştere a realităţilor româneşti şi necesităţilor naţionale, coroborate cu o largă deschidere spre spiritul comunitar şi bazate pe o evaluare temeinică a importanţei şi actualităţii fiecărei facultăţi şi fiecărui institut, a gradului de asigurare a şanselor de plasament social şi afirmare profesională.

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

Şcoala între balamuc şi puşcărie

În lumea hipercivilizată, dar şi în ţările care aspiră să facă un pas înainte către libertate, emancipare şi prosperitate, după bune decenii de sărăcie şi austeritate comunistă, şcoala se balansează între două extreme, metaforizate plastic de ziariştii de peste ocean: aceea de **balamuc** şi de **puşcărie**.

Şcoala-balamuc corespunde conceptului unui învăţământ deschis, promovat de doctrinele liberale şi ultraliberale. Şcoala-puşcărie corespunde unui învăţământ închis, promovat de doctrinele conservatoare, moralist-religioase, puritaniste, ori de aşa-numitele instituţii ori centre de corecţie sau de reeducare unde încep să fie strânşi un număr tot mai mare de copii şi adolescenţi delincvenţi sau cu comportamente antisociale care pun în primejdie colectivitatea.

În S.U.A., Anglia, Spania, Franţa, Germania, ca să nu citãm decât ţările unde presa în general şi cea pedagogică în special semnalează mai frecvent existenţa unei astfel de antinomii şi de unde ne vin mai frecvent filme şi seriale ce-şi propun să prezinte – adesea cu naturalism, – „live" cum e obiceiul să se spună – colectivităţi şi comportamente şcolare, ca şi o anumită linie educativă imprimată de personalul didactic, se întâlnesc în mod egal cele două mari tipuri de şcoală cărora o cunoscută revistă californiană le-a dat epitetele amintite.

Şcoala-balamuc, şcoala liberă (*free School* sau *frei Schule*), unde nu există restricţii, constrângeri, regulamente de ordine interioară, uniforme, distanţă între vârste, disciplină rigidă, unde între elevi şi profesori se instalează

www.dacoromanica.ro

relaţii egalitaristice şi prieteneşti şi unde porţile sunt larg deschise către societate şi pulsaţia străzii, are avantaje evidente dar şi riscuri care afectează adesea negativ formarea viitorului cetăţean. Se învaţă mai haotic şi superficial, fără teama notelor proaste, fără apăsarea sentimentului de responsabilitate faţă de viitor şi societate. După cursuri, care se desfăşoară într-o atmosferă colocvială, de cafenea, profesorii şi elevii se duc braţ la braţ în localuri, se distrează în comun, fac sport, excursii în grup şi chiar partide erotice, adesea fără perdea.

Însă o astfel de şcoală, pornind de la principii pedagogice generoase, de la creditul absolut acordat folosirii inteligente a libertăţii, îşi pierde uneori total autoritatea şi capacitatea de a tempera pornirile „vinovate" ale vârstei tinere care, departe de a fi condamnate şi reprimate, sunt tacit tolerate şi involuntar încurajate din teama încălcării unor drepturi scumpe tinerilor. În felul acesta în şcoală se infiltrează alcoolul, tutunul, drogurile, se practică limbajul de cartier şi pornografia, proliferează sexualitatea precoce, ia naştere spiritul de gaşcă şi insubordonarea, creşte violenţa şi incidenţa violurilor, tendinţa spre vagabondaj şi infracţionalitatea. Influenţa negativă din afară pătrunde larg în incinta şcolii şi, în pofida unui meritoriu efort de a se păstra pe căi nondirective normalitatea comportamentului individual şi colectiv, şcoala începe să destrame şi să degradeze personalitatea viitorului cetăţean, slăbindu-i conştiinţa, frânele morale şi normativitatea comportamentului civic.

Dacă într-o parte ne izbim de un libertinaj absolut, plastic zugrăvit în cărţile şi peliculele cinematografice actuale, la extremitatea opusă vom întâlni manifestări claustrale, de închidere a actului educaţional între pereţi groşi şi izolanţi.

Pedagogia recuperativă practicată în aşa-zisele şcoli de reeducare – adevărate puşcării pentru cei mici, care înlocuiesc penitenciarele celor mari – îşi are şi ea calităţile şi dezavantajele ei. Constrângerea, sancţionarea aspră, programul cronometrat, disciplina „manu militaris" împrumutată de la armată care e o

www.dacoromanica.ro

„instituţie totală", adică o instituţie care cuprinde întreaga viaţă a unei persoane pe o perioadă dată, înfrânează şi atenuează pornirile negative. Însă proasta calitate umană a unor tineri instituţionalizaţi, refractari şi chiar imuni la orice presiune educativă, însă dotaţi cu aptitudini de lider şi carismă negativă, exercită o puternică influenţă asupra caracterelor slabe şi supuse, iar şcoala în loc să fie un loc de reeducare şi ameliorare a caracterului celor înclinaţi spre devianţă, devine un loc de învăţare şi chiar de perfecţionare a meseriei de infractor.

Tot un caracter închis au şi şcolile elitiste, de tip colegian, cu profesori selecţionaţi şi taxe prohibitive, colegii create fie de stat, pentru tineri excepţional dotaţi, ori instituţii particulare destinate odraslelor unor milionari şi miliardari. Instrucţia aprofundată, educaţia aleasă, uniforma individualizată, ritualizarea tradiţiei, împing nu rareori spre aroganţă, infatuare, spirit aristocratic de coterie, izolare şi distanţare de restul lumii.

O altă specie de şcoală închisă o reprezintă liceele teologice, şcolile confesionale, şcolile mânăstireşti, cu o tradiţie la fel de veche ca şi învăţământul laic, însă cu o mult mai mare stabilitate şi cu un mult mai puternic caracter conservator. Viaţa ascetică ordonată, supusă canoanelor (deci canonită), izolarea voluntară de realitate şi societate, cultivarea unor virtuţi religioase, (fervoare mistică, resemnare, milă, samaritism, puritate, smerenie, nonviolenţă, pacifism, evlavie, pocăinţă, umilinţă, iertare etc.), realizează mai mult un „zoon ethikon" decât un „zoon politikon".

Unor astfel de instituţii li s-ar putea aduce o obiecţie fundamentală: cum vor efectua acel schimb de experienţă şi acea colaborare între şcoală şi societate, între şcoală şi economie, atât de imperativă astăzi. Cum se va ajunge – în cazul şcolilor elitiste sau de „gift children" – la punerea de acord a valorii individuale cu nevoile şi cerinţele concrete ale societăţii, la transferul în practică al rezultatelor cercetării ştiinţifice, fără de care astăzi progresul civilizaţiei este de neimaginat, dacă şcoala se va transforma într-o redută închisă.

www.dacoromanica.ro

Societatea şi pedagogia modernă se găsesc într-o grea dilemă când e vorba de a alege între o şcoală închisă şi una deschisă. Şcoala nu poate fi o instituţie ruptă de realitatea socială din jur, deoarece ar crea oameni greu adaptabili datelor concrete ale realităţii şi oarecum străini idealului social al comunităţii umane la un moment dat al istoriei, sau ar genera o superclasă dificil integrabilă democratismului şi, pentru zilele noastre, greu digerabilă pentru opinia publică (high-life-ul e râvnit, dar detestat). Dimpotrivă, o şcoală prea deschisă, cu libertăţi şi permisivităţi neîngrădite, permeabilă la toate influenţele negative ale societăţii, extrem de tolerantă şi concesivă, are consecinţe imprevizibile şi grave, cum se întâmplă cu multe şcoli americane, unde violenţa, anarhia, molestarea profesorilor, violarea fetelor, consumul drogurilor, rafalele de pistol şi automate împroşcând moarte prin curte şi chiar în clase, pun ţării tuturor posibilităţilor grave probleme educaţionale şi chiar de securitate a copiilor, atât de des citate şi dezbătute în presă.

O poziţie oarecum rezonabilă o apără pedagogul Karl Popper care consideră că la societatea excesiv de deschisă, informatizată şi comunicantă precum cea de azi, şcoala ar trebui să fie închisă, tocmai pentru ca „inamicii" acelei societăţi deschise, duhurile sale rele, să nu poată perverti actul de educaţie.

El cere uniformă, siglă, program strict, activitate extraşcolară şi week-end dirijat şi controlat, plasarea şcolii în medii ecomorale (fără cârciumi, debite de tutun, discoteci, case de prostituţie prin apropiere). Poziţia lui este susţinută de Paul Legrange care visează un nou „Boulmich" plin de şepci cu simbolul cromatic al şcolilor, cu o alură tinerească a uniformelor, perechi tandre şi spirituale proferând un limbaj academic şi plin de graţie.

Sunt însă şi pedagogi, mai ales englezi, care pledează pentru oficializarea liberalizării integrale a învăţământului cu aceeaşi frenezie cu care alţi „filozofi" şi reformatori apără şi

www.dacoromanica.ro

propagă homosexualitatea, lesbianismul, concubinajul, poligamia, căsătoria intrasexuală.

Învăţământul românesc semideschis în perioada interbelică (sever, serios, disciplinat, dar receptiv la „ieşiri" sociale supravegheate), a cunoscut între 1990–1994 o liberalizare şi anarhizare masivă în numele democraţiei, culminând cu gonirea directorilor comunişti, cu desfiinţarea uniformei, organizaţiilor de tineret şi a majorităţii activităţilor extraşcolare din timpul săptămânii, week-end-ului şi vacanţelor, ceea ce a produs în multe părţi o creştere îngrijorătoare a abandonului şcolar, a actelor antisociale, pătrunderilor în şcoală a frivolităţii, drogului, exhibiţionismului sexual, modelelor negative ale cinematografiei şi televiziunii (mai ales în domeniul sportului şi spectacolului de divertisment cu fete semigoale şi cu bărbaţi vulgari, mitocani şi analfabeţi). Nu-i mai puţin adevărat că atotputernicia autonomiei universitare (cu părţile ei bune şi rele) s-a prelungit şi asupra învăţământului preuniversitar. Unii directori de instituţii, mai puţin entuziasmaţi de frivolităţile formale ale reformei „occidentale" a învăţământului şi mai legaţi de **marile tradiţii ale şcolii româneşti care a ştiut să atenueze regimul de puşcărie şi să evite regimul de balamuc, copiat, ca şi alte rele, de peste ocean**, au găsit însă o cale de mijloc, un „modus in rebus" care a izolat, prin măsuri disciplinare şi ambianţă adecvată, şcoala de asaltul „underground"-ului contemporan, desferecându-i concomitent ferestrele pentru pătrunderea noutăţilor occidentale realmente valoroase şi potrivite marilor tradiţii româneşti.

Se simte nevoia unei şcoli ceva mai „închise" dar nu apăsătoare, cu semnele ei distinctive de instituţie de cultură şi formare a personalităţii, dar şi cu toate atributele unei modernităţi de care nu putem face abstracţie.

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

Paragina bibliotecilor şcolare

Ar fi inutil să reamintesc utilitatea şi valoarea educaţională a bibliotecilor şcolare (unele din ele adevărate obiecte de patrimoniu naţional). Chiar şi în ultimii 10–15 ani când concurenţa neloială şi nocivă a televiziunii şi internetului le-a estompat atotputernicia culturală, oferind elevilor şi profesorilor surogate ori substitute de cultură, comode, gata digerate, atractive, care-i scutesc atât de efortul fizic al deplasărilor cât şi de efortul intelectual al adâncirii într-o lectură pasionată.

Ministeriatul Athanasiu care a impus o organigramă strict „economică" şi profund antipedagogică în iulie 2003, a dat o lovitură de graţie bibliotecilor preuniversitare, universitare şi a institutelor de cercetare aferente ministerului, desfiinţând subdirecţia generală a bibliotecilor, în fruntea căreia ani de zile a oficiat o personalitate cu pricepere şi carismă, George Corbu, care reuşise să smulgă în 1998, prin ordinul 3267 ministrului Andrei Marga 10 miliarde de lei anual (la valoarea anului 1998)pentru programul naţional „Biblioteca pentru toţi elevii" (B.P.T.E.). Suma a fost însă rapid şi brutal decuplată de ministrul de finanţe Remeş care în urma unui conflict ca „între ardeleni" cu şeful învăţământului, a îndreptat-o către alt minister, văduvind învăţământul de posibilitatea revigorării bibliotecilor şcolare.

Trecute financiar la Ministerul Administraţiei Publice Locale, **jumătate din bibliotecile şcolare n-au mai primit fonduri de la autorităţile locale în subordinea cărora se află acum administraţia şcolilor.**

www.dacoromanica.ro

Sub acest raport situaţia bibliotecilor şcolare este de-a dreptul tragică. **Peste 4000 de şcoli şi licee din ţară, mai ales din mediul rural nu aveau bibliotecă la sfârşitul anului 2003**. În această situaţie judeţele cele mai defavorizate erau Bacău (245), Gorj şi Argeş (234), Vaslui (233), Iaşi (232). **În ultimii doi ani, jumătate din bibliotecile şcolare n-au avut alocate fonduri din bugetele locale**. Lipsa conlucrării dintre M.E.C. şi M.A.P.L., a determinat primăriile să nu socotească dotarea cu cărţi a bibliotecilor şcolare ca o prioritate. Nu e încă pusă la punct legislaţia donaţiilor de carte ca şi a achiziţiei de cărţi din bibliotecile particulare din care se înfruptă doar anticariatele particulare.

Dacă bibliotecile şcolare ar fi fost o remanenţă a erei comuniste, iar cărţile nişte piese arheologice în ansamblul industriei actuale a mijloacelor de informare, am fi înţeles persistentul dispreţ al ministerului pentru această formă „troglodiţică" de culturalizare şcolară.

Dar atâta timp cât liderele mondiale ale culturii, ţările cele mai avansate din lume arată un respect religios bibliotecilor şi acordă cărţii respectul cuvenit, nu trebuie să ne temem că nu vom fi primiţi în Europa dacă vom avea prea multe şi prea bine dotate biblioteci şcolare.

Pe vremuri bibliotecile şcolii proaspăt înfiinţate erau nu numai înzestrate din belşug în perioada interbelică de „Casa Şcoalelor" iar în anii comunismului de resorturile de profil, dar primeau şi substanţiale donaţii. De pildă, întreaga bibliotecă a lui Odobescu şi o parte a celei a lui Spiru Haret au fost donate Şcolii Normale Superioare şi, după 1926, Liceului „M. Eminescu" din Bucureşti. Peste 400 de biblioteci şcolare din ţară cuprind astfel de donaţii.

Părinţii şcolarilor nu au posibilităţi materiale să le cumpere zecile de cărţi recomandate de profesori. Un simplu calcul arată că un minim de cărţi recomandate de profesorii cu diferite specialităţi echivalează într-un an şcolar cu aproape un salariu lunar mediu pe economie. Aşa se explică şi afluxul spre

www.dacoromanica.ro

biblioteci şcolare şi publice, circulaţia intensă a puţinelor cărţi , consultaţiile în sala de lectură ori la domiciliu.

Deşi M.E.C. consideră bibliotecile şcolare o problemă minoră (dovadă slabul interes pentru producţia cărţii şcolare şi a dotării bibliotecilor cu titlurile obligatorii culturii generale, ca şi măsura păstrării simbolice în „organigramă" doar a unui singur funcţionar care să reprezinte 9.000 de biblioteci şcolare şi universitare cu circa 42.000 de bibliotecari. Neglijarea şi marginalizarea bibliotecilor se va răzbuna când ne vom găsi în faţa unei tinere generaţii semidocte care şi-a pierdut pofta de carte şi cultură.

Cu drept cuvânt scrie Valentin Stănilă în cotidianul „Ziua" din 6 august 2004 referitor la drama actuală a bibliotecilor şcolare: «Se spune că dacă ai carte, ai parte", formulă oarecum exagerată în conotaţiile în care atâţia semianalfabeţi au reuşit în viaţă, inclusiv în politică. În schimb ar fi bine dacă persoanele cu „parte" ar avea puţină grijă şi de carte. De cartea atât de necesară pentru un destin dezirabil al celor pe care, mai mult sau mai puţin demagogic, îi numim „viitorul nostru"».

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

Semne de boală la mansarda învăţământului

Izolat cu orgoliu şi dispreţ aristocratic de restul „proletar" al învăţământului, răsfăţat în ultimii ani de trei miniştri din aceeaşi tagmă: un filosof, o politehniciană, un jurist, care s-au ocupat aproape în exclusivitate de el şi i-au acordat o autonomie nemaiîntîlnită în lume, învăţământul universitar românesc, dilatat peste măsură şi tot mai eterogen valoric, începe să dea semne de îmbolnăvire.

„Baronii" lui (replici ale atotputernicilor din feudele politice) şi anume profesorii promovaţi nu rareori politic ca şi altădată în vârful ierarhiei profesionale, alături de decani şi rectori, mai marii scaunelor administrative universitare, au dat primul semnal.

Pentru a nu rămâne mai prejos de colegii de partid care dictează în sectorul economic, ei au pornit o acţiune de autosupraevaluare şi de asigurare a unei poziţii cât mai avantajoase în sectorul cărturăresc.

Cu binecuvântarea inginerului universitar Radu Damian, secretarul de stat cu învăţământul superior – o adevărată eminenţă cenuşie, lucrând cu discreţie şi cu mănuşi – ei au pornit să făurească o pătură elitară (dacă s-ar putea, chiar ereditară) care, în acest an de învăţământ, a început să scoată precum melcii din folclorul copilăresc coarne boureşti.

Însărcinat de ministru să conducă subcomisia de învăţământ în vederea propunerilor de acordare a pensiilor de merit, secretarul de stat a favorizat cercetătorii şi universitarii cu predilecţie din sectorul tehnic. Nici un cadru didactic în afara custodiei secretariatului învăţământului superior n-a

www.dacoromanica.ro

fost admis şi inclus în lista propunerilor, deşi învăţământul general şi liceal care reprezintă 80% din salariaţii ministerului educaţiei – minister cuprins integral în legea 118 din 2002 – a avut destule personalităţi didactice cel puţin egale valoric universitarilor şi cercetătorilor pensionari, atât prin performanţe profesionale cât şi prin opera lor creativă. A fost primul act de discriminare, pornind de la o interpretare personală şi o aplicare tendenţioasă a unei legi care nici ea n-a excelat prin claritate.

Tot domnul Radu Damian, cu asentimentul ministrului, a dat curs unei alte discriminări grave, însă în interiorul tagmei universitare, menită să genereze puternice nemulţumiri şi proteste printre cadrele universitare şi aspre accente critice din partea presei. E vorba de favorizarea profesorilor universitari care vor primi un salariu dublu (40 milioane lunar), în timp ce conferenţiarilor, lectorilor, şefilor de lucrări, asistenţilor li s-a aplicat un procent modest de creştere, ceea ce va mări considerabil decalajul salarial, leafa unui profesor universitar fără vechime devenind de zece ori mai mare decât a unui asistent proaspăt angajat.

Haosul şi inechităţile, mai ales la concursurile de admitere în facultăţi, declanşate de autonomia universitară fără graniţă, a stârnit derută, nemulţumiri şi a generat discriminări flagrante la nivelul candidaţilor la admitere, unii din ei fiind avantajaţi de înlesnirile unor facultăţi (câteva nici n-au mai programat concurs de admitere), alţii din ei, dimpotrivă, dezavantajaţi de intransigenţa altor facultăţi prin nesocotirea totală a dreptului candidaţilor supradotaţi, cu performanţe excepţionale, de a beneficia de bonificaţiile acordate de minister, ceea ce i-a determinat să le ocolească şi să se îndrepte către cele de provincie, mai receptive cu valorile confirmate. **Experienţa ultimelor concursuri a confirmat că şansa certă de intrare o au doar candidaţii mediocri, care sunt pregătiţi special de cadre universitare ca să rezolve mai exact grilele şi baremele stabilite, decât candidaţii supradotaţi, dar fără meditatori, obligaţi de rigiditatea şi mecanismul examenelor să nu-şi poată**

www.dacoromanica.ro

pune în valoare aptitudinile şi creativitatea care ar fi trebuit să constituie criteriile reale de selecţie.

În sfârşit, alegerile de decani şi rectori, ca-n romanele cu stareţe ale lui Damian Stănoiu, ascund cu greu racilele morale şi politicianismul care mineză pe dinăuntru învăţământul superior. Foştii miniştri, plecaţi fără glorie de la conducerea învăţământului, au devenit la proxima alegere rectori: mai întâi Andrei Marga la Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca şi mai apoi Ecaterina Andronescu la Institutul Politehnic din Bucureşti. Consolare? Compensaţie? Răsplată? Greu de răspuns. Comoditatea şi lipsa de răspundere a decanilor din Bucureşti, l-au lăsat fără competitor pe rectorul Ion Mihăilescu, de altfel un ireproşabil profesor, condamnându-l la o nouă legislaţie, de data aceasta nestatutară şi deloc propice sănătăţii sale fragile.

Scandalul prelungit de la facultatea de Medicină din Bucureşti manevrele electorale de la Universitatea de Vest din Timişoara fac obiectul unor vehemente proteste şi unei anchete ministeriale ca şi scoaterea din nou de la naftalină a vechiului decan al Facultăţii de Medicină Veterinară din Iaşi, scăpat ca prin urechile acului de tevatura cu diplomele de licenţă acordate unor absolvenţi italieni – incorectitudini amplu mediatizate – sunt o dovadă că e ceva putred în Danemarca lumii universitare şi că secretarul de stat Radu Damian, ca să ne menţinem tot în atmosfera dramelor shakespeariene, şi-a asumat riscurile unui „honest Iago".

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

Încă un eşec al simulării

Despre simulare, neinspirata „găselniţă" pedagogică introdusă şi la noi şi aplicată obsesiv de ex-ministrul Andrei Marga, găselniţă pe care am analizat-o şi combătut-o de mai multe ori, va trebui să scriu din nou.

Un cunoscut proverb ne previne că: „errare humanum est, perseverare diabolicum". Sute de voci autorizate au demonstrat în ultimii ani că mania simulării pedagogice chiar dacă se înscrie în tactica „preventivă" a educaţiei şi e asemănătoare cu simularea de incendii, furt, viol, cutremure, terorism etc., prin efectele ei adverse contribuie mai degrabă la sporirea stresului şcolar, la „lehamitea" generală pe care o explica şi denunţa Cioran. O astfel de simulare plasată cu perseverare diabolică cu 2–3 luni înaintea unor probe şcolare decisive, dar puse sub semnul instabilităţii zăpăcitoare, manifestată constant de conducerea ministerului de la an la an, rupe ritmul regulat şi calm de pregătire, inducând o stare tensională pe care instinctul de conservare al elevilor o soluţionează prin cele două reacţii de tip şcolar: „chiulul" sau „rasoleala".

Paradoxal e că aceste simulări aduc invariabil rezultate înspăimântătoare, incriminante, panicarde: 50% şi mai mult de 50% din elevii implicaţi în simulare obţin medii sub 5 şi, culmea culmilor, la ultima simulare de la sfârşitul lunii martie a.c. însuşi fiul ministrului, declarat moştenitorul geniului patern, abia a smuls 3,65 la română (fapt relatat şi de presă). Zâmbetul fermecător al directorului curriculei şi mâna dreaptă a ministrului în calitate de unic consilier personal, linişteşte de fiecare dată părinţii şi opinia

www.dacoromanica.ro

publică la sticla televizorului: „elevii vor avea suficient timp să-şi accelereze şi amelioreze pregătirea şi să se obţină rezultate optime". Şi ca un făcut, zâmbetul lui ştrengăresc ne dovedeşte intuiţia fără greş a consilierului. La concursuri şi examene, deci la circa două luni după rezultatele acestui sondaj, procentul de promovabilitate sporeşte miraculos de la 50–60% la 80–90% datorită... eforturilor „eroice" stimulate de catrastoficele semnale de alarmă ale simulării.

Să nu ne mai furăm căciula!

Cred că ar fi mai de folos să ne ocupăm de definitivarea „curriculei" care scârţâie din încheieturi, de înlăturarea supraîncărcării şi efectelor perverse ale manualelor stufoase şi confuze, a evaluărilor computerizate şi dezumanizante, care stabilesc false ierarhizări, decât să-i hărţuim pe elevi cu spăimântoase şi epuizante simulări care nu servesc nimănui, dar care ne demonstrează adeziunea la modernitate prin adoptarea unei anumite „mode" europene şi transoceanice care îşi pierde însă treptat din popularitate şi eficienţă, aşa cum s-a întâmplat cu „libertinajul" tolerat de şcoala americană prin anii 1990–2000 căruia, azi, i s-a pus serioase frâne, prin noile orientări şi reglementări pedagogice, din nefericire prea puţin cunoscute la noi.

Să-i lăsăm pe viitorii absolvenţi să se pregătească în linişte, fără şocuri inutile, numai pentru a dovedi oportunitatea acestui procedeu modern de testare a gradului de pregătire a candidaţilor înaintea unor examene şi concursuri.

Dacă elevii se vor pregăti ritmic şi temeinic, iar profesorii nu se vor angaja prea mult în învăţământul paralel care le scade simţitor entuziasmul şi interesul muncii de la catedră (recentele statistici arată că 80% din elevi consideră, în aceste condiţii, necesitatea imperioasă a „meditaţiilor" particulare), nu vom mai avea nevoie de simulări şi de strigătul disperat dar „ipocrit" de ajutor scos de ciobanul „păcălici" din prea cunoscuta poveste populară „Ion şi lupul".

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

Holocaustul evreilor, obiect de studiu în şcoala românească.
(Opinia elevilor)

Un obiect nou, introdus în programa de învăţământ şi destinat să trateze o formă de crimă colectivă îndreptată împotriva unei anumite naţii care până la 14 mai 1948 nu avea o ţară oficială, pare o cerinţă stranie şi chiar extravagantă.

Se cunosc însă recomandările politice şi temeiurile juridice formulate la nivel internaţional şi motivările forurilor politice româneşti, popularizate intens în întreaga mass-media şi reflectate în opiniile cadrelor didactice transmise de diverse gazete pedagogice. Dar n-am respectat un elementar şi etern principiu de drept roman: „audiatur et altera pars", punctul de vedere al beneficiarilor direcţi ai acestui nou obiect şi ai acelui original manual unde se predă un amestec de istorie naţională evreiască, filosofie tolerantă şi apologetică sionistă.

Generaţia de azi – aflată departe de anii holocaustului declanşat de fascişti – şi mai ales vârfurile sale bine informate prin internet şi audierea emisiunilor politice de la televiziune, este capabilă, în preajma maturităţii, să realizeze sensul şi efectele acestui fel de crimă, să analizeze lucid o asemenea măsură pe care trebuie, ca şcolari, să şi-o asume, s-o conştientizeze şi s-o prefacă în convingeri şi atitudini de viaţă.

Nimeni nu pune la îndoială realitatea istorică şi proporţiile holocaustului. Documentele şi urmele o dovedesc cu prisosinţă şi o confirmă. Ceea ce nu e încă suficient de clarificat este geneza lui modernă, amploarea acestuia (universalizarea antisemitismului), adâncimea implicării unor state şi gradul lor real de responsabilitate morală faţă de practicarea acestei crime împotriva umanităţii.

www.dacoromanica.ro

Elevii din clasele mari care au studiat cu pasiune istoria mi-au amintit că au existat şi alte holocausturi cu urmări tragice: holocaustul creştinilor din ultimile patru secole ale imperiului roman; holocaustul nemilos al populaţiilor indienepracticat de către conchistadorii Lumii Noi; holocaustul pe rug, pătimit de zeci de mii de vrăjitoare şi necredincioşi şi dezlănţuit de către Inchiziţia feudală; holocaustul armenilor provocat de otomani; holocausturile războinice înfăptuite de armata sovietică la Varşovia şi Katyn şi de cea americană în Japonia (bomba atomică), Vietnam (pârjolirea oamenilor şi naturii cu napalm) şi Serbia (distrugerea oraşelor şi bombardarea civililor), holocaustul social şi cultural din România, iniţiat de conducerea comunistă formată în obsedantul deceniu aproape exclusiv din evrei internaţionalişti prosovietici, numiţi şi dirijaţi de la Kremlin, împotriva claselor şi păturii sociale avute (boierimea, burghezia, chiaburimea) şi culturii tradiţionale, învinovăţită de naţionalism anticomunist. Aşadar, au existat numeroase şi variate holocausturi. Am fost plăcut impresionat că, fiind întrebaţi de ce a fost ales tocmai acest holocaust al evreilor ca temelie a unui manual special, elevii au dat răspunsuri surprinzător de mature. Ei au subliniat că holocaustul evreilor a provocat cel mai mare număr de victime, absolut inocente (6.000.000), că este cea mai repudiantă expresie a absurdităţii şi cruzimii umane într-o societate civilizată şi că a-l evoca şi condamna este o formă de avertisment, o măsură de prevenţie pentru viitor, pentru ca istoria să nu mai fie maculată şi îndoliată de asemenea monstruozităţi, indiferent de statul care le-ar iniţia.

O întrebare delicată, formulată colateral de elevii cu care am conversat (de altfel bine puşi la punct cu ajutorul internetului şi emisiunilor politice ale televiziunii), se referea la cine a impus necesitatea introducerii holocaustului ca obiect de studiu pe plan european şi mai ales în ţările excomuniste, unde acesta s-a produs cu mai multă violenţă şi cu mai mari pierderi umane. Elevii cunosc eforturile marelui propagator al acestei idei, Wiessel, chemat şi în ţara noastră. Ei însă se îndoiesc că statul Israel, cu consimţă-

www.dacoromanica.ro

mântul unor organisme internaţionale a luat o astfel de iniţiativă şi a cerut legalizarea ei. Ei sunt mai degrabă tentaţi s-o pună pe seama adepţilor lui Wiessel cu funcţii foarte înalte şi de conducere în marile state care prezidează şi monitorizează globalizarea şi noua ordine mondială, cu scopul de a apăra pe evrei şi Israelul de eventualele agresiuni ale lumii arabe şi de remisiunile antisemite în ţările unde partidele naţionaliste ar putea reînvia aversiunea contra elitelor evreieşti favorabile procesului de mondializare atât de profitabil pentru marile lor interese de hegemonie economică şi politică.

Poate cea mai obsedantă dilemă a elevilor, pe care nici motivaţia prezenţei în programă a holocaustului ca obiect autonom de studiu şi nici manualul ad hoc nu o clarifică, o constituie cauza cea mai plauzibilă care a determinat declanşarea şi amplificare paroxistică a antisemitismului, care nu s-a limitat la ironizare, marginalizare, şi persecuţie, ci a luat proporţiile unei încercări de extincţie a unei întregi naţiuni. Ce anume a stârnit aversiunea şi fanatismul a sute de milioane de oameni împotriva unei naţii rătăcitoare şi diseminate până în 1948 care, totuşi, a dat atâtea mari personalităţi umanităţii. Să fie ideologia rasistă a J. A. Gobineau, preluată de antisemitismul hitlerist care considera evreimea ca pe o rasă inferioară, demnă de a fi exterminată, atribuirea populaţiei evreieşti a unor trăsături negative de caracter, antipatice şi generatoare de folclor ridiculizant, mentalităţi şi ideologii dizolvante ale sentimentului naţional, nonconformismul afişat, progresismul şi avangardismul specifice spiritului evereiesc care zgândără şi fisurează autoritatea, disciplina statală şi tradiţionalismul cultural? **Cum s-a ajuns ca antisemitismul să devină o doctrină şi o politică de stat? Autorii manualului s-au ferit să abordeze acele chestiuni pentru a nu le conferi statut justificator.**

Cert este că elevii, fără a o considera o formă de propagandă filosemită, sunt de acord cu această iniţiativă de a pune la temelia unei etici universale, necesară educaţiei în şcoli, cazul particular al unei naţiuni care a trăit o cumplită tragedie şi să-şi

www.dacoromanica.ro

încarce cu un plus de compasiune, umanizare, toleranţă şi respect conştiinţa lor civică – premisă a unui democratism interior, elevat şi de substanţă.

Dar ei mai doresc să nu se uite de către profesorii care predau acest obiect că mai există şi alte forme de holocaust pe care le-a trăit şi poporul român şi care merită să fie cunoscute şi studiate de tânăra generaţie şi că predarea acestei noi discipline să nu fie chinuită de minister prin teste naţionale, examene şi, eventual, umilitoare corigenţe.

Economistul, 2004

www.dacoromanica.ro

Din nou manualele alternative

Ne-am rostit de atâtea ori în presă, la radio, în interviuri ori prin intervenţii la diverse congrese ori şedinţe asupra manualelor alternative pe care un ministru dornic să şteargă pozitivele tradiţii ale învăţământului şi le atribuia cu orgoliu, în 1998, ca un patent personal, deşi ele apăruseră la noi cu peste un secol în urmă.

Nimeni nu se mai îndoieşte astăzi de necesitatea şi utilitatea manualelor alternative. După câţiva ani de lupte aprige cu adepţii liberalizării totale a numărului de variante, dispute care au răzbătut uneori şi în parlament, s-a căzut la un acord între minister, edituri, opinia publică, formulându-se însă şi câteva rezerve deocamdată aflate încă în stadiu de soluţionare:

1. Singura excepţie de la regulă o vor face manualele de istoria, geografia şi literatura naţională, unde s-au cerut manuale unice, deoarece România are o singură istorie, un singur cadru geografic şi acelaşi inventar de scriitori clasici şi opere reprezentative. Alte alternative sau variante, cu răstălmăciri, statistici anapoda şi evaluări subiective, semnalate şi combătute în presă ar pune în primejdie caracterul naţional al învăţământului şi ar crea confuzii şi derută la examene şi concursuri. Elaborarea manualelor unice ar trebui să fie girată de Academia Română şi nu de şefi de comisii, conduse de universitari cu păreri divergente şi polemice despre istoria şi literatura română.

După stabilirea textului se va organiza licitarea tipăririi acestora pe criteriile preţului. La celelalte discipline se pot admite, ca şi în trecutul şcolii româneşti, 3–4 variante la fiecare obiect al clasei respective, cu condiţia respectării programei analitice, pentru a nu se ivi situaţii de neconformări şi ciocniri de opinii oximoronice. Încă nu s-au precizat criteriile pe baza

www.dacoromanica.ro

cărora funcţionează alternativitatea: a) nivelul ştiinţific al informaţiei; b) modalitatea organizării materiei; c) libertatea alegerii exemplificărilor; d) stilul de prezentare (sintetic, analitic, sobru, colorat, precis, atracţios).

2. Dincolo de punctajul convenţional, strict formal şi statistic fixat de minister, două criterii rămân esenţiale în operaţia de selecţionare a celor 3–4 manuale ce vor fi difuzate pe piaţă: calitatea (cât mai bună) şi preţul (cât mai scăzut).

Din nefericire, după aproape şapte ani de dispute, deşi există un consens „largo senso" asupra manualelor alternative, lucrurile încă nu au fost puse la punct, licitaţia manualelor pentru clasa a IX-a şi a X-a, clase care se vor încorpora în curând în învăţământul general obligatoriu ridicând litigii şi nemulţumiri ce nu se pot sau nu se vor soluţionate.

Desigur, la naşterea manualelor alternative iau parte în mod egal ministerul şi editurile, fiecare asumându-şi o sarcină precisă: ministerul să vizeze doar manuale de înaltă calitate şi bine selecţionate de o comisie din care să nu facă parte autorii şi inspectorii de specialitate, ei înşişi în multe cazuri autori, iar editurile, după tipărire, să respecte termenele de livrare (la 1 septembrie cel mai târziu să fie pe piaţă) şi să ofere manuale la preţuri cât mai accesibile şi în tiraje îndestulătoare.

Într-un interviu acordat în numărul 738 din martie a.c. al „Tribunei Învăţământului", ministrul Alexandru Athanasiu afirma ritos: „Suspiciunea că s-ar sprijini nişte interese sau că s-ar face partizanat cu anumite edituri este o prostie". Şi totuşi, să nu uităm că editurile preferate „ideologic" în anii trecuţi au fost „Humanitas" şi „Sigma", datorită prestigiului lor şi faptului că soţia unui director de editură avea o funcţie executivă în acest domeniu la minister, iar sub raport „economic" a fost favorizată editura „Aramis" care, având tipografie proprie, şi-a permis un „dumping" neloial la preţuri, câştigând licitaţii prin oferte care avantajau (dar nu întotdeauna calitativ), ministerul.

Mai multă fermitate şi principialitate n-ar strica celor răspunzători de o reformă esenţială a ministerului, care se urneşte tot mai greu.

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

Sugestii privitoare la structurarea învăţământului general obligatoriu de 10 ani

O „curriculă" pritocită şi cârpită aproape un deceniu şi aproape an după an, care trebuia să îndrepte învăţământul românesc, cu o durată a obligativităţii similară deceniilor VII-VIII ale secolului trecut, spre integrarea europeană, va trebui să cunoască, într-un timp record, o mutaţie profundă.

Dacă n-am fi făcut imprudenţa să ne întoarcem în 1990 la învăţământul general obligatoriu de 8 ani pe care îl părăsiserăm cu 15 ani înainte de Revoluţie am fi avut parte de un teren ceva mai pregătit şi un efort de restructurare care n-ar fi necesitat grăbirea măsurilor radicale impuse de termenele stabilite de Uniunea Europeană, în vederea integrării noastre în sistemul comunitar.

Noroc că avem în faţă, deja experimentat, un model românesc de învăţământ general obligatoriu de 10 ani şi un liceu redus la doi ani. E vorba de modelul comunist de la sfârşitul secolului trecut, când învăţământul preuniversitar se derula în două trepte: treapta I (clasele I–X) obligatorie şi treapta a II-a (XI şi XII) facultativă, dar cu tendinţe marcate de generalizare.

Problema cea mai grea de acum nu este cu ce vom „umple" cele zece clase obligatorii. Oricum, cei doi ani în plus vor fi benefici pentru înlăturarea supraîncărcării şi repartizarea mai judicioasă şi relaxată a materiei pentru asimilarea culturii generale.

Va fi greu însă să stabilim ce vom face cu „ciotul" de liceu, cu vechea treaptă a II-a facultativă, care ridică probleme extrem de delicate reformatorului. Cum o vom statua curricular, în ce sens o vom orienta: către producţie sau învăţământul superior?

Dacă vom scăpa de obsedantul concurs (sau simulare cu valoare concurenţială) de la sfârşitul clasei a VIII-a, vom da în

www.dacoromanica.ro

schimb pragul dintre clasa a X-a şi primul an de liceu, unde va trebui să găsim o formulă criterială cât mai pedagogică de orientare şi selecţie.

Cert este că pentru clasele I–X, deci pentru clasele obligatorii, sarcina va fi determinarea cu precizie a cuantumului minim de informaţie şi deprinderi intelectuale obligatorii pentru cultura generală a omului modern, indiferent de varietatea înclinărilor, aptitudinilor, vocaţiei fiecărui individ în parte, problemă care va trebui să fie soluţionată în afara programelor manualelor, prin activităţi extraşcolare. Acestea le vor creea un teren favorabil de manifestare, aprofundare şi cristalizare a profesiunilor care vor stabili absolvenţilor drumul după încheierea învăţământului obligatoriu. Fără îndoială că cele trei trepte şi module de apropriere graduală a culturii generale obligatorii (preşcolar, primarial, gimnazial) vor trebui astfel gândite încât să asigure o continuitate perfectă în procesul de formare psiho-fizică şi intelectuală şi un neîntrerupt curs ascendent de la simplu la complex, de la general la special, de la facil la dificultos, pe măsura însuşirii conţinutului şi tehnicii învăţării. Opţiunea pentru sistemul de învăţământ linear sau ciclic va trebui clarificată şi precizată pentru a nu se asista din nou la amalgamarea şi falsa ierarhizare a importanţei şi dificultăţii obiectelor de studiu, care a dat învăţământului românesc obligatoriu din ultimul deceniu atâta bătaie de cap şi absolvenţilor un orizont de cultură incoerent şi deficitar.

În acest tip obligatoriu de învăţământ fiecare obiect de studiu trebuie să se bucure de un regim egal, pe care „curricula lui Marga" cu toate cârpelile ei anuale n-a reuşit să-l realizeze, ea pedalând pe o modernizare îndoielnică şi strict formală, în care latura educativă a fost aproape total neglijată în favoarea mecanizării excesive a laturei informaţionale. În noua formulă (sperăm realmente „europeană" şi în esenţă, nu numai în formă), absolut toţi elevii se vor bucura de acelaşi regim „curricular" cultivarea laturilor individuale fiind preluată de o activitate extraşcolară mult mai diversificată şi variată, ajutată de o valorificare mai inteligentă, mai intensivă, mai plăcută şi utilă a

www.dacoromanica.ro

timpului liber din weekendurile şi vacanţele îmbelşugate ale elevilor, lăsate la latitudinea lor şi în majoritatea cazurilor irosite şi adesea nociv consumate.

La această schemă se vor admite, cu caracter de excepţie, şcoli generale de 10 ani cu profil aptitudinal (vocaţional), pe scheletul vechilor licee, de specialitate cu clasele I–XII:

a) de sport
b) de coregrafie
c) de muzică
d) de arte plastice

La astfel de şcoli de 10 ani, cultura generală va ocupa 50% din curricula obligatorie iar cultura specială de profil restul de 50%, timpul liber fiind valorificat pentru activităţile cu profil aptitudinal. Această măsură va fi aplicată doar din clasa a V-a (primul an al modulului gimnazial) unde elevii înscrişi fără examen în clasa I-a, pe baza opţiunii părinţilor, vor fi obligaţi să susţină, alături de elevii altor şcoli, absolvenţi ai clasei a IV-a, un test de aptitudine pe baza căruia vor fi admişi în regimul de şcoală specială cu profil aptitudinal. Un nou examen de selecţie va avea loc după absolvirea clasei a X-a pentru a putea urma cursul de specializare a ciclului superior (clasele XI şi XII).

Rămâne în suspensie o problemă delicată. Ce vom face însă cu „ciotul" de două clase care ar trebui să reprezinte liceul? E drept că reformatorii n-au de ce să se grăbească cu statuarea lui pedagogică, deoarece au încă zece ani în faţă, până când prima promoţie a şcolii obligatorii de 10 ani va ajunge la potou. Dar dacă ne ocupăm de o reformă fundamentală, nu-i cazul să o facem bucăţele, ci măcar s-o „gândim" în ansamblul ei.

Se găsesc destule voci care pledează pentru formula învăţământului obligatoriu de 12 ani, ceea ce ne-ar scuti de stadiul intermediar al învăţământului general de 10 ani şi de dificultăţile pe care le ridică cei doi ani aflaţi în bătaia vântului. În stadiul de evoluţie economică în care ne găsim, cu marile carenţe ale învăţământului rural şi profesional, împlinirea dezideratului de a trece direct la obligativitatea liceului complet de azi trebuie amânată pentru un timp,

www.dacoromanica.ro

modernizarea industrială şi agricolă impusă de cerinţele integrării având nevoie de numeroase braţe de muncă sub 19 ani, măcar până în anul 2020, când se preconizează prima etapă a apropierii ţării noastre de nivelul atins de marile state europene.

Aşa că se impune să gândim şi soarta celor doi ani aflaţi în suspensie. Există câteva soluţii privind titulatura acestui ciclu şi structura lui. Unii propun să fie eliminat termenul clasic de liceu conceput cu 8 clase şi să se adopte pentru aceşti doi ani titulatura de „ciclu postgeneral", „ciclu superior aplicativ", „treaptă orientativă", „curs completiv".

Unii reformatori sugerează ca după absolvirea şcolii generale de 10 ani elevii să se împartă în patru categorii bazate pe opţiuni şi performanţe:

a) cei care renunţă la şcoala de zi şi intră direct în producţie cu dreptul completării ciclului de 12 ani la învăţământul fără frecvenţă ori de la distanţă şi cu obligaţia unei ucenicii de 3–6 luni după angajare.

b) cei care vor urma un curs completiv de arte şi meserii, deci un ciclu aplicativ la fostele licee industriale, în urma absolvirii căruia vor primi grad de profesionişti calificaţi în diverse domenii, ministerul urmând să stabilească respectivele ramuri (arte manuale, agricultură, construcţii, industrie uşoară, industrie grea, chimie industrială etc.) în funcţie de cerinţele imperative ale economiei naţionale. După un stagiu de cel puţin doi ani în producţie şi după şase luni de cursuri de specializare la locul de muncă, vor putea obţine titlul de maeştri.

c) cei care doresc să urmeze facultăţile vor avea la dispoziţie un ciclu teoretic cu şase specializări distincte:

– ştiinţe umanisto-filologice (istorie, literatură, lingvistică, filosofie);

– ştiinţe pozitiv-tehnice (cibernetică, informatică, matematică, fizică);

– ştiinţe ale naturii (biologie, ecologie, geografie, chimie);

– arte (legate de profilul şcolilor speciale aptitudinale care vor avea obligatoriu şi ciclul claselor XI şi XII;

www.dacoromanica.ro

– sport (idem ca la arte);
– coregrafie (idem ca la arte).

Absolvenţii acestui ciclu superior vor fi orientaţi obligatoriu către facultăţile corespunzătoare ca profil specializării din clasele a XI-a şi a XII-a.

Bacalaureatul care va încununa încheierea acestui ciclu, racordat la cerinţele şi drepturile europene, va indica şi caracterul ciclului superior urmat: bacalaureat în ştiinţe umaniste, bacalaureat în ştiinţe tehnice, bacalaureat în ştiinţe naturiste, bacalaureat în discipline sportive, bacalaureat în ramuri artistice. Acest atestat va atrage după sine înscrierea obligatorie la facultăţile de stat sau particulare cu profil corespunzător, de pildă bacalaureatul în ştiinţe umaniste la facultăţile de filologie, comunicare, ziaristică, istorie, filosofie, politologie. În felul acesta se vor evita erorile de orientare şi eventualele eşecuri profesionale. Absolvenţii cu rezultate excepţionale şi cu un bogat dosar de performanţe în domeniul respectiv vor intra fără concurs de admitere în facultăţile echivalente, urmând ca restul locurilor să se obţină prin concurs.

Cât priveşte intrarea în ciclul claselor XI şi XII, ea se va face opţional şi fără concurs la unul din tipurile indicate doar pe baza mediilor obiectelor de profil al ciclului ales (peste 8,50 în ultimii doi ani de şcoală generală) şi a dosarului de performanţă (olimpiade, concursuri, publicistică etc.), urmând ca absolvenţii care nu îndeplinesc aceste condiţii să dea un test la două din disciplinele profilului ales.

Cât priveşte cadrul material (localul) unde se va desfăşura învăţământul general de 10 ani, el va fi acelaşi cu acel al Şcolilor actuale de 8 ani şi îşi va păstra în continuare nomenclatura. Localul liceelor şi colegiilor – pentru a se conserva neschimbat patrimoniul locativ existent – vor primi, în vederea descongestionării fostelor şcoli generale de 8 ani şi pentru a-şi păstra efectivele dinainte de noua reformă, clasele a IX-a şi a X-a formate însă obligatoriu doar din elevii din circumscripţia şcolară a liceului (stabilită de inspectoratul şcolar), clase care vor avea regim de şcoală generală. Pentru a se păstra tradiţia şi a

www.dacoromanica.ro

nu se produce perturbări, liceele şi colegiile îşi vor păstra titulatura şi numele patronului chiar dacă vor fi compuse din doi ani de învăţământ obligatorii şi din doi ani de învăţământ facultativ. Fac excepţie doar actualele licee aptitudinale care îşi vor păstra vechea structură având 4 clase primariale generale, deci fără specializare, 8 clase de specialitate şi două examene de selecţie (în clasa a V-a şi apoi în clasa a XI-a).

În formularea acestor sugestii am ţinut în primul rând cont de tradiţiile pozitive ale învăţământului românesc, evitând să aplic formule de import care nu răspund realităţilor româneşti urmând ca elementele moderne de curriculă dovedite utile să-i imprime reformei coloratura europeană.

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

Argument pentru un proiect privind ameliorarea culturii şcolare

La dezinteresul cronic faţă de problemele educative arătat de reformatorii de operetă, pe care le-am semnalat frecvent în volumele I şi II ale lucrării mele „Învăţământul românesc, încotro?" s-a adăugat **o dezastruoasă politică a cărţii şcolare**, provocată atât de haosul editorial generat de desfiinţarea editurilor de stat profilate pentru copii („Ion Creangă") şi adolescenţi („Albatros") cât şi de privatizarea rapidă şi necontrolată a editurilor, în urma căreia au apărut ca ciupercile după ploaie peste 3000 de edituri conduse în multe cazuri de negustori semianalfabeţi sau semidocţi, dornici de o îmbogăţire rapidă prin aruncarea pe piaţa liberă a unei literaturi comerciale de cea mai proastă calitate şi a unor cărţi străine de succes (beletristică şi ştiinţifică) în traduceri sub orice critică şi la preţuri în multe cazuri inaccesibile părinţilor şi chiar şi cadrelor didactice (oscilând între 60.000 şi 600.000 lei). O egală vină are şi Ministerul Educaţiei şi Cercetării, care a temporizat ani în şir elaborarea unei bibliografii fundamentale conţinând titlurile recomandate şcolarilor din cauza numeroaselor interese divergente ce se ciocneau: ale editorilor, Copy-Ro-ului, grupurilor de opinie critică, inspectorilor de specialitate din minister care ar fi trebuit să indice literatura auxiliară pentru fiecare obiect şi grupă de vârstă şi care din cauza precarei lor preocupări informaţionale şi a frecventei lor schimbări n-au reuşit să întocmească listele bibliografice solicitate, socotind că nu e de competenţa lor.

Întrucât nu mai există ca odinioară edituri profilate pe literatura vârstei şcolare şi fiecare editură publică după cum o

www.dacoromanica.ro

taie capul, aruncând doar fugitiv un ochi asupra programelor şi manualelor, care şi ele se schimbă aproape anual, se ivesc situaţii paradoxale: acelaşi autor este publicat simultan într-un an de 50–60 de edituri şi alţi zeci de autori, din varii motive, sunt ocoliţi sau publicaţi din an în Paşte, procesul de învăţământ având realmente de suferit, mai ales că profesorii recomandă cu insistenţă elevilor tocmai pe aceşti autori omişi din planurile editoriale. Să nu mai vorbim că din cauza tirajelor meschine şi a T.V.A.-ului de 9%, preţul cărţilor şcolare este extrem de ridicat. Din această cauză ele nu se mai cumpără, ceea ce explică reţinerea editurilor de a le mai tipări, fapt care contribuie la progresiva stare de inculturaţie a tinerilor.

În această situaţie, în calitate de coordonator al secţiei de literatură pentru copii şi tineret a Uniunii Scriitorilor şi reprezentant al ei în conducerea Uniunii, am fost solicitat în 1993 de ministrul Mihai Golu să elaborez un proiect de bibliografie a cărţii şcolare obligatorii pentru cultura generală a şcolarilor români, folosind experienţa naţională şi normele moderne aplicate în ţările cu îndelungă tradiţie în această direcţie. Alături de mine – delegat al Uniunii Scriitorilor – s-a găsit tot timpul profesorul George Corbu, directorul bibliotecilor şcolare şi universitare din minister, care a întocmit un colectiv adhoc condus de secretarul de stat J. Kötö, format din directori ai marilor biblioteci, profesori universitari, specialişti în pedagogie şi psihologie, inspectori şcolari, reprezentanţi ai unor reputate edituri. După frământări şi dispute aprinse, marcate adesea de conflicte de interese, **s-a putut abia în 1998 să se realizeze un consens deplin, consemnat în ordinul 3267 al M.E.C. şi abia în 2003 s-a publicat o broşură oficială care a început să fie difuzată în bibliotecile şcolare, în toate editurile dornice de a tipări literatură şcolară şi în toate librăriile din ţară, pentru elevi, profesori şi părinţi.**

„Ecart", 2004

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ EXPLICATIVĂ LA „BIBLIOGRAFIA FUNDAMENTALĂ A CĂRŢILOR RECOMANDATE ŞCOLILOR ÎN FUNCŢIE DE CICLURILE DE VÂRSTĂ"

Un act de cultură necesar

De o vreme îndelungată, zeci de mii de profesori, elevi, părinţi grijulii faţă de cultura odraslelor, alături de editori şi bibliotecari au simţit nevoia şi au cerut cu insistenţă forurilor de cultură şi de învăţământ elaborarea unei bibliografii care să cuprindă lista celor mai valoroase şi utile cărţi româneşti şi străine, recomandabile ca lectură auxiliară în cele trei mari etape ale şcolarităţii: copilăria (6–10 ani); preadolescenţa (11–15 ani); adolescenţa (16–19 ani).

În primii 10–15 ani ai dictaturii comuniste acest lucru nu a fost cu putinţă, forurile de conducere tipărind şi recomandând cu predilecţie opere comuniste, legate de estetica realist-socialistă şi supunând interdicţiei numeroşi scriitori şi capodopere naţionale şi mondiale opuse idealurilor societăţii totalitare.

În anul 1969, odată cu uşoara liberalizare, după apariţia editurilor specializate pentru literatura copilăriei („Ion Creangă") şi adolescenţei („Albatros") şi în urma unei mai bune colaborări între Ministerul Culturii şi Învăţământului, cel din urmă a pus la dispoziţia celor două edituri, alături de programele analitice şi recomandările bibliografice la toate disciplinele, ceea ce a permis o mare diversificare a literaturii şcolare, procentul acesteia în ansamblul producţiei generale de carte atingând, după statistici, una din cele mai înalte valori din lume (19–20%), lucru firesc ţinând seama că populaţia şcolară românească reprezintă o pătrime din cele 20 de milioane de locuitori ai ţării. Bibliografia destul de amplă, tirajele bogate (16.000–100.000 exemplare), preţurile scăzute ne-au menţinut sub acest raport printre ţările fruntaşe ale lumii.

www.dacoromanica.ro

După 1990 au intervenit două fenomene tipice decomunizării: pe plan cultural, privatizarea editurilor, iar în privinţa învăţământului reforma curiculară care a modificat frecvent şi uneori brutal programele, a introdus şi eliminat mulţi autori şi opere, creând o instabilitate care în primii ani n-a permis elaborarea unei bibliografii fundamentale.

Abia în 1993, după relativa liniştire a apelor, la sugestia ministrului Mihai Golu se aprobă şi înfiripă un colectiv redus de specialişti în domeniu, condus de George Corbu, director în Ministerul Învăţământului, având menirea să elaboreze un proiect de bibliografie care va fi supus discuţiei unei comisii naţionale de înaltă competenţă, care îl va definitiva şi aproba.

Timp de patru ani s-a lucrat intens, făcându-se apel la experienţa ţărilor cu o veche tradiţie de bibliografie şi biblioteconomie, consultându-se specialişti în domeniu, făcându-se apel la instituţii precum Academia Română, Uniunea Scriitorilor, Catedra de română a Facultăţilor de filologie, istorici literari, biblioteci naţionale (Biblioteca Pedagogică şi a Academiei Române), pentru realizarea **acestei liste care cuprindea circa 500 de autori români şi străini şi aproximativ 1.200 de lucrări**, acoperind literatura clasică, modernă şi contemporană de pe mapamond şi din ţara noastră, precum şi latura cultural-popularizatoare a câtorva discipline ştiinţifice (matematică, biologie, geografie, fizică, chimie ecologie etc.) care au dăruit bibliografiei mondiale şi naţionale lucrări antologice. De altfel introducerea în bibliografia fundamentală a unor valoroase şi utile cărţi de „non fiction" româneşti şi străine, bine traduse, ca şi a unor lucrări contemporane de beletristică încă neclasicizate din cauză că autorii lor mai sunt în viaţă, dar care au pătruns deja în programele şi manualele şcolare recente, constituia elementul nou, european, al acestui proiect.

S-a luat în considerare lucrările „Congresului internaţional al cărţii şcolare", ţinut la Paris, în 1965, care şi la noi a avut un efect benefic: acordarea producţiei integrale de carte şcolară unor edituri profilate pe literatura adresată vârstei şcolare. Pentru copii (grădiniţe, şcoli generale) separat de

www.dacoromanica.ro

adolescenţi (liceu) au luat naştere în acelaşi an, 1969, editura „Ion Creangă", respectiv „Albatros", scindate din vechea „Editură a tineretului".

Cărţile fundamentale au fost cuprinse în cinci mari categorii taxonomice, raportate pedagogic la cele trei principale nivele de vârstă (6–10; 11–15; 16-19):

– cărţi literare din patrimonial universal (clasici universali);

– cărţi literare din patrimoniul ţării respective (clascii naţionali);

– cărţi din fondul internaţional de aur al literaturii „non fiction" (informare şi popularizare ştiinţifică, enciclopedii diverse pentru copii şi tineret cu valoare mondială recunoscută);

– cărţi din fondul naţional de aur al acestor categorii de cărţi care se bucură de prestigiu şi mare popularitate în ţara respectivă;

– cărţi adecvate vârstei şi consacrate pe plan internaţional şi naţional privind formarea abilităţilor practice în cele mai noi tehnonogii (traduceri sau originale) şi deprinderilor de comportament civilizat şi ecologic, problemelor de etică şi legislaţie pentru copii şi tineret.

Pentru toate naţionalităţile conlocuitoare de pe teritoriul ţării s-au realizat nu numai manuale în limba maternă dar şi o bibliografie specială de lucrări auxiliare recomandate, bibliografia fundamentală neincluzând decât marile opere clasice, cu circulaţie universală, traduse în limba română, din limba acestor naţionalităţi (maghiară, rusă, ucrainiană, sârbă, germană, slovacă etc.).

În pofida unor divergenţe şi interese „colaterale" ale unor „oficiali", s-a ajuns la stabilizarea finală a acestei liste, deschisă completărilor ulterioare, datorită aplicării stricte a criteriilor europene de elaborare a unei astfel de bibliografii. Ele prevăd, pe de o parte, un fond unitar de cultură pentru toţi şcolarii europeni, cuprinzând marii clasici intraţi în patrimoniul universal şi pe care trebuie să-i prevadă orice învăţământ naţional, şi, pe de altă parte, pe toţi autorii naţionali cunoscuţi şi îndrăgiţi de şcolarii din

www.dacoromanica.ro

ţara respectivă, autori care pot veni cu aportul lucrărilor lor antologice la zestrea culturală comunitară. Scriitorii clasici universali, prevăzuţi în toate programele şcolare din lume, se găsesc şi în bibliografia română, iar scriitorii autohtoni au fost selecţionaţi fie datorită „clasicităţii" operei lor, intrată de zeci de ani în conştiinţa generaţiilor, fie datorită atributelor de durată, actualitate, popularitate, valoare, dacă erau autori reprezentativi, încă în viaţă, ai unor domenii diverse, obligatorii închegării unei culturi şcolare.

„Clasicizarea" unor scriitori români încă în viaţă care au intrat în bibliografie s-a făcut după metodologiile unor ţări cu mare tradiţie în această direcţie, bazate pe criterii unanim acceptate: „selecţionabilii" au o operă bogată, bine constituită, din care măcar câteva titluri au cunoscut ediţii, prelucrări, popularitate, premii, consacrare prin sondaje şi opţiuni ale cititorilor („trofeul micului cititor"); au fost traduse şi nu şi-au pierdut actualitatea, dând dovadă că nu sunt cărţi la modă, stârnind o vogă rapid stinsă; interesează prin universalitate tematică şi informaţională oricare generaţie; rezistă timpului prin valoarea literară intrinsecă.

În vara anului 1998, în 6 şedinţe programate în lunile iunie şi iulie, proiectul ministerului a fost supus discuţiei şi aprobării *Comisiei naţionale pentru definitivarea bibliografiei şcolare fundamentale,* formată din reprezentanţi ai Ministerului Culturii (**Ana Andreescu** – director al editurilor), Uniunii Scriitorilor (**Eugen Uricaru** – vice-preşedinte, prof. dr. **Tudor Opriş** – reprezentant al secţiei de literatură pentru copii şi tineret în biroul Uniunii), ai Asociaţiei Scriitorilor Profesionişti (prof. dr. **Bogdan Lefter** – vice-preşedinte), ai Universităţii din Bucureşti (prof. dr. **Eugen Negrici** şi prof. dr. **Mircea Martin**), ai Bibliotecilor Naţionale (dr. **Fănuş Băileşteanu** şi dr. **George Anca**), ai Ministerului Educaţiei (prof. dr. **Josef Kötö** – secretar de stat, preşedintele comisiei) şi **George Corbu** director al Direcţiei biblioteci şcolare şi universitare, secretar al comisiei.

Bibliografia împreună cu metodologia urma să fie trimisă bibliotecilor şcolare din toate colţurile ţării, fiind inclusă în

www.dacoromanica.ro

programul „Biblioteca pentru toţi elevii" (B.P.T.E.) conform Ordinului Ministerului Educaţiei Naţionale cu nr. 3267/1998 şi cu recomandarea ca aceste liste să se completeze când şi unde e nevoie, cu nume noi şi opere de ultimă oră consacrate şi cu garanţia clasicizării.

Accelerarea reformei în timpul ministeriatului Andrei Marga (1998–2000 inclusiv), desele schimbări de inspectori de specialitate, instabilitatea programelor analitice, modificate înainte de fiecare concurs şi examen, variaţiile de optică şi exemplificări a sutelor de manuale alternative care s-au născut ca ciupercile după 1998, masivele reduceri de materie, încercările unor preşedinţi de comisii naţionale ale manualelor de orientări politice opuse să impună autori abia intraţi pe scenă şi să elimine pe unii autori clasici socotiţi desueţi sau neconformi „opticii europeniste", **au ţinut în suspensie încă patru ani impunerea fermă şi obligatorie în şcoli a bibliografiei şi tipărirea ei pentru edituri, părinţi şi autodidacţi**.

Aceste oscilaţii şi rectificări neîntrerupte au avut un rol nefast în activitatea editurilor care, neintrând în posesia acestor liste, au declanşat haosul producţional cu repercusiuni negativ financiare pentru ele şi importante greutăţi aduse bunului mers al procesului de învăţământ: acoperirea doar în proporţie de 20–30% a necesităţilor bibliografice şcolare, deoarece multe cărţi recomandate cu insistenţă de profesori elevilor dispăruseră de ani buni de pe piaţă. Necunoscând autorii şi operele recomandate, singurele „repere" ale editurilor rămăseseră programele şi manualele în veşnică schimbare. Pe deasupra, necolaborând între ele când întocmeau planurile anuale din motive de concurenţă, editurile au supralicitat unii autori şi unele opere neomologate pedagogic, riscând să-şi sporească stocurile supranormative, dar lăsînd descoperite foarte largi sectoare bibliografice aparţinând în special beletristicii clasice universale şi literaturii de informare şi popularizare („non fiction") din domeniul ştiinţelor fundamentale, unde România are o valoroasă tradiţie şi lucrări clasice ignorate de editori, care preferă din

www.dacoromanica.ro

motive comerciale traduceri proaste, din lucrări străine, luxuriante, foarte scumpe şi prea puţin utile prin conţinut.

Unii editori ne-au întrebat de unde pot procura textul cărţilor româneşti şi străine de mare valoare, traduse la noi, care n-au mai fost reeditate după 1989 datorită dispariţiei editurilor de stat care le-au tipărit şi le aveau copyrightul („Ion Creangă", „Albatros" etc.). Răspunsul e simplu. Bibliografia naţională consemnează autorul şi titlul cărţii, pe care orice bibliotecă mai mare sau mai mică care a funcţionat şi înainte de 1989 o are în inventarul ei şi continuă s-o circule când e recomandată, chiar dacă noile edituri particulare n-au luat-o în evidenţă şi exploatare tipografică din cauza absenţei unor indicaţii bibliografice venite de la M.E.C. Autorii încă în viaţă pot fi contactaţi direct de editori, iar pentru cei decedaţi după 1945, editorii interesaţi vor intra în legătură cu moştenitorii prin serviciul „Copy-Ro," succesorul legal privatizat al Fondului literar ce funcţiona pe lângă Uniunea Scriitorilor.

Sperăm ca publicarea acestei liste să disciplineze producţia de carte şcolară, orientând-o către acoperirea necesităţilor reale şi imediate ale învăţământului, să-i asigure periodicitatea (toate cărţile recomandate vor fi reeditabile), să realizeze accesibilitatea preţurilor (prin tiraje populare) şi să sporească automat rentabilizarea producţiei prin firească şi obligatoria creştere a ofertei în raport cu cererea fermă a unei bibliografii cu valoare şi extensie naţională, solicitată nu numai de elevi dar şi de miile de biblioteci şcolare, foarte sărăcite la ora actuală de multe din titlurile recomandate.

Facem precizarea că această listă de cărţi reprezintă o prioritate doar a vârstei şcolare (6–19 ani) şi nu afectează cu nimic producţia editorială de piaţă, liberă să publice orice titlu de carte pe care îl consideră interesant şi vandabil şi care ar putea fi de folos şi anumitor categorii de elevi cu interese intelectuale speciale, netributare obligaţiilor strict şcolare (aşa-zisa literatură şcolară facultativă).

www.dacoromanica.ro

CICLUL 6–10 ANI

AUTORI STRĂINI

AMICIS, EDMONDO DE – Cuore
ANDERSEN, H. Chr. – Basme
BAUM, FRANK – Vrăjitorul din Oz
CARÊME, MAURICE – Cheița de aur
CARROLL, LEWIS – Alice în Țara minunilor
COLLODI, CARLO – Aventurile lui Pinocchio
DAUDET, ALPHONSE – Piciul, Minunatele isprăvi ale lui Tartarin din Tarascon; Jack
GRIMM, (FRAȚII) – Povești
HAUFF, W. – Muck cel mic
HUGO, VICTOR – Gavroche, Cosette
KIPLING, RUDYARD – Cărțile junglei
LAGERLÖF, SELMA – Minunata călătorie a lui Nils Holgersson în Suedia
MALOT, HECTOR – Singur pe lume
PERRAULT, CHARLES – Povești
PUȘKIN, ALEKSANDR SERGHEEVICI – Basme
RENARD, JULES – Morcoveață
ROWLLING, I. K. – Harry Potter
RUSTAVELI, ȘOTA – Viteazul în piele de tigru
SEKORA, ONDREJ – Furnicelul Ferda
SEWEL, ANA – Negruț
WILDE, OSCAR – Prințul fericit
1001 DE NOPȚI (Șeherezada)

AUTORI ROMÂNI

ARGHEZI, TUDOR – Prisaca, Cartea cu jucării
ALECSANDRI, VASILE – Povestea unui galbân și a unei parale; Vasile Porojan
BLANDIANA, ANA – Versuri alese pentru copii
BRĂTESCU-VOINEȘTI, IOAN ALEXANDRU – Povestiri
BUZEA, CONSTANȚA – Versuri alese pentru copii
CARAGIALE, ION LUCA – Schițe și povestiri
CAZIMIR, OTILIA – Versuri alese pentru copii
CÂMPAN, FLORICA – Istoria numerelor

www.dacoromanica.ro

CHIMET, IORDAN – Lamento pentru peștișorul Bagdasar; Închide ochii și vei cuceri orașul
COLIN, VLADIMIR – Basme
COSMIN, MARTA – Leoaica de sticlă
CREANGĂ, ION – Harap alb; Povestiri
DELAVRANCEA, BARBU – Palatul de cristal; Domnul Vucea și alte povestiri
DULFU, PETRE – Pățaniile lui Păcală
EFTIMIU, VICTOR – Basme
EMINESCU, MIHAI – Făt-Frumos din lacrimă; Călin Nebunul
FARAGO, ELENA – Cățelușul șchiop
FODOR, SANDOR – Cipi acest pitic uriaș
GAFIȚA, VINICIU – Alfabetul vesel
GÂRLEANU, EMIL – Din lumea celor care nu cuvântă
GHELMEZ, PETRU – Mânzul de vânt
GRUIA, CĂLIN – Povești alese
KERIM, SILVIA – Poarta de cristal
ISPIRESCU, PETRE – Legendele și basmele românilor
LABIȘ, NICOLAE – Păcălici și Tândălici
LORINȚIU, CLEOPATRA – Versuri alese
NAUM, GELLU – Cărțile cu Apolodor
ODOBESCU, ALEXANDRU – Povești alese
OLTEANU, LUCIA – Versuri alese
OPRIȘ, TUDOR – 100 de animale ciudate; 100 de plante vestite; Enciclopedia „Liliput"
PANCU-IAȘI, OCTAV – Marea bătălie de la Iazul Mic; Schițe cu pantaloni scurți
POP, ION – Pași în lumea păsărilor
POPA, VICTOR ION – Sfârlează cu Fofează
POPESCU, PETRU DEMETRU – Povești istorice (culegere)
RAȚIU, IULIU – Împărăția de zahăr
SADOVEANU, MIHAIL – Dumbrava minunată
SÂNTIMBREANU, MIRCEA – Melcul mincinos; Mama mamuților mahmuri
SLAVICI, IOAN – Povestiri alese
TEODOREANU, IONEL – Ulița copilăriei; La bunici
TOPÎRCEANU, GEORGE – Versuri alese
URECHEA, NESTOR – Zânele din Valea Cerbului
UTAN, TIBERIU – Ciopârțilă
VLAHUȚĂ, ALEXANDRU – Mogâldea

www.dacoromanica.ro

CICLUL 11–15 ani

AUTORI STRĂINI

AITMATOV, CINCHIZ – Zjamilia
AKIMUSKIN, IGOR – Şi crocodilul are prieteni; Biologia distractivă
ALAIN-FOURNIER, H. – Cărarea pierdută
BEECHER, STOWE HARRIET – Coliba Unchiului Tom
CERVANTES, SAAVEDRA MIGUEL DE – Iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha
COOPER, JAMES FENIMORE – Ultimul mohican
COSTER, CHARLES DE – Till Ulenspiegel
DEFOE, DANIEL – Robinson Crusoe
DICKENS, CHARLES – David Copperfield; Aventurile lui Oliver Twist
DOYLE, SIR ARTHUR CONNAN – Aventurile lui Sherlock Holmes
DUMAS, ALEXANDRE – Cei trei mușchetari; Contele de Monte Cristo; După douăzeci de ani; Vicontele de Bragelonne
FABRE, JEAN HENRI CASIMIR – Viața insectelor (selecții din operă)
FRANCE, ANATOLE – Cartea prietenului meu
GAUTIER, THÉOPHILE – Căpitanul Fracasse
GOGOL, NIKOLAI VASLIEVICI. – Mantaua; Taras Bulba
HOMER – Iliada; Odiseea
KASTNER, ERICH – Emil și detetctivii
KOVAL, KOVAL – Cele 5 simțiri și lumea
LONDON, JACK – Colț Alb; Mihail câine de circ
MAETERLINCK, MAURICE – Viața albinelor; Inteligența florilor; Pasărea albastră
MAY, KARL – Winnetou
MELVILLE, HERMAN – Moby Dick
MÓRICZ, ZSIGMOND – Fii bun până la moarte
NUŠIĆ, BRANISLAV – Anii de școală
OSIPOV, N. – Din lumea vrăjită a plantelor
RABELAIS, FRANÇOIS – Viața nemaipomenită a marelui Gargantua (povestită pentru copii de Romulus Vulpescu)
SABATINI, RAFAEL – Căpitanul Blood
SAINT EXUPÉRY, ANTOINE DE – Micul Prinț
SLADKOV, N. – Copiii curcubeului

www.dacoromanica.ro

STEVENSON, L. R. – Comoara din insulă
SWIFT, JONATHAN – Călătoriile lui Guliver
TOLSTOI, LEV – Nuvele și povestiri
TWAIN, MARK – Prinț și cerșetor; Aventurile lui Tom Sawyer; Aventurile lui Huckleberry Finn
VERNE, JULES – Cinci săptămâni în balon; Douăzeci de leghe sub mări; Insula misterioasă; Insula cu elice; Un căpitan la cincisprezece ani; Copiii căpitanului Grant; Arhipeleagul în flăcări; Castelul din Carpați
WELLS, HERBERT GEORGE – Omul invizibil

AUTORI ROMÂNI

AGÂRBICEANU, ION – Pagini alese
ALECSANDRI, VASILE – Poezii
ALEXANDRESCU, GRIGORE – Fabule; Poeme istorice
ARGHEZI, TUDOR – Versuri alese
BLAGA, LUCIAN – Versuri alese
BOLINTINEANU, DIMITRIE – Legende istorice
APOSTOL, DAN – Monștrii adâncurilor
BOTNARIUC, NICOLAE – Viața în Deltă
CARAGIALE, ION LUCA – Teatru, Proză
CÂMPAN, FLORICA – De la papirusul Rhind la calculatorul electronic; Istoria numărului π; Vechi și nou în matematică
CHIRIȚĂ, CONSTANTIN – Cireșarii
CHIȘ, GHEORGHE – Uzina Cosmos
COCIU, MIHAI – Povești cu și despre animale
COLIN, VLADIMIR – Povestea scrisului
COSTACHE, ANTON – Seri albastre
COȘBUC, GEORGE – Versuri alese
CREANGĂ, ION – Amintiri din copilărie
EMINESCU, MIHAI – Versuri și proză
GALACTION, GALA – La Vulturi și alte povestiri
HOBANA, ION – Proză S.F.
HOGAȘ, CALISTRAT – Pe drumuri de munte
IOSIF, ȘT. O. – Versuri alese
ISANOS, MAGDA – Versuri alese
JIANU, EUGEN – Scrieri alese
LECCA, AUREL – Uzina Terra

www.dacoromanica.ro

LUSCALOV, PETRE – Pagini alese
MITRU, ALEXANDRU – Legendele Olimpului; Din marile legende ale lumii
MARINESCU, AL. – Exploratori ai adâncurilor
MANOLELLI, DAN – Viața în Marea Neagră
MATEI, HORIA – Enigmele Terrei.
MUȘATESCU, VLAD – Pagini umoristice
NEGRUZZI, COSTACHE – Schițe și nuvele istorice
NICOLAU, EDMOND – Om, mașină cibernetică
ODOBESCU, ALEXANDRU – Pseudokyneghetikos; Nuvele istorice
OPRIȘ, TUDOR – Botanica distractivă; Zoologia distractivă; Uzina Flora; Meșterii naturii; Bionica, ingineria naturii; Plante unice în peisajul românesc; Din tainele lumii vii
PANN, ANTON – Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea; Povestea vorbii
PETRESCU, CEZAR – Neghiniță, Fram ursul polar
PILLAT, ION – Versuri alese
PORA, EUGEN – Omul și natura; Am întâlnit animale cu obiceiuri ciudate; O călătorie în corpul omenesc
RACOVIȚĂ, EMIL – O expediție la Polul Sud
RAȚIU, IULIU – Planetă de adolescent; La revedere Făt-Frumos!
RUSSO, ALECU – Cântarea României
SADOVEANU, MIHAIL – Baltagul; Șoimii; Neamul Șoimăreștilor; Nada Florllor; Frații Jderi
SĂHLEANU, V. – Chimia, fizica și matematica vieții
SÂNTIMBREANU, MIRCEA – Recreația mare
SIMIONESCU, ION – Flora României; Fauna României; Din ale naturii
SLAVICI, IOAN – Nuvele
SORESCU, MARIN – Unde fugim de acasă?; La Lilieci
ȘOVU, GEORGE – Jarul din palmă; Dragul meu Alex
TEODOREANU, IONEL – La Medeleni
SOUČĚK, LUDVIK – Bănuiala unei umbre
TITEL, SORIN – Femeie, iată Fiul tău!
TUDORAN, RADU – Toate pânzele sus!
VIERU, GRIGORE – Versuri alese
VLAHUȚĂ, ALEXANDRU – România pitorească
VOICULESCU, VASILE – Versuri alese

www.dacoromanica.ro

CICLUL 15–19 ani

AUTORI STRĂINI

ADY, ENDRE – Poezii
AMADO, JORGE – Versuri alese
ANOUILH, JEAN – Teatru
APOLLINAIRE, GUILLAUME – Poezii
APULEIUS – Măgarul de aur
ARISTOFAN – Comedii
AUSTEN, JANE – Mândrie și prejudecată
BALZAC, HONORÉ DE – Iluzii pierdute; Moș Goriot; Eugenie Grandet; Pielea de sagri
BAUDELAIRE, CHARLES – Florile răului
BECKETT, SAMUEL – Teatru
BOCCACCIO, GIOVANNI – Decameronul
BONNEFOUS, ED. – Omul sau natura
BRECHT, BERTOLT – Teatru
BROMFIELD, LOUIS – Vin ploile
BRONTÉ, CHARLOTTE – Jane Eyre
BRONTÉ, EMILY – La răscruce de vânturi
BUCK, PEARL – Mama; Mândrie
BULGAKOV, MIHAIL – Maestrul și Margareta; Garda Albă
BUZZATI, DINO – Deșertul tătariior
BYRON, GEORGE GORDON – Poezii
CALDERON DE LA BARCA – Teatru (selecție)
CALDWELL, ERSKINE – Pământ american; Drumul tutunului
CAMOËS, LUIS DE – Luisiadele
CAMUS, ALBERT – Ciuma; Străinul; Eseuri
CANETTI, ELIAS – Orbirea; Limba salvată
CĂPEK, KAREL – Războiul cu Salamandrele
CAPOTE, TRUMAN – Cu sânge rece
CARREL, ALEXIS – Omul, ființă necunoscută
CEHOV, ANTON PAVLOVICI – Nuvele; Teatru
CHAUCER, GEOFFREY – Povestiri din Canterbury
CLAUDEL, PAUL – Poezii; Teatru
COCTEAU, JEAN – Părinții teribili; Copiii teribili; Mașina de scris

www.dacoromanica.ro

CORNEILLE, PIERRE – Teatru
CRONIN, ARCHIBALD JOSEPH – Citadela
DANTE, ALIGHIERI – Divina comedie
D'ANUNZZIO, GABRIELE – Focul; Fecioarele stâncilor
DICKENS, CHARLES – Marile speranțe; Documentele postume ale clubului Pickwick
DICKINSON, EMILY – Poezii
DIDEROT, DENIS – Călugărița; Nepotul lui Rameau
DORST, J. – Înainte ca natura să moară
DOSTOIEVSKI, FIODOR MIHAILOVICI – Crimă și pedeapsă; Idiotul; Frații Karamazov
ELIOT, THOMAS STEARNS – Poezii; Eseuri
ELUARD, PAUL – Poezii
ELYTIS, ODYSSEAS – Poezii
ESCHIL – Teatru
ESENIN, SERGHEI ALEKSANDROVICI – Poezii
FAULKNER, WILLIAM. – Zgomotul și furia; Lumina de August
FIELDING, HENRY – Tom Jones
FITZGERALD, FRANCIS SCOTT – Marele Gatsby
FLAUBERT, GUSTAVE – Doamna Bovary; Educația sentimentală; Salammbô
FOWLES, JOHN – Magicianul;
FRANCE, ANATOLE – Crima lui Sylvestre Bonnard
GIDE, ANDRÉ – Pivnițele Vaticanului; Falsificatorii de bani
GIRAUDOUX, JEAN – Războiul Troiei nu va avea loc
GLASWORTHY, JOHN – Forsyte Saga
GOETHE, JOHANN WOLFGANG – Poezii, Faust; Suferințele tânărului Werther
GOGOL, NICOLAI VASILIEVICI. – Revizorul, Suflete moarte
GOLDONI, CARLO – Teatru
GONGORA, LUIS DE – Poezii
GORKI, MAXIM – Proză, Teatru
GUILLÉN, NICOLAS – Poeme
HAMSUN, KNUT – Foamea
HARDY, THOMAS – Tess D'Urberville
HAŠEK, JAROSLAV – Peripețiile bravului soldat Șveyk
HEINE, HEINRICH – Poezii
HEMINGWAY, ERNEST – Bătrânul și marea; Adio arme; Pentru cine bat clopotele

www.dacoromanica.ro

HESSE, HERMANN – Lup de stepă; Jocul cu mărgelele de sticlă
HÖLDERLIN, JOHANN CHRISTIAN FRIEDRICH. – Versuri
HORAȚIU – Satire; Arta poetică
HUGO, VICTOR – Mizerabilii, Ruy Blas; Legenda secolelor
HUXLEY, ALDOUS LEONARD – Punct. Contrapunct; Minunata lume nouă
IBANEZ, BLASCO – Casa blestemată; Cei patru cavaleri ai apocalipsului
IBSEN, HENRIK – Teatru
JOYCE, JAMES – Dedalus; Portret al artistului în tinerețe; Ulise
KAFKA, FRANZ – Procesul; Castelul;
KAVAFIS, KONSTANTINOS – Poezii
KAWABATA, YASUNARI – Stol de păsări albe; Țara zăpezilor
KAZANTZAKIS, NIKOS – Alexis Zorbas; Raport către El Greco
KEATS, JOHN – Poezii
KHAYYAM, 'UMAR – Poezii
KRUIF, PAUL DE – Lumea microbilor
LAWRENCE, DAVID HERBERT – Șarpele cu pene; Fii și îndrăgostiți
LEOPARDI, GIACOMO – Poezii
LERMONTOV, MIHAIL IURIEVICI – Poezii; Demonul; Un erou al timpului nostru
LESSING, GOTHOLD EPHRAIM – Nathan înțeleptul
LI-TAI-PE – Poezii
LLOSA, MARIO VARGAS – Războiul sfârșitului lumii
LONDON, JACK – Martin Eden; Povestiri din mările Sudului
LORCA, FEDERICO GARCIA – Poezii; Teatru
MACHADO, ANTONIO – Poezii
MADACH, IMRE – Tragedia omului
MALRAUX, ANDRE – Condiția umană; Calea regală
MANN, HEINRICH – Profesorul Unrat; Supusul
MANN, THOMAS – Casa Buddenbrook; Muntele vrăjit; Lotte la Weimar; Doctor Faustus
MANZONI, ALESSANDRO – Logodnicii
MÁRQUEZ, GABRIEL GARCÍA – Un veac de singurătate
MARTIN DU GARD, ROGER – Familia Thibault
MAUPASSANT, GUY DE – O viață; Bel-Ami; Nuvele
MAURIAC, FRANÇOIS – Thérèsé Desqueyroux; Cuibul de vipere
MAUROIS, ANDRÉ – Climate
MICKIEWICZ, ADAM – Poezii; Pan Tadeusz

www.dacoromanica.ro

MILTON, JOHN – Paradisul pierdut
MISHIMA, YUKIO – Proză (selecție)
MITCHELL, MARGARET – Pe aripile vântului
MOLIÈRE – Teatru
MORAVIA, ALBERTO – Povestiri din Roma; Ciociara
MORICZ, ZSIGMOND – Un om fericit; Aur brut
MUNTHE, AXEL – Cartea de la San Michele
MUSIL, ROBERT – Omul fară calități; Agapa absolvenților
MUSSET, ALFRED DE – Poezii; Confesiunea unui copil al secolului
NOVALIS – Poezii
NUŠIĆ, BRANISLAV – Teatru
O'NEILL, EUGENE GLADSTONE – Teatru
ORWELL, GEORGE – 1984; Ferma animalelor
OSBORNE, JOHN – Drumul spre înalta societate
OVIDIU – Metamorfoze; Tristele; Ponticele
PAPINI, GIOVANNI – Un om sfârșit
PASTERNAK, BORIS LEONIDOVICI – Poezii; Doctor Jivago
PAVESE, CESARE – Luna și focuriie, Femei singure; Meseria de a trăi
PERSE, SAINT-JOHN – Poezii
PETŐFI, SANDOR – Poezii
PETRARCA, FRANCESCO – Poezii
PIRANDELLO, LUIGI – Teatru
PLUTARCH – Viețile oameniior iluștri
POE, EDGAR ALLAN – Poezii; Proză
POUND, EZRA LOOMIS – Poezii
PROUST, MARCEL – În căutarea timpului pierdut
PUȘKIN, ALEKSANDR SERGHEEVICI – Poezii; Proză
RACINE JEAN – Teatru
REMARQUE, ERICH MARIA – Pe frontul de vest nimic nou
RILKE, RAINER MARIA – Poezii
RIMBAUD, ARTHUR – Versuri alese
ROLLAND, ROMAIN – Jean Christophe
SABATO, ERNESTO – Tunelul; Despre eroi și morminte; Abaddon exterminatorul
SAINT-EXUPÉRY, ANTOINE DE – Zbor de noapte
SALINGER, J. D. – De veghe în lanul de secară
SANDBURG, CARL – Poezii
SARTRE, JEAN-PAUL – Greața; Cuvintele
SCHÄFER, PAUL KANUT – Expediție pe vasul „Beagle"

www.dacoromanica.ro

SCHILLER, FRIEDRICH VON – Don Carlos; Hoții, Wilhelm Tell
SCOTT, SIR WALTER – Ivanhoe; Kenilworth; Quentin Durward; Rob Roy
SEVCENKO, TARAS – Poezii; Povestiri
SHAKESPEARE, WILLIAM – Sonete; Teatru
SHAW, GEORGE BERNARD – Teatru
SHELLEY, PERCY BYSSHE – Poezii
SIENKIEWICZ, HENRYK – Prin foc și sabie; Potopul; Quo Vadis?
SOFOCLE – Teatru
SOLJENIȚÂN, A. L. – Arhipeleagul Gulag
STEINBECK, JOHN – Oameni și șoareci; Fructele mâniei
STERNE, LAURENCE – Viața și opiniile lui Tristan Shandy, gentleman
STENDHAL – Roșu și negru; Mânăstirea din Parma
SVEVO, ITALO – Conștiința lui Zeno
ȘALOM, ALEHEM – Romanul unui om de afaceri
TACIT – Anale; Istorii
TAGORE, RABINDRANATH – Poezii
THACKERAY, WILLIAM MAKEPEACE – Bâlciul deșertăciunilor
TOFFLER, ALVIN – Șocul viitorului; Al patrulea val
TOLSTOI, ALEKSEI NIKOLAEVICI– Calvarul; Petru I
TOLSTOI, LEV NIKOLAEVICI – Război și pace; Anna Karenina; Învierea
TOMASI DI LAMPEDUSA, GIUSEPPE – Ghepardul
TRAKL, GEORG – Poezii
TURGHENIEV, IVAN SERGHEEVICI – Povestirile unui vânător; Un cuib de nobili; Apele primăverii
TWAIN, MARK – Un yankeu la curtea regelui Arthur
VALÉRY, PAUL – Poezii; Eseuri
VEGA CARPIO, LOPE FELIX DE – Teatru
VERGILIU – Eneida; Bucolicele; Georgicele
VILLON, FRANÇOIS – Balade
VOLTAIRE – Nuvele filosofice
WILDE, OSCAR – Teatru; Portretul lui Dorian Gray
WHITMAN, W. – Poezii
WOOLF, VIRGINIA – Spre far; Valurile
YOURCENAR, MARGUERITTE – Memoriile lui Hadrian
ZOLA, ÉMILE – Germinal; Nana; Bestia umană

www.dacoromanica.ro

AUTORI ROMÂNI

ADAMEŞTEANU, GABRIELA – Dimineaţa pierdută
ALECSANDRI, VASILE – Teatru (comedii, drame istorice)
ALEXANDRU, IOAN – Versuri alese
ANGHEL, DIMITRIE – Versuri
ARGHEZI, TUDOR – Versuri alese
BACOVIA, GEORGE – Versuri
BALTAG, CEZAR – Versuri alese
BARBU, EUGEN – Groapa; Incognito; Principele
BARBU, ION – Poezii
BĂIEŞU, ION – Preşul
BĂJENARU, GRIGORE – Cişmigiu et Co
BĂLĂIŢĂ, GEORGE – Lumea în două ziie
BĂNULESCU, ŞTEFAN – Iarna bărbaţilor
BLAGA, LUCIAN – Versuri; Teatru; Opere filosofice
BLANDIANA, ANA – Versuri alese
BLEHER, M. – Întâmplări în irealitatea imediată
BOGZA, GEO – Ţara de piatră
BOTTA, EMIL – Versuri alese
BREBAN, NICOLAE – Francisca; Animale bolnave
BUDAI, -DELEANU IOAN – Ţiganiada; Trei viteji
BUZEA, CONSTANŢA – Versuri alese
BUZURA, AUGUSTIN – Orgolii; Drumul cenuşii; Feţele tăcerii
CANTEMIR, DIMITRIE – Istoria ieroglifică, Descriptio Moldoviae
CARAGIALE, ION LUCA – Teatru
CARAGIALE, MATEIU – Craii de Curte Veche; Pajere
CARAION, ION – Versuri alese
CĂLINESCU, GEORGE – Cartea nunţii; Enigma Otiliei; Bietul Ioanide; Scrinul negru; Viaţa lui Eminescu; Istoria literaturii române de la origini până în prezent
CĂRTĂRESCU, MIRCEA – Levantul (versuri); Orbirea (proză)
CIORAN, EMIL – Pagini filosofice (antologie)
CONSTANTINESCU, POMPILIU – Scrieri critice
CORNEA, PAUL – Originile romantismului românesc; Oamenii începutului de drum
CROHMĂLNICEANU, OVID – Literatura românească şi expresionismul; Literatura română între cele două războaie (3 vol.)
DANILOV, NICHITA – Versuri alese
DELAVRANCEA, BARBU – Teatru istoric

www.dacoromanica.ro

DINESCU, MIRCEA – Versuri alese
DOINAȘ, ȘTEFAN AUGUSTIN – Versuri alese; Poezie și modă poetică
DRIMBA, OVIDIU – Istoria culturii și civilizației (5 vol.)
DUMITRESCU, GEO – Versuri alese
DUMITRIU, PETRU – Cronica de familie
ELIADE, MIRCEA – Maitreyi; La țigănci; Noaptea de Sânziene; Tratat de istoria religiilor
EMINESCU, MIHAI – Pagini alese (poezie, proză, publicistică)
EVERAC, PAUL – Un fluture pe lampă
FILIMON, NICOLAE – Ciocoii vechi și noi
GALACTION, GALA – Nuvele
GAVRILĂ, LUCIAN – Viața, un experiment nesfârșit
GHICA, ION – Scrisori către Vasile Alecsandri
GOGA, OCTAVIAN – Versuri alese
GYR, RADU – Versuri alese
HASDEU, BOGDAN-PERICEICU – Răzvan și Vidra; Scrieri alese (versuri și proză)
HELIADE, RĂDULESCU ION – Scrieri alese
HORASANGIAN, BEDROS – Sala de așteptare
IBRĂILEANU, GARABET – Pagini de critică; Adela
ILICA CAROLINA – Versuri alese
IONESCU, EUGEN – Teatru (selecție)
IORGA, NICOLAE – Istoria literaturii; Scrieri (selecție)
ISTRATI, PANAIT – Ciulinii Bărăganuiui, Chira Chiralina; Moș Anghel
IVASIUC, ALEXANDRU – Vestibul; Interval
JEBELEANU, EUGEN – Surâsul Hiroșimei; Hanibal
KIRIȚESCU, ALEXANDRU – Michelangelo; Gaițele
LABIȘ, NICOLAE – Versuri alese
LOVINESCU, EUGEN – Istoria civilizației române moderne; Istoria literaturii române contemporane; Studii critice
LOVINESCU, HORIA – Moartea unui artist; Hanul de la răscruce
MACEDONSKI, ALEXANDRU – Versuri alese
MAIORESCU, TITU – Studii critice
MALIȚA, MIRCEA – Zidul și iedera; Aurul cenușiu
MANOLESCU, NICOLAE – Istoria critică a literaturii române; Scrieri critice alese
MARCUS, SOLOMON – Invenție și descoperire
MARINO, ADRIAN – Alexandru Macedonski; Introducerea în critica literară; Modern, modernism, modernitate;
MAZILU, TEODOR – Proștii sub clar de lună

www.dacoromanica.ro

MAXIMILIAN, C. – Un genetician privește lumea; Aventura geneticii
MĂLĂNCIOIU, ILEANA – Versuri alese
MICU, DUMITRU – Istoria literaturii române; Tudor Arghezi; Limbaje moderne în poezia română de azi; Gândirea și gândirismul
MIHĂESCU, GIB – Donna Alba; Rusoaica
MINULESCU, ION – Versuri alese
MIRONOV, ALEXANDRU – Enigmatic Pământul
MUȘATESCU TUDOR – Titanic Vals; Escu; Proză satirică
NAGHIU, IOSIF – Teatru ales
NAUM, GELLU – Versuri alese
NEAGU, FĂNUȘ – Îngernl a strigat; Frumoșii nebuni ai marilor orașe
NEDELCIU, MIRCEA – Smeura de câmpie
NEGOIȚESCU, ION – Istoria literaturii române
NEGRICI EUGEN – Sistematica poeziei
NOICA, CONSTANTIN – Pagini filosofice
OPRIȘ, TUDOR – Viața: Enciclopedie pentru tineret; Enciclopedia curiozităților naturii; Istoria debutului școlar al scriitorilor români (1820–2000)
ORNEA, ZIGU – „Junimismul"; „Poporanismul"; „Semănătorismul", Dobrogeanu Gherea
PALER, OCTAVIAN – Mitologii subiective; Un om norocos; Arhimede
PAPADAT, -BENGESCU HORTENSIA – Fecioarele despletite; Concert de muzică de Bach; Drumul ascuns; Rădăcini; Balaurul
PAPADIMA, OVIDIU – O viziune românească a lumii; Satul în opera lui Goga; Cezar Boliac
PĂUNESCU, ADRIAN – Versuri alese
PETRESCU, CAMIL – Proză (Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război; Patul lui Procust); Teatru (Jocul ielelor; Suflete tari; Danton; Bălcescu)
PETRESCU, CEZAR – Întunecare, Calea Victoriei
PETRESCU, RADU – Matei Iliescu; Ocheanul întors; Părul Berenicei
PHILIPPIDE, ALEXANDRU – Versuri alese
PIRU, ALEXANDRU – Istoria literaturii române de la origini până astăzi; Poezia română contemporană (1950–1975)
PITUȚ, GHEORGHE – Versuri alese
POPA, VICTOR ION – Teatru (Tache, Ianke și Cadâr)
POP, AUGUSTIN Z. N. – Studii eminesciene
POP, ION – Avangarda în literatura română
PREDA, MARIN – Moromeții; Delirul; Cel mai iubit dintre pământeni; Viața ca o pradă

www.dacoromanica.ro

POPESCU, D. R. – Teatru (Acești îngeri triști); Proză (Duios Anastasia trecea; Vânătoarea regală; Podul de gheață; Îngerul șchiop)
REBREANU, ION – Răscoala, Ion, Pădurea spânzuraților; Adam și Eva; Ciuleandra
SADOVEANU, ION MARIN – Sfârșit de veac în București
SADOVEANU, MIHAIL – Zodia Cancerului sau vremea Ducăi Vodă; Creanga de aur
SCARLAT, MIRCEA – Istoria poeziei românești
SEBASTIAN, MIHAIL – Teatru ales
SIMION, EUGEN – Istoria literaturii române contemporane; Scriitori români de azi
SLAVICI, IOAN – Mara; Moara cu noroc
SORESCU, MARIN – Versuri alese; Teatru
STANCU, ZAHARIA – Versuri alese; Ce mult te-am iubit (proză)
STĂNESCU, NICHITA – Versuri alese
STREINU, VLADIMIR – Versificația modernă; Studii critice (selecție)
STEINHARDT, N. – Jurnalul fericirii
ȘOVU, GEORGE – Liliac alb în ianuarie; Dans în foișor; Declarație de dragoste; Liceenii
TONEGARU, CONSTANT – Versuri alese
TURCEA, DANIEL – Versuri alese
ȚÂRLEA, CĂTĂLIN – Anotimpuri de trecere
ȚOIU, CONSTANTIN – Galeria cu viță sălbatică; Obligado
URICARU, DOINA – Versuri alese
URICARU, EUGEN – Rug și flacără; Vreme de schimbare; Vlahia
URMUZ – Pagini bizare
ULICI, LAURENȚIU – Literatura română contemporană; Nobel contra Nobel
VIANU, TUDOR – Scrieri critice și estetice alese
VINEA, ION – Versuri alese
VIȘNIEC, MATEI – Teatru (selecție)
VULCĂNESCU, ROMULUS – Mitologia; Coloana infinitului; Măștile la români; Fenomenul horal
VULPESCU, ROMULUS – Jarry: (Ubu Roi); Villon: Balade (traduceri)
VULPESCU, ILEANA – Arta conversației
ZAMFIRESCU, DUILIU – Viața la țară; Tănase Scatiu; În război
ZAMFIRESCU, GEORGE MIHAIL – Teatru (Domnișoara Nastasia)

www.dacoromanica.ro

O prioritate naţională: Revizuirea literaturii pentru copii şi tineret

– interviu –

R.: *Domnule profesor, am aflat că aveţi un proiect pentru revigorarea cărţii destinate tineretului. Sunt sigur că are la bază o bună cunoaştere de către dumneavoastră a domeniului, dar şi o necesitate pe care o resimţim cu toţii:* ***se publică prea puţină carte pentru copii. De ce?***

T.O.: După 1990, prin acţiunea masivă de privatizare a producţiei de carte, proliferarea editurilor particulare (peste 3000) şi dispariţia tradiţionalelor edituri de profil, etatizate, care – chiar dacă nu şi-au schimbat numele – şi-au reorientat comercial profilul, **s-a produs o puternică haotizare a producţiei de carte şcolară**. Mobilitatea extremă a programelor şcolare, colaborarea slabă cu Ministerul Educaţiei, bazată exclusiv pe manualele şcolare, lipsa unei coordonări între cele peste 2000 de edituri care scot izolat şi sporadic şi titluri sau colecţii de carte şcolară au declanşat dereglarea generală a producţiei şi a difuzării de cărţi şcolare. Piaţa liberă, total necontrolată, a cărţii, îşi are avantajele, dar şi riscurile ei, care se răsfrâng negativ asupra culturii generale a tinerei generaţii, din ce în ce mai precară, în ultimul timp.

Consecinţele s-au agravat progresiv... Exceptându-i pe clasicii români vechi (singurii pentru care nu se percep importante taxe la CopyRo), literatura cu directă adresă şcolară şi mai ales cea originală a scăzut de 5–6 ori faţă de perioada 1970–1980, acoperind în foarte mică măsură (15–20%) necesităţile şcolare şi fiind în mod repetat substituită de interesul pentru televiziune şi Internet.

www.dacoromanica.ro

Literatura utilitar-oportunistă în exces (teste, grile, bareme, exerciţii, rezumate, subiecte prezumtive pentru examene) are un rol minor în cultură şi în educaţie, îşi pierde foarte rapid actualitatea şi consumă cantităţi enorme de celuloză şi de energie editorială.

De asemenea, micile tiraje în care apar cărţile fundamentale (500–3000) exemplare), de 10–20 ori mai mici decât necesarul, fac să crească exponenţial preţurile de vânzare şi duc la o scădere dramatică a numărului de cumpărători, ceea ce descurajează publicarea lor. Fenomenul de subcultură sau chiar de deculturaţie se face tot mai puternic resimţit, de la alterarea continuă a limbii literare, până la trivializarea şi comercializarea conţinutului în vederea sporirii vandabilităţii, contribuind simultan la răspândirea în rândul tinerilor cititori a întregii game de vicii şi de comportamente nocive ale societăţii actuale de consum (de la droguri şi violenţă , până la crimă şi anarhie).

R.: *Din câte cunoaştem, ca reprezentant al secţiei de literatură pentru copii şi tineret în conducerea Uniunii Scriitorilor, aţi întreprins demersuri serioase pentru realizarea unor instrumente importante de orientare a lecturii tinerelor generaţii. Care este cel mai recent?*

T.O.: După mai bine de 12 ani de frământări şi negocieri s-a ajuns, anul trecut , la un consens între Ministerul Educaţiei şi Uniunea Scriitorilor, definitivându-se „Bibliografia fundamentală a cărţilor recomandabile şcolarilor în funcţie de ciclurile de vârstă", care a fost tipărită în Editura „Pro Transilvania" şi e în curs de difuzare în librării, la toate editurile şi bibliotecile şcolare, **pentru a putea intra în aplicare în anul şcolar 2004/2005**. Am colaborat foarte bine la redactarea ei cu profesorul George Corbu, directorul general al bibliotecilor din M.E.C., un specialist în domeniul cărţii şcolare.

R.: *Având deja acest important instrument de lucru, ce credeţi că trebuie făcut în continuare?*

T.O.: Pentru ca „Bibliografia fundamentală", ca şi recomandările programelor şcolare, să fie operative şi eficiente, se impun o serie de condiţii, măsuri şi acţiuni strict necesare:

www.dacoromanica.ro

– **Subvenţionarea** cu prioritate de către Ministerul Culturii a cărţilor prevăzute în Bibliografia oficializată care, în prezent, din cauza procentului extrem de redus al subvenţionării (circa 20%) nu se materializează nici pe sfert, ieşind din sfera de interes a celor mai multe edituri.

– **Să se asigure** o reeditare a titlurilor din 4 în 4 ani, iar dacă tirajele nu sunt încă total epuizate, să se mai scoată un supliment de tiraj, pentru asigurarea cererilor.

– **Tirajul** să fie de minimum 20.000 de exemplare pentru fiecare titlu, pentru a se obţine un preţ de cost cât mai scăzut şi deci cât mai accesibil pentru elevii săraci, mai ales pentru cei din mediul sătesc.

– **Pentru realizarea integrală** a editării cărţilor şcolare prevăzute în Bibliografie, cărţile pe grupe de vârstă vor fi repartizate pe bază de ofertă sau licitaţie, integral sau pe colecţii sau tipuri (beletristică, informare, SF, istorică etc.) editurilor interesate să le publice pe baza listelor bibliografice anexate, pentru cele trei etape şcolare clasice: preşcolari şi şcolari mici (6–10 ani); şcolari mari (10–16 ani); liceeni (16–20 ani). Editurile care vor câştiga licitaţia segmentelor concurente sau se vor oferi să tipărească integral unele colecţii neconcurente vor avea drept de monopol asupra domeniului preferenţial, pentru a se evita suprapunerile şi risipa, asumându-şi obligaţia acoperirii tuturor titlurilor prevăzute.

– **Asociaţia Editurilor cu Profil Pedagogic şi Cultural** se va ocupa de asigurarea circulaţiei producţiei prin centrele de difuzare din Bucureşti şi din ţară, astfel încât toate librăriile Capitalei şi cele judeţene să fie aprovizionate ritmic şi un număr cât mai mare de elevi să beneficieze de cărţi.

– **Acţiuni** ale Ministerului Educaţiei, pentru ca bibliografia să fie cunoscută de profesori bibliotecile şcolare să rezerve fonduri pentru achiziţionarea a minimum 5 exemplare din fiecare titlu recomandat şi apărut pe piaţă.

– **Apariţia titlurilor** va fi mediatizată prin grija Asociaţiei în presă, la radio, la toate posturile de televiziune, pe Internet.

www.dacoromanica.ro

R.: *V-aţi gândit şi la stimularea literaturii autohtone pentru copii?*

T.O.: Pentru stimularea în rândul scriitorilor a colaborării cu noi titluri de carte adresată şcolarilor şi pentru răsplătirea celor mai buni scriitori români din diversele domenii ale literaturii pentru copii şi adolescenţi, propun instituirea unui concurs anual. Premiile vor fi decernate cu prilejul Târgului de carte „Gaudeamus". Ele vor fi propuse de un juriu de specialitate format din reprezentanţi ai M.E.C., Uniunii Scriitorilor şi Asociaţiei Editorilor cu Profil Pedagogic şi Cultural, pe care o văd direct implicată în această acţiune. Pentru o îndelungată şi o valoroasă activitate, de cel puţin 30–40 ani în domeniul cărţii pentru copii, sugerez acordarea unui premiu anual pentru „opera omnia".

Se va stabili un calendar precis pentru cuprinderea şi realizarea la termen a prevederilor acestui proiect, începând cu anul şcolar 2004/2005, la care vor participa Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti, care deţine secţia naţională a autorilor de literatură pentru copii şi tineret, Ministerul Educaţiei şi Cercetării (secretarul de stat pentru învăţământul preuniversitar), asociaţia editurilor cu profil didactic şi consilierii cu probleme de carte şcolară din Ministerul Culturii.

R.: *Ce rol gândiţi că ar putea avea Asociaţia Editurilor cu Profil Pedagogic şi Cultural, în tot acest proces?*

T.O.: Asociaţia Editurilor cu Profil Pedagogic şi Cultural se va ocupa de asigurarea circulaţiei producţiei prin centrele de difuzare din Bucureşti şi din ţară, astfel încât toate librăriile Capitalei şi cele judeţene să fie aprovizionate ritmic şi un număr cât mai mare de elevi să beneficieze de cărţi. Apariţia titlurilor va fi mediatizată prin grija Asociaţiei, în presă, la radio, la toate posturile de televiziune, pe Internet.

R.: *Domnule profesor Tudor Opriş, vă mulţumim pentru amabilitatea formulării acestor idei, care să sperăm că vor avea un ecou pe măsură, la nivelul forurilor responsabile de revigorarea literaturii pentru copii şi tineret din România.*

A consemnat,
Claudiu ISTRATE
Universul şcolii – Ora adevărului, 2004

www.dacoromanica.ro

Cu Tudor Opriş despre Reforma învăţământului

R.: *Ştim că sunteţi unul din campionii de frunte dar şi din cenzorii severi ai reformei învăţământului căreia i-aţi închinat zeci şi zeci de articole şi emisiuni şi chiar două volume intitulate „Învăţământul românesc, încotro?", cronică vie şi neostenită a acesteia. Cum apreciaţi ultima fază a ei?*

T.O.: Important este că reforma a fost scoasă din inerţie şi, de bine, de rău, ezitantă, buimăcită de atâtea moaşe nepricepute, îşi continuă drumul. Numai că de curând a avut surpriza să-şi vadă traseul aproape încheiat, brusc tulburat de o „sarcină" europeană imperativă care o bulversează din temelie, dând cumplite insomnii reformatorilor.

R.: *Invocaţi trecerea iminentă la învăţământul general obligatoriu de 10 ani, după ce puseserăm cât de cât la punct o curriculă modernă pe opt ani ?*

T.O. Exact. Numai cine n-a lucrat la o reformă a învăţământului nu-şi poate închipui câte eforturi şi cheltuieli implică un asemenea „stânga împrejur" pedagogic. Sunt convins însă că dacă ministrul Athanasiu va strânge în jurul lui specialişti cu adevărat de valoare şi dacă se va exploata în mod inteligent experienţa învăţământului românesc care a cunoscut, câţiva ani buni înaintea Revoluţiei, avantajele şi dezavantajele obligativităţii de zece ani a şcolii, vom depăşi cu succes acest moment de cumpănă. Mă îngrijorează însă alte aspecte vulnerabile care ţin de reformă şi care o pot frâna. Mă refer în primul rând la prea des schimbătoarea titulatură şi organigramă a ministerului. De pildă „lipiturile" ce s-au făcut ministerului învăţământului a cărui locomotivă financiară abia îşi trage sufletul cu un P.I.B. de

www.dacoromanica.ro

2,8–3%. El nu putea cără după sine cu acelaşi buget un întreg departament, cel al tineretului, care nu prea a avut un trai bun în simbioza cu sportul şi a preferat cumetria cu un alt minister.

R.: *Şi nu găsiţi logică asocierea învăţământului cu tineretul?*

T.O.: Desigur, dar aşa cum spun psihologii şi chiar „tinerii" protestatari, tinereţea începe nu după 7 ani cum pretind unii, ci după 20–22 de ani şi merge până către 30 de ani, deci acoperă vârsta care exclude pe şcolari (copii şi adolescenţi) şi include tineri şi tinere în majoritatea calificaţi şi în câmpul muncii, care nu prea consonează problematic şi preocupaţional cu profilul ministerului învăţământului.

R.: *Se pare că divorţul a avut loc totuşi, întrucât din fireşti motive de nepotrivire de caracter, ca să vorbim avocăţeşte, şi acest departament şi-a câştigat uşor autonomia...*

T.O.: Dar conducerea lui a fost incorectă. Profitând de nepriceperea sectorului financiar al M.E.C. el s-a desprins însuşindu-şi ilegal taberele şcolare şi fondurile aferente lor, care nu-i aparţineau şi care vor fi comercializate de o „agenţie" lucrativă de tabere, **căreia, dintr-o gravă eroare pedagogică, ex-ministrul Marga i-a acordat o autonomie total păguboasă pentru învăţământ, transformând-o într-o simplă afacere ca multe altele, sub semnul privatizării.**

R.: *S-ar subînţelege că în această vară M.E.C. nu va mai avea fonduri pentru taberele subvenţionate de el, care răsplăteau pe câştigătorii olimpiadelor şi importantelor concursuri şcolare, precum „Tinere condeie", „Reviste şcolare" etc. etc.*

T.O.: Ar fi, în această eventualitate, pentru prima oară, după 38 de ani, când Ministerul Educaţiei nu-şi va onora obligaţiile, sancţionându-i indirect pe cei mai buni şcolari ai ţării, dacă nu se vor lua măsuri rapide şi rezolute de reintrare în posesia fondurilor cedate din neglijenţă. Am aflat însă că în urma unui scandal, dându-şi seama de păcăleală, M.E.C. şi-a recuperat ceva din sume.

R.: *Se pare că asemenea acte de neglijenţă şi indolenţă trădează şi un alt aspect pe care l-aţi sancţionat frecvent în cărţile dumneavoastră: deficitul preocupărilor pentru educaţie, de la cea*

www.dacoromanica.ro

individuală la aceea civico-patriotică, reflectată şi în faptul că ***în noua organigramă a fost desfiinţată după 150 de ani de existenţă, direcţia educaţiei*** *(care dă titulatura învăţământului). În schimb au sporit la 3 direcţiile generale de evaluare, deşi ştiu că atât evaluarea elevilor şi a cadrelor didactice cât şi cea instituţională n-au adus un aport semnificativ la sporirea calităţii muncii didactice. Statisticile îngrijorătoare ne-o demonstrează din plin.*

T.O.: Aveţi perfectă dreptate. **De educaţie nu se mai vorbeşte decât sporadic şi nici nu se mai preocupă nimeni în mod serios, mai ales din acest an şcolar, când în organigrama nouă este prevăzut doar un ultramodest serviciu de activităţi extraşcolare care odată cu privatizarea şi comercializarea taberelor – punctul forte care odinioară mobiliza în vacanţe educative milioane de elevi – şi-a pierdut principalul obiect**. Sper ca ministrul Athanasiu, prins în vârtejul campaniei politice de alegeri, nu va uita că a fost un eminent elev şi ca un remarcabil şi sensibil profesor este dator să-şi înflorească instituţia şi să-i apere patrimoniul.

R.: *Sperăm ca şi acestui aspect deficitar să i se găsească o soluţie administrativo-pedagogică ca şi unei alte probleme generatoare de scandaluri şi malversaţii, aceea a aşa-ziselor „manuale alternative", din nou deschisă în acest an şcolar.*

Spaţiul grafic ne obligă să ne oprim aici şi să vă invităm la dezbaterea acestei probleme într-un alt interviu.

T.O.: Voi răspunde cu plăcere la invitaţia dumneavoastră, socotind că într-adevăr manualele „alternative" aşa cum sunt gândite şi scrise şi tipărite la ora actuală ridică multe probleme grave şi ar putea constitui o pasionantă temă de discuţii.

A consemnat,
G. Rădulescu
Curierul Naţional, 2004

www.dacoromanica.ro

Un gând amical pentru un ministru al învăţământului şi educaţiei la încheierea primului său an de activitate

Pe Alexandru Athanasiu îl cunosc din liceu şi i-am reţinut încă de pe atunci delicateţea, politeţea, curiozitatea ştiinţifică, dorinţa de a colocvia cu persoane în vârstă pentru a-şi limpezi apele gândirii, firea lui reflexivă înclinată mai degrabă spre speculaţie decât spre praxis. A fost unul din elevii mei dragi şi preţuiţi.

Am avut prostul obicei să nu pierd legătura cu adolescenţii apropiaţi mie, în care am intuit viitoare valori şi m-a pasionat să le urmăresc itinerarul profesional şi evoluţia lor spirituală în timp, aşa cum am făcut cu Ion Caramitru, Ana Blandiana, Corneliu Vadim Tudor, Adrian Năstase, Mircea Dinescu, Bogdan Theodorescu, Liviu Papadima, Doina Uricariu, Adrian Pintea, Valeriu Stoica, Bogdan Ulmu, Cleopatra Lorinţiu, Gabriela Melinescu, Carolina Ilica şi foarte mulţi alţii. I-am urmărit şi traiectoria destul de lină, egală şi fermă şi mereu ascendentă a lui Alexandru Athanasiu şi m-a bucurat accederea lui în funcţia de ministru al învăţământului, deşi timp de peste o jumătate de veac, cât am fost sfătuitor de miniştri, mi-a fost teamă – confirmată de dificila mea colaborare cu mulţi universitari total rupţi de problemele învăţământului de cultură generală, mai ales din rândul inginerilor politehnicieni care au umplut cu hărnicie tabloul adjuncţilor de miniştri şi secretarilor de stat, numiţi din raţiuni politice mai ales în era construcţiei socialiste şi care urmăreau să dea o anumită turnură învăţământului românesc, nu totdeauna fastă – că nu vom găsi un limbaj comun.

www.dacoromanica.ro

Debutul ministerial al lui Alexandru Athanasiu, numit ca din senin în fruntea ministerului, după o stranie şi nemotivată înlocuire (care lasă loc atâtor presupuneri) a Ecaterinei Andronescu, ministru harnic, rezolut şi destul de fidel politicii partidului, tocmai în punctul de vârf al unui foarte dificil an şcolar, n-a fost prea fericit. O nouă organigramă, fantezistă şi greu operantă; greve ale cadrelor didactice, vehemente şi prelungite; gafe penibile legate de concursuri, gafe care nu ţin atât de ministru cât de o comisie de curriculă care şi-a dovedit în ultimii ani dacă nu totala incompetenţă, măcar inexperienţa, lipsa de personalitate pedagogică şi de curaj; eterna dispută în jurul unor manuale care departe de a costitui o problemă a creşterii calităţii învăţământului a generat un conflict de interese materiale editoriale şi chiar o orgolioasă încleştare de ideologii care se bat cap în cap şi care în nici un caz nu servesc învăţământului naţional.

După o îndelungată perioadă de tatonări şi eschivări, în care şi-a cristalizat cât de cât programul ministerial, Alexandru Athanasiu, deşi împovărat cu atâtea sarcini politice amplificate de un an electoral, a reuşit să iasă din mutismul şi izolaţionismul aparent şi să-şi expună un program mai coerent într-un amplu interviu acordat „Tribunei Învăţământului".

Multe din punctele pragmatice sunt utopice şi ne par declaraţii de bune intenţii, cum ar fi ridicarea P.I.B.-ului pentru învăţământ de la 2,5–2,8 la 6 în 2007 în condiţiile enormelor presiuni financiare pe care le vom suporta pentru integrarea europeană şi îndeplinirea obligaţiilor NATO (**se ştie că P.I.B.-ul a oscilat practic 14 ani, cu toate declaraţiile belicoase de sporire, între 2,6–3,1**). Aş adăuga statutul mai bun şi salarizare sensibil ameliorată pentru cadrele didactice (s-a realizat doar pentru profesorii universitari în multe cazuri promovaţi politic, care au într-adevăr salarii parlamentare).

Desigur sunt şi realizări începute bine, dar perfectibile: autonomia universitară (cu toate excesele ei uneori nocive) şi chiar liceală, consorţiile universitare, importul masiv (deşi necritic şi neaşezat încă pe coordonate psiho-pedagogice) de

www.dacoromanica.ro

informatizare şi mecanizare a învăţământului, care poate contribui la creşterea actului instructiv, temperarea haosului editorial prin limitarea numărului de variante (dorite la scara infinitului de edituri) şi introducerea licitaţiilor (pentru evitarea afacerismului şi ilegalităţii), dorinţa de modernizare a sistemului de predare şi a creşterii competenţei profesionale, rolului şi prestigiului cadrelor didactice, situate din cauza proastei salarizări la nivel de mediocritate (cei mai valoroşi au fugit către sectoare cu mult mai bine retribuite, ori în străinătate).

Rămâne încă un teren virgin pe care încălţările delicate ale celor 7 miniştri din cei 14 ani de reforme (reformate, refăcute şi reluate de fiecare în parte) nu prea l-au călcat: dialogul direct dintre minister şi profesori (înlocuit prin acela între ministru şi micul lui staff de consilieri docili, de preferaţi sau amici, de multe ori anonimi pentru întreaga ţară), îngrijorătorul dezinteres pentru latura educativă a învăţământului (**în catastrofala organigramă actuală avem trei mari direcţii de evaluare şi un insignifiant serviciu de educaţie, numit în derâdere de „activităţi extraşcolare", decăzut începând cu acest an din rangul de direcţie generală**), lipsa de coordonare şi cooperare între învăţământul preuniversitar şi cel universitar (de aici haosul criterial şi evaluator al concursului de admitere în facultate), curricula nearticulată, programele didactice încărcate şi epuizante pentru elevi, calitatea manualelor care la multe discipline nu ating cerinţele dorite, gravele probleme ale învăţământului sătesc, aventura nefericită şi păguboasă cu departamentul tineretului.

Am încredere însă că maşinăria greoaie şi complicată a învăţământului se va urni, dacă se va ţine o legătură mai vie cu realităţile şcolii româneşti şi se va face apel la colaboratori competenţi, valoroşi, oneşti, vocaţi şi puternic ataşaţi de şcoală şi – de ce să n-o spunem pe şleau – mai puţin preocupaţi de propria lor imagine şi de propriile lor interese.

www.dacoromanica.ro

Postfaţa editorului

Înainte de a fi opera câtorva generaţii de oameni politici, România modernă a fost creaţia acelora care i-au ajutat pe aceştia să devină ceea ce istoria ne spune despre ei. Intraţi la începutul secolului al XVIII-lea sub administraţia a două regimuri imperiale, habsburgic în Transilvania şi turco-fanariot în Moldova şi Muntenia. cărora li se va adăuga imperialismul pravoslavnic de la Răsărit, românii şi-au datorat renaşterea şi ieşirea de sub întreitul jug, **şcolii** şi **slujitorilor ei.** Aceştia au fost eroii, cunoscuţi şi necunoscuţi, ai unei veritabile **epopei didactice,** care a început cu exact un sfert de mileniu în urmă, la Blaj. Acolo, pentru prima oară, învăţământul a devenit pârghia ascensiunii naţionale şi factorul decisiv în procesul de transformare a unui popor de iobagi într-o naţiune capabilă să-şi „croiască o altă soartă".

Rostul dat de ardeleni şcolii şi învăţământului s-a extins peste munţi, la Iaşi cu dascălii aduşi de mitropolitul Veniamin Costachi în seminarul său, iar la Bucureşti prin Gheorghe Lazăr. Elevii şi continuatorii acestuia, Ion Heliade Rădulescu şi Petrache Poenaru, au stat la originea avântului concomitent al **culturii** şi **şcolii** în care s-a format generaţia fondatorilor munteni ai României de la 1859 şi 1877, devenită regatul român în 1881. La Iaşi, călugărul maramureşan Gherman Vida, primul editor al *Hronicii* lui G. Şincai, a fost şi întâiul dascăl al copilului Mihail Kogălniceanu.

Viitorul „cânt" al epopeii didactice va avea în centru pe Spiru Haret. El a fost „marele clasic" al învăţământului românesc, din generaţia „marilor clasici" ai literaturii, cugetării. ştiinţei şi artei, care au fost Alexandru Odobescu, B. P. Hasdeu, Titu

www.dacoromanica.ro

Maiorescu, Mihail Eminescu, Ion Creangă, Ion Slavici, I. L. Caragiale, Al. Macedonski, A. D. Xenopol și Vasile Conta, iar pentru artă Nicolae Grigorescu și Ion Andreescu (numai timpuria lui dispariție l-a împiedecat pe Ciprian Porumbescu să devină la rându-i un Glinka, un Dvorjak sau un Grieg al românilor).

Învățământul și școala lui Spiru Haret au pregătit și educat pe cei ce vor înfăptui România Mare și au coincis fericit cu ascensiunea unei strălucite generații de profesori universitari specializați în Occident, care a ridicat în mai puțin de două decenii știința românească de la chimie, matematică și medicină la istorie, geografie, filologie și filozofie, la nivelul cel mai înalt atins acolo, sporind prin contribuții originale patrimoniul universal.

Învățământul, cultura, știința și arta românească ce au precedat și au pregătit înfăptuirea visului secular (mulți dintre cei ce au condus luptele pe front și au căzut eroic erau învățătorii și profesorii ieșiți din școlile lui Spiru Haret!) s-au aflat și la originea apogeului reprezentat de cele două decenii cuprinse între 1 decembrie 1918 și tragica vară a anului 1940. Oriunde se caută secretul acestui apogeu, se găsește la origine un om al școlii, de la strălucitii dascăli de liceu (printre care s-au numărat atâtea glorii și valori ale „epocii interbelice") la marii universitari, cărora li s-au adăugat noile promoții ce au debutat în atmosfera de entuziasm și încredere nemărginită în viitorul nației și culturii românești, provocată de adunarea românilor între hotarele aceluiași stat.

„Marii interbelici" erau deja formați atunci când noile orizonturi li s-au deschis. Iar unul dintre ei, Tudor Vianu, a dat cea mai sugestivă și cuprinzătoare caracterizare generației sale: *„Generația noastră – aș aminti ca reprezentanți ai ei pe Mihai Ralea, Camil Petrescu, Lucian Blaga – adică generația care a început să se manifeste în jurul anului 1920, s-a confruntat cu o problemă importantă și, pe atunci, nouă. Aveam cu toții sentimentul, după revenirea păcii și după ce se realizase unirea cu Ardealul, că e necesară o orientare mai multilaterală, spre zonele majore ale culturii noastre. Fără să ignorăm marile valori create anterior, aveam impresia că stilul culturii române dinainte de primul război mondial era un «stil provincial», insuficient*

www.dacoromanica.ro

afirmat în aria culturii universale. **Problema generaţiei noastre a fost aceea a găsirii stilului major al culturii române; vream să ne spunem cuvântul referitor la toate marile probleme ale lumii, să dăm răspunsul nostru ca reprezentanţi ai poporului român, tuturor întrebărilor care frământau lumea".** (Am citat din interviul acordat lui Matei Călinescu şi apărut în nr. 52 din 27 decembrie 1962 al „Gazetei literare").

Acestei generaţii (din care Tudor Vianu a ţinut să-l ignore pe G. Călinescu şi n-avea cum să-l citeze pe Nae Ionescu) i-a aparţinut şi profesorul universitar Alexandru Rosetti, cel ce a ştiut să mânuiască abil orgoliul cultural al bancherului – mecenat Aristide Blank la editura „Cultura naţională" şi apoi l-a îndemnat pe regele Carol al II-lea să creeze „Fundaţia regală pentru literatură şi artă" din fruntea căreia a imprimat „profil de epocă" scurtului interval de existenţă al „României Mari".[1]

Acesta a luat sfârşit în anul fatidic 1940, sub loviturile totalitarismelor coalizate la 23 august 1939. Dar până atunci, Universităţile şi Institutele de cercetare create pe lângă ele la Cluj, Iaşi, Cernăuţi şi în capitală, toate editând prestigioase periodice de nivel european, precum şi Academia Română cu publicaţiile sale, au reuşit să făurească împreună cu literaţii, gânditorii şi artiştii din toate domeniile, faţa luminoasă şi nemuritoare a României Mari celei jefuite şi năruite tot în aceeaşi vreme de către o clasă politică degenerată, coruptă, debusolată şi mai prejos de vremuri, care se va scufunda de altfel curând în neant, ca urmare a tragediilor ce vor culmina cu instaurarea deplină a dictaturii comuniste la 30 decembrie 1947.

Instituţiile de învăţământ şi ştiinţă, cu toţi cei ce le serveau, deşi unele au fost alungate (ca cele din Cluj refugiate la Sibiu), iar altele desfiinţate (ca acelea din Cernăuţi, ai căror profesori s-au refugiat în ţara încă liberă), au reuşit, totuşi, împreună cu cei din celelalte domenii de creaţie, să mai prelungească miracolul aproape un deceniu după vara anului 1940, datorită şi ministeriatului deosebit de rodnic al profesorului academician Ion Petrovici. După care ghilotina a căzut necruţător, imediat după lichidarea ultimului vestigiu al României moderne: monarhia.

www.dacoromanica.ro

Din ianuarie 1948 până spre sfârșitul lunii decembrie 1989 românii, intrați în sfera de influență a Uniunii Sovietice în urma aranjamentelor dintre Stalin, Churchill și Roosevelt cu privire la un întreg grup de țări și popoare din Europa răsăriteană, centrală și sud-estică, au fost nevoiți să străbată din nou un lung tunel al istoriei, de 42 de ani. Desigur, el n-a fost atât de lung precum cel străbătut aproape un mileniu de românimea transilvană cucerită de regatul medieval ungar și apoi de Imperiul Austriac, sau de tunelul de la est și sud de Carpați, reprezentat de timpul fanarioților și al ocupațiilor pravoslavnice. Dar gradul de primejdie pe care l-a comportat această nouă traversare, precum și prețul plătit, au fost cu mult mai mari.

Istoria acestor 42 de ani și-a pus amprenta adânc și asupra școlii și învățământului cărora toată România modernă le fusese atât de îndatorată. Anul 1948 a dat, prin așa-zisa „reformă a învățământului", prima lovitură – scontată a fi mortală – tradiției haretiste care pusese în centru, alături de instrucție, **educația națională.** De acum înainte, școala, învățământul, trebuiau să fabrice un „homo sovieticus" spălat pe creier de identitate națională și nutrind mai presus de orice „dragostea față de marea Uniune Sovietică" în care ceea ce mai rămăsese din România urma să se integreze într-un viitor nu prea îndepărtat. Dar tocmai modul în care **lumea școlii** se va comporta și va răspunde acestei noi provocări a istoriei avea să îi pună în lumină, în imediat și de-a lungul anilor, adâncimea și trăinicia rădăcinilor, precum și excelența oamenilor din care era alcătuită.

Ceea ce trebuia să fie sfârșitul a tot ce fusese până atunci a devenit astfel, datorită oamenilor școlii, un nou cânt al „epopeii pedagogice". El nu trebuie nici uitat, nici ocultat și cu atât mai puțin minimalizat.

Este indiscutabil că programul de exterminare nu numai morală ci și fizică a „inteligheției" românești o dată cu clasa politică și clasele posedante, program cu care fuseseră investiți oamenii trimiși de Stalin să conducă România ocupată de trupele sovietice, și care a fost aplicat cu strictețe pe teritoriile românești reanexate în 1944, s-a lovit de rezistența unor membri ai vechii clase politice, trecuți în barca noilor realități dar acționând – desigur atât cât le permitea conjunctura momentului – în altă

www.dacoromanica.ro

direcţie decât cea dorită de ocupant şi de instrumentele lui. Dintre aceştia, pe primul loc a fost doctorul (în drept) Petru Groza, care ne-a lăsat şi mărturia cea mai cutremurătoare despre modul cum intenţionau să acţioneze oamenii lui Stalin[2]. Mărturia lui Petru Groza, consemnată de Constantin Costişel, este confirmată de modul cum decursese întâlnirea dintre cei amintiţi în această mărturie, proaspăt coborâţi din avionul care-i aducea de la Moscova, şi Gheorghe Gheorghiu-Dej, electricianul devenit şeful Partidului comunist şi în care nici ei şi nici Stalin nu bănuiau că se ascunde un Vlaicu Vodă al noii istorii impuse de afară poporului român[3].

Noul regim dictat de Stalin tuturor celor ocupaţi de armata roşie avea în comun închisoarea, teroarea, lagărele de exterminare şi sovietizarea prin şcoală şi cultură. Dar ceea ce a reuşit să configureze şi să caracterizeze istoria noastră, din momentul intrării trupelor sovietice şi până la prăbuşirea regimului instaurat de ele, n-a fost modul cum toate acestea au fost puse în aplicare şi la noi, cu mai multă rigoare decât în alte ţări, din cauza unor condiţii speciale, ci au fost **mijloacele prin care românii au reuşit să reziste, să supravieţuiască şi în cele din urmă să iasă biruitori din cea mai grea încercare la care-i supusese istoria până atunci.**

Din această perspectivă ni se relevă şi rolul excepţional pe care l-a jucat şcoala şi oamenii ei. În momentul în care România modernă s-a scufundat, asemenea Atlantidei, sub apele revărsate ale Imperiului sovietic, rămânând în locul ei un stat satelit, ce-i drept cu alt statut decât al republicilor sovietice propriu-zise (statut impus Basarabiei şi Bucovinei de Nord), au continuat să existe, după dispariţia clasei politice (închisă şi exterminată în mare parte) şi claselor posedante (lichidate prin expropriere şi naţionalizare), doar **moştenirea culturală şi ştiinţifică, Biserica Ortodoxă Română** (cea Greco-Catolică a fost desfiinţată din ordinul lui Stalin în octombrie 1948) şi **instituţiile ţinând de cultură, ştiinţă şi învăţământ**.

Asupra celei dintâi avea să se exercite până la ultima clipă un control şi o selecţie dictate de interesele noului regim, care însă luând cu timpul înfăţişări diferite, o mare parte din ceea ce fusese exclus la început cu desăvârşire avea să fie recuperat pe parcurs.

www.dacoromanica.ro

Biserica a avut norocul unui conducător excepțional în persoana patriarhului Justinian, care pe când era numai preot de țară (dar cu o reputație și o activitate deja consolidate) îl găzduise pe viitorul dictator după ce evadase din lagărul de la Târgu Jiu și se afla în drum spre București. A beneficiat astfel de relații speciale cu noua putere, ceea ce i-a permis să urce repede treptele ierarhiei până la cea mai înaltă, dar și să organizeze viața bisericească sub noul regim, oficial ateu, ca pe o veritabilă oază, un fel de „alt tărâm" față de ceea ce se petrecea în restul țării[4]. Au fost adăpostiți numeroși membrii ai vechilor clase lichidate, cărora li s-a dat o pâine; au fost găzduiți în imobilele proprietate a Bisericii foști pușcăriași dar mari învățați, precum Constantin C. Giurescu la București sau Silviu Dragomir la Cluj; a fost păstrat, cu numai câteva excepții (cel puțin până la arestările din 1958, a părintelui Dumitru Stăniloae și a profesorului Teodor M. Popescu) un corp profesoral de elită, într-o vreme când toate celelalte instituții de învățământ superior erau „epurate" drastic. În 1956 la Institutul teologic din București s-a creat o catedră de bizantinologie, încredințată savantului Alexandru Elian, înlăturat ca „mistic" din Universitate. La data aceea toate catedrele similare de la universitățile din București, Cluj și Iași fuseseră desființate.

Revistele de pe tot cuprinsul Patriarhiei Române și edițiile centrale și diecezane au reușit să asigure continuitatea culturii bisericești, dar sub pretextul că s-au aflat în strânsă legătură cu Biserica, au fost cultivate și vechea noastră cultură scrisă și vechea artă românească, marginalizate până la interdicție în știința oficială. Multe nume altădată celebre și prestigioase, dar acum fără acces la publicații de stat, au semnat în revistele patriarhale sau mitropolitane, studii despre această cultură și artă, iar în anul 1962 s-a petrecut un fapt deosebit de grăitor. Eminentul „vechist" Gabriel Ștrempel, autor al unui studiu foarte prețuit despre ajutorul dat de Rusia tiparnițelor românești și care se bucura de aprecierea Puterii ca funcționar important al Academiei R. P. R. (era șeful sectorului de manuscrise) a reușit să publice la Editura Academiei prima ediție critică a *Predicilor* lui Antim Ivireanul, georgian de origine ca și Stalin, și mai ales victimă a turco-fanarioților. Dar cu tot acest „dosar" bun, mitropolitul rămânea tot popă, iar cartea sa, în ciuda asprelor critici la adresa

www.dacoromanica.ro

boierimii, tot o carte cu conținut religios. Așa ceva nu se mai întâmplase să apară la editurile Statului, iar ediția „Cazaniei" lui Varlaam de la „Fundația regală" fusese consemnată în depozitele Academiei având paradoxala soartă de a fi oprită sub Antonescu fiindcă editorul era evreu, și sub comuniști fiindcă autorul fusese mitropolit! În concluzie, apariția *Predicilor* a produs mare scandal și s-a dat ordin ca întregul tiraj să fie topit imediat, fără a fi pus în vânzare un singur exemplar. A intervenit însă Patriarhia Română, alertată de îngrijitorul ediției, susținut de Virgil Cândea și Alexandru Duțu, „cripto-licențiați" ai Institutului Teologic și familiari ai cercurilor patriarhale. Întregul tiraj a fost asumat de Biserică, fiind astfel salvat de la topire și difuzat prin magazinele eclesiastice!

Se poate spune fără a forța realitatea că timp de trei decenii, până la moartea sa în 1977, patriarhul Justinian s-a aflat în fruntea unei „Românii a spiritului" (spre a folosi o expresie creată de savantul rus D. S. Lihaciov)[5] reprezentată de clerul și credincioșii Bisericii sale. O Românie paralelă cu cea în care dogma marxist-leninistă era religia oficială. Controlul asupra acestei „Românii paralele" nu putea fi același ca în cazul dictaturii ideologice și controlului exercitate asupra celorlalte instituții, date fiind raporturile cu Statul stabilite și menținute de o ierarhie bisericească dispusă să dea cezarului chiar mai mult decât cerea, dar nu din partea cuvenită lui Dumnezeu. Așa se explică de ce Biserica Ortodoxă Română a reușit să traverseze lunga perioadă a regimului comunist păstrând cel mai numeros cler, cel mai numeros monahism și ținând în funcție cele mai multe lăcașuri de cult, comparativ cu ceea ce s-a petrecut în alte părți. Chiar numărul de lăcașuri demolate în ultima perioadă, după moartea patriarhului Justinian, a fost cu mult mai mic decât a fost în „Patria socialismului biruitor" sau în R. D. Germană, unde Honecker a dărâmat – după o informație dată de Europa liberă – nu mai puțin de 300 de biserici!

Nici închisorile în care au fost aruncați numeroși clerici și nici celelalte mijloace de demolare a ceea ce fusese veacuri în șir unul din stâlpii identității naționale nu au reușit să anihileze rezistența prin tăria sufletească dată de credință și întreținută de slujbașii ei. **Confruntarea dintre regimul comunist și cea mai**

www.dacoromanica.ro

veche instituție românească rămasă în ființă a fost câștigată categoric de aceasta.

Alături de armata în sutană reprezentată de slujitorii Bisericii, **lumea școlii** a constituit cea de a doua masivă realitate prin care se continua, sub ocupația străină, marea tradiție împotriva căreia se dădeau loviturile dirijate de Moscova.

Dacă celelalte instituții culturale și științifice, în frunte cu Academia Română, au putut fi controlate strict, epurate de indezirabili și puse sub conducerea dictatorială a unor instrumente gata să execute cu zel ucazurile Kremlinului, și dacă lumea scriitoricească sau artistică putea fi stăpânită punând-o să aleagă între avantaje fără precedent și represiuni ce nu cruțau pe nimeni, fie ei chiar un Tudor Arghezi sau Mihail Andricu, în schimb lumea școlii, reprezentată din nou de un corp numeros și provenit dintr-o Românie ajunsă pe piscurile existenței sale spirituale, nu a putut fi anihilată. Cei ce o alcătuiau n-au putut fi opriți să-și exercite misiunea de educatori ai noilor generații după chipul și asemănarea lor, a celor prin care România continua să existe în virtutea perenității spiritului.

Oricât de mulți membri ai corpului profesoral de toate gradele au îngroșat rândurile deținuților politici, fie din cauza unor demnități politice din trecut (închisoarea de la Sighet fiind ticsită de foști profesori universitari, ca și cea de la Aiud) fie din cauza unor manifestări fățișe contra noului regim, **corpul didactic reprezenta o armată întreagă, la fel ca cel ecleziastic, și fiecare în parte și toți împreună, dascăli de pe toate treptele, au desfășurat cea mai eficace rezistență la programul stalinist.** O rezistență nu atât de spectaculos-eroică precum cea din munți, dar cu mult mai rodnică și în orice caz scutită de deziluziile celor ce au pierit numărând zilele până când vor „veni anglo-americanii".

Datorită acestei lumi a școlii s-a reușit să se transmită noilor generații, în toate domeniile, ștafeta primită de dascăli de la marii lor învățători. Din nou, pentru a avea explicația apariției unor noi generații de creatori autentici și de oameni de știință în stare să-și asume continuarea a ceea ce fusese știința și cultura noastră în trecut, trebuie să-i identificăm pe cei care le-au fost profesori. Aceștia le-au fost nu o dată și ocrotitori dispuși să-și

www.dacoromanica.ro

riște situația de care se bucurau, pentru a înlătura opreliștile puse de regim în calea unor tineri excepțional înzestrați, dar indezirabili politic ori social. O veritabilă „carte de aur" s-ar putea alcătui cu toate aceste acte prin care iluştri savanți şi profesori, influenți academicieni, au reuşit să hotărască destinul, adesea strălucit, al tinerilor din noile generații.

Unul dintre aceşti mari dascăli a fost Ilie Murgulescu. El purta în peisajul întunecat al regimului instaurat de Stalin spre a elimina o dată pentru totdeauna buturuga mică din fața ambițiilor imperiale de la răsărit, universul lăuntric al fostului absolvent şi doctor în chimie (din 1930), al Facultății de Ştiințe din Cluj. Devenit ministru al învățământului în două rânduri (1953 – 1955 şi 1960 – 1963), el a fost promotorul principal al unui nou curs ascendent al şcolii româneşti, la capătul căruia învățământul nostru a ajuns a fi cotat de UNESCO pe locul 7 în ierarhia mondială. **A fost neîndoielnic una din performanțele demne de cel mai curat titlul de glorie pentru poporul român, considerat azi cu atâta uşurătate cel mai obedient față de Moscova, de către cei cărora obediențe cu mult mai reale le întunecă şi vederea şi mintea.**

* * *

Din nenorocire, acest curs ascendent care dusese la un învățământ românesc performant la scară mondială a fost supus, în ultimii doisprezece ani ai regimului comunist, ca şi întreaga societate românească de altfel, precum şi restul vieții culturale, bunului plac al unei dictaturi devenită bicefală, dar în ale cărei două capete rațiunea ceda rapid locul altor vectori ce le dictau şi le dirijau comportamentul.

Înlăturând în 1976 pe ultimul ministru al învățământului care şi-a legat numele de această etapă luminoasă – e vorba de Paul Niculescu-Mizil – cuplul dictatorial va impune de acum înainte, până la sfârşit, executanți docili ai unor măsuri care au lovit sistematic în tot ceea ce însemnase – chiar şi sub dictatura comunistă – **demnitatea, prestigiul şi locul oamenilor şcolii de toate gradele în societatea românească.**

Învățătorii, profesorii de liceu şi chiar cadre universitare au participat împreună cu elevii şi studenții la muncile agricole,

www.dacoromanica.ro

sub comanda brigadierilor gospodăriilor colective sau ai G.A.S.-urilor! Principiul „legării învățământului de practică" a născut măsuri aberante, iar concepția comunistă potrivit căreia învățământul este „neproductiv" și-a atins virulența maximă, salariile corpului didactic reflectând disprețul fățiș ce i se arăta din partea celor ajunși la vârful piramidei puterii. Acest dispreț se va transforma într-o încercare de intimidare a întregii pături intelectuale, din ce în ce mai ostilă și refractară față de evoluția tandemului dictatorial, prin faimosul caz al „meditației transcendentale" prin care s-a căutat să se demonstreze, într-un alt moment istoric, faptul că nimeni nu poate fi pus la adăpost de loviturile Puterii, oricare i-ar fi prestigiul sau locul deținut în ierarhia valorilor științei și culturii.

În mod semnificativ, demolarea învățământului s-a declanșat concomitent cu ofensiva împotriva Bisericii. Aceasta din urmă a debutat prin demolarea fără nici o rațiune edilitară, ci numai din aversiunea față de cruce (simbolul creștinătății ajunsese a fi șters din toate fotografiile oficiale, în vreme ce Biserica Kretulescu trebuia să fie evitată sistematic de camerele ce transmiteau manifestațiile ce aveau loc în fața clădirii Comitetului Central!), a „Bisericii Enei", la care cântase Nicolae Filimon. Ea avea hramul „Sfântul Nicolae", adică al ocrotitorului din botez al celui ce ordonase demolarea după ce fusese avariată intenționat, deși scăpase întreagă de la cutremurul din 4 martie 1977. Au urmat cele vreo 30 de alte lăcașuri, dintre care ctitoria Mavrocordaților de la Văcărești reprezenta o valoare arhitectonică și picturală excepțională. Biserica numită „Mihai Vodă" a fost salvată de buldozere *in extremis*[6] și strămutată spre a face loc „Casei poporului", ceea ce nu s-a mai putut realiza cu biserica „Sfânta Vineri", dărâmată cu deținuți în zeghe (atât muncitorii cât și ostașii refuzând să se supună ordinelor) chiar într-o zi de vineri. Dar tot într-o zi de vineri, 22 decembrie 1989, avea să fie „demolat" și tandemul demolator! „Numărătoarea inversă" începuse însă din vara aceluiași an 1977, prin greva minerilor din Valea Jiului.

Ceea ce s-a reușit în cazul celor 30 de biserici nu s-a mai putut realiza în cazul învățământului și școlii! În ciuda avalanșei de aberații cărora a trebuit să le facă față, oamenii școlii n-au

www.dacoromanica.ro

putut fi împiedecaţi să-şi exercite mai departe meseria. Seriile de tineri bine pregătiţi şi educaţi au continuat ca şi până atunci. Mulţi dintre ei şi-au luat lumea-n cap, evadând dintr-o Românie în care abia se mai respira de nebunia stimulată şi manipulată a celor doi dictatori. Dar cei mai mulţi dintre aceşti „transfugi" au demonstrat, pe oriunde au ajuns, că **şi confruntarea şcolii şi a oamenilor ei cu regimul comunist s-a terminat tot cu victoria acestora.**

* * *

Ceea ce se petrece de aproape 15 ani în România „post-decembristă" ameninţă să schimbe situaţia.

Pentru prima oară Şcoala şi slujitorii ei se află în faţa unei posibile tragedii ireversibile, ca şi naţiunea întreagă, ajunsă după aproape două milenii să „dea înapoi ca racul" şi să i se prevadă aproape înjumătăţirea până la mijlocul secolului abia început. Pentru prima oară ne găsim în situaţia de a deveni amintire, aşa cum au devenit dacii cu 1900 de ani în urmă. Dar dacă aceştia au dispărut la 106 din istorie pentru a deveni daco-romani şi apoi **români,** acum românii sunt pândiţi de primejdia de a fi pur şi simplu lichidaţi de pe pământul pe care s-ar putea ca foarte curând să nu mai fie decât toleraţi, proprietari devenind alţii ! Primejdia din care am reuşit să scăpăm, cu ajutorul lui Dumnezeu, tinde să pălească în comparaţie cu aceea în care ne aflăm acum. Românii s-au comportat aproape o jumătate de secol, în încleştarea cu imperialismul sovietic, precum broasca din gura şarpelui: forţându-se din răsputeri să nu fie înghiţiţi. Şi au reuşit să supravieţuiască până în ziua când, printr-un miracol ce nu se întâmplă în natură, şarpele a plesnit şi le-a dat drumul! În momentul de faţă suntem însă pe cale să ne aruncăm, cu ochii închişi şi cu entuziasm, în gura unui balaur!

Efectele raporturilor României post-decembriste şi poporului român cu lumea pentru care legea constitutivă este a „peştelui cel mare care-l înghite pe cel mic" se văd deja, şi nu doar la noi. **Iar „drama învăţământului românesc" analizată aici de unul dintre cei mai reprezentativi şi cunoscuţi exponenţi ai epopeii pedagogice a ultimei jumătăţi de secol face sistem cu multe alte „drame" în urma cărora neamul**

www.dacoromanica.ro

românesc a ajuns să fie așezat pur și simplu pe toboganul dispariției.

Sărăcia și mai ales disperarea, care tinde să devină starea de spirit chiar și a celor ce trăiesc la mii de kilometri de țară[7] sunt menite să dezarmeze orice rezistență, cel puțin în intenția celor ce ni le regizează cu infinită profesionalitate. Rămâne de văzut dacă de data asta vom cădea sub loviturile unei arme mai performante decât iataganul otoman și tancurile lui Stalin.

Napoleon îi spunea lui Fontanes că *„Nu există pe lume decât două puteri: sabia și spiritul. Cu timpul sabia este totdeauna bătută de spirit"*[8]. Spiritul ce a însuflețit neamul românesc și pe vremea sultanilor și pe a împăraților de la Viena ori Petersburg, și chiar pe vremea lui Stalin și urmașilor săi, a biruit „à la longue", iar școala a jucat un rol decisiv în această victorie. Napoleon uita însă a treia armă, care l-a învins și pe el: *banul*.

Cu armele, cu pușcăria, cu teroarea, cu Canalul, și chiar cu deportările în masă din Basarabia și Bucovina, Stalin și succesorii săi nu ne-au putut învinge. Iar extorcarea economică prin „sovromuri" și plăți reparatorii de câteva ori peste cele prevăzute la Conferința de pace de la Paris nu i-au împiedecat pe români ca atunci când au fost puși la zid să plătească datoria externă[9] să fie singurii din lume care au făcut-o, ridicând în același timp singura clădire *civilă* care se vede din satelit, întrucât atât zidul chinezesc cât și Pentagonul sunt edificii *militare*!

Un asemenea popor nu se poate îngenunchea și frânge peste noapte. Dar el poate fi adus în starea balenelor care se aruncă singure pe plajă spre a muri. Iar ceea ce se întâmplă cu noi, care am ucis în pântecele mamelor *douăsprezece milioane* de prunci în primii 12 ani de tranziție (până unde avem statisticile), adică mai mult decât morții din douăsprezece războaie mondiale, este fără precedent în trecut și amenință să suprime din calculele ce ne privesc însuși **viitorul**[10].

Ceea ce s-a petrecut și continuă a se petrece cu învățământul românesc și este analizat în această carte cu profesionalismul și experiența profesorului Tudor Opriș face parte, evident, din această „legitate" a lumii cu care ne confruntăm de aproape două decenii și pentru care suntem

www.dacoromanica.ro

„peştele cel mic" menit să fie sorbit de „chiţii cei mari" potrivit expresiei biblice. Iar omul care s-a oferit să-şi împingă neamul în gura lor, distrugând cel mai redutabil factor de concurenţă – **concurenţa intelectuală** – are un nume, şi istoria i-l va aşeza fără îndoială alături de al servanţilor lui Stalin de acum o jumătate de veac. Profesorul Tudor Opriş îl înfige deocamdată în insectarul figurilor odioase ale „tranziţiei", ceea ce din păcate nu anulează avariile grave aduse unei instituţii care izbutise să supravieţuiască până şi nebuniei ceauşiste.

Dar această carte nu este a unei bocitoare. Demontând mecanismul cu care s-a încercat ştergerea din **memoria** unei naţiuni a trecutului ei istoric şi cultural, ea ne deschide ochii, ceea ce înseamnă că ne oferă arma cea mai necesară în acest moment naţiunii întregi, întrucât, aşa cum scria Paul Valéry, ***„nimic nu-l face pe om mai redutabil, mai implacabil, decât facultatea de a vedea lucrurile aşa cum sunt"***[11].

A vedea lucrurile aşa cum sunt înseamnă a le putea face faţă. Şi dacă am ţinut să adaug la sfârşitul cărţii profesorului Tudor Opriş aceste pagini despre „epopeea pedagogică" din trecut, am făcut-o întrucât subscriu din toată inima la cele spuse de eminentul scriitor şi om politic Dorel Dorian într-o emisiune televizată moderată de Adrian Păunescu, la care am luat eu însumi parte: **„Cel de al şaselea simţ al evreilor, prin care rezistă, este memoria".**

Misiunea supremă a şcolii româneşti de azi este de a reda memoria unui popor român supus sistematic anulării sau distorsionării ei, şi de a-l face să „vadă lucrurile aşa cum sunt".

Ziua de mâine a românilor se decide din nou în şcoală şi depinde de prestaţia slujitorilor ei. Cei ce vor să nu mai avem această zi, ca să le lăsăm lor pământul (ce canalie, autohtonă sau de import, va fi lansat zicala de ultimă oră „Frumoasă ţară România. Păcat că este locuită" !) o ştiu mai bine decât noi. Dovadă stă regimul impus finanţării tuturor domeniilor de care depinde supravieţuirea noastră fizică şi spirituală: sănătatea, învăţământul, cercetarea şi cultura în general. Într-o lume în care se vorbeşte, pe toate drumurile, că nu vor supravieţui legilor junglei ce o guvernează decât cei ce vor investi la maximum în

www.dacoromanica.ro

toate aceste sectoare, în România, urmându-se aceleași directive ca și cele primite de autorii „curriculei lui Marga" **se procedează exact invers**. Și rezultatele se văd, sau se numără !

Aceste rezultate nu pot fi schimbate în viitor, iar sensul istoriei noastre nu mai poate fi deturnat din direcția extincției implacabile decât în urma unei mobilizări generale Astăzi, ea nu mai poate fi realizată decât de singurele instituții călite într-o luptă similară, în secolul trecut: **Biserica** și **Școala.** Regăsirea de către oamenii școlii a marilor lor tradiții precum și reactivarea conștiinței militante cu care s-au afirmat, de veacuri, **în centrul vieții românești**, de unde nici chiar Ceaușeștii nu i-au putut marginaliza, a devenit o chestiune „de viață și de moarte" pentru noi toți. Spre a-i convinge de aceasta și a-i ajuta să o realizeze, apare și cartea de față. Ea nu se limitează la radiografierea „dramei învățământului românesc de azi" ci propune, de fiecare dată, soluții pentru depășirea ei. Cu unele poți să nu fi de acord (ideea manualelor unice pentru istoria, geografia și literatura României este contrazisă de reușitele manuale „alternative" semnate de N. Iorga, C. C. Giurescu, P. P. Panaitescu și Remus Ilie, demonstrații ale felului cum se poate înfățișa aceeași istorie națională din punctul de vedere a patru istorici autentici dar care n-o răstălmăcesc și falsifică cum se întâmplă în prezent). Ceea ce te cucerește însă în permanență este *suflul* care străbate aceste articole. Adunate între copertele unei singure cărți, ele dobândesc forța unei „sinteze în atac" (Titu Maiorescu) și demonstrează că în lumea școlii de azi există încă oameni ce întruchipează capacitatea românilor de a birui chiar și această armă cu care se încearcă așezarea planetei la picioarele unei specii noi, aceea a **anti-omului.**

În definitiv, în țara care a putut să ucidă odată **banul** în modul în care au făcut-o – cu oricâte sacrificii – cei de acum două decenii, se poate concepe visul temerar al victoriei *à la longue* a valorilor ce țin de spirit și de tot ce îndreptățește ființa umană să se creadă creată de însuși Dumnezeu, asupra cavalerilor apocalipsului planetar. Dacă ziua de mâine a neamului românesc va fi nu aceea pe care ne-a ursit-o dictatura banului[12], ci această victorie a **omului** asupra anti-oamenilor, sunt sigur că la originea acestei victorii vom căuta din nou pe oamenii școlii

www.dacoromanica.ro

NOTE

1. Alexandru Rosetti a evocat o singură dată, după mulți ani, acest capitol din biografia sa, căruia cultura română îi este atât de îndatorată, în interviul dat Ilenei Mihăilă și apărut în volumul *„Al. Rosetti în evocări"* Ediție de Andriana Fianu, Bucureşti, Editura Minerva, 1995, p. 160 165.

2. Ea ni s-a păstrat în depoziția scrisă a lui Constantin Costişel, fost colaborator apropiat și însoțitorul lui Petru Groza (azi i s-ar zice „bodyguard") în perioada când a fost prim-ministru, depoziție datată 26 februarie 1971 și descoperită de M. Ştefan care a publicat-o integral în „Magazin istoric", Serie nouă, XXV, 1991, nr. 8, august,, p. 55. Chiar dacă aşternerea pe hârtie a avut loc după 23 de ani, și în modul cum au fost reproduse cele relatate de Petru Groza s-a putut amesteca și subiectivitatea celui care scria după atâta vreme, veridicitatea și autenticitatea celor cuprinse într-însa nu pot fi puse la îndoială, aşa încât o reproducem în continuare în întregime după „Magazin istoric":

„În 1948, pe când dr. Petru Groza era prim-ministru, mă lua cu el dimineața când mergea să facă tenis, pe care îl practica adesea. Ducându-mă ca de obicei să-l iau de acasă, l-am găsit foarte tulburat, galben la față și mi-a mărturisit că nu dormise toată noaptea. Am plecat cu el pe drum. Contrar obiceiului său de om voios și povestitor, de astă dată era tăcut, îngândurat și frământat de gânduri care îi chinuiau chiar fizionomia.

Îngrijorat, am căutat să-l ispitesc cu diferite întrebări la care el nu răspundea și părea că nu mă aude. Ne-am plimbat astfel o oră tăcând. La un moment dat mi-a spus:

– Costişel, pot să am încredere în dumneata?

– Domnule preşedinte... doar mă cunoaşteți de zeci de ani de zile...

După multe ezitări, a început să mi se mărturisească

Astă noapte pe la orele 12, o voce la telefon mă imploră să mă duc imediat la sediul Comitetului Central al partidului, căci se pun la cale fapte foarte grave de care voi răspunde și eu.

Când am întrebat cine este, mi s-a închis telefonul. Tulburat și nedumerit, m-am îmbrăcat în grabă și am pornit spre Comitetul Central. Acolo, spre surprinderea mea și a celor prezenți, am găsit pe Ana Pauker, pe Vasile Luca, pe Iosif Chişinevschi și pe Teohari Georgesacu. Se găseau în plină discuție aprinsă, iar intrarea mea i-a surprins și încurcat.

www.dacoromanica.ro

I-am întrebat despre ce este vorba, căci în calitatea mea de prim ministru aș dori să fiu și eu informat, ca să nu fiu surprins de evenimente. Erau cu toții congestionați la față în urma discuțiilor avute și nu prea voiau să-mi comunice subiectul discuțiilor. După multe insistențe, i-am asigurat de devotamentul meu pentru partidul comunist și de încrederea pe care trebuie să o aibă în mine. Vasile Luca mi-a spus că ei au discutat suprimarea celor 6 500 de oameni arestați, majoritatea intelectuali, conservatori reacționari și dușmani ai poporului, care, dacă vor fi lăsați în viață, ar putea deveni foarte periculoși... Că în urma discuțiilor avute, ei erau cu toții de acord că singura soluție era să scape de ei, să se facă o noapte a Sfântului Bartolomeu ca în Franța și să fie cu toții suprimați, așa precum au suprimat legionarii pe miniștrii arestați la Jilava, într-o noapte. «Decât să ne suprime ei pe noi, mai bine îi suprimăm noi pe ei, cât timp îi avem în mână. Așa au făcut și bulgarii».

Îngrozit și desfigurat, am început să urlu și să le spun că printre arestați se mai găsesc și rude de ale mele și prieteni, care m-au ajutat în vremuri grele, când și eu eram arestat și mi-au salvat viața. Că suprimarea lor fără judecată va avea un ecou internațional foarte nefavorabil pentru țară și pentru regimul nostru și chiar pentru Partidul Comunist Român. Că nici Stalin nu va putea aproba acest masacru în masă și chiar lui îi vor face greutăți în confruntarea lui cu [foștii] aliați din război, care nu vor aproba acest masacru și vor crede că Stalin l-a ordonat... Nimeni nu va crede că este o inițiativă particulară a unora dintre conducătorii Partidului Comunist Român.

Două ore am discutat apoi cu Vasile Luca cel mai înverșunat și mai cu autoritate dintre ei. Desfășurându-i toate argumentele care mi-au venit în minte, încet-încet, am observat că se face lumină în capul lui Vasile Luca și că i se înmoaie inima, spunându-i că printre arestați se găsesc și mulți secui reacționari și mulți germani. Că răspunderea este *enormă* și *istorică* iar eu nu pot să-mi iau partea mea de răspundere la acest masacru al intelectualilor români, ar dacă se întâmplă acest fapt, eu îmi prezint demisia, orice consecințe ar fi să îndur după aceasta... Că demisia ar fi o dezavuare a celor ce au hotărât masacrul, fapt care va fi comentat de adversarii noștri și de presa din Occident.

Față de opunerea mea categorică, dar mai ales de argumentul Stalin și Occident, Vasile Luca i-a convins și pe ceilalți ca să amâne hotărârea și să găsească o *altă soluție fără zgomot, pentru realizarea aceluiași scop*... Astfel, în zori m-am înapoiat acasă zdrobit și desfigurat. *A fost cea mai cumplită noapte din viața mea, frate Costișel, și te rog să închizi în sufletul dumitale ce ți-am povestit, căci pe lângă panica*

www.dacoromanica.ro

ce ar trezi astfel de destăinuiri, şi eu şi dumneata vom putea fi suprimaţi. Când va veni vremea, şi va veni odată, dacă vom mai trăi vom putea vorbi deschis şi despre aceasta. *Până atunci mormântul tăcerii*".

În acea zi, nici dr. Petru Groza nu a mai făcut tenis ca de obicei, iar eu l-am condus acasă şi apoi la Preşedenţia Consiliului de Miniştri". („Magazin istoric", Serie nouă, XXV, 1991, nr. 8, august, p. 55).

3. Recent, scriitorul Corneliu Leu, într-o emisiune despre 23 august 1944 difuzată de televiziunea „România de Mâine" a prezentat în xerocopie o bancnotă pe care o deţine de la Constantin Prisnea, fost prefect al unuia dintre cele trei judeţe din Moldova deja ocupate de armata roşie şi unde ea a fost pusă în circulaţie. Pe bancnotă stă scris: „Comandamentul armatei roşii, zece lei. Primire (sic) în toate plăţile este obligatoare (sic)". Dedesubt data: 1944, şi mai jos „Falsificarea acestei bancnote etc.". *„Dreptul de a bate monedă* – a comentat Corneliu Leu – *este un drept constituţional. Statul e cel ce bate monedă. Deci, destinul nostru era categoric hotărât prin baterea acestei monede: venea armata roşie, îşi băga moneta ei, ardea tot ce era, şi ne ocupa. Ce-mi povestea George Macovescu, el, tânăr participant important la editarea numărului din „România liberă" care anunţa în 24 august evenimentul din 23 august. Macovescu, după ce a editat acest prim număr şi primul ziar care a apărut comunicând evenimentul, a ajuns un fel de – cum s-ar spune astăzi – purtător de cuvânt al guvernului. Exista Ministerul Informaţiilor, şi el era director general în Ministerul Informaţiilor, girând întregul minister. Pe ziua de 15 septembrie 1944 s-a dus însoţindu-l la aeroport pe Gheorghiu-Dej şi pe ceilalţi conducători care aşteptau avionul cu care se întorceau de la Moscova „eroii" – aşa-zisul* ***Comitet Central din afara ţării****: Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu. Şi în momentul în care s-a dat jos din avion – George Macovescu mi-a povestit – Ana s-a dus la Gheorghiu-Dej şi i-a spus:* **«Cine v-a pus să faceţi porcăria asta cu 23 august, să întoarceţi toate lucrurile cum nu trebuie?»** *Şi Gheorghiu-Dej a răspuns* ***«Păi cum, da uite, gata, vă primim în libertate!»*****. «Ce libertate domnule! Totul era stabilit, armata roşie intra, ocupa, rădeam chiaburii, în două zile omoram toată burghezia şi astăzi am fi avut instaurat statul proletar».** *Deci asta se urmărea, ăsta era destinul nostru"*, a comentat realizatorul emisiunii, subliniind că actul de la 23 august „le-a stricat programul". Mărturia lui Petru Groza dovedeşte însă că „programul" rămăsese în vigoare, încercându-se adaptarea lui la noile împrejurări!

4. Aceste relaţii i-au permis patriarhului Justinian să salveze şi fresca lui Costin Petrescu din marea sală de concerte a Ateneului Român.

www.dacoromanica.ro

Condamnată de către oamenii lui Stalin să fie dată jos cu târnăcoapele, la alarma îngrozită a pictorului, pe care-l cunoștea și care l-a implorat să-l ajute, patriarhul Justinian s-a adresat imediat lui Gh. Gheorghiu-Dej, împreună cu care s-a deplasat la fața locului oprindu-i pe cei ce se pregăteau să îndeplinească ordinele primite. Cerându-i-se părerea care ar fi procedeul optim, Patriarhul Justinian i-a dat lui Dej ideea acoperirii frescei cu celebra pânză roșie. Aceasta avea să rămână în funcție până când scoaterea ei și curățirea ipsosului pus peste portretele voievodale și regale de afară aveau să se înscrie între acțiunile menite să notifice românilor că se păsise în altă etapă a raporturilor cu Moscova.

5. Regretatul academician Dmitri Sergheevici Lihaciov, a cărui carte despre *Prerenașterea rusă* am prefațat-o în versiune românească la Editura Meridiane în 1975, adăugându-i și bibliografia exhaustivă până la data respectivă, a prezentat la *Primul Congres internațional de bulgaristică de la Sofia* (24 mai – 2 iunie 1981) comunicarea intitulată *Передовая линия обороны Болгарского государства духа* (publicată în revista „Paleobulgarica", V, 1981, nr. 4, p. 21 – 27) titlu care se traduce cu „Linia întâi de apărare a statului bulgar al spiritului". Ideea centrală lansată în această comunicare a fost că dispariția statului medieval bulgar sub loviturile otomane nu a însemnat și dispariția Bulgariei, care a rămas să fiinţeze ca un „stat al spiritului", cultura sa devenind „linia întâi de apărare".

Păstrarea de către această „Bulgarie a spiritului" a culturii sale a avut mare importanță și pentru români, care de altfel au salvat la Mânăstirea Neamțu, pe vremea lui Alexandru cel Bun, principalul monument realizat de „Școala de la Târnovo" a patriarhului Eftimie: *Marile minee de lectură*, vastă culegere de literatură bizantină și bulgară de vreo 7 000 de pagini. Despre ea vezi comunicarea subsemnatului la cel de al IV-lea Simpozion internațional „Școala cărturărească de la Târnovo" (16 – 18 octombrie 1985) cu titlul *Les grands ménologes de lecture du Patriarche Euthyme de Târnovo,* tipărită abia în 2002, în volumul cu lucrările celui de al VII-lea Simpozion de la Târnovo (8 – 10 octombrie 1999), cu unele completări și informații noi.

6. Vezi pentru aceasta articolul *Cum și de către cine a fost salvată biserica Mihai Vodă*, în volumul subsemnatului *Războiul împotriva poporului român*, București, Editura Roza Vânturilor, 1994, p. 324–331.

7. Transcriu aici o poezie adusă recent din Canada de prietenul meu de o viață, colonelul (r) Ioan Strujan:

www.dacoromanica.ro

Tristeţe
În cercuri largi de amărăciune
Se zbate neamul meu orfan,
La poarta Orientului infam
Ca-ntr-un cartier uitat de lume.

Pe uliţa memoriei ce-n întunerec piere
Vânturile istoriei aduc pustiu şi rece
Iar el priveşte viaţa cum încet îi trece
Lăsându-i disperarea mângâiere.

Nu i-a fost scrisă pacea, ci ilăul
L-a pisat mărunt, în lung şi-n lat.
Pe când era paşnic l-a pus pe tun călăul
Şi-n loc de-a învia s-a îngropat.

Spre-un viitor ce-apune fără noimă
Copiii săi vor învăţa să meargă
Şi-n drumul lor vor murmura o doină,
Ca ultimul lor plâns să nu se şteargă.

Maria Dogaru
Studentă în anul II la
Facultatea de matematică şi economie
din centrul universitar Waterloo, Canada.

8. „Il n'y a que deux puissances dans le monde, le sabre et l'esprit... À la longue, le sabre est toujours battu par l'esprit". Citat după Paul Guth, *Histoire de la littérature française,* II, Paris, Librairie Arthème Fayard, 1967, p. 34.

9. Vezi Dan Zamfirescu, *O întrebare care nu şi-a primit încă răspunsul: când Ceauşescu a plătit datoria externă a României a fost nebun sau a fost constrâns?,* în „România Mare" din 14 februarie 1997. Transcriu din acest articol următoarele: „Doamna Gabanyi [...] a atras atenţia că documentele ieşite la iveală din arhivele fostei R. D. Germană confirmă categoric efortul României de a se opune „integrării" – cum era botezată eufemistic înghiţirea treptată a ţărilor socialiste în Imperiul Sovietic. Politica de independenţă a României n-a fost o mască pentru o obedienţă, în realitate totală, faţă de Moscova, aşa cum s-a repetat adesea spre a-i anula valoarea şi prestigiul (s-a mers până la monstruozitatea ca, în cadrul unui aşa-zis „Congres internaţional de

www.dacoromanica.ro

studii românești", să se afirme că de fapt România nu a luat parte la invazia din 1968 în Cehoslovacia deoarece... n-a fost solicitată de Moscova!), ci o dramatică realitate, chiar dacă ea n-a putut depăși efortul broaștei de a amâna clipa în care șarpele o va absorbi în măruntaiele sale. A vrut însă Dumnezeu ca mai înainte de acest sfârșit, șarpele să crape!

Doamna Gabanyi, care invoca și un document „frățesc" pe care Ceaușescu a refuzat să-și pună semnătura, spre deosebire de toți ceilalți (și o adnotare marginală îi atrăgea atenția lui Honecker asupra acestui fapt), constata că România a fost **penalizată sever** de restul „lagărului" și în special de fosta Uniune Sovietică și aceasta s-a manifestat în plan economic prin împingerea ei sistematică spre acel impas ce a silit-o **„să-și declare bancruta politicii sale financiare"** și să fie somată de finanța mondială să-și achite datoria externă. Cercetătoarea germană menționeaza un studiu al unui coleg, din care reiese tratamentul deosebit aplicat de aceasta României și Ungariei. Ungaria, la o datorie egală, dar în realitate dublă, dacă o raportăm pe cap de locuitor, a fost menajată, în timp ce România a fost constrânsă să purceadă la lichidarea datoriei externe. Numai „ritmul nebunesc și o anumită incompetență în eșalonarea datoriilor" i-au aparținut lui Ceaușescu, consideră doamna Gabanyi. Hotărârea de a plăti I-A FOST IMPUSĂ. Așadar, România a fost făcută minge între Estul sovietic și Vestul capitalist, fiind împinsă la groapă din ambele părți".

10. În fața acestei adevărate tragedii naționale, singura mare personalitate a României post-decembriste care a luat o atitudine categorică, trăgând semnalul de alarmă, a fost Prea Fericitul Patriarh Teoctist. În cuvântarea ținută membrilor Adunării eparhiale a Mitropoliei Ortodoxe Române din Germania, Europa Centrală și de Nord în Catedrala ortodoxă română din Nürnberg, sâmbătă, 10 mai 2003, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a spus: ***„Ne aflăm astăzi, noi românii, într-o perioadă deosebit de complexă, care ne pune în situația de a alege, printr-un efort de voință lucidă, între un mare viitor, favorizat de conjunctura universală și de experiența noastră ancestrală unită cu însușirile noastre sufletești și intelectuale, pe de o parte, și dispariția pur și simplu ca popor din istorie și de pe fața pământului, pe de altă parte. Vă este cunoscută tragedia demografică din țară, estimată de specialiști la milioane de români care nu s-au mai născut, căzând pradă înfricoșatului păcat al avortului. Nici unul din cele două războaie mondiale nu s-a soldat cu câte un milion de victime, dar noi astăzi am ajuns să aflăm de uciderea anuală a mai mult decât într-un război mondial.***

www.dacoromanica.ro

Biserica se confruntă astfel cu o adevărată avalanşă de desfigurare morală a societăţii noastre. A-i face faţă, a-i riposta, a reda neamului nostru voinţa şi puterea de a trăi şi de a învinge răul este o misiune care intră acum în însăşi definirea chemării noastre, ca slujitori ai Bisericii străbune, nădejdea dăinuirii noastre ca popor. Dacă ne vom dovedi neputincioşi în faţa acestei primejdii pe scară naţională, Dumnezeu ne va osândi la judecata de pe urmă a neamurilor pe noi mai întâi, păstorii sufleteşti, dovediţi nevolnici şi nevrednici de rolul nostru în fruntea turmei celei cuvântătoare de Dumnezeu. ***A-i reda unui popor dorinţa şi puterea de viaţă, înseamnă a-i reda încrederea în el însuşi, în rostul lui pe lume, în ziua lui de mâine.*** Timp de un secol întreg, atunci când de o parte şi de alta a Munţilor Carpaţi românimea întreagă a fost lipsită de conducătorii proprii, în Transilvania stăpânind Imperiul Habsburgic, iar în Ţara Românească şi Moldova opresiunea otomană sub diferite forme, Biserica a devenit înaintemergătoare a neamului. Fiii şi slujitorii ei – ierarhi, preoţi şi laici – s-au arătat a fi cele mai mari personalităţi vizionare. (...) Biserica a arătat că poate să împletească lucrarea ei pentru împărăţia lui Dumnezeu cu lucrarea ei în lumea de sub cer. Şi noi, cei de astăzi, se cuvine să le urmăm pilda de a ne apăra neamul de primejdiile sufleteşti îndreptate asupra lui.

Toată românimea din afară trebuie să devină conştientă că neagra prognoză după care vom fi mai puţini cu milioane de români până în 2050 se va dovedi exactă dacă nu ne angajăm hotărât într-o lucrare care să mântuiască neamul nostru de pieire. Niciodată Biserica Ortodoxă Română şi toate celelalte comunităţi creştine de români n-au fost chemate mai urgent la o operă de salvare naţională, de renaştere sufletească, de fortificare a credincioşilor pentru a face faţă unei provocări ce ne poate fi fatală.

Biserica noastră ortodoxă a purtat aproape două milenii flacăra dăinuirii româneşti. Ea nu trebuie, nu poate să o lase să-i cadă din mână. Noi nu ţinem în mână sabia, puterea politică şi nu suntem putere economică. Dar putem şi trebuie să redevenim o puternică forţă morală. Sf. Apostol Pavel a demonstrat că „Sabia Duhului" poate fi mai puternică decât sabia Imperiului Roman. ***Iar una dintre cele mai mari puteri regeneratoare pentru neamul românesc va fi – de o vom realiza – puterea solidarităţii celor aproape 13 milioane de români din afara României cu destinul celor de acasă.*** Nimeni nu poate lucra mai temeinic şi mai rapid la închegarea ei, ca oamenii Bisericii.

www.dacoromanica.ro

Biserica Ortodoxă Română este şi azi privită ca principalul lor adversar de către cei ce s-au săturat de existenţa unui neam românesc pe lume, un neam ce există cel puţin de un mileniu pe scena istoriei europene. Orice încercare de a-şi păstra şi afirma demnitatea, vechimea şi rolul ce l-a deţinut şi îl poate deţine Biserica Ortodoxă Română în viaţa poporului nostru, este denunţată ca „fundamentalism", exclusivism, naţionalism". Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pe treptele slujirii creştine*, vol. XIII, Bucureşti, Editura Institutului biblic şi de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2003, p. 185–188. Toate sublinierile îmi aparţin.

11. Apud Gabriela Negreanu, *Paul Valéry şi modelul Leonardo*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978, p. 15.

12. O informaţie de ultimă oră, venită de la cea mai autorizată şi mai autoritară sursă, ne revelează sensul ascuns şi de mulţi neînţeles a tot ceea ce s-a întâmplat cu noi în ultimii ani dinainte de decembrie 1985 şi ceea ce trăim, fără a înţelege totdeauna, de atunci încoace. Este vorba de interviul de extraordinară importanţă acordat de istoricul de profesie şi omul politic de o anvergură pe care a ştiut să şi-o facă până acum cât mai puţin vizibilă, Ioan Talpeş, multă vreme directorul Serviciului de informaţii externe, Consilier de stat al Preşedintelui Ion Iliescu şi acum membru al guvernului.

În dialog cu domnul Radu Moraru de la postul de televiziune B1, care a ţinut să-şi avertizeze telespectatorii că este vorba de o emisiune *înregistrată*, aşadar scutită de orice afirmaţie ce n-ar fi putut fi controlată, cântărită şi autorizată spre difuzare de autorul ei (emisiunile „în direct" putând fi uneori prilejuri de afirmaţii în care, cum se spune, gura o poate lua pe dinainte) istoricul Ioan Talpeş a declarat joi 21 octombrie 2004 (data difuzării interviului): **„Să nu ne imaginăm că oamenii profesionişti din ţara asta care erau implicaţi cât de cât în problematica internaţională a României şi care erau însărcinaţi să apere România, nu se gândeau că ceva se mişcă împotriva României. Vă spun ceva ce n-am spus, şi o spun acum: În 1985 eu am fost la un congres mondial de istorie. Era la Stuttgart. Şi acolo am avut o discuţie cu un personaj. Vă rog, credeţi-mă, nu aveam nici o altă capacitate, nici o altă capabilitate, că s-ar fi scris şi ar fi scris toţi despre chestiile astea dacă ar fi găsit cea mai mică relaţie despre mine".** (Vorbitorul se referea la faptul că în afară de condiţia de istoric nu îndeplinea vreo misiune ce ar fi implicat o colaborare cu serviciile noastre informative). **„Şi la acel congres deci, am discutat cu acel personaj foarte influent în lumea occidentală, cu nişte relaţii**

www.dacoromanica.ro

deosebite, şi el a văzut că înţelegeam ceva din ceea ce se mişcă în lume: perestroică, cum e, ce se va întâmpla. Şi m-a invitat la un restaurant, la Mercedes, un restaurant deosebit, unde el avea pe cineva din Banat. Mi-a făcut chiar o surpriză, că am mâncat o supă de linte cum se făcea la 1900 în zona unde sunt şi eu născut, şi am început să discutăm despre una, despre alta, şi am ajuns la noi. Şi mi-a spus drept: *«România va fi distrusă în următoarea perioadă»*.

„În ce sens va fi distrusă?" a întrebat dl. Radu Moraru, răspunsul fiind scurt: **„În sensul va fi distrusă!"** după care dl. Talpeş a continuat: **„Şi am rămas mască. M-am uitat la el şi i-am spus: Adica cum va fi distrusă? Şi a spus:** *«Da, veţi suporta o situaţie pe care n-o veţi putea evita pentru că sunteţi singuri şi veţi fi tot mai singuri. Mi-e greu să spun cum se va ajunge, la ce se va ajunge, dar categoric nu va mai fi România aceasta, inclusiv teritorial"*. **Deci, acest personaj îmi spunea asta în 1985".** „N-a avut dreptate în totalitate, că teritorial am rămas!" a replicat dl. Moraru. **„Aşa e, dar vă spun eu, care cunosc o parte din confruntarea pe care am avut-o ca să rămânem teritorial, şi cât de dur a fost ca să rămânem teritorial. Acuma a venit primul ministru Raffarin în România, declaraţiile sunt deosebite, bune cum s-ar spune. Se vede o relaţie extraordinară între Franţa şi România. Dar dacă dumneavoastră aţi încerca să căutaţi primele două declaraţii ale lui Mitterand faţă de România atunci aţi ajunge la cu totul altă imagine, despre în ce situaţie s-a aflat România. Nu vreau să vă spun că eu am rămas atât de uluit de ce-mi comunica acel om în 1985, cu bună credinţă, vrând să-mi spună o situaţie pe care el o ştia, că România va fi confruntată poate cu cea mai mare ..."** „S-a vrut şi o împărţire a României?" a intervenit dl. Moraru, lipsindu-ne de un calificativ pentru respectiva situaţie. **„Eu cred, sunt convins că au existat forţe care au vrut acest lucru".**

Revenind după o scurtă pauză publicitară, realizatorul emisiunii a reluat firul cu cuvintele: „Aflăm, iată, bucăţi importante din ceea ce a fost această istorie a României; aflăm cât de greu a fost ca România să rămână aici. Într-un fel aicea – ştiţi – cam v-am simţit că-i atribuiţi merite lui Ion Iliescu pentru ce s-a întâmplat şi pentru faptul că România a rămas aşa şi nu ... **„Categoric, Ion Iliescu a avut un merit uriaş!".**

„Care au fost prietenii noştri atunci în această situaţie?" a întrebat din nou dl. Moraru. **„Cu părere de rău vreau să vă spun că România în 1989 n-a mai avut prieteni. Imaginea despre România era atât de dezastruoasă încât orice formulă care ar fi fost promovată..."**

www.dacoromanica.ro

„Aici este greu de crezut totuşi că nu ne-a susţinut nimeni şi noi, aşa, singuri, gata, am reuşit să rămânem fete mari; nu ne-au împărţit băietii nu ne-au tăiat în bucăţi" – a intervenit dl. Moraru, din nou mai înainte ca interlocutorul să-şi ducă fraza până la capăt. **„Era foarte dificil să împarţi. Asta e cu totul altceva, adică a împărţi e una..."** Fără a mai putea termina fraza, în continuare s-a început a se discuta cazul de la Târgu Mureş, dar imediat realizatorul a invocat mineriadele şi „greşelile" Preşedintelui Ion Iliescu. Reţin – şi cu asta încheiu citatele – concluzia avizată a istoricului, după ce a demonstrat că Preşedintele n-a comis nici o greşeală de strategie: **„Nu există om care să nu greşească. Se pune problema dacă ai făcut greşeala cea mai mare sau greşeala mai mică. Şi eu vreau să vă spun că până în anul 2000 sau până prin 95–96 România n-a avut de ales între bine şi rău ci a avut dintre rău şi mai rău".**

La aceste declaraţii transcrise cu absolută fidelitate după imprimarea proprie a istoricului interviu (nu şovăi a-l numi aşa), pentru care toată suflarea românească trebuie să-i fie recunoscătoare postului de televiziune B1 şi domnului Radu Moraru, cer îngăduinţa să adaog o trimitere la eseul meu **Dumnezeu a râs la Bucureşti,** apărut prima oară în 1993 în volumul **Războiul împotriva poporului român** şi reprodus recent în primul volum din **Istorie şi cultură.** În acest eseu cred că am reuşit să demonstrez că în 1989 nu am fost singuri. ***Cu noi a fost Dumnezeu!*** Aşa se explică de ce am putut dejuca proiectele despre care domnul Ioan Talpeş luase cunoştinţă încă din 1985.

Mai semnalez, în acelaşi volum din 1993, articolul **Cui foloseşte?** apărut în numărul unic din ziarul „Alianţa" în aprilie 1990, un le pe marginea evenimentelor de la Târgu Mureş atrăgeam atenţia că semnalul destrămării României a fost dat de preşedintele de atunci al Franţei, François Mitterand. Când, într-un alt articol, apărut în ziarul „Azi" din 12 septembrie 1990 şi reprodus în acelaşi volum am scris despre **„Complotul internaţional împotriva României şi neamului românesc, pus la punct cu ani în urmă în Occident"** mă bazam doar pe ceea ce ştiam şi înţelesesem urmărind emisiunile „Europei libere". După 14 ani şi o lună iată că sunt confirmat de cele spuse la Stuttgart în 1985 istoricului Ioan Talpeş de către cel al cărui rume va trebui cândva ştiut şi de noi. De prisos a mai spune ce mare serviciu ar aduce poporului român domnul Ioan Talpeş scriindu-şi memoriile şi ajutându-ne la rându-i „să vedem lucrurile aşa cum sunt".

www.dacoromanica.ro

Câteva aprecieri asupra primei ediţii a lucrării (2001–2004)

O gândire pedagogică militantă

Autorul acestei lucrări este un reputat, preţuit şi îndrăgit profesor în sensul cel mai elevat al cuvântului care, de peste 50 de ani se dăruie cu generozitate apostolatului didactic, total străin de goana după „imagine", imun la „promovări" politice şi profesionale.

Bine cunoscut prin zecile de cărţi adresate iubitorilor naturii, o parte dintre ele premiate şi traduse, înscris între marii popularizatori ai biologiei chiar şi dincolo de graniţele ţării [...], ce rămâne în conştiinţa tinerei generaţii în ultimele 3–4 decenii şi ca mentor literar fără egal, prin mâna lui trecând sute de personalităţi ale literaturii, culturii şi învăţământului contemporan.

Paralel cu această uriaşă utilă activitate de creator şi formator, Tudor Opriş s-a impus ca una din personalităţile marcante ale pedagogiei, participând la reformele benefice şi de esenţă ale învăţământului românesc [...], dovedind alături de o incontestabilă experienţă pedagogică, o cunoaştere profundă, pe verticală, a învăţământului românesc, o viziune modernă interdisciplinară şi umanistă care pune în acord frumoasele şi trainicele tradiţii ale şcolii româneşti cu cerinţele pedagogiei de ultimă oră...

Lucrarea de faţă este plămădită dintr-o selecţie a numeroaselor articole tipărite şi interviuri ce i s-au luat în presă sau la radio T.V., dedicate celor mai discutabile şi vulnerabile aspecte ale programelor de modernizare lansate de M.E.N. şi sistematizate cronologic. Tudor Opriş a supus avalanşa de măsuri contradictorii, insuficient de motivate şi de oportune din ultimii ani, unui competent, lucid, responsabil examen critic, pe care, de atfel l-a făcut ani în şir şi învăţământului comunist. Articolele sale aşteptate cu intens interes de mii de cadre didactice, au iritat pe unii miniştri ce s-au perindat în acest răstimp, aflaţi prin însăşi poziţia lor de universitari promovaţi

www.dacoromanica.ro

politic, departe de pulsul realităţii învăţământului de pe treptele inferioare, prea puţin pricepuţi în a-şi alege colaboratorii şi consilierii potriviţi şi prea puţin fermi în a-i respinge pe cei impuşi din afară, din motive care n-au de-a face cu criteriile de pregătire şi competenţă.

Cred că nici un profesor din România, în spaţiul acestor lungi ani de tranziţie n-a urmărit cu atâta atenţie şi nu a monitorizat cu atâta acribie critică tribulaţiile aşa-zisei reforme, urmărind nu atât să flageleze caragialesc naivităţile, bâlbele, gafele „reformatorilor", cât să ajute înnoirea modernă a şcolii româneşti prin soluţii constructive şi de bun simţ, nu o dată acceptate cu scrâşniri de dinţi de cei vizaţi, care erau nevoiţi să le accepte şi să le aplice. Este semnul unei înalte conştiinţe profesionale, un caz de excepţie într-o ambianţă didactică minată de rutină, apatie, scepticism, conservatorism rigid sau preocupată obsesiv de obţinerea unor venituri suplimentare sau împlinirea unor revendicări sindicale.

Socotesc că tipărirea acestei incitante culegeri de articole şi interviuri este în primul rând un act de încurajare a gândirii pedagogice originale româneşti. Şi nu fac o afirmare gratuită. Tot ce s-a făcut în ultimii zece ani în această direcţie s-a situat pe sensul unic de europenizare sau atlantizare prin decalc pedagogic, prin transpunere adesea fidelă şi servilă a unor principii şi experienţe nu totdeauna adaptabile şi benefice spiritului şi realităţilor naţionale. În al doilea rând, este un preţios document pedagogic al climatului de mari căutări, frământări, experimente, succese şi eşecuri care au marcat această lungă şi apăsătoare perioadă de tranziţie, constituind nu numai un „memento" dar şi un fel de busolă pentru cei ce vor propulsa şi statornici la începutul noului mileniu modernitatea învăţământului românesc.

Acad. prof. ROMULUS VULCĂNESCU
(Prefaţă la „Învăţământul românesc, încotro?",
Editura Semne, 2001)

„...Este o carte excepţională, o expresie a unei înalte conştiinţe profesionale în acţiune, poate cea mai sinceră, onestă şi realistă cronică analitică românească a unei reforme din învăţământ.

Departe de a fi demolatoare prin incisivitate, vine prin numeroasele sugestii şi soluţii în ajutorul reformatorilor. Aceştia nu

www.dacoromanica.ro

au decât de câştigat din excepţionala cultură şi experienţă de catedră pe care autorul le-o pune la dispoziţie în pagini gândite de un autentic pedagog şi scrise de un reputat scriitor."

Prof. univ. dr. GHEORGHE ANCA
Directorul Bibliotecii Naţionale Pedagogice
(Cu ocazia lansării în octombrie 2001 a cărţii la Biblioteca Naţională)

„Această reformă a şcolii româneşti, cea mai complexă, prelungită şi controversată din istoria acesteia, este un prilej de reflecţie şi învăţăminte pedagogice ca moment de referinţă al efortului de a plasa şcoala românească, cu specificul ei bine conturat, pe orbita ultimelor cerinţe internaţionale. Agitatul şi întortocheatul ei parcurs istoric prilejuieşte o adevărată lecţie de pedagogie în acţiune şi de comparatism pedagogic, pe care eruditul, talentatul şi longevivul profesor Tudor Opriş nu s-a sfiit s-o dea celor care gestionează reforma."

Prof. univ. dr. GEORGE VĂIDEANU
(Cu ocazia lansării lucrării la „Târgul naţional al cărţii" din 2001 de la Teatrul Naţional)

„Zilele acestea Editura „Semne" a publicat o carte extrem de valoroasă şi intresantă, dedicată învăţământului românesc. Este vorba de „Învăţământul românesc, încotro?", carte semnată de o remarcabilă personalitate în domeniu, profesorul Tudor Opriş. Este incintantă analiza pe care o face profesorul Opriş reformei învăţământului din ultimul deceniu al secolului XX [...]."

MARIANA CRIŞ
(„ABC", supliment cultural al ziarului „Azi", 2001)

„[...] Fin observator şi fin analist, profesorul Tudor Opriş a avut totdeauna atributele intelectuale şi morale ale celui care emite judecăţi de valoare pe „rază" lungă de acţiune şi pentru un timp îndelungat...

[...] De altfel Profesorul este o legendă vie, un factotum fără sorginte mitologizantă. Ci numai prin propria osârdie, pricepere şi elan... [...] Cu puţin timp în urmă, i-a mai apărut o carte „Învăţământul

www.dacoromanica.ro

românesc, încotro?". Culegere de articole, interviuri şi intervenţii publice, cartea este o polemică incintantă atât pentru reformatori cât şi pentru falşii reformatori. [...]"

P. PAVEL
(„Tribuna învăţământului", 2001)

„Fără urmă de invidie, cei care îl cunosc pe profesorul Tudor Opriş – şi nu sunt puţini la număr – pot confirma faptul că şi-a închinat viaţa învăţământului românesc şi formării noilor generaţii. [...] Lucrările sale care pot umple o bibliotecă se bucură atât în ţară cât şi în străinătate de o largă apreciere şi aplicare. Între acestea se înscrie recent şi „Învăţământul românesc, încotro?" care oferă o imagine de ansamblu a hegirei învăţământului românesc în ultimii ani [...] şi reprezintă un punct de reper pentru aceia care vor să reformeze învăţământul românesc, trasându-le cîteva linii directoare, esenţiale pentru reuşita acestui demers".

GEORGE RĂDULESCU
(„Curierul Naţional", iunie 2001)

„Învăţământul românesc, încotro?" este singura lucrare pedagogică din ultimii zece ani unde cu înaltă competenţă, cu mult curaj civic, cinste profesională şi îndurerat patriotism, un vestit profesor, dr. Tudor Opriş a radiografiat recenta şi chinuita reformă care pornind de la bune intenţii de integrare europeană, a coborât prin superficialitate, incompetenţă oarbă şi ignorare a tradiţiilor şi experienţei naţionale unde şcoala românească a ajuns de pe locul 7 în lume în 1971 pe locul 34 în 1998, aşa cum recunoştea, invocând statisticile UNESCO, ex-ministrul Andrei Marga. Cartea, care ar trebui să fie un „vade mecum" pentru cei ce se autodeclară „reformatori", şi-a epuizat aproape instantaneu modestul tiraj. Sperăm însă că cei de „sus" care au apucat s-o citească, vor fi avut destulă conştiinţă profesională ca să recepteze adevărurile privind degradarea şi decadenţa tot mai vizibilă a învăţământului românesc [...]."

DUMITRU TĂTARU
(„Ateneu", noiembrie 2001)

„Analizând echidistant, cu exemplară obiectivitate şi cu simţ critic evoluţia amplei reforme democratice a învăţământului în ultimii 14 ani sub patru guvernări politice şi opt ministeriate succesive, această cronică apărută secvenţial în mass-media a întrunit

www.dacoromanica.ro

adeziunea unanimă a cadrelor didactice şi a avut efecte benefice, obligând pe reformatorii neavizaţi şi prea grăbiţi să reflecteze mai profund, să renunţe la decalcuri pedagogice comode şi inadecvate realităţilor româneşti, să-şi frâneze elanurile imprudente să abandoneze experimentele aventuroase, să-şi revizuiască unele măsuri pripite şi păgubitoare. Şi toate aceste efecte pozitive pot fi deduse uşor confruntând criticile, sugestiile şi propunerile autorului cu retuşurile şi corecţiunile unor traiectorii aberante, intervenite în ultima vreme ca urmare a luării lor în consideraţie.

Cronicile şi comentariile elogioase de până acum au subliniat competenţa, curajul, spiritul critic şi constructiv, receptivitate faţă de gândirea pedagogică europeană, dar şi respectul pentru marile şi recunoscutele tradiţii ale şcolii româneşti care transpar din paginile acestei lucrări unice în climatul literaturii pedagogice postdecembriste, al cărui autor este profesorul doctor Tudor Opriş, o autoritate de necontestat în materie, prin cultură, experienţă şi ataşament total faţă de copii şi de lumea şcolii.

TOMA MAREŞ preşedinte
FICE-UNESCO, Secţia română

„[...] În al treilea volum de critică şi deopotrivă cronică a reformei, volum consacrat primei părţi a ministeriatului lui Alexandru Athanasiu, Tudor Opriş „consilier onorific" (şi incomod) de peste 40 de ani al miniştrilor ce s-au succedat la conducerea şcolii româneşti, analizează starea actuală a reformei şi-şi spune deschis, direct, intransigent punctele de vedere asupra învăţământului obligatoriu de 10 ani, simulărilor şi evaluării examenelor , instabilităţii materiilor şi programelor, asupra manualelor alternative, inflaţiei de studenţi, autonomiei universitare, lipsei de obiective educative, concursurilor şi olimpiadelor.

Cartea se dovedeşte inclusiv un document de lucru indispensabil învăţătorilor, profesorilor, părinţilor şi editorilor, deoarece cuprinde şi „Bibliografia fundamentală a cărţilor recomandabile şcolarilor în funcţie de ciclurile de vârstă" atât de necesară culturii tinerilor şi de atâta timp aşteptată, la a cărei elaborare şi oficializare el a contribuit esenţial. [...]"

FLORIN ANTONESCU
(„Curierul românesc", mai 2004)

www.dacoromanica.ro

„[...] Profesorul Tudor Opriş continuă „biciuirea" sistemului nostru educaţional, aflat într-o jenant de prelungită tranziţie. Ultima sa apariţie editorială încheie un triptic, „Învăţământul românesc, încotro?" (Ed. Semene, 2004) şi se înscrie într-o largă arie de preocupări ale autorului care nu o dată a produs frisoane persoanelor suspuse, responsabile cu învăţământul şi educaţia în România. [...]

[...] Varietatea tematicii, analizele critice aprofundate, acribia în documentare destăinuie experienţa îndelungată a autorului în abordarea chestiunilor de pedagogie şi la catedră (peste 50 de ani) ca şi îndrumarea tinerelor talente literare, prin producţii editoriale şi tabere de creaţie. De fiecare dată scrisul profesorului a fost provocator, în sensul bun al cuvântului, cu distilarea unor soluţii pertinente, adecvate pentru îmbunătăţirea învăţământului. Uneori accentele critice devin un adevărat semnal de alarmă [...]."

PAVEL PERFIL

„Şcoala românească la ceasul adevărului"
(„Ecart", nr. 286, iulie 2004)

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

Nota autorului – prof. dr. Tudor Opriş 5

1. PERIOADA TRANZIŢIEI ŞI A DEBUTULUI REFORMEI (septembrie 1990 – octombrie 1997)

I. Starea critică a învăţământului după revoluţie

- „...Azi, când învăţământul se zbate într-o gravă criză..." (*interviu*) 9
- Învăţământul românesc, în pierdere de autoritate şi prestigiu 12
- Cum putem spori prestigiul şcolii româneşti 15
- „Asistăm la o depreciere a apostolatului didactic" *(interviu)* 18
- Computere avem, ne lipseşte viziunea didactică 22
- Decalogul ignorat al reformei 24
- Împovărătoarea moştenire „pe butuci" 26
- Minusuri persistente ale învăţământului românesc 28

II. Conceptualizarea reformei reflectată în primele proiecte de dezvoltare şi integrare europeană

- Utopie cu pretenţii 32
- „Renaşterea României prin educaţie" – între realism şi diletantism 34
- Un program pe termen scurt de educaţie naţională..... 38
- Cine iniţiază şi finanţează o reprobabilă publicaţie pentru elevi? 41
- De ce aţi atacat revista „Liceenii" domnule profesor Tudor Opriş? (*interviu*) 43

III. Grave carenţe de organizare şi conţinut

- Ecologia mediului educaţional în suferinţă 46
- Timpul liber. Un NU hotărât organizării şi planificării! 48
- Sâmbăta cea neşcolară 51
- Ora de dirigenţie – nimic nou sub soare 56

www.dacoromanica.ro

• „Dirig"-ul 58
• O cerinţă din ce în ce mai uitată: realizarea valenţelor educative ale lecţiei 66
• Cartea şcolară în derivă 70
• Sarcini „mature" ale „tânărului" Minister al Educaţiei Naţionale 72
• Noile colegii o caricatură a trecutului? 75

IV. Un punct vulnerabil şi exploziv al reformei: concursurile şi examenele

• Este posibilă organizarea unor concursuri moderne de admitere? 80
• Premianţi cu picioare de nisip? 82
• Necesitatea unui nou tip de concurs de admitere în învăţământul superior 84
• „Olimpicii" n-au şansă la facultate? 88
• Modernizarea concursului de admitere în învăţământul superior prin considerarea palmaresului vocaţional 90
• O nouă epopee eroi-comică: „Didaktikimahia" sau lupta ministrului Virgil Petrescu cu şcolarii 94
• „Bacalaureada", prima grevă generală şi spontană a elevilor din România (*octombrie 1997*) 97
• „Bac"-ul sare „Fac"-ul 99
• Examenul de capacitate între tradiţie şi inovaţie 106
• O experienţă umilitoare 110
• O măsură ce-ar putea fi reformatoare: renunţarea la examenele de admitere în liceu şi în facultate 113
• Un teren mişcător 115

2. PERIOADA ACCELERĂRII REFORMEI CURRICULARE ŞI A EFORTULUI DE INTEGRARE EUROPEANĂ SUB MINISTERIATUL LUI ANDREI MARGA (noiembrie 1998 – decembrie 2000)

I. Cel de-al treilea proiect de reforme: ambiţii, limite, erori

• Utopie prospectivă şi realism financiar 121
• Reformarea bazei materiale şi umane 124
• Hotelurile de „lux" şi şcolile „top" şi „etalon" 128

www.dacoromanica.ro

• O provocare aruncată viitorului şcolii româneşti 132
• Câteva probleme acute şi... indiscrete *(interviu)* 137
• Cheia reformei învăţământului: profesorul 143

II. Programe analitice şi disciplinele de studiu

• Curăţirea şi simplificarea programelor şcolare 146
• Un pesimism didactic nejustificat 149
• „Opţiuni" pe o listă confuză şi controversabilă 153
• Absenţa unei viziuni globale şi masca „integrării" 158
• Regulamentul materiilor opţionale – certitudini şi improvizaţii – 163
• Umanizare prin religie 166
• Regimul ştiinţelor exacte în noul sistem de învăţământ 170
• Un bilanţ provizoriu al reformei curriculare 173

III. Manualele alternative şi bibliografia naţională şcolară

• Manualul, o condiţie esenţială a modernizării învăţământului 176
• Despre joaca de-a manualele alternative 178
• Câteva consideraţii asupra manualelor „alternative" de limba şi literatura română pentru clasa a IX-a 181
• O carte care explică orientările mondialiste din actualele manuale alternative de română şi istorie 187
• Cui i-e frică de manualele alternative? *(replică profesorului Nicolae Manolescu)* 190
• Centralizare sau descentralizare a producţiei de carte şcolară? 196

IV. Tentaţiile mondialiste ale unor reformatori

• Contestarea clasicilor în proiectarea unor manuale de română 201
• Poziţia faţă de clasici în proiectele manualelor de română Atac la identitatea naţională în programele de bacalaureat reduse de Ministerul Educaţiei Naţionale 205
• Literatura română în şcoală – croşete şi idiosincrazii 207
• De ce s-a scos de la bacalaureat „Scrisoarea III" de Mihai Eminescu? 213

www.dacoromanica.ro

• Inspectorul general Adrian Costache versus Eminescu .. 218
• Un fenomen îngrijorător: scăderea alarmantă a interesului elevilor pentru literatură şi în special pentru clasicii români 221
• „Este de neiertat să ne autodecretăm europeni, dispreţuind tradiţiile şi batjocorind istoria ţării" *(scrisoare deschisă ministrului Andrei Marga)* 225

V. Programe pripite şi manuale discutabile
• Reforma învăţământului între intenţii şi realizări 230
• Ce-i de câştigat, ce-i de pierdut în reforma curriculară?.... 248
• Perspectivele reformei după alegerile din noiembrie 2000 . 252
• La cumpăna mileniilor – pericolul decadenţei şi dezagregării naţiunii noastre 256

VI. Două hibe grave ale înnoirilor pedagogice
• Educaţia naţională – călcâiul lui Achile al reformei învăţământului 259
• Educaţia, o cenuşăreasă? 264
• Educaţia naţională în pericol – *Scrisoare deschisă către ministrul Educaţiei Naţionale* – 267
• Cultura generală, un concept anacronic în proiectul de reformă a şcolii româneşti? 271
• Vidul de cultură al tinerei generaţii 275
• Criza lecturii şcolare şi unele soluţii 280
• Dreptul copilului la cultură 284

3. PERIOADA ÎNCERCĂRILOR DE CORECTARE ŞI STABILIZARE A REFORMEI (decembrie 2000 – septembrie 2004)

I. Eforturi pentru normalizarea unor traiectorii aberante
• Scrisoare deschisă adresată doamnei profesor universitar Ecaterina Andronescu, ministrul educaţiei şi cercetării.. 291
• Simularea, un progres pedagogic? 296

II. Câteva retuşuri binevenite
• În sfârşit ne preocupăm şi de elevii excepţionali! 298
• Pentru ce şi pentru cine vom cultiva copii supradotaţi? 302

www.dacoromanica.ro

• Triada manualelor alternative 306
• Revenirea la activitatea educativă, o utilă măsură reparatorie 310

III. Aspecte încă deficitare sau complet neglijate

• Lipsa cărţilor ştiinţifice, o carenţă gravă a actualului învăţământ românesc 313
• Reconsiderarea disciplinelor ştiinţifice 315
• Drama cărţii pentru elevi 318
• „Tinere condeie" în colimator 322
• „Avem destui copii şi adolescenţi excepţional înzestraţi" ... 326
• Pe marginea unor critici adresate M.E.C. 330
• Obligativitatea clasei a IX-a – o mutare simplă numai pentru maeştri improvizaţiilor didactice 334
• Reorientări judicioase şi pericole iminente ce pândesc M.E.C. 336
• Obsedantele dileme ale viitoarei clase a IX-a 341
• Reţetă à la M.E.C. – una caldă alta rece 345
• Criza cărţii şi lecturii şcolare 350
• De ce este ocolită azi profesiunea de cadru didactic? *(interviu)* 356

IV. Corecţii necesare sau retractări?

• Bilanţul a doi ani de reformare a Reformei învăţământului 361
• Le roi est mort. Vive le roi! 366

V. Probleme noi şi dificile după o nouă înscăunare

• Nedumeriri dureroase 370
• Nefericita fărămiţare a profilului şi competenţelor ministerului produsă în anul şcolar 2003/2004 372
• Instabila politică a obiectelor de studiu şi a manualelor 376
• Latina ginta... nu-i regină 380
• Un nou experiment inutil 384
• O falie periculoasă în unitatea sistemului de învăţământ .. 388
• Războiul fără glorie al manualelor de română 393
• Inflaţia în sectorul învăţământului preuniversitar şi cel universitar, cauzele şi combaterea ei 396

www.dacoromanica.ro

• O bună iniţiativă, abandonată 402
• Persistenţa idolatriei olimpice! 404
• Stratificări nedemocratice, ale educaţiei şi instrucţiei publice 408
• O structură discutabilă şi neinspirată a învăţământului superior 411
• Şcoala între balamuc şi puşcărie 415
• Paragina bibliotecilor şcolare 420
• Semne de boală la mansarda învăţământului..... 423
• Încă un eşec al simulării 426
• Holocaustul evreilor, obiect de studiu în şcoala românească. Opinia elevilor 428
• Din nou manualele alternative 432
• Sugestii privitoare la structurarea învăţământului general obligatoriu de 10 ani 434
• Argument pentru un proiect privind ameliorarea culturii şcolare 440
• Prefaţă explicativă la „Bibliografia fundamentală a cărţilor recomandate şcolilor în funcţie de ciclurile de vârstă" . Un act de cultură necesar 442
• O prioritate naţională. Revizuirea literaturii pentru copii şi tineret *(interviu)* 462
• Cu Tudor Opriş despre Reforma învăţământului 466
• Un gând amical pentru un ministru al învăţământului şi educaţiei la încheierea primului său an de activitate 469
• *Postfaţa editorului* 473
• *Câteva aprecieri asupra primei ediţii a lucrării, 2001–2004* 495

www.dacoromanica.ro

DE ACELAŞI AUTOR

I. VOLUME DE VERSURI ORIGINALE

– **Omul cu iubirile**, cu prefaţă de Vladimir Streinu, Ed. „Albatros", Bucureşti, 1985.
– **Versuri alese**, cu prefaţă de Ovidiu Papadima, Casa de editură „Cristina", Bucureşti, 1993.
– **Versuri pentru sufletul naturii**, Ed. „Univers enciclopedic", Bucureşti, 1996.
– **De dragoste** (1949/1997), cu prefaţă de Ovidiu Papadima, Ed. „Eolia", Bucureşti, 1997.
– **Zborul cărăbuşului**, (1944/1997), cu prefaţă de acad. Romulus Vulcănescu, Ed. „Eolia", Bucureşti, 1997.
– **Cântecul Săgetătorului** (1947/1997), cu prefaţă de Ovidiu Papadima, Ed. „Eolia", Bucureşti, 1997.
– **Inedite I**, cu prefaţă de acad. Romulus Vulcănescu, Ed. „Eolia", Bucureşti, 1998.
– **Inedite II**, cu prefaţă de acad. Romulus Vulcănescu, Ed. „Eolia", Bucureşti, 1999.
– **Cântece ameline**, Ed. „Pro Transilvania", Bucureşti, 2001.
– **Sonetele iubirii** vol. I, Ed. „Pro Transilvania", Bucureşti, 2002.
– **Sonetele iubirii** vol. II, Ed. „Pro Transilvania", Bucureşti, 2003.
– **Versuri alese** Ed. „Pro Transilvania", Bucureşti, 2004.

II. ANTOLOGII

a) *Cele mai frumoase pagini din literatura română*

– **Poezia de dragoste**, I, II, Ed. „Aramis", Bucureşti, 2002.
– **Neostenita mare. Lirica marină**, Ed. „Aramis", Bucureşti, 2003.

b) *Ale copiilor şi adolescenţilor din România*

– **Copii poeţi**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1968.
– **Condeie pionereşti**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1969.
– **Crisalide**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1970.
– **Zâmbetul muntelui**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1973.

www.dacoromanica.ro

– **În inima mea e ţara**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti.
– **Copiii cântă România**, Ed. „Didactică şi Pedagogică", Bucureşti, 1979.
– **Sunt primăvară de april**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1983.
– **Pace pentru planeta albastră**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1986.
– **Suntem primăvara ţării**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1988.
– **Mlădiţe**, 4 volume, (I, 1985; II, 1986; III, 1987; IV, 1988), Ed. „Ion Creangă", Bucureşti.
– **Săgetătorul** – antologia cenaclului naţional al elevilor „Săgetătorul", 38 de ediţii (1967–2004), Ed. „Albatros"; Ed. „Pro Transilvania" Bucureşti.
– **Excelsior** – antologia taberei „Tinere condeie" 21 de ediţii (1967–1988), Ed. „Albatros", Bucureşti.
– **Cântecele arcaşului** – antologia taberei „Tinere condeie", 10 ediţii (1991–2001), Ed. „Albatros"; Ed. Scripta"; „Punct"; „Alfa"; Ed. „Pro Transilvania".
– **Tineri poeţi**, cu prefaţa lui Eugen Simion, Ed. „Tineretului", Bucureşti, 1969.
– **Ritmuri solare**, Ed. „Albatros", Bucureşti, 1972.
– **Şapte stele în căutarea unui cer**, Ed. „Litera", Bucureşti, 1988.

III. EDIŢII ÎNGRIJITE DE POEZIE

În colecţia „Clasicii români" Ed. RAI

– G. Bacovia, **Versuri**, ed. I, 1996; ed. II, 1998.
– Şt. O. Iosif, **Versuri**, 1996.
– D. Anghel, **Versuri**, 1996.
– G. Topîrceanu, **Versuri şi proză**, 2001.
– Ion Minulescu, **Versuri**, 2004.

Ediţiile sunt însoţite de studii introductive, tabeluri cronologice şi referinţe critice.

– Ioan Budai-Deleanu, **Ţiganiada**, Ed. Garamond, 1999, (cu prefaţă şi referinţe critice).

IV. MEMORIALISTICĂ

– **Pietre la templul adevărului**, Ed. „Fiat Lux", Bucureşti, 1995.
– **Întâmplări şi oameni**, Ed. „Aramis", Bucureşti, 2001.

V. CRITICĂ şI ISTORIE LITERARĂ

– **Omagiu Tudor Opriş. 50 de ani de activitate didactică şi scriitoricească. Regăsiri.** Volumul este prefaţat de Ovidiu Papadima şi

www.dacoromanica.ro

conţine texte inedite sau rămase în periodice, precum şi interviuri ale celui astfel omagiat de Federaţia Internaţională a Comunităţilor Educative (creată în 1948 sub auspiciile UNESCO), Secţiunea România, care a ţinut să-şi aniverseze 10 ani de activitate cu acest volum închinat unuia dintre membrii săi fondatori. S-a tipărit la „Semne 94", Bucureşti, 1999.

– **Istoria debutului literar al scriitorilor români în timpul şcolii** (1820–1974), Ed. „Aramis", Bucureşti, 2002.

– **Chipuri în bronz. Evocări**, I, Ed. „Semne", Bucureşti, 2004.

VI. ISTORIA ÎNVĂŢĂMÂNTULUI ROMÂNESC

– **Reviste literare ale elevilor**, (Istoria presei şcolare româneşti, 1834–1974), cu prefaţă de Ovidiu Papadima, Ed. „Didactică şi Pedagogică", Bucureşti, 1977.

– **O vatră de lumină**, (120 de ani de existenţă a Liceului „Gheorghe Lazăr), Ed. „Filaret", Bucureşti, 1981 (monografie).

– **Liceul „Gheorghe Lazăr"**, Ed. „Coresi", Bucureşti, 1995, (monografie).

– **Sub semnul lui Lazăr**, (trecut, prezent şi viitor), 140 de ani (1860–2000) de existenţă a Colegiului naţional „Gheorghe Lazăr" din Bucureşti (în colaborare), Ed. „All", Bucureşti, 2000, (monografie).

– **Monografia liceului „M. Eminescu" (1926–1999)**, Ed. „All", Bucureşti, 1999.

– **Învăţământul românesc încotro?** vol. I, (1990–2000), Ed. „Semne", Bucureşti, 2001; vol. II, (2000–2003), Ed. „Semne", Bucureşti, 2003; vol. III, Ed. „Semne", Bucureşti, 2004.

VII. ÎNDRUMĂRI ALE CREAŢIEI TINERILOR

– **Cenaclul literar pionieresc**, Ed. „Didactică şi Pedagogică", Bucureşti, 1971.

– **Cenaclul literar al liceenilor**, Ed. „Didactică şi Pedagogică", Bucureşti, 1971.

– **500 de debuturi literare**, Ed. „Porto Franco", Galaţi, 1991.

– **Monografia cenaclului „Săgetătorului" (1967–2002)**, Ed. „Pro Transilvania", Bucureşti, 2004.

VIII. ŞTIINŢĂ POPULARIZATĂ PENTRU COPII ŞI TINERET

– **Popas printre frunze şi flori**, Ed. „Tineretului", Bucureşti, 1962.

– **Minuni ce nu mai sunt minuni**, Ed. „Tineretului", Bucureşti, 1962.

– **Meşterii naturii**, Ed. „Tineretului", Bucureşti, 1962.

– **Botanica distractivă**, Ed. „Tineretului", Bucureşti, 1965; ed. a II-a

www.dacoromanica.ro

cu prefaţă de acad. I. Tarnavschi, Ed. Albatros, Bucureşti 1974; ed. a III-a, revăzută şi adăugită, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1992.
— **Animale dispărute**, Ed. „Tineretului", Bucureşti, 1966.
— **Viaţa în pustiuri**, Ed. „Tineretului", Bucureşti, 1966.
— **Pionier cunoaşte-ţi ţara!**, Ed. „Politică", Bucureşti, 1968.
— **Printre pitici şi uriaşi**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1971.
— **Aceste uimitoare plante**, Ed. „Albatros", Bucureşti, 1973.
— **Pietrele ne vorbesc**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1973.
— **Monştrii de odinioară**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1973.
— **Animalele se apără**, Ed. „Albatros", Bucureşti, 1974.
— **Tehnica foloseşte brevetele naturii**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1974.
— **Cu rucsacul în lumea florilor**, Ed. „Turism", Bucureşti, 1975.
— **Artizanii naturii**, cu prefaţă de acad. N. Botnariuc, Ed. „Albatros", Bucureşti, 1976.
— **Cu rucsacul în lumea animalelor**, Ed. „Stadion", Bucureşti, 1978.
— **Plantele şi animalele călătoresc**, Ed. „Turism", Bucureşti, 1975.
— **Animalele vorbesc?** cu prefaţă de acad. Mihai Beniuc, Ed. „Albatros", Bucureşti, 1979.
— **Uzina Flora**, cu prefaţă de acad. I. Tarnavschi, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1980.
— **Bionica distractivă**, Ed. „Albatros", Bucureşti, 1981.
— **Marile prietenii din natură**, Ed. „Albatros", Bucureşti, 1981.
— **Uzina invizibilă**, în colaborare cu dr. Valeriu Rugină, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1976.
— **BIOS (enciclopedie)**, vol. I, Ed. „Albatros", 1986; vol. II, Ed. „Albatros", 1987; vol. III, Ed. „Albatros", 1986; vol. IV, Ed. „Albatros", Bucureşti, 1991;.
— **Aceste uimitoare plante şi animale**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1988.
— **Uimitorii producători ai naturii**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1989.
— **Cartea cu vieţuitoare**, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1989.
— **Plante unice în peisajul românesc**, Ed. „Turism", Bucureşti, 1990.
— **Din tainele lumii vii**, vol. I (plante), vol. II (animale), Ed. „Didactică şi Pedagogică", Bucureşti, 1992.
— **Uimitoarea lume a pietrelor**, (petrologie distractivă), cu prefaţă de acad. Mircea Păucă, Ed. „Edimpex-Speranţa", Bucureşti, 1992.

www.dacoromanica.ro

– **Mica enciclopedie pentru tineret**, în 10 volume, cu prefaţă de acad. I. T. Tarnavschi, vol. I, Naşterea, evoluţia şi expansiunea cosmică a vieţii; Ed. „Forum", 1994; vol. II, Varietatea lumii vii, Ed. „Forum", 1995; vol. III, Forţele misterioase ale cosmosului şi omului, Ed. „Forum", 1995; vol. IV, Limitele extreme ale vieţii, Ed. „Forum", 1995; vol. V, Constructori şi producători ai naturii, Ed. „Forum", 1996; vol. VI, Forme de apărare în lumea vie, Ed. „Forum", 1996; vol. VII, Deplasarea în lumea vie, Ed. „Forum", 1998; vol. VIII, Comunicarea în lumea vie, Ed. „Forum", 1998; vol. IX, Tipuri de relaţie în natură, Ed. Forum, 1998; vol. X, Omul imită, transformă şi protejează natura, Ed. „Forum", Bucureşti, 1998.
– **Enciclopedia copiilor (100 de...)**, vol. I, 100 de animale ciudate, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1996; vol. II, Plante vestite, Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1999.
Bionica – ingineria naturii (Enciclopedia bionicii), Ed. „Miracol", Bucureşti, 1999.
– **Enciclopedia curiozităţilor naturii**, Ed. „Garamond", Bucureşti, 2000.
– **Enciclopedia „Liliput" a naturii**, volumele I, II, III, Ed. „Eveniment", Bucureşti, 2001.
– **Planeta insectelor**, Ed. „Editura de buzunar", Bucureşti, 2004.
– **Fosile vii**, vol. I, Ed. „Editura de buzunar", Bucureşti, 2004.
– **Cum vorbesc plantele şi animalele**, Ed. „Editura de buzunar", Bucureşti, 2004.

IX. TRADUCERI

– O. Sekora: **Furnicelul Ferda**, Ed. „Tineretului", Bucureşti, 1967.
– Maurice Carême: **Cheiţa de aur**, (în colaborare cu Aurel Tita), Ed. „Ion Creangă", Bucureşti, 1980.
– Maurice Carême: **Poetul şi copilul**, Ed. „Pro Transilvania", Bucureşti, 2004.

X. BIBLIOGRAFII

– **Bibliografia fundamentală a cărţilor recomandabile şcolarilor în funcţie de ciclurile de vârstă**, în colaborare cu George Corbu, Ed. „Pro Transilvania", Bucureşti, 2003.

www.dacoromanica.ro

Cred că nici un profesor din România, în spațiul acestor lungi ani de tranziție n-a urmărit cu atâta atenție și nu a monitorizat cu atâta acrivie critică tribulațiile recentei reforme didactice, determinând nu atât să flageleze caragialesc pastișele și împrumuturile nefericite, naivitățile, bâlbele, gafele „reformatorilor", cât să ajute prin soluții constructive și de bun simț „reala" integrare europeană a școlii românești cu atât de valoroase tradiții și realizări. [...] E un prețios document al climatului de mari căutări, frământări, experimente, succese și eșecuri care marchează această lungă și apăsătoare perioadă de trecere, constituind nu numai un „memento" dar și un fel de busolă pentru cei ce vor propulsa și statornici la începutul noului mileniu o etapă într-adevăr superioară în evoluția învățământului românesc.

Acad. Romulus Vulcănescu

*

Este o carte excepțională, o expresie a unei înalte conștiințe profesionale în acțiune, poate cea mai sinceră, onestă și realistă cronică a unei reforme românești din învățământ.

Departe de a fi demolatoare prin incisivitatea criticii, vine prin numeroasele sugestii și soluții în ajutorul reformatorilor. Aceștia nu au decât de câștigat din excepționala cultură și experiență de catedră pe care autorul le-o pune la dispoziție în pagini gândite de un autentic pedagog și scrise de un reputat scriitor.

Prof. univ. dr. George Anca,
directorul Bibliotecii Naționale Pedagogice

ISBN 973-9003-95-8

Lei 170.000

www.dacoromanica.ro